

De verrassing van Hoey in 1595

<https://hdl.handle.net/1874/235669>

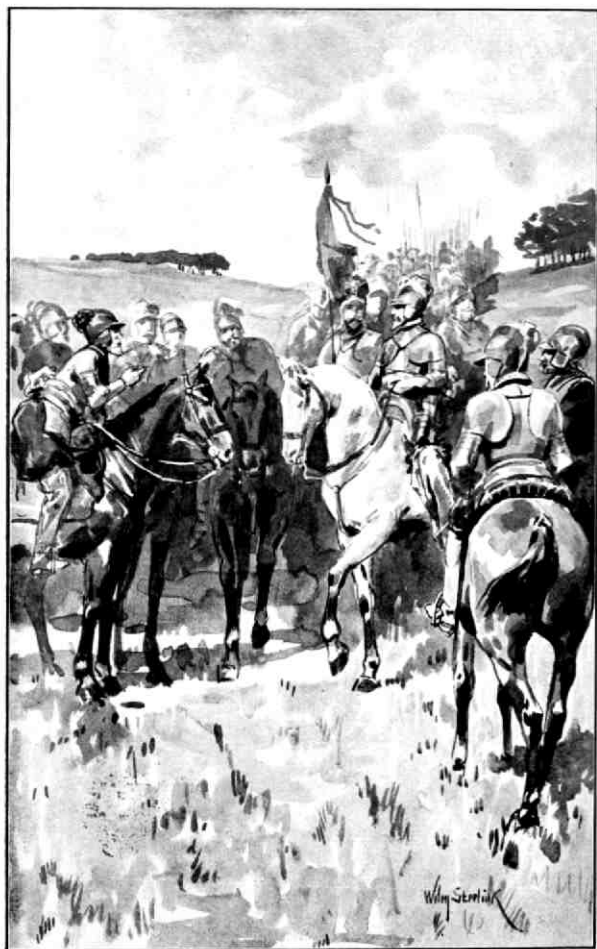

A.L.G. Bosboom-Toussaint

mm 12674

DE VERRASSING VAN HOEY IN 1595.

GUNNING 15. Q. 4

DE VERRASSING VAN HOEY IN 1595

DOOR

A. L. G. BOSBOOM—TOUSSAINT.

Met Illustratiën

Naar teekeningen

VAN

Wm. STEELINK.

ROTTERDAM. — D. BOLLE.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2950 497 8

HOOFDSTUK I.

Op de Wezelsche heide, tusschen het dorpje Diepenbeek en de vestingstad Hasselt, op dat tijdstip in de macht der Spanjaarden, viel den tweeden Februari 1595 een bont en woelig tooneel te aanschouwen. Van verschillende zijden zag men daar krijgsvolk opdagen en halt houden. Schilderachtige ruiterbenden kwamen aanrennen in dreunenden draf; voetvolk rukte de dorre, heuvelachtige gronden op, met dien vasten, stevigen stap, welke de wandeltred van den soldaat mag genoemd worden. Alles geschiedde echter zonder rumoer van trommelen, trompetten of ander krijgsmuziek; en blijkbaar was het niet om slag te leveren, dat al dit krijgsvolk herwaarts trok. Het waren Staatsche troepen die, al behoorden ze tot verschillende „vendels”, toch gezamenlijk aan ’t Oranjevaandel trouw hadden gezworen, welke van de Provinciën der Generaliteit zij dan ook tot betaalsvrouwen hadden.

Ook werden de aankomenden door wie hen vóór waren geweest, in alle ruste afgewacht en, kortaf maar gulgauw, broederlijk verwelkomd. De ontmoeting bleek niet toevallig te zijn, want er toonde zich geen zweem van verwondering bij het verschijnen van een nieuw troepje ruiters, of van eene versche bende voetknechten; de Wezelsche heide moest dus voor dit krijgsvolk eene vooraf bepaalde verzamelaarsplaats zijn.

Intusschen, waartoe troffen ze hier samen? dat was de vraag. Tot oefeningen in den wapenhandel? Tot eene wapenschouwing? Het eene was zoomin waarschijnlijk als het andere, want zij bleven niet onder de wapenen. De ruiters stegen af en verzorgden hunne vermoeide paarden, die onthalende uit de meegevoerde haverzakken. Het voetvolk zetten haakbussen en musketten bijeen of vormde kunstige wapentrofeën van zijne pieken en hellebaarden; wondere schoven, als wel nooit op de heide waren gebonden! De officieren lieten de teugels van de krijgstuicht voor ’t oogenblik wat schieten en vergunden der man-

schap voorshands allen last van zich te werpen en zich te ververschen en te verkwikken, zooals zij best konde. De meesten maakten van die vrijheid gebruik om hunne ruste te nemen en zich neer te vlijen op den dorren, ruigen heidegrond. Geen zacht mostapijt; doch een vermoeid soldaat, die desnoods op een steen slaapt, ziet zoo nauw niet na afgelegden marsch.

Als de herder, die gewoon was hier zijne schapen rond te leiden, niet in den vroegen morgen, bij de nadering van het eerste rot ruitery, gevlucht was met al de haast, die de zorg voor zijn kudde hem vergunde, als hij zijn hond niet was nagestoven, hij zou een even woelig als boeiend tafereel hebben aanschouwd in dat tal van groepen, heinde en veer verspreid: die drommen zittende of neerliggende soldaten, welke de hoogten en laagten dier heideheuvels met allerlei kleuren tintten en somwijlen voor een omzien zelf belicht werden door de grillige stralen der Februarizon, wier koestering, hoe kort van duur, toch weelde mocht heeten onder dat strak blauw verwulfsel des hemels! Den armen borst was de schrik om 't hart geslagen, zoodra het uit de eerste stofwolk de beste flikkerde. Niet zonder reden; een overval van krijgsvolk, mocht het vriend zijn of vijand, was voor den plattelandsbewoner erger dan hagelslag in zijn graan; en wie waarborgde onzen herder de veiligheid van zijn vee? Dat diende buiten het bereik der bende gebracht, al dierv hij er ook, niet de schoonheid van een schouwspel door, waarvoor de linker toch geen oog had; maar de nieuwtjes, welke er vielen op te vangen, de maren, waarmee hij in elke taverne een welkome gast zou zijn geweest!

Hij had bij zijne plichtsbetrachting de gelegenheid ingeboet den ganschen omtrek in rep en roer te brengen; willen wij, die van het gehoorde geen misbruik zullen maken, een oogenblik in zijne plaats dier gesprekken het oor leenen? Veel baat het ons niet, al dolen wij om van wapen tot wapen; werwaarts de tocht verder leiden zal? geen dier krijgslieden die het weet; het is de droevige overtuiging, welke zich spoedig aan u opdringt. Eene tweede: hoe ijler onzekerheid des te meer ruimte voor de fantasie; ook zij brengt u niet verder. Als ge den grombaard gelooft, die daar den trommel in een verkeerbord herschept, en met de steenen rammelt tot de winzucht de vermoeidheid vergeten doet, dan weten de officieren zelve „er het naaste niet van”; dan hebben zij alleen order „om met zooveel van hun manschap klokke twaalf op de Wezelsche heide present te zijn; — als het „voorwaarts marsch!” klinkt, zal het rapier hun wel wijzen waarheen. „Passe dix,” roept de speler; maar ge zijt al bij zoogenaamde Deutsche ruiters, onder welke de kanne biers rondgaat, door de zoetelaarster gebracht; de zoetelaarster, die schoon, mooi, noch jong meer, last genoeg heeft van die lustige gasten. „Een flikkertje?” plaagt

haar de dolste; haar afweren zijner aardigheden geeft ons echter geen licht over het doel van den tocht, en nu gindsche ruige gast zich een „bonkesje toeback” veroorlooft, nemen wij intijds de vlucht.

Liever vergezellen wij eenige officieren, die gezamenlijk de veldtent binnengaan, inderhaast tot hun gerief opgeslagen. Al vinden zij in deze geen eigenlijk gezegde comfort, toch biedt zij zitbanken aan en eene tafel, uit planken op schragen saamgesteld, die een zoo groot getal schenkkannen en bekers draagt, dat hun verkwikking na den afgelegden marsch gewaarborgd is. De cornet Jasper Bernard, een flinke jonge ruiterofficier, tot schenker aangesteld, nodigt de heeren eens te proeven van de roode Spaansche, door hem op bevel van zijn ritmeester meegevoerd.

Terwijl de beker rondgaat, nemen wij de personen op, die zich om de tafel geschaard hebben, en onderscheiden terstond den karakteristieken kop van den ritmeester Godart van Balen, „de oude Vos” bijgenaamd, een soldaat van fortuin, welke echter reeds tien jaren geleden haar toppunt had bereikt. Hij bracht het toen tot den rang dien hij thans nog bekleedt; hij bracht het sedert niet verder; hij geeft de hoop dit ooit te zullen doen schier op. De oude vos! het sta met zijne bevordering zoo het wil, die bijnaam is hem niet ten onrechte gegeven. Die fijne, spitse neus, de dunne lippen van dien vooruitstekenden mond, die kleine zwarte oogen, tintelend van schranderheid en stouthed beide, onder zijne borstelige wenkbrauwen, zij doen hem kennen als een man, die slim beleid aan onverschrokken koenheid weet te paren. Maar op dat scherp geteekend gelaat, geelbleek van tint, ligt geen vroolijke levenslust, geen openheid; zijn leeftijd, door het grijzend haar en den gansch verbleekten knevelbaard aangeduid, is geen voldoende reden voor die strakheid, vroolijke oude krijgslieden zijn niet zeldzaam, en aan zijn slinkerzijde zit er een die hem op dat punt een lesje kan geven. Of bewijzen de rimpels op Van Balen's voorhoofd, „de droefkreukels” om zijn mond, bewijzen zij inderdaad dat eenig heimelijk leed, eenige diepe krenking zijn gemoed doorvlijmd en verbitterd heeft? Als hij sprak, hij zou het u zeggen; maar bij het stroeve zwijgen, dat hij thans bewaart, hebben wij slechts oog voor Coen van Steenwyck, een hopman van het voetvolk, die met hem klinkt, die bij zijn zilverwit haar een vroolijk oog en een frissche, blozende gelaatskleur voegt, zoo plezierig om aan te zien, dat een kordaat vijand zelf zich zulk een tegenstander zou wenschen. Een kordaat vijand, zeg ik, want wie flauwheid of zwakheid in Van Steenwyck verwacht, omdat zijn uiterlijk van zooveel goedrondheid getuigt, hij zou zich deerlijk vergissen. Hopman Wynsberghe, die naar dezen toetreedt en hem de hand reikt, schijnt hem in opgewektheid te evenaren, terwijl hij hem in forskheid

van leden, in kloekheid van gestalte overtreft. Hij is ook zijn jongere en in de volle kracht des levens; zijn helder bruin oog en het donker krullend haar, dat in kroeslokken op zijn breed beenig voorhoofd dartelt, de dikke roode lippen van den grooten, gullen mond, alles drukt levenslust uit, zinnelijkheid, kracht! Tegenover dezen... maar naar de luitenants en cornetten, welke aan de andere zijde der tent de ruimte vullen, doen wij geen nader onderzoek, daar een der officieren Marcelis Baex heeft genoemd en wij ons haasten alle opmerkzaamheid te geven aan een van dat „ontzaglijk driemanschap Van Baexen, gaadloos groot”, „en fabelachtig stout,” — die, benijdenswaardig voorrecht der poëzie, met deze weinige woorden treffender geschilderd is dan de uitvoerigste proza het vermag. Immers, even gedwee als de overige krijgslieden in de tent voor dezen ruiterofficier ijlings naar den achtergrond wijken, even gereedelijk luisteren wij eensklaps naar het gesprek, dat den bevelhebber geldt, wien de eere is toegedacht zulke mannen aan te voeren.

„Verschoon me, ritmeester!” spreekt hopman Wynsberghe, zich tot Van Balen wendende; „al houdt gij u nog zoo onnoozel, gij kunt mij niet wijs maken, dat gij zelf en ritmeester Marcelis Baex herwaarts zoudt zijn gekomen om u te stellen onder het commando van een mindere in rang, van een jongere in jaren, zoo gijlieden niet volkomenlijk waart ingelicht omtrent het doel van den krijgstoet.”

„Wat mij belangt,” herneemt Godart van Balen, — niet zonder bitterheid; wat voorspelden wij u, als de man zijn mond zou opendoen? — „ik ben ’t gewend dat mijne jongeren en minderen mij voorgaan; de Heeren Staten zien op blonde hoofden en frische krachten, en... zij hebben misschien geen ongelijk. Als men mijne grauwe haren heeft, ziet men sommige zaken wat somber in.... Ik mag het loven, dat men het nog de moeite waard acht een weinig met mijne ervaring te willen... rekenen, zeg ik niet, want dan zou er mogelijk veel gelaten worden wat nu gebeurt, maar toch dat zij er van gediend blieven ten dage dat het hun past.... En wat ritmeester Baex aangaat....”

„Die zal voor zich zelve spreken,” valt deze in, „en dan moet hij allereerst zeggen, hopman Wynsberghe! dat ik den Gouverneur van Breda erken voor mijn meerdere in rang. Al is ’t dat hij kapitein bij het voetvolk heet, staat hij niet door de daad van zijn eigen wil en macht aan het hoofd van een half vaan ruiters, waarvan hij meer is dan ritmeester, waarover hij beveelt en beschikt, zooals men beveelt en beschikt over eene eigene schepping?...”

„Ja! zoo ver heeft hij het gebracht... de Heeren Staten hebben hem commissie verleend eene compagnie ruiters op te rich-

ten. In trouwe! als ieder particulier kapitein, dat doen mocht, zouden er nog vrij wat meer disordres en abuizen ontstaan dan er nu reeds heerschende zijn," merkt Van Balen aan.

"Ik zeg daar niets tegen," meent Baex, "ik zeg alleen, dat de gouverneur eener vesting, zoo belangrijk als die van Breda, wel het recht mag hebben extra-ordinaire maatregelen te nemen in tijden als deze, en, om weder op mijn propoost te komen, wat zijn leeftijd belangt. . . . Héraugière is zoo heel jong niet meer. Ik schat hem nu zoo wat om en bij de veertig. . . ."

"Dan moet hij op zijn vijf en dertigste jaar gouverneur van Breda zijn geworden!" roept Coen van Steenwyck met gulle verbazing uit, "want Breda werd eerst voor vijf jaren Staatsch; zulk een eer weervaart iedereen niet."

"Neen, daar hebt gij gelijk in; men moet Charles Héraugière zijn, om zulke fortuin te maken!" gromt Van Balen, en er klinkt afgunst uit den toon.

"Precies, men moet Charles Héraugière zijn om te doen wat hij gedaan heeft," hervat Baex; "en voorwaar, sinds hij het is geweest, die Breda aan den Prins heeft teruggegeven, die Breda Staatsch heeft gemaakt, om met hopman Steenwyck te spreken, zal niemand ontkennen, dat hij de naaste was om te beheeren en te bewaren, wat hij zoo stoutelijk had gewonnen."

"De verrassing van Breda is zoo'n singulier heldenfeit niet!" werpt de nurksche Van Balen hem tegen.

"Ik ben het met u eens, daar steekt zooveel bravoure niet in voor een edelman en krijgsman, om zich met de zijnen onder lagen turf te versteken, en zich dus te laten binnensluiken in eene vesting door geweld niet licht te winnen," stemt Marcellis Baex hem schijnbaar toe.

"Maar 't is de uitkomst, die den gelukten aanslag als een miraculeus heldengewrocht heeft gestempeld," valt Van Steenwyck in.

"Alleen, men moet het geduld, de wilskracht en de buigzaamheid van geest hebben, die Héraugière heeft getoond, om zulke uitkomsten te verkrijgen," besluit Baex: "en, mijne heeren! vergeet het niet, zoo haast het rapier uit de scheede mocht, is hij niet traag geweest om dat te trekken, en niet flauw gebleken in het te hanteeren, of weet iemand uwer het anders?"

Aller zwijgen blijkt voor toestemming te gelden; Van Balen zelfs spreekt niet tegen, maar herneemt: "Ik stem toe, dat het bewaren van de veroverde veste vrij wat meer beteekent, en hierin heeft Héraugière zich inderdaad verdienstelijk gemaakt."

"Maar aan die verdienste heeft de advocaat van Holland toch ook zijn deel," meent Coen van Steenwyck.

"Vindt ge?" vraagt Van Balen met een dubbelzinnig, ironisch

lachje.... „Het is waar, de Heeren Staten hebben dus geoordeeld, toen zij Barneveld eene competasse vereerden van zeshonderd gulden waarde, naar aanleiding van „de vlijt, die hij gedaan had tot het veroveren en 't behouden van het kasteel en de stad Breda"; maar ik heb mij nooit recht kunnen begrijpen waarin die vlijt eigenlijk heeft bestaan."

„Luister, heer ritmeester!" spreekt Baex met wat forschheid. „Gij moet de groote kwaliteiten van onzen eersten en wakkersten staatsman niet miskennen, om den bitteren nasmaak van eene particuliere grievé. Ik weet, dat gij er eene tegen Barneveld hebt, als ik zelf, — ook mijn broeder, en meerderen onder ons, die als krijgslieden zijn gewikkeld geweest in een strijd van plichten, tijdens de jammerlijke disputeren, die er gerezen waren tusschen den voormaligen Gouverneur-Generaal en de Staten, — zij zouden, zoo ze het verledene wilden oprakelen, stoffe vinden tot klachten en misnoegen tegen de Staten van Holland en hun leidsman, maar wat waarheid is moet gezegd worden, en niemand onzer, die iets van den oorlog weet, allermint een krijgsoverste van uwe bekwaamheid en scherp inzicht, kan het ontgaan zijn, in welken desperaten toestand het kasteel en de stad Breda zich bevonden na de verovering, en hoe groote vreeze er bestond, dat Parma ons niet zoude laten in het rustig bezit dier belangrijke veste! En nu, wie was de eerste, die toen, even rap van daad als ras van besluit, met provisie en ammunitie te scheep naar Dordrecht kwam, om Breda van al het noodige te voorzien? Wie was het, die op alles ordre hielp stellen, met de meeste dexteriteit raad schaffende waar anderen geen raad wisten, zich zelve als vermenigvuldigende, een levende bevestiging van zijn woord: „Breda in handen hebbende, moet men Breda trachten te houden!" Wie dan de advocaat? Alzoo nu Breda gehouden is, — Héraugière zelf zal de eerste zijn het te erkennen, komt niet slechts den krijgsman, maar ook den staatsman, komt Barneveld mede daarvan lof en dank toe."

„Zoo Héraugière met dien lof niet instemde, zou 't ook wel ondankbaar zijn, want ik heb hooren zeggen, dat het de Advocaat is geweest die hem aan den Prins heeft voorgesteld en aanbevolen als den geschikten man voor den aanslag op Breda," merkt Coen van Steenwyck op.

„Dat is de waarheid!" antwoord Baex; ik weet het door Héraugière zelf; een nieuw bewijs, dat de Advocaat den rechten man op de rechte plaats weet te zetten."

„En dat tevens bewijs levert voor 't geen mij onbegrijpelijk is, dat Héraugière, na al het vroeger gebeurde, niet slechts zijn pais had weten te maken met den Advocaat, maar zelfs in groote gunst was geraakt, voegde Van Balen er bij.

„Maar wat was er dan met Héraugière voorgevallen, heer ritmeester?" vraagt een der jonge cornetten op den toon der verwondering.

„Niets wat hem in mijn gevoelen tot oneere strekt," besliste Baex.

„Noch in het mijne," stemde Godart van Balen in. „Luistert, jonkers! ik zal de laatste zijn, om officieren kwalijk te stemmen tegen hun opperhoofd; ik zelf zal het mijne, schoon het grijsst, en ik zijn vader kon zijn, voor Héraugière buigen, als mijn schuldige plicht is. Maar ik kan niet lijdelijk aanzien, dat er onrecht geschiedt, dat er met tweeërlei maat wordt gemeten. En dit laatste moet gebeurd zijn ten bate van Héraugière, tijdens het groote treurspel te Leiden..."

„Gij bedoelt het proces van Cosmo Pescarengis en de andere Leidsche eedgenooten, toen graaf Lyeester bewind voerde," valt Wynsberghe in; „nu, die geschiedenis kennen wij allen. Het is immers notoir, dat Héraugière, die te Delft lag met zijn compagnie Walen, patent zoude krijgen om naar Leiden te trekken, en het schijnt dat hij er in toegestemd heeft op die wijze tot de beraamde verandering van zaken mee te werken."

Hoe Baex met levendigheid het woord neemt! „Iets wat men toch waarlijk zoo vreemd niet mag vinden," zegt hij; „ook Héraugière was een dier dappere verdedigers van Sluis, welke verongelijkt en belasterd werden, zoodra die stad, bij gebrek aan krachtdadig secours, weer aan den Spanjaard verviel. De graaf van Lyeester had voor 't minst de billijkheid, dezen de hand boven 't hoofd te houden; zijne partij te steunen was destijds geene misdaad. Mijn oudste broeder heeft zich bijkans in een gelijk geval bevonden te Muiden, dat hij moest handhaven tegen Amsterdamschen invloed."

„Heel goed; maar gij zult mij toestemmen, dat hij het plan der saamgezworenen kennende en daarover het stilzwijgen bewarende, mag gerekend worden behoord te hebben tot hen, die van het doel wisten, al mag hij niet feitelijk onder de medeplichtigen worden geteld," hervat Van Balen.

„Daar is niemand die het tegendeel zal beweren... Het is bekend dat de naam van Héraugière voorkomt in elk der vonnissen."

„Welnu! zoo vrage ik, waarom werd hij alleen niet begrepen in de veroordeeling? maar integendeel gerekend met dezulken waarop het pardon, dat men den Prince heeft laten uitvaardigen, werd toegepast... Waarom, sinds geen der andere krijgslieden is te redden geweest, noch door tussenkomst van het Eminente hoofd van den Staat, noch door het algemeen mededoogen, dat voor enkele hunner was gaande gemaakt; waarom, zeg ik, is Charles Héraugière gespaard gebleven, waar Cosmo Pescarengis

en de jonge De Maulde zonder verschooning zijn geëxecuteerd?"

"Wel, dat spreekt vanzelf, de Advocaat heeft de handen ter bescherming over hem uitgestrekt," valt Steenwyck in.

"Als men oordeelde naar uw spreken in deze kwade luim, ritmeester Van Balen! men zou zeggen, dat gij het Héraugière misgunt, dat hij zijn nobel hoofd nog op den fieren nek draagt," getuigt Baex glimlachend.

"Nee, God beware mij, dus is het niet gemeend; maar ik vraag alleen: was het zijne jeugd, die hem redde, waarom moest dan De Maulde vallen, die niet ouder was dan hij? Verschoonde men in hem den vreemdeling, verward in strijd van plichten, waarom vond dan ook Cosmo l'escarengis geen genade?"

"Gij vraagt uit schalkheid, ritmeester Van Balen! schoon uw scherp vernuft, uw schrander doorzicht al overlang het antwoord heeft gevonden. Gij kent, als ieder onzer, de zienswijze van den Advocaat op het point van de auctoriteit. Er diende een exempel gesteld te worden om die vast te zetten. Al had de Gouverneur-Generaal zelf zich aan zijne voeten gekromd, de burgerlijke staatsman zou den Prins hier niet te wille zijn geweest: Cosmo l'escarengis moest vallen. En nu De Maulde... ook ik heb hem gekend, eene verwoeste jeugd zonder toekomst; in waarheid er is niet veel aan hem verloren! Meer bloeds te vergieten dan volstrekt noodig was, strookte niet met wijze staatkunde; maar de Advocaat, schrander menschenkenner als hij is, moet reeds toen in den jongen kapitein der Walen, dien hij spaarde, hoedanigheden hebben opgemerkt, welke later voor ons allen aan 't licht zijn gekomen. Deze jeugd beloofde een grootsch mannenleven; dit karakter waarborgde herstel van eene korte doling door krachtige daden. Als des Advocaats blik in dien knop reeds de rijke vrucht zag, zou het staatswijsheid zijn geweest dien af te breken vóór hij zich ontplooidde? ... Wat wekt hier uw lachlust, hopman Wynsberghe?" valt Baex zich zelve in de rede, dezen aanzienste.

"Wat zal ik u zeggen, ritmeester!" antwoordt Wynsberghe goedrond, "uw spreken en dat van ritmeester Van Balen doet mij denken aan twee advocaten, die het pro en contra pleiten..."

"Misschien hebt gij geen ongelijk," herneemt Baex even glimlachende; "ik erken, dat ik liever met het rapier voor de goede zaak vecht en dat zulks mij ook beter afgaat, dan het redetwisten over netelige kwestieën; slechts acht ik hem een armhartig soldaat, die niet, als de nood aan den man is, zijn woord weet te spreken in de zaak van een vriend of een wapenbroeder, in zijne absentie suspect gemaakt."

"Suspect gemaakt, ritmeester Baex!" roept Godart van Balen met gevoeligheid; "dat is eene zware aantijging uwerzijds; overleg die wel en bedenkt dat gij mij suspect zoudt maken door deze

opvatting. Ik heb simpeljk mijn gevoelen gezegd over 't geen niet onder een deksel is geschied en wat voor niemand onzer een geheim kan zijn. Ik schat Héraugière op zijne waarde, maar ik zie dat men op den weg is van overschatting, en ik meen dat wij, strijders in den vrijheidskamp, althans voor ons zelve de vrijheid mogen gebruiken om in zulk geval te zeggen, hoe wij denken, zonder dat het ons als kwátongigheid aangerekend worde."

"Veeleer zou ik het houden voor wat kwaad humeur," valt Baex in, doch eensklaps hem de hand biedende, spreekt hij gulhartig: "Vuur vatten op een woord en van woordenstrijd tot scherper uitdaging komen, is knapenbedrijf, die vlammen op de occasie om hun onbeproeften moed te toonen; mannen als gij en ik hebben zulke proeven niet te geven. Gij weet het, ritmeester! ik eer wat beters en gewichtigers in u dan uwe grauwe haren; maar... het kon toch zijn, dat gij in consideratie van die en van alles te zamen u gepasseerd gevoeldet en u gekrenkt achtet, daar een jonger man en die vrij wat korter in der Staten dienst is... aan het hoofd der huidige expeditie zal staan!"

"Neen, Baex!" beweert Godart. "Wie zoo iets uitvindt, moet het ook uitvoeren... In dezen volge ik liefst. Wil's God met eere! zou graaf Lodewijk zeggen."

"En gij wildet ons diets maken, dat gij niets meer van den voorgenomen tocht weet dan wij overigen!" roept Wynsberghe lachend; "betrapt, ritmeester van Balen! nu voor den dag er mee!"

"Ik gisse, maar kan missen, dus houde ik mijne vermoedens voor mij; doch ritmeester Marcelis Baex weet, *moet* weten, zou ik zeggen; zonder dat zagen wij hem niet hier."

"Dat zeg ik nog nog niet," herneemt deze. "Gij weet, ik ben altijd graag van de partij als er iets te doen valt, en dan zie ik zoo nauw niet op de bijzaken; zoo ik weet, is het dat men vertrouwen in mij gesteld heeft, en dat vertrouwen mag ik niet schenden. Dat zult gijlieden mij toegeven."

"Tot ons leedwezen moeten wij dat!" tuigt Wynsberghe met goedaardige berusting.

"Maar men mag eene gissing wagen," begint Coen van Steenwyck weer, "en mijne meening is, dat we Luikerland zullen intrekken..."

"Doortrekken, zult gij zeker meenen," verbeterde Wynsberghe, "en dan zal het wel zijn, om in Luxemburg te vallen, den hertog van Bouillon te gemoet..."

"Mij dunkt, daarmee zouden wij graaf Philips van Nassau het werk uit de hand nemen," oordeelt Steenwyck.

"Ongelukkiglijk kan deze het rechte werk niet doen... hij kan zich niet met den hertog van Bouillon vereenigen tot samen-

werking, zoolang de communicatie met het Luxemburgsche belemmerd is door den vijand, die de vestingen van de Maas in bezit heeft," laat van Balen zich ontvallen.

"Nu, dan zou het wel het beste zijn, den vijand zoo schielijk mogelijk deze vestingen te ontnemen," meent Wynsberghe.

"Een beleg in den winter gaat in den regel heel gauw!" spot Baex.

"Mij dunkt toch, dat de Prins er nogal den slag van heeft om vestingen te nemen... en ik achtte dat ritmeester Baex de laatste zou zijn om te twijfelen aan de reüssite eener expeditie, waarvan hij zelf deel uitmaakt," herneemt de hopman, meer bits dan vleierend.

"Wat de Prins in 't hoofd kan hebben, weet ik niet, maar aan de expeditie waarop gij doelt, mijn waarde hopman! neem ik geen deel... om de goede reden, dat ik en mijn volk ter beschikking zijn gesteld van kapitein Héraugière, en dat ik niet oorbaar acht diens plannen vooruit te loopen, al is het ook maar in gedachte."

"Steekt er kwaad in, de meening te uiten, dat een vast punt in Luikerland te bezitten, van groot belang zou zijn voor het goed succes van den oorlog in het Luxemburgsche?" vraagt Coen van Steenwyck, wiens vrije zin wat gekrenkt blijft door het binden der militaire fantaisie, "en in de onderstelling, dat Héraugière de rechte man is om ons dat te helpen vatten?"

"Ganschelijk niet. Alleen... als het nu eens zijn voornemen was ons te verrassen met de uitkomst ons bekend te maken met den weg dien hij denkt te gaan, acht gij 't dan heusch, dat ieder vooruit ingelicht wil zijn om hem na te rekenen?"

"Aha! als 't eene verrassing moet zijn, dan vraag ik niets," zegt Wynsberghe lachend.

"Denkelijk zoo iets als de verrassing van Breda," lispelt Van Balen aan zijn oor.

"Jonker Jasper, schenk mij geen wijn meer," spreekt Baex opstaande; "mij dunkt, ik hoor wat gejoels onder 't volk; ik ga eens vernemen of de schildwacht, die op den uitkijk staat, ook het Bredasch contingent ziet komen." En het gezelschap met de hand groetende, verlaat hij de tent.

"Dan zullen wij overigen ons ook opmaken, den Commandant te 'gemoet," besluiten de anderen, mede opstaande; maar Van Balen, die Steenwyck bij den arm vat, houdt dezen terug, zeggende: "Eilieve, merkt ge niet, dat Baex ons ontloopen wil? als wij de trompetten hooren steken, is het tijds genoeg. Luister! na al het gehoorde, houde ik mijne gissing voor de waarschijnlijkste; wij hebben voor 't succes van den offensieven oorlog, waartoe Graaf Lodewijk geraden heeft, de vermaarde Steenen Brug noodig, die communicatie geeft met de beide Maasoovers."

Die brug ligt bij de stad Hoey, in het Luiksche, meent gij?" spreekt Steenwyck, hem vragend aanzienste.

"Het Kasteel, het oude, sterke Lusthof van de Bisschoppen van Luik, wordt onneembaar geacht," vervolgt Van Balen; "maar... 't is een kostelijke prooi, en ik onderstel, dat Héraugière haar zal willen grijpen door list..."

"Dat zou een meesterstuk zijn!" zegt Steenwyck levendig.

"Dat zal het ook zijn, *als het gelukt*... maar het *moet* gelukken; want zoo niet... — weet dat ik, de oude Vos, geprotesteerd heb, — zoo niet..."

"Daar hoor ik de trompet steken!" roept Steenwyck op eens uit, verschrikt zich van hem afwendende, zonder te luisteren.

"Wij hebben te lang gemard... Er dient haast bij om de fout goed te maken," stemt Van Balen toe, hem volgende met snellen en forschen stap, die wel bewijst, dat hij alleen uit scherts zich den bijnaam van den ouden Vos laat aanleunen, en dat hij nog al de kracht des lichaams en al de frischheid van geest bezit van den volrijpen leeftijd.

De officieren waren maar opgeschrikt door een loos alarm. Doch de voorhoede van het Bredasche volk bleek aangekomen; te ieder stond kon de bevelhebber zelf volgen, en dus gewaarschuwd, bereidde men zich te zijner ontvangst voor.

Het krijgsvolk, reeds de rust moede en dat daarom even doeleloos als ordeloos dooreenwoelde, — ruiters zich vermengende met voetvolk, harquebusiers van het eene vaandel zich voegende bij de lansknechten en musketiers van het andere, — het kleine leger werd thans in allerijl tot den gewonen regel en orde teruggebracht. Het voetvolk kwam onder de wapenen, de ruitery zat op. Ieder rangschikte zich onder 't vaandel waartoe hij behoorde. De luitenanten, vaandrigs en cornetten stelden zich aan het hoofd hunner compagniën, en welhaast zag men ter weerszijden van de uitgestrekte heide als eene driedubbele hegge van metaal, gevormd door speerruiters en hellebardiers, door musketters en lansquenetten. Was het straks nutteloos voor ons naar de praatjes der soldaten te luisteren, onverschillig kan het ons thans niet zijn, in welke stemming deze schare haar aanvoerder opwachtte.

Vier verschillende vestingen, — met Breda ingesloten, Geertruidenberg, Heusden, Bergen-op-Zoom, — hadden haar deel voetknechten en ruitery aangevoerd. Om niet eene van deze te midden van den oorlog al te zeer te ontblooten, was het aldus geschikt. Er bevonden zich nu te zamen omstreeks acht vendelen voetvolk en zeven cornetten ruitery bijeen. Het spreekt wel vanzelf dat onder die allen, vooral door de wijze waarop het Staatsche leger was samengesteld, zoomin diezelfde geest kon heerschen als eenstemmigheid van denkwijze of éénheid van be-

langen. Onzekerheid omtrent het doel van den krijgstoct, onzekerheid vooral omtrent den persoon van den aanvoerder, had velen onder hen, na menigte van ijdele gissingen, reeds uitingen van morrend ongeduld doen wagen, totdat de Bredasche voorhoede was aangekomen, en het gerucht zich als met bliksemsnelheid verspreidde, dat de Gouverneur van Breda, dat kapitein Héraugière, hun opperbevelhebber zou zijn. Die naam werd door allen met blijdschap vernomen, met opgewondenheid alle rijen door herhaald. De hoofdleider van het bekende stoute waagstuk tot aanvoerder! meer had de fantasie der soldaten niet noodig om zich de schitterendste voorstellingen te vormen van hetgeen men te gemoet ging; want op hoe verschillende wijze ook uitgedrukt, daar bestond bij allen een zelfde verlangen naar de gelegenheid om zich te onderscheiden door daden; een zelfde zucht om door buitengewonen moed of krachtbetoon uit te munten. Dier geestdrift ging het als menige andere; zij ontsproot bij allen juist niet uit het zuiverste beginsel, zij was integendeel als doorgaans vermengd met het *alliage* van veler belangzucht en eigenbaat. Want de rijke belooningen, die er na de verrassing van Breda aan alle deelgenooten van dat feit waren toegekend, hadden den lust naar dergelijke ondernemingen in vlam gezet, en men zag in Héraugière boven allen het geschiktste voertuig om andermaal dergelijke uitkomsten te bereiken. Vandaar die blijdschap; zij mogen ons niet bevreemden! Begeerte naar buit, vrij meer nog dan naar eere, dreef de meerderheid aan tot kloeke daden en stoute waaghalzerij; op onbaatzuchtige en edelmoedige zelfopoffering, ter wille des Vaderlands, viel alleen bij uitzondering te rekenen. Hoe had het anders kunnen zijn? Wat hadden die Walen, die Duitschers, die Schotten, die Engelschen, die zich voor korter of langer tijd hadden verhuurd om in het Staten-leger te dienen, wat hadden die vreemdelingen eigenlijk te maken met den Nederlandschen bevrijdingskrijg? Hoe konden zij een waarachtig belang stellen in de zaak, waarvoor zij aangenomen hadden het lijf te wagen? Zij vochten dapper, dat is waar, zoolang hunne soldij werd betaald of er buit voor hen viel te halen in vergoeding van deze; doch bij mangel van dien, verslaptte hun ijver en viel er weinig meer te rekenen op hunne subordinatie, weinig zelfs . . . op hunne trouw! doch het kan onze intentie niet zijn de aanwezigen te lasteren. Wij hoorden zelfs dat er zekere keuze had plaats gevonden bij het bestemmen van krijgsvolk voor deze expeditie. Het is dus waarschijnlijk, dat zooveel doenlijk de vreemde en min betrouwbare elementen waren ter zijde geschoven. Echter mogen wij, de uitzonderingen hunne eere latende, niet verzuimen te doen opmerken, dat de geest, waardoor over 't algemeen zelfs het ingeboren Hollandsche krijgsvolk was beziel-

geen betere bleek dan dien wij aanduiden. En het is toch met zulke soldaten geweest, dat Maurits van Nassau die groote daden heeft verricht, welke de bewondering van zijne eeuw en van alle verdere tijden hebben weggedragen: onwederlegbaar bewijs hoezeer de uitslag der krijgskansen hing aan het hoofd en aan dappere, welgoefende officieren, die het geheim kenden de soldaten onder tucht te houden en tot moed en volharding aan te vuren. In lateren tijd waren het de zeldzame begaafdheden van Maurits en van Lodewijk Willem, het ordenend genie van dezen als van genen, die aan geheel het krijgswezen in de Vereenigde Nederlanden de hervormende hand legden en dit tot een trap van volkomenheid wisten te brengen, welke de veldtent van den Stadhouder in eene kweekschool van legerhoofden en kapiteinen voor gansch Europa verkeerde.

Een omweg dreigde ons te doen verdwalen, terwijl wij alleen hadden aan te wijzen, in welke stemming en met welke verwachtingen de komst van den aanvoerder werd te gemoet gezien door het krijgsvolk en waarom aller verlangen zoo vuriglijk naar hem uitging. Het zou weldra bevredigd worden.

Paardengetrappel deed zich hooren, van zeer nabij. De schildwachten, die, op den uitkijk, den hals rekten langs de heuvels, riepen aan; eene korte, verplichte woordenwisseling met den trompetter, die vooruitreed, duurde der menigte haast te lang; daar deed vroolijk geschal zich hooren, en wie toekijken wilde, hij kon zijne oogen verlustigen aan een indrukwekkend schouwspel.

Een vaandrig naast zich, kwam Héraugière aanrijden, door een vijftigtal ruiters gevolgd; zijne eigene creaturen," zooals Baex zich had uitgedrukt; volkje, dat zeker meer de schrik dan de lust was der omstreken van Breda, doch die, in de hand van hun kapitein, even buigzame als behendige werktuigen bleken.

„Knappe kerels, op mijn eer!" prevelde een oude officier van de Geertruidenbergsehe voetknechten

„Dat zou ik meenen," werd hem geantwoord door een jong musketier, die naast hem in 't gelid stond, en met wien wij later beter kennis hopen te maken; voor het oogenblik volsta de opmerking, dat hij in zijn toon eene voldoening legde, of hij zelf deel had aan de eer dier goedkeuring, „Wie geen hachje is, mocht niet meegaan."

Men ziet, het „*silence dans les rangs*" werd op dit tijdstip en bij deze gelegenheid althans niet met groote stiptheid gehandhaafd; er heerschte niet die ademlooze stilte, welke men ook toenmaals bij eene gewone wapenschouwing zou hebben geëischt. Integendeel, een gemurmel van goedkeuring, een uitroep van welgevallen, eene luide begroeting zelfs ter eere van het gevierde opperhoofd, door sommige aangeheven, werd niet als overtreding der militaire étiquette bestraft.

„Hier schijnt meer op de kwaliteit gelet dan op de kwantiteit,” hervatte de rotmeester niet zonder bevreemding.

Inderdaad! Breda voerde slechts dit klein getal ruiters en maar honderd man voetvolk aan, ten behoeve van een krijgstoelt waarbij de Gouverneur dier veste zelf het commando zou voeren; maar, zooals de schrandere musketier met juistheid had opgemerkt, hij bracht eene keurbende met zich.

Dat was kennelijk voor allen, soldaten als officieren, die met belangstellenden blik de komenden gadesloegen, en wier verwondering over het klein getal welhaast veranderde in eene goedkeuring, welke op aller gelaat te lezen stond, al werd zij niet luide uitgesproken of slechts door een korte aanmerking kenbaar gemaakt.

Het voetvolk droeg de zware hellebaarden en pieken zoo behendig en zoo luchtig na den langen marsch, — het zag er zoo weinig vermoeid, veel minder ontgaan uit, — het liep zoo ordelijk en geregeld voort met tegelijk vasten en vroolijken tred, alsof het maar eene wandeling om de vesting Breda hadde afgelegd. Het kleine rot musketiers, dat het zware ongeschikte vuurwapen van het tijdperk voerde, bewoog zich beide rap en handig; het leed geen twijfel dat het uit de beste scherpshutters van 't geheele garnizoen was samengesteld. En de ruiters, ze zaten in den zadel of ze met de paarden saamgewassen waren; eene eenswillendheid, die op de vurige krijssrossen niet kon verkregen zijn, dan door overmacht van wiskracht en beleid.

„Hebt gij wel gezien, dat er onder het voetvolk menigeen is, die eene medaille draagt?” vroeg Wouter, de musketier, zijn buurman; „dat beduidt dat ze „*de verrassing*” hebben meegemaakt.”

„Die is zuur genoeg gehaald! maar die ruiters, makker! in mijn leven zag ik hun weerga niet!”

„En hun aanvoerder?”

„Geen ijzervreter, daar is hij een te groot heer toe; toch zou hij, als het er op aankwam, den baren duivel staan, dunkt me. Wat forsheid van lijf en leden aangaat, valt er geen stoffen; maar flink en fier....”

„Och! grove schonken doen 't hem niet, Louw! het komt op het harte aan. En dat hij hart heeft, ik weet het. Ik heb met hem tot Sluis gediend; en Sluis, als 't aan hem en zijn Walen had gestaan, Sluis zou nog ons wezen.”

De rotmeester gaf vrijwel den indruk weer, dien Charles Hé-raugiére moest maken op ieder die hem zag, zooals hij daar kwam aanrijden op zijn kloek, zwart strijdros, fier en vast in den zadel gezeten, in volle wapenrusting, de slanke leden in staal gepantserd, den rijzigen hals meer gesierd dan beschut door den blinkenden ringkraag, de oranjiesjerp van gewezen zijde schuins

over de borst, het rapier in de hand en den gepluimden stormhoed op. Een edel hoofd, met gitzwarte oogen, die schitterden van stout- en schranderheid, kon Karel Héraugière, in den bloei van mannelijke kracht, door een dichter bij den krijgsgod Ares vergeleken worden, zonder dat deze daardoor in vleier verkeerde.

Slechts denkt men zich den Griekschcn oorlogsgod gewoonlijk Forscher van bouw, breeder geschouderd, sterker gespierd, meer als het ideaal eens beeldhouwers, dien kloeke vormen de liefste zijn; terwijl onze held den krijgsman vertegenwoordigde uit den nieuweren tijd, in welken persoonlijke kracht wel nog altijd volharding waarborgt, maar niet langer het zwaarste gewicht werpt in de weegschaal der krijgskansen; waarin fijn overleg en slim beleid, waarin berekening en behendigheid den bevelhebber de overwinning beter verzekeren dan kolossale gestalte of ruwe kracht.

Al miste Héraugière die laatste eigenschappen, de andere ontbraken hem zeker niet; dat was, behalve in zijne levendige oogen en fijne trekken, op zijn hoog gewelfd voorhoofd te lezen.

Hij was de man van vernuft en verbeelding, die zelf van geestdrift gloeien kon en anderen tot daden van moed ontvonken, — wien het noch aan vastheid van wil, noch aan taai geduld ontbrak, om door te zetten wat zijn groote geest had uitgedacht... die hinderpalen wist om te springen, die ze bovenal handig uit den weg wist te ruimen, maar ook wellicht door de eigenaardigheid van zijn gestel, iets miste van die koelheid van karakter, welke zich door tegenspoed laat versagen noch verzetten. Het was niet zeker, bijvoorbeeld, dat hij eene ontzuivering dragen kon van eene opgevatte hoop; er viel aan te twijfelen, of hij met volkomen lijdzaamheid teleurstellingen zoude ondergaan; maar welke held heeft niet ergens zijn Achillespees? Naar het uiterlijke scheen Héraugière wat hij was, de type van den Franschen edelman van zijn tijd; hij geleek weinig op den koenen rustigen burgerhopman, zooals Van der Helst ons dien voorstelt, zooals hopman Wynsberghe ons dezen doet aanschouwen. Hij was dan ook niet uit Hollandsch bloed gesproten, al had hij zich door vrije keuze, door godsdienst, door positie en zelfs door vermaagschapping, sedert lang met Hollandsche zeden en Hollandsche belangen genoeg vereenzelvigd, om de hatelijke scheldnamen „vreemdeling”, „Vlaming”, enz. te ontgaan, welke in de Vereenigde Provinciën zoo veelbeteekenend waren. Hij sprak de taal van zijn aangenomen vaderland; ja, hij had zich eene gade gekozen uit echt Hollandsch bloed. Op de wallen van Sluis had hij met Heer Arent van Groeneveld, den bevelhebber dier vesting, een vriendschapsband gesloten, welke welhaast bij smartelijke lotsgemeenschap, nog nauwer werd toegehaald. En toen beiden zich later in eer en rang zagen gehandhaafd, toen Héraugière tot Gouver-

neur van Breda was aangesteld, toen werd jonkvrouwe Maria van Groeneveld, Heer Arent's zuster, de gemalin des dapperen; de liefelijkste gave voorwaar, die het vaderland zijner keuze hem kon aanbrengeu, en eene oorzaak te meer om hem, ondanks zijn Fransch uiterlijk, van heeler harte, als men toen zeide, te „verduitschen”.

Ieder begrijpt intusschen, dat hij niet naar het einde onzer uitweiding over zijn persoon heeft gewacht om verder te rijden langs de ijzeren heggen der gewapenden heen, alsof hij haast had zich in ditzelfde oogenblik te vergewissen van hun voorkomen en hunne sterkte. De beide ritmeesters bleven daarbij aan zijne zijde. Gezamenlijk met de hoplieden Wynsberghe en Steenwyck, waren zij hem te gemoet gegaan.

„Zelf meegekomen uit Heusden met uw Duitsche ruiters, ritmeester van Balen!” had hij gezegd, zich met hoffelijkheid tot dezen wendende; „ziedaar eene goedwilligheid uwerzijds, die ik op den rechten prijs schat, en waarvoor ik u dankbaar ben...”

„Het is aan mij, kapitein Héraugière! u dank te zeggen, dat gij het met den dienst van den „ouden man” voor lief wilt nemen, schoon deze zich achter de vestingmuren zou hebben verkniesd, wetende dat anderen te velde trokken.”

Wie zich zelf oud noemt, is het niet!” antwoordde Héraugière glimlachend over Van Balen's opzet, zich afgeleefd voor te stellen; „wie, die u te paard ziet zitten, zal 't gelooven?” Toen naar Baex gekeerd en dezen de hand reikend: „Op u had ik gerekend! al vreesde ik, dat de Gouverneur van Bergen-op-Zoom u niet willig zou afstaan!”

„Mijn broeder Paul is altijd gelukkig, als hij op eenige wijze met kapitein Héraugière kan samenwerken tot oorbaar van den lande,” antwoordde Baex. „Had hij zijn lust gevolgd, en niet zijn plicht, hij zou zelf hier zijn.”

„Wees gedankt voor het woord! maar de daad zou eene onvoorzichtigheid zijn geweest; wie waarborgde ons Bergen-op-Zoom in uw beider absentie? Doch, mijne Heeren! ik zie dat gij het volk te mijner ontvangst onder de wapenen hebt doen komen; dat was onnoodig...”

„Den aanvoerder de eer die hem toekomt,” sprak Baex.

„Maar noodiger is het, dat de soldaat rust houde na een vermoeienden tocht. Hoe meer hij het ziet, dat wij zijne krachten niet ijdelijk verspillen, hoe gewilliger hij ze gebruiken zal in onzen dienst als de nood het eischt.”

Overeenkomstig die uitspraak besloot Héraugière, met voorbijzien van eigen vermoeden, het volk, dat nu toch onder de wapenen was, onverwijld in oogenschouw te nemen, opdat het zich daarna nog wat ververschen mocht voor den aftocht. Hij doorliep

de rijen in oogenschijnlijke haast, maar niet zonder zijn snellen en scherp blik te doen gaan over alles en over allen. Uit de enkele woorden die men hem hoorde wisselen met de hoptieden en cornetten, begrepen de soldaten zelve, dat hij zich hunne belangen aantrok als zijne eigene.

Ten laatste afgestegen, met een hartelijk woord aan hoptieden en ritmeesters voor hunne opkomst met zoo voltallige vanen, in zoo volkomen orde, nam hij de uitnoodiging aan om hunne tent binnen te treden.

„Van ganscher harte,” sprak hij, zijne hand leggende op den forschen arm van Marcelis Baex, „maar reken er niet op dat we hier tabernakelen zullen bouwen; ik meen met het vallen van den avond verder te trekken. Het zal een zware nachtmarsch zijn, mijne heeren! bereidt er uwe manschappen op. En nu, laat ik u even mijne officieren mogen voorstellen: Jan Paets, mijn ouden luitenant, behoef ik dit nauwelijks te doen; hij is den meesten uwer bekend; de beide anderen zijn François le Noir, mijn landgenoot en cornet mijner ruiter-compagnie, en Frank de Preys, vaandrig der voetknechten, van wien wij goede diensten wachten, daar hij zijn eerste wapenfeit tegen gaat.”

Na deze voorstelling begaf Héraugière zich, door Baex en Van Balen geleid en door de andere officieren gevolgd, naar hunne veldtent, waar ze hem aanboden wat ze te geven hadden, en in welke, zooals we reeds opmerkten, goede wijn niet ontbrak. Er werd hartig gedronken, er werden toasten ingesteld op het goed geluk van de onderneming, op de onderlinge harmonie tusschen de officieren en niet het minst op het welzijn van Prince Mouringh en den voorspoed zijner wapenen.

Godart van Balen schudde bij dien dronk het grijze hoofd; „voorspoed van vedelen!” mompelde hij, zinspelende op de vermakelijkheden, welke Zijne Doorluchtigheid met een aanzienlijk getal voorname heeren en hoofdofficieren op het slot te Buren bijwoonde, waar het huwelijk zijner oudste zuster, Prinses Maria, met den graaf van Hohenlo eindelijk voltrokken werd.

„Waren wij beiden niet gehijlikt, ritmeester! ik zou zeggen dat die bruiloft te ongelegener ure wordt gehouden,” stemde Héraugière toe, de wenkbrauwen fronsende. „Een paar dagen feesthoudens mocht aangaan, maar...”

„Eene verbintenis daar heel het land van gewaagt, eischt op zijn minst acht dagen vierens!” viel Van Balen hoofdschuddende in.

Héraugière bracht de hand aan het voorhoofd en zweeg een oogenblik, of hij in gedachte iets narekende; daarop sprak hij met eene gewisheid, waarover hij zelf glimlachte; „Acht dagen zal de Prins het op Buren niet uithouden, daar ben ik zeker van.”

„Ei, waarom zou een jonkheer als de Prins, na zooveel gedaan te hebben voor de goede zaak, zich niet eens mogen uitspannen!” vroeg hopman Wynsberghe goelijk; „wat kwaads steekt daarin?”

„Geen, volstrekt geen,” hernam Héraugière wat kort, „ik ben de laatste om den Prins eenige vreugd te misgunnen, al gunne ik hem liever glorie; maar voor mij, ik heb altijd een gevoel of er niets is afgedaan, zolang niet alles werd volbracht. Cornet le Noir!” en hij wendde zich tot den Franschman in zijne landstaal: „gij zijt altijd zóó matig, gij zult het uwe hebben van dit festijn; eilieve, ga eens omzien naar onze ruiten; ze vallen wat twistziek na een dronk; zorg ze in tucht te houden.”

Een François le Noir, ondanks zijne afkomst uit de vroolijke Françoisen, een strak, stug personage, die geen woord gesproken en nauwelijks een beker geledigd had, verwijderde zich zwijgend gehoorzaamend.

„Uw cornet is singulier matig en even karig met zijn woorden,” merkte Wynsberghe op.

„Wat zal ik u zeggen? hij is uit de school der oude Hugenooten; zijne leerjaren bracht hij onder Coligny door.”

„Dan zal hij zeker beter vechten dan drinken!” zei Wynsberghe lachend; „alleen gelief mij nog eene inlichting te geven, kapitein!”

„Wat verlangt ge te weten, hopman?”

„Wie toch dat kleine roodharige ventje mag zijn in burgerkleedij, dáár in dien hoek gezeten, die zooeven met uw luitenant is binnengekomen, en zich zoo stoutelijk bij de officieren heeft gevoegd, ja zich gedraagt of hij volkomen recht heeft op die eere?”

Héraugière glimlachte, terwijl hij antwoordde: „Pas maar op,” dat gij hem niet boos maakt, en dat hij het niet in zijn hoofd krijgt om heen te gaan. Hij valt wat kregel en kitteloorig van aard; en uit vreeze, dat hij om de eene of andere opvatting mij ter kwader uur mocht verlaten, doe ik mijn best om hem goed te onthalen en zijne luimen in te willigen. Sedert jaren woont hij te Breda, gehuisvest bij mijn sergeant-majoor, en eet aan mijne tafel, zoo vaak hij zulks verkiest; want dikmaals is hij maanden afwezend. Als hij dan terugkeert, ontvang ik hem met blijdschap en zonder verwijten, die hij toch niet zou kunnen dragen.”

„Wie zou gedacht hebben, dat zulk een nietig simpel persoonje zoo belangrijk kon zijn in de oogen van een krijgsoverste als Héraugière?” sprak de hopman niet slechts spotachtig, maar zelfs wat ongeloofig.

„Dat zal ik u met één woord zeggen: ik wacht belangrijke diensten van hem bij onze onderneming. En geloof mij, in dat kleine rosharige, door u voor simpel gehouden manneke, steekt ongemeene geestkracht; als het op moed en lijfelijke geoefendheid

aankomt, wijkt hij voor den kloekste en sterkste niet. Hij kan rennen als een friesche harddraver. In kwestieuse gevallen, waar geen ander te gebruiken is, strekt hij mij tot courier en bode. Hij kan klimmen als een eekhoorntje, en als men hem opsluit, weet hij te ontsnappen als een kat. Die kleine lichtblauwe oogen hebben een valkenblik: een fijner en vlugger spie is me nog nooit voorgekomen; gij begrijpt dus van hoe groote waarde hij mij zijn moet."

"En hoe heet deze *omnis homo*, kapitein?"

"Slechtweg Rosse Jan!" gaf Héraugière ten antwoord.

"Rosse Jan van Luik!" verbeterde eene schrille, scherpe stem aan de andere zijde van de tent.

Het was de persoon in kwestie zelf, die deze critiek oefende. Uit zijn hoek had hij met de gadelooze scherpzinnigheid, door Héraugière geprezen, opgemerkt, dat er over hem gesproken werd. Hoewel deze zijn naam maar halffluid had genoemd, zich tot Wynsberghe wendende, bleek Rosse Jan eene omissie te hebben geraden, die hem ergerde. Héraugière, op zijne beurt ontevreden over die vrijpostigheid, kleurde sterk en fronste andermaal de wenkbrauwen.

"Het zal den heeren hier wel onverschillig zijn waar gij geboren zijt, meester Jan!" sprak hij straf.

"Ik dacht niet, dat het u onverschillig was, kapitein!" hernam het roodharige dwergje stoutweg.

"Dat is het mij ook niet," stemde Héraugière toe op verzachtenden toon; „slechts achtte ik het geen tijd daarvoor uit te komen."

"Het is toch wel tijd om een begin te maken met hetgeen waartoe ik hier ben, kapitein!" hernam het mannetje met zekeren nadruk; ik zit al ongeduldig een wenk te wachten, om met uw luitenant heen te gaan. Geloof mij, kapitein! ieder uur is er een; we kunnen tegenspoed hebben op weg."

"*Ventre Saint-Gris!*" hoorde men Héraugière mompelen, doch zich bedwingende, zeide hij bedaard: „Langzaam haasten is mijn minste zwak," en liet er toen, even de schouders ophalend, op volgen: „maar gij kunt gelijk hebben, al viel de wenk bescheidener te geven. Luitenant Paets! help gij den doordrijver ons volkje aansporen, dat het ten afrit gereed zij, maar laat niemand zijns weegs gaan, *zelfs Rosse Jan van Luik niet*, voor ik er order toe geve." Héraugière had nog niet uitgesproken, of Rosse Jan was al buiten de tent, onverwijld gevolgd door luitenant Paets, die zeker de intentie van dit bevel goed had verstaan. Vaandrig de Preys stond ook op.

"Blijft hier, Frank! ik heb u nog iets te zeggen," voegde Héraugière hem toe op half gebiedenden, half gemeenzamen toon;

en de vaandrig bleef, schoon het zichtbaar was, dat zijn jeugdige drift zich maar noode tot wachten schikte.

„Mijne heeren!” sprak Héraugière, opstaande en met plechtigen ernst, „laat staan den beker ik wensch krijgsraad te beleggen.”

Die wensch was een bevel, en zwijgend stonden de officieren om de tafel geschaard.

„Mijne heeren! als kapitein-generaal heeft de Prins mij voor dezen krijgstoct tot uw bevelhebber benoemd. Ik zeg niet dat ik het waardig ben om over mannen als gij zijt te gebieden; maar daar er een hoofd moet wezen, en het beleid van deze onderneming mij is toevertrouwd, moet ik zeker zijn van uwe eenswillendheid en samenwerking. Zweet mij trouw en gehoorzaamheid.”

De plechtige eed werd afgelegd.

„De eerste eisch, dien ik u heb te doen,” vervolgde Héraugière, „is die van stilzwijgendheid en geheimhouding van 't geen ik ga mededeelen; ik mag ulieden niet langer onkundig laten over het doel van dezen toct, maar ik zou het uiterst schadelijk en gevaarlijk achten, indien uw volk te vroeg met mijn voornemen bekend werd. Het is ondoenlijk om vijftienhonderd man, als wij sterk zijn, het stilzwijgen op te leggen, — 't is even ondoenlijk om met dit geringe hoopje en zonder geschut, dat wij uit u bekende oorzaken niet hebben kunnen meevoeren, een vijandelijken aanval te weerstaan en tegelijk ons doel te bereiken; — nu zijn wij reeds niet meer op Staatsch grondgebied; dezen nacht rukken wij op naar 't dorpje Diepenbeek, waar wij ons zullen inlegeren. Het moet den soldaten onmogelijk zijn ons geheim daar aan de boeren te verklappen, want die zijn meestendeels Roomschen Spaanschgezind, en door de nabijheid van Hasselt, waar Spaansch garnizoen ligt, zou de eerste huisman de beste ons ten verrader kunnen worden. Intusschen, mijne heeren! het doel waarop wij afgaan, kan alleen door list worden bereikt; ik heb dan ook slechts twintig man van mijne bende uitgekozen, om wat ik heb bedacht te volvoeren. Aan dezen moest het geheim van den toct worden toevertrouwd; maar het zijn mannen waarvan ik zeker ben, opzettelijk tot deze onderneming voorbereid; gij vermoedt terecht, dat er onder loopen, die den aanslag op Breda hebben medegemaakt. Mogen zij even gelukkig slagen in de verrassing van 't kasteel van Hoey!”

Héraugière zweeg en zag in 't rond, om den indruk gade te slaan, dien deze mededeeling op de aanwezigen maakte. Ieder hunner kon bekend zijn met de belangrijkheid der sterkte, van welke de Gouverneur van Breda zich meester wilde maken; ieder hunner kon de voordeelen waardeeren, die het bezit er van zou waarborgen.

Een zucht van onvoldane nieuwsgierigheid, een gemurmel van goedkeuring liet zich hooren.

„En wat valt er dan voor ons te doen?” vroeg Bacx, smartelijk geprikkeld door de gedachte, dat zulk een waagstuk zoude worden bestaan zonder hem.

„O! nog genoeg, wees daar gerust op, mijn waarde ritmeester,” antwoordde Héraugière glimlachend. „Als de aanslag gelukt is, zal het onze taak zijn de stad in bezit te nemen en het kasteel te bewaren.”

„Bewaren is een goed woord, commandant!” merkte Van Balen op, terwijl de ironieke plooi om zijn mond scherp uitkwam, „want wat zoo stout is gegrepen, dient voorwaar wel zorgelijk bewaard.”

„Welnu, daartoe zult gij met ons allen uw best doen, zoo ik hope!” viel Héraugière in, met eenig ongeduld in den toon.

„Voorzeker! als wij het kasteel maar eerst hebben!” riep Wynsberghe.

„Juist,” stemde Bacx mee in; „slechts deert het me, dat ik niet van de partij mag zijn, om het te nemen.”

„Ten onrechte,” zei Héraugière. „Het is eene taak waarmee ritmeester Bacx, zoomin als iemand onzer, zich mag belasten...”

„Kapitein Héraugière, gij zegt dit toch niet om den wille des gevaars,” borst Bacx in ijver uit.

„Wat dat belangt, ritmeester, neen! dat zou ik voor u noch voor mij zelve onzien, maar luistert: deze twintig mannen hebben een duren eed gezworen, dat zij deze daad volbrengen zullen, lijf noch vrijheid ontiende om daartoe te geraken; maar ook dat zij, bij mislukking van hun opzet, hetgeen God verhoede! zoo zij in de handen der Luikenaren mochten vallen, de daad zullen voorstellen als een inval, uit hun eigen brein voortgekomen; dat zij pijniging en dood zullen verdragen, zonder te bekennen, dat zij deze onderneming hebben gewaagd onder goedkeuring, met medewerking, op bevel hunner opperhoofden. Oordeel zelf of zulk eene taak u voegen zou! Of eenige soldaten, op eigene gelegenheid, een brutalen overval of een listigen aanslag wagen op neutraal gebied, dat zal den vrede tusschen den Bisschop en de Generaliteit niet storen; maar als het gelukt is en wij hebben de stad en 't kasteel in onze macht, dan...”

„Dan... zal toch iemand anders dan een hoopje stroopende soldeniers de verantwoordelijkheid moeten dragen,” viel Godart van Balen in.

„Zoo zal het ook zijn; die verantwoordelijkheid drage ik!” antwoordde Héraugière vast en fier.

„Met uw welnemen, commandant! ziedaar een last, dien ik u niet benijde,” betuigde Van Balen. „Considereer toch, dat de

Staten-Generaal in vollen vrede zijn met den Prins-Bisschop van Luik en Keulen; dat deze zijn bisdom neutraal terrein heeft verklaard, en . . .”

„En dat des ondanks de eerste kwetsing van die neutraliteit niet geschieden zal door onzen aanslag op 't kasteel van Hoey,” viel Héraugière met levendigheid in, terwijl hij hem een scherp verwijtenden blik toewierp. „Als ge er ons aan herinnert, dat Ernst van Beijeren Aartsbisschop van Keulen is . . . gedenk op uwe beurt, hoe hij het wierd en wat er in zijn Staat voorvalt. Vervolgt hij niet allen, die de Protestantsche religie zijn toegegaan? en heeft hij Rynberek door de Spaanschen niet laten innemen en behouden zonder verzet?”

„Dus bezien zou het niet meer dan wettelijke represaille zijn, zoo wij ons van Hoey meester maakten,” hernam Van Balen toeschietelijk. De slimme vos had reeds opgemerkt, dat de fiere leeuw twijfel noch tegenspraak dulden kon.

„Zoo komt het mij ten minste voor,” voegde Bacx er bij; „dat recht erkend, zal niemand over den weerstuit mogen klagen, zelfs de Bisschop niet. Wat mij belangt, ik wensch u van harte geluk met zoo stout en schrander een greep.”

„'t Is een gelukkige inval!” waarop niet ieder onzer gekomen zou zijn,” tuigde Wynsberghe.

„Een gelukkige inval!” herhaalde Héraugière, op den toon van fiere zelfbewustheid; „ik meen dat het nog wel iets anders is.”

En inderdaad, het stoute maar hachelijke ontwerp, jarenlang gekoesterd, eindelijk gerijpt en dat nu ten uitvoer werd gelegd, verdiende niet bestempeld te worden met dien naam.

Gouverneur van Breda op zijn vijf en dertigste jaar, door de verrassende uitkomst eener stoute daad, die tevens een beneveld verleden opklaarde, was Héraugière er de man niet naar zelfs op zulken lauwer te rusten. Wij weten het, het gaat met den dorst naar roem als met dien naar goud: al drinkende wordt hij niet gelescht, maar neemt toe met iederen nieuwen teug; toch was zijn hooge moed, zijn fiere eerzucht te zeer één geworden met de begeerte om zijn aangenomen vaderland getrouw te dienen, dan dat het in hem op kon komen beide te bevredigen op andere wijze, dan waardoor tegelijk de publieke zaak werd gebaat. Nauwelijks was de zorg voor het verlies van Breda door het gerust bezit gestild, of hij zag met scherp blik in het rond waar ergens kans mocht zijn om den vijand afbreuk te doen en zich zelf te onderscheiden. En zoo was het niet vreemd, dat de stad Hoey in Luikerland hem in 't oog viel; Hoey aan den rechteroever van de Maas, tusschen Namen en Luik, met het sterke, op eene rots liggende, onneembaar geachte kasteel Hoey, met haar steenen brug over de rivier! Of was zij niet zoo be-

langrijk voor de gemeenschap met de beide Maasoeveren, dat zij beschouwd mocht worden als de sleutel, die den toegang tot de Geünieerde Provinciën in Spaansch Brabant opende of sloot, naar de hand, die haar gevat hield, het wilde? Maurits zelf had er reeds in 1591 het oog op gevestigd, en deze begeerlijkheid was door hem zeker niet verborgen gehouden voor Héraugière, die zijn volle vertrouwen genoot. Eene gedachtenwisseling tusschen hen, waarschijnlijk niet zonder voorkennis van Oldenbarnevelt, had ten gevolge, dat de Gouverneur van Breda aanving met alle omzichtigheid het terrein te verkennen. De ooren spitsend bij iedere gelegenheid, welke zich opdeed inlichtingen te winnen omtrent rede en slot; elken draad vattende om verstandhouding aan te knopen met Luikenaren, met inwoners van Hoey vooral, wist hij weldra van de Luiksche aangelegenheden in het algemeen, van die van Hoey in 't bijzonder te veel, om niet tot de overtuiging te komen, dat een openlijke aanval even hachelijk als vergeefs zou zijn; dat hier alleen kans van slagen was door eene snelle geheimzinnige verrassing, alles plotseling beslissend.

Er was meer dan het tijdverlies, waarmee een openlijke aanval bedreigde, meer dan de kostbare voorbereidselen er toe vereischt, die van dezen weerhield. Hij zou daarenboven eene oorlogsverklaring zijn geweest van de republiek der Geünieerde Provinciën aan den Bisschop van Keulen en Luik, die eene onzijdige mogendheid werd geacht. Het kon den jongen stadhouder van Holland en Zeeland niet invallen op eigene autoriteit den Gouverneur zijner stad Breda te machtigen tot eene daad, die zoo gewichtige gevolgen kon hebben voor de Generaliteit; maar eene verrassing... maar eene snelle stoute sprong, list als de krijg veroorloofd, geholpen door verraad, als in iedere vesting huist, zij konden goede uitkomst geven. De Bisschop mocht dan een weinig morren tegen het *fait accompli*, hij zou er zich in moeten schikken, te meer daar Héraugière alleen tegenover de wereld de verantwoordelijkheid zijner daad dragen, en de aanklachte dus niet de Staten-Generaal, dus slechts een bijzonder persoon gelden zou. Héraugière was van het eerste oogenblik af, dat het ontwerp hem aanlachte, bereid dien last op zich te nemen; maar het leed lang, het leed tot in het jaar in 't welk wij u verplaatsen, eer de kans gunstig stond, eer de greep mocht en moest worden gewaagd.

Nadat Hendrik IV in 1594, tot groote vreugde der Hollandsche staatslieden, aan Spanje en de Ligue openlijk den oorlog had verklaard, was de Hertog van Bouillon in Artois gevallen, om de Spanjaarden, die Henegouwen en het Kamerrijksche bezet hielden, daaruit te verdrijven. Weldra werd hij door Hollandsche hulptroepen, onder bevel van Philips van Nassau, broeder van graaf Lodewijk, Gouverneur van Friesland, die zich met hem

vereenigde, tot dit doel ondersteund. Voorspoedig was die krijgstocht niet, maar toch drongen zij door tot in het Luxemburgsche; en deels om zich van verschen onderstand in manschap en krijgsvoorraad te kunnen voorzien, deels om gelegenheid te hebben in vereeniging met onzen veldoverste te handelen, werd het bezit der stad en 't kasteel van Hoey ten leste zoo onmisbaar geacht, dat alle aarzeling een eind had.

Te lange inlichting misschien voor onzen niet overgeduldigen lezer, om Héraugière's fieren uitroep van zooeven te wettigen. „Een gelukkige inval!” Hoe hij den kring om zich heen had kunnen beschamen, door de mededeeling dat hij had gewikt en gewogen, dat hem samenhang en ondersteuning was beloofd! Hij deed zich op het eerste niet te goed; hij hield het laatste voor zich; hij had de zelfbeheersching slechts te zeggen:

„Als de aanslag gelukt is en gij het onderwerp in zijn ganschen omvang zult kennen, hopman Wynsberghe! zult gij toestemmen, dat het nogal eenige voorbereiding heeft geëischt.”

„Waarom zoudt gij ons die niet mededeelen, commandant?” vroeg Coen van Steenwyck; „wij hebben u immers geheimhouding gezworen!”

„Onnoodig, hopman! wie het uitvoeren moeten, hebben alleen te weten, *hoe* zij het zullen doen.”

„Veroorloof mij toch eene vraag,” sprak Van Balen; „zullen die twintig mannen zulk een wichtig werk ondernemen, zonder dat iemand van rang over hen bevel voert?”

„Gewis niet! luitenant Paets waagt er zijn grijs hoofd aan; hij zal het beleid hebben; jonker Frank de Preys, hier tegenwoordig, heeft zijne particuliere redenen om er zijn jong leven voor op het spel te zetten, en Rosse Jan de Luikenaar zal hun gids zijn — en dat is geen alledaagsche; want hij kent meer dan de weger; hij is te huis in de stad als op 't kasteel.”

„Met uw welnemen, kapitein! die Rosse Jan schijnt niet sterk op het stuk der subordinatie; zijt gij verzekerd van zijne goede trouw?” vroeg Bax.

„Volkomen,” hernam Héraugière op vasten toon, „ik ken hem sinds lang en reeds vier jaren geleden bestemde ik hem voor den dienst, dien ik nu van hem wacht! Acht het niet vreemd als ik getuige, dat ik hem daartoe verpleegd en gekweekt heb met de zorgvuldigheid, die een hovenier gebruikt voor eene zeldzame plant. Of hij het heeten mag! Eigenzinnig zonder weerga schrijft hij anderen liever de wet voor dan zelf te gehoorzamen; maar zijne intentiën zijn goed, en ik gaf hem daareven slechts toe, omdat ik overtuigd ben, dat hij redenen had voor dat drijven. Hij heeft eene persoonlijke, diep smartelijke oorzaak om den Bisschop, zijn landsheer, te haten en de onzen goed te willen. Hij

is van onze religie, en zoo ik reeds sedert 't jaar 1591 kondschap heb onderhouden te Hoey, zoo is dat voornamelijk door zijne tuschenkomst. Om maar één feit te noemen. Ik heb te Breda een model van het kasteel in klei geboetseerd, dat deze Rosse Jan voor mij vervaardigde; met levensgevaar heeft hij zich herhaalde malen in de stad en binnen de vesting gewaagd. Als ik zoo iemand zal verdenken om zijne wat vrije en zonderlinge manieren, dan houdt alle vertrouwen in menschen op."

"Daarvoor behoeft God ons!" zei Baex; "ik zeg u voor de inlichting dank."

"Ik was ze u schuldig. Halve kennis maakt wantrouwend, ik wilde niet, dat iemand uwer mij slechts een oogenblik verdenken zou, twintig menschenlevens en mijne eigene eer roekeloos op het spel te zetten. De kans staat schoon; daar mislukken echter mogelijk is, zoo heb ik tien of twaalf van uwe ruiters noodig, om den tocht mede te maken; onderweg zal luitenant Paets hen onderrichten wat zij hebben te doen of te laten. Zij zullen zich niet met de anderen in gevaar begeven, alleen ingeval van mislukking, ingeval geen van de mijnen, zelfs niet Rosse Jan, gevangenschap of dood kunnen ontkomen, zullen zij in alle haast terugrijden om mij te melden wat er gebeurd is, opdat ik beslisse hoe dan hulp te verleen. Ik zou tot dezen dienst mijne eigene ruiters kunnen gebruiken, maar bij weerspoed wordt er zoo licht wantrouwen gevat en schuld gezocht, en zal het beter zijn dat anderen dan kameraden getuigenis afleggen van hun gedrag."

"Wanneer verlangt gij die ruiters, kapitein?" vroeg Baex.

"Laten zij klaar zijn om op den eersten wenk van luitenant Paets mee te trekken; ik behoef u niet aan te bevelen de vertrouwdsten uit te kiezen..."

"Ik zal een flinken wachtmeester meegeven, dat zal het zekerste zijn."

"Mits een zulken, die niet aarzelt zich aan Paets te onderwerpen."

"Wees gerust, kapitein! ik sta voor mijn man in." Na die afspraak liet Héraugière de officieren gaan, om hunnerzijds maatregelen te nemen voor den tocht; alleen Frank de Preys bleef, zooals hij verlangd had, in de tent.

"Jonker de Preys!" begon de bevelhebber, "ik moet u iets mededeelen dat mij zeer bekommert, en mogelijk nog volslagen verandering kan brengen in mijn plan."

"Kapitein Héraugière! riep de jongeling verbaasd en bedroefd.

"Anderen moge ik het verhalen om door mijne wankelmoedigheid dezen niet neer te slaan, u wil ik het toevertrouwen. Gij zijt geroepen om mij dezen steen van het hart te lichten."

„Gij kent mijn goeden wil, kapitein!”

„Ten volle; ware ik maar even zeker van uwe voorzichtigheid...”

„Daaraan zal het niet haperen.”

„Ik wil 't hopen. Luister, — zooals gij weet, heb ik jarenlang ijverig getracht kondschap te onderhouden met zoodanige personen in Luikerland, die misnoegd waren over 't bestuur van den Bisschop; in 't particulier tot Hoey zijn mij zekere luiden bekend, die beloofd hebben mede te werken tot onze onderneming. Bij gebreke van die is er niets aan te vangen en wil ik ook niets gewaagd hebben.”

„Maar waarom zouden zij u nu in den steek laten, kapitein! deze lieden, die u hunne medewerking uit eigen beweging hebben toegezegd, en die hunne goede redenen hebben om in hunne stad eene verandering van zaken te wenschen?”

„Ik zeg niet dat zij van voornemen veranderd zijn; ik heb alleen geene zekerheid dat zij er *bij zijn gebleven*. In drie weken heb ik niets van hen vernomen; de persoon waardoor ik voornamelijk correspondentie met hen onderhoude, verkeert zelf in deerlijke onrust. Rosse Jan kan in dit geval mijn bode niet zijn; zijn persoon en zijne gestalte zijn te Hoey overbekend en bezwaarlijk te vermommen; althans ik wil het er niet op wagen. Hij mag zich niet in gevaar begeven vóór het oogenblik der uitvoering. Werd hij nu betrapt, dan ware niet slechts de argwaan opgewekt, maar ook alle hoop op eene goede uitkomst verloren. Wij kunnen zijne hulp en zijne voorlichting niet missen, en toch moet ik weten of mijne bondgenooten nog altijd gewillig en in staat zijn om hun woord te houden. Er kunnen er onder dezen van hunne vrijheid beroofd zijn geworden, of gestorven; ook moeten zij het rechte oogenblik weten van de aankomst mijner manschappen en dezen de zekerheid geven eener goede ontvangst. Daarom heb ik besloten u als mijn bode naar Hoey te zenden, nog vóór dat een van de anderen zich daarbinnen begeeft.

„Kapitein!” riep de vaandrig met schitterenden blik, „gij vervult mijn diersten wensch. Gij weet van hoe vurig verlangen mij het harte brandt om derwaarts heen te gaan. Gij weet welk een teer belang er mij heen trekt.”

„Dat weet ik, Frank! maar juist dat zou mij kunnen weerhouden u mijne boodschap op te dragen...”

„Hoe, kapitein! zou ik uitgesloten worden, om datgene wat mij het meeste recht geeft? Ben ik niet de naaste om te onderzoeken, wat er van mijn ongelukkigen broeder geworden is?”

„Gij zijt daartoe de naaste, dat erken ik, maar ... het is tevens wat mij aarzelen doet u binnen Hoey te zenden.”

„Kapitein Héraugière!” barstte de jonkman uit, deze aanziende

met oogen vol verwijt en zwaarmoedigheid, „hoe kunt gij dus spreken; ik dacht... ik meende, dat gij mijn armen Gerard, dat gij uw trouwen dienaar groote genegenheid toedroeg.”

„Dat deed ik ook, Frank! — geloof mij, al ware hij mijn eigen broeder geweest, niet smartelijker had mij zijn verlies kunnen treffen. Ik heb deernis met uw rouw; ik begrijp uw vurig verlangen om iets naders van zijn lot te weten; ik deel het zelf. Mijn hart klopt als het uwe bij het bedenken der mogelijkheid, dat hij nog in levenden lijve kan zijn gekerkerd in datzelfde kasteel, dat wij wenschen in te nemen; maar opdat dit laatste ons moge gelukken, opdat gij, gij zelf, indien hij nog leven mocht, zijn bevrijder zoudt kunnen worden, daarom, Frank! mijn vriend, waarom zou ik niet zeggen mijn zoon! daarom moet ik u eene daad van de grootste zelfverloochening vergen! Het is deze: dat gij mijne boodschap te Hoey zult overbrengen zonder onderzoek te doen naar uw broeder, zonder uwe betrekking op hem te verraden, noch eenige stap tot zijne bevrijding te wagen, zoo het toeval wilde, dat gij van zijne gevangenschap op het kasteel kennis kreeg. Uw naam zelfs moet gij verhelen; u een vreemde houden van dien, die u het naast aan 't harte ligt. Bedenk, dat Gerard de Preys als spie is gevangengenomen, en dat navraag omtrent een spie, zelfs al werden voor u, 't geen ik niet waarschijnlijk achte, de poorten van 't kasteel geopend, u op 't zwaarste verdacht zou maken en daardoor in de onmogelijkheid brengen mij den dienst te verleenen, dien ik voor de goede cause van u wacht. Mijn trouwe Frank! ik weet, dat ik een zwaar offer van u verg; maar gij weet ook des krijgsmans plicht eischt niet slechts dat hij lijf en leven veil hebbe voor den dienst des lands; eischt ook, wat oneindig zwaarder valt, het doden van eigen vleesch en bloed. Zweer mij dus op uwe eer, als edelman, en krijgsman, dat gij u zelven in dezen volkomen zult vergeten; maar zoo gij niet zeker zijt van zoodanige heerschappij over u zelven als hier gevorderd wordt, wees dan wijs en voorzichtig en treed terug, — want dan kunt gij in dezen mijn bode niet zijn.”

„Ik zal uw bode zijn, zooals mijn broeder uw spie is geweest,” hernam Frank besloten, „al zou het mij nog meer kosten dan hem! Ik zwee u dat!”

„Goed zoo! ik dank u, het vaderland zal u later danken en loonen... Nu dan, gij gaat mede als de overigen, maar gij zoekt in de stad te komen zoo spoedig gij kunt, terwijl zij buiten blijven tot den afgesproken avond. Hoey ligt op neutraal grondgebied; er steekt dus niets ongeoorloofds in, dat een jonge vaandrig van het Staatsche leger binnen die stad komt, voor zijn vermaak of zijne zaken; doch ik acht eene vermomming niet overbodig, daar gij uw naam hebt te verzwijgen. Gij begeeft u naar het huis van

den schepen Pierre de la Géneste; ge hebt met hem het gewenschte onderhoud en verlaat Hoey niet voor gij daarin zijt geslaagd. Mocht hij dood zijn of gevangen, — God geve van neen! — dan wendt gij u aan Mr. Zilbrecht, den waard in den Kreeft, — doch ik hoop beter. Den Schepen sprekende, vraagt gij hem of hij genegen is zijn woord gestand te doen? Aarzelt hij te antwoorden, geef hem dezen brief, en zijn wantrouwen zal geweken zijn.”

„Een zonderlinge kredietbrief,” hernam Frank, den epistel glimlachend aannemende en beziende: „dat adres schijnt van eene vrouwenhand...”

„Die messire de la Géneste zeker herkennen zal, en hem het voldoende bewijs leveren, dat gij door mij gezonden zijt. Is hij besloten, zooals ik het wenschte, dan spreekt gij de zaak verder met hem af, stiptelijk zijne aanwijzingen volgend. Gij deelt ze aan luitenant Paets mede, die mij te onderrichten heeft.”

„Dient er in dat geval gewacht tot gij ons uw besluit kennen doet.”

„Onnoodig; de aanslag blijft op denzelfden tijd bepaald, tenzij de la Géneste een geschikter aanwijst; Paets weet hoe in dat geval te handelen. Blijkt de la Géneste wankelend, maakt hij zwarigheid, of is er iets gebeurd, waardoor hij onmogelijk zijne belofte kan nakomen, zoo houdt gij u allen rustig en verborgen. Het is dan aan Rossen Jan mij zelf die kwade tijding te brengen, opdat ik met dezen overlegge, wat verder te doen; aan u lijdzaam af te wachten tot hij terugkeert; doch ik vlei mij, dat het niet daartoe komen zal. Hebt gij mij goed begrepen?”

„Volkomen, kapitein! stipt en omzigtig hoop ik uw last te volbrengen.”

„Ik reken er op en reik u de hand tot afscheid: wees Gode bevolen!”

Pas had Frank de Preys de tent verlaten, of hij keerde nog even terug, den ons bekenden musketier Wouter Willemsz met zich voerende, die verlangd had kapitein Héraugière te spreken.

„Wat begeert gij van mij, kameraad?” vroeg deze, onaangenaam gestoord in den loop zijner gedachten.

„Kapitein! ik heet Wouter Willemsz, ik hoor tot de musketiers van hopman Wynsberghe, uit het garnizoen van Geertruidenberg: ik verneem dat uw volk uit Breda zoo aanstonds zal oprukken tot een krijgsavontuur, en dat gij eenige manschappen hebt gevraagd van de andere compagniën; ik wenschte uwe vergunning om als vrijwilliger mee te gaan.”

„Ik heb twaalf ruiters gevraagd en verder niemand noodig,” hernam Héraugière kortaf, verwonderd over het vrijpostig verzoek.

„Commandant! wat zegt het u, zoo er een enkel man meer

meegaat?" hernam Wouter smeekend, "een die... ik zweer het u, niet van de minsten zal blijken..."

"Uw ijver moge elders dienst doen, vriend! gij verliest er niets bij; er valt geen buit te halen."

"Buit? Of 't mij daarom te doen was! Het is de singuliere eere..."

"Ik mag u de *singuliere eer* niet gunnen; ik heb buiten mijn volk aan de twaalf ruiters van ritmeester Baex genoeg."

"Zelfs te over!" hernam Wouter stoutweg.

"Hoe meent gij dat, jonkman?" vroeg Héraugière verwonderd en tevens getroffen, niet slechts door den zedelijken moed van den aanhouder, maar vooral door de laatste aanmerking, die met zijn eigene innerlijke overtuiging strookte. Hij had alleen uit nooddwang en om de anderen geen stof tot blaam of argwaan te geven, vreemden aan zijne keurbende toegevoegd.

"Ik zeg dit, commandant! omdat men bij de keuze van die ruiters het meest heeft gezien op forsche leden en kloekheid van persoon, op zulke wijze, dat er bij zijn, onder anderen zekeren ruiter Ruprecht, die bijkans een reus gelijkt, waarmee men op de kermis reizen mocht! En toch zal het meer op gauwheid van tong en gevatheid van geest aankomen; — dat een soldaat moed heeft, spreekt vanzelf. — Ruprecht heeft hersens als een konijn!"

Héraugière had toegeluisterd met eene mengeling van ergernis en belangstelling, op zijn sprekend gelaat zichtbaar. Het beviel hem niet, dat een gewoon soldenier zoo fijne opmerkingen maakte, zoo juist een oordeel wist te vellen over eene onderneming, wier uitslag van verrassing afhing; toch kon hij zich niet weerhouden even toestemmend te knikken, en met een glimlach te vragen of hij zelf, hij, Wouter Willemsz, die eigenschappen bezat.

"Dat zal ik niet zeggen, commandant!" luidde het antwoord; "maar toch meer dan die reus, een lichaam zonder ziel, een ezel."

"Hij gaat ook niet mee om aan te voeren, maar om te volgen; blindelings gehoorzamen geeft den besten soldaat."

"Toch niet, commandant! Een soldaat, die het bevel met oordeel uitvoert, is geen plompe dommekracht. Gebruik mij daarom, kapitein! in plaats van dien kinkel, als 't u niet goedgeeft dat er dertien gaan. Ik kan marcheeren tegen den beste; maar moet het zijn, rijden kan ik ook."

"Ik begrijp niet wat u drijft om dus op dit stuk aan te houden," hernam Héraugière, die eenig wantrouwen vatte, daar de musketier, trots het bijgeloof der dertien, niet sprak als een gewoon soldaat.

"Allermeest mijn verlangen om Uwe Edelheid en den lande

dienst te doen, commandant! Wil gelooven dat ik u van groot nut kan zijn, want ik heb zelf kondschap te Hoey."

Een schok van ontzetting doortilde Héraugière. Zijn plan verraden! aan een gemeen soldenier, aan een onder allen, die er blijkbaar partij van zou weten te trekken. Het stond niet in zijne macht het veranderen zijner bewegelijke trekken, noch 't verbleeken van zijn gelaat te beletten, doch hij herstelde zich met kloeke tegenwoordigheid van geest en sprak koeltjes:

"Dan kunt ge mij ganschelijk niet van dienst zijn, want ik heb in die stad niets te doen."

"In de stad mogelijk niet.... maar toch.... in 't kasteel, kapitein!..."

"Wat beduidt dat dwingen, kameraad?" hernam Héraugière toornig en hem scherp in 't gelaat ziende; „zoo gij niet zulke eerlijke oogen hadt, zou ik u voor een spie houden, die door logens de waarheid zoekt uit te vorschen, om mijn voornemen den vijand te verraden."

"Och, commandant! als mijne oogen u eerlijk toeschijnen, vertrouw dan uw scherpen blik liever dan uw kwaad vermoeden, want ik ben eerlijk, en 't is uit getrouwheid aan de goede cause, dat ik dus aanhoude. Uw opzet *is* mij bekend, ik mag dat niet ontveinzen, want ik heb eene liefste te Hoey; Gonda is de nicht van Meester Zilbrecht, den waard uit de Kreeft."

"De waard uit de Kreeft!" herhaalde Héraugière werktuigelijk, — maar borst toen uit in een bitteren lach en riep: „welnu! zoo zijn we verraden!" op een toon, die onverschillig wilde schijnen, maar waaruit zooveel spijt en smart klonk, dat den goeden Wouter Willemsz de tranen in de oogen schoten.

"Wees gerust, commandant! die man is *geen* verrader, en ik evenmin. Ik kende uw voornemen reeds toen wij uit Geertruidenberg trokken en ik heb mij zelven het zwijgen opgelegd, ondanks al het praten en gissen mijner kameraden. Over mijne tong is het niet gekomen, want ik heb het vaderland lief en acht u hoog, kapitein! ik wensch niets liever dan u in dezen te dienen... Alzoo sta mijn bede toe, geef mij oorlof mee te trekken."

"Ik moet wel!" hernam Héraugière verdrietelijk, „ik dien immers uw stilzwijgen te koopen; zeg wat het kosten moet? Ik onderstel, dat gij er nog wel iets meer voor zult vragen, dan simpeljk vergunning den tocht mee te maken?" De spijt en de onrust deden den edelman bitter worden, doch de musketier hernam met kalmte en eenvoud: „Verschoon mij, kapitein Héraugière! ik ben geen huurling, maar een vrijwilliger, en ik vrage niets dan de vrijheid, te mogen meegaan om in het gevaar te deelen..."

"Welnu! meegaan zult gij; alleen wees gewaarschuwd, dat de ruiters u in hun midden zullen nemen, en mijne orders zullen

hebben, om u, bij het minste bewijs van verraad, bij een wenk of een woord, dat de onderneming in gevaar zou kunnen brengen, zonder vorm van proces neer te schieten. Zoo zult gij ervaren, dat die blinde werktuigen, waarop gij zoo laag neerziet, hun nut hebben..."

"Die bedreiging schrikt mij niet af, commandant! maar die verdenking bedroeft mij, en als 't er zoo mee gelegen is, laat mij dan liever hier blijven; gij zult dan zelf zien, of ik een geheim weet te bewaren; maar geloof mij, ik kan u daar ginds van hulp zijn. Meester Zilbrecht is een wankelmoedig man, die zich uit vreeze in schijn naar de paapsche religie heeft gevoegd, maar haar haat in zijn harte. Zulk een weifelaar heeft in een hachelijk uur een steun noodig; misschien ook een duw om hem op den rechten weg te brengen."

"Ik wil 't niet verhelen dat mij veel gelegen is aan de trouw van den waard in de Kreeft," hernam Héraugière, verzacht en meer gerustgesteld, maar Wouter nog altijd scherp in de oogen ziende. „Alleen wat waarborgt mij, dat gij mij werkelijk den dienst zult doen, dien bloode een riem onder 't hart te steken?"

"Sinds mijn gegeven woord en mijn persoon u geen genoegzaam vertrouwen inboezemen," hernam de jonkman blijkbaar gekrenkt, „moet ik ophalen van mijne verwantschap, van de zure dagen van 't beleg van Sluis door de Spanjaarden... Kapitein Héraugière!" hervatte hij met zekeren nadruk, „heugt u nog het moedig gedrag der Kapiteinsche van de vrouwen-soldaten, die daar op de wallen zoo wakker tot de verdediging het hare deden? Geheugt u nog Maaïke in 't Hert?"

"Maaïke in 't Hert? Of ik mij die herinner; welk eene vraag!" riep Héraugière levendig, „haar en Katharina Rose vergeet ik nooit! Hebt gij Maaïke gekend?"

"Ik ben haar naaste bloedverwant; ze is mijne oudere, mijne eenige zuster! Zoudt gij kunnen gelooven, kapitein! dat de broeder van Maaïke in 't Hert, die zelf ouders en huis en goed verloren heeft door den val van Sluis en door dezen rampzaligen oorlog, dat hij een verrader zou kunnen zijn van de goede cause?"

"Nee, Wouter Willemsz, dat geloof ik niet!" sprak Héraugière, hem minzaam de hand reikende; „mijn mistrouwen in den vreemde is in goed vertrouwen verkeerd, nu weet ik wie gij zijt. Maar zoo gij u kunt voorstellen wat zware verantwoordelijkheid op mij rust, dan zult gij begrijpen, dat ik niet te omzichtig kan zijn."

"Zeker niet, kapitein! en daarom zou ik, in uw geval, liefst geen botterikken gebruiken tot de expeditie," hernam Wouter wel een weinig gekrenkt, dat zijne verwantschap meer dan zijn persoon de veranderde opinie van Héraugière had teweeggebracht. Deze ontving den *coup de patte* zonder zich daarover gebelgd te toonen, goelijk zwijgende.

„En nu, hoe gaat het uwe manhafte zuster? Ik wil hopen, dat zij nog leeft en welvaart?”

„Zoo is het, kapitein, zij woont te Geertruidenberg, waar zij getrouwd is. Meester Zilbrecht te Hoey is haar mans broeder, en Gonda, zijne nicht, is aan mij verloofd. Vandaar dat wij in onze familie van uw voornemen al overlang kennis hebben gedragen; schoon wij het geheim trouw bewaarden, wees daar zeker van!”

„Gij schijnt toch te vreezen, dat die meester Zilbrecht een wankelmuts is,” hervatte Héraugière bedenkelijk.

„Om de waarheid te zeggen, ik heb geene hooge opinie van zijne kloekmoedigheid. Wel heeft hij er groot belang bij, de stad van zijne geboorte, de stad waarin huis en hof zijn eigendom zijn, vrij te zien van den dwang des Bisschops; ook meende hij het van ganscher harte, toen hij zich aanbood daartoe mede te werken, maar die ijver is aan 't verslappen, vreeze ik Het zal dus niet kwaad zijn, zoo hij in de ure der beslissing iemand bij zich heeft, die hem wat courage geeft.”

„Dat zij u toevertrouwd,” hernam Héraugière, na zich eenige oogenblikken te hebben bedacht. „Trek mee met mijn volk; ik zal luitenant Paets last geven u toe te voegen aan den vaandrig Preys, die op kondschap uitgaat naar Hoey, voordat we iets ondernemen.”

„Commandant!” riep Wouter, „het is wat ik wenschte! Geloof mij, 't is geen snoeverij, maar het zal strekken tot vordering van uw ontwerp.”

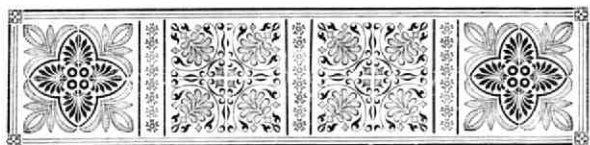
„Dubbele voorzorg is beter dan geene. Gij zult binnen Hoey jonker de Preys een goed gezelschap zijn; hij kan u behoeven. Bedenk het, Wouter! de broeder mag voor de zuster niet onderdoen. Ik vermoed dat gij verlof hebt van uw luitenant?”

„Hij gaf het me, commandant! mits ik uwe toestemming kon verkrijgen.”

„Het is wel! Volg mij; luitenant Paets dient te weten, wie ge zijt.”

Toen Héraugière met Wouter Willemsz buiten de tent trad, zag men het gezamenlijk krijgsvolk reeds onder de wapenen, zijne bevelen verbeidende. De Bredasche keurbende, waartoe nu ook Wouter behoorde, trok het eerst af, onder bedekking van twaalf kloeke ruiters; van de gestrenge voorzorgsmaatregelen, waarmede Héraugière den eerste had bedreigd, was geen sprake meer.

Toen de Gouverneur van Breda zijne uitverkorenen had zien aftrekken, rukte hij zelf met het overige krijgsvolk op, om onder begunstiging der vallende duisternis het dorpje Diepenbeek te bereiken, dat hij zonder eenig beletsel binnentrok, er zich inlegerende, al waren zijne manschappen er ook geen gewenschte gasten. Wij zullen hen voorhands bij die dorpers laten, om de kleine keurbende te vergezellen op haar verderen tocht.

HOOFDSTUK II.

Luitenant Paets had meer behoedzaamheid in acht te nemen om het hoopje volks, aan zijne zorgen toevertrouwd, veilig voort te leiden, dan van kapitein Héraugière, aan het hoofd eener talrijke krijgsbende, werd geëischt, hoewel de laatste vijandelijk gebied binnenrukte, en de eerste slechts op zoogenaamd neutraal terrein voortschreed. Een heir van dertien of veertienhonderd man kon desnoods alle opmerkzaamheid trotseeren en een aanval afslaan, terwijl dit kleine troepje op een vrij verderen tocht met de uiterste zorg vermijden moest opzien te wekken, onmachtig als het was eenig geweld weerstand te bieden.

In het eerste dorpje waar zij halt hielden, nam luitenant Paets zijne maatregelen zoo goed, dat zij hun opzet konden vervolgen, zonder voor doortrekkend krijgsvolk te worden herkend. Hij liet de paarden der ruiters voor vrachtwagens spannen, op welke de manschap plaats nam, nadat men die, ten deele met wapenen, ten deele met kleederen en proviand had beladen. Al wat zij behoeften moesten de boeren hun leveren, maar zij betaalden wat zij eischten; hetgeen de plattelandsbewoners, aan allerlei overlast van vriend en vijand gewoon, gunstig stemde; goede goudguldens maken beter vrienden dan blinkende geweren. Door de eerste van wat zij wenschten voorzien, kwamen zij zonder tegenspoed tot in het aanzienlijke dorp Amay, aan de Maas gelegen, of liever, door die rivier in tweeën gedeeld. Hier, op korten afstand van Hoey, zou men andermaal halt houden. Gereedelijk verkreeg men stalling voor de paarden en nachtverblijf voor de menschen in herberg en in hoeve. Men gaf voor dat de dieren rust noodig hadden, eer ze over de Maas trokken. Dit voorwendsel wekte te minder argwaan, daar de bende zich voor Duitsch landvolk uitgaf, dat, uit vreeze zoowel voor de Spaansche troepen als voor de Staatsche legerbenden, langs het onzijdig gebied van den bisschop van Luik naar zijne haardsteden wederkeerde.

Op den morgen van den zesden Februari zag men drie van deze „Duitschers”, in de kleedij van Luiksche boeren gestoken, het rotsachtige kronkelpad volgen, dat langs den linkeroever van de rivier heenvoerde naar het stadje Hoey, nauwelijks een uur gaans van Amay. Een van hen, een klein tenger manneke, wiens neerhangende, lakensche flaphoed krullend rood haar verborg, droeg een mandje met eieren; de andere, een flinke, rijzige borst, hield een koppel gemeste hoenders, aan de pooten bijeengebonden en de koppen omlaag hangende, in de hand; eene positie waartegen ze gewis uit alle macht zouden geprotesteerd hebben, zoo ze nog in leven waren geweest.

De derde... droeg niets, zooals de pagie in het liedje van Marlborough; ook scheen hij blijkbaar nogal met zijne handen verlegen, 't geen zijn rosharige makker tot hem deed zeggen: „Steek uwe vuisten in de diszakken, ter weerszijden van die wijde boksen, jonker Frank! want als de luiden, die wij gaandewegs ontmoeten, ze zien, of de schildwachten bij 't inkomen der poort er het oog op slaan, zullen zij verrast zijn uwe handen zoo fijn en zoo blank te vinden, als geen Luiksche huisman er ooit had!”

„Gij zelf hebt mij ontraden handschoenen aan te trekken, zooals mijn voornemen was,” antwoordde jonker Frank.

„Dat zou nog erger zijn geweest! ziet men ooit een Duitschen of Vlaamschen boer met geschoeide handen? Steek ze weg, dat's het allerbeste; dus slenteren de meeste dorpers stadwaarts als ze niet hebben te markten.”

„Wel! leen mij dan uwe mand, dat zal mij eene houding geven....”

„Met genoeg, mits ge weet hoe ge 't maken zult als iemand u naar den prijs der eieren vraagt!” hernam Rosse Jan; want het is onnoodig voor den lezer te verhelen wie hij en zijne metgezellen waren.

„Neen! daar hebt ge gelijk in. Het zou mij verlegen maken; ik kan geen koeterwaalsch kallen.”

„Dat is ook moeielijk genoeg: want François en wat Duitsch dooreenhutsende, meenen sommigen er in te slagen, maar zij bedriegen zich. Ons patois is eene taal op zich zelve — die men schrijven, waarin men zelfs dichten kan. Zij klinkt allerliefst als onze vrouwen haar zingen; ook heeft zij kracht genoeg als eene kloeke mannenstem er mee dreigt,” en het was of de stem van den spreker zelf zich in die klanknabootsing vermeidde. „Echter, met goed François kan men in Luikerland bij ieder terechtkomen, maar... 't is nog veiliger dat gij zwijgt.... Knikkebol maar als de huislieden u „goëndag” zeggen; — doch hoe zult gij 't in de stad maken om naar den weg te vragen? ... ik kan niet met u binnengaan.”

„De jonker heeft daartoe den mond niet op te doen,” sprak

Wouter Willemsz; „want ik ben meer te Hoey geweest, en ik weet waar hij zijn moet.”

„Ik wenschte wel, dat gij de gansche commissie voor mij kondet doen, Wouter!” sprak de vaandrig op somberen toon; „ik voel mij zoo gedrukt en beklemd onder deze vermomming, dat het mij is of mij iets vreeselijks overkomen zal...”

„Hoe nu! een jonge edelman, een krijgsman, die gewoon is des Prinsen vaandel te voeren, hij schaamt zich niet van angst en vreeze te spreken!” viel Rosse Jan hoofdschuddend in.

„Als ik mijn vaandel mocht dragen, en mij toonen die ik ben, dan... dan zou 't mij anders te moede zijn,” en des jonkmans oogen flikkerden.

„Met ontrold vaandel kunnen we Hoey niet binnentrekken, dat staat vast; — wij moeten list te baat nemen, als door de koenste helden in een geval als dit niet werd versmaad. 't Is ook kloekheid, zijne tegenwoordigheid van geest te bewaren onder hachelijke omstandigheden, en zich met luchtigheid te schikken naar den eisch eener vermomming...”

„Gij geeft goeden raad, meester Jan!”

„Ik meen, dat ik van dezulken ben, die prediken door exempel, jonker.”

„Dat ontkenne ik niet... maar toch...”

„Toch hebt gij geen lust om het na te volgen?” vroeg Rosse Jan met zekere heftigheid, hem strak in de oogen ziende.

Frank de Preys kleurde en antwoordde schielijk:

„Lust? neen! schoon ik mijn best wil doen. Als wij in actie zijn, zult gij zien dat mij geene abelheid faalt; — maar gij en ik, dat is niet hetzelfde, dat zult gij mij toegeven.”

„Volgaarne!” sprak Rosse Jan met een ironieken lach.

„En nu... mij zijn voorwaarden opgelegd, die ik bezweren moest na te zullen komen, eer de commandant mij zijne commissie vertrouwde; voorwaarden die mijn gemoed beroeren en strijd en verwarring in mijne ziel brengen.”

„Courage, jonker!” viel nu Wouter Willemsz in. „Hoe! zou de moed aan 't wankelen slaan, zóó nabij het doel? Dan gaat het mij gansch anders. Nu ik daar ginds het kasteel met zijne torens en wallen zie liggen, gloeien mij de wangen en klopt mij het harte van blijdschap, bij de gedachte, dat wij misschien morgen om dezen tijd er reeds binnen zullen zijn!”

„Dat is het juist wat mij met bange...” en de jonkman voer voort, „met bange vreeze vervult! God weet, wat bittere teleurstelling mij dáár wacht, op hetzelfde oogenblik, dat ons de stoutte onderneming is gelukt! God weet, hoe zwaar een leed ik zal hebben te verkroppen, terwijl gij triomf zult vieren!”

„Luister, jonker!” sprak Rosse Jan, met drift zijne hand vattende

en hem ras eenige schreden ter zijde voerende: „luistert! die onrust en die weekheid bevalen mij niet. Ik waarschuw u, ga ze te keer; want ik weet waaruit dit alles voorkomt; gij denkt aan uw broeder!”

„Waartoe het ontveinsd?” hernam Frank diep zuchtend: „het is zoo; maar hoe zou het anders kunnen zijn? — mag ik, moet ik, bij het zien van die stad, bij het zien van het kasteel daar in de hoogte, niet angstig vragen, wat dáár met hem kan zijn geschied? Wisseling van hoop en vrees, als ik mij de onmogelijkheid denk, dat hij nog leeft, dat hij in boeien smacht, in een van die sterke torens of in eenige onderaardsche diepte achter die zware muren, schijnt u die zoo vreemd? Slingering tusschen vreugde en angst, als mij aangrijpt, is zij berispelijk? Zou ik een hart hebben, als ik die niet voelde!”

„Gij hebt volkomen gelijk, jonker Frank! 't is alles zeer natuurlijk; ook ziet men het u aan; slechts zou ik wel willen weten of kapitein Héraugière u met zijne commissie zou hebben belast, als hij had vermoed, dat gij u dus lijdelijk aan die zeer natuurlijke gevoeligheid zoudt overgeven...”

„Ik gaf hem mijn woord, dat ik, binnen Hoey zijnde, mij onthouden zou van elk onderzoek naar mijn broeder, van alle daden, woorden of werken, waardoor de reüsite van den aanslag gevaar kon loopen; maar de gedachte aan hem, moge ze voor mij nog zoo kwellende zijn, zij is geene schennis van mijn eed; haar te weren is buiten mijne macht.”

„Gij moogt niet zeggen, dat zulks buiten uwe macht is. Een mensch vermag alles op zich zelf wat hij met ernst en vastheid wil,” hernam het kleine, misvormde mannetje op een toon van gezag, die van groote zedelijke meerderheid getuigde. „Ik, Rosse Jan, verzeker u dat; ik, Rosse Jan, zal u later zeggen met wat recht. Gij moet tegen die sombere opwellingen strijden, ze onderdrukken zoo vaak ze opkomen, ze versmoren of afleiden, naar gij best kunt; maar... hoe zwaar een eisch u dát ook schijne, er aan toegeven moogt gij niet; want al die persoonlijke bijgedachten overprikkelen en maken zwak; zij voeren af van het doel, dat ge geduriglijk voor oogen dient te houden, en leiden dus tot schennis uwer bezworen belofte... niet te rade te gaan met vleesch en bloed, maar eeniglijk met uw krijgsmansplicht.”

De vaandrig van Héraugière, hoewel gewoon dit singuliere personage in alle vrijmoedigheid zijn oordeel te hooren vellen over zaken en personen, had echter nooit de zwaarte van diens moreel overwicht op zich zelf voelen neerkomen; ook was het kennelijk dat hij er voor bukte, toen hij meer op een toon van beklag dan van tegenspraak hernam:

„Ik gevoel dat het zijn moet als gij zegt; maar ik word beheerscht door eene kwelling, die mij den lust tot zulken zelfstrijd

beneemt. Het is die vonk van hoop, welke de ongewisheid ontrent mijn armen broeder nog niet uitbluschte, die mij, bij 't aanschouwen dezer veste, de ziel beroert. Nu eens wakkert ze aan tot een laaie vlam, die mij het harte doet branden; daarna verflauwt ze, om mij aan de kille duisternis der wanhoop prijs te geven. Het zijn die schuddingen van den twijfel, welke mij weekhartig, weifelziek maken... Zoo ik zekerheid had, zou ik kalnte hebben, zou ik rustig zijn."

"Welnu! dat zijn kwellingen waarvan ik u bevrijden kan. Houd het er vastelijk voor, dat uw broeder niet meer in leven is, dan zult gij zeker het naast bij de waarheid zijn en geen last meer hebben..."

"De vermaning is goed gemeend, maar zekerheid geeft zij niet," viel Frank smartelijk glimlachende in.

"De vermaning zelve niet, wel de grond waarop zij rust, te weten deze: In oorlogstijd is 't gebruikelijk iederen spie, die op heeterdaad wordt betrapt, hetzij met of zonder vorm van proces, dood te schieten of op te hangen, naar de kwaliteit van den delinquent dat meebrengt, meestal binnen de vier en twintig uren. En nu, *ik* die voor u sta, heb met deze mijne oogen Heer Gerard de Preys zien gevangennemen en weggeleiden door de hel-lebaardiërs, die de wacht hadden op 't kasteel van Hoey! Vier jaren zijn sinds verlopen, en Heer Gerard de Preys, die vrouw en kinderen en een jonger broeder had te Breda, heeft zich in al dien tijd niet vertoond. En zou hij dan nog leven? Meent gij, dat de bezetting van 't kasteel Hoey zoo verlegen is met haar proviand, om vier jaren lang een gevangen spie den kost te geven?"

Frank had toegeluisterd, bleek van ontzetting en rood van verontwaardiging, maar zoodra zijne sidderende lippen woorden konden uitbrengen, riep hij woest: "Het eischt de wreedheid van een monster als gij zijt, om mij dit zóó te zeggen!"

"Een monster ben ik niet, tenzij naar het uiterlijk!" hernam Rosse Jan met kalnte en zelfs met weemoed; "wat ik schijnen moge, wreedheid ligt niet in mijn aard; mijn hart is menschelijk en weet menschelijk te voelen, ik ervoer het menigmaal tot mijn schade. Maar een goed chirurgijn brandt de wond liever toe dan dat hij zijn lijder daaraan ziet doodbloeden, en ik zeg u, nu *moet* de uwe genezen worden, want zoo gij het ongeluk hadt uw broeder nog levend in Luikerland weer te vinden, dan zou ik u raden niet meer naar hem om te zien, daar hij deze gratie niet kan gekocht hebben dan door lafhartig verraad onzer zaak, door bekenenissen die haar moesten schaden, of door diensten aan de tegenpartij die hem verachtelijk zouden maken, zelfs in uwe oogen."

"Mijn broeder een lafhartige! mijn broeder een verrader van onze cause! wie dat zeggen durft, ik zal hem door mijn rapier tot

herroepen dwingen, ..." borst Frank uit, in vervoering de hand slaande waar hij nu zijn degen *niet* vond.

"Niet ik zeg dat!" sprak Rosse Jan, die hem bedaard had gadegeslagen, "ik zeg dat uw broeder is omgebracht door de Luike-naars; geloof mij dus en laat het aan vrouwen en knapen over, om zich met zwaarmoedige voorstellingen te verweekelijken als de ure voor mannelijk handelen naakt. Wees gij een man, Frank! wees er meer op uit, uw broeder te wreken, dan hem te beweenen; slechts daardoor zult gij het vaderland dienst doen."

"Het komt mij voor, in vrijigheid gezegd, dat het op het laatste aankomt, meester Jan! het andere is maar bijzaak," sprak Wouter Willemsz, die hen nu weer had ingehaald, en zoomin als de eerste misdeeld was van vrijmoedigheid tegenover zijn meerdere, waar hij achtte het goed recht aan zijne zijde te hebben, en die zich bovendien te lichter eenige gemeenzaamheid met den vaandrig mocht veroorloven, daar de vermommings welke zij droegen, voor het uiterlijke alle verschil van rang had opgeheven. Frank de Preys voelde zich dan ook niet gekrenkt door die toespraak, maar gaf er toch geen antwoord op; hij bleef zwijgend voortgaan, met gebukten hoofde en saamgeklemden lippen, den raad hem door Rosse Jan gegeven, de handen achteloos in de zijzakken te steken, volkomen veronachtzamd.

De laatste zag hem van ter zijde aan met een misnoegd schouderophalen en gaf zich tegen Wouter lucht.

"Ik sprak van wrake, omdat bij den Jonker een prikkel noodig schijnt; en is dit het geval, dan zie ik hem liever gedreven door wraakzucht, dan neergedrukt door smart; zwakheid en aarzeling, waar slechts de daad pas geeft, schijnt in dat geslacht eene familieliekwaal."

"Ik zal u het tegendeel bewijzen!" riep Frank, die maar te goed had verstaan wat hem eigenlijk gold. "Te Hoey zijnde zal ik mijn last volvoeren zonder schroomen of wankelen; slechts kan ik, wat gij bijzaak en hoofdzaak noemt, zoo spitsvondig niet scheiden. Ik zal mijn plicht doen, ook met een verscheurd harte; ziedaar alles wat ik kan zeggen."

"Mits het verscheurde harte het hoofd niet verbijstere," viel Rosse Jan in, "want een oogenblik verstrooidheid, één onvoorzichtige blik of wenk, en gij deelt het lot van uw broeder..."

"Zijn lot deelen! dat is het wat ik vurigst wensche, herhaalde Frank op hartstoechtelijken toon.

"Ei zoo! uw vurigste wensch zou zijn: gehangen of doorschoten te worden! — en wat wordt er dan van uw plicht, van den dienst, dien men van u wacht?" sprak Rosse Jan met doordringende ironie, doch met fluisterende stem.

"Gij hebt gelijk; het is onzinnig, dus te spreken."

„Hoe goed gij u zelven dus beoordeelt! — heb ik dan ongelijk, te zeggen dat gij van de familiekwaaal zijt aangetast! Onberaden overmoed, te ontijde tot blootheid ingekrompen, ziedaar wat uw broeders onheil veroorzaakt heeft...”

„Gij lastert den martelaar!” voegde Frank hem toornig toe.

„Ik spreek recht over den doode!” hernam Rosse Jan met vastheid.

„Zoo zeg mij toch, wat er met mijn broeder is gebeurd,” vroeg de vaandrig, verslagen, op zachten toon; „zeg mij hoe het zijn kon, dat hij, juist hij gevangen raakte, terwijl gij zelf in vrijheid bleeft, schoon gij met hem waart;” — en er lag in die laatste woorden een angel van kwaad vermoeden, aan welken Rosse Jan zich echter niet stak, hij antwoordde gulgauw:

„Wel! ik werd gevangengenomen, zoo goed als hij; men bond mij zelfs de armen op den rug saam, terwijl men zich verge-noegde Heer Gerhard den degen af te vragen, daar hij zich, toen wij ontdekt werden op onzen verspiedingstocht, edelman verklaarde en ik mij aan mijn dorpelijken bijnaam hield. Zoo verre weervoer ons een gelijk lot; het vervolg bereide ieder zich zelven voor. Ik verloor het hoofd niet; ik bewaarde, zoo goed het ging, mijne kalmte van geest, om, mocht er nog kans van ontsnappen zijn, de occasie waar te kunnen nemen. Uw ongelukkige broeder, die zich al aarzelend en bedremmeld droeg, toen wij het kasteel naderden, hij versaagde geheel, hij gaf alle hoop op, zoodra men hem gevangennam, en liet zich wegvoeren, gedwee als een lam en zorgeloos als een kind.”

„Nadat een krijgsman en edelman gedwongen is zijn degen af te geven, behoort hij zich te beschouwen als gebonden door zijne eer!... al is hij buiten banden,” sprak Frank, met vuur.

„Als men zoo fijne voelhoornen heeft op dat punt, deugt men niet voor spie!... breng u dat tot uw eigen bestier te binnen, als ge straks in 't gevaar zult zijn,” hernam Rosse Jan, „wat mij belangt, ik had al lang met zulke vooroordeelen gebroken en zocht terstond een uitweg om te ontsnappen. Terwijl men mij het smalle, steile rotspad opvoerde naar 't kasteel (een weg dien ik u straks, als we er nabij zijn, wijzen zal,) veinsde ik een oogenblik of ik me in snelle vaart van de rots wilde afstorten... de soldaat die mijne koorde gevat hield, scheen, zooals ik wel verwachtte, geen lust te hebben dien sprong mee te doen, en liet verschrikt, onwillekeurig, het eind touw uit de handen glippen. Dat was juist wat ik wilde; ik stortte mij *niet* neer van de rots, maar ik klauterde haar af, schijnbaar zoo rouwelijk, inderdaad zoo rap, dat zij wel moesten gelooven dat ik neerstortte. Geen der soldaten durfde mij volgen: gelukkig waren het hellebaardiers, die geen vuurwapenen hadden. Eerst toen ik beneden kwam,

losten de schildwachten van de borstwering hunne roeren op mij, doch tevergeefs; ik had de rivier al bereikt en dook in 't water; mijne banden waren wat ruimer geworden toen de soldaat ze had laten slippen; het overige deed een ferme ruk. Het zou mij licht zijn geweest naar den oever te zwemmen; maar ik begreep, dat zij mij juist dáár zouden wachten om mij opnieuw te vangen; zoo verschalkte ik hen en waagde mij aan de landing niet."

"Dorst gij dan voortzwemmen?" vroeg Wouter Willemsz.

"*Pas si bête!* ik kende een schuilplaats onder de steenen brug over de Maas, in welke ik mij wist te bergen. Toen zij mij nergens ontwaarden, toen ze mij aan den oever lang genoeg tevergeefs hadden gewacht, konden zij mijn verdwijnen wel niet begrijpen, maar hielden het er toch voor, dat ik hun ontkomen was; althans, ik bemerkte van uit mijn hol dat zij, het ijdel nasporen moede, morrend en onlustig naar de vesting weerkeerden. De schildwachten werden verdubbeld en waakten zeker met driedubbele vlijt, maar baten mocht het hun niet; ik hield mij schuil tot in den nacht; toen eerst klauterde ik tegen het brokkelend muurwerk van de brug naar boven en kwam zoo op den oever. De verdere vlucht was maar kinderspel, en spoedig was ik te Breda, de jobsbode..."

"En van mijn armen broeder is daarna niets meer gehoord?" zuchtte Frank.

"Taal noch teeken kwam te mijner kennis; schoon ik later meer dan eens op Luiksche grondgebied en rondom de citadel heb gezworven; — maar gij begrijpt ook, dat men daar niet buiten op de muren schrijft, wat daar binnen voorvalt!"

"Hoe mij zulk een avontuurtje lusten zou!" riep Wouter Willemsz, die de droefgeestigheid van Frank wilde afleiden door 't gesprek op een ander onderwerp te brengen.

"Geen lustig avontuur, voorwaar!" sprak Rosse Jan; "voor een aardigheid behoeft ge daar niet om te wenschen. Stel u maar eens voor, met ontvelde handen en gekneusde leden langs eene rotswand neer te komen in 't water en daarop, zonder eenige verkwikking, zonder enig soelaas, een half etmaal incengehurkt te zitten in eene afgebrokkelde steenen nis, halfslijfs in den vloed, halfslijfs in 't slijk onder den boog van een brug, waar 't gevaar van ontdekking u onder allerlei gestalten bedreigt; ontdekking, die tot een smadelijken en smartelijken dood leiden moet. Wat dunkt u?"

"Wie zegt u, dat ik wenschte het mijne volkomen op het uwe te zien gelijken?" hernam Wouter lachende, "ik kom er maar voor uit, dat als men eenmaal soldaat is en een jeugdig en moedig harte heeft, het verlangen zich vaak vurig keert naar iets ongemeens, om door de daad te betuigen wat er in ons binnenste omgaat."

„Daar zult ge welhaast toe geraken; we zijn nu op een goeden weg....”

„’t Is mijn planeet, nooit de occasie te hebben om mij te onderscheiden.”

„Hoe kunt gij zoo spreken? of heb ik u niet hooren zeggen, dat gij op de wallen van Sluis uw eerste schot hebt gedaan?”

„Hm! mijn meeste werk bestond toen nog maar in steenen aandragen en zand voortkruien op de bolwerken.... Ik was even in de twaalf jaar en ze hadden geen kruit genoeg in de vesting, om het door mijne onervaren handen te laten verschieten; die gelegenheid valt dus niet mee te rekenen. Ik was niets dan een burgerkind dat een handje hielp, en zelfs,” — de kloeke jonkman zuchtte even, „zelfs was er toen geen haar op mijn hoofd dat er aan dacht soldaat te worden. Mijn vader was een koopman en scheepsreeder die er warmpjes inzatz. Vraag aan oude Sluisenaars hoe of Willem in ’t Hert er bekend stond! Daarbij was ik eenige zoon, en we wisten niet beter of ik zou met den tijd mijn vader in zijne zaken helpen en hem opvolgen. Ik ging daartoe op de beste school en had in de rekenkunst en in ’t schrijven al vrij wat vorderingen gemaakt, zoozeer zelfs, dat de schoolmeester plezier in mij had. Die brave meester Lubbertus! hij deed een goed woord voor mij bij onzen dominé van Houte, opdat deze mij wat onderwijs geven mocht in de Latijnsche taal. Van de Francoyse en de Engelsche sprake kreeg ik kennis door den omgang met de scheepskapiteins en kooplieden uit die natiën, die op mijns vaders kantoor altijd waren te vinden. Zoo was ik bijkans op weg om een geleerde te worden, toen de Hertog ’t beleg sloeg om onze stad. Was de handel in Sluis al aan ’t verslappen geraakt door den oorlog, het beleg bracht dien ganschelijk te niet; geen wonder dat ook mijns vaders zaken achteruitliepen. Ten slotte werd ons huis door een bom getroffen en verder omvergehaald, ten einde een bres te helpen stoppen. Mijne moeder was al lang bezweken; mijn vader had zich gevoegd bij de burgeren, die op de bolwerken dienst deden. Hij behoorde onder degenen, die er vielen! Toen de stad werd overgegeven, waren mijne zuster en ik berooide weezen geworden, van rijke burgerkinderen, als we eenmaal plachten te zijn. Mijne zuster had, als vrouwenkapitein, de burgeressen van Sluis aangevoerd; zij waren in het krijgsverdrag begrepen en trokken mee uit, met krijgscere. Ik volgde aan hare zijde met het weinigje goed, dat wij nog bezaten. Mijne vooruitzichten waren in rook vervlogen; maar hoe jong ik nog zijn mocht, bij ’t verlies onzer fortuin, bij ’t zien van al die puinhoopen, was mijn gemoed vast besloten de zaak der Geünieerde Nederlanden te dienen, mee te helpen het Spaansche juk af te schudden! Ik beloofde mij zelven me

in dien dienst op zulke wijze te onderscheiden, dat ik uit de laagte weer opkwam;... helaas! de fortuin is voor mijn wenschen doof gebleven... In den beginne ging alles redelijk. Wij togen naar Middelburg, waar wij gastvrij werden ontvangen door oude handelskennissen van mijn vader; doch daar die goede lui door den oorlog zelf veel verloren hadden, konden zij ons slechts tijdelijk tot steun zijn. Mijne zuster vond eene plaats als huishoudster bij een Engelsch kolonel, die in Vlissingen lag. Ik mocht bij haar blijven. In zóó'n uitheemsch huis komt het er op een mond meer niet aan; ik deed mijn best den lord te behagen en geraakte in gunst. Hij vroeg mij wat ik worden wilde; ik had geene keuze meer; ik had ook geen anderen zin: ik moest soldaat worden. Hij beloofde mij zijne bescherming; ik leerde de handgrepen, de eerste oefeningen van het handwerk in zijn huis, al spelende en nog vóór ik den leeftijd had om in dienst te treden. Hij beloofde mij eene plaats als vaandrig bij zijn regiment; maar vóór hij woord konde houden, liep de twist tusschen den graaf van Leycester en de Staten zoo hoog, dat deze, zooals gij weet, naar Engeland vertrok; tot mijn ongeluk, ging mijn kolonel met hem. Ik verloor meer in dezen dan ik vermoedde. Daar men mij te jong en te teer van lichaam achtte om mijn vurig verlangen gehoor te geven en mij een krijgstoct te laten meemaken naar Vlaanderen, bleef ik te Vlissingen bij 't Engelsch garnizoen... slenteren. Zonder eenigen rang, ja, zelfs zonder werkelijke verbintenis, verkwistte ik mijn tijd; totdat de zaken daar geheel veranderden door de komst van een nieuwen gouverneur, en ik het niet langer onder de Engelschen kon uithouden. Toen nam ik dienst bij eene Hollandsche compagnie; maar het geluk is mij tegen! Ik heb nog niets mogen uitvoeren, dat de opmerkzaamheid mijner overhoofden trok; ik mocht geen veldtocht meemaken, hoe graag ik mijn hart ook aan de Spanjaards had opgehaald. Lach er niet om. Toen lest het beleg voor Geertruidenberg werd geslagen, kreeg mijne compagnie order om naar het Noorder-Kwartier te trekken, en toen Geertruidenberg aan ons was, en de wacht er slechts in rust te betrekken viel, toen moesten wij deel uitmaken van de bezetting! Ik vraag u, is dat geen misfortuin? Ik verviel bijkans tot wanhoop, toen ik sedert vernam, dat wij ook weer niet zouden behooren tot het volk, dat naar Frankrijk moest om den Hertog van Bouillon bij te staan..."

"Wees daar niet rouwig om," sprak Rosse Jan, "de Hollanders hebben er zooveel te lijden, dat het aan 't vechten niet toekomt... Daar zoudt gij geen luitenant worden."

"Dat heb ik later ook ingezien; maar ge kunt u nu voorstellen, hoe gretig ik naar mijn musket greep, toen ik mee aangewezen werd op te trekken naar de Wezelsche heide. Daar, dacht

ik terstond, daar zal wat anders te doen zijn dan parade maken!"

"Eindelijk valt de kans u ten deel, u te onderscheiden en vooruit te komen," sprak Frank, die inderdaad door Wouter's kout van zijne zwaarmoedige gedachten was afgeleid.

"Eene gelegenheid, hooger te stijgen dan gij u ooit mocht vleien," voegde Rosse Jan er aan toe.

"Gij weet niet hoe hoog mijne verwachtingen gaan," antwoordde Wouter glimlachend, terwijl hij met een beteekenisvol gebaar de hand ver boven zijn hoofd uitstrekte, in de richting van 't kasteel.

"Geraden!" hernam Rosse Jan, "dat was het wat ik bedoelde."

"En toch," hernam Wouter, "heb ik mij aan kapitein Héraugièrre moeten opdringen, om mee te mogen gaan, schoon ik het met vrijmoedigheid deed, wetende, dat ik nog wel tot iets dienen kon..."

"Al was 't maar alleen om mij de woning van Pierre de la Géneste te helpen opzoeken," sprak Frank goelijk.

"St! st!" viel Rosse Jan in; "men noemt zoo geen namen, en allerminst een zulken, zoo nabij Hoey. Wat gijlieden onhandige samenzweerders zoudt zijn!"

"Gij schijnt er den slag van weg te hebben," merkte Frank aan, niet zonder een tintje van minachting, hetgeen de Luikenaar heel goed voelde, want hij hernam:

"En dat vindt gij zeker nogal vreemd, dat ik mij leen tot dingen, als wij nu gaan ondernemen?"

"Om u de waarheid te zeggen... ik zou zoo iets tegen mijn eigene stad niet kunnen doen..."

"Gij zoudt het kunnen, waart ge in mijn geval."

"Och, vertel ons dan uw geval; want er is iets zoo vreemds, zoo raadselachtig in uw persoon en gedrag, dat mij, te Breda zijnde..."

"Hadt ge het mij te Breda gevraagd, dan... zou ik het u mogelijk verklaard hebben. Maar voor dit oogenblik is de geschiedenis te lang en... te ongeschikt; tot nader occasie dus, te meer daar we de poort van Hoey nabij zijn, en... Zie maar om en achterwaarts, we zijn niet meer alleen op den weg; — ge moet het voortaan zonder titel doen; — gij noemt mij Colas; — we zijn nu boeren; geef wel acht op mijn Luikerwaalsch, Frank!" en hij begon in dezen tongval op vrij luiden toon praatjes te houden, die geen landbewoner van den omtrek zou gedésavoueerd hebben. Ten laatste bij de poort gekomen, sprak hij, aan Wouter zijne eieren overleverende, ten aanhoore van de voorbijgangers: "Sinds gij mijne eieren gekocht hebt, zie ik niet waarom ik markten zou; ik heb nog eene boodschap te doen aan mijnheer den Abt van St. Lambert, en te avond wil de vrouw ook naar de stad om Vastenavond te houden." En na een handslag tot

groete liep hij weg met den rustigen slentergang, den dorper eigen.

Wouter gaf nu zijne hoenders aan Frank te dragen, die na den wenk van Rossen Jan de onberispelijke blankheid zijner handen bezoedeld had met wat kolengruis, dat hij langs den weg vond. Beiden stapten zwijgend voort en de poort in, zonder de opmerkzaamheid der schildwachten te trekken.

„Hoeveel voor die magere hoenders?” vroeg eene Hoeysche burgervrouw, Frank aansprekende, die, verrast en verlegen haar te nauwernood verstond en niet wist wat te antwoorden.

„t Zijn welgemeste, maar ze zijn niet te koop!” hernam Wouter gevat, voor den vaandrig het woord nemende; „wij moeten ze naar den bevelhebber van 't kasteel brengen.”

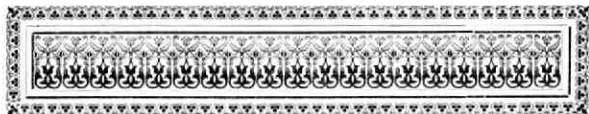
„O zoo! laat die er aan smullen!” antwoordde de boerin teleurgesteld en liet van hen af, met den blik van den vos, die de druiven zuur vond.

„Geef ze mij,” fluisterde Wouter den jongen edelman toe. „Gezoudt er te veel last van hebben; 't is beter voor u aan 't bewuste huis te komen zonder koopwaar, die ge toch niet weet te veilen.”

„Ik loochen het niet,” hernam Frank, op denzelfden toon, „dat ik mij onthutst en bezwaard gevoele of ik een groot kwaad ging doen; dit insluipen in eene vreemde stad onder vermomming...”

„Ja! ja! van avond zullen we mommengangers te overzien en kluchtige ook!” hernam Wouter luide, terwijl hij hem in den arm kneep om hem te waarschuwen, zich toch geen onvoorzichtig woord te laten ontvallen.

Wie onzer kan den geheimen weerzin van den jeugdigen edelman niet begrijpen, niet medevoelen? Frank was een jongeling van gullen, levendigen aard, die zeker een der lustigste vaandrighs van het Staatsche leger zou zijn geweest, zoo niet het lot, dat zijn eenigen broeder had getroffen, zoo niet de martelende bekommring of deze verscheiden was, over zijn leven een somber floers had geworpen, door 't welk de zonnegloed van zijn twintig jaren maar zelden heendrong. Als hij Hoey had mogen binnenrukken met den degen in de hand, als het hem vergund ware geweest, allerlei levensgevaar tartende, tot de citadel door te dringen, — als hij er, verwinnaar, had mogen uitroepen: leeft mijn broeder nog? hoe men zijne opene, heldere oogen zou hebben zien lichten van strijdlust, zien stralen van moed! Thans echter, in boerenplunje vermomd, hij, die zoo trotsch was op den dubbelen adel van blazoen en rapier, — thans, de stad binnensluipende, om bij te dragen tot het gelukken der beraamde list, — thans scheen hem, met het pak om de leden, de dorperheid in de ziel gevaren: het was hem te moede, of ieder het hem aan kon zien, dat hij begon met bedrog, om te eindigen met verraad!

HOOFDSTUK III.

Wouter Willemsz verliet jonker Frank eerst bij de deur van schepen de la Géneste. Hoe gaarne zou hij mee zijn gegaan, zoo dat niet bepaald tegen zijn last had gestreden; want de weifelende houding des vaandrighs boezemde hem weinig vertrouwen in op de behendigheid waarmee de commissie van Héraugière zou worden uitgevoerd. En zekerlijk, men zou deze ten laste moeten leggen, dat hij zich had vergist in de keuze van zijn bode, zoo er groote gevatheid of vlugheid van vinding werd vereischt voor die zending. Was dit echter eigenlijk het geval? Onze vaandrig had slechts eene vraag te doen, naar het antwoord te luisteren en dat getrouwelijk over te brengen. Hij kwam niet om onwilligen te overreden of onverschilligen mee te slepen. Hij had geen overeenkomst te sluiten, geene onderhandelingen aan te knoopen; hij kwam alleen vragen of men gezind was en gelegenheid had om de aangegane verbintenis na te leven.

Men kon met een „neen” volstaan, en Frank had geen order om daarna op het „ja” aan te dringen; — en toch, toen hij den klopper van de huisdeur had opgeheven en dien hoorde neervallen, werd het hem zoo bang om het hart, of het zware ijzer er op bonsde; de stem stakte hem in de keel, zoodat hij op de vraag van het dienstmeisje:

„Boertje! wat moet je?” slechts op doffen toon antwoorden kon:

„Den Schepen spreken!”

„In zijn ambt?” vroeg het meisje, den verlegen en sterk kleurenden dorpeling met een half bedwongen glimlachje nieuwsgierig opnemende.

„Ja! in zijn ambt!” herhaalde hij, in de hoop dat dit het zekerste middel zou zijn om toegelaten te worden.

„Ga dan naar het raadhuis, daar zit hij er voor.”

Van hoogrood werd de arme Frank doodsbleek. Ondanks al zijne verwarring, fluisterde echter zijn goed oordeel hem in, dat

hij zulk een proef niet moest wagen: dat hij niet in staat zou zijn den Schepen op het raadhuis tegenover collega's en burgers, onder bedekte termen, eene zoo hachelijke boodschap over te brengen; of, ondervraagd zijnde, zich door een noodleugen te redden. Hij voelde, dat hij den argwaan zou opwekken van ieder, die de opmerkzaamheid op hem vestigde; en daarom hernam hij haastig:

„Neen! neen! dat niet! Het betreft eene particuliere zaak; ik zou den achtbaren heer liefst onder vier oogen willen spreken...”

De dienstbode haalde de schouders op en schudde even het hoofd, al glimlachende; — toen nam zij hem nog eens van top tot teen op, en sprak langzaam, vragenderwijs:

„Zal ik dan juffer Madeleine roepen?” ... Mogelijk kunt gij deze uwe boodschap wel doen!”

„O ja! — ja! — doe zoo, goed kind! roep uwe juffer!” hernam hij levendig, schier gejaagd, „ik zal u de moeite ruim beloonen.”

„Nu ja, der huisluiden hand is mild!” spotte het meisje, „maar toch... de uwe...” en zij dreigde met den vinger, als waarschuwde zij hem, dat ze zijn geheim had geraden.

Echter was de oolijke deern door hare fantasie beetgenomen, getuigde de kluchtige ophef waarmee zij zich tot hare meesteres wendde.

„Juffer! daar is zoo waar een carnavalsvrijer voor u! maar het is geen leeperd! 't Is een jonk, fijn borstje, dat zich verkapt heeft als een dorper, en... die meent, dat wij 't niet merken zullen.”

„Wat dolligheid is dat, Trinette? Denkt gij, dat ik dien kwant te woord zal staan?...”

„Hoor ten minste zijne boodschap aan, juffer!” hernam Trinette, ernstiger; „ik... kan mij vergissen; hij vroeg eigenlijk naar den heer Schepen; maar... ik... houd het voor een carnavalsgrap.”

„Aan carnavalsgrappen doen wij hier niet, dat weet gij wel, Trinette!” werd er geantwoord met een heldere, wel wat scherpklinkende stem; „maar ik acht het toch noodig te onderzoeken wat dit beduidt.” En de toon, waarop die woorden werden gesproken, hoewel gericht tot die dienstmaagd, scheen tot bedreiging te moeten strekken van den indringer, die in het ruime voorhuis was blijven staan.

Nog eer de spreekster uit de gang tot hem gekomen was, had onze vaandrig dus reeds de zekerheid, te hebben mishaald, tot achterdocht wekkens toe. En kon dat voor geen jonkman ter wereld eene onverschillige zaak zijn, als men Madeleine de la Géneste voor zich zag, het was dit allerminst voor Frank de Preys

onder omstandigheden als die, waarin hij zich aan haar vertoonde.

Madeleine was eene kloeke, fiere jonkvrouw, die de Vlaamsche frischheid met het Duitsche blond en de Fransche levendigheid vereenigde; er lag eene mengeling van ernst en schalkheid in hare trekken, welke het gevaarlijk moest maken, haar tot tegenpartij te hebben. In haar huisgewaad van zwart karsaai, de keurs en de mouwen zonder ander sieraad dan eenige rijen dicht opeengezette zijden knoopjes van dezelfde kleur; — blonde, natuurlijk krullende haren, boven het voorhoofd een weinigje opgestreken, zonder zich geheel te verschuilen onder het stijf staande hoogje of mutsje, dat ze in bedwang hield; met het smalle linnen boordje over het zwarte jakje heengeslagen, dat nog iets van den vollen blanken hals bloot liet, zag zij er, zonder eenigen opschik te dragen, deftig genoeg uit om haar terstond te groeten voor de aanzienlijke burgerjonkvrouw, die zij was.

Pierre de la Géneste behoorde niet tot den Luikschen adel; maar hij rekende zijne afkomst uit eene aloude magistraatsfamilie, die, als bij erfopvolging, de rechterlijke collegiën en de schepenbank had bezet.

Koel en uitvorschend, of zij zelve de functie van haar vader had bekleed, liet Madeleine haar donkerblauw oog op den ontutsten Frank rusten, terwijl ze tot hem zeide:

„Gij hebt naar mijn vader gevraagd, jonkman! weet gij dat de schepen de la Géneste geen man is om mee te schertsen?”

„Zooveel te beter, want ik heb eene ernstige boodschap aan hem,” antwoordde Frank, reeds vrij gevat, en zich met een kloek besluit heenzettende over zijn gearzel. Bij het zien eener schrandere en deftige jonkvrouw, voelde hij zich aangegord met kracht om zijne rol goed te spelen; een gek figuur maken, scheen hem op dit oogenblik het ergste wat hem overkomen kon.

„Eene boodschap, die voor zijne dochter geheim moet blijven?” vroeg zij, wel een weinigje schalk, maar toch nog altijd met den kouden, uitvorschenden blik.

„Het is *mijn* geheim niet,” hernam hij vast, haar op zijne beurt moedig in de oogen ziende.

„Wat het uwe niet is, moogt ge ook niet wegschenken, zeide zij, nu den blik van hem afwendende en even kleurende. Zij was gerustgesteld wat de kwade vermoedens van Trinette betrof; maar spijt, dat hare scherpzinnigheid faalde, sprak uit haar toon.

„Zoo versta ik het ook!” gaf Frank ten antwoord, wat kort, wat nurks zelfs; hij zag geen kans den afgebroken draad van het gesprek dadelijk weer aan te knopen.

Ook zij scheen daartoe weinig genegen.

„Gij verlangt alzoó te weten wanneer gij kunt terugkomen om mijn vader te spreken?” vroeg zij koeltjes.

„Ik bidde zeer te mogen wachten tot hij gekeerd zal zijn,” getuigde zijn harte. „Ik ben hier vreemdeling, weet den weg niet al te wel, en... en...”

„En zijt te weinig op uw gemak in die plunje, om er mee op straat rond te loopen, is het zoo niet?” vroeg zij glimlachend.

Hij beet zich op de lippen en knikte tot eenig antwoord, beschaamd en toch niet ontevreden dat ze zijn persoon onderscheidde van zijn gewaad.

„Zoo treed dan binnen!” hernam zij, de deur van het zijvertrek voor hem openende. „Ik wil u vertrouwen geven en het op uw gunstig uiterlijk wagen, hopende dat er niets schuldigs steekt in de list dezer vermomming; want... al draagt ge het wambuis van onze huislieden, een boer zijt ge niet.”

„Goed geraten,” hernam Frank openhartig en kennelijk verlicht, daar hij, verraden zijnde, zijne rol niet langer behoefde vol te houden. „Een boer ben ik niet; in dit pak voel ik mij linkscher dan de dorperste dorper. Ik zou 't niet langer kunnen dragen, al mocht het mij duur te staan komen, het af te werpen.” En zijn lakenschen hoed lichtende, als nooit een landman het deed, wierp hij dien verre van zich; knoopte met drift het enge wambuis, of het hem benauwde, los, en gaf fijner lijnwaad bloot dan een boer destijds droeg. „Oef! waartoe dit carnavalsspel langer volgehouden, daar gij het reeds hebt voorzien? men moest van geen edelman veinzen vergen. Ik ben een vaandrig van het Staatsche leger, mejonkvrouw!” eindigde hij, zich hoffelijk en bevallig voor haar buigende.

De beurt was aan de juffer, de vastheid harer houding voor verlegenheid te zien wijken; zij verbleekte en vroeg met bewogene stem, terwijl zij hem een stoel aanwees: „Mag ik uw naam weten, heer vaandrig?”

„Mijn naam...” en de jonge edelman aarzelde weer, daar het hem inviel, dat hij gezworen had zijn familienaam niet te noemen; toch redde hij zich door te zeggen:

„Noem mij jonker Frank, als ik u verzoeken mag; mijn geslachtsnaam doet hier niet ter zake.”

„Dat ben ik nog niet met u eens,” sprak de jonkvrouw, hem opnieuw aanzienste, of zij uit zijne gelaatstrekken zijn geheim wilde lezen.

„Gij zult het mij toestemmen, als ik u zeg, dat ik niet hier kom uit mij zelve, maar met een last van mijn Overste.”

„Ik zou dien last moeten kennen om te kunnen oordeelen of uwe persoonlijkheid daarbij niets beduidt,” hernam de slimme juffer, vermoedelijk door nieuwsgierigheid geprikkeld.

„Wat mij werd opgedragen geldt uw heer vader,” besloot hij kort; „doch...” voegde hij er vergoelijkend bij, „gij kunt wel

denken dat het zijn moet in 't belang der goede cause..."

"De goede cause! dat is een woord met twee handvatsels," zeide zij, even glimlachend; „ik zou willen weten wat er door u met die goede cause wordt bedoeld."

"Die der vrijheid, dat spreekt vanzelf!" viel hij gulgauw uit.

"Dus die der Geünieerde Provinciën, zoo ik het wel vatte: maar Hoey ligt in 't bisdom van Luik... en ik zie dus niet wat wij met uwe goede cause hebben te stellen."

"Mag ik op mijne beurt eene vraag aan u richten, mejuffer?" sprak hij, voelende dat hij zijne tactiek moest veranderen om niet door de hare overrompeld te worden.

"Vraag, jonker Frank..."

"Eerst dan, wil mij uw naam zeggen."

"Mijn familienaam of mijn eigen?"

"Uw doopnaam, als ik u verzoeken mag."

"Madeleine-Françoise, om u te dienen, gij kunt echter met Madeleine volstaan."

"Nu dan, juffer Madeleine! behoort gij door uw doop tot de Roomsche kerk of..."

"Hoe zou dat anders kunnen zijn?" vroeg zij met een strak gelaat.

"Wel, ik meende te weten, dat de Roomsche religie hier niet de eenige is."

"Dat placht misschien in vorige dagen 't geval te zijn...." hernam zij droogjes; maar van de Lutherij is hier geen gewag meer, en wat den aanhang der Calvinisten belangt..."

"Den aanhang der Calvinisten!" viel hij in. „Bij ons in Holland meent men te weten, dat hier sinds tal van jaren een wettig erkende Gereformeerde gemeente heeft bestaan."

"'t Is wel mogelijk; maar onze Heer de Bisschop heeft op 't een als op 't ander orde gesteld, en daar een eind aan gemaakt al voor lang!"

"O zoo!..." bracht nu Frank uit op gerekten toon; hij begreep, dat het zaak werd zich niet verder onvoorzichtig te wagen.

"En daar heerscht hier een volkomen religie-vrede onder de burgers..." vervolgde zij, met een zonderlingen nadruk in de stem.

"Dat verheugt me," zei Frank op norschen toon; als hij nooit te voren jegens eene jonge schoone had gebruikt.

"Dat kan ik wel denken," sprak Madeleine, ondeugend; „ik zeide het ook om u te verblijden..."

"Ik zie," hernam hij, gekrenkt en plotseling opstaande, „dat ik mijn boodschap hier wel achterwege kan laten..."

"Staat het oordeel daarover aan u of aan uw zender?" vroeg zij levendig en met zekere onrust, die zij niet wist te verbergen.

„Commissiën als de uwe moeten met volharding uitgevoerd worden; ten halve keeren zou gevaarlijk dolen zijn.”

Frank wist niet wat hij er van denken moest; de toon van de schalke plaagster was die van ernstige waarschuwing geworden. Wat hij zich voornam te antwoorden, kwam niet te onzer kennis; want op datzelfde oogenblik trad de schepen, Pierre de la Géneste, binnen, en zich met zekere gejaagdheid tot zijne dochter wendende, zeide hij: „Trinette heeft mij gezegd, dat er een vreemdeling naar mij is komen vragen.”

Maar terwijl hij nog sprak, was er een tweede persoon door de openstaande deur binnengetreden, een klooke, jonge krijgsman, die de Beijersche kleuren droeg, kennelijk een officier van de bisschoppelijke bezetting.

Deze kon niet door den Schepen worden opgemerkt, daar de laatst binnenkomende achter hem staan bleef op den dorpel van 't vertrek: Madeleine echter werd hem gewaar en met bewonderenswaardige tegenwoordigheid van geest antwoordde zij:

„O! ja! maar dat heeft niets te beduiden; 't is deze brave borst, die uw land aan de overzijde der Maas wenscht te pachten;” en tegelijk had zij zich omgekeerd, — Frank, die reeds opgestaan was, bij de hand genomen, — en hem onvoorziens zijn grooten boerenhoed op het hoofd gedrukt. Eene deur openende in den schemerigen achtergrond van het vertrek, deed ze hem den drempel van deze overtreden, zeggende:

„Trinette zal u een kanne biers langen, mijn jongen! Over de conditiën zullen wij 'tstraks wel eens worden.”

Ofschoon schepen de la Géneste zich verwonderen mocht over die haastigheid zijner dochter, liet hij haar echter begaan overtuigd dat zij er hare redenen voor had, welke hem duidelijk werden, toen hij, zich omkeerende, den officier ontwaarde, die hem op den voet gevolgd was.

„O zoo! Luitenant Kerkadet, die ons zijne opwachting komt maken!” sprak hij toen op een minzamen toon, waarin wel iets gedwongens lag; „nu begrijp ik waarom mijne huisvoogdesse mij geen tijd gunt om over zaken te spreken.”

„'t Sa! dat is een kansje, papa de la Géneste! Als de minnelijke Madelon in zoo'n vroolijk humeur is, durf ik testouter met mijn verzoek voor den dag komen!” antwoordde de luitenant op dien ruw gemeenzamen trant, van welken sommige menschen zich tot hunne schade bedienen, om aangenaam te zijn.

„Wat is dat voor een verzoek?” vroeg Madeleine, met een blik en eene stem die gansch niet var. een opgeruimd humeur geuigden.

„Voor alles mijne aangebedene de hand te mogen kussen,” hernam hij, en wilde de daad bij het woord voegen, maar de

gelegenheid daartoe werd hem benomen, daar de „aangebedene” hare hand wegtrok, zeggende:

„Als het tweede verzoek even ongerijmd is als het eerste, kunt gij 't gerust voor u houden.”

„Zoo zijn de meiskens!” sprak Kerkadet, na zijne mislukte poging zich tot de la Géneste wendende. „In 't heimelijk zijn zij geveleid door onze hulde, maar stellen er hare eer in om het ons te ontveinzen,” en voer toen op lachenden toon tot Madeleine voort:

„*Ma foi!* volschoone! moet men een boerenkinkel zijn, om door u met zachtzinnigheid bejegend te worden? Ik heb duidelijk verstaan dat gij hem goede woorden gaaft, om hem in een poosje wachters te doen berusten.”

Madeleine hief met minachting de schouders op. „Ik gaf hem geen goede woorden, maar ik beloofde hem een goeden dronk, zooals gij zelf zoudt begeeren, als gij een langen weg hadt gemaakt, om eene boodschap te doen.”

„Vergelijkt ge mij nu bij een vilain!” morde hij; „maar toch, gij herinnert me dat ik van 't kasteel geloopt heb tot hiertoe, en dat een kroesken Leuvens mij welkom zou zijn.”

„Dát zult gij hebben,” riep Madeleine, en wipte fluks weg, vermoedelijk zeer in haar schik, het voorwendsel tot ontsnappen te mogen aangrijpen.

Kerkadet meende van zijne zijde deze gunstige gelegenheid waar te moeten nemen.

„*Ah ça*, meester Pierre! ik zag u van 't raadhuis naar uw huis keeren, en volgde u uit alle macht, zonder u te kunnen inhalen; ik had u in den arm willen nemen om nog heden onze lieve weerbarstige tot een besluit te brengen. Ik word door haar op den tuil gehouden, en dat begint mij te vervelen. Het moet er nu van daag in eens door, zoo gij althans er niet tegen hebt.”

„Als gij het van Madeleine kunt verkrijgen, heb ik er vrede mee,” was het droog en dubbelzinnig antwoord van den Schepen.

„Dat zou ik denken, dat gij er vrede mee hadt!” riep Kerkadet met zelfgevoel, „een man zooals ik, luitenant in bisschoppelijken dienst, de tweede op 't kasteel na den Gouverneur, even dertig jaar oud, nog een weinige aan u verwant, en die zijn weg wel maken zal sinds zijn oom eerste geheimschrijver is bij den Vicaris van onzen Heer, den Prins-Bisschop; — een man, die nog daarenboven de vermoedelijke erfgenaam is van een rijken kanunnik, en mijnheer Chapeauville tot vriend en beschermmer heeft, als zijnde zijn eigen moeders broeder; — mij dunkt op zulke stelten mag men zich vleien verder te zullen komen....”

„Mij is het liefste, dat een jonkman, om fortuin te maken, op zich zelven rekt,” merkte de Schepen aan.

„Nu ja! *ma foi!* ik reken ook op mij zelven; alleen.... ik

hoop toch dat ik, na al het gezegde, ook op u rekenen mag om mijn aanzoek bij Madeleine te ondersteunen?"

"Het meisje is vrij! dat heb ik u al voorlang gezegd, en ik ben mijn eenige dochter niet zoo moede, om haar tot een huwelijk te dwingen."

"Te dwingen.... dwingen.... ik zou ook geene liefste door dwang willen hebben; maar mij dunkt, een vader mag zijne stem wel eens verheffen ten gunste van een portuur, zooals ik ben, die niet telken dage voorkomt...."

"Ik stem u dat toe.... slechts is het hier de kwestie of mijne dochter in u *haar portuur* ziet."

"Dat ga ik haar vragen, want ik hoor haar komen...."

Werkelijk kwam Madeleine terug, met eene kan schuimend bier en twee blinkende tinnen bekers; een der laatste schonk zij vol en bood dien Kerkadet aan, zwiiggend, doch met een minzaam glimlachje. Er lag zulk een natuurlijke gratie in hare bewegingen, dat de luitenant uitriep:

"Op mijn eer, ziedaar godendrank! door Hebe aangeboden."

"Gij weet wel, dat ik niet van die heidensche uitvallen houde, Charles!" sprak zij koeltjes; toch was er in het noemen van zijn eigen naam eene gemeenzaamheid, die hem aanmoedigde te hervatten:

"Nu dan, om te spreken als een weleerlijk christen jonkman, sinds gij de vergelijkingen der poëterij versmaadt: op wanneer wilt ge het heugelijk tijdstip bepalen, dat ge als degelijke huisvrouw mijn beker vult?"

"Dat is weer een van die invallen zooals gij er meer hebt, Kerkadet!" hernam zij lachend, "daarop is geen antwoord noodig."

"Geen antwoord noodig! als ik het u in vollen ernst vrage in bijwezen en met toestemming van uw heer vader?"

"Als het zóó ernstig gemeend is," antwoordde zij, een weinig verbleekende, "dan zou ik een oneindelijk langen tijd van beraad moeten vragen, om dat antwoord te geven."

"Mij dacht, gij moest toch al op zulke vraag van mij zijn voorbereid, daar ik u het hof make van mijne teere jonkheid af."

"Het is zoo, Charles! als kinderen hebben wij samen gespeeld; niet vreemd! uw moeder zaliger was eene bloedverwante van mijn vader; met uw oom den deken zijn wij mede op goeden voet; waarom zouden wij u niet vriendschappelijk in ons huis ontvangen, nu gij tot man zijt opgewassen, en 't geval wil dat ge hier in bezetting ligt? Wij weten het, officieren hebben de gewoonte, om jonge dochters met hoffelijke woorden en zoete vleierijen te bejegenen; maar de meisjes zouden wel ingebeeld en lichtzinnig moeten zijn, om dat alles voor goede munt op te vatten; zoo althans deed ik niet...."

„Dat spijt mij, want onder de luchtiger courtoisie door hebbe ik u menigmaal in ernst over mijn hart, mijne genegenheid en mijne vooruitzichten gesproken! Dit deed ik te eerder, daar ik meende dat er tussehen uw heer vader en mijn oom den deken op dit punt eene overeenkomst bestond,” sprak Kerkadet gekrenkt en naar de la Géneste heenziende.

„Die overeenkomst bestaat werkelijk,” hernam deze, „doch onder deze voorwaarde, dat mijne dochter daarin genoegen neme, en ik heb haar onkundig gelaten van deze afspraak, opdat zij uit volle vrijheid en niet uit dwang zoude toetreden.”

Daar was niets tegen te zeggen; Kerkadet beet zich op de lippen van spijt, maar hernam toch met gevatheid:

„Mij dunkt, dan is het nu tijd voor de juffer om te beslissen of zij dit wil al dan niet.”

„Ik zeide 't u immers, dat ik daarover niet zoo spoedig beslissen kon...”

„Mij dacht toch dat een meiske al heel licht zou kunnen zeggen of ze een man kan liefhebben, ja dan neen... Is het „neen,” dan zal ik als een welgeboren jonkman mij niet langer opdringen, en ge zijt voor goed van mij ontslagen...”

„Zoo is het niet gemeend, Charles!” viel Madeleine in, met zekere gejaagdheid, terwijl zij een onrustigen en beteekenisvollen blik met haar vader had gewisseld.

„Nu dan!” hernam hij levendiger en meer opgeruimd, „laat het „ja” zijn, en gij zult zien, welk een teederen, ootmoedigen dienaar gij in mij vinden zult, totdat ik uw echte man zal wezen, die alles wat hij is en heeft tot uwe beschikking stelt.”

„Om voluit ja te zeggen, ben ik te zeer in 't ongewisse met mij zelve,” hernam zij... „laat het nog eene wijle tussehen ons blijven als voorheen, Charles! en... ik zal mij bedenken... ik zal u antwoord geven, eer we... eene... maand verder zijn...”

„Daar schuilt verraad, daar schuilt coquetterie onder, mij zoo aan de lijn te houden!” riep hij korzel, en toch aarzelend het besluit te nemen om van de onwillige bruid af te zien. „Het treft bovendien heel prettig: ik had mijn woord gegeven, van avond het carnavalsfeest bij te wonen, dat de Syndicus op het raadhuis geeft... moet ik dan wegblijven?”

„Waarom wegblijven?” vroeg zij, wat verstrooid.

„Wat! kan ik dan alleen gaan, nadat ik de toezegging heb gedaan met mijne juffer te zullen komen... Ieder mijner bekenden weet wie mijne juffer had moeten zijn. Ga ik nu alleen, of kies ik een ander meiske, dan maak ik op de beide wijzen een gek figuur, als afgewezene of als ontrouwe.”

„Gij hadt er alzoo op gerekend, dat ik met u op een Vastenavondbal zoude gaan?” vroeg zij met koele bevreemding.

„Ik heb er u al op Drie-Koningen van gesproken, aan het gastmaal bij mijn oom den Kanunnik . . . en ik meen, dat uw antwoord toen geen afwijzend was . . .”

„Het is wel mogelijk, het gebeurt meer dat men op een vroolijk feest geen streng „neen” wil zeggen op eene noodiging waaraan men toch niet kan voldoen; mij . . . ik verzeker het u . . . mij was dat gansche feest door het hoofd gegaan.”

„Maar nu ik er u aan herinner, Madeleine! wat zegt gij nu?”

„Gij weet wel, Charles! dat ik niet van carnavalspret hou, dat die woelige feesten me tegenstaan, dat die mommendansen me een afschuw zijn.”

„Wat al grillen! Gij hebt immers niet nodig zelve mee te doen. Gij trekt uwe gewone feestkleedij aan, hangt een half masker voor, zooals alle juffers van goeden huize, en maakt een rondedans of een sarabande mee, aan mijne hand . . . ziedaar alles. Dat behoeft u toch niet zoo grooten afkeer in te boezemen . . .”

„Heb ik het dan niet al meer laten merken, dat ik heel weinig op heb met luidruchtig gejoel?”

„Ja, melieve! gij hebt mij zelfs meer laten merken dan dit,” sprak hij met bitterheid, „gij deelt dit anderen bovendien, bij welke dit voor u niet zonder gevaar is.”

„Ik begrijp niet wat gij bedoelt, Charles!” sprak zij; maar hare wangen verbleekten, en hare gespannen trekken bewezen, dat zij den dreigenden zin zijner woorden zeer goed vatte.

„Nu, om het u dan recht duidelijk te maken, en sinds we toch op den voet van oorlog zijn, zal ik u meedeelen, wat sommigen hier in Hoey van u zeggen, wat ik zelfs in 't bijzijn van mijn oom den Kanunnik heb hooren beweren.”

„Martel ons niet langer en zeg in eens hoe men mijne dochter durft lasteren!” riep Pierre de la Géneste, niet bij machte zijn lakoniek stilzwijgen te bewaren.

„Of het laster is, staat aan u beiden zelf te beoordeelen. Wat men zegt is dit: dat juffer Madeleine nog altijd in 't heimelijk blijft hechten aan de religie harer moeder, — wie God vergeve! — schoon zij zich naar 't uiterlijke tot de Kerk heeft gevoegd . . . Waarom men dit vermoeden heeft gevat? het is omdat zij zich zoo achteloos betoont in 't waarnemen der gezette kerkfeesten omdat zij al heel traagjes is in het bijwonen der misse; en zich openlijk laat kennen door hare afkeuring der vroolijke feesten, die de Kerk haar getrouwen op zekere dagen veroorlooft. In één woord, dat haar bekende tegenzin in de Vastenavondsvreugd geen anderen grond heeft dan dien, dat de vaste zelve door haar niet wordt nageleefd!”

„Ziedaar luitenant Charles Kerkadet verkeerd in geloofsrechter!” viel Madeleine uit, ironisch glimlachende.

„Verschoon mij, ik ben slechts de weergalm van 't geen anderen denken, en . . . , wat erger is, overluid zeggen!”

„En gij meent dat ik om die vreeze, dat ik, om der luiden praatjes te weerspreken, mij hedenavond zoetelijk door u naar het raadhuis zal laten voeren?”

„Zeker niet! zoo wijs een besluit wachte ik niet van uw weerbarstigen aard, en toch, geloof mij, Madeleine,” liet hij er met weemoed opvolgen, „het zou goed zijn voor u — ik zegge dit zonder eigenbaat, schoon het mede tot mijn groot soelaas zou strekken — zoo gij uwe fierheid kost plooien tot die inschikkelijkheid. Als ik u daar mocht opleiden, zou er een eind zijn gemaakt aan alle gissingen en praatjes die er rondgaan over de oorzaak van uw flauwen ijver voor de Heilige Moederkerk. . . .”

Ei zoo! roeren de vrome tongen zich daarover; en, wat vertelt men dan?” vroeg Madeleine bits; maar door de scherpheden heen klonk een kreet van smarte.

„Men onderstelt dat uwe verwaarloozing van de meeste kerkplichten en uwe geheime toeneiging tot de kettersche dolingen, het gevolg zijn van den invloed op u uitgeoefend door zekeren Calvinistischen ijveraar, die, ofschoon van het Luiksche grondgebied verdreven, zich, naar men vermoedt, van tijd tot tijd in 't heimelijk herwaarts begeeft om voor een klein hoopje volks predikatiën te houden. Daar wordt gezegd, dat gij, gij, Madeleine de la Géneste, drukken briefwissel houdt met dezen zwerveling, ja zelfs, dat gij tot hem in eene teedere betrekking zoudt staan!”

Welken indruk deze beschuldigingen op Madeleine maakten, viel door niemand waar te nemen, daar zij zich intusschen naar de deur had gewend en met luide stem om Trinette riep; terwijl Pierre de la Géneste in heftigen toorn oprijzende tot den officier zeide:

„Luitenant Kerkadet! gij moet mijn huis ruimen, als gij zulke vilaine suppositiën plaatse geeft, waar het mijne dochter geldt.”

Toch niet, meester Pierre! *ik* geef ze *geen* plaatse; integendeel, ik heb ze weersproken; maar is het mijne schuld dat anderen er geloof aan hechten, en mij in 't aangezicht uitlachen als ik mijne hoop lucht geve uwe Madeleine voor 't altaar te voeren? . . . 't Is juist daarom, dat ik zoo vurig op eene beslissing aandring; ik wil niet, dat men mijne aanstaande verdenke . . . noch . . . dat men mij bespotte om mijn goed vertrouwen. Of wat dunkt u? zoo ik iets van al het kwaad, dat ik daar opsomde, geloofde, zou ik, ik welgeboren man en bisschoppelijk officier, dan nog naar hare hand staan?”

„Die oprechte woorden maken veel goed,” hernam de la Géneste zachter, „maar . . . moet mijn kind een overhaast besluit nemen, aan welks uitslag het wel of het wee van heel haar leven hangt, louter dewijl anderen haar lasteren?”

„Ook zou ik haar besluit liefst niet aan zulke oorzaak alleen hebben dank te weten... toch zou ze wel en wijs doen zich te verwaardigen tot een stap, die al deze praatjes als kaf voor den wind zou doen verstuiven. Geloof mij, wat ik haar voorstel, zal daar wis toe strekken...”

„Het komt mij voor, dat er waarheid en wijsheid steekt in dit zeggen van onzen neef; wat dunkt u, mijn kind?” vroeg de Schepen met bijna smeekende stem, zich tot zijne dochter richtende, die zich nu omkeerde, Trinette een wenk gaf dat zij konde gaan, en koeltjes antwoordde:

„Och vader! ik heb op die wijze en wichtige redenen van luitenant Kerkadet niet veel te zeggen; ik had zooals gij zaagt, met Trinette te spreken, die mij daar mededeelt, dat ons boertje, het wachten moede, wil vertrekken, zoo 't u niet gevalt hem te woord te staan...”

„Welaan, zoo ga ik! Wilt gij intusschen den pais maken met onzen vriend. Hij verdient meer goedheid van u dan gij hem toont...”

„Verdient hij die werkelijk?” vroeg Madeleine, den jonkman aanziende met een dier blikken, welke voor hem onwederstaanbaar schenen, want hij antwoordde verteederd onderworpen:

„Helaas, wat ik verdienste acht, wordt door u wanbedrijf geheeten, en 't geen mij het meest ten goede moest komen, doet mij op 't ergste schade bij u...”

„Moet eene juffer dan op den eersten wenk haar wil en zin gevangen geven aan een jonkman, die dreigen durft?” vroeg zij, met een betooverend schalk glimlachje, dat twee kuiltjes plooiden in het fijne rood van haar wangen.

„Dreigementen! wel, melieve! hoe kunt gij dus opnemen, wat oprechte liefde mij uit voorzorg ingeeft?.... Op mijne eer als krijgsman, ik vreesde dat deze uitstrooisels u in ongelegenheid zouden brengen, u en uw heer vader niet minder; gij weet zelve hoe de zaken hier staan...”

„Spreek er niet verder van, want.... zoo ik mij nu overreden liet, zoudt gij het zeker toeschrijven aan mijne vreeze voor schendingen....”

„Als gij u nu overreden liet,.... ei! laat mij u overreden, ik smeek er u om, ik.... zal u dankbaar zijn, ik zal aan niets anders denken dan aan de blijdschap....”

„Ik moest het eigenlijk thans niet doen, want der mannen aard is zoo heerschezuchtig! en als gij nu reeds uw wil en wensch tot den mijnen maakt vóór het huwelijk.... wat.... zal het daarna zijn?” Daar lag in den klem dien zij, rad sprekende, op sommige woorden legde, daar was in geheel hare wijze van zich uit te drukken, zoowel in 't geen zij scheen te beloven, als in 't geen

zij scheen terug te houden, eene behendige coquetterie, welke den goeden Kerkadet volkomen onder hare betoovering bracht; zoodat hij, buiten zich zelf van verrukking, door de onverwachte overwinning in het eigen oogenblik dat hij zich tot eene tweede nederlaag had voorbereid, hartstochtelijk uitriep:

„Maar gij weet het immers wel, ik zal nooit iets anders voor u zijn, dan uw ootmoedige dienaar, en gij zult altijd meesteres blijven in alles: ik beloof het u, geloof me toch!”

„Ja! ja!” sprak zij lachend, „ik vertrouw er op, vooral na zulk een begin! doch nu, hoor mij aan, en geef wel acht op mijne voorwaarden. Ik zal mij door u laten leiden naar dat vasten-avondsbal op het raadhuis; de goeie lién mogen dit optreden dan uitleggen naar hun believen. Ik sta u toe, mij op te passen als mijn trouwen serviteur, ik zal uwe diensten aannemen, — maar den verlovingsring, die mij voor goed aan u zal verbinden, dien laat ik mij niet aan den vinger schuiven dan na de vasten...”

„Wat is dat voor een inval! waarom eerst na de vasten?” zuchtte hij, teleurgesteld.

„Dat zal ik u zeggen; men houdt mij niet voor eene goede Katholieke; het is mogelijk, dat ik in zekere uiterlijkheden van den kerkdienst wat achterlijk ben; doch mij schijnt het toe, dat men, bij een dieper inzien van de rechte beteekenis van den vastentijd, meer ernst in 't gemoed behoort te dragen, meer stemmigheid in doen en laten behoort te leggen, dan gemeenlijk in de wereld plaats vindt! Allermintst acht ik die stille, sombere weken van rouwe en boete geschikt om aan aardse genegenheden des harten den vrijen loop te laten.”

„Ik voor mij heb deze dingen nooit zoo diep doorgedacht, noch kan mij daarmede ophouden,” sprak hij verslagen. „Ik meende dat het genoeg ware zoo men zijne kerkplichten getrouwelijk waarnam, en voor 't overige de vreugd en de minne wel mocht grijpen, waar zij vielen te vatten.... Ik vermag in dit alles echter niets tegen uw wil; doch ik vreeze dat het grillen zijn als deze, waarom men u, in onzen kring, van toeneiging tot de strenge leer van Calvijn verdacht houdt! Weet gij wat mijnheer de abt van St. Lambert mij laatst durfde zeggen?...”

„Nog niet; maar 't is mogelijk niet eens de moeite waard, dat ik het hoore.”

„Oordeel zelve: „Madeleine de la Géneste!” sprak hij, „zal eerder doctoressse te Genève worden dan uwe vrouw!”

„Wij zullen ons best doen om de profetie van mijnheer den abt te beschamen, mits gij toegeeflijkheid toont voor 't geen ge mijne Calvinistische dolingen noemt,” hernam zij lachende, „en nu eene vraag: komen er meer officieren van 't kasteel, met jufferen uit de stad, op het Vastenavondsbal ten raadhuize?”

„Zeer zeker. De Gouverneur zelf zal de dochter van den Syndicus opleiden, en de officieren der stadsbezetting hebben ook hunne jonkvrouwen gekozen. Wees er zeker van, dat gij in goed gezelschap zult zijn.”

„Gij durft uw post dan maar zoo zonder bevelhebber laten?”

„Och, wat zegt dat voor één carnavalsnacht? bovendien, de sergeant-majoor zal de wacht houden, en dat is een vertrouwd persoon....”

„Die *geen* carnaval zal vieren, zooals zijne meerderen.”

„Hm! hij zal zich ten minste niet buiten 't kasteel begeven, en wel zorgen dat de schildwachten hun plicht doen.”

„Ik wil 't gelooven; maar toch, als ik Gouverneur eener vesting ware, zooals die van Hoey, dan ging ik niet te gelijk met mijne officieren des nachts op eene partij.”

„Juist met een kasteel als dat van Hoey kan men het wagen, melieve! Wij hebben nog geen volle dertig man in bezetting; weinig, vindt ge? maar er zijn niet eens zooveel soldaten noodig.”

Madeleine staarde hem ongeloovig aan.

„'t Kasteel is door ligging en sterkte onneembaar,” voer Kerkadet voort, „als de voornaamste toegangen maar worden bewaakt....”

„En dat gebeurt?” vroeg Madeleine.

„*Sans doute*,” zei de officier; „slechts man voor man zou een aanvaller de steile rotspaden kunnen opklimmen, maar in 't stof bijten vóór hij boven was. Doch wat kwelle ik u, melieve! met mijne krijgskunst? Wees gij er gerust op dat een vijand zich drie malen beraden zou, zijn leven dus te wagen.”

„Het zou mij niet gerust stellen,” meende Madeleine; „we leven toch in vollen oorlog.”

„Dat is zoo; maar in 't hartje van den winter wordt er niets ondernomen; en buitendien bevindt mijnheer de Prins-Bisschop zich met alle oorlogvoerende machten niet op den voet der beste vriendschap, of ten minste op dien der neutraliteit? Wie zou dus herwaarts komen? de Françoisen, onder hun dollen Bouillon? ze zijn voorwaar nog zoo dicht bij niet.”

„Ik dacht altijd, dat men vreesde voor 't bezetten der stad en 't kasteel... door de Spagnolen,” viel Madeleine in.

„Aanstaande krijgsmansvrouw!” sprak hij glimlachend; „wat de Spagnolen belangt, als die komen... dan... behoeven we geen beleg door te staan. Onze heer is te veel geneigd tot vrede met hun machtigen koning, om zich met geweld tegen den wil van dezen te kanten; dus... wij hebben voor dat geval onze orders, en die zijn niet van zulken aard, dat ze ons carnavalsvieren zullen beletten; geloof mij daarin...”

„Als gij het mij zegt, geloof ik het gaarne: te eer, daar ik het

er voor houde, dat gij, Luikenaar van geboorte, evenmin als ik, gediend zoudt zijn, met onze stad onder de heerschappij van Spanje te zien komen."

"Voorwaar, neen! — daar is maar ééne heerschappij, voor welke ik mij willig bukke," sprak hij galant, "die van mijne allerliefste, en hiermede gunt ge mij afscheid te nemen: een kusje op de toppen uwer blanke vingers!"

"Het is gevaarlijk genoeg u dat toe te staan; als men u lieden..."

"Den vinger reikt," wilt gij zeggen, vatten wij de geheele hand;" dat is voorwaar niet te verwonderen," hernam hij, de hare kussende en in de zijne houdende, "als deze zoo liefelijken vorm heeft. En nu, vaarwel! tot van avond; want gij begrijpt, dat gij mij door uwe bezwaren niet hebt afgebracht van mijn voornemen, recht vroolijk carnaval te houden!"

"Zooveel invloed zou ik mij niet durven toeschrijven, al ware 't mijn doel geweest!" sprak Madeleine, hem naar de huisdeur geleidende, met een glimlachje, dat iets dubbelzinnigs had en voorzeker geen oorsprong nam uit blijdschap van Kerkadet's toekomstige bruid te zijn! Immers, toen zij in het huisvertrek weerkeerde, liet zij zich in de houding der diepste verslagenheid op een stoel neervallen; en, in tranen uitbarstende, gleed haar onwillekeurig de klacht van de lippen:

"Och mij arme! waar een mensch al niet toe komen kan, in tijden als deze..."

"Als die vermetele bisschopsknecht u dwang wil aandoen, gelief dan mijne bescherming voor lief te nemen," sprak eensklaps Frank de Preys, uit den schuilhoek te voorschijn tredende, waarin zij zelve hem had... weggeborgen. Het was niet waar, dat hij bij Trinette in de keuken was aangeland, en evenmin waar, dat hij zijn ongeduld aan deze had te kennen gegeven; hoewel het meer dan waarschijnlijk is, dat hij dit laatste in hooge mate had gevoeld. Het vertrek in 't welke Madeleine hem inderhaast, misschien zonder zelve goed te overwegen wat zij deed, had verscholen, om hem aan het oog van Kerkadet te onttrekken, had geen uitgang naar de keuken, had er geen anderen dan dien, waardoor hij was ingegaan. Eigenlijk was het geene kamer, maar slechts eene soort van alkoof tusschen twee kamers in, die tot provisiekast werd gebezigd. De jonge vaandrig kon er in staan, maar zich nauwelijks keeren, tusschen al de planken, waarop tonnetjes, kruiken en vaatwerk van allerlei aard in slagorde waren geschaard; eene gelegenheid tot zitten bood de schuilplaats niet aan. Of het niet kwelling genoeg geweest ware, de geuren door de verschillende ingrediënten, in zoo kleine ruimte aanwezig, verspreid, tergdén er zijne reukzenuwen zonder zijn eetlust te bevredigen.

Een oogenblik had volstaan om Frank van het onaangename, ja, zelfs vernederende van zijn toestand te vergewissen; en echter, weldra was hij overtuigd, dat deze ook zijne voordeelen had. Zijne samenspraak, met Madeleine, haar zonderling gedrag, de eene als het andere, had om het zeerst zijne achterdocht gewekt, die nog versterkt was geworden door het binnentreden van een bisschoppelijk officier; . . . maar haar besluit en hare daad, zoo karakteristiek-vrouwelijk één, haar kennelijk opzet om hem tegen ontdekking te veiligen, hoe schenen zij in strijd met de gevoelens, die hij haar toedichtte! Toedichtte? — hij beantwoordde zich de vraag niet, hij leende het oor aan hetgeen er tusschen den officier, de juffer en haar vader werd behandeld; het zou hem zeker op de hoogte brengen van hun waar karakter.

En om te hooren, om te verstaan, was Frank in de provisiekamer uitnemend geplaatst; want boven de deur waren drie luchtgaten aangebracht, in den vorm van klaverbladeren, waardoor hij wat er in het huisvertrek gesproken werd, vernemen moest, al had hij niet willen toeluisteren.

In het gegeven geval achtte hij het echter zijn plicht dit zoo scherp mogelijk te doen, hoe weinig het overigens met de hem aangeboren kieschheid strooken mocht. De juffer wist immers zelve het best waar zij hem geplaatst had: zij mocht dies met haar eigen belangen te rade gaan, om te zeggen of te zwijgen wat zij wilde.

Toch stond dat eigenlijk niet in hare macht, bij het even onverwacht als ongewenscht bezoek van haar *poursuivant d'amour*. Schoon in het eerste oogenblik de gedachte aan den vreemdeling, die de onzichtbare getuige was van het gesprek, eenigen invloed uitoefende op het slecht onthaal, dat den minnaar ten deel viel, spoedig verdween die drager eener geheimzinnige boodschap voor haar op den achtergrond; de ware oorzaak harer twijfelachtige houding tegenover haar „aanbidder” school in den vaandrig niet. Wie is er die het vermoeden geene plaats geeft, dat zij in omstandigheden verkeerde, welke het dringend aanzoek van Kerkadet, zijn eisch vooral eener rondborstige verklaring hoogst onwelkom maakten? Al had zijn voorstel haar toegelachen, een geheim waarover zij het mogelijk nog met zich zelve niet eens was, toch bleek het haar even ondoenlijk het aan te nemen, als hachelijk het te weigeren. De triomf, dien de bisschoppelijke officier meende behaald te hebben op wat hij hare „weerbarstigheid” noemde, dankte hij zeker het meest aan haar verlangen om voor het oogenblik, tot elken prijs, van hem ontslagen te zijn.

Frank de Preys mocht gezegd worden de eenige te zijn, die gebaat werd door de wending welke het gesprek had genomen, door de inlichtingen vooral, welke het hem verschafte; hoe

schuchter een dorper hij in zijn mommenpak ook scheen, hij bezat te zeer de eigenaardige vermetelheid eens jeugdigen krijgsmans, om niet zijn voordeel te doen met de ontdekkingen, hem tendeelgevallen. Of zagen wij niet reeds, dat hij uit het gehoorde vrijheid nam Madeleine zijne diensten en zijne bescherming aan te bieden, op een oogenblik waarin het scheen dat hij zelf zich eigenlijk de beschermende moest achten?

Ook antwoordde zij eenigszins stug, zelfs wat verrast opziende over zijne verschijning, als ware het bewustzijn zijner tegenwoordigheid in den storm harer smartelijke aandoeningen te loor gegaan :

„Het is waar! gij zijt er ook nog; tracht nu spoedig uwe zaken af te doen met mijn vader; immers wordt het hoog tijd voor uwe boodschap.”

„Ook mij komt het dus voor,” sprak de schepen de la Géneste, die nu weer binnentrad; „een simpele aanvraag om land te pachten, kan er mijne dochter kwalijk toe hebben gebracht...” en de strenge blik vulde aan, wat de vader met geen straf woord wilde.

„Het is zoo, heer Schepen!” zeide Frank, zijn hoed afnemende en vrijmoedig op hem toegaande; „het geldt meer, hier is de kwestie van grondbezit in leenbruik!”

„Geen raadsele, jonkman! zeg mij allereerst wie en wat gij zijt.”

„Dat doet er luttel toe, maar uw wensch worde er niet minder om vervuld. Ik ben de vaandrig van kapitein Héraugière, den Gouverneur van Breda.”

De Schepen kon een gebaar van verrassing niet weerhouden; hij kon even weinig verhinderen, dat Frank het opmerkt, terwijl deze vervolgde :

„Mijn bevelhebber zendt mij tot u met eene vraag, die ik geloof gerust in het bijzijn van mejuffer uwe dochter te kunnen doen, overtuigd, dat zij zelve een toestemmend antwoord daarop wenschelijk acht.”

„Gij gelooft ver gevorderd te zijn, jonker! omdat gij door een toeval eenige kennis hebt verkregen van mijne familieaangelegenheden,” gaf de Schepen ten antwoord, met zekere strakheid, waardoor innerlijke onrust heenschemerde.

„Ik bemerk integendeel dat ik nog niet eens zooveel gevorderd ben eenig vrouwen in te boezemen,” hernam Frank, door zijne gevoeligheid bewijzende hoezeer hij een slecht diplomaat was, waar het veinzen gold. Viel het zijner jeugd te wijten? Madeleine scheen van hare zijde evenmin vrede te hebben met de achterdocht van haar vader.

„Waartoe al die omwegen, al die behoedzaamheid?” riep zij met ongeduld, „laat de jonker ons liever terstond zeggen wan-

neer zijn nobele kapitein herwaarts komt om ons te bevrijden...."

"Madeleine!" viel de Schepen in, verbleekend van schrik, "ge zijt buiten u zelve; gij weet niet wat ge zegt."

"Wees gerust, vader! Ik weet het," hernam zij met overtuiging. "En ik spreek aldus, opdat de vaandrig zich in volle gerustheid tot u zal wenden met zijne commissie. Ik heb zooeven met u geschertst, jonker Frank! om uwe standvastigheid en voorzichtigheid te beproeven; maar nu, weet, dat er hier velen zijn die met verlangen naar eene verandering van zaken uitzien." En zij sprak al voort, zich tot Frank wendende, zonder te willen bemerken dat haar vader, door blikken en gebaren, haar tot meer omzichtigheid te vermanen zocht.

"Die veranderingen, juffer! zullen spoedig genoeg plaats vinden, en het uur der verlossing zal weldra slaan," antwoordde Frank, die het van goede tactiek achtte den weifelenden, onhandelbaren vader ter zijde te laten, en zich tot de kloekmoedige dochter te wenden, met wier geestdrift zijn aard sympathiseerde; "althans, zoo gij en de uwen daaronder het slagen verstaat van de zaak, waarover de Gouverneur van Breda met den heer schepen de la Géneste onderhandeld heeft."

"Ziet gij wel, vader!" sprak Madeleine glimlachende, "hij weet alles; twijfel niet langer of Héraugière hem gezonden heeft. Hij is een eerlijk jonkman, dien gij vertrouwen kunt, al heeft hij het gebrek zich niet gemakkelijk te bewegen in eene vermomming!"

"Dat hij een eerlijk jonkman is, kan zijn," hernam de la Géneste koud en strak: "maar een zendeling van Héraugière is hij niet; want die zou mij terstond zijn geloofsbrief hebben getoond." En al sprekende vestigde hij een scherp, argwanenden blik op den vaandrig, die zich nu haastte den bewusten epistel te voorschijn te brengen en aan den Schepen te overhandigen, met de verontschuldiging, dat men hem eigenlijk niet de gelegenheid had gelaten dit document ter sprake te brengen. "De welsprekende pleitrede van mejuffer Madeleine scheen mij toe de beste aanbeveling te zijn, die ik kon verlangen," eindigde hij, deze aanziende met zoo stout en zoo schalk een blik, dat zij niet meer behoefde te twijfelen of hij zich nu op zijn gemak gevoelde, ondanks al het hinderlijke van zijn boersch kostuum.

De la Géneste had niet gelet op zijn gelaat en had evenmin geluisterd naar zijne woorden. Hij had met drift den rood zijden draad losgerukt, waarmee het kleine biljet was gesloten, dat er zeer weinig officieel uitzag; hij las het met eene belangstelling, die zijn koud, strak gelaat plotseling bezielde en verhelderde. Er schenen onder het lezen aandoeningen bij hem opgewekt te worden, die maar zeer weinig pasten bij hetgeen in den regel de

inhoud moet zijn van een credentie-brief; — en die gemoedsbeweging trilde nog in zijne stem, toen hij het blaadje papier aan Madeleine ter hand stelde, zeggende:

„Het is van *haar*!”

Een oogenblik stilzweigens; toen herstelde hij zich, en sprak den jonker aan zoo hoffelijk, als hij vroeger wantrouwend was geweest.

„Verschoon mijne aarzeling, jonker! ik ben nu geneigd u vrouwen te schenken... maar... in zaken als deze kan men niet te voorzichtig zijn; mijne dochter bevindt zich door een bijzondere aanleiding op dit oogenblik in een gemoedstoestand, welke oorzaak is, dat ik niet durfde rekenen op hare gewone helderheid en kalmte van geest.”

„Waarlijk, vaders!” schertste Madeleine opgeruimd, nadat zij zelve kennis had genomen van het briefje, dat zij hem teruggaf, „ik verlies zoo spoedig het hoofd niet.”

„Zoomin als het hart!” waagde Frank in denzelfden toon op te merken; „want dat gij het aan dezen Kerkadet zoudt gegeven hebben, geloof ik nooit...”

„Ei! waarom niet, jonker de Preys?” vroeg Madeleine, hem sterk in de oogen ziende.

„Mijn naam!... Hoe kent gij mijn naam?... ik had beloofd, dien niet te zullen noemen...”

„Houd die belofte!” sprak zij spottend; „doch verwonderd er u niet over, dat anderen hem uitvinden; dat opzettelijk verzwijgen wekte reeds vermoeden bij mij op, en bovendien uw uiterlijk verraadt u voor wie uw bloedverwant heeft gezien.”

„Gij hebt mijn broeder gezien!... Gij, Madeleine!... Waar en wanneer?...” vroeg Frank met onstuimigheid; hij kon die eerste opwelling van zijn hart niet bedwingen.

„Te Spa, vóór het jaar '91, waar mijn vader en hij betrekkingen hebben aangeknoopt...”

„Juist! hij was daar op last van kapitein Héraugière, zooals ik nu hier,” hernam Frank, zich met loffelijke zelfbeheersching over zijn gevoel heenzettend, om weer, na een omzien uitglidens, met vasten voet op den weg van zijn plicht voort te gaan.

„En ook later!” hervatte Madeleine, onbewust van de zware verzoeking, waarin zij hem bracht; maar hij viel haar in de rede, met eenforschheid, die op hardheid geleek:

„Niets meer van mijn broeder! nu niet!... ik heb immers met uw vader te spreken?”

„De jonker heeft gelijk!” zei de Schepen, zijne dochter een wenk gevende, dien zij ditmaal niet misverstond; „dat zijn geen herinneringen voor dit oogenblik. Ik.... heb zelf.... mijns ondanks mee over die zaak gezeten en.... en ik begrijp volkomen uw tegenzin er van te hooren.”

„Mijn plicht legt mij die onthouding op, schepen de la Géneste! ik ben hier alleen om u te vragen, of gij nog gezind en bij machte zijt uw woord te houden, den bevelhebber van Breda gegeven, en of het bij de vroegere afspraak blijft?”

„Ik en de anderen, die met mij één zijn in deze, wij zullen blijven volharden in het voornemen om te doen wat wij beloofd hebben en wij zijn daartoe ook bij machte. Ik vernieuw in aller naam de belofte, tot de overgave der stad Hoey aan kapitein Héraugière mede te werken, zoodra het kasteel in zijne macht zal zijn!”

„Maar het kasteel is juist het allernoodigste en daarvan is dus ook het eerste spraak.”

„Madeleine, geef den jonker den bewusten sleutel,” gebood schepen de la Géneste, met iets plechtigs in den toon.

Madeleine nam dien van haar sleutelring en gaf hem Frank zwijgende; — haar koude, strakke ernst bewees dat zij hem zijn uitval van daareven nog niet had vergeven. Doch de Schepen vulde zelf haar stilzwijgen aan:

„Dat instrument zal u goeden dienst doen om toegang tot het kasteel te verkrijgen.”

„De sleutel van een der poorten?” vroeg Frank verrasten getroffen.

„Neen, jonker! nu zijt ge al te voortvarend; zóó glad zal het niet gaan. Hij moet strekken om u toegang te verleenen tot zeker luthuisje dat ons behoort en vlak onder het kasteel is gelegen. Kapitein Héraugière, met deze bijzonderheid bekend, zal zelf het best weten, hoe van die ligging partij te trekken.”

„Zeer zeker heeft luitenant Paets daarvoor zijne instructiën,” hernam de vaandrig, en liet er op volgen: „nu ik de goede tijding mag brengen, dat gij allen uw woord houden wilt en kunt, zal de aanslag spoedig ten uitvoer worden gelegd; want de onzen zijn in de nabijheid.”

„Kapitein Héraugière?” vroeg de la Géneste, vroolijk verrast.

„Slechts een dertigtal van zijne manschap, onder commando van luitenant Paets; maar hartige lién, onder welke er zijn, die de verrassing van Breda hebben meegemaakt; zij houden zich schuil in het gehuchtje Amay. Kapitein Héraugière zelf trok naar Diepenbeek, met zeven vendelen voetvolks en zes kornetten ruitery, toen hij ons afzond; maar ik twijfel niet, of hij zal weldra hier zijn, als hem bericht wordt gedaan, hoe het met de zaken staat.”

„Zult gij die berichtgever zijn, jonker?” vroeg de Schepen.

„Daar heb ik geen order toe. Slechts ingeval van kwade tijding, moest Rosse Jan naar den commandant worden afgezonden.”

„In den laatsten tijd was er stremming in de correspondentie tusschen Hoey en Breda, door Rossen Jan als bode mogelijk ge-

maakt; valt hij wel volkomen te vertrouwen?" vroeg Madeleine, opzettelijk haar vader aanzien, ten einde het woord niet tot den vaandrig te richten, die echter antwoordde:

"Mijn kapitein vertrouwt hem ten volle; maar... wat mij betreft... sinds hij een metgezel in den steek heeft gelaten..."

"Dat mag hem niet als ontrouw worden aangerekend," viel de Schepen in.

"Het is waar!" hernam Frank, de hand met eene beweging van smart aan zijn voorhoofd brengend; "het publiek belang gaat vóór het particuliere.... Zoo heb ik dan nu dezen kostbaren talisman aan luitenant Paets te overhandigen," vervolgde hij, den sleutel zorgvuldig wegbergende, "die zeker met de zijnen welhaast logies zal nemen in het luthuisje."

"De waard in de Kreeft heeft mijne orders om in dát geval de manschap van proviand te voorzien."

"Wees gedankt, heer Schepen! maar lang hopen wij van uwe gastvrijheid geen gebruik te maken. Nu de omstandigheden zóó gunstig zijn als luitenant Kerkadet ze ons heeft voorgesteld, zal de aanslag ontwijfelbaar nog hedennacht worden beproefd."

"Van welke gunstige omstandigheden spreekt gij?" vroeg schepen de la Géneste, zijns ondanks getroffen bij de gedachte aan de verrassend snelle uitvoering eener zaak, die zoo gewichtige gevolgen zou hebben, hetzij ze slaagde of mislukte.

"Van de bijzonderheid, dat juist heden de commandant der vesting, zoowel als zijn luitenant, van 't kasteel afwezig zullen zijn, den ganschen avond, mogelijk zelfs een goed deel van den nacht!"

"Zou dat zeker zijn?" vroeg de Schepen, Madeleine aanzien.

"Heel zeker! de minnelijke juffer heeft behendig de confessie dezer zorgeloosheid uitgelokt, mij ten prikkel," sprak Frank glimlachend.

"Neen, voorwaar! met zulk opzet deed ik dat niet!" viel Madeleine uit, haars ondanks tot spreken verlok. "In het eerst was het maar eene ingeving mijner nieuwsgierigheid, die voldoening begeerde; vervolgens poogde ik uit te vorschen, of er geen argwaan gevoed werd ten aanzien van 't geen ik wist dat er tussehen Héraugièrre en sommige der onzen beraamd was. Maar ik ontwaarde duidelijk, dat ze volkomen zorgeloos zijn."

"Zoo is 't aan ons om van hunne zorgeloosheid partij te trekken!" riep Frank opgeruimd. "Het is van algemeene bekendheid, dat bij afwezigheid der officieren het volk zich lichtelijk wat uitgelaten gedraagt, en de noodige waakzaamheid dan wordt verzuimd; het overmatig drinken..."

"Dat nu te eer het geval zal zijn!" viel de Schepen in, "daar sommige gegoede burgers de gewoonte hebben, de arme soldaten van het kasteel op vreugdedagen, van eene ton biers en van

gesuikerden brandewijn te voorzien; eene gewoonte die bij de Vastenavondpret zeker niet zal worden verzuimd."

"En juffer Madeleine zal wel op zich willen nemen, dat festein wat te rekken.... al zou zij daartoe eene dans te meer moeten accordeeren aan luitenant Kerkadet!" voegde Frank het meisje toe op zoo ironieken toon, dat zij recht had met streng verwijt te antwoorden:

"Wel zeker! opdat het den kloekmoedigen vaandrig De Preys des te gemakkelijker zij, „dien Kerkadet" tot een verloren man te maken!"

"Juffrouw Madeleine! verdenkt gij mij van lafhartigheid?" riep nu De Preys, opspringende met schitterende oogen en een verhoogden gloed op wangen en voorhoofd. „Is het mijne schuld dat er list moet gebruikt worden, sinds geweld ondoeltreffend zou zijn? Gij hebt mij zelf uw spot niet gespaard, omdat ik, edelman zijnde en als spie uitgezonden in dorperkleeding, mij niet te huis vond in die rol, in dat mommenpak. Het was niet uit blootheid, niet uit vreeze ontdekt te worden, dat mijne linkscheit oorsprong nam; maar wel omdat het bloed mij van schaamte en smart in de aderen kookte, dat ik niet als een eerlijk krijgsman, met open vizier en ridderlijke wapenen, tot de verovering van Hoey kon uitgaan, die.... houd mij de herinnering ten goede, gij zelve eene verlossing hebt genoemd. Strijdt het tegen de zachte gevoelens van uw hart, tot uwe eigene bevrijding en die der uwen mede te werken, door.... uw Kerkadet op te offeren? het zij zoo! men zal niet meer vragen om uwe hulp. Slechts, bidde ik, zeg het dan ronduit, doch zoek uw recht om terug te treden niet in de zwakheid van anderen, die als het gevaar daar is, bereid zijn man tegen man te strijden met uw Kerkadet en de zijnen; ontleen het aan den wisselzin van het vrouwelijk karakter, die in het eene oogenblik opdraait wat hij in 't andere verworpen heeft!"

"Kind! kind!" sprak nu de Schepen droef en ernstig tot Madeleine, „zoo de vaandrig hard is in zijne uitvallen, hebt gij u dat zelve op den hals gehaald. Hoe kunt gij u dus weifelachtig toonen, nu het op de uitvoering aankomt van datgene, waarnaar wij zoo lang met verzuchtingen en gebeden hebben uitgezien, waaraan voor ons zulke teere belangen zijn verknocht? Vergeet gij die nu? Het is immers niet waar, dat gij aan Kerkadet, dien men ons opdringt, uw harte hebt geschonken?..."

"Ik zou in volle vrijheid moeten zijn, om mij daarover te kunnen uitlaten, vader!"

"Welaan, doe dan mede het uwe om die vrijheid te verkrijgen."

"Ik heb geen ander voornemen, vader! ik zal dansen van avond, tot middernacht, zoo het zijn moet; ik zal dansen, hoe

het mij ook tegenstaat, tot met meneer den Gouverneur van de vesting toe; ik zal dansen, al zou men mij later schimpende bij de dochter van Herodias vergelijken.... En wat u betreft, heer vaandrig! ik heb u niet verdacht van gebrek aan moed; maar ik heb gebrek aan hart in u opgemerkt; en wat dien Kerkadet op wien gij zoo laag neerziet, ook ontbreken moge, dat faalt hem ten minste niet! Hij is het geweest, die op mijns vaders verlangen heeft medegewerkt, om uw ongelukkigen broeder in het leven te behouden."

"Madeleine!" vermaande de Schepen, "dat zijn geen zaken waarover gij moogt spreken;" maar de edelmoedige verontwaardiging der jonkvrouw werd te laat in hare vaart gestuit: Frank had alles begrepen.

"Hij leeft! hij leeft!" juichte hij, op Madeleine toegaande en hare beide handen vattende.

"Deze blijdschap te zien, doet mij goed," sprak Madeleine, terwijl er tranen blonken in hare groote blauwe oogen.

Door dit meegevoel, door die snelle afwisseling van hardheid en miskenning met blijken der edelmoedigste deelneming, werd de aandoening van den jongen edelman tot hartstochtelijkheid toe opgewekt, en zonder wellicht te weten wát hij deed, viel hij Madeleine om den hals en kustte haar die schoone tranen weg; kustte haar of zij zelve eene zuster ware geweest, die hij wedervond.

Hoe vreemd! die jonkvrouw, welke zich toch zoo weinig toeschietelijk had betoond, werd er niet door vertoornd; alleen weerde zij hem zachtens af en sprak glimlachend:

"Eilieve! bedenk toch, dat ik niet tot uwe familie behoor..."

"Gij niet? Gij zijt mij verwant door het harte, al hebt gij het mijne miskend; het was mij opgelegd als een duren plicht, niet naar mijn broeder te vragen!"

"Maar onder ons stak daar immers geen gevaar in? Ik althans, ik wil u 't vragen besparen; ik heb geen eed gedaan te zwijgen, zooals mijn vader: Gerard de Preys leeft op het kasteel, maar in harde gevangenschap."

"Dat deert nu zooveel niet: de ure zijner verlossing naakt!"

"En die onzer bevrijding tevens!" voegde Madeleine er bij, in haar vroegere goede luim geraakt.

"Ten einde die groote uitkomsten voor te bereiden, zal ik mij van avond naar het raadhuis begeven, waar vele onzer bondgenooten samenkomen, om mij met hen te verstaan over maatregelen, welke thans van onze zijde dienen genomen te worden," sprak de schepen de la Géneste.

"Alles treft in waarheid zoo goed, dat het bijkans te gemakkelijk zal zijn om er eer aan te behalen," merkte Frank aan.

"Eere!" hervatte de la Géneste, "geloof mijne profetie, jonk-

man! eere brengt zulk ondernemen niet aan wie er zich toe leenen. Maar dat zij zoo! soms noodzaakt de drang der tijden het fijner eergevoel prijs te geven voor wichtiger belangen en hooger plichten; doch wat de weinige moeite betreft, die gij geloof te zullen hebben, al zijt gij vlak onder 't kasteel, gij zijt er daarom nog niet in."

"Laat het vrij aan kapitein Héraugière en zijn volkje over, daarvoor te zorgen, heer Schepen!" sprak Frank, meer dan hij bekende getroffen door de opmerkingen van den burger; "en sta mij nu toe afscheid te nemen."

"Maar gij gaat toch niet, vóórdat gij u met eene frissche teug hebt verkwikt," zeide Madeleine, hem een vollen beker reikende; "bovendien moogt gij niet vertrekken in deze vermomming.... die... gij zoo kwalijk draagt. Wilt ge een deftig burgerpak?"

"Och, 't is de moeite niet waard; doch als ge 't mij vergunt, zoude ik gaarne nog een omzien blijven; ik zou worden afgehaald door een van de onzen, die nu bij den waard in de Kreeft is, om dien in zijne goede voornemens te versterken."

"De waard in de Kreeft is inderdaad wankelmoedig, ik had gelegenheid het op te merken," hernam de Schepen, "schoon ik niet recht weet, waar het bij hem hapert; toch is hij een eerlijk man en niet kwalijk gezind. Hij zal de leverantie hebben van 't bier op de citadel, dat zal hem een blijk zijn van mijne gunst en zijn ijver voor de zaak vernieuwen."

Eer de la Géneste had uitgesproken, kwam Trinette melden, dat er weer een dorper was gekomen om naar zijn makker te vragen, die ook gaarne een woordje met den Schepen zou spreken.

"O! dat is Wouter Willemsz, een welgezind Sluizenaar en een flinke jongen bovendien. Mag hij binnenkomen, heer Schepen?"

Het antwoord laat zich raden, en Wouter Willemsz werd, zonder verder oponthoud, door Trinette naar de huiskamer geleid. Lang vertoefde hij er echter niet, want nog eer de middagklok luidde, die Hoey's bewoners van hun werk en aan hunne tafel riep, verlieten de beide boertjes door eene achterdeur het huis van den Schepen. Dit bespaarde hun een omweg en voerde hen door een stille schamele buurt naar de poort, die zij onverhinderd uittrokken.

HOOFDSTUK IV.

Terwijl Trinette de beide boertjes, vaandrig De Preys en Wouter Willemsz, de achterdeur van den Schepen uitliet, bleef Pierre de la Géneste in den leuningstoel zitten, het gebogen hoofd voorover, de handen op de knieën saamgevouwen.

Madeleine, die uit het venster Frank had nagestaard, werd, zich omkeerende, haar vader nauwelijks dus gewaar, of zij trad naar hem toe, sloeg haar arm om zijn hals, en dwong hem op te zien, zijn voorhoofd kussende.

„Moed gehouden, vader!” sprak zij opgeruimd, „morgen zijn wij van allen dwang ontslagen; morgen zullen wij vrij zijn!”

„Ik hoop het met u, mijn kind!” hernam hij ernstig, doch zuchtte tevens.

„Moeder juist reeds in den geloove!” ging Madeleine voort; „gij hebt het zelf gelezen, hoe zij gedenkt morgen in den geest den psalm der verlossing aan te heffen met de gemeente, die hier niet langer de verdrukke zal wezen.”

„Kind! kind!” waarschuwde hij zachtken, het grijzend hoofd schuddend, „loop zoo niet vooruit; alleen deze ure is de onze.”

„Op morgen zal de Heer der Heirscharen met ons zijn! Moeders woorden klinken profetisch: de martelaresse ziet de hand der heiligen alreeds den palm zwaaien en verheugt zich dies met eene wondere vreugde; mogen wij daarin niet met haar deelen?”

„Voorzeker, Madeleine! als alles goed afloopt, zal het stof zijn tot groote blijdschap,” sprak hij der schoone geestdrijfster ont-nuchterend toe; „maar kind! . . . ik roep geen triomf vóór ik Héraugière op het raadhuis zie . . .” en zijn grauwe baard krookte weder, terwijl hij in gepeins verzonk.

„Is het voor wikken en wegen niet te laat, vader! nu de ure tot handelen nadert?”

„Inderdaad; en echter doemen juist in zulke oogenblikken de zwarigheden op.”

„Schroom! aarzeling!” borst de kloekhartige jonkvrouw uit, met eene verwondering, waarin zich ergernis mengde. „Ik onderstel toch, vader! dat gij deze dingen doet met volle verzekerdheid der consciëntie?”

„Waartoe het peillood zoo diep te werpen, Madeleine?” sprak hij, met moeite een zucht weerhoudende; „ik doe die dingen, omdat de nood der tijden mij er toe dwingt....”

„En met volle recht,” viel zij in; „na jaren van lijdzaam torsen is het afschudden van een juk geoorloofde tegenweer.”

„Zoo zien *wij* het, melieve!” hernam hij met zachten weemoed, en liet er in denzelfden toon op volgen: „gelukkige jeugd! die er geen erg in hebt, hoe de weerp partij met gansch *andere* oogen ziet.”

„Wat gaan ons die anderen aan, vader? De bisschoppelijken? zij hebben hier geen recht van spreken; bij hen ligt de wortel van al het kwaad, dat zij ons gaarne zouden toedichten. In billijkheid, zijn zij niet schuld aan al ons leed?”

„*Recht en schuld*,” sprak de Schepen: „luister, Madeleine! hoe die woorden een anderen zin hebben, naar ik door den *uitslag* verlosser of verrader van mijne vaderstad worde! Als wij slagen, zal ik mijn voorgeslacht waard heeten: de verhouding van een Luiksch burger tegenover zijn bisschop als wereldlijk Heer, was nooit die van een lijfeigene, was van oudsher al meer dan die van een gewoon vazal. „*Charbonnier est maître chez soi!*” het dagteekent uit de twaalfde eeuw, uit Keizer Philips den II^{dens} tijd; het is in Luikerland een recht geworden, door handvesten en overeenkomsten erkend en gestaafd. Wij vallen niet als slaven den erfheeren toe; wij *kieszen* onze vorsten, en de minste vrije man heeft stem bij die keuze door zijne gezworenen. Schoon sommige onzer heeren deze rechten niet hebben geëerbiedigd, die te *erkennen*, dat dorst zelfs de dwangziekste niet nalaten; het was magistratenplicht ze te handhaven tegen geestelijken overmoed! En geene onderdrukking, die niet gevolgd werd door weerstand; geen verkorting, die niet werd geboet door uitbreiding onzer voorrechten!....”

De la Géneste was onwillekeurig opgerezen; zijne diepliggende oogen flonkerden, als zag hij de glorie des verledens voor zich.

„En dat zou voor ons het tegenwoordige geen moed geven?” vroeg Madeleine, aangevuurd die snaar te roeren, welke bij haar vader het diepst placht te trillen.

Toch gaf de snaar thans geen weerklank.

„*Schuld of recht*,” voer de Schepen voort, terwijl hij den linker arm rusten liet op de lage rugleuning van den stoel, met rood leder bekleed; „*recht* of *schuld*, het werden klanken, waarmee twee partijen speelden in de donkerste dagen van bisschop Groesbeek's bestuur: toen gij, arm kind! het levenslicht zaagt. Uit

alle vastheid van begrippen in de school der geleerden; uit alle rust in den schoot des gezins! Voor honderd jaren werd de nieuwe wereld ontdekt, — het ging stillekens toe; — maar de nieuwe wereldorde, door de Hervorming beoogd, hoe kondigden stormen haar aan, stormen, die nog voortloeien! Verzet tegen Rome! dat werd de leus; kerkzuiveren, heette het doel; kerk-schennis was te dikwijls het gevolg. Toen het vuur om hem heen blaakte, moest Groesbeek zich wel opmaken om het te blusschen: hij was te vroeg om niet te voorzien dat de maatschappelijke brand meer dan de tronen verteren, dat hij alles sloopen zou. Hij had *recht*, Madeleine! al lag de *schuld* van zijne voorgangers op den benijden en bevleekten zetel; al waren er mannen aan den martelstaak verscheiden, heiliger dan die tot welke hij de handen ophief! Rome schonk hem voor zijn ijver den kardinaalshoed; waarom waggelde van dien tijd af de weegschaal in zijne vingers? Maar eer ik hem hard valle, bekenne ik: wie onzer weet met welke mate hij meet, sedert de staf, eeuwen lang geëerbiedigd, gebroken werd?"

Arme vader! arme dochter! — wat de laatste onder die woorden leed, wie beschrijft het? Den hoogen blos der vervoering, waarmede zij het aanbreken der bevrijdingsure had begroet, nog op de wangen, wilde zij die sombere mijmering te keer gaan; doch de la Géneste vergunde het haar niet.

"Ik hoor al, kind! wat gij zeggen wilt. Dezelfde Groesbeek, die zoo goed wist, dat „een Luiksch vorst geen vonnis mag vellen „dan langs wettigen weg; dat hij geen ordonnantiën tegen 's lands „privilegiën mag maken dan met toestemming der Staten;" diezelfde Bisschop voerde de inkwisitie in; als hij het niet had gedaan, zou uwe jeugd van moederlijke zorg misdeeld zijn geweest?" En Madeleine zag tranen schemeren door die grijze wimpers; doch de dorre hand wischte ze weg, en voort voer niet de vader, maar de Schepen: „De weerstand, dien wij boden, was geen oproer; niet wijziging van inzicht, niet overtuiging, deed ons het hoofd in den schoot leggen: slechts voor geweld van wapenen zijn wij gezwicht. Helaas! ik ken ons nog te grootsche rol toe: het vroeger ten strijde vliegend Luik, ons arme Hoey, — brandpunten der priesterregeering geworden, daar ze bij afwisseling den prinsen-bisschoppen ten verblijf strekten, — ze waren niet eens bij machte openlijk tegenstand te bieden; wij doken weg; in dat schuilgaan zag men onderwerping, zich vergenoegende met den schijn. Maar wat er onder die gedweeheid school, kind! gij weet het, als ik . . ."

„Dwang prikkelt tot haat!" borst Madeleine uit, „ik ervaar het bij mij zelve!" en de groote blauwe oogen flikkerden van een vuur, dat den vader zou hebben doen schrikken, als hij haar had aangestaard.

Maar nog altijd leunde deze met den linkerarm op den rug des stoels; maar nog altijd zochten zijne blikken den gladgewreven grond. „Arme Groesbeek!” voer hij al mijmerende voort, „smart over de verloren liefde zijner onderzaten, die het wagen durfden hem in het aangezicht te wederstaan; wrevel over de stoutheid der Staten, die hem zijne beden dorsten weigeren, zij sleepten hem ten grave. *Schuld*, — *recht*, — wie zal uitspraak doen? hoe zal zijn vonnis luiden bij het nageslacht? hoe het mijne? Als de aanslag gelukt, Madeleine! dan getuigt de geschiedenis, dat er in de dagen, toen Ernst van Beieren zijn eed schonk, in Hoey een eerzaam burger leefde, Pierre de la Géneste, een naam, op de rolle des rechts met eere vermeld, die een eind maakte aan duldeloozen druk. Die man, zal het heeten, hij had den moed tot zijne bruid een meisje te kiezen der Hervormde leere toegedaan; die man deed haar geloof nooit geweld; die man getroostte zich, van haar en den eenigen zoon die zij hem schonk, te scheiden, liever dan haar te overreden hare overtuiging te verloochenen. Of de hostrie er bij getuigde, dat hem eene dochter overbleef, met mannelijken moed begaafd, die hem schoorde als hij struikelde!” de la Géneste trad op zijn kind toe en drukte haar de hand. „Eindelijk,” voer hij voort, „eindelijk, zoo zal het luiden, bood zich de gelegenheid aan de grijs af te werpen, zoolang met weerzin gedragen, zich en de zijnen te bevrijden van het geweld, hunner ziele aangedaan. Hoe hem zijne vaderstad dank weet voor eene verlossing, wier beraming en voltooiing hem te zwaarder vallen moest, dewijl de eigenlijke geloofsijver hem faalde, dewijl hij aan beiden zijden misbruiken zag; misbruiken, die echter de vrijheid, geloofde hij, beter te keer zou gaan, dan de huichelarij!”

Madeleine wilde opspringen van eene bank voor het venster, waarop zij was neergevallen; maar haar vader wenkte haar, dat zij hem slechts ten halve had gehoord. Hij ging voort met groote schreden het vertrek te meten:

„Als wij falen, de taal zal te arm zijn om dien Pierre de la Géneste te verwenschen, die getrouwheid aan de Kerk van Rome huichelde, terwijl hij wist, dat zijne dochter met hare moeder aan de leer van Luther hing! die in schepensbank recht dorst spreken over het minste vergrijp, al heulende met de vijanden zijns vaderlands! Het is mij of ik het leze: wat viel er beters te verwachten van een vroom opgevoed, vermogend jonkman, die zich niet ontzag, Louise Briant te huwen, de zuster van den ketter-schen ijveraar; wat van den vader, die de geboorte eens zoons verborgen hield om dezen in zulk eenen opvoeder het verderf prijs te geven? Verlosser wilde hij worden, verrader is hij gebleken; verrader, die om den wil zijner wereldsche goederen in

Hoey bleef, toen vlucht en ballingschap eerlijk zouden zijn geweest! Terecht werd zijn naam van de rolle onzer rechters geschrapt; terecht het wapenschild, dat hij voeren durfde, al was hij geen edelman, op de markt vertrappt!"

Een oogenblik stilte.

Schuld, recht!" klonk het fluisterend, „de uitslag bepaalt den zin!"

Maar Madeleine was opgesprongen, maar Madeleine sloeg hare armen om zijn hals en dwong hem stil te staan, zeggende: „Toch niet, vader! er is een hooger rechter dan de uitslag, het is de stemme die hier spreekt;" en hare blanke vingers vonden de plaats waar haar hart klopte. Hoe de geestdrift in hare oogen bezweem, toen zij er zoo meewarig op liet volgen: „Arme twijfelaar! hoort gij die niet? Gij weet hoe mijne jonkheid gezworven heeft; gij weet het, wat meer zegt, welken strijd, boven mijne jaren, ik heb gestreden; maar in het klooster, of op de vlucht, maar met u ter hoogmis gaande, of aan moeders schoot naar den Bijbel luisterende, slechts naar één vrede streefde ik, dien met mijne consciëntie; en er kome nu wat wil, sinds ik dien heb gevonden, ik ben mijn lot getroost! Er was onrust in mijn binnenste, als ik, met u uit de cathédrale thuisgekomen, opgetogen van al dien luister, al dien glans, dien bedwelmenden wierook, dien vervoerenden zang, moeder spreken hoorde van een armen Middelaar der menschen, die het land doorging, goedgeoede en voor onze zonden op het kruishout stierf! Er was strijd in mijn gemoed, als de oude buurtpastoor mij ter biechte vermaande, en zij, die onze martelaresse worden zou, mij leerde dat slechts berouw, Gode bekend, de zonden uitwischte, dank zij het bloed des Heilands! Al uwe aarzeling, vader! kan ik meegevoelen, want ik heb wat daarnaar zweemt geleden, toen de kanunnik voor mij louter welwillendheid was en mij tot opgeruimdheid spoorde; toen de abdisse, bij wie ge mij de wijk deedt nemen, zorg voor mij droeg, als ware ik hare dochter geweest, en ik later bij moeder in hare ballingschap slechts strafheid vond voor haar verdoold kind, slechts tranen over haar verloren eerstelinge! Maar ik heb geworsteld, vader! maar ik heb gebeden, en mij is licht opgegaan; niet de uitslag, alleen de stemme des gewetens besliste! Tuigt die: neen! weg dan met de goederen der wereld, tot den prijs der eeuwigheid te duur! Stemt die toe, welkom dan zelfs kruis en boeien; er is een beter leven dan dit aanstaande!"

De la Géneste had toegeluisterd; of hij toestemde? wij mogen er aan twijfelen. Er was vaderlijke liefde in de beweging der hand, die de schoone geestdrijfster zeggende; maar als had hij den loop zijner gedachten vervolgd, sprak hij al mijmerend voort:

Ernst van Beijeren, werd Bisschop onder gunstiger verwach-

tingen, onder plechtige verzekering, niet om des geloofswille te zullen vervolgen..."

Die beklagenswaardige Madeleine! zij huiverde onwillekeurig; maar eer zij van haars vaders zijde week, hoorde zij er dezen met bitteren lach bijvoegen:

"En toch hadden wij in twee en tachtig Jean Chapeauville tot inquisiteur!"

Er scheen een met schrik slaande tooverkracht in dien naam te schuilen; Madeleine hief zich niet maar uit hare teleurstelling op; zij beefde als een blad.

"Chapeauville! den vervolger van moeder, den bloedverwant van Kerkadet?" borst zij uit.

"Ook aan ons vermaagschapt," hernam de la Géneste verbit-
terd, „zooals ik aan den klem zijner broederhand heb gevoeld..."

"Vader!" riep Madeleine, „ik dacht... ik meende... dat mijne moeder..."

"Aan hem het behoud van haar leven heeft te danken?" viel hij in; „dat is ook waar; maar toch... hij is daarbij niet dan het werktuig geweest van de laagste eigenbaat, al heeft hij dat zelf niet kunnen weten... ik geloof het volgaarne. Hij is een devoot, een gemoedelijk man, een geleerde, die voor zich zelf niet naar wereldsch goed vraagt, maar zoo pausgezind in zijn hart, dat hij het zijn plicht acht door straffen dwang de dwalenden naar den kerkelijken schaapstal terug te brengen."

"Onnoozele! met al zijne wetenschap! of men 't harte dwingen kan, zooals men het lichaam dwingt, en of God niet naar 't harte vraagt," viel Madeleine in; „als ik uit dwang mijne knieën buig in hunne Baäls-tempelen, stijgt mijne ziel op tot den onzienlijken Heer der Gemeente, die weet dat ik Hem toebehoor... Zoo is daar innerlijke vrijheid ondanks uiterlijke boeien..."

"Maar die toestand is duldeloos op den duur, en gij zijt niet de eenige die er onder lijdt... Ware dat zoo, leedt gij en ik, leed maar alleen mijn huisgezin onder den druk van die willekeur, ik zou het dulden; bij den Hemel! ik zou 't niet wagen uit eigenbaat alleen datgene te volvoeren, waarop ik plan heb; — maar dat is zoo niet! Gij weet, dat het niet zoo is, Madeleine! honderden welgeborene en wellevende medeburgers zuchten als wij onder hetzelfde dwangjuk en zien hijgend uit naar het uur der verlossing... zien op mij, die hun leids- en raadsman ben."

"Dank, vader! dank," borst de dochter uit; „maar sla dan nu rustig de hand aan den ploeg, zonder omzien naar hetgeen achter ligt."

"Dat doe ik, Madeleine, doch wat dichtbij in het verschiert vóór mij oprijst, jaagt mij huivering aan. Als eenmaal de sleutelen der stadspoorten uit onze handen zijn overgegaan in die van den

Staatschen bevelhebber, als hij hier meester zal zijn, als hij hier zal binnentrekken met zijne soldenieren, wat zal er dan volgen voor de burgers...? Dwang onder een anderen vorm? dwang van eene andere zijde?... Zal Héraugière zelfbeheersching genoeg hebben om zich te houden binnen de perken der overeenkomst? zal hij over zijn volk gezag bezitten groot genoeg om hier geen schennis te doen plegen, om der burgeren goed en bloed te ontzien?... Weet gij wel, Madeleine! dat iedere druppel burgerbloeds, dus gestort, voor mijne rekening komt? Ik ben onder hen opgewassen; zij waren de speelnooten mijner jeugd, de gezellen mijner jongelingschap! Hun vertrouwen bracht mij in mijne betrekking, ik zat met hen aan, ik heb vrienden onder Roomschen en Onroomschen beiden. Als de een of de ander mij zijn ondergang wijten kon, als een hunner *recht* had mijn naam te vloeken, die *schuld* zou ondragelijk zijn!..."

"Vader! om 's Hemels wil, wat waagt gij het, uwe zielskracht en de mijne af te matten met de voorstelling van zulke mogelijkheden," snikte Madeleine, zelve verbleekend van ontroering, terwijl zij de zijne trachtte te keer te gaan. „Is Héraugière geen treffelijk edelman; houdt moeder hem niet voor een wakker voorstander en beleider van hare religie, en mag men zich aan zoo iemand niet veilig toevertrouwen? Hebt gij niet zijn woord, zijne schriftelijke belofte, dat hier alles ordelijk zal geschieden? dat er geene verandering zal plaats vinden, uitgenomen die naar welke wij zelve zoo vurig wenschen — gewetensvrijheid?"

"God geve dat hij den wil en de macht hebbe, die belofte te houden!"

"Daar zeg ik amen toe," viel Madeleine in, en wendde zich naar de deur, willens het vertrek waarin zij levenslang nog zoo bange ure niet had doorgebracht, te verlaten.

"Madeleine, luister!" riep de Schepen, haar volgende en hare hand vattende. „Al heb ik wel hope dat alles zal uitvallen zooals wij wenschen, mislukking, die God verhoede! blijft mogelijk; dezen nacht kan alles ontdekt worden, de aanslag kan falen — wat dan morgen?"

"Vader! vader!" riep de jonkvrouw, welke vreeselijke angsten jaagt gij mij aan! Overweeg dat ik mijne zinnen bij elkaar moet houden, dat ik mij moet gaan optooien voor het festijn, het festijn van Belsasar voorwaar, dat ik dansen moet, dansen met zulke smart en kommer in de ziel; ik die dat laf en ijdel vermaak verafschuw!"

Vraagt iemand of de la Géneste medelijden had met Madeleine, wij antwoorden, dat hij bij dien angstkreet het hoofd boog; dat hij haar niet te keer ging, toen zij voortvoer: „Ik ten rije gaan met de lichtvaardige papisten; ik de uitgietingen hunner onge-rechtigheid mede plegen, in hun dartel Vastenavondspel, dat den

Heere een gruwel is; ik, dansen, dansen met Kerkadet! met den neef van Chapeauville, met uw en mijn kerkermeester! O, vader! breek mijne kracht, breek mijn moed niet met de voorspiegeling van mogelijkheden...."

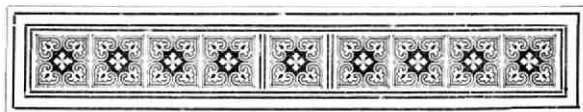
"Waarop wij rekenen *moeten*, Madeleine! zullen wij niet ons gevaar vermeederen," hernam de Schepen met onverbiddelijke vastheid. „Melieve! als morgen de aanslag mocht mislukken, dan weet gij waar de papieren zijn, die van dit gevaarlijk geheim getuigen. Verbrand ze, en dan — zie u zelve te redden."

"Het laatste niet!" hernam zij met edele stoutheid, „dat zou strijden tegen het voorschrift mijner moeder, en — tegen mijn eigen hart. Doch, lieve vader! wij gaan op tot den strijd; waarom ons de neerlaag voor te stellen? Om met glimlachjes te kunnen boeien, is het mij noodig den blik te richten op den triomf!" en er droppelden tranen uit hare groote, schitterende oogen, toen zij van hare glimlachjes sprak.

"En nu, laat mij gaan, vader! om dit stemmig gewaad te verwisselen voor de tooisels der danskleedij. Opdat ik, naar het exempel der godvruchtige Oud-testamentische vrouwen, wapenen make van de bevalligheid, die mij is verleend, om den Baäldienst te helpen onttroonen, en ketene vlechte van mijne haren, om den geweldige te binden!"

En zij drukte een kus op het voorhoofd van den Schepen, als om hem te bezielen met hare geestdrift en haar goed vertrouwen op de toekomst.

HOOFDSTUK V.

Wie belang stelt in Wouter Willemsz, moet met ons naar hem omzien, terwijl hij binnentreedt bij meester Zilbrecht, den waard in de *Kreeft*, voor wiens woning dat vermaarde weekdier in gekookten staat, en dus in zijn vuurrood omhulsel, op een groot uithangbord was voorgesteld, met den naam van den herbergier er onder, opdat geene vergissing mogelijk zoude zijn. Onze schrandere musketier had bijgevolg geen oogenblik geaarzeld, dien drempel te overschrijden; stoutweg trad hij binnen, of hij er thuishoorde. Schoon het voor de eerste maal was, dat hij die katrol achter zich hoorde neergonzen, schreed hij driest voort door de gang, driest op de keuken toe, daar hij met een oogopslag bemerkte had, hoe de gelagkamer vol was van boerenfolk, in welks gezelschap hij zich liefst niet waagde. Het getuigde voor zijn hoofd, — en toch viel zijn versnelde stap meer nog zijn harte toe te schrijven. In de woning te zijn, waar Gonda het huishouden waarnam, en niet dadelijk naar dat verblijf te gaan, waar hij zeker kon zijn haar aan te treffen, viel het van een minnaar te vergen? Mocht hij iemand ontmoeten bij wien de voorzichtigheid verbood zich op dit recht te beroepen, hij had immers een voorwendsel, eene verontschuldiging ter hand, of liever in de handen, een mand met eieren en twee kostelijke vette hoenders, die in de keurigste keuken welkom moesten zijn.

Daar geurde en gloeide het hem op hetzelfde oogenblik uit de verte tegen; daar glom het ter wederzijden der breede schouw van koperen ketels en kastrollen; maar hoe misplaatst zou hier eene beschrijving zijn, waar wij door de oogen van een verliefde zien! Daar werd Wouter eene gestalte gewaar, welke hij uit honderden zou hebben herkend; het meisje hield hem den rug toegekeerd, het hoofd voorover; door de krullende haren, het mutsje ontsprongen, zag hij den blanken nek heenschemen.

En rapper dan iemand het vertellen kan, had Wouter de mand

met eieren neergezet en lagen de hoenders er naast; op de teenen voortgegleden, was hij achter Gonda, sloeg hij de handen om haar hoofd, drukte haar de oogen dicht en kuste....

„Raak is hij!....

Een duchtige vuistslag ontlokte hem die betuiging; zijn hoed stootte tot bij de hoenders voort; Gonda zag om....

„Wouter!.... Gij hier!” riep zij, en het was aardig te zien hoe de vreugde der verrassing alle gramschap van het lieve gezichtje wijkte; een hooge bloes overtoog het geheel; „maar hoe komt ge....”

„Ge weet kapers van de kust af te weren, Gonda!” lachte hij, en liet er op volgen, toen zij hem hare hand bood; „ik kan zoo trouwen wachten niet gram zijn,” maar nam deze daarom toch niet aan. En het blonde kind, dat den vrijpostige straks zoo straf deed boeten, zij gedoogde het, dat de schalk, haar met rustige vrijmoedigheid omhelzende, een hartelijken kus op hare lippen drukte. Verre van haar lief kopje terug te trekken, liet zij het integendeel vertrouwelijk op zijn schouder rusten, doch — schreide.

„Wat is dat!” riep hij met bezorgdheid, „tranen, mijne liefste! tranen, nu zij mij bij u hebt!....”

„Gij weet niet hoe van pas zij komt.”

„Ik meen het te gissen, meidlief! maar nog al waterlanders! Gaat het hier niet naar uw zin? Knort meester Zilbrecht den ganschen dag? Drommels! uw lief gezichtje staat strak, uwe wangen zijn bleek, nu de bloes geweken is. Hoe komt dat? wat schort er aan, zeg het mij vrij uit.”

„O! er schort meer aan, Wouter! dan ik in weinige woorden vertellen kan,” hernam zij, vast wat moediger nu zij haar eerste gevoel had lucht gegeven en door het vooruitzicht haar leed te kunnen uitstorten.

„Ga zitten, daar bij de schouw,” mocht ze zeggen, nog altijd de hand leggende aan den schotel waarmee hij haar bezig had gevonden, gefruite forellen, die wat schijfjes citroenen eischten.

„Niet dan zoo ge naast mij komt,” was het antwoord des jonkmans.

„Fluks!” lachte zij, door haar tranen heen; „in mijn keuken ben ik vrij,” en repte zich met het gerecht, minder zorgvuldig dan straks de vischjes rangschikkende; „oom bedient op dit oogenblik zelf zijne klanten; het mes, waarmee de citroen was doorgesneden, werd afgedroogd; „en Mary, onze meid, doet het grove werk daar buiten, omdat ze Vastenavond wil houden!” Wouter's schets, voor welken smulpaap het lekkere hapje mocht bestemd zijn, vond geen gehoor. „Ik heb de deerne die uitspanning toegezegd,” voer Gonda somber voort; „voor mij heb ik van avond niets dan verdriet te wachten.”

„En dat zegt ge, als ik bij u ben?“ hernam hij, terwijl zijn arm om haar midden gleed. „Ik beloof u een Vastenavond zoo-als gij er nog nooit een hebt gevierd...“

„Een zulke wacht mij! maar *geen* vroolijke,” hernam zij met een diepen zucht.

„En wat er dan morgen na volgt! ja daar mogen we nu niet van spreken,” ging hij voort, zijne lustige voorstelling tegen hare bange verwachting plaatsende, „maar plezier zal het je doen, of mijn naam is geen Wouter.”

„Wat er morgen op volgen zal, Wouter Willemsz! dat weet ik u te zeggen,” borst zij uit. „Morgen verlaat ik het huis van oom, schoon ik, arme! nog niet weet waarheen...”

„Wat is dat, Gonda! handelt meester Zilbrecht zóó hard met u?”

„Neen! maar ik wil in zijn huis niet blijven, als een ander daarin den baas speelt, en nog wel een ander die....” hare lippen trilden... hare wangen verbleekten, „die.... mij dwingen wil, zijne vrouw te worden!”

In plaats van te schrikken lachte Wouter luidkeels.

„Dien held zou ik willen zien, die mijne Gonda zou kunnen dwingen haar woord aan Wouter te breken.... als ze geduld heeft om te wachten tot hij een kooitje heeft zoo mooi een vogeltje waard.”

„O! wat dat belangt.... aan geduld zou het niet haperen; maar die verweerde Jezuïet.... die Jacques Perret... die schele Brusselaar....”

„Zijn kwaliteit, zijn naam en zijn physionomie.... gij hebt er slag van kennis te doen maken,” sprak Wouter glimlachend; „dat hij op u verliefd is geraakt, bewijst, voor zijne oogen, hoe loensch hij moge zien; al geeft dat geen hooge gedachte van zijn moed, want dapper en scheel gaan niet saam;... maar hoe acht ge hem in staat u te dwingen, in wat ook....”

„Wel, omdat hij doorzet wat hij wil, en dwingt wie hem lust! Heeft hij niet reeds oom weten te belezen om hem zijn huis en zijne zaak over te doen?”

„Dit huis en deze zaak overgedaan! en tegen wanneer zou dat geschiên?” vroeg Wouter, werkelijk eensklaps zoo ontzet, dat hij er bleek van werd.

„Van avond zou hij hier voor goed inkomen.... en daarom zeide ik: „morgen trek ik er uit.”

„Juist van avond!” riep Wouter met klimmende onrust; „meidlief! daar schuilt verraad achter.”

„Dat denk ik ook,” hernam Gonda. „De schele geeft voor, dat hij een gegoed Brusselsch koopman is, maar ik.... houde hem voor een kalen sinjeur, die met zijn bruske manieren er in slagen zal oom af te zetten.”

„Kind!“ sprak Wouter verschrikt, „ik vreeze dat hier iets wichtigers omgaat dan afzetterij,“ en zeide er als tot zich zelve bij; „het mindere moet voor het meerdere wijken!“ om ijlings Gonda te vragen: „Gedenkt ge niet wat ge mij voormaals geschreven hebt van de zaak, waarover Mr. Zilbrecht in overleg was met den schepen de la Géneste?“

„Welke zaak? hernam zij versuft naar hem opziende. Hartelijk als de wakkere borst haar liefhad, haalde hij de schouders met ongeduld op. „Maar, Gonda! die onderhandeling met...“ en hij troonde haar naar het hoekske, hem straks bij de schouw gewezen, en hij fluisterde haar den naam van Héraugière in het oor; „het is daarvoor dat ik hier ben!“

„Och! als ge daarom gekomen zijt, dan kunt ge niet gauw genoeg weer heen gaan,“ hernam zij, diep mismoeedig, „daar komt niets van, daar wil hij nooit meer van hooren!“

„Dat zal hem wel anders geleerd worden! Een man, een man! een woord, een woord! vooral in zaken van zulk gewicht.“

„Al mocht hij het willen, hij zou het nu toch niet kunnen doen; bedenk, Wouter! het meesterschap van dien anderen gaat van avond in.“

„Wij zullen zorgen, dat het zoover niet komt,“ sprak de musketier met vastheid. „Maar meidlief!“ en hij deed haar naast zich zitten, hand in hand, „leg mij toch uit, hoe oom zoo veranderd is.... voor eene maand had hij immers het beste voornemen?“

„Juist! maar al is oom Zilbrecht eerlijk en gemoedelijk, hij is ook zwaartillend als een best zooals er niet velen zijn... kleinmoedig en verslagen bij het minste rukje in den wind. Hoelang heeft hij al niet gezocht en is hij gebukt gegaan onder gewetensbezwaren, omdat hij zich door wereldsche bedenkingen en tijdelijk voordeel had laten verlokken de gezuiverde religie te verloochenen en de paapsche misse te hooren...“

Van dat tobben weet ik, en weet ook hoe het hem bewogen heeft van de eerste te zijn, om met Schepen de la Géneste de handen ineen te slaan! maar waardoor is hij nu weer omgekeerd?“

„Uit geene andere oorzaak, dan wat gij zijn tobben heet, Wouter! Hij beeldt zich thans in, dat verraad plegen jegens zijn wettigen heer groote zonde is voor God, al brak de Bisschop zelf het eerste zijne belofte! Hij verwenscht zich zelve om de heiligschennis waaraan hij zich dagelijks schuldig maakt, door bij de Roomschen ter kerk te gaan, erger nog, te biechten en communie te houden, zonder er een zier aan te gelooven. Hij wordt er zoo onrustig en moedeloos door, dat hij eens tegen mij zeide: „Gonda! mijn kind! ik zou beter doen, mijn zaak latende varen, als een arm man uit Hoey te gaan, dan er als een gezeten burger te blijven wonen, een huichelaar voor de menschen, een verrader van mijn

opperheer, een verdoemde voor God!" En of ik hem dan al op mijne wijze trachtte te troosten en op te beuren, het hielp niet. In de laatste weken vooral drukten hem die sombere gepeinzen hoe langer hoe zwaarder. Hij wilde niets meer te doen hebben met de zaak van den Schepen, en had toch geen moed het dezen rondborstig te zeggen. Zoo zijn er hier brieven blijven liggen, die hij naar Breda had moeten verzenden; en of de booze er onder speelde, juist toen kwam dien bluffenden Jacques Perret bij ons aanwaaien, die wel zegt een eerlijk Nederlander te zijn, doch dien ik voor een Spagnool houde, en voor een Jezuïet daarenboven!"

"Als hij een Spagnool is, dan mag hij beven en zijne heilige aanroepen; want dan zal ik hem een spie schelden en heel korte metten met hem maken; doch waarom ziet gij hem daarvoor aan?"

"Omdat hij altijd Spaansche spreekwoorden in den mond heeft. Die schele! — weet ge wat hij van mij zeggen durfde, toen oom eerst geen ooren had voor het aanzoek, waarmee hij mij dacht te vereeren? „Ge zijt mijn trouwe vriend, *Tio Zilbrecht!* zooals Gonda daar aan het venster staat, is het maar al te waar;...." niet lachen, Wouter! als ik zijn Spaansch radbraak...."

De schalk lachte niet, *et pour cause*.

"Hij zei, Gonda?"

"Die schele! — *Muger ventanera, Uvas de calle* — die leelijkert!"

"En dat beduidt?"

Het blonde kind bloosde, al hernam zij plaagziek: „Hebt ge zoolang gediend, Wouter! en verstaat ge dat nog niet?"

"Ik versta," hernam de musketier moedwillig, dat er sprake is van een mooi meisje...."

En de kus was gegeven, eer Gonda het had voorzien.

"Toch niet geraden," beweerde zij, terwijl ze een weinig van hem afschoof, „*Muger* is...."

"Eene vrouw," vertolkte Wouter, die weer dichterbij kwam.

"*Ventanera?*.... och, ik zal mijn musketier maar te hulp komen; eene vrouw die aan het venster staat; en *uvas?*...."

"*Uvas*, zijn druiven..."

"*De calle*, die aan straat wassen, zei de leelijkert!"

"Als hij hier was, ik zou hem!..." riep Wouter, en zijne hand maakte eene beweging.

"Duchtiger dan die van straks?" vroeg Gonda.

"Meendet gij dat hij het was?"

"Hij had geen spreekwoord kunnen inhouden...."

"Ook al kussende?"

"Stoutert! denkt ge dat ik het hem ooit toeliet?"

"Dat Spaansch spreken is de mode, Gonda!" meende de musketier; „maar daarom behoeft hij nog geen Spagnool te zijn..."

„Geen Spagnool! en hij is bij priesters en monniken gezien of hij van den Koning kwam! — hij gedraagt zich zoo vroom, en loopt zoo druk ter kerke, dat een kanunnik hem geld wil voorschieten om de herberg te koopen: want oom begeert de helft in gereed geld vandaag bij het aanvaarden der nering, en vóór Paschen de andere helft, wanneer oom het huis voor goed zal verlaten. Inmiddels zullen ze de zaak samen drijven, maar gij begrijpt wel, als hij hier eens het rijk heeft ingenomen, dat meester Zilbrecht dan niet veel meer te zeggen zal hebben, want hij regeert hem nu al met de oogen.”

Wouter had bij de laatste woorden zijner lieve maar werktuigelijk toegeluisterd; zijn voorhoofd fronsde zich; zachtkens zeide hij: „Gonda! als het eens waar was, wat ik straks dien schele toedichtte! als de fijnbaard, die zich voor een Brusselaar uitgeeft, een spion bleek! Het is mogelijk dat meester Zilbrecht hem in zijne argeloosheid zijne gemoedsbezwaren heeft medegedeeld, en dat het gansche geheim van zijn meesterschap hier aan huis schuilt in...”

„God geve dat gij u vergist, Wouter! maar het is voorwaar of hij oom betooverd heeft! Ziedaar die forellen, het lekkerste beetje van de markt, dat moet van middag worden opgezet, omdat sinjeur zal komen eten. Oom liet ouden Bourgogne-wijn aftappen; ginds staat een flesch klaar. Als hij 's avonds binnenstapt, dan is het: „Toe, kind! eieren pellen en kandeeltje brouwen!” doch dat alles zou tot meester Zilbrecht's dienst zijn, zoo hij maar niet begeerde dat ik mij in diens vreemdelings manieren had te voegen. Dat heer huichelt vroomheid, schoon zijne zeden veel te wenschen overlaten; als ik nog denk, hoe hij mij in den beginne bejegende, meenende met mij te mallen, als ware ik maar eene gewone herbergsdeerne!”

„Of ik het hem betaald zal zetten! riep Wouter opgesprongen, gebaren makende, als zag hij den schele reeds voor zich.

„Toen ik hem gram terugwees en op zijne plaats zette, werd hij zediger,” vervolgde Gonda, maar ik merkte spoedig, dat hij oom door logen en laster tegen mij had ingenomen; want die goelijke man gaf mij met strenge woorden te kennen, dat ik kiezen kon tusschen hoffelijk en onderdanig te zijn jegens zijn vriend, of dadelijk mijne biezen te pakken. Wat is eene weeze te beklagen; ik had nooit uit Geertruidenberg den voet moeten zetten!”

„Geen waterlanders meer, Gonda! gij zult er gauwer weer zijn dan ge gelooft — en wel als Wouter's aardig wijfje.” Er blonk een lachje door de traantjes. „Zoo zag ik u in gedachte toen ik verre was,” sprak Wouter verliefd; „moed gehouden, kind! wij zullen dien vos in zijn eigen netten verstrikken. Gij ziet, ik ben

hier in eene vermomming; ik kan Jacques Perret dus gerust blijven afwachten. Ik wil eens zien wat er met hem te doen is... van persoon ben ik onbekend, en gij moet mij, als hij komt, aan oom niet bekend maken."

"Ik zal er wel op passen; oom zou willen dat ik dien schuinschen Brusselaar mijne hand gaf, schoon hij weet dat gij mijn woord hebt."

"Laten zij er zich mee vleien; als gij maar acht geeft hoe ik spreek en wat ik doe, dan zal die herbergier in den dop gauw van de baan zijn geknikkerd."

"Gij zult u zelven in last en lijden brengen," sprak zij bezorgd.

"Dat heeft geen nood; ik ben hier niet alleen... een woord om u te bemoedigen," en hij fluisterde haar iets in, dat hare heldere oogen deed glinsteren.

"Moogt gij u niet vergissen, Wouter!" zeide zij, "dan zou alles gered zijn! Stil!" gebod zij eensklaps.

Haar gehoor had het van dat des musketiers gewonnen; door de steenen gang deden zich voetstappen in de richting der keuken hooren; zij kwamen dichtcr.

"Daar zijn ze!" riep Gonda verschrikt, "en mijne tafel is nog niet aangerecht."

Er lag een smetteloos ammelaken op den disch — zoo weelderig leefde in die dagen zelfs een eenvoudige herbergier reeds te Hoey, — maar verder was het blonde kind in het dekken ook niet gekomen; de stoelen stonden nog aan den wand, de tinnen borden nog in het schapraai. Eer echter meester Zilbrecht, gevolgd door den geheimzinnigen Brusselaar, de deur, die Wouter op een kier had laten staan, deed wijken, zwarrelde het vaatwerk over het linnen, en had Wouter den wenk begrepen waar de stoelen en bankjes moesten worden aangeschoven.

"Op zij, en grijp je kippen!" fluisterde Gonda.

Wouter deed het, en had deernis, niet met deze, maar met meester Zilbrecht, die de keuken ingekomen, er zoo vervallen uitzag; het lage voorhoofd vol rimpels, de wangen, die vroeger blozende moesten zijn geweest, verbleekt en gegroefd. Lange geelgrijze haren fladderden om het zwarte kalotje, dat zijne kruin bedekte; van het karakteristieke eens herbergiers, den buik, was geen zweem te zien.

"Die lieden wisten van geen heengaan," gromde hij, "t moet al over de noen zijn, en nog komen wij hier te vroeg. *Ce pauvre Jacques*, hij heeft zoo'n honger!"

"*Du tout, père Zilbrecht! mais l'appétit viendra en mangeant;*" dat was de Brusselaar.

"t Heeft nog niet geluid oom!" verontschuldigde Gonda zich, "anders had Mary zeker het bier gebracht;" — Gonda zette in-

tusschen de kroezen neer; „ik ga geruster op haar maag af dan op de klok.”

En aan het hooger einde van den disch plaatste zij een paar roemers, en van uit een veilig hoekje bij den haard kwam de flesch oude Bourgogne-wijn op tafel.

„*Délicieux!*” zoo lekte zich ooms gast de zwarte knevels; „knor niet, *tio!* ge ziet, het kind heeft mijn wenk niet vergeten,” en hij voelde de flesch, zij was niet warm, ze was niet eens lauw; slechts de koude was geweken. „Het riekt hier als aan het hof van de Aartshertoginne te Namen, wanneer ik mee mocht aanzitten! Weet ge, *tio* Zilbrecht! wat haar *majordomo* mij eens gezegd heeft? „Als het geheim van een goeden kok, *Messire Jacques!* meent gij dat in *servir vite* bestaat; *mis amigo!* leerde ik van hem; „de ware kunst is *servir chaud.*” ”

Hoe de Brabander, aangelokt door den geur der spijzen, voortschreed naar de fornuizen, tot hij op het aanrecht den schotel met forellen gewaar werd, bij welke onze musketier zijn meisje had verrast. „Al zijn de lieve handjes, die ze fruitten,” sprak hij, „bij haar te lande maar panharingen gewend, *ce plat tenterait le Roi*, en uit trok hij den smerigen handschoen, en voort strekte hij de schrale vingers naar het aanlokkendste der vischjes...

„Wacht een beetje, is een dorp in het panharingenland” en wip was Gonda hem voor en den schotel op den disch verplaatst.

„Ik zal u wel anders leeren als wij getrouwd zijn,” gromde hij tusschen de tanden. „*Con mal anda la casa, don de la rueca manda al espada*, klonk het luider, „of wilt ge weten wat dat in het Brabantsch beduidt? „Het huisgezin en heeft geen tier, daar spinrok baas is van rapier.”

„Gij baas!” mompelde Gonda; doch Perret had iets anders te doen, dan haar te antwoorden. Zich omkeerende werd hij Wouter gewaar, die, als ware hij onder het wapen geweest, bij het binnentreden van den waard en zijn vriend, onopgemerkt een hoekje had ingenomen, uit 't welk hij alles kon zien, om te rechter tijd te vuren, neen, te voorschijn te treden. Aan den verwaten schred, aan den valen hoed met de verweerde pluimen, aan de van vettigheid glimmende lokken, aan het gevest van het rapier, dat te zeer blonk om veel gebruikt te zijn, had onze rappe borst den even schralen als snorkenden gelukzoeker herkend. Beider oogen ontmoetten elkaar. Wie zich Jacques Perret noemde, sloeg zijne schele gluiperts neer; de bruine kijkers van Wouter Willemsz waren door Héraugière niet ten onrechte om hunne uitdrukking van eerlijkheid geprezen. De zwarte hadden schrik willen inboezemen, maar ze legden het bij zijn weerstuit af: het boertje stond stevig op zijn koten.

Het was maar een oogenblik stil spel geweest; zich thans opgemerkt wetende, trad Wouter rustig meester Zilbrecht op zij, wees deze de mand met eieren en de hoenders, die hij weer opgenomen had, en sprak, het Luiksche dialect vrij goed nabootsende, dat wij echter voor 't gemak onzer lezers en.... voor het onze, niet zullen wedergeven:

„Meester Zilbrecht! ik kan 't met mamsel Gonda niet eens worden; zijn dit hoenders voor tien sous?”

„Och, vriendje! antwoordde de waard ongeduldig, „maal me niet aan 't hoofd met zulke zaken; de keuken gaat mijne nicht aan.”

„En mij ook een beetje zou ik meenen, *valgame Dios!*” nam de Spaansche Brabander het woord; „wel, nu nog mooier, boertje! meen je die eikens hier te slijten? dat zal mis zijn, morgen gaan de vasten in en....”

„Van avond zal mamsel Gonda ze wel noodig hebben voor haar vastenavondkoecken; het zal druk zijn in de gelagkamer, dat beloof ik je, meester Zilbrecht!”

„Ik ben in mijn huis op geen Vastenavonddrukte gesteld, dat weten de burgers hier al lang en ze komen niet meer bij me,” hernam Zilbrecht stroef.

„Wat de gelagkamer betreft, die gaat van heden af mij aan en... en ik zeg niet, dat ik tegen drukte ben,” zei de vennoot op het tipje, lachende, „waar het volk is, is de nering.”

„Als ge van die opinie zijt kameraad!” hernam Wouter, hem gemeenzaam op den schouder kloppende, dan zul je plezier hebben; want we komen met ons twintigen, misschien wel met ons dertigen hier, allen uit Amay in mommepakken, om eens in 't Kreeftje te drinken en te dansen.”

„Daar zal niets van komen; ik wil in mijn huis die ijdelheid niet gedogen!” viel Zilbrecht in, terwijl zijn vaalbleek gelaat purperrood werd van verontwaardiging.

„Maar *ik* wèl!” riep de Brabander met een brutalen stem; „het zou onvergefelijk zijn zulk een gelegenheid tot geld te verdienen te verzuimen; *con agua pasada no muele molino*, en buitendien wat de Kerk veroorlooft, behoeft de vroomste Katholiek zich niet te schamen; — als die goede luidjes van uw dorp mij de gunst willen doen, herwaarts te komen, kunnen ze van een goed onthaal zeker zijn.”

„Je bent mijn man!” zei Wouter, hem in de hand slaande, „en ik zal de boodschap doen, mits je mijn eikens neemt, voor vier stuivers het dozijn!”

„Je meent zeker, dat je een kanunnik voor hebt om zoo'n hoogen prijs te vorderen,” antwoordde de liefhebber der forellen lachend; „voor negen sous zal ik ze al te gaar nemen, mits je mij de hoenders er bij laat.”

„Je vergeet, messire! dat de kippen eerst na Vrouwendag beginnen te leggen en dat met den Spaanschen oorlog de levensmiddelen zoo duur dreigen te worden, dat de rijkste burger haast voor hongersnood vreest.”

„Verdiende loon! dan moesten de ketters maar niet tegen hun koning zijn opgestaan.”

„Of de koning met zijn volk niet tegen de privilegiën hebben gehandeld!”

„*Santo Officio!* Je durft stout spreken, maatje!” zei de Brabander, hem verrast, dubbel loensch aanzijnde; terwijl zijn rechte een gebaar maakte of zij den degen zocht.

„Och!” hernam Wouter, zoomin door het dreigend gelaat als door den geveinsden greep ontzet, „och! dat komt dat ik wel weet tegen wien ik spreek; gij althans zult mij niet verklagen bij den koning van Spanje.”

„Gij meent mij dan te kennen?” vroeg de andere, en een omzien verbleekte zijne wangen.

„Ik meen niet u te kennen, maar . . . ik ken u van buiten, messire! Gij noemt u Jacques Perret, en zegt uit Brussel te komen.”

„Ik zeg wat waar is; hebt ge mij daar dan gekend?”

„Uws gelijken zijn zoo wat overal, en wij markten niet enkel tot Hoey.”

„Mijns gelijken!” herhaalde Jacques Perret, nadenkend, en blijkbaar innerlijke onrust ter prooi; „bij alle heiligen! ik begrijp u niet.”

„Wel, dat is ook niet noodig, daarom even goede maatjes; als je mijn hoenders met mijn eieren maar neemt voor drie francs, dan zal je er van avond geen schâ bij hebben . . .”

„Top! dien koop sla ik toe.”

„Maar ik niet!” viel nu op eens baas Zilbrecht in, die zeer oplettend had geluisterd, den Spaanschen Brabander scherp gadeslaande; — viel het aan de gevolgtrekkingen, door hem gemaakt toe te schrijven, dat hij moed greep om zijn rechten als heer des huizes te handhaven? „Maar ik niet!” herhaalde hij forser; „ik duld zulke woeste drinkgelagen en danspartijen in mijn huis niet! Bleef het nog bij drinken en dansen, maar er komt dobbelen bij, den ganschen nacht door, en 't loopt nooit af zonder vechten. Het is mijne vaste gewoonte geweest mijne herberg te sluiten op Vastenavond en andere slempdagen . . . en ik zal van die gewoonte niet afgaan.”

„Gij en ik zijn er twee; doch dewijl ik hier nu heer en meester zal zijn . . .”

„Wel zeker: nieuwe heeren, nieuwe wetten,” voegde Wouter er ondeugend bij; „en daar 't blijkt, dat baas Zilbrecht zijne herberg aan den zich noemenden Jacques Perret heeft overgedaan....”

„Nòg niet!” viel Zilbrecht in, met meer drifts dan zich straks bij hem verwachten liet; „de overdracht is nog niet geschied, en tot zoolang ik mijn naam heb gekrabbeld, ben ik hier meester.”

„Al zacht, *tio* Zilbrecht! *calgame dios!* ben ik dan niet hier om de overeenkomst te sluiten....”

„De voorwaarde was, dat gij gereede penningen zoudt meebrengen.... en gij hebt mij zooeven verklaard, dat gij die nog niet bij u hadt....”

„Is dat mijne schuld? De abt van de Kruisheeren, die ze mij zou voorschieten, tot mijne goederen en fondsen uit Brussel zullen aangekomen zijn, was zoo vroeg niet te spreken.... Ik heb een uur lang in de kerk liggen bidden, in afwachting dat Zijn Eerwaarde tijd zou hebben mij te ontvangen, maar al omzont! Mon Dieu! kan een mensch meer doen, en zoudt ge mij dat korte uitstel niet gunnen? mij niet op mijn woord gelooven, die aan het hof van de Aartshertoginne te Namen....”

„Goedenmorgen, groote Heeren! maar ik had mijn geldje geeren,” neuriede Wouter, ten blijke dat ook hij wel een Spaansch spreekwoord kende.

„Je dry franken?” vroeg de Brabander, en tastte in zijn ledigen zak.

Gonda was ter hand en greep uit het knipje in haar beugeltasch de drie zilverstukken.

„Gepast!” zei Wouter.

„Schenk den borst een kroes gerstenbier,” beval de waard zijne nicht, maar liet zich daarom van het onderwerp toch niet afbrengen.

„In zaken,” voer hij tot zijn gast voort, „komt zulk vertrouwen niet te pas. Hebt gij de tweehonderd ponden Vlaamsch of hebt gij ze niet?”

„Ik heb ze,” hernam Perret stoutweg, „dat wil zeggen, het is zoo goed of ik ze had. Is mijnheer de abt van de Kruisheeren er niet goed genoeg voor?”

„Daar zeg ik niets tegen, maar....”

„Nu dan, wat aarzelt ge nog? die is mijn borg en mijn vriend; — daarom kan ik, zoo haast ik wil, het geld van hem krijgen, al waren 't acht honderd ponden Vlaamsch, ja! tot duizend toe. Hij kent mij en hij kent u ook, en hij weet waarom gij uwe zaak wilt overdoen; schaamt gij u dan niet mij te wantrouwen?”

Blijkbaar maakten deze met nadruk uitgesproken woorden op den waard een pijnlijken indruk; het was of zij hem weer onder den band brachten, waaraan hij zocht te ontkomen, waartegen hij worstelde; met zachte, haast aarzelende stem, vergoelijkte hij zijn stoutheid van zooeven: „Ik vertrouw u wel, maar het is niet gebruikelijk.... en mijn notaris zal er vreemd van opkijken, zoo ik den koop sluit zonder contanten....”

„Dat zal wel meer gebeuren; hij maakt eenvoudig een schuldbrief op te mijnen laste, in optima forma, dien ik gewillig tee-

kenen zal, onder borgtocht van mijnheer den abt! dat is immers zoo goed als geld?"

De herbergier liet een „hm!" hooren, dat niet precies van instemming getuigde; verdrietig schoof hij zijn kalotje heen en weer.

„Ik vind het zelf vreemd genoeg," hervatte Jacques op hoogen toon, „dat gij er den notaris bijhaalt zonder mijn voorkennis; ik meende dat die er niet bij te pas kwam, dan op den dag mijner bruiloft met Gonda." Hoe gelukkig, dat de loensche het gezicht niet zag, dat Wouter bij die woorden over den kroes gerstenbier zette; de minnaar, die naar de bedrijvige liefste blikte, welke hem dien had gevuld, ware verraden geweest. „Schaam u, *tio* Zilbrecht! ik zal uw neef worden en gij neemt waarborgen tegen mij, als ware ik een vreemde."

Die arme poes! waaraan had zij het verdiend, dat Gonda haar met den rookenden soeplepel dreigde, tot zij den geheimzinnigen Brabander tusschen de magere beenen stooft?

„Zonder den notaris is er immers tusschen ons niets wettigs," hernam de waard uit de Kreeft, „en daarom zeg ik u, dat ik hier nog meester ben tot vanavond! Ik heb den practizijn juist daarom te zeven ure bescheiden, omdat we er op kunnen rekenen dan rust te hebben; en gij wilt een oploop en een dubbelpartij in mijn huis halen..."

„Als ik mijne tweehonderd ponden Vlaamsch stort, dan moet men mij ook de gelegenheid geven ze weerom te winnen, en zoo'n occasie als die van een Vastenavondspret komt er hier te Hoey den ganschen winter niet weer voor."

„Kom! kom! meester Zilbrecht! wees uw aanstaanden neef maar ter wille," viel Wouter in, den herbergier een wenk van verstandhouding gevende, die dezen opmerkzaam deed worden. „Met die dobbel- en drinkpartij zal 't van avond zoo'n vaart niet loopen; want ook ik zal er bij zijn, en er komen van de deftigste boeren mee..."

A buen consejo no se halla precio!" zei de Brabander; „maar dat verstaat ge niet, vriendje! en daarom zal ik het u verdietschen: „een goede raad gaat alles te boven!" "

Doch Wouter, dien de kroes gerstenbier het gewenschte voorwendsel gaf te blijven, Wouter bleek de ware bondgenoot niet; hij voer tot den herbergier uit de Kreeft voort:

„En al mocht van avond de koop niet doorgaan, ik zou wel een kooper voor u weten."

„En wie dan?" vroeg Zilbrecht.

„Wel ik zelf, meester! Ik ga trouwen, zoodra ik wat beters gevonden heb dan mijn boerenbedrijf."

„Op St. Jutmus!" borst Jacques Perret uit, — „*a rio buelto ganancia de pescador!*" meent ge."

„Geldt dat een visscher?“ vroeg Wouter leuk.

„Van forellen,“ lachte Gonda.

„Het zegt dat het goed visschen is in troebel water, boertje! maar uw hengel schiet te kort. Waar zoudt gij de tweehonderd ponden vlaamsch vandaan halen? arme linker! een stakker, die om eenige stuivers met eieren vent!“

„Door de kleintjes komt het bij mijns gelijken bijeen; ik denk de tweehonderd ponden mee te brengen, en voor de rest zal mijn borg zijn meester Pierre de la Géneste, schepen hier tot Hoey.“

„Pierre de la Géneste,“ herhaalde Zilbrecht, en hij schrikte op alsof hij uit een droom ontwaakte; maar de naam scheen op den Brabander niet den minsten indruk te maken. Het verraste en verblijdde Wouter tevens; de stoute zet gaf hem zekerheid dat de vreemdeling ten minste geene kennis droeg van Zilbrecht's verstandhouding met de eedgenooten te Hoey. Het spoorde hem aan moedig voort te gaan: „Och ja! wij hebben land in pacht van dien goeden heer, en als je 't wilt, meester Zilbrecht, dan ga ik zoo flusjes naar hem toe, om hem het geld te vragen... ik moet toch bij hem zijn.“

„Onnoodig, vriendje! onnoodig; *a buen pagador no duelen prendas*; goed, gereed geld in de hand, buiten zwaarigheid van pand; denkt ge dat, als ik dus bedreigd worde, de abt van de Kruisheeren mij, Jacques Perret, in den steek zal laten? Specie tegen specie, moet ik de voorkeur hebben. *Santo officio!* Ik zal zorgen dat ik mijnerzijds het geld heb, en het zou een schande zijn die ik de gansche stad wel luid zou laten doorklinken, als ik dan niet de voorkeur behield.“

„Die hebt en die houdt gij, wees er zeker van!“ besliste Zilbrecht geruststellend, „maar span den boog der heerschappij noch te vroeg noch te strak; hij mocht breken.“

„Als het op lessen aankomt, *tio* Zilbrecht! ik zou kunnen zeggen: Keer om dat blad, daar staat nog wat; — maar genoeg, zullen wij hier van avond bijeenzitten als puriteinen?“

„Heb uw zin, Jacques! ten opzichte van.... hoe heet gij, boertje?“

„Wouter Willemsz!“ hernam deze stoutweg.

„Ten opzichte van Wouter Willemsz en zijne vrienden,“ herhaalde Zilbrecht levendig; en een omzien flikkerden die blauwe oogen. Zelfs bepaalde zich de moed, door dien naam opgewekt, bij dien voorbijgaanden glans niet. „Ik ken uwe verwanten,“ — voer de waard voort, — „in Amay,“ voegde hij er voorzichtig bij; „om hunnentwille moogt gij het hier goed hebben, Wouterbroer!“

„Braaf gesproken!“ riep onze musketier; „houd woord, mees-

ter Zilbrecht! het zal u niet berouwen, en daarmee, weest gegroet!"

"Hij liep schielijk de gang in, zelfs Gonda maar een boerschen hoofdknik gunnende, doch had onder het uiten der laatste woorden met den waard een veelbeteekenenden blik gewisseld, die door dezen zoo goed begrepen was, dat hij hem onmiddellijk volgde en bij den arm vatte.

"Die weifelende eigenaar van de Kreeft! Luide zei hij: „*Ce pauvre Jacques!* hij heeft zoo'n honger!" fluisterend: „St! vriend Wouter! een woordje."

"Tot uw dienst, niets liever!"

"Links dan," — en zij traden een vertrekje binnen, aan de overzijde van de gelagkamer; „hier zijn we vrij."

Als een herbergier van die dagen zoo iets na mocht houden, dan zouden wij het zijn kantoor willen heeten: eene kleine tafel, een lessenaar, een enkele zitbank, zij schenen die bestemming aan te duiden; terwijl een stevig houten hangkastje, met ijzer beslagen en aan den muur vastgespijkerd, het vermoeden wekte, dat het diende tot bewaarplaats van 's mans gereede penningen. Wouter merkte ten minste bij het binnentreden op, dat de waard er dadelijk den blik naar richtte.

Intusschen, het leed geen twijfel, dat meester Zilbrecht zich hier vrij achtte; nauwelijks had hij de deur gesloten, of hij vroeg, koener dan de musketier straks mogelijk had geloofd: „Zijt gij inderdaad Wouter Willemsz, de broer van Maaïke in 't Hert?"

"Die te Geertruidenberg getrouwd is met uw vollen neef, Michel Dartaing, uit Luik!" antwoordde Wouter, om door het opsommen dier bijzonderheden zijne identiteit te bewijzen.

"Dan zijt gij zooveel als Gonda's verloofde!"

"Dat meende ik althans te zijn, maar ik bemerk dat gij een ander in mijne plaats zoekt te schuiven."

"Och neen!" en de stem daalde weer: „toch niet! maar door den zwaren druk van dezen tijd doet men bijwijle wat men niet wil."

"Een wakker man moet zich door niets zóó laten verbijsteren, dat hij een vrouwenhart geweld tracht aan te doen, om het woord aan een eerlijk jonkman gegeven te breken."

Gij hebt goed spreken; gij weet niet in welke pijnlijke positie ik geraakt ben tegenover dien.... verwenschten Brusselaar," eindigde hij op somberen toon.

"Foei, meester! een eerlijk man onder den plak van een fielt! want dat die Jacques Perret een fielt is, dat weet...."

"Kent gij hem dan?" vroeg Zilbrecht gespannen.

"Alsof het niet volstond hem aan te zien, om dát te weten; een fielt, en een lafaard bovendien! Geloofst gij niet met mij, dat

hij nu al bang voor mij is? Zoo vaak ik mijne oogen opzette, draaide hij zijn hoofd om als een passe-volant in de vingers van een monster-commissaris."

"Als gij hem hebt uitgetart, moogt gij wel oppassen; het kan hem niet ontgaan zijn, dat uw boerenplunje maar eene vermomming is, en gij weet niet wat leeds hij er u door brouwen kan."

"Eilieve, sinds wanneer is er in Luikerland of in de stad Hoey een verbod uitgevaardigd, zich in den carnavalstijd te verkappen?"

"Hij heeft een witten voet bij de geestelijken van zijne kennis."

"En ik zal aan schepen de la Géneste vragen of hij niet bij het gerecht bekend is; dat is wat anders, meester!"

"Nu gij van schepen de la Géneste spreekt, gelooft gij dat deze u geld zal voorschieten, om mijne herberg over te nemen?"

Wouter Willemsz liet een gullen lach hooren. "Meent gij dan in ernst dat ik er aan denk het hem te vragen? Al bood hij het mij aan uit zich zelve, toch zou ik het afslaan, meester Zilbrecht! Het is voor mij nog geen tijd een huishouden te beginnen; en wat u aangaat, oompje! gij moet te Hoey, gij moet baas in uwe herberg blijven, dat is voor u het beste."

"Ik zou 't zoo gaarne willen; maar," en de man fluisterde weer, en de man keek naar het kastje; "de dwang is mij ondragelijk en ik ben de huichelarij moe! De Heere God weet, hoe ze mij de consciëntie bezwaart."

"Dat zou ze de mijne ook doen!" sprak de brave soldaat; "maar ge weet immers wel, dat het leed haast gedragen is, en er op uwe medewerking gerekend wordt, om het juk af te werpen?"

"Ik heb het mij vaak voorgesteld, maar daar is nu geen denken meer aan."

"Oompje! hoe heb ik het? er wordt ernstiger dan ooit aan gedacht, en ook gedaan; het beraamde plan is zijne uitvoering nabij, mits ge maar het woord houdt, vroeger aan kapitein Héraugière gegeven!"

"Om 's Hemels wil! spreek toch zoo hard niet: noem voor het minst *dien* naam niet zoo luid," viel Zilbrecht in, met schier bevende stem, terwijl geheel zijne houding angst uitdrukte: "*hij* kan ons beluisteren."

"Wees gerust! Gonda zal wel weten wat ze te doen heeft om hem in de keuken te houden. Wij verstaan elkaar met een halven wenk en dien gaf ik."

"Dat is gelukkig, maar dat helpt alleen voor dit oogenblik. Als gij wist hoezeer ik gebonden ben..."

"Bij alle Spagnoolsche Santen! ik zie dat gij vrij kunt zijn zoodra gij het zelf maar wilt. Gij jaagt van avond dien fielt de deur uit, en daarmede is alles afgedaan."

„Nee! daarmee is niet alles afgedaan,” antwoordde Zilbrecht in diepe verslagenheid. „Als ik zoo onvoorzichtig handelde, zou ik verloren zijn. Denk maar eens, Wouter, *hij* kent het geheim van dit kastje,” en hij wees op het meubeltje met ijzer beslag.

„En wat is dat voor een geheim?” vroeg Wouter, met een hoofdschudden over zoo flauwe versaagdheid. „Wat schuilt er in dat tresoorken, dat u zoo in verlegenheid brengt? . . . onbetaalde rekeningen? . . . of uwe correspondentie met . . . mijn overste?”

„Nee! neen! dat alles is het niet. Ik ben geen bankroetier; mijne zaken zijn in orde; de brieven van . . . uw overste zijn in goede bewaring bij den Schepen . . . het is erger! veel erger! Achter dat slot schuilt . . .” en Wouters oor ving de vreeselijke klanken op, „mijn Bijbel, waaraan ik somwijlen mijne dorstende ziele lave, om niet ganschelijk te vertwijfelen. *Hij*,” en de arme waard verbleekte bij het verhaal, „*hij*, tegen mijn ernstig verbod in, hij draaide op een keer dit vertrek binnen, terwijl ik zat te lezen; ik vleide mij, opstaande om het boek te bergen, dat hij niet gezien had wat ik las; maar vertrouw u aan geen scheele oogen, jongen! als zij links knippen, kijken zij rechts. Hij had maar te goed gemerkt wat ik verborg. „Ge zijt een ketter!” riep hij mij toe, en in mijn schrik kwam ik tot de bekentenis van de waarheid, die hij geraden had! Sinds dien dag ben ik als een wezel in zijne hand; want als hij mij gaat verklagen, dan wacht mij het schavot of de brandstapel! Gij wordt er niet bleek van, Wouter! maar . . . wij hebben hier te Hoey de inkwisitie!”

„Loop met uwe inkwisitie, wat komt er dat op aan? Morgen om dezen tijd is de stad aan den Prins, en dan mogen de geestelijke heeren voor zich zelveu toezien.”

„Wouter, Wouter! wat verschrikt ge mij; zijt gij om zulke dingen hier?”

„’t Is om van te beven, niet waar?” spotte de musketier, „of meent ge misschien dat ik op mijn eigen gelegenheid uit Geertruidenberg herwaarts ben gereisd, simpelijk om een deuntje met Gonda te vrijen?”

„Ge zijt *niet* alleen hier?” vroeg Zilbrecht, hem met groote oogen verwonderd aanziende; „zijn er dan anderen met u?”

„Op dit oogenblik ben ik nog alleen, maar van avond kom ik terug, onder aanvoering van luitenant Paets en onzen vaandrig met wel dertig man, de boertjes van Amay, die den buidel van Jacques Perret zullen vullen! Er wordt op uwe hulp gerekend, oompje! wij verlossen u, maar gij helpt een handje mee.”

„Wee mij arme! ik mag, ik durf dat niet meer!”

„Wat zegt ge, niet durven! als ik u verzeker, dat kapitein Héraugière met een geheele legerbende onderweg is, en morgen den dag reeds voor de poort van Hoey zal zijn . . . dat wij van

nacht met ons hoopje het kasteel meenen meester te worden . . . hoe kunt ge dan nog spreken van niet durven?"

"Ik zou wel durven, wat het gevaar belangt, maar . . . de consciëntie verbiedt het mij . . . de Bisschop is, gij kunt het niet ontkennen, Wouter, mijn wettige heer en meester; mag ik meedoen om de sterkte zijner macht in Luikerland in vreemde handen te spelen, omdat ik, tot mijn ongeluk, niet meer aan zijn geestelijk gezag geloof?"

"Wel, lieve deugd, man! wat hebt gij eene wonderlijke consciëntie; zij waarschuwt u, dat gij sacramentschennis pleegt door u uiterlijk te voegen naar de ceremoniën eener Kerk, die ge niet meer aanhangt; en daarin heeft ze gelijk, o, volkomen gelijk! Doch als er zich nu eindelijk eene gewenschte, een afgebedene gelegenheid opdoet om voor u zelve en voor al uwe medeburgers volle vrijheid te verwerven, om openlijk te beleven wat zij belijden . . . door, hoe zal ik het noemen, door eene minnelijke schikking met een anderen christelijken heer, die de stad en het kasteel te pand neemt, staande den oorlog, als een borg voor geschonden neutraliteit, dan begint je consciëntie weer uit een anderen hoek! Je consciëntie! . . . alsof die op zulk een kleinigheid zou moeten zien, waar je de kans geboden wordt dat groote zondenpak van dubbelzinnigheid af te werpen, dat je nu dag aan dag met je sleept en telkens zwaarder worden doet, schoon zij er je voor waarschuwt!"

Zilbrecht zuchtte en schudde droevig het hoofd; hij voelde, dat hij overreed zou worden, maar hij was niet overtuigd.

"Weet je wat, oom!" vervolgde Wouter met vuur, "als ik zoo'n verwarring in mijn binnenste had, ik zou er cordaat een eind aan maken en niet zoo hinken op twee gedachten, die je nog tot twee gruwelen zullen brengen . . ."

"Wat zoudt gij dan doen Wouter?" vroeg Zilbrecht, in zijne spanning een uitkomst zoekende.

"Wel! in uwe plaats liep ik op staanden voet naar die heeren van de inkwisitie en ik zou tot hen zeggen: „Lieve heeren! maakt gijlieden een eind aan mijn wankelen en aan de kwellingen mijner consciëntie; ik ben die en die, en zoo en zoo staat het met mijne religie; ik heb al voor lang het kasteel bespied en in gedachten overgeleverd aan Prins Maurinck van Nassau; ik ben althans daartoe in onderhandeling geweest met zijn kapitein . . . Ik heb deze beloften gedaan uit vrijen wil en die met mijne hand bezegeld; maar nu hij rekt op mijne goede trouw, op de uitvoering van mijn gegeven woord, komt het mij eerlijker voor, dien eed te breken en aan ulieden, die rechters zijt in gewetenszaken, de beslissing wat ik verdien over te laten." Ziet ge, oom Zilbrecht! als ge dat uw plicht gelooft, als ge dien moed meent te hebben,

zeg het dan nu terstond, en wees er zeker van dat die heeren uwe consciëntie met vuur of zwaard tot rust zullen brengen; zwaard of vuur, zeg ik, het zal wel op hetzelfde neerkomen."

"Gij hebt goed spotten, jonkman!" sprak Zilbrecht somber; "gij hebt maar één plicht, die gemakkelijk is te vervullen; ge weet van geen strijd des gemoeds met de gehoorzaamheid uwen overste verschuldigd..."

"Ei, zoo! meent ge dat een soldaat geen mensch is? dat er bij hem van geen strijd van plichten sprake zou kunnen zijn? dan vergist gij u grof, oude heer! Stel u voor, dat we morgen, ondanks uwe ontrouw, toch het kasteel innamen, en dat mijn overste mij dan gebod om Zilbrecht, den waard uit de Kreeft, die zijn vrijwilligen eed aan het bondgenootschap had gebroken, uit zijne herberg te halen, naar het platform van het kasteel te voeren en hem daar voor den kop te schieten ten exempel van anderen; wat dunkt u, zal ik den haan dan overhalen of ik u nimmer had... Wel mijn goede, beste meester! sidder toch zoo niet; ik zou 't nooit kunnen doen!" hervatte Wouter plotseling, zich zelf weersprekende, toen hij de doodelijke gelaatskleur en het trillen van den geschokten man aanschouwde; "maar daarom gedraag u verstandig en wees getrouw; verlaat uwe vrienden, uwe broederen in 't geloof niet, om den ijdelen klank van een kwasië plicht jegens een dwingeland, die begonnen is met zijn eed te breken... Wees van avond, van nacht vooral, onze bondgenoot en geleider... want zoo niet..."

"Zoo niet..." fluisterde het flauw.

"Morgen zijn we toch hier meester en dan zal het u te laat berouwen."

"Toch meester! en zonder mij," herhaalde Zilbrecht nadenkend."

"Wel zeker, door den Schepen..."

"Blijft de la Géneste bij zijn vroeger opzet?" hernam Zilbrecht verbaasd.

"Stellig doet hij dat! onze vaandrig is er heen met een brief van den overste, om alles met hem te regelen," zei Wouter stoutweg, al wist hij dat er van die zijde nog niets zekers was.

"Dan sla er geluk toe," hernam meester Zilbrecht, oprijzend van het bankske, dat straks bij zijn schrik te goeder ure achter hem had gestaan! "ik meende uit zijn jongste woorden over deze zaak begrepen te hebben, dat hij er van afzag."

"Dat is van zijne zijde eene list geweest, opdat gij het met uwe consciëntie-bezwaren niet uit zoudt brengen," sprak Wouter gevat, al trilde hij onwillekeurig van teleurstelling; tot elken prijs moest hij meester blijven van het pas veroverd terrein, en liet er daarom rad op volgen:

"Ook hij houdt dien Spaanschen Brabander voor een spie."

"Tusschen zulk een wijs, bovendien rechtschapen en voorzich-

tig man, en mijn fielt," fluisterde Zilbrecht het laatste woord, „mag ik niet aarzelen, — en daarom, zoo gij er geen bezwaar in ziet, zal ik meedoen."

„Top! daar hebt ge mijn hand; maar nu zij het ook welgemeend, oom, zonder wankelen; want anders, geloof me, je raakt tusschen twee vuren, en zijt rechts noch links meer veilig."

„Wees gerust, ik zal staan als de rotsen van Hoey, mits dat ik nog heden van den Schepen hoor."

„Dat zult ge, man! dat zult ge! ik beloof het je. Ik ga zoo aanstonds den vaandrig afhalen, en dan zullen wij die boodschap bestellen; maar nu, luister hoe gij te handelen hebt met uw huistiran en wijk daar niet van af, het zou u slecht kunnen bekomen. Vandaag moet *vieren* het parool wezen, opdat hij geen argwaan vatte. Lok hem van avond hierheen, met of zonder zijn geld, dat is om 't even! Zend Gonda naar den notaris, dat hij stil te huis blijve, maar laat vooral geene andere vastenavondhouders binnen dan.... het troepje soldaten waarmee ik komen zal."

„Soldaten!..." herhaalde de kleinmoedige man, met eene benauwde stem.

„Ja zeker, soldaten! of meent gij misschien dat wij jonge meisjes zullen gebruiken voor dezen aanslag? Doch wees gerust, zij zullen hunne wapenen verbergen en niemand zal hen aanzien voor wat zij zijn dan die het weten."

„Hoe zal ik ze dan in hunne vermomming herkennen?"

„Wel, ik ben er immers bij, en het zullen boertjes zijn als ik zelf. Alles wat er verder gebeuren zal hangt af van de bevelen, die luitenant Paets heeft van onzen commandant, die van zessen klaar is. Al zijt gij dat niet, oompje! moed grijpen, dat kunt ge, en daar zult ge naar lijf en ziel wel bij varen."

De waard uit de Kreeft wilde nog eene bedenking opperen; maar daar werd aan de deur getikt! daar klonk het in koeterwaalsch:

„Meester Zilbrecht! meester Zilbrecht! de soep wordt koud!"

„Dan loopt ge geen gevaar er den mond aan te branden!" schertste Wouter.

Doch de waard fluisterde: „het is Mary!" en legde het oor aan het sleutelgat; weg ging de meid. De bevende vingers des ouden mans schoven den grendel ter zijde. „Courage!" zei Wouter, en een stilzwijgend hoofdnikken heette de vroegere toezegging te herhalen. Of er op te rekenen viel? Toen zij in de gang waren, mompelde meester Zilbrecht: „*Ce pauvre Jacques!* hij heeft zoo'n honger!"

„Gonda zal hem wel een forelletje hebben gegund!" lachte de musketier.

En Wouter Willemsz haalde, zooals wij reeds mededeelden, zijn vaandrig af, en was niet weinig verheugd van dezen te hooren, dat ook zijne zending ten volle was gelukt. Alle twijfel of hij bij meester Zilbrecht niet wat stout had gesproken en geene beloften gedaan, waarvan de vervulling niet aan hem stond, werd er door gestild. „Zoo ziet ge, jonker!” sprak hij Frank de Preys toe, terwijl zij te zamen het rotsachtig pad opwandelden, dat, langzaam rijzende, uit het dal voerde waarin Hoey gelegen is: „Zoo ziet ge, de fortuin is met den stoute en den bloohartige keert zij den nek toe. Ik moest mij van onze zaak zekerder toonen, dan ik zelf was, als ik den kleinhartigen man den noodigen moed zou instorten. Tegen een vreemde zou ik het niet willen zeggen; hij zou gelooven, dat ik zoo sprak om mij zelve verdienen toe te kennen; maar tegen u doe ik er mij op te goed, dat mijne boodschap te Hoey geene vergeefsche is geweest! Zonder mijne tusschenkomst zouden wij al heel verkeerd aangeland zijn in de Kreeft! We hadden gevaar geloopt meester Jacques Perret in 't bezit te vinden van al de sleutels; meester Zilbrecht en zijne nicht zouden zoo goed als buiten tel zijn geweest, als mijne liefste niet uit baloorigheid het huis was uitgelopen. Dan hadden wij als het mooie dier, daar de herberg naar heet, achteruit kunnen krabben....”

De musketier lachte om zijne aardigheid; maar bij Frank, die aan Madeleine dacht, vond zij geen weerklank. Toch wekte Wouter hem uit zijn droom, door een plotseling:

„Wat beweegt zich daar in het kreupelhout? Ha! het is Rosse Jan! Hij komt naar ons toe! Hij moet valkenoogen hebben, dat hij uit dien verren schuilhoek ons gewaar werd. Geen kat is zoo vlug! Hij glijdt langs die rots....”

„Goed nieuws, meester Jan!” riep de vaandrig tot dezen, zoodra hij dichter bij was, en ging, ondanks Rosse Jan's waarschuwend gebaar toch niet zoo luid te spreken, voort: „Gij kunt u opmaken, om dat aan den commandant mee te deelen.”

„Als er goede tijding is, dan mag ik de bode niet zijn; want dan zult gijlieden mij hier hoog noodig hebben. De eerste botterik de beste, die een paard weet te berijden, kan immers eene boodschap overbrengen!”

HOOFDSTUK VI.

Om *li bassinia* wemelde het van „mommers”; maar al moge men genoeg in Cats hebben gesnuffeld om het laatste woord niet onhollandsch te achten, in het luikerwaalsche, dat voorafgaat, hoort slechts hij die Hoey heeft bezocht van de fontein spreken, door welke de groote markt dier stad is vermaard. Op elken anderen tijd dan dien waarin wij onzen lezer verplaatsen, zouden wij hem hebben uitgenoodigd de beeldjes te bewonderen, waarmee haar groot koperen bekken is versierd; thans echter had de schare voor deze geene oogen, en wij, die ons in haar gewemel wagen, evenmin. Vastenavond bleek ingevallen; en trots den zwaren druk der tijden, die tot ernst had moeten stemmen, week Hoey voor geene stad in Luikerland in dwaasheid, en dartelheid, toen zij, zoo het heette, de geneugten der wereld vaarwel zegde. Zonderlinge voorbereiding, meent men terecht, voor die strenge dagen van droefheid en boete, naar een eerwaardig kerkgebruik bestemd ter gedachtenis van des Heeren lijden, bestemd tot kruisiging des vleeschs, symbool van de gemeenschap der ziel met dat offer, symbool ook van die toewijding des gemoeds, welke alleen in waarheid heilig vasten heeten mag. . . . Maar het ongerijmde misbruik, dat voor de bewoners van Rome de Saturnaliën wel had verschoven, maar niet had afgeschaft, was nu al eeuwen lang bij de gansche Christenheid eene ingewortelde gewoonte geworden, en het is voor ons het oogenblik niet om het den inwoners van Hoey kwalijk te nemen dat ook zij die dwaasheden pleegden. Immers, met die drommen van boeren en boerinnen, van mijnwerkers met hunne vrouwen, van soldaten met hunne liefjens, welke, vóór de schemering de poort binnengetrokken, nu in bonten of belachelijken tooi, als wilde horden door de stad zwierven, zich mengende onder de burgers, de taveernen bestormend, tegen elkander inhortend en elkander uitjouwend; met die joelende menigte, louter op haar vermaak bedacht, waren er ook personen van onze

kennis de stad ingeslopen, voor wie de carnavals-dolligheid slechts ten grijns strekte; die inderdaad met veel gevaarlijker plannen omgingen. Bij troepjes van acht en tien de brug overgegaan, wat voorkomen en gedrag betreft zich in niets van de pretmakers onderscheidende, was het hun gelukt door de nauwe en bochtige straten veilig voort te trekken. Eindelijk op de groote markt gekomen, welke bij gelegenheid van plechtige ommegangen, hier den schutters van den voetboog en den handboog plaatse gaf, en daar den harquebusiers in staat stelde veilig hunne bussen te lossen, als St. George aan het hoofd van zijn ruitersstoet opdaagde, vonden zij die ruim genoeg om tot verzamelplaats te dienen, zonder dat men werd opgemerkt. Aan de oostzijde der fontein zwaaide een man, met vervaarlijken baard en verschrikkelijk stijfstaande mustasten, in krijgshaftige houding een knods, die verpletterd zou hebben wie hem te na kwam, denkt ge; die een ridderlijken degen verborg, zeggen wij u. „*Hercule!*” riep de schare, de figuur kennende, als op iedere harer feesten te huis, en verwonderde er zich even weinig over, dat hij tal van cyclopen bij zich had, onder zwaren last gebogen, als een enkel page, in hedendaagsch hofgewaad; zoozeer was zij er aan gewend, alles dooréén gemengd, alle begrip van tijd en geweld te zien aangedaan. Behoeven wij te zeggen, dat de beide omgetrokken personen niemand anders waren dan Luitenant Paets en Jonker de Preys? Dwars door een drom stedelingen, die zich ten dans scheen te rijen, strompelde daar een oude koster voort, zijne lieve wederhelft onder den arm, een paar met pak en zak verhuizende, doch dat den lachlust der menigte minder wekte om het armzalig huisraad, 't geen vier of vijf boeren medevoerden: een koekepan, waardoor men de lucht zag, en een kooi waaruit de vogel gevlogen was, dan door de tegenstelling van de echte lieden zelf. Wouter Willemsz, die strompelende koster, wist zijn lieve vrouw, den reus Ruprecht, zoo handig als een tol te doen draaien, dat de schare het uitgierde. Inderdaad, er was iets lachwekkends in de strooken dier muts, golvende om de breede bakkebaarden, iets lachwekkends in den korten rok, fladderende om de duchtige knieën. Het „arme lichaam zonder ziel,” zooals onze musketier dien ruiter van Baex bij Héraugière beschreef, dreigde intusschen het slachtoffer te worden der aardigheid waartoe Wouter hem had bestemd. Een groene zeedraak, — ook aan monsters ontbrak het bij de menigte niet, — een draak, die voor vuur water spoo, — was de fontein dan voor niet-met-al op de markt? — een draak schoot op Wouter's liefste toe.... maar kromp gekastijd terug eer hij de grove enkels was genaderd. Wie mocht de vroolijke, vlugge potsenmaker zijn, met hoogen narrenkap en rinkelende schepter, ter hand bij Hercules als bij den koster, ter hand bij het hoopje dat hem volgde, en dat ook

al onder allerlei last gebukt ging, ter hand waar nieuwsgierigheid of vrijpostigheid weten wilde, wat cyclopen of boeren in hunne zakken met zich voerden? Wie mocht hij zijn die zich overal met zijn houten zwaard een weg wist te banen, overal met zijn gladde tong een gekheid ten beste gaf, en er dus in slaagde, al slaande en schertsende, elk die zich verstoutte, elk die zich dorst te vergrijpen, af te weren?

Zijne gevatheid was nog maar ter helfte gebleken, zoolang het den tocht door de straten gold; thans, op de markt saamgekomen, moest de troep één weg inslaan, één zelfde huis opzoeken. Straks was het opzettelijke zijner pogingen voorbijgezien, dank zij de verbazing over zijne monsterachtige bochels, een „paddestoel, vóór kogelrond en achter;” dank zijn dubbel masker, waarin 't geheele hoofd als verborgen was, en wel allermeeest, dank de potsierlijke wijze op welke hij zijne lange armen en beenen door elkander sloeg, zoodat niemand wis kon zijn, werwaarts hij zich wendde. Nu echter viel het antwoord op de vraag: waarheen zij gingen? niet langer te vermijden.

En wachten deed zij zich niet.

„Waar gaat het naar toe met die zakkendragers, zotskap?” klonk het uit de menigte.

Den kreeftengang, broertje!” was het antwoord, vergezeld van zoo vlugge beweging met den voet, dat den naderenden het toetreden werd belet.

„Dien gaan wij Hoeyenaars allemaal; maar . . .”

„Bravo!” riep de polichinel, en was den lastigen vrager kwijt, daar hij zag hoe een aardig heidinnetje dezen aantrok, en gaf den page een wenk, dat de knods seinen moest den tocht voort te zetten.

„*Hercule! où est l'amour?*” vroeg een blonde getabberde, dien de schalkheid de oogen uitzag, een studentje, dat wél wist hoe Hercules den minnegod op zijn rug moest dragen en er onder gebukt gaan als St. Christoffel.

„*Chez Omphale, qui vous attend!*” hernam de nar, „*allez filer.*”

En de calembourg had succes, en de drom was de markt haast over; maar daar schoot de vrager van zooeven den polichinel weer op zijde, thans op zijne beurt ook aan het hoofd van een troep.

„*Attrappé!* — dat is de kreeftengang niet, *compère!*” sprak de baas van het spel den vermomden nar toe.

„*Si fait, beau masque!*” luidde het antwoord; maar waar is *la belle bohémienne?*” Een luid gelach ging op; toch bleef de aanvoerder het antwoord niet schuldig.

„*Disparue comme un songe; conjurée, je gage, par mon Patron St. Domitien!* tenzij het lieve kind in een van die zakken zitte!”

De polichinel weerde de hand, die zich ten onderzoek uitstreckte, onzacht af en had weer de lachers aan zijne zijde. Het gaat het volk als den kinderen bij de poppenkast; de grootste pret is te zien hoe een ander slaag krijgt! Maar de nar maakte den tik met het houten zwaard goed door de uitnoodiging:

„Kom mee naar de Kreeft, als je weten wilt wat wij in die zakken met ons voeren.”

„*Si j'étais toqué comme toi!* Een curieuse inval! bij den waard in de Kreeft, die zijn deur sluit op Vastenavond! om met den malcontent te zitten zonder vuur aan den haard, zonder flesch op den disch...”

„Maar het heidinnetje aan je zij...”

„*Allons; l'ami!* laat den waard in de Kreeft in zijn eentje druilen!” sprak eene andere stem; „ga met ons naar de *Druif*, *il y a un violon!*”

„*Connu!* — maar meester Zilbrecht heeft met Kerstmis meer gezoden en gebraden dan ooit bij hem gebeurde, zijne steenkolen zijn verstookt, en eer de vasten ingaan wil hij opdoen. Als wij den last kwijt zijn, gaan we onze recreatie nemen waar we willen. Wacht ons maar in de *Druif*, *si nous n'y sommes avant vous*; want de baas uit de Kreeft zal geen potteke leuvens schenken. *En avant, braves!* dansen en drinken zal straks te beter gaan.”

En door op zijne eigenaardige wijze in 't rond te springen, maakte hij het zijn troepje mogelijk een zijstraat in te slaan, die naar 't huis van meester Zilbrecht leidde.

„*L'hypocrite!* de lieden te laten sjouwen op Vastenavond! daar moet men zoo'n kwezel als dat kreeftdier voor zijn!” gaf zich de ergernis lucht.

„*Il y a du louche là dessous!* ze gaan hem vast een poets spelen!”

„*Suivons et voyons!*” riepen sommigen.

Dat was gemakkelijk gezegd, maar de confrères van den nar en zijne gezellen, of liever, de soldaten van Luitenant Paets, in andere vermommingen onder de menigte verdeeld en die geheel vreemd schenen te zijn aan de kwestie, veroorzaakten gedrang, gewoel en geschermtusel in tegenovergestelde richting en wel op zulk eene wijze, dat niemand, dan wien zij 't gunden, hunne makkers konden volgen, en deze dus zonder tegenspoed den uithoek van het stadje bereikten, waar de herberg de Kreeft stond. De overigen kwamen mee, zoodra zij hun kans zagen om het onopgemerkt te doen.

Zooals de mommers voorspeld hadden, was er geen licht te zien in meester Zilbrecht's gelagkamer; zelfs de lantaarn, die anders het uithangbord bescheen, brandde niet. Hij had woord gehouden niemand te zullen uitlokken zijn drempel dien avond te overschrijden; hij hield ook woord de verwachte gasten te zullen

ontvangen. Zelf aan de deur, opende hij die op het afgesproken signaal.

„De boertjes van Amay!” antwoordde Wouter op zijn vraag, wie er klopte.

En zonder verwijl stapte de musketier binnen, na zijn reuzig meisje een duw te hebben gegeven om hem toch voor te gaan. Alle overigen volgden zonder eenige *étiquette* van rang in acht te nemen; de boeren, die de zakken droegen, traden, op een wenk van luitenant Paets, het eerst binnen; en deze zelf bleef met den potsenmaker aan de deur wacht houden, om te zorgen dat geen andere maskers binnenslopen.

De zakkendragers werden door meester Zilbrecht rechtstreeks naar de keuken geleid, waar zij hunnen last aflegden; ondanks de omzichtigheid, welke zij daarbij in acht namen, gaven die pakken, op de steenen vloer neerkomende, een klank of ijzer en staal dooreenrammelde. Het waren hunne wapenen en hunne ammunitie.

Een groot vuur brandde op den haard; Gonda zelve stond onder de wijde schouw en bakte vastenavondkoeken, wier sterke zoete geur door de hongerige soldaten met wellust werd ingesnoven, terwijl hunne verwachting van de goede ontvangst zich niet weinig zag bevestigd, toen zij op de tafel kroezen en schenkkannen vonden staan. Meester Zilbrecht, bedrijviger dan zijne nicht hem gedurende haar gansche verblijf ten zijnent had gezien, wees dezen de bank aan bij de tafel geschoven en reikte genen ter verwelkoming een vollen beker heerlijk schuimend bier; al had hij gildebrouwers te gast gehad, zijne zorg kon niet grooter zijn geweest. Intusschen vulde de ruime keuken zich al meer en meer met maskers, allen „boertjes van Amay,” zooals het parool luidde, waarvoor de schildwacht inliet. Maar de laatsten zoo goed als de eersten, zij legden met het mom ook de joligheid af. Even bedaard als rustig traden zij binnen, schikten zich nevens hunne kameraden en namen hun aandeel van het gulle onthaal, zonder dat het hun inviel Gonda, die schotel bij schotel, met haar smakelijk gebak gevuld, voor hen op den disch zette, met eenige aardigheid te kwellen; zonder dat zij beproefden met meester Zilbrecht een woord te wisselen. Het is waar, de page, Jonker de Preys, was met hen binnengekomen en wist zich te doen eerbiedigen, trots zijn jeugdig gelaat en blonde knevels, en de ruiters van Bacx, anders turbulent te over, zij voelden, ook waar zij dien niet zagen, den straffen blik van hun wachtmeester; maar toch, de stilte bij dat maal viel niet louter aan tucht toe te schrijven. Ruw volk als het zijn mocht, „geen boon gevend om den Sant,” begreep ook de botste dat hij een Vastenavondspel ging spelen, dat hem den kop kosten kon; waren er onder de kloeksten en koen-

sten, die de zege hunner zaak zelfs ten prijs van dezen wenschten! Als dergelijke *vaderlandsliefde* het *volk* niet had geblaakt, zouden wij ooit *vrij* zijn geworden?

Wouter Willemsz, men vermoedt het, had er echter geen bezwaar in gevonden, de koeken, die zijn verloofde bakte, handig op den schotel te vangen, en vernam van haar, onder dat grappig bedrijf, hoe de gelagkamer, al zag het huis er van buiten nog zoo onherbergzaam uit, bij gesloten luiken verlicht was en verwarmd. In een omzien wist hij dat meester Jacques Perret daar reeds in volle glorie zat te klinken met een Hoeyschen burgerzoon, dien hij ten getuige bij de overdracht der zaak had genoodigd, hoewel het meisje er nog altijd aan twijfelde, of de kooplustige wel aan den eersten eisch, bij dat contract gesteld, zou kunnen voldoen.

„Ik ga hem zijn „druiven, die aan straat wassen,” betaald zetten,” zei de musketier. „Willen wij den jonkman vóór zijn?”

De spillebeenen behagelijk uitgestrekt, zat onze Brabander in het hoekje van den haard, zijn gast tegen hem over. „Waag u niet aan het baksel, Nicolaas!” sprak hij den flinken Waal toe, die een begeerigen blik sloeg op den schotel, door Mary binnengebracht; „het zal staan in de maag van die huislieden van Amay. Voor ons is er wat edelers te vuur, *capon de ocho meses, para mesa de Reyes*, kapoenen van acht maanden, boutjes voor koningen; als de overdracht maar eerst geteekend is...”

Hoe de snoever Wouter's kippen herschiep!

„Of gij, zoo smullende, als waard fortuin zult maken,” lachte Nicolaas; „*messire, le doute est permis!*”

„'t Is *mon entrée en campagne*, die ik denk te vieren,” hernam Perret; „maar daar zullen de lustige boertjes zijn!” voegde hij er opgeruimd bij, toen hij het eerste gedruisch der voetstappen in de gang hoorde; „of ik hen handgeld zal doen dokken! Zij komen hier carnavaal houden, *beau fils!* dat heb ik, ik doorgedreven.”

De korte zegepraal!

Wouter Willemsz sloeg de hand aan den knop van de deur, maar in plaats van dadelijk zelf de gelagkamer binnen te komen, duwde hij Ruprecht, die nog altijd gevaar liep over zijn vrouwenkleeren te struikelen, voor zich uit.

Nicolaas sprong schaterend op, doch de surprise zulk eener reuzin was Perret wel wat sterk, en hij dook onwillekeurig in zijn stoel weg, toen de gewaande koster, de schoone op den voet volgend, met de stem, die den herbergier op het tipje van 's ochtends nog heugde, spotziek het woord tot hem richtte:

„Compeerke Jacques! gij hebt mij van morgen over uw huwelijk gesproken; wilt ge nu ook mijn meisje eens zien; een teer popje, niet waar?”

De Brabander wist waarlijk niet hoe hij het had, toen Ruprecht, op deze wijze voorgesteld, in verlegenheid zijne huive afnam; de muts aan te slaan, ging niet.

Perret rilde zijns ondanks; hoe hij zijne oogen richtte, wie die het bepaalt? maar door de openstaande deur zag hij zwaarbeladen mannen zich naar de keuken reppen; hij scherpte zijne ooren. . . .

„*Fi donc!*” bestrafte hem Nicolaas, „een carnavalsgrap.”

Doch de Brabander dacht achter den musketier om te sluipen, zich een oogenblik vermannende, of hij den reus van top tot teen opnam.

„Speelt hier verraad onder,” riep hij, „dan ga ik meester Zilbrecht waarschuwen.”

„Gij ontslipt mij niet,” voegde Wouter hem toe, zijn sabel trekkende, die hem onder het strompelen als kosten ten staf had gestrekt; een gebaar, dat voldoende was om Perret weer op zijn stoel te doen neervallen.

„Wij hebben een appeltje met elkaar te schillen,” ging de musketier voort, zich van zijn mommenpak ontdoende; „ik wacht nog andere gasten hier, die er bij moeten wezen.”

„Ik begrijp niet wat gij tegen mij kunt hebben! ik ontvang u *en toute confiance* in mijn huis. . . .”

„In uw huis? in het huis van meester Zilbrecht!”

„Wiens zaken ik overneem. . . .”

„Het mocht wat! Daar zal ik voor waken. Gij, die zijn nicht hebt gekweld „met uw druiven, die aan straat wassen,” die den baas hebt gespeeld over den braven man. . . .”

Perret was het spoor bijster; Nicolaas verbeelde zich dat hij hem aanzag. „*La peur est mauvaise conseillère,*” mompelde de jonkman; „*demandez-lui de quel droit?*”

De Brabander had aan den wenk genoeg.

„Maar in elk geval,” begon hij tot Wouter, „wat kan ú dat schelen! Ik zie, dat gij en uw makker Staatsche soldaten zijt; wat hebt gijlieden te doen met de zaken van een Hoeysch herbergier?”

„Ik heb er zooveel mee te doen, dat meester Zilbrecht mijn vriend is en Gonda mijne verloofde. Toen ik dezen morgen hier kwam, hadt gij het hoogste woord; en, waren uwe trekken geslaagd, mijne bruid zou mij ontfutseld zijn en zij had haar ooms erfenis mogen nazien. . . . Wat zegt gij er van, Ruprecht! moet ik dát niet straffen?”

„In uw geval zou ik hem neersabelen,” sprak de ruiter ruwweg.

Wouter kon zich nauwelijks van lachen onthouden bij de laconieke uitspraak van den reus en bij de werking die zij deed op den delinquent, terwijl hij hervatte: „Dat zóu recht doen zijn, kort en goed; maar ik wil genadig wezen, mits gij u gedwee toont.”

„Als een lam!” en Perret zag schichtig om naar den reus, die achter hem ging staan. „Indien gij de ware pretendent zijt, doe

ik afstand van Gonda; dat ik haar gevrijd heb, dat kunt gij mij niet euvel duiden! *Amor Mesonero, quantas tanta's veo quiero...*"

"Houd uw Spaansch voor u!"

En de Brabander mocht van geluk spreken, dat de musketier hem verplichtte de vertaling, die hij op de lippen had, binnen te houden: „een herbergsliefde en anders niet, zooveel te minnen als m' er ziet," het zou olie in 't vuur zijn geweest. Te goeder ure gewaarschuwd, hoe duur hem zijne geleerdheid had kunnen staan, voer hij bedachtzamer voort:

„En dan komt u met de nicht ook de erfenis toe, en ben ik bereid af te zien van al mijne overige aanspraken, hoe geldig ook.... Slechts laat me nu gaan; als een vreedzaam man, hou ik niet van vechten; ik weet geen wapen te hanteeren...."

Dat blijkt; maar zóó licht komt gij er niet af, fijn man! Ge zult boete doen, of mijn naam is niet Wouter Willemsz! Maar... hier komen andere momgangers, die met onze kwestie niet noodig hebben. Ruprecht! ik ga meester Zilbrecht spreken; daar is mijn sabel, bewaar gij den gevangene: maak hem liever een kop kleiner, dan dat gij hem zoudt laten ontsnappen!"

„Begrepen! en.... met genoeg...."

Ce pauvre Jacques! het dwarrelde hem voor de oogen; en dat niet enkel dewijl de twee platte lampen, ter weerszijde van den wand in de hoeken der gelagkamer, inderdaad de duisternis slechts in schemering deden verkeerren, maar dat vooral dewijl hij vergeefs beproefde te onderscheiden wat in haar, ten gevolge der toenemende drukte, eigenlijk omging. Was het Mary, die aan deze zijde in allerijl een tafel aanschouf, op den wenk van dien man, wiens tred hem het harte in het lijf deed bonzen? Hij had maar te goed gezien; daar keerde zij weer, een kaars in de eene hand, een tinnen bord, waarop de gebraden kippen lagen, in de andere; de wachtmeester van Baex had het beste wat de keuken opleverde, geroken en prijs gemaakt! *Ce pauvre Jacques!* hij kon het niet aanzien, hoe het eene boutje voor het andere na verdween tussehen die blinkende tanden; hij gluurde naar genen kant. Wie was de kloeke gestalte, welke er bij won, toen zij dat hinderlijke masker aflegde, toen zij die schapenvacht van hare schouders losstrikte? wie was hij, die nu zoo bedachtzaam, zoo bedaard de strooken goudpapier minder scheurde dan schoof van den knods, dien hij binnentredende over den schouder hield? Er flikkerde iets, het scheen het gevest van een degen! *Ce pauvre Jacques!* Mocht luitenant Paets het Hercules-spielen moede zijn, onze polichinel bleef dezen, nog altijd gemaskerd, ter zijde; maar er gloeiden kolen vuurs achter dien grijns, uit de blikken, die elke zijner bewegingen schenen gâ te slaan; blikken, welke hem den moed benamen het glas met keurigen farno,

dat voor hem stond, aan zijne bevende lippen te brengen!

„*Nicolas!*” fluisterde de Brabander.

„*Pauvre prisonnier!*” hoorde hij antwoorden; en al tuigde de toon van geen deernis, toch was het hem een troost, dat zijn vriend niet verdwenen bleek.

Integendeel, de Waalsche guit vulde zijn glas uit de zware kan, die op de tafel stond: „*au succès de tes amours!*”

Perret zuchtte. „Wat ook gebeure,” sprak hij, „laat mij niet in den steek, zooals Reinaert de Bruin deed.”

„Bij de honiggraten!” lachte de borst, „al zou ik het willen, *beau Sire!* ik zou het niet kunnen; — er wordt wacht gehouden aan de deur.”

Had hij dan reeds getracht te ontsnappen, dat hij dit zoo zeker wist?

De Brabander vroeg het zich zelve, terwijl zijne schuinsche blikken links en rechts zwierven. Links had de wachtmeester de kippen georberd en de flesch wijn geleege, *à la guerre comme à la guerre*, repje scheerje, maar toch blijkbaar *con gusto*. Op rees hij, de kamer dreunde; weg ging hij, weer naar de keuken toe; als vaandrig de Preys zoo goed gefourageerd had als hij, zou hij dezen meedeelen waar stoel en tafel te vinden waren. Of de Jonker echter niet te hoog was in zijn wapen om er Mary voor in den arm te nemen? De wachtmeester floot een deuntje, maar was al te verre de gang in om door Perret te worden verstaan. Rechts bleef die polichinel hem verontrusten, nog altijd gemaskerd, nog altijd starende naar de zonderlinge groep, gevormd door Ruprecht, in vrouwenkleeren, met uitgetogen sabel, ter zijde van onzen verbleekten zwartlokkige, die boven zijn stand gekleed scheen, daar de schemering wat de plunje versletens had verheelde. Of de nar een dans beproefde, sprong hij eensklaps drie schreden dichter maar week toen even grillig terug, en stiet luitenant Paets aan, die zich bedaard, eindelijk, den degen aangespte.

„Eilieve! zie toch, dát kon wel een spie zijn,” fluisterde de polichinel hem toe.

„Wat beteekent dat, Ruprecht?” vroeg Paets, den ruiter genaderd, op ernstigen toon.

„Luitenant! dat is zooveel als een gevangene van den musketier van Wouter Willemsz, dien ik bewaak.”

„Wat heeft die man gedaan: is 't een spie?”

„Simpelijk particuliere zaken!” sprak eensklaps Wouter, tot Perret's stijgende verbazing binnentredende met meester Zilbrecht, die in volle functie als waard een schenkblad droeg met drinkglazen en gevolgd werd door Gonda, keuriger gebak dan dat der vastenavondkoeken den hooger en gasten aanbiedende.

„Wees zoo goed, luitenant!” voer de musketier voort, „van dezen ouden Bourgogne te proeven, dien meester Zilbrecht voor

u uit de diepte heeft gehaald, en sta mij toe mijn different met dien man intusschen op mijne wijze uit te maken."

"Ik vergun het, onder voorwaarde dat gij mij later rekenschap zult geven, waarom gij u hier met particuliere zaken ophoudt, terwijl..."

"We een vroolijken Vastenavond meenden te vieren binnen Hoey..." viel Wouter haastig in, om er beraden op te laten volgen: "Ruprecht! gij zijt afgelost; maak dat gij in de keuken komt bij de kameraden, die het daar goed hebben."

Hoe Perret wegdook, toen de reus Wouter zijn sabel zoo onbehouden terugaf.

"En nu, meester Zilbrecht!" begon de musketier, "als gij die heeren bediend hebt, wees dan zoo goed en zeg het ten overstaan van al deze getuigen, aan wien gij uwe zaak verkiest over te doen, aan dezen vreemden indringer of aan mij?"

"Aan geen van beiden, met uw welnemen, neef!" antwoordde Zilbrecht kordaat, daar hij wist welken steun hij achter zich had; "aan geen van beiden; want ik ben niet meer geresolveerd Hoey te verlaten; ik meen in mijne herberg te blijven, totdat gij met Gonda trouwt, dan kan zij die ten huwelijk krijgen."

"Eene intentie, oompje! waarmede ik vollen vrede heb. Wat zegt gij er van, Jacques Perret?"

"Alsof ik er iets tegen vermag, wanneer gijlieden het allen te zamen eens zijt! Maar ik weet wel, wat mij te doen staat; als meester Zilbrecht niet gedenkt zijn woord te houden, dan ben ik ook ontslagen van het mijne."

En de man rees uit zijn stoel op.

"Ga uw gang en verklaag mij morgen, als gij durft; wij zullen zien wie er het best bij varen zal!" voegde Zilbrecht hem zegepralend toe: hij had te lang onder tirannie gebukt, om zich bij de omwenteling billijk te toonen.

"Bloodaard! nu hebt ge moed, daar ge doortrekkende krijgslieden herbergt;" en de schuwe blikken zochten een blijk dat zijne gissing eene gelukkige was geweest; "maar... alle tijden hebben weertijden; morgen is de Vastenavondpret gedaan; morgen zijn deze mannen op weg naar den Hertog van Bouillon," een glimlach van Wouter bewees, dat hij mis had geschoten; — "zult ge bij den weerstuit zoo bout zijn? Gij weet, dat ik de geestelijkheid op mijne hand heb."

"*Allons donc, beau Sire!* riep de jonge Hoey'sche burger, uit een hoek te voorschijn springende; "gij en de geestelijkheid!" En de flinke Waal schaterde het uit. "Geen pater, die u niet in den ban deelt, als hij wist hoe prettig gij *de biecht van den Vos* weet na te doen."

"*Tais-toi, Nicolas!* bad de man, die zich herberg en liefste

tegelijk zag ontslippen, die terecht vreesde in nog grooter gevaar te zullen raken, en luide verontschuldigde hij zich: „Omdat ik voorlezer was aan het Hof van de Aartshertoginne zaliger! Och, dat ik nooit, om mijne schalkheid, in ongenade gevallen ware, ik zou thans, in haar uitersten wille bedacht, te Napels macaroni smullen, als mijn *amigo* de majordomo! Maar de Abt van de Kruisheeren heeft zich mijner aangetrokken...”

„*Ça passe les bornes!*” riep Nicolaas, „gij leent geld van mijn vader, onder voorwendsel dat gij onze geloofsbroeder zijt...”

„*Un bienfait reproché!*” viel Perret beschamend in; „maar het zij zoo! zou het tegen mij bewijzen, als ik aan het Hof veinzen leerde? Om in mijne positie partij te trekken van twee ketters, *ton père, Nicolas!* en dezen meester Zilbrecht...”

De flinke Waal trad achteruit: „*La vipère!*” trilde hij; doch de waard uit de Kreeft, zich schamende zoolang dupe geweest te zijn, gromde toornig: „Ik zie, dat gij een doortrapte hypocriet zijt, met wien ik verder niet te doen wil hebben; scheer je mijn huis uit!”

„*Volontiers!* ik beloof je, ik zal morgen niet weer komen, al zou je er mij om smeeken!” antwoordde de afzetter brutaal en wou zijn biezen pakken.

„Halt!” sprak nu luitenant Paets, hem bedaard den weg versperrend. „Een suspect personage als gij zijt, laat men zoo maar niet heengaan.”

„Met wat recht komt Staatsch volk de wet stellen te Hoey?..” vroeg de Brusselaar, bevende van teleurstelling.

„Met het recht van den sterkste, 't geen boven dat van den slimste gaat.”

„*Quien come la vaca del Rey,*” maar mijn Spaansch is hier onnut,” viel Perret zich zelve in de rede en voer voort: „voor en achter moge hij toezien, zoolang hij leeft, die van de koe des Konings heeft gegeten! betrappen doet men hem, al zou hij, uit zijn graf opgedolven, over honderd jaar de beenderen betalen; ik beroep mij op den Koning van Spanje!” — Een blik op zijn gehoor; het had blijkbaar geen indruk gemaakt. Luitenant Paets luisterde slechts naar een verhaal van meester Zilbrecht. — „Waar beticht men mij van? waar kan men mij van beschuldigen?” hervatte de Brabander, „dat ik een mooi meisje blauwe bloemen heb verkocht? sinds wanneer schelden soldaten dat zonde?” — Een lach ging op, en het was Nicolaas niet alleen, die zich luidkeels verlustigde. „Van de hand af tot de lip, heeft men al te met wel slip,” ik ervoer het, evenals de heeren het stellig op hun beurt hebben gedaan; „zoodra de ware Joseph opdaagde week ik ter zijde,” en Perret zocht Wouter, maar op bevel van luitenant Paets had deze met een paar manschappen het vertrek verlaten. — „Al boet ik er huis

en hof, die ik reeds de mijne meende, bij in, troosten zal ik me," juichte de Brabander; „trouwen, trouwen, schoon geluid, is zoo zoet niet als het luidt!" Ik weet het van meer dan hooren zeggen, de heeren misschien ook; wie van u zou met mij niet gaarne bij ervaring kunnen getuigen: „tot de poort toe duurt de rouw, om een overleden vrouw!" — „Geen haan op een preekstoel, die zoo redelijk snakt," hoorde Perret zich aanmoedigen; het was de wachtmeester van Baex, die dus toejuichte. — „Wat heeft men tegen mij in te brengen? wat zou recht geven mij aan te houden? Dat ik den waard Zilbrecht naar mijne pijpen wilde doen dansen? dat ik meester Hennin een sprookje op den mouw heb gespeeld? *A quien dizes tu poridad*, alweer die verwenschte gewoonte; wat ik zeggen wilde is: wat dit hazenhart aangaat" — en hij wees op meester Zilbrecht — „hij ondervond: „dien ge uw geheim hebt uitgebrocht, dien hebt ge uw vrijigheid verkocht;" als ik er waard van de Kreeft door was geworden, ieder had mij naar de oogen gezien!" — „*Pour l'amour de tes beaux yeux!*" klonk het er schalks tussehen. — „En zoo ik mij bij uw vader, *Nicolas!* anders voordeed dan ik ben," de man viel niet van zijn stuk te brengen; „het werd mij geboden door een zeer, waaraan ik geen der heeren toewenscht te hinken: „hebt gij schulden die vermeeren, looft gij nooit? gij zult het leeren!" Een gemurmur van toestemming; onloochenbaar won hij veld; maar Wouter en de beide manschappen waren weergekeerd, en Perret hoorde den eerste tot luitenant Paets zeggen: „Ruim genoeg voor een half vaan ruiters en zeker als een graf!" — Toen werd de Brabander doodsbleeke en zocht te vergeefs de zege, die hij voor zich zag, te grijpen. — „Leert hoog en laag op alle veelen, en danst al dat de tijd wil spelen;" voer hij voort; „welnu, wat anders heb ik gedaan? Er was visch in het water, waarin ik mijn net wierp, en als een ongesloten deur een heilig man tot kwaad bekoort, dan mocht het Kreefje en Gonda mij..."

„Geen woord meer!" sprak luitenant Paets, „ge blijft mijn gevangene. Meester Zilbrecht! licht gij Wouter Willemsz en de manschappen naar uw kelder voor."

„Geweld!" schreeuwde Perret.

Luitenant Paets wenkte hem weg te leiden.

„*Pardon, Lieutenant!*" viel de Hoeysehe burgerzoon in, uit de schemering te voorschijn gedrongen, „*mon père le croit son ami;* wilt gij hem vragen..."

Al hield Nicolaas een omzien op, toen de vorschende blik des krijgsmans zijn binnenste peilde, hij stond dien zegevierend door.

„Wat?" klonk het.

„Wat hij is, Papist of Calvinist?"

„Gevangene!" sprak Paets, „gij hebt de vraag gehoord; antwoord!"

Wat gaat het iemand hier aan? Als Nicolaas mij trouw was geweest, hij had de wacht al gewaarschuwd. Gij, Staatschen! geeft hoog op van uwe tolerantie; ik ervaar ze."

"Eens nog: antwoord!" hernam de luitenant, ditmaal dreigend.

Die ongelukkige spreekwoorden-manie! "Alle papenkappen stoffen op haar lappen...." begon Perret.

"Een eerlijk man komt voor zijn geloof uit; in boeien de Spagnoolsche spie!"

"Ik ben een eerlijk koopman en een geboren Hollander!" krijgde de gewaande Perret op het onverwachtst; "ziet wel toe, mijne heeren! wat ge mij doet; want ik heb een bloedverwant, die in de Staten zit voor Zeeland."

De logenaar spreekt waarheid, nu herinner ik mij alles! borst Wouter Willemsz levendig uit. "Ik wist wel, dat ik uw gezicht meer gezien had. Gij heet eigenlijk Jakob van de Perre en zijt uit Vlissingen gevlucht om bedriegelijke bankbreuk; uw broeder moest den Gouverneur van het Engelsch garnizoen in den arm nemen, om u ongemerkt uit de voeten te krijgen."

"Die ben *ik* niet! die ben *ik* niet!" schreeuwde de gevangene met eene schrille stem, en deed tegelijk wanhopige pogingen om zich uit de omklemming van Wouter Willemsz los te wringen.

"Gij zijt het wel, en... zijt nog wat anders ook," sprak eensklaps op vasten toon Rosse Jan, die zich, in grijs en narrenkap en rinkelstaf, ten deele van zijne vermomming had ontdaan en stilzwijgend maar ingespannen het geheele tooneel bijgewoond, doch nu vooruit trad onder het licht der lamp.

"Hemelsche gerechtigheid, hij is het!" riep de vermeende Brusselaar, gillende van schrik, deerniswaardig, trots al zijne leelijkheid, zoo vreeselijk was zijne ontsteltenis; "brengt mij waarheen gij wilt!" riep hij den manschappen toe, die achter hem stonden, "maar bergt mij! bergt mij! want die man zal mij vermoorden!"

"Wat wilt gij dat ik met hem doe?" vroeg Paets, de eenige bedaarde in de gansche groep, zich tot Rosse Jan wendende, die met oogen vlamme van toorn den voet ophief, toen de gewaande Perret hem zocht te naderen.

"Heb erbarming met mij, messire! heb erbarming! gij zijt immers een Christen? schenk mij het leven!" vleide deze met smeekende stem en deed eene poging om zich op de knieën te werpen, wat hem echter door de stevige vuisten van Wouter werd belet.

"Gij herinnert er mij aan, dat ik een Christen ben! Wel ter snede, ellendige! maar hecht gij nog aan uw armzalig bestaan? zoo leef, leef! als uw leven, door een driedubbel verraad gebrandmerkt, nog waarde hebben kan. Leef! en blijf kruipen in 't stof van allerlei vuil, tot gij er in stikt, en dan.... neem mijn vloek met u in de eeuwigheid!"

Allen voelden zich als met verstomming getroffen door de diepte van haat, sprekende uit den toon waarop deze gratie werd geschonken. Een van de eersten hief Nicolaas het kroeze hoofd weder op; daar hij van de Perre niet hoorde, zocht hij den blik van dezen, maar tevergeefs; de zwarte wimpers over de oogen, wikkelde de gevangene zich in zijn mantel. Wouter Willemsz, zijns ondanks een omzien verbleekt, hoorde luitenant Paets het bevel geven hem in den kelder op te sluiten, met eeneforschheid, die 's mans ontroering maar kwalijk verborg. De lantaarn trilde in de vingers van meester Zilbrecht, terwijl hij den musketier en de manschappen voorging. Gonda rilde, zich met haar voorschoot de tranen afwisschende, toch bleek zij van allen de moedigste, want zij trad naar Rosse Jan en fluisterde dezen toe:

„Dat is niet goed, messire! een mensch, die God vreest, en voor eigen zonden vergiffenis heeft te vragen, moest een ander zondaar niet vloeken.”

Rosse Jan sloeg zijne groote, scherpe, blauwe oogen, die straks donker schenen, door den gloed die er uit lichtte, op de vermetele spreekster en bleef haar lang zwijgend aanzien, terwijl zijn mond onwillekeurig krampachtig glimlachte. Op eens echter week die pijnlijke trek en langzaam zag men twee groote droppels over de bleeke, vermagerde wangen voortglijden.

„Eigene zonden!” sprak hij binnensmonds; „gij hebt gelijk, kind!” hervatte hij kalmer; maar om op een kei indruk te maken...

„Gebruikt men geen staal, tenzij men vonken wil krijgen.”

„Eilieve! wat dan?” vroeg hij, het hoofd naar haar opbeurende.

Vocht!” hernam zij fluisterend; „hij had uwe tranen moeten zien!”

Luitenant Paets bleek, eer deze weinige woorden waren gewisseld, zijne aandoening weer meester; het vertrek rondziende werd hij geen ander onbekend gezicht dan dat van Nicolaas gewaar; op zijn wenk was deze aan zijne zijde. „Jonkman!” begon de Staatsche officier; maar of de Hollandsche bedaardheid van den man, den middelbaren leeftijd reeds over, voor den vurigen Waal, bovendien in de eerste vaag der jeugd, naar eene bedreiging had gezweemd, viel deze in: „Ik vertrouw, luitenant! dat ge mij vrij en frank mijn weg zult laten gaan?...” — Het antwoord van Paets was ja noch neen. — „Uw naam, jonkman! en dien van uw vader?” klonk het — „*Mais, ma foi, j'ai nom Nicolas!*” doch er kwam zoomin een glimlach om de lippen, als een rimpel op het tanig voorhoofd; „mijn vader heet François Hennin,” voegde de borst er bij; „hij is goudsmid van beroep.” — „Protestant?” vroeg Paets lakonisch. — „Hij gaat in de oude kerk, bij gebreke van eene nieuwe; maar hij is van de gezworenen, en als de hekken hier te verhangen waren...” — „Wat bracht u op Vastenavond in de Kreeft?” vroeg Paets, en de nadruk dien hij op den tijd legde,

en de blik dien hij op de plaats om hem heen sloeg, deden Nicolaas gevoelen, dat die grijze knevels zijn kroeze haren overal elders zouden hebben gezocht dan in een uithoek der stad, in zoo vroolijke ure. — „Ik zou Perret's getuige zijn bij de overdracht der herberg, en mij hier, *vous saurez tout*, vermommen in een pak....” — „Waarin ge niet zoudt wenschen dat uw vader u zag,” vulde Paets aan. — „*Deviné, sur mon honneur, lieutenant! vous avez un fils...*”

„Ik ben zelf jong geweest,” zei Paets, en Nicolaas was beleefd genoeg om in te houden, dat men het hem niet aan zou zeggen. — Toch hernam hij, als had dat woord hem tot meerder vertrouwelijkheid genoopt: „Mijn pak ligt boven!” — „'t Is mijne zaak niet,” luidde Paets wederwoord; „maar als ik u gaan laat, wat borgt me, dat ge verzwijgen zult wat gij hier hebt gezien? — *La parole d'un Wallon* zou u genoeg moeten zijn, al hadt gij recht mij te houden,” hernam Nicolaas fier; „doch ik geef het u niet, tenzij gij ééne uitzondering toestaat.” Als Paets hartstochtelijk ware geweest, hij had den borst de hand gegeven; hij was het niet; hij vroeg bedaard: „welke?”

„Dat ik mijn vader moge mededeelen, hoe ik Staatsch krijgsvolk ontmoette, 't geen een aanslag beproeft.” — „Op?” vroeg Paets — „Op het leven van den gunsteling der Aartshertoginne te Namen,” hervatte de schalk. — „Ga,” besloot de luitenant, „en zeg aan uw vader, dat hij zich morgenochtend bij de schepen de la Géneste vervoege, als hij meer vernemen wil.”

Nicolaas was nauwelijks de trap in de hem bekende woning opgestoven, of meester Zilbrecht en Wouter Willemsz kwamen weder binnen; volgens het verslag van den laatste was de deur in het diepe gewelf achter den gevangene dichtgegrendeld. „Hij zal er het Spaansch spreken afleeren,” scherpte de musketier. Luitenant Paets lachte niet, maar beval dezen Jonker de Preys te roepen; „de wachtmeester houde het oog op de manschappen,” voer hij luide voort, en wie bij de wanorde van het oogenblik in de gelagkamer gekomen was, zonder er te behooren, gevoelde den wenk, dat hij zich verwijderen moest. Daar sloot de vaandrig de deur achter zich dicht. „Al genoeg tijds aan onze particuliere zaken gegeven,” getuigde Rosse Jan. — „Toch niet te veel,” meende meester Zilbrecht; „waren zij niet ten einde gebracht, ik zou kwalijk van dienst kunnen zijn.” — „Wees het dan nu dadelijk,” viel Frank in; „de manschappen hebben genoeg gerust.” — „Geene overijling,” bad meester Zilbrecht, „haastige spoed, zelden goed.”

„Wat reden geeft ge voor langer uitstel?” vroeg luitenant Paets.

En de bedaardheid van dezen bleek boven allen lof, bij de lange rede van den waard uit de Kreeft, tegenover het ongeduld van het overig drietal toehoorders. Wouter Willemsz mocht trap-pelen van drift; de Preys zijn lof verwenschen, slechts slapende

soldeniers en dommelige schildwachten te zullen overvallen; Rosse Jan zelfs glimlachen om de bondgenooten, die meester Zilbrecht zocht in het bier en den wijn, door hem der bezetting geleverd; Paets hoorde aandachtig toe, Paets scheen het gewicht van iedere bijzonderheid te wegen. Héraugière had hem terecht het bevel opgedragen; hij was zijn vertrouwen waard. „De oude wachttoren wordt niet bewaakt,” resumeerde hij den toestand; „die valt te bereiken uit het luthuisje van den Schepen, mits wij er door uw hof onopgemerkt binnen...” en hij zocht een woord en hij vond het, „binnenraken. Twintig, dertig man bezetting, die zijn te overvallen en te overmeesteren, mits de Gouverneur en de luitenant zich naar het Stadhuis hebben begeven; meester Zilbrecht kent uwe nicht de portierse, wier man hen moet inlaten?” Een hoofdknik van den waard was het antwoord. „Wouter!” Paets bleek waarlijk eens jong te zijn geweest, „Wouter! ga met uwe verloofde die kondschap opdoen. Vaandrig de Preys! zorg gij met den wachtmeester, dat het volk gereed zij, zoodra wij zekerheid hebben.”

Als wij verzen schreven, wij zouden de gelegenheid aangrijpen Wouter en Gonda te schetsen, arm in arm naar de stadspoort voortstappende, maar de zoete wijle koutens, maar zijne teleurstelling toen zij hem, een hoek omgeslagen, eensklaps ontglipte; maar de oogenblikken, die hem eeuwigheden duurden, toen zij onder den lantaarn der poort verdwenen was, dat laat zich slechts in maat en rijm weergeven; poëtische toestanden eischen poëtische uitdrukking. Ons arme proza blijft in de gelagkamer achter, die ook door meester Zilbrecht werd verlaten, daar hij voor den optocht nog veel te bestellen had; in welke Rosse Jan en luitenant Paets thans eerst gewaar werden, dat eene kooi aan den zolder hing, waarin een ekster wipte en snapte en pikte.

„Stil!” riep Rosse Jan heftig, al had luitenant Paets zijn zwijgen door geene sylbe afgebroken.

„Geldt het de sprongen van dat dier?” vroeg deze.

„Stil!” herhaalde Rosse Jan, het oor aan de luiken, — en stootte de gang in, en gaf den schildwachten, die aan de deur stonden, een wenk zich naar de keuken te begeven. Daar draaide hij den sleutel op het nachtslot, daar stak hij den bout door den grendel en was weer in de gelagkamer bij luitenant Paets.

„Hooft gij het gejoel en gezang, luitenant? het komt al dichter!”

„Vastenavondgangers!” meende deze.

„Als het maar niet de dolle hoop uit de *Druif* blijkt, die weet dat wij naar de *Kreeft* zijn gegaan.”

„Uwe gissing kan uitkomen,” hernam Paets, „’t zal het beste zijn er ons op voor te bereiden,” en op zijn beurt was hij in de gang, blies het laatste licht, dat nog walmde, bedaard uit en begaf zich toen naar de manschappen.

Op een stoel gesprongen, tuurde Rosse Jan door een gat, in allerijl met zijn dolk door het vensterluik geboord; het waren mommers, die op de Kreeft afkwamen. Een paar flambouwen lichtten den drom toe; zijn valkenblik meende den gunsteling van den heiligen Domitianus te herkennen: hoe verwenschte hij, te midden van zijn gepeins wat de nood eischte, het heidinnetje, dat dezen ontglipte, dat hem dien thans op den hals bracht! Staroogende ontwierp en verwierp zijn vindingrijke geest allerlei plannen; daar brak het gejammer van meester Zilbrecht en Mary, met luitenant Paets weer binnengekomen, zijne eenzaamheid af. Geen oogenblik zijne bedaardheid van geest verliezende, had de bevelhebber vaandrig de Preys en den wachtmeester Van Baex nauwelijks bevolen er voor te zorgen, dat geen der manschappen eenig teeken van leven gaf, of hij was meester Zilbrecht in zijn kantoortje gaan opzoeken, om van dezen te vernemen of er buiten Mary nog dienstboden in de Kreeft waren. „Geene!” was het antwoord geweest; „de jongen houdt Vastenavond en den knecht heb ik van de hand gestuurd.”

„Kom dan even binnen,” sprak Paets, „en breng Mary mee.”

Zij waren in de gelagkamer en verklaring bleek overbodig. De joelende, zingende drom was voor de deur, en de klopper bonsde, of men de bewoners met doofheid geslagen dacht.

„Niet opdoen!” kreet de waard Mary toe, die zich naar de deur reppen wilde; zij had haar uitgang ingeboet; het zou haar vrijer zijn.

„Opdoen, neen! maar antwoorden uit een venster der bovenwoning, meester Zilbrecht!” sprak Rosse Jan.

„Mijn beven zal 't uitbrengen.”

„Ik ga mee!”

Doch de kreten, die opgingen, waren weinig geschikt om den waard moed in te boezemen; hij hoorde hoe hij bij de menigte stond aangeschreven; „dansen” wou ze en „drinken” ook. Het overrijk woordenboek van Luiksche scheldnamen scheen te kort te schieten: de deur daverde.

„Wie redt mij?” kermde meester Zilbrecht; „we zullen allen omkomen!” voerde hij Paets toe, die hem bewijzen wilde, dat hij zich vermannen moest; „wie redt mij? wie komt me ter hulpe?”

„*La peur*,” klonk het, „*la peur vous sauvera compère!*” er was een vijfde in de kamer, en als hij allen de vrees inboezemde, die hij bij waard en dienstbode wekte, dan was hij in staat ook dien dollen hoop te verjagen; meester Zilbrecht deinsde drie schreden achteruit, en Mary beval zich in vollen ernst haren schutsheilige.

„Een eind touw!” sprak de gemaskerde, „en ik laat mij uit het venster neer en jaag ze op de vlucht.”

„*Admirable!*” riep Rosse Jan, „*vivent les Wallons!*” en was de gelagkamer uit en was haar weer binnen, een korf in de eene

hand, een lantaarn in de andere; wat er in de mand school, viel niet te onderscheiden; er lag grauw papier op, waarvan hij peperhuisjes draaide.

„*Prudence!*” sprak Paets den vermomde hartelijk toe, „*vous êtes tout impulsion.*”

„*Hardiesse!*” hernam de schalk, „*vous êtes tout phlegme!*”

„Gereed!” zei Rosse Jan.

En luitenant Paets verzocht baas Zilbrecht en Mary wel in het kantoortje de wijk te willen nemen, terwijl hij zelf in de gang de wacht zou houden en meester van den toestand blijven. Hij had er de beide sidderende bewoners des huizes gebracht; toen plaatste hij zich tegen de deur; het schijnsel eener flambouw viel door het raampje achter het uithangbord tot diep in de gang; het was of de Kreeft straalde.

Intusschen stoof het tweetal Walen de trap op.

„*Mieux vaut mourir de franche volonté!*” neuriede de gemaskeerde, in zijn overmoed, het rijmpje, dat op de grenspaal van het gebied van Hoey placht te staan.

„*Que du pays perdre la liberté!*” zong Rosse Jan, de aanhaling voltooiende.

Zij waren boven, — de lantaarn werd achter de mand geplaatst, toen het terrein verkend was. Andermaal deed de dolk zijn dienst in het vermoldde hout; zou de flambouwdrager van het uithangbord zijn neergetuimeld? voor de deur was het donker. Intusschen bleef het geschreeuw oorverdoovend; de bende danste een patertje, terwijl de ongeduldigsten tot elken prijs zochten binnen te komen. Het kleine dakvenster knarste op zijne hengsels, maar ging toch open; Rosse Jan zag den haak, en Rosse Jan had er de koorde omgeslingerd en bevestigd. „*Un instant!*” zei hij, en greep behoedzaam een paar pistolen uit de mand en legde die op den grond neer, en schikte zijn peperhuisjes er naast:

„*Bon voyage, Nicolas!*”

En schoten knalden de lucht in: en zwermen vlogen op de schaar toe; gehoornd en gestaart gleed de duivel, in sprongen die zijn boksvoten aan het licht brachten, de koorde af.

„*Le diable! le diable!*” juichte en jammerde de menigte tegelijk, jammerde zij meer dan zij juichte; van schrik stoof het grootste gedeelte op de vlucht.

„*A l'hôtel de ville!*” beval Satan, die de flambouw had gegrepen, op den dorpel van de Kreeft walmende, en zwaaide haar hoog in de lucht, en stoof, wie moed had hem te volgen, voor, om, men begrijpt het, die weg te werpen en den stoet te ontslippen, waar hij wist dat een hofdeur voor hem op een kiertje stond, waar hij werd gewacht!

HOOFDSTUK VII.

Gedurende het verloop der laatste drie eeuwen is de gedaante van ons werelddeel zoozeer veranderd, dat het inderdaad verbazend zou zijn indien de verhouding, in welke kleine steden weleer tot groote plachten te staan, dezelfde ware gebleven. Wij vreezen dan ook niet dat iemand de juistheid der opmerking *que nous avons changé tout cela*, zal ontkennen; maar als wij voortgaande verzekeren, dat aan den avond der zestiende eeuw, Hoey in omvang en gewicht klein Luik mocht heeten, en Luik in die dagen in de Spaansche Nederlanden klein Rome werd bijgenaamd, is dan daarmede elks verbeelding vaardig een weidsch feest mee te vieren op het betrekkelijk kleine raadhuis van het eerstgenoemd stedeke? Al boogde Hoey op vijftien kerken en een aanzienlijk tal van abdijen en kloosters, het telde des ondanks, het telde daardoor misschien maar eene bevolking, welke de vijf duizend niet te boven ging, wij bekennen het; doch het gemeenteleven was er, trots het geestelijk gezag, dat den staf zwaaide, tot vollen bloei ontwikkeld; maar de gelegenheid voor welke men zich tooide, had uit den omtrek aanzienlijke gasten binnen de muren gelokt. Inleiding genoeg om ons dus te durven vleien, dat eene vluchtige teekening van het kleinstedeelsch tooneel, op 't welk wij ons thans moeten verplaatsen, met geen spotziek glimlachje zal worden begroet.

Onze eerste indruk bij het opengaan der hooge dubbele deuren, die uit het voorvertrek in de eigenlijke feestzaal leidden, zou voor onze dagen een beschamende indruk zijn geweest; de bouwkunst van dien tijd begreep de behoeften van het toenmalig volksleven en bevredigde die. Onder het zinnebeeld der Gerechtigheid den drempel overgeschreden, zou zich voor ons eene meer lange dan breede ruimte hebben uitgebreid, groot genoeg voor het aantal gasten, die recht hadden hier te verschijnen. Het zware eikenhouten beschot was in vakken afgedeeld, waarvan

enkele zoo kunstig bleken uitgesneden, dat men de voorstellingen den beitel eens beeldhouwers zou hebben toegeschreven; maar een goed deel van die door ons vergeefs weerom gewenschte versierselen was nu bedekt door festoenen van sparreloof en ander wintergroen, afgewisseld met draperieën en wimpels van de stads-kleuren. Zoomin de wapenschilden der regeerende burgemeesters en schepenen als de devisa's *des arts et métiers*, op het feest door hunne dekens vertegenwoordigd, werden aan de wanden gemist. Van het hooge booggewelf hingen koperen kronen af, wier veelvuldige armen bontgekleurde waskaarsen droegen, en toch nog geen zee van licht verspreidden. Ter ontmoeting van wat zij te wenschen overlieten, waren er, van afstand tot afstand, standaardluchters geplaatst met dikke toortsen vrij wat walm gevende, al was men ook deze lichten den bijen verschuldigd. Intusschen scheen dit niemand te hinderen, want wij zien het meereendeel der Hoeysehe magistraatsleden, met hunne vrouwen en dochters allengs binnengetreden, onder begunstiging van het masker en der ongewone kleedij, vroolijk rondwandelen of deftig plaats nemen, zonder eenige klacht te hooren over dien damp. Zelfs de rook, toe te schrijven aan het reusachtig kolenvuur, ginds in de wijde schouw, ergert aan het hooger einde der zaal niet. Gewoonte verblindt voor en verzoent met alles! Hoe ons beweren wordt gelogenstraft op hetzelfde oogenblik dat wij het uiten! Al behooren verrassingen tot een Vastenavondsbal, al is waarschijnlijk tot dat doel ook thans weder een derde der zaal in de lengte afgeschut door een zwaar geplooid hangtapijt, de danslustige jeugd heeft er geen vrede mee. Zij, die alleen om den wille dezer uitspanning zijn verschenen, ze hebben reeds met zekere onrust de weinige ruimte gemeten, die hun tot dat vermaak wordt gelaten. Een enkele moge volhouden, dat dit slechts is geschied om muzikanten te verbergen, hij wordt uitgelachen, daar men deze hunne plaats op hetzelfde oogenblik ziet innemen op eene soort van galerij of balkon, die rondom het bovengedeelte van de zaal loopt. En de vraag, welke de verrassing zal zijn, waarvoor men zich die opoffering getroosten moet, wordt besproken met een ijver of het lot van Hoey er aan hing!

„Toch maar een kleine stad,” zal men zeggen. Herhalen zal men het, als wij, om der onpartijdigheid wille, doorslaander bewijzen van bekrompenheid zullen hebben bijgebracht; al zouden wij, naar Spaansche wijze, gaarne een vraagteeken vooraf plaatsen, of het ook in onzen tijd, of het in wereldsteden nog beter toegaat? Hier hebt ge de feiten; er heerschte zoowel kwaadsprekendheid als ijverzucht. Durft gij beweren, dat die verschijnselen zich nooit op ruimer schaal aan uwe bliken opdeden? Het getal der patricische familiën, en dergenen die tot hare bijeen-

komsten toegelaten werden, kon ten gevolge van het medegedeelde getal inwoners, niet groot zijn. In zoo beperkten kring kende men elkaar bij naam en toenaam, wist men alles van elkaar, en wat men niet wist, dat zocht men uit te vorschen of te verduidelijken Arm Hoey! niet waar? al ging men, gelooven wij, reeds te Athene aan hetzelfde euvel mank! De Chapeauvilles en de Kerkadets, die elkaar vijandig waren, maakten een goed deel uit van deze *haute volée* en geloofden zelfs het recht te hebben in die coterie den hoogsten toon te voeren; hoewel die aanspraak zich meer grondde op de voorname Luiksehe familiebetrekkingen dan op de positie, welke de mannelijke leden van die geslachten bekleedden in het Hoeysche stadsbestuur. Immers, er zat maar één van de Chapeauvilles in den raad; en de Kerkadets achtten zich tot den adel te behooren; waarom ze dan ook niet werden gekozen tot leden van het burgerlijk bewind. *Faiblesse humaine!* de naijver der gezworenen liet zich op dit punt niet verblinden; en toch rekende de Syndicus het zich ter eere, dat zij allen, den Kanunnik ingesloten, de uitnoodiging om zijn feest bij te wonen, hadden aangenomen; toch voelde de vrouw van den tweeden burgemeester zich geveleid, toen de echtgenoot van een der Kerkadets, eene geborene Chapeauville, bij voorkeur aan hare zijde plaats nam en een vriendschappelijk praatje begon!

Waarover dat interessante discours liep, kunnen mijne lezeressen licht raden, als zij zich herinneren, dat Charles Kerkadet als bij voorraad onder de leden zijner familie had gestoft op den triomf, dien hij over het vooroordeel van Madeleine de la Géneste zou behalen. Behoeven wij er bij te voegen, dat de Kerkadets die echtverbintenis (want dat het muisje een staartje hebben zou, daaraan twijfelde niemand), dat de Kerkadets haar wenschten, omdat zij het aanzienlijk vermogen van de la Géneste den Chapeauvilles niet gunden, terwijl zij het volgaarne aan een lid van hun eigen geslacht zagen toevallen? Misschien ja; maar dan eischt het ook geen betoog meer, dat de Chapeauvilles met stille minachting en verbeten afgunst die verwachting van de Kerkadets gadesloegen en hunne goede redenen meenden te hebben om te gelooven, dat zij nimmer vervuld zoude worden. Onnoozel is het meisje, dat zich niet voor kan stellen, hoe de geheele dameskring op dit punt eigenlijk in twee partijen verdeeld was: de geloovigen en de ongeloovigen; hoe er onder de oude heeren en deftige vrouwen gevonden werden, die voorgaven met de wereld en hare ijdelheden te hebben afgedaan, en zich echter ditmaal hadden laten verlokken om aan 't feest op het Raadhuis deel te nemen, louter uit nieuwsgierigheid om te zien of Madeleine zich werkelijk had laten overhalen om met hare gewoonte van preutsche afzondering te breken; boven alles om te zien hoe zij zich houden

zou, wanneer men haar begroette als de verloofde van Charles Kerkadet! En nu, in groote als in kleine steden, waar heeft men wel niet die zekere onrustige spanning gadegeslagen, welke hier heerschte toen het uur der bijeenkomst reeds lang verstreken was, het uur door de meesten niet eens afgewacht, zonder dat men het verwachte paar had zien binnentreden? Al de Chapeauvilles staken de hoofden saam, al de Kerkadets schaarden zich met hunne vrienden als op eene rij, zoo dicht mogelijk bij den ingang der zaal, toen ten leste.... de Gouverneur van 't kasteel verscheen, de dochter van den Syndicus opleidende. Elk was overtuigd, dat zijn luitenant met zijne juffer moest volgen, volgen moest, nu of nooit! Want zoo niet, dan stond Charles Kerkadet als een laffe grootspreker uitgelachen te worden, en Madeleine ja, waar men Madeleine dan voor zou kunnen uitkrijten, dat wisten de Chapeauvilles maar al te goed, en zij rekenden er eigenlijk op, al gaven zij voor het niet te wenschen.

Toch zouden zij zich misrekenen! Madeleine de la Géneste trad de feestzaal binnen aan den arm van Charles Kerkadet, gevolgd door haar vader.

Gewoon in afzondering te leven, had zij in den regel geen last van de vijandelijke gezindheid der Chapeauvilles, maar wist toch, dat deze bestond: wist tevens te zeer hoe zij door haar ganschen kring werd beschouwd, om niet te vermoeden welken indruk hare verschijning maken zou, hoe het nieuwtje van hare komst de zaal rond zoude vliegen. Ware zij bedeesd van aard geweest, het zou haar schuchter gemaakt hebben tot links wordens toe; had zij tot ijdelheid overgeheld, van gestreelden hoogmoed zouden hare oogen hebben gefflonkerd. Maar zij leed noch aan het eene, noch aan het andere euvel. Binnen trad zij met stille waardigheid, zonder het hoofd al te diep te buigen, zonder den blik vermetel rond te slaan, ondanks dat zij de overtuiging had tot velerlei opmerkingen te zullen uitlokken door haar tooi.

Hoe? geen goud-of-zilver-borduursel? Hoe? geen paarlenhalssnoer of fonkelende oorknoppen! geen borststuk, waarin edelgesteenten waren gekast! geen tot op de keurs neerhangende dubbele gouden keten, robijnen en smaragden saamschakelend! geen ringen zelfs aan de blanke vingers, toen de zijden handschoen, naar 't gebruik van den tijd, welhaast was uitgetrokken! Slechts bouwen van zilvergrijs damast; slechts een overkleed van zwart gebloemd fluweel, gevoerd met roode zijde; slechts een deftige kanten kraag! En dat op een feestavond die bonten *tooi de rigueur* maakte! Iedere vrouw, iedere jonkvrouw, welke zich van een karaktermasker had onthouden, elke feestgenoot, en het getal van deze was het grootste, die het zijden of fluweelen mom aan haar gordel had hangen, daar het maar op straat was voorge-

daan, allen hadden het den eisch der samenkomst geacht, haar gewaad door buitengewonen opschik met de uitzinnigheid van den laatsten carnavalsnacht in overeenstemming te brengen. Opschik, zeiden wij; want door verreweg de meesten was, in tegenovergestelden zin onzer schoone, de maat overschreden. Men zag er jonggehuwde vrouwen in den ouderwetschen bruidstooi harer overgrootmoeders, die stijf stonden van goud-borduursel en ingewerkte valsche steenen. Men zag er jonge meisjes met lange slepende gewaden van zilverlaken en plooisel van goudkant, zooals Maria van Bourgondië mag hebben gedragen. Men zag er bejaarde vrouwen met hoofdwrongen en sluiers van zilvergaas, en rokken *mi-parti* blauw en *mi-parti* oranje. Enkele droegen er tabbaarden van rood-goudlaken overheen, en lange wijde mouwen bijkans den grond rakende, als hadden zij behoord tot den hofstoet der gemalin van Filips den Goeden.

Madeleine's onthouding van alle sieraad had intusschen een dieper zin dan louter dien van een protest tegen de bacchanaliën, welke zij, door nood gedwongen, medevieren zou. Er was velerlei strijd in haar binnenste geweest, eer zij vast besloten had zich dus en niet anders te vertoonen. Naar de voorschriften der Calvinisten in sombere stilte opgevoed, mocht zij voor zich zelve nooit naar sieraden hebben verlangd, had zij, toen zij zich voor deze bijeenkomst tooide, het juweelkoffertje harer moeder aan het licht gebracht. De zwakheid was vergefelijk; zij duurde maar een oogenblik. „Foei van de ontwijding! had zij uitgeroepen. Zij was te moede geweest, als had zij er hare moeder mee voor zich gezien, toen deze op haar bruidsdag die heldere paarden, dien fonkelenden halskarkant droeg. „Ik zou heiligschenis plegen!” en weer school het kistje waar het lang verborgen stond. En echter geheel ongetooid te verschijnen, eenvoudig tot onbehagelijk wordens toe, het ging niet aan; wat bleef haar over? Madeleine vroeg het zich nauwelijks of zij gaf zich ook het antwoord. Een blauw zijden lint werd door de goudblonde lokken gevlochten; bevallig slingerden de beide einden langs den blanken linkerslaap neer. De bizarrerie bewees, dat zij er naar streefde partij te trekken van het eigenaardige harer schoonheid. „Om der zaak wille!” had zij gezocht, toen zij een blik in den spiegel wierp, „om ons doel!” en had niettemin gearzeld het bouquetje sneeuwkllokjes aan te vatten, dat de luitenant zoo galant was geweest voor haar te zenden. „*Pauvres perceneiges!*” was hare vermoorde verzuchting geweest, de groote blauwe oogen gevestigd op die blanke kelkjes tusschen dat spichtige, grille groen, de bodinnen der lente, maar die zelve haar luister niet zullen zien! Madeleine had een eind aan de mijmering gemaakt, door het ruikertje mee te nemen. Zij moest immers Charles be-

hagen, zij mocht hem niet afstooten, als zij haar wit wilde bereiken! En dat zij in het eerste was geslaagd, dat bewezen de meer oprecht gemeente dan fijn uitgedrukte betuigingen, die hij haar reeds bij het gaan naar het stadhuis had ingefluisterd; bewezen vooral zijne bewonderende blikken. Ten einde zich naar haar smaak te voegen, had hij, op zijne beurt, zich met maar eene rijke krijgsmanskleeding vergenoegd, waarover een ruime zijden mantel losjes was heengeslagen; en om redenen die wij begrijpen, had hij zijn masker laten vallen, zoo haast hij met zijne juffer was binnengetreden. Ieder moest het terstond weten, dat Charles Kerkadet had gezegevierd.

Als de vrouwen, die Madeleine haar hoe statelijken, toch stilten dos niet ten goede wilden houden, geweten hadden onder welke gewaarwordingen zij dien had aangetogen; zouden zij haar den last van het leed hebben verzwaard? Ware het vermoeden bij haar opgekomen hoe eng het der arme om het harte was bij die eerste tonen der lustige dansmuziek; met welk een schuwen weerzin zij die grijnzende maskers aanstaarde, die glinsterende menigte om zich rond zag woelen; welk een zielsangst haar beving bij de gedachte, dat zij zoo straks in de woeste tuimeling zou worden meegevoerd, — de woorden „laatdunkendheid” en „aanmatiging” zouden op hare lippen bestorven zijn. Hadden zij zich kunnen voorstellen met welke pijnlijke beklemdheid zij luisterde naar de aardigheden der zoogenaamde potsenmakers, die zich jegens iedereen vrijheden veroorloofden, welke onder de overige dames luid gelach wekten, maar haar het voorhoofd deden rimpelen of een droeven zucht ontlokten, hoe zij het hoe langer hoe levendiger voelde, dat zij zich hier niet op hare plaats bevond en dat het toch een post was, dien zij niet mocht verlaten zonder lafhartig hare teederste belangen prijs te geven, — zij zouden (wij willen het hopen) medelijden hebben gevoeld.

„Eilieve! nicht Madeleine!” sprak een der jongste dochters van den raadsheer Chapeauville, naast wie Kerkadet haar geplaatst had. „’t Is u wel aan te zien, dat gij u voor ’t eerst naar een carnavalsfeest hebt laten meetroonen; anders zoudt gij geweten hebben, dat men op zulken avond niet met eene gewone feestkleedij kan bestaan.”

„Ik achtte, de mijne kon volstaan voor mij,” antwoordde Madeleine.

„Juist voor u minder dan voor een onzer, of is ’t niet een gansch bijzondere vierdag voor u?”

„Zeker niet! waarom zou het dat zijn?...”

„Och, speel de achterhoudende niet; wij weten immers allen wat uw optreden met Charles Kerkadet beteekent...”

„Gij weet dat?” vroeg Madeleine, opgeschrikt uit hare eigene gepeinen.

„Wel zeker! 't is er immers nu door?”

„Wat zou er door zijn?”

„Charles heeft nu uw woord!”

„Mijn woord heeft hij om voor eens in 't carnavalsvermaak te deelen, ziedaar alles!”

„Alles? Al wil uwe preutschheid het niet toestemmen, wij weten beter. Wat zegt gij er van, neef?”

„En de afgunstige, die haar spijt eerst onder scherts meende te vermommen, wendde zich tot Charles, die achter haar stond.

„Beteekent dit niet dat we te Paschen bruiloft zullen houden?”

„Als gij het waart, nichtje-lief! misschien! . . .” hernam Charles, scherp; „maar gij weet, mijne Madeleine *n'est jamais de l'avis de tout le monde*, daarom heeft ze zooveel haast niet.”

„Mij dunkt, Charles! het zou wèl haast hebben, dat gij der vrouw van den Syndicus uwe opwachting gingt maken,” beantwoordde hem Madeleine.

„Als gij liever alleen met de nichtjes kibbelt, mij goed!” fluisterde Charles haar in, en deed wat hem gezegd werd.

Liever dan met de nichtjes te kabbelen, wendde zich Madeleine tot de vrouw van den Deken der drapiers, die naast haar was komen zitten, en begon met deze een praatje, maar verloor des ondanks geen woord van de berisping, die vrouwe de Chapeauville hare dochter heette toe te dienen, terwijl die aan Madeleine's adres kwam.

„Wel, Jeanne! hoe kunt ge nicht Madeleine kwellen, door reeds over de bruiloft te spreken, al heeft Charles haar woord. . . . Ge weet toch, ze gaat langzaam in alle ding; ze was ruim vijftien jaren eer ze zich genoeg voorbereid achtte om tot de Kerk toe te treden; ze is ruim twintig nu ze haar eerste Vastenavondbal bijwoont. . . . Voorwaar! ze zal haar dertigste willen afwachten, eer ze aan een huwelijk denkt; haar vader zelf kon vóór dien leeftijd zijn portuur niet vinden.”

„En toen vond hij?” lispelde het meisje, schamper lachend.

„Chut, kind! dat zijn geen dingen om hier te bespreken; 't is Madeleine's ongeluk, niet hare schuld, dat ze geene betere opvoeding heeft genoten, dat zij om zoo te spreken geene moeder heeft gehad. . . .”

De arme Madeleine, die onder 't snappen der goelijke staalmeesteresse geen woord van deze hatelijke oordeelvellingen had verloren, voelde eerst het gelaat van verontwaardiging kleuren en verbleekte toen van smart. Zij geene goede opvoeding gehad! die als 't ware aan den schoot dier moeder met Gods Woord was opgebracht; dier moeder die ook door den echtgenoot van de vrouw, die dit zeide, tot ballingschap was gedwongen, uit lage baatzucht, welke zich een glimp van religie-ijver wist te geven! Doch zij moest zwijgen, wetende welk verloren werk het is, willens blinden

den blinddoek af te rukken; wetende dat er voor haar moeders goede zaak, voor haar moeders goeden naam geen recht viel te verwerven, zoolang de partij meester bleef, tegen welke zij met haar samenzwoer! Gelukkig voor haar kwam Charles Kerkadet terug. Hem ziende rees zij werktuigelijk op, meenende dat hij haar ten dans kwam leiden.

„Wilt gij van plaats wisselen, melieve?” vroeg hij haar bezorgd. „Van plaats wisselen? Ik meende.... dat wij dansen moesten....”

„*Soucent femme varie!* schertste Kerkadet; „eerst had mejonkvrouw er veel tegen, herwaarts te komen, en nu wij er zijn, brandt ze van ongeduld om den kleinen voet op de maat te laten trippelen.”

„Ik heb voorwaar geen haast,” hernam zij en ging zich weer neerzetten.

„Te beter! want de vertooning moet eerst plaats hebben...”

„Eene vertooning? Ik wil toch niet hopen, Charles! dat ge mij hier hebt heengevoerd om comedie te zien spelen?” riep zij, verontwaardiging en ergernis kwalijk meester.

„Comedie spelen!... als gij het nu zoo ten zwaarste opneemt; gij weet toch wel, hoe men ten onzent Vastenavond viert?...”

„Neen! daarin vergist gij u; het is u immers bekend, Charles! hoe mijne opvoeding mij van al zulke zotternijen verre heeft gehouden,” riep Madeleine luid, *à l'adresse* van hare nichten, „en dat ik, op mij zelve staande, genoeg te dragen had om er nimmer naar te vragen.”

„Zoo veel te meer zal u wat ons toeft, verrassen en vermaken. Wat het zijn zal, wie weet het? Misschien eene klucht, door de rhetorijkers vertoond, of een mysterie, door de scholieren van de Eerwaarde Paters! Als ik gelukkig gis, dan moogt gij gerust zijn dat geen onvertogen woord u kwetsen zal.”

„Alsof ik niet van die schoolspelen had hooren zeggen, dat sommige in darterheid den rijmen der rhetorijkers niets toegeven.”

„Laster, lieve! Louter laster! Bovendien, gij zult onder de juffers wel de eenige wezen, die er wat van verstaat, want het gaat alles in 't latijn....”

„Ik versta zooveel latijn niet; maar ik acht, neef! dat gij mij in een valstrik hebt geleid.”

„Als ik u alles vooruit gezegd had, Madeleine! zoudt gij zeker niet meegegaan zijn,” sprak hij fluisterend, en, zich dicht tot haar neigende, voegde hij er met nadruk bij: „en toch, gij weet zelve, hoe noodig het was, dat gij mij ditmaal niet teleursteldet.”

„Het is waar, Charles!” sprak zij smartelijk, „het was noodig!” en in haar harte voegde zij er bij: „moge God mij het zondige middel vergeven, om den wille van het goede doel!”

„En,” voegde Kerkadet haar toe, zelf eenigszins verslagen door het somber stilzwijgen, dat het anders zoo levendige meisje bewaarde, „gij waart nu immers zelve voornemens te dansen; is het dan zooveel misdadiger in uw oog bij een kamerspel toe te zien?”

„Gij hebt gelijk, Charles! het eene als het andere is van de wereld en uit den booze!”

„*Parbleu!* wij zijn immers ook van de wereld, *chère belle!* en wat geestelijken doen, mogen de leeken, voorwaar wel aanzien.”

„Eilieve, zwijg, neef!” sprak zij verdrietig, haast minachtend; „gij weet het, er zijn punten waarop wij elkaar altijd zullen misverstaan.”

„Het blijkt althans,” hernam hij, de schouders ophalende, „dat ik weder iets heb miszegd. Wilt gij dat ik mijn oom, den Kanunnik, bij u brenge, om u van dat vooroordeel te genezen? Hij is een geestelijke en een goed, vroom man. Welnu, daar zit hij in dat hooge spreekgestoelte, met de draperieën, er boven, nevens meer koorheeren. Meent gij dat die allen een groot kwaad zoo openlijk zouden meeplegen?”

„O neen! dezen schijnen er geen zonde in te zien.... dat is duidelijk,” hernam Madeleine.

„*Eh bien!* wilt gij heiliger zijn dan zij, die hun lijf en ziel Gode en der Kerk hebben gewijd....”

Het antwoord, dat zij kort en fluisterend gaf, werd niet verstaan; want de muziek had aangeheven, het hanggordijn week ter wederzijde, en men zag twee rijen gemaskerde jongelieden op zijn zoogenaamd oud-testamentisch uitgedost. Uit de schemering van den achtergrond, op welken zij half wegscholen, trad de rector van de Jezuïetenschool in zijn achtbaar ordgewaad den toeschouwers dichtcr, en deelde in de Fransche taal het publiek mede, dat de scholieren een christelijk zinnespel zouden uitvoeren, „de Bruiloft van Cana.” Op stichtelijke wijze zou men het groote mirakel zien vertoonen, zoodra hij zelf er de proloog van zou hebben voorgedragen, natuurlijk in kunstige Latijnsche verzen. Eer de waardige man zich echter daartoe in postuur had gezet, schoten twee gildenaren, met hunne rinkelende bellen en hunne geeselsweepen van deze en gene zijde toe en verkondigden, dat de keuze der eerwaarde paters voor de vertooning van dien avond eerst op een ander onderwerp was gevallen. Een voorgewend dispuut leverde het geschikte middel op, der menigte in te lichten omtrent hetgeen zij bij dat minder voegzaam geachte drama: „Het leven van Luther” getiteld, had verloren. Het zou aan het licht hebben gebracht door welke tentatiën Satan, de menschenmoorder, dien aartsketter tot zijne afgrijselijke euveldaad had vervoerd; het zou het verbranden van de pauselijke

bullen, waaruit alle andere crimen en goddeloosheden als van-zelve moesten volgen, ten tooneele hebben gebracht; het zou besloten zijn geworden met de aankomst van dien onverlaat in de hel en den schitterenden triomf der duivelen. Het intermezzo gaf overvloedig gelegenheid, door aanhalingen uit de berijmde koren den lachlust gaande te maken, maar bereikte zijn eigenlijk doel eerst in eene klachte over de zwakheid der achtbare Vaders, die, uit schroom voor den Magistraat, dat leven van Luther hadden ter zijde gelegd. Hoe de narren, deze menschenvrees geeselende, den libertijnen onder de bewindhebbers het masker afflichtten!

Onze heldin, — of moest zij niet van heldhaftigen aard wezen om zich zelve te beheerschen bij de onaangename indrukken, door deze beurtelings scherpe en schendende taal op haar gemaakt? — onze heldin had de vrijheid genomen, op het eigen oogenblik dat de meeste dames hare mommen lieten vallen, haar masker voor te doen, ten einde daar doorheen naar haar vader uit te zien, die op een der eereplaatsen gezeten dicht bij het tooneel, als *en pleine poitrine* de ruwe toespelingen had op te vangen. Een blik was genoeg om haar te overtuigen dat, wien zij deeren mochten, zij het hem niet deden; onbewegelijk bleef hij daar zitten in een ruimen Venetiaanschen mantel gewikkeld, slechts eene enkele maal met zijne geburen woord of blik wisselend. En Madeleine gevoelde, dat ze zijne impassibiliteit moest trachten na te volgen, dat het maar eene korte kwelling zou zijn.

In zelfbeschuldiging verdiept, verloor zij weinig aan het verwaterd verhaal van het eerste wonder des Heeren, door den eerwaarden rector in bloemrijke Latijnsche verzen beschreven. Zoodra zijne buiging het besloot, waarschuwde het handgeklap haar dat de proloog ten einde was, dat de vertooning van het mysterie zou beginnen.

Er was geen sprake van kunst in de schikking van den gang der gebeurtenis; de rij der scholieren trad op den voorgrond, en een uit hun midden, in een soort van priesterlijk gewaad gedost, verkondigde den volke, dat hij zijne bruid dacht af te halen, die hij in Christus huwelijken ging. En die bruid, wel verre van zich te laten wachten kwam ijlings te voorschijn in een lang slepend hoogtijdskleed van wit damasten zijde; behalve den Bourgondischen sluier droeg zij op hare hooge huive nog een klein kerkje. Voor wie het niet weten, deelen wij mede dat deze symboliek het priesterlijke huwelijk van den Bisschop van Luik met de Kerk heette af te beelden. Voor allen laten wij er op volgen dat des ondanks de bruidsstoet, tweemaal in processie over het tooneel trekkende, door viool- en fluitspelers werd begeleid, meer noch minder dan het op boeren- en burgerbruiloften toenmaals plaats

had. Ondanks haar zelve moest Madeleine glimlachen bij die zonderlinge vermenging van realiteit en mystiekery; maar, stiet zich het ontwakend, doch nog onbewust kunstgevoel van dien tijd aan dergelijke dooreenhaspeling slechts weinig, het tweede tooneel stelde haar gemoed op strenger proef. Jozef en Maria traden op; en hoe zij er uitzagen, behoeft nauwelijks te worden vermeld. De eerste mocht als een Oostersch grijsaard zijn voorgesteld, hij droeg de gereedschappen van zijn handwerk in zijn gordel; Maria daarentegen was kenbaar aan haar hemelsblauw gewaad en vorstelijsen mantel, een kroon op het hoofd, een kostelijk gouden kruis op de borst. Doch de samenspraak! Om strijd middeleeuwsch-mystisch en alledaagsch-plat, deelden de echtgenooten in deze elkaar hun besluit mede om het bruiloftsmaal van hunne verwanten bij te wonen mét hun zoon. De Maagd Maria nam op zich den laatste daartoe over te halen. Er volgde muziek, terwijl tafelen binnengebracht en aangericht werden door bedienden in het geantiqueerde pagekostuum, uit den tijd van Bisschop Groesbeek. Jongere knapen, als outerdienaars gekleed, zorgden voor den wijn, de bekers en eenige koelvaten. Eindelijk verschenen voorsnijders in ridderlijken tooi, met pastijen en gebraad. Ja, ten laatste werd er zelfs een pauw op den disch gezet, beteekenende dat het eelste voor „die schoone Bruid, de Kerke,” behoorde geofferd te worden. Schoon al het overige in berijmd Latijn werd voorgedragen, den lesten wenk ontving de schare in verstaanbaar Fransch.

„Paolo Veronese's beroemde schilderij,” zal men zeggen, slechts onder minder zonnigen hemel en met minder weelderige verbeelding overgebracht: Paolo Veronese's schilderij; waaraan toch konde Madeleine, toezien, zich ergeren? Wat kon daarbij hare ziele zeer doen? Het was niet wat ons, ondanks al die kleurenpracht den blik onbevredigd van dat meesterstuk wenden doet; niet het volslagen gemis aan verbazing over het wonder, niet de onverschilligheid van eene der hoofdfiguren, zich bezighoudende met een tandenstokertje. Het was eene heiligschennis, buiten het bereik der beeldende kunst gelegen, en voor welke elk tooneel, zelfs en vooral dat der vrome vaders, zich had moeten wachten. Zie, de bruiloft was aangericht, de jonggehuwden kwamen binnen en zetten zich neer; na hen de overige gasten; en eindelijk, toen allen gezeten waren, verscheen de Heilige familie! Doch al was de scholier dien men uitgekozen had den persoon des Heeren voor te stellen, al was hij, zonder mom, blijkbaar een zachtzinnig, zedig jongeling; al scheen hij te gevoelen, wat hij der waardigheid van Hem, dien hij vertegenwoordigde, verschuldigd was; al leed het geen twijfel dat hij door het meerendeel der toeschouwers werd aangezien met vooral niet minder devotie dan waarmee

men in de kerken en kapellen op de beelden der heiligen staarde, Madeleine gruwde weg; voor haar gemoed was dit optreden, de genadeslag. In die oogenblikken van onvrijheid en onvrede, — in die warreling van gedachten en gewaarwordingen, hare consciëntie in tweestrijd brengende over 't geen zij had behooren te doen of te laten, — in die pijnlijke ure, waarin zij een deel van haar leven had willen afstaan om zich in eenzaamheid op de knieën te mogen werpen en het evenwicht harer geschokte ziele weer te vinden, — in deze het te moeten aanzien, dat men zich verstoutte, den persoon haars Heeren te laten voorstellen door een scholier in vastenavondkleedij!

En echter, zoomin als het haar veroorloofd was hare plaats te verlaten, zoomin ook kon zij het oog afwenden van de voorstelling. Zij werd geboeid door den afschrik zelf, dien het schouwspel haar inboezemde. Beurtelings het masker afleggende en voordoende, de oogen luikend of opsperrend, bleef zij staren naar het jonkske, wiens euvelmoed zich onderstond den Zoon des Menschen te vertegenwoordigen, en vroeg zich huiverend, hoe de Heer marren kon te midden van dat goochelspel te verschijnen en de goddeloozen met siddering te slaan. Zijn onwaardigen voorsteller het eerst van allen! Er waren oogenblikken, waarin zij het met beving des harten wenschte; oogenblikken, waarin zij vlamme letteren over dien tooneelpraal zag lichten. Instorten moest die hoge zaal, jammergekrijt dien schaterlach vervangen! De arme! Het bonsde haar aan de slapen, als voelde zij reeds het dreunen van den schok; het suisde haar in de ooren, als ving het wee vast aan. Helaas! zij was niet meer de moedige, schrandere jonkvrouw, die zich des morgens zoo fier beroemd had, dat zij niet licht het hoofd verloor; zij voelde het hare duizelen; alles danste en draaide haar voor de oogen: de lichten wiessen aan tot flinkerende vuren; menschengestalten verkeerden in booze geesten die om haar heen wemelden; het werd haar te benauwd onder het masker, zij moest het afrukken, zij wist zelve niet dat zij het deed.

„Leid mij weg, Charles!” wilde zij uitbrengen, maar de stem stakte haar in de keel, en Kerkadeth, die achter haar stond en geheel aandacht was voor het mysterie, vermoedde zelfs hare behoefte niet.

Zij hield haar zakdoek voor de oogen, tranen gaven lucht; zij keerde tot besef van zich zelve en van wat haar omringde. „Ik moet volhouden,” sprak zij, de lippen saamklemmende.

Daar hoorde zij luide toejuiching om zich heen; het waren de aanschouwers, die hunne blijdschap en verbazing te kennen gaven over de stoute nabootsing van het mirakel. Eenige naïeve vromen maakten het teeken des kruises met dezelfde piëteit, als zagen

zij in de kerk het hoogwaardige omhoog heffen. Voor dezulken was hier geene ergernis, geene ontheiliging; mochten zij eene aanmerking maken, zij bepaalden zich tot de klacht: dat voor een Vastenavondspel de vertooning wat heel serieus was uitgevallen.

„Op Paschen of Pinksteren kon het aangaan,” zei de vrouw van den Deken, „ten minste als men het dan in de kerk te zien kreeg; maar op Vastenavond! Zoolang te hooren spreken in de gewijde kerktaal, niet anders dan of men in de mis ware geweest, daaruit blijkt voorwaar de overgrootte strengheid der Heeren Pastors? Zijt gij dat niet met mij eens, juffer de la Géneste?”

Madeleine gaf geen antwoord. Wat voor die menschen geen steen des aanstoots was, wat hen in zekeren zin stichten kon, dat was voor haar, niet slechts eene ergernis, maar zondig. En de gemoedelijke discipelin der Hervorming begon zich af te vragen: of zij wel vrijheid had voor aardsche belangen, zelfs voor de verlossing harer vaderstad, zelfs om hare moeder weer te zien, ja, laatst en zwaarst, ook voor hetgeen die martelaresse de zaak der religie noemde, zulk vergrijp te plegen? Stond er niet geschreven . . . en de eene tekst bezielde en de andere bestrafte; stond er niet geschreven . . . maar was er dan bij den strijd van plichten ook strijd van leer? Stond er niet geschreven . . . haar geweten had getuigd dat zij het offer brengen moest; en het werd gebracht!

„Eilieve nicht! gij kunt dan niet eens lachen om de klucht?” beet de kleine Jeanne onzer peinzende toe, haar even op den arm tikkende met den veeren waaier. „Stijfjes voor u heen te zien, als alles schatert van plezier, dat is toch al te puriteinsch!”

Was de klucht werkelijk begonnen? Madeleine had het niet opgemerkt; thans zou ze kunnen luisteren zonder kwetsing van haar godsdienstig gevoel! Een omzien beproefde zij het, en begreep eerst niet waarom men lachte, en bloosde zoodra zij het begon te begrijpen. Het was scherts van de grofste soort; het waren gemeenheden, uit lager leven gegrepen. Hoe kwam het, dat tal van zedige vrouwen om haar heen, jonge meisjes en bejaarde matronen toezagen en toeknikten, zonder schroom, zonder schaamte? Het was de zege der gewoonte, die bij haar allengs had vereelt of verstompt, wat bij Madeleine, door hare ernstige opvoeding, nooit was aangeroerd; wat, ten gevolge harer afzondering, door geenerlei schennis zelfs was bedreigd geworden. — Die ongelukkige Charles! hij had herhaalde malen beproefd hare oogen te ontmoeten, om er den indruk in te lezen door die potsen bij haar teweeggebracht; hem trof, toen hij er eindelijk in slaagde, zoo zwaarmoedig een blik, dat hij uit zich zelven fluisterend, tot haar zeide:

„Melieve! het blijkt wel, dat de klucht u mishaaft: wilt ge

hun de rest schenken en wat lucht scheppen buiten de zaal?"

Zoo welkom een voorstel had hij haar nog nooit gedaan, en hare aarzelende vraag: „Of dat aanging?" bewees hoezeer ze hare blijdschap over die uitkomst door twijfel wist uit te drukken.

„Wel zeker gaat dat aan! Gij zult de eenige niet zijn. Eilieve, Vrouwe Hortsinek! wil even ter zijde schikken, dat ik mijne juffer uitleide; de warmte hindert haar..."

„Met genoeg, luitenant! Lang zitten valt juffers, die naar den dans verlangen, zwaar."

En de goelijke vrouw maakte ruimte om Madeleine door te laten.

„Zij zou naar den dans verlangen! zij!" sprak nu Jeanne Chapeauville, zich verwaardigende dichter bij de vrouw van den drapier te schuiven. „Ik verpand er mijn mooiste borststuk onder, dat zij geen Spaansche drie kan."

„Zou de dochter van den rijken Schepen de la Géneste geen dansen hebben geleerd?"

„Och, waardige Vrouwe! wat zal ik zeggen? mijn nichtje heeft zulke singuliere opiniën.... Ze is zoo wat half onder de Calvinisten opgebracht, toen die nog getolereerd werden, tot schande des bisdoms!.... viel Vrouwe Chapeauville in, hare dochter het woord ontnemende.

„Nu, dan verwonder ik er mij ook niet meer over, dat het kamerspel van de scholieren haar niet scheen aan te staan. Toen ik zoo zei „die bruiloft van Cane is voor eene bruid op het tipje eene aardige profetie!" kreeg ik een antwoord, dat lang niet malsch was."

„Ge hadt eens moeten hooren wat kwaad bescheid ik ontving," viel de snibbige Jeanne in, „toen ik er voor uitkwam hoe het mij speelt: dat de hellevaart van Luther onzen neus voorbij zou gaan. Ik wil er een samaar tegen een strik onder verwedden, dat zij meer plezier zou gehad hebben als men de hellevaart van den Paus had vertoond, zooals dat in de kettersche Deutsche landen geschiedt."

„Wat zal men daarvan zeggen?" antwoordde de staalmeesteresse, goedig de schouders ophalende, „dat is leer om leer, en elk zijn meug..." maar zij ging niet voort, daar zij op eens een geduchten duw in de zijde kreeg van haar wettigen heer en gemaal, die achter haar eene staanplaats had ingenomen.

„Vrouwlief!" sprak de drapier haar toe, „mij dunk, je zult van die hansworstentroep genoeg hebben, en ik verlang naar een hartigen teug; laat ons naar de bodenkamer gaan."

„Mij wel, Philipeau! maar op een anderen keer zoudt ge zachter kunnen waarschuwen," zei de waardige huisvrouw en liet zich wegvoeren.

„Begreep je dan niet, dat je daar mooi op weg was om je te

verpraten?" fluisterde de echtgenoot haar toe, toen ze uit het gedrang waren. „Die Chapeauvilles, grootsch en valsch volk als ze zijn, leggen er zich op toe, ons uit te hooren. Kunnen ze iets tegen een burger inbrengen, dan verklagen zij hem te Luik; bij hun neef, den Opperpenitentiaris!"

„Och kom! als men zelfs op Vastenavond niet eens met den Paus zou mogen gekscheren..."

„Anderen mogen dat vrij, wij niet, of dacht gij er niet aan, dat ik zoo heel best niet sta met mijn biechtvader?"

„'t Is uw eigen schuld, hij is gemakkelijk genoeg; waarom pas je niet beter op?"

„Zwijg, malloot! — Ik meende te zeggen, dat die Chapeauvilles hunne nicht Madeleine belasteren, zooveel en waar ze maar kunnen. Ze weten wel waarom!"

„Dat juffer Jeanne luitenant Kerkadet niet gunt aan hare nicht, liet ze duidelijk genoeg merken. Ja, die afgunst, die weet wat!"

„Toch, vrouwke? Maar hier zijn we bij de kredenz; neem een kroes warmen wijn!"

Madeleine was intusschen door Kerkadet naar de zoogenaamde kleine raadkamer geleid, mede ter beschikking van de genoodigden gesteld. Hij hielp haar zich neerzetten op eene der aan het beschot vastgehechte banken, met groen laken bekleed; zij scheen zijne hulp waarlijk noodig te hebben, vermoeid en ontdaan als zij er uitzag. Hij had haar arm voelen sidderen op den zijnen; hij had haar moeten steunen bij het voortgaan, en nu liet zij het hoofd zoo machteloos zinken, dat hij haar eene flauwte nabij waande, en haar vroeg of ze niet een teug malve zij wilde tot opwekking.

„Geef mij een beker frisch water," vroeg zij.

Onwillens bleek zij het onmogelijke te hebben verlangd. Het dressoor mocht schitteren van elpenbeen, van zilver en van goud, — ook Hoey had zijne schroeven, zijne hoorns en zijne molens; — het dressoor mocht evenzeer geuren als glanzen — ook Hoey was weelderig in zijne gastvrijheid; al die overvloed, al die pracht bood echter geen water aan, dan wat in de koelvaten was uitgestort. Kerkadet zag er den droomerigen oppasser een twijfelachtigen blik naar slaan. Blijkbaar waren geene genoodigden dáár zoo vroeg reeds verwacht. Kerkadet greep den linker de drinkschaal die deze had aangevat, uit de hand. Door een venster aan de binnenplaats was de minnaar de frische stralen der fontein, in den glans van het licht flikkerende, gewaar geworden.

„*A l'instant, ma mie!*" zeide hij, en Madeleine bevond zich een oogenblik alleen.

Het moede hoofd tegen het beschot aan te vleien, de matte oogleden te luiken, of de wereld week, welk een genot! Alleen was ze, met hare gedachten alleen! Niet zoo alleen als ze geloofde.

Een jeugdig paar gleed binnen, het keurigst uitgedoste paartje van het gansche feest misschien, Madeleine, in haar hoek door die twee even weinig opgemerkt, zag de Florentijnsche gelieven niet. De jonker zette zijn zoeten kout vurig voort; noch hij, noch zijne schoone die onder dat fluisteren aan ververschingen dacht; daar klonk iets achter zijn mantel, die haar hoofd omhuifde, maar Madeleine hoorde niet wat. Onze droomerige oppasser deed het evenmin; doch waartoe liet de zwartoogige borst, die hem een handje hielp, driestweg een fijne fluit in duizend scherven vallen; waarom gaf de ondeugd geen zier om het geknor van zijn meester, dat volgde? wat wenkte hij den jonker toe, zoodra hij dezen bij het rinkinken zijn hoofd schichtig opheffen zag? Waartoe? waarom? wat? Ter deur spoedde zich het paartje, ter deur uit in zulk een haast, dat het door Charles Kerkadet zoo zuur gehaalde water over den sluier met *tremoli* dreigde te spatten, dien de schoone in allerijl weer had laten vallen; dat het glinsterde op de bonte rosetten, in franjes afhangende langs de zijden kousen van den jonker.

Het wederzijdsch: „*Pardon!*” ’t geen de carambole volgde, was overbodig; de Florentijner en de luitenant bleken goede kennissen.

Maar de arme Madeleine! Uit hare mijmering door haar aanbieder wakker geschud, zag zij niet slechts dezen, zag zij ook het gebloemde paar voor zich, hij guldenen op bruin sergie, zij zilveren op blauwe zijde.

„Waar ben ik?” vroeg ze verward.

„*Dites-Donc, Madeleine!*” sprak de schoone, die het kostuum van Bianca Capello droeg, en nu het netwerk had opgelicht om de paarlen te laten zien, in de blonde haren geschikt en langs den blanken hals rijende, „*dites-donc, vous a-t-on fait peur comme moi?* De duivel zou te Hoey gezien zijn!”

„Och, kom!” lachte Kerkadet, terwijl de dochter van den Schepen het water aan hare bevende lippen bracht.

„Zeg niet: zou gezien zijn, *belle incrédule!*” hervatte de jonker, „*dites: eu, ce qu'on appelle eu!*”

„Maar door wien?” vroeg Bianca.

Het was aardig ga te slaan, hoe ernstig de Florentijn met zijne blanke hand eerst eene beweging maakte, die aanduidde, dat hij zelf het voorrecht had genoten, en toen op dat ongesproken herhaald: „*eu de mes yeux!*” luide volgen liet: „*touché même, comme je vous touche!*” terwijl zijn slanke vingers Bianca op de wang wilden tikken, maar door haar waaier werden voorkomen.

En toch lachte het drietal niet, want, driftig en angstig tevens, vroeg Madeleine:

„Waar?”

„Bij het kroegje de Kreeft!” was het antwoord, en de drinkschaal

die geen geluk had dien avond, liep andermaal over; heen en weer ging hij in hare hand.

„*Mais nous sommes indiscrets,*” meende Bianca, en haar arm gleed onder het manteltje van den jonker; toen zij weg waren, dacht Charles zijne gelukkige ure gekomen. Madeleine bracht met welgevallen de drinkschaal andermaal aan hare lippen; zoodra zij Kerkadet die teruggaf, boog hij zich om een kus te stelen op die uitlokkenden hand.

„Laat af van die vrijpostigheden! neef!” klonk het bits.

Als hij „neef” heette, waren zijne fondsen aan het dalen; Charles leerde het heden niet voor het eerst.

„*Miséricorde, ma belle!* kan ik het helpen, dat de recreatie u tegengevallen is?”

„Recreatie! Voorwaar, als dit er voor geldt, verbaast het mij niet, dat Satan van de partij is!” borst zij uit in een angst, dien zij geen lucht mocht geven.

„*Du sérieux!* hernam hij, meer verschrikt dan gekrenkt en zich verlegen de handen wrijvend.

„Spot niet, Charles! Ik ben in geen luim eenigen schimp te verdragen.”

„*Ma foi!* of ik het merk! Toch houd ik het u ten goede. Gij hebt u zelve geweld aangedaan om mijnentwil; geloof me, Madeleine! dat ik het waardeer en door dubbele liefde u...” Hij was bewogen en bood haar zijne hand, met den blik verzoening smeekende.

„Spaar mij die betuigingen, het is er geene ure voor,” sprak zij met haar onverklaarbare heftigheid.

„Geene ure, Madeleine?” vroeg hij; „en dat paartje...”

„Die dartelen!” hernam zij met afschuw, „ge ziet hoe ik bijkans bezwijk...”

„Melieve! als ge zoo moede zijt, wil ik u niet vergen ook nog op het bal te blijven. Wij kunnen van hier onopgemerkt ontsnappen.”

„En gij.... gij... zoudt terugkeeren?” vroeg zij met een blik, in welke schittering hij zich vergiste.

„Neen, Madeleine, *soyez en sûre!* dan zoek ik mijn kamer op in het kasteel en krijg nog een pluimpje van den gouverneur!”

Hoe weinig benijdenswaard hem dat scheen, viel zijner bitterheid aan te hooren; maar Madeleine had er geen oor voor; haar voer een schok door de leden. *Mocht* zij zich zelve ontslaan? Eerst ten halve had zij zich gekwetten van wat zij hare taak geloofde; de gansche zaak kon op het spel worden gezet, als er in de vesting wacht werd gehouden. Op hief zij zich, zeggende: „Zulk een offer, Charles! wil ik niet vergen. Gij zult met mij dansen! dat heb ik immers beloofd? en ik zal mijn woord gestand doen!” Satan in de Kreeft strekte haar ten prikkel.

„Zoo wilt ge verzoenen?” vroeg hij, haar smeekend aanziende. Zwijgend reikte zij hem de hand.

Hij drukte die in de zijne en toen aan zijn hart. „Gij weet niet, Madeleine!” ging hij voort met een vochtigen blik, „gij weet niet, hoe trouw dit voor u klopt!”

„Charles!” sprak zij op een toon van weemoed, die hij voor teederheid hield. Een gloed van schaamte overtoog haar gelaat.

Zwijgend gingen zij samen de kleine raadkamer uit, in welke zij gedurende de laatste oogenblikken ook niet meer alleen waren geweest. De vertooning was afgelopen; en terwijl men in de groote zaal den tooneeltoestel wegnam, om haar straks geheel ter beschikking te stellen van den dans, verspreidde het publiek zich in tal van kleinere vertrekken, voor de tusschenpooze geopend.

Dank zij het bonte dooreenzweven van personen uit allerlei tijden, leverden deze nog grilliger tegenstellingen op dan eenige verbeelding zich scheppen kan; maar het waren de schreeuwendste niet, die de opmerkers uit den drom het meeste troffen; het waren die, welke onwillekeurig gelegenheid gaven den geest der menigte te doen uitkomen. Eene enkele ten proeve. Half weggescholen onder een der breede en hooge vensterbogen, stond eene gestalte, die ge zoudt gezworen hebben dat gij meer hadt gezien, een man van hoogen leeftijd, glimlachende de groep gade te slaan, welke aller aandacht trok. Onze vriend, mogen wij hem dus noemen? onze vriend liet het geopend boek, dat hij in de rechterhand droeg, zachtkens neerglijden langs de breede zoomen sabel, waarmee zijn tabbaard was bezet; hij verschoof de zwarte fulpen muts, van onder welke weinige dunne, zilveren lokken zich te voorschijn waagden; de breede neus van zijn, laat ons het bekennen, leelijk gezicht, stond een omzien scheef, opdat hij van achter den grijns te beter zou kunnen toezien. Wat toch wilde hij bespiën? Och, niets dan de verhouding van maar drie personages, Julius Caesar die Cleopatra rondleidde, Julius Caesar, die Boduognat aan zijne schoone wenschte voor te stellen.

„*Le rustre*,” mompelde onze oude, want de Nerviër was hooghartig genoeg het hoofd niet te willen buigen.

En de schare? hare sympathie wankelde een oogenblik. *Le Romain imposait, l'Égyptienne était ravissante*; maar toen Boduognat, van alle plichtpleging wars, het zwaard trok daverde het vertrek toch van toejuiching; de volkstrots op het grijze verleden kwam boven.

„*A quoi songes tu, Érasme!*” vroeg een man, die een Venetiaanschen mantel en eene Venetiaansche barret moms genoeg had geloofd, onzen mijmeraar.

„*J'ajoute*,” hernam de aangesprokene, die in de stem de la Géneste herkende? „*j'ajoute un chapitre à mon Éloge de la Folie.*”

En de oude arts, die niet enkel aan de gelijkenis van zijn gelaat met dat van onzen beroemden landgenoot zijn bijnaam had dank te weten, die met recht het bekende kostuum van dezen droeg, in oord naar den Rotterdammer zweemende, hij gaf zijn harte lucht over wat geestelijkheid en gemeente hem dien avond hadden doen lijden! Wat baatte het hem dat de Schepen, schoon deze niet als hij met de Ouden dweepte, toch wat de hatelijke uitvallen betrof met hem instemde? Zoodra de la Géneste op zijne beurt beweerde, dat de „Bruiloft van Cana,” dieper opgevat, eene dichterlijke verheerlijking had kunnen worden van gastvrijheid en gezellig genoeg, van huiselijk heil en huwelijksliefde; zoodra de Schepen tegenover de schilderij, die hem uit zijne reize in Italië heugde, en die hier zoo kwalijk nagevolgd werd, eene schets stelde van wat inheemsche eenvoud aan dat onderwerp zou kunnen ontleenen, schaterde de nieuwe Erasmus het uit.

„*La renaissance n'a pas réussi,*” meende de oude, „*et vous l'attendez...*”

„*De la réforme,*” was het antwoord.

„*Pauvres modernes!*” zuchtte de arts; „zullen zij ooit iets voortbrengen, dat bij de Ouden halen mag? Die gildebroeders van straks, geplonderd hebben zij voor hun *Laquais* beiden Plautus en Terentius; zij, zeg ik, het mocht wat! Weet gij, Pierre! dat het beste wat wij er in hoorden, al voor dertig jaren te Parijs werd vertoond door de *Enfans de Sans-Soucy*, als de Larivey hen een handje hielp? Onze rhetorijkers en uwe *réforme*, het zal wat geven!”

En Erasmus sloeg zijn boek weer open, of hij lezen ging; en daar gleden Charles en Madeleine voorbij. De la Géneste tikte uit den schuilhoek den luitenant op den schouder.

„Kerkadet, tot hoe laat hebt gij ook gezegd dat de Gouverneur blijven zou?”

„Tot middernacht denk ik.”

„*Un plaisir prolongé!*” zeide Erasmus; „eer het zoo laat is, ligge ik in de veeren? *et à la lueur de ma lampe, je lis Aristophane!*”

„Waarschuw mij, als het zoo laat zal zijn,” verzocht de Schepen den Officier.

„Ik beloof het u! hoezeer gij het vanzelfen wel merken zult, want klokke twaalf is algemeen démasqué.”

„Vader!” begon Madeleine angstig te fluisteren: maar de la Géneste scheen, bij dit gezelschap, geen oor te hebben voor vertrouwelijke mededeeling; hij vestigde, luid sprekende, hare opmerkzaamheid op eenige lachwekkende figuren om hem heen, en Charles zette zijne mededeelingen voort:

„*C'est le plus beau moment!* aan de verrassingen is dan geen einde, als alle maskers vallen.”

„Alle! . . .” herhaalde Madeleine; zij deed het hare weer voor. Te goeder ure! Het oogenblik was gekomen, waarin het verplichtend: „*sous le masque!*” der dolste intriges vrij spel gaf. „Laat ons voortwandelen!” sprak Charles haar toe, en voegde de daad bij het woord, hoe gaarne zij nog naast haar vader verijld had. Was het van de zijde des luitenants louter vrees dat zijne lieve, stilstaande, opgemerkt, grover schertst ten wit zou hebben gestrekt, dan hij vermoeden kon met haar smaak te strooken? We twifelen er aan! De bisschoppelijke officier gevoelde weinig lust te worden betrokken in het levendig kruisvuur, door Julius Caesar en Boduognat geen oogenblik gestaakt. Hoey mocht maar klein Luik zijn, het zweemde te zeer naar „die groote stad van ongheruste sinnen,” dan dat de jonkheid den krijgsman, die een geestelijk heer diende, zou hebben gespaard bij den twist over wereldheerschappij en volksonafhankelijkheid. Dat fiere Waalsche ros droeg zijn gemijterden berijder slechts onwillig; als het steigen, als het achteruitslaan mocht, dan stooft niet enkel het stof in wolken op, dan deed het in zijn overmoed vonken vliegen, waarvoor Kerkadet zijne oogen te lief had. Een ander zaaltje opzoekende, behoefde hij maar eenige dartele polichinels af te weren, wier scherpste zet zich bepaalde tot de vraag: of hij met zijn grootje te biecht ging?

„*Le jour des cendres au carnaval!*”

Men wilde maar geen vrede hebben met dat zwart fluweelen kleed.

Ons paartje had het midden van het tegenovergelegen vertrek bereikt; de luitenant bleek vrij gegaan, maar de arme schoone, die hij met zich voerde! Wie viel haar daar zoo hartstoechtelijk om den hals; wie bad haar om de helft der bescherming *de son futur seigneur!* Wie anders dan Bianca Cappello? die haren Florentijnschen minnaar in het gedrang had verloren, en vervolgd werd als zij, wier kleeding de loszinnige zich had gekozen. „*Il n'y a plus de doute,*” schertste het schepsel, „*le diable est à Huy, il m'a enlevé mon Duc!*” Kerkadet lachte van harte mede; maar de dochter van den Schepen dacht weder aan de Kreeft, en haar hart bonsde. Gelukkig dat Bianca, om strijd gevierd en geplaagd, niet opmerkte hoe Madeleine's stem trilde bij een onbeduidend antwoord op eene ijdele vraag; gelukkiger nog, dat zij eensklaps haar Francesco weder gewaar werd. Is er intusschen eene gerechtigheid tot op gemaskerde bals toe? Nauwelijks was de kleine hand der dartele weder onder het prachtig manteltje gegleden, of jaloerschheid flikkerde van achter hare zijden mom; zij had alle reden te vragen, wie toch de *belle bohémienne* mocht zijn, waarmee haar galant geïntrigeerd werd op het baldadigst? — „*Saint Domitien est donc le Patron des volages?*” klonk het. — „*Que le diable l'emporte!*” was Francesco's antwoord. — „*Tu*

l'as vu, beau conteur de fleurettes! Huy touche à sa fin," spotte een derde, en Madeleine was zwak genoeg bij die woorden andermaal te huiveren.

Des perceneiges, fraîcheur et pureté! que faites vous ici? vroeg haar een *devin*, die het gevallen tuiltje oprapende en aanbiedende, het gebaar maakte als wilde hij in hare hand haar lot lezen.

Charles voerde haar op haar wenk ook dat zaaltje uit en een derde in: zij waren den drempel echter pas over, of hij zag met schrik een domino naar hen toekomen, wiens houding geen twijfel overliet, dat hij eindelijk had gevonden wat hij zocht. Ontwijken? er was geene mogelijkheid toe; op zijde gaan? maar de domino deed het ook. Toch bleek het geen aanval.

"Wel, zoet Petekind! zijt ge mee om het carnaval te begraven? dat belooft een gezegende Paschen!" en zoowel aan den goelijken toon als aan den hartelijken handdruk herkende Madeleine haar heuschen peetoom, den Kanunnik Kerkadet. "Maar, Charles!" voer die tot dezen voort, "hoe kunt gij der Hoeyische dames stof geven te snappen, dat uwe juffer te bezorgd is voor hare diamanten om die hier te doen blinken? Het was aan u geweest daarin te voorzien, door haar op dezen dag een kostbaar sieraad aan te bieden."

"Als zij mij dat had willen toestaan.... Maar zij heeft geen minnepand willen aannemen..."

"Altijd preutsch en weerbarstig!" hernam de Kanunnik. "Madeleine!" voegde hij er bij, zachtkens met den vinger dreigende, "toch weet ik er wat op; morgen zal Charles u van mijnentwege een juweelkistje brengen; dat zult gij toch niet afwijzen?"

"Peetoom! ik houd van geen pracht!"

"Meisjeskuren! de bruid van een Kerkadet mag er niet uitzien als het kind van een Calvinist..."

"Maar, oom! moet gij toch zelf niet zeggen, dat die eenvoud haar goed staat?..." viel Kerkadet in. "Hoe het komt weet ik niet, maar het is mij of Madeleine in dat deftig kleed er uitziet als een echte Koningin te midden van een troep nagebootste prinsessen!"

"Wel, neef! dan zou ik toch een kroontje op die aardige gouden lokken willen zien; mij dunkt, ze zou eene Madonna gelijken."

"Charles! waar mag mijn vader zijn? ik had straks den tijd niet hem iets te vragen," voegde Madeleine haar geleider toe, weinig gestèmd als zij was om al die loftuigingen te beantwoorden.

"Ik verliet hem zooveen," verzekerde haar de Kanunnik, "hij was toen in de groote zaal en druk in gesprek met Érasme, die ons geestelijken, uit zijn boek, duchtig de les las. *J'en eus ma part, mais que voulez vous? pas de fête sans folie!* Thans heb ik er echter ook wel van, kinderen! ik ga naar huis. Een weinigje

den lever te laten schudden, dat doet me goed, maar mijn stand noch mijn leeftijd passen op een bal. Meedoen mag ik niet en dat gedraai om mij heen is vermoeiend. Veel genoeg en niettemin, en een vroolijken nacht!" Daarmee ging de goede man zijn weg, weinig vermoedende hoe zij elkaar zouden weerzien.

Kerkadet, wij laten hem gaarne volle recht weervaren, Kerkadet was gewillig genoeg de groote zaal op te zoeken, maar in deze den Schepen te vinden, dat ging zoo licht niet. Het geschetter der trompetten lokte de menigte uit de bijzalen ten dans; daar werd ons paartje Érasme gewaar; de la Géneste kon niet verre zijn, dachten zij. Vergeefs echter zag Charles naar deze zijde, en Madeleine naar gene uit; haar vader was niet onder hen, die den luimigen uitvallen van den oude het oor leenden. Waren ze minder bekommerd geweest, hoe onze heldin er zich in zou hebben verlustigd! Satyriek als hij was, stelde de arts zich schadeloos voor een jaar vierens van velerlei nukken zijner patiënten. Madeleine begreep het teisterende van menige toespeling; doch al behoorde zij tot zijne weinige gunstelingen, boeien kon hij haar thans niet. „Voort!" bad zij, „voort!" en het gelukte den beiden dringenden eene wijle; maar eensklaps zagen zij zich gesloten, eensklaps gesperd in een dichten kring, verzameld om een man, wiens allerlevendigste gebaren zonderling contrasteerden met zijn golvenden sneeuwweiten baard, die een juweelkoffertje onder den linkerarm tegen het prachtig fluweelen wambuis droeg. Alle dames om hem heen wilden weten voor wie het bestemd was.

„*A la plus belle,*” luidde het tergend antwoord.

„Men moet Benvenuto Cellini zijn om op zijn ouden dag voor Paris te spelen.”

Volkomen zijn hartstochtelijk karakter getrouw, bracht de vermoemde de hand aan den gedreven knop van den dolk, dien hij in keurig bewerkte scheede op zijde had.

„*Choisissez! Choisissez!* riepen, wij moeten het bekennen, wel-luidende, liefelijke stemmen.

„Maar dan dient ge mij te vergunnen de maskers op te lichten,” meende Cellini; en de hand die straks zoo driftig naar den dolk had gegrepen, strekte zich nu dartzelf uit naar deze en gene wapperende huive.

„*Quelle impudence!*” — *A la bonne heure!*” — en wat niet al kreten, klonken verward dooréén; doch al had ons paar er naar willen luisteren, het zou er niet in zijn geslaagd. „Laat uwe Koninginne om den prijs dingen,” beet een snerpnd vrouwenmasker Charles in het oor; „wij Prinsessen zijn nog niet geneigd haar als Madonna te kronen?” Geraakt hernam hij: „Als mijne liefste wachten moet tot de agunst haar eene kroon bedeeft, St. Patientia kome haar te hulpe!”

Gij kunt die patronesse behoeven, bij haar, die zich niet het hoofd maar wel het harte verkapt..." — „Masker!" was het weerwoord; „ik ken u, men moet familie zijn om zoo liefderijk te oordeelen." En Charles verwenschte de blinkende Bourgondische edelvrouw, wier vinnigheid hem had meegetroond. Waar was Madeleine? Hij zag haar niet, al stond zij geen drie schreden van hem af. Wie haar zag, haar nauwelijks zag of haar ook naderde, het was Benvenuto Cellini; Madeleine deinsde achteruit; maar Benvenuto liet zich eerbiedig op de linker knie neer, de bekende barret lichtende:

Indiquez-moi le masque de votre père," fluisterde hij.

Madeleine bleef zich zelve meester.

„*Sénateur de Venise!*" sprak ze, en Benvenuto Cellini had voor de inlichting geen dank te zeggen; in plaats van het zwart fluweelen kleed dat hij voor zich had gezien, toen hij het hoofd boog wolkte, zoodra hij zich oprichtte, witte kant om hem heen; het was Cleopatra, die een begeerigen blik op het juweelkoffertje richtte. „*Enfin!*" ontglipte hem; had hij ten leste haar die hij zocht gevonden? Van onder den arm gleed het in zijne handen, of hij het haar wilde aanbieden; maar mocht de ondeugd het sleuteltje in het slot steken, openen deed hij het niet. Begeerte lichtte hem toe, trots den dichten sluier; Cleopatra was zoomin Egyptisch gekleed als de scholieren straks naar Hebreuwen hadden gezweemd; verre bleek die tijd nog van de kennis, welke later kunst, in locale kleur en lokaal kostuum, onuitputtelijke bronnen van verrassing heeft ontsloten. Doch Benvenuto Cellini begreep er het karakter der Koninginne van den Nijl niet minder volkomen om: „*Eblouïssez toujours!*" riep hij, tartende.

En op ging de lange sluier, en bij de stilte der vrouwen hoorde Cleopatra den lof harer schoonheid in zucht en kreet den mannen ontvaren, — maar boette toch die zege zwaar! Om draaide zij, achter de weder wolkende kant, den sleutel en wierp een blik in het kistje en sloeg het zoo driftig weer dicht, dat de hengseltjes trilden. Benvenuto Cellini was al verre: hij wist wel hoe hij met haar afrekenende, haar zou doen verbleeken, als zij las: *Fermez les yeux à la concupiscence!*"

Welk eene wereld voor een harte als dat van Madeleine, die in een hoek der zaal aan de zijde van haar vader stond.

„Hebt gij iets begrepen van hetgeen ik leed?" vroeg zij hem met zachte, doffe stem.

Hij drukte haar tot eerste antwoord de hand, en schoof haar voort tot waar het zwaarder schemerde.

„Alles!" hernam hij, „maar wat het mij ook koste, kindlief! u op die proef te stellen, houd vol, bidde ik."

„Vader!" fluisterde zij, „wat is er toch in de Kreeft geschied?"

Tot driemaal toe vertelden die dwazen mij, dat de duiveler was gezien!"

Achter het masker werd geen glimlach geëischt; ook zou die hem stroef zijn afgegaan. „Dwaasheid, Madeleine!" sprak hij, en kon zich toch niet weerhouden te vragen: „wanneer?"

„*Sénateur de Venise!*" zwart van top tot teen!" zei de guit, „hoorden vader en dochter dicht bij zich mompelen. „*Sénateur de Venise!*" maar de drommel mag in deze duisternis zien."

„Te avond," fluisterde Madeleine, in antwoord op de vraag van den Schepen.

„*Sénateur de Venise!*" gromde het nogmaals.

„Ik ken die stem," sprak de la Géneste onzer huiverende toe, terwijl hij haar onder den arm nam, en met haar aan het licht trad. „Meester Hennin! wien zoekt ge?"

„U, schepen! hernam de Deken der goudsmeden, de mom oplichtende, als wilde hij toonen, dat hij het waarlijk was; „u! maar als deze jonkvrouw uwe dochter is," — de la Géneste knikte, — „en gij geene geheimen voor haar hebt," de Schepen schudde van neen, „zoo blijft in de schemering; ik heb goede boodschap uit de Kreeft!"

Madeleine voer achter haar masker met de hand over de oogen.

„François Hennin!" hernam de la Géneste, „we zijn kennissen van kindsbeen af..."

En de laatste woorden bleken overbodig, zoo diep had de man het hartelijke van den nadruk op dien voornaam gevoeld.

„Zou ik hier zijn," viel hij in, „als ik het niet goed meende? Mijn loshoofd van een jongen, *mais il faut que jeunesse passe*, hij was in de Kreeft, en maakte kennis met Zilbrecht's gasten, *Qu'ils soient les bienvenus!* Als ik hem mee wilde nemen naar het feest, beloofde hij u wel uit te zullen vinden; hij gleed mee binnen, hij hield woord..."

„Wees gedankt, Deken! tot straks!" zei de Schepen, en de oude Hennin had Reinaert de Vos met zoo goed gevolg gelezen, dat hij niet vroeg waarom de la Géneste zijne dochter eensklaps in het volle licht voerde, dat hij geen wenk behoefde om op zijne beurt in de duisternis te wijken.

„Kracht naar kruis!" sprak Madeleine, „wat ik in deze ure geleden heb, bezielt mij met te brandender ijver. Hoor! daar klinkt de fanfare en Kerkadet komt naar ons toe. Vader, als ge wist wat het mij kost hem aan mijne zijde te dulden! En toch, al groeit mijn haat tegen den Baälsdienst, toch is er eene stem van deernis in mijn binnenste, die voor hem spreekt; zijn goed vertrouwen slaat mij diepe wonden!"

„Eindelijk!" riep Charles van verre. „Voldeed de verrassing u?"

Hoe gaarne, hoe van harte had zij: „ja!" willen antwoorden;

maar hij meende Cellini's juweelkoffertje. Zij deelde hem mede, dat zij de vlucht had genomen eer het openging, om zich bij haar vader te voegen, dien zij van verre was gewaar geworden.

„En ik, *chère belle!* ik heb u een kwartier lang moeten verdedigen tegen eene booze oude vrijster,” verzekerde hij haar. „Ik heb wel verdiend, dat ge mij die ergeris goed maakt; wilt gij nu deze *branle* met mij dansen?”

„Ik ben gereed, Charles!”

Hoe verraste hem hare bereidwilligheid!

„Tot straks, heer Schepen! ik zal haar niet te veel vergen.”

En Kerkadet voerde Madeleine naar het midden der zaal.

„Liefste! hoe kil is uwe hand! de rappe beweging zal u goed doen.”

„Ik hoop het, Charles!”

En waarlijk, de dans deed in zijn oog wonderen. Het liedje, dat deze in het geheugen herriep, was haar niet te vroolijk; de schred, dien hij eischte, niet te vlug; en het air mocht kort zijn, en het refrein dus telkens terugkeeren, geene klachte kwam over hare lippen; zweefde zij niet op de vleugelen der hoop?

Intusschen was de la Géneste naar de kleine raadkamer geweest, en er bereids met luchtiger harte uit weergekeerd: wat hij er met François Hennin bepraatte, ge zult het vernemen, als ge luisteren wilt, naar het onderhoud, dat hij nu met den griffier van het Gerechtshof had, voor het heldere vlammeende vuur, aan het hooger einde der zaal. Het was *perfectly in keeping*, dat die beide mannen zich thans op een paar vouwstoelen neerzetten, van verre het gewoel gaslaande; zij liepen geen gevaar dat het plekje hun zou worden betwist, daar de meeste bejaarde of door de *étiquette* van hun stand tot grooter deftigheid verplichte heeren allengs waren afgetrokken; en danslustigen; of gij het zijt, of gij het waart, gij weet het, zij behoeven den gloed van het vuur niet om warm te worden! Bovendien de la Géneste zette voor den Griffier immers maar eene Venetiaansche vertelling voort, die ieder desnoods hooren mocht; eene vertelling, waarmede hij dien morgen begonnen was, toen deze hem vroeg, welk kostuum hij kiezen zou? „Voor mij,” had de Scriba gezegd, „voor mij kan het eenvoudigste volstaan,” maar reeds ging hun gesprek zijn gang, laat ons luisteren:

„Een nieuw incident!” viel de domino verrast in; de Schepen had het hem aangekondigd; „uw verhaal vloeit er van over.”

„Het is er het eigenaardige van, Thierry! Ge weet, Pietro was op het feest; welnu, op het onverwachtst bood zich de deken der goudsmiden aan mee te doen, terwijl hij bericht kwam brengen, dat de vloot in zee stak. Pietro haastte zich er zijn vriend van te verwittigen, en die vriend...”

„Gaf ook zijn woord!” viel Thierry in.

„Bravo!” sprak de la Géneste, haast uit zijne rol vallende; „geraden!” liet hij er op volgen tot haar terugkeerende. „Ge begrijpt dat hij nu minder dan ooit aarzelde, verzekerd dat, al mocht de meerderheid in den raad van Tienen tegen hem zijn, die één niet zwichten zou....”

„Hij zwichtte immers nooit, als hij eens zijn woord had gegeven?”

„Het was geen twijfel aan zijn trouw, Thierry!”

„Alles is mij helder in uw verhaal,” hernam de domino, „behalve twee bijzonderheden. Hoe kon Pietro er toe komen Maddalena voor Carlo te bestemmen, hem kennende als den gunsteling van den gezant van den Paus?”

„Gij loopt de geschiedenis vooruit; het bestemmen had niet aan hem gelegen. Van het voltrekken der verloving was immers nog geen sprake? Hij was tot voorzichtigheid verplicht om het verledene zijner vrouw....”

„Maar sedert die stierf....”

„Zij leeft... zij leefde nog, Thierry!”

De domino was bij de onverbeterlijke voordracht opgesprongen. „Ondanks de verklaring der abdis?” vroeg hij, en greep de hand van de la Géneste.

„Begrijpt ge nu, waarom Pietro dus ijverde?” hervatte de Schepen, hartstochtelijker dan hij anders placht te zijn; „begrijpt ge waarom hij het aan kon zien, dat Maddalena danste met Carlo?” en zijn blik zocht Kerkadet in den rijenden drom; „danste tot met den Doge toe?” want hij meende Madeleine gewaar te worden die den Gouverneur van 't kasteel de hand reikte.

„Toen hij zoolang gemard had, ja,” antwoordde de domino bedaarder; „maar waarom hij dit deed, waarom hij niet eerder....”

„Zijne vrouw in ballingschap volgde, Thierry? Oeh, ik heb Pietro's historie maar ten halve verhaald, u hem niet geheel doen kennen.... Schatrijk heette hij en was het; maar als hij vluchtte, geen middel om zijn vermogen mee te nemen; de Raad van Tienen zou het verbeurd hebben verklaard! Ik doe hem onrecht, Thierry! louter in zijn schatten school zijne gehechtheid aan zijn geboorte-grond niet! Van ouder tot ouder Hoeyen.... Venetiaan als ik, had hij het in zijn jeugd gehoord hoe zwaar het valt in den vreemde de trappen op te stijgen om eene gunst te gaan afsmeeken; hoe zout gebedeld brood is!....”

Regelrecht stapte eene kloeke gestalte naar onze zittenden toe.

„Schepen de la Géneste!” Het was de vriend die niet te best met zijn biechtvader stond. „Schepen de la Géneste! hebt gij het nieuwtje al gehoord?”

Op rezen de beide mannen.

„Welk nieuwtje, meester Horstinck?" vroeg de Schepen, die als wij den deken van het drapiersgilde herkende.

„Het klinkt vreemd genoeg, maar het gaat als een loopend vuurtje de zaal rond."

„Wat dan toch?" vroeg de la Géneste, met zenuwachtig ongeduld.

„Wel, er is een Staatsch officier op het bal gekomen!"

„Een Staatsch officier!" bracht de la Géneste met moeite uit, het hoofd zijwaarts wendende.

„Ongelooflijk; het zal een van onze jonkertjes zijn, die een Vastenavondgrap speelt," sprak de Griffier er tusschen, om den Schepen te hulp te komen.

„Een jonkertje! als 't u belijft, erntfeste Heer! zie maar eens even rechts voor u uit, naar die groote wapentrofee der schutters. Daar staat hij, een forschoe kloek man; onze jonkers zijn zoo breed niet geschouderd! En wat fierheid in die houding; gekleed in blauw fluweel met zilver, een gepluimden hoed op, een kort scharlaken manteltje hangende over zijn arm. Zie, hij draagt de oranjejerp, en naar ik hoor, maakt hij van naam noch kwaliteit geheim!"

„Hoe heet hij dan?" vroeg de Schepen, zich herstellende.

„Ik weet het niet; mijne vrouw heeft het hem wel hooren zeggen, maar het schommeltje onthield den naam niet."

„Doe ons den dienst en ga er eens naar vernemen," verzocht de Griffier, om den nieuwtjesaanbrenger kwijt te raken.

„Zou die Staatsche luitenant zulk een onvoorzichtigheid begaan?" mompelde de la Géneste; „of de jonge de Preys . . . maar neen! die is noch zoo groot, noch zoo forschoe van statuur. Zoo 't Héraugière ware! . . . Maar wat dwaasheid haal ik mij in 't hoofd!"

„Wat suft gij, oude vriend!" deed de Griffier hem moed grijpen; „als er verraad was, men zou zich niet dus blootstellen; en alles wel bedacht, waarom zou er niet een van de Staatsche officieren te Hoey op een Vastenavondbal kunnen komen, zonder dat dit in verband behoeft te staan met"

„*Cedant arma togae, Messire de la Géneste! Mars en appelle à vous*; de Staatsche officier, die hier zooeven is binnengekomen, zoekt u; *mais lui, qu'une phalange de preux n'arrêterait pas, s'arrête comme de raison, pour les belles . . .*" sprak Benvenuto Cellini luid tot dezen, terwijl hij er fluisterend bijvoegde: „*il est des nôtres!*"

De la Géneste had zich genoeg hersteld, om den vluggen grijze te vragen: „De onzen? wie zijt gij?"

„*En simplesse, Nicolas Hennin*," hernam de schalk, „*suivant l'acte de baptême fils de François dudit nom.*"

„Ik wil zekerheid tot iederen prijs," sprak de Schepen tot den Griffier en begaf zich naar die zijde van de zaal, waar de vreem-

deling stond te wachten, tot de dans zou geëindigd zijn en vrijen doortocht liet. Wat duurden die korte oogenblikken lang voor de la Géneste; wat klonk die vroolijke muziek hem sarrend in de ooren; en toen de dansers uiteengingen, met hoe snelle schreden begaf de Schepen zich naar den vreemdeling, die zijn vorschenden blik op de groepen der feestgenooten richtte.

„Mijnheer! gij hebt naar den Schepen de la Géneste gevraagd,” ving deze aan; het open, rustig gelaat gaf hem al zijne waarheid weer.

„Zijt gij het zelf, Mijnheer?” hernam de vreemdeling, met eene hoffelijke buiging; „tref ik het zoo goed, dat gij zelf”

„Ik ben het! Mag ik vragen wat gij mij hebt mede te deelen?”

„Te gewichtige dingen, om op dit oogenblik te bespreken,” hernam de officier. „Allereerst wees zoo goed en wijs mij uwe dochter; mijne boodschap geldt ook haar.”

„Mijne dochter!” herhaalde de la Géneste niet zonder bevreemding; „dat is de juffer, die daar met den bisschoppelijken officier wandelt.”

„Die jonkvrouw met dat goudblond krullende haar, die mij aan Koningin Elisabeth doet denken?” zei de vreemdeling met een welgevalligen glimlach; „eene fraaie gestalte, eene edele houding. Gelukkig! daar laat zij dat nijldige maskertje vallen! Welk eene schoonheid! gij zijt een gezegend vader! En wie is haar cavelier?”

„De Gouverneur van 't kasteel!” bracht de la Géneste met moeite uit; want hij zag dat deze het oog op hem gericht hield, en hij vreesde, dat de terrible vreemdeling in elkaar zou krimpen van schrik bij die aanduiding.

Maar de Staatsche scheen niet schrikachtig te vallen; immers lachend zei hij :

„Toch? de Gouverneur van 't kasteel op dit oogenblik hier! dat treft gelukkig! Ik moet kennis met hem maken!” en voort schreed hij om dien inval op te volgen; doch reeds stond Kerkadet aan de zijde van de la Géneste.

„Heer Schepen! de Gouverneur verzoekt u bij hem te komen; hij begeert opheldering!”

„Ik ben verloren!” dacht de la Géneste, maar de hachelijkheid van 't oogenblik zelf gaf hem den moed der overspanning.

„Wij gaan samen!” sprak de Staatsche officier, met kalmen glimlach zich weer tot Madeleine's vader wendend. „Gij zult mij voorstellen.”

„Wist ik slechts wien?” vroeg deze fluisterend.

„Marcelis Baxx, ritmeester in Staatschen dienst!” hernam deze met zoo luide stem, dat zij de zaal doorklonk, en de Gouverneur, die op drie schreden van hem stond, de hand aan het gevest

van den degen, niet meer noodig had hem te ondervragen. Marcelis Bacx! Voor wie eenigszins met den gang van den Nederlandschen Bevrijdingsoorlog bekend was, gold die naam bijkans een leger. Marcelis Bacx binnen Hoey! dat klonk als eene bedreiging of als eene uitredding, naar men tot de aanhangers des Bisschops of tot de afvalligen van dezen behoorde.

„Marcelis Bacx! die is niet alleen hier!” overwoog Kerkadet, met wassend wantrouwen.

Wat de la Géneste betreft, de vermetelheid ging boven zijn begrip, tenzij de triomf zeker ware.

„Ritmeester Bacx kan toch niet alleen hier zijn?” vroeg de Gouverneur, dezen een paar stappen te gemoet gaande.

„Waarom niet alleen?” hernam Bacx met waardigen eenvoud, insgelijks op vragenden toon; „ik twijfel, Mijnheer de Gouverneur! of uwe wacht aan de poort mijn escorte zou hebben toegelaten.”

„Maar gij zelf!...” begon de anders onversaagde bisschoppelijke krijgsman aarzelend, „gij zult het mij toegeven, dat....” en weer haperde hij, „uwe komst mij.... minstens zeer vreemd moet schijnen, Heer ritmeester!”

„Is die waarlijk bevreemdend! Al houdt uw Heer, de Prins-Bisschop, den evenaar der neutraliteit niet zóó vast tusschen de vingers, of hij glipt wel eens over naar de Spaansche zijde, dat is toch geen reden voor een Staatsch officier om het Luiksche grondgebied te mijden, als hij er noodig heeft....”

„Toegestemd, Heer ritmeester! maar toch....” en wat de Gouverneur zeggen moest, wilde hem de keel niet uit.

„Toch blijft het u verwonderen, dat ik, die binnen Hoey eene commissie had, mij door de algemeene vroolijkheid van den Vastenavond heb laten verlokken? dat ik, hoorende hoe men festijn hield, herwaarts kwam om het carnaval mee te helpen begraven? Het is waar,” vervolgde hij; „ik kom als ongenoodigde gast; maar ik kende den schepen de la Géneste bij naam en beriep mij op dezen, mij overtuigd houdende, dat het overige zich wel vanzelf zoude schikken.”

„Het lijdt geen twijfel, de naam van Bacx bevredigt met iedere....”

„Onbescheidenheid ligt u op de lippen, mijnheer de Gouverneur!” viel Marcelis in, terwijl zijn gelaat eene fiere uitdrukking aannam. „Het zou mij lief geweest zijn, dat.... ware 't alleen om den wille mijner broeders, ... die een beteren klank had.”

„Ik zou met stoute, met avontuurlijke daad hebben aangevuld, zoo gij er mij gelegenheid toe hadt gelaten, Ritmeester!” verzachtte de Gouverneur, zijne waardigheid handhavend; „dat er vermetelheid in uwe handelwijze ligt, zult ge mij toestemmen, als ik u zeg, dat ik recht meen te hebben u te vragen, welke commissie u in des Bisschops stad voert?”

„Veroorloof mij te hernemen, dat gij u in dat recht vergist; het zijn geen zaken die het kasteel betreffen.”

„Gij weet dus niet, dat ik ook het krijgsbevel voer over de stad?” en 's mans blikken *en disaient, plus que ses paroles*, aan het adres der overvrijzinnigen onder de feestgenooten.

„Ik heb er niet naar geïnformeerd; ik had alleen vernomen, dat het de Magistraat was, die hier een feest gaf.”

„En den Magistraat zijt gij welkom!” sprak de la Géneste; ik stel mij borg voor mijne collega's.”

En daar waren, die instemden, toen hij den toon had aangegeven.

„Mij ook zijt gij welkom!” hernam de Gouverneur, die zich niet wilde laten wegeijferen, schoon hij er bij moest voegen: „al ben ik hier zelf maar gast,” en daarom voortging; „doch in mijne kwaliteit ben ik gerechtigd te vernemen, waar gij uw verblijf denkt te houden, daar ik over de motieven, die u herwaarts voerden, morgen eenige inlichtingen wensch.”

„Waar ik mijn verblijf zal nemen? ik weet het waarlijk zelf nog niet,” schertste Bacx luimig; „ik denk in de eerste herberg de beste, tenzij men mij op het kasteel logies aanbodt.”

„Met genoegen! Slechts dien ik u te herinneren, dat ik als *regle générale* heb ingevoerd, dat elk edelman of officier in vreemden dienst, die 't kasteel binnentreedt, het niet weer verlaat dan op tijd en wijze door mij bepaald.”

„In uwe plaats zijnde, zou ik dienzelfden regel volgen, maar heusch genoeg zijn: dat niet vooruit aan te kondigen.”

„Ik zeide het ter waarschuwing, ritmeester! voor 't geval dat het den Heeren Staten inviel opnieuw spiën naar 't kasteel te zenden, zooals meer dan eens geschiedde.”

„Spiën, Heer Gouverneur! geeft men geen logies; men hangt ze naar krijgsrecht op!” Als Bacx in een oogenblik pauze de uitwerking van dit woord wilde genieten, had hij den wil van de reis. — „*Battu sur toute la ligne!*” hoorde hij hem toefluisteren, en de sneeuw witte baard schudde. „Maar,” voleindigde de ritmeester zijne verklaring, „zoo de Prins of hunne Hoogmogenden hier een spion noodig hadden, twijfel ik er zeer aan of ze juist mij daartoe zouden kiezen! Hoe het zij, als ik mij dergelijke taak had laten welgevallen, geloof dat ik trachten zou haar althans zóó te vervullen, dat ik geen verhoor van den bevelhebber had te ondergaan.... te midden van een feestvierend gezelschap!”

„Gij hebt gelijk, mijnheer! dit schijnt onhoffelijk,” sprak de bevelhebber van stad en kasteel, die de sympathie van zijn gehoor maar niet wist te winnen; doch, inderdaad, ik zou veel geruster zijn, zoo het u geliefd had mij te zeggen, met hoe sterk getal ruiters gij, vermoedelijk, voor de poorten van Hoey ligt!”

„Gij zoudt willen, dat ik u in groot alarm bracht met een fabel! Ik sprak de waarheid; een rot ruiters, dat mijn geleide uitmaakte, wacht op mijne terugkomst, ik weet zelf niet in welk naburig dorp.”

„Arme boeren!” sprak Kerkadet tusschen de tanden.

„Ik voer op dit oogenblik niet eens het commando over mijn eigen volk,” voegde Bacx er tot den Gouverneur bij; „stel u dus gerust.”

„In Brabant noch Vlaanderen pleegt men het te zijn, zoodra het gerucht zich verspreidt, dat de ruiters van Bacx rijden!”

„Maar de ruiters van Bacx rijden nu niet, en hun ritmeester had niet gedacht dat zijn verschijnen hier....”

„Een zwakkeren indruk zou hebben gemaakt?” vroeg de Gouverneur, geprikkeld door het logenstraffen van elk zijner bedenkingen.

„Tot zoo ongunstige uitlegging aanleiding zou hebben gegeven!” verbeterde Bacxforsch en fier, „dat mij niet eens een welkomst-groet....” maar hij moest zich zelve in de rede vallen, daar eene schitterende tegenspraak *en action* zijne klacht beschaamde. Schepen de la Géneste, die zich zoomin als Kerkadet voor kon stellen hoe de stoutheid tot roekeloosheid stijgen kan bij karakters als dat van Bacx, hield zich overtuigd, dat het in de macht van dezen stond het Staten-vaandel op de wallen van Hoey te planten zoodra hij wilde. Onwillekeurig gesterkt, als door het bewustzijn van een triomf had hij den Gouverneur met den Staatschen paladijn in 't gesprek laten worstelen, een ernstiger strijd blijde te ontmoet ziende; en zich met eenige leden van den Magistraat onderhouden over het voorrecht van dit onverwacht bezoek. Ieder hunner gevoelde zich weldra door die onderscheiding gevleid; de Syndicus begreep, dat zijne eer als gastheer eischte, de dankbaarheid door de daad te toonen.

De groote zilveren competasse, bij gildemalen in gebruik, en die de ware Benvenuto Cellini een bewonderenden blik zou hebben waard gekeurd, ten boorde toe met den edelsten wijn gevuld, werd den Staatschen ritmeester, op een zilveren schenkblad, door den Syndicus aangeboden. „*Les moutons de Panurge!*” lachte des kunstenaars vertegenwoordiger, toen de overige aanwezige leden van het stedelijk bestuur zich paarsgewijs tot hun dapperen gast begaven om deze te begroeten.

„*A la bonne heure!*” zei Bacx, „ziedaar eene hoffelijke repliek. Mijne heeren van den Magistraat! weest heil! op het welvaren van uwe stad!” en zonder aarzeling ledigde hij den bokaal en zette dien koeltjes, omgekeerd op het schenkblad, ten bewijze hoe goed hij den toast meende.

Opnieuw gevuld, werd de beker den Gouverneur aangeboden, daarna den Syndicus, en ging vervolgens rond onder al de leden

van den Magistraat en de gilde-dekens. Wat viel er te zien in dat oogenblik van stilte na den storm?

Een opmerker zou hebben gadeslagen, dat de raadsheer Chapeauville er zich van onthield mee te doen aan wat hij niet meende, en dat de luitenant Kerkadet, een oogenblik willens dit voorbeeld te volgen, voor die aarzeling op heeterdaad gestraft werd door een blik van Madeleine. Ons gaat de grimmigheid van dien achterdochtigen Hoeyenaar thans weinig aan, maar het stille spel tusschen het paar blijft ons boeien. Beschaamd en buigend voor haar wenk, liet Charles zijn opzet onmiddellijk varen en bracht den beker, schoon even maar, toch aan de lippen, in zijn binnenste dubbel ontevreden, dat hij, zijns ondanks, den invloed gehoorzaamde der jonkvrouw, die hem op hetzelfde oogenblik zooveel oorzaak tot verbittering gaf. Hoe zij het deed zonder dat zij wist of wilde! Binnen den kring, die zich langzamerhand om Baex had gevormd, was zij blijven staan, als aan die plek geboeid, — het oog gericht op den kloeken, ridderlijken vreemdeling, als aangetrokken door een onweerstaanbare toovermacht, — elk zijner gebaren met belangstelling volgend, als door een wondervol raadgever vermogen ingelicht, dat zij van hem bevrijding van al wat haar in die bange ure drukte, te gemoet mocht zien! Vanwaar die verwachting? zij had het niet kunnen zeggen. Ware het Héraugière zelf geweest, zooals ze een oogenblik vermoedde, zij zou het verklaard hebben als het natuurlijk gevolg der hoop, die zij met recht van zijne verschijning koesterde; — maar een dier ridderlijke helden, de mare van wier fabelachtige stoutheid ook tot haar was doorgedrongen, doch van wiens deelneming aan den krijgstoet van Héraugière zij niets weten kon: maar zijn optreden te midden van hare vernieuwde kwellingen en zielestrijd, waarom had het haar zoo opeens eene onbeschrijfelijke rust gegeven? Waarom was zij zelfs geen weerschok van schrik ter prooi geweest, toen zij den naam van haar vader had hooren noemen in één adem met dien van den vreemdeling: waarom had zij zich integendeel veilig geloofd, zoodra zij die kloeken heldengestalten aanschouwen mocht? Doch dankte zij die dan niet reeds het eerste respijt in dezen moeitevollen avond? Men had den dans gestaakt, men was in groepen saamgeschoold; wie het gegund werd, zij repton zich in een kring rondom den Magistraat en den doorluchtigen gast te sluiten. Als vanzelve tot de naastbijstaanden behorende, had Madeleine naar de muziek van die volle welluidende stem geluisterd; was zij verkeerd in bewondering niet minder voor het mannelijke zijner antwoorden, dan voor de onverschrokkenheid zijner gebaren; had haar, onder omstandigheden die zoo hachelijk schenen, zijn onverstoorbare goede luim toegeschitterd! Die man was *alleen* hier gekomen! alleen,

ondanks zijne voorkennis van de gespannen verhouding, die er bestond tusschen de Staten en den Bisschop! *Alleen!* Eén wenk van den Gouverneur, ééne kwaadwillige opvatting van den Syndicus, en de fiere ridder zou voor de overmacht van een troep ruwe soldeniers moeten bukken! En toch... Madeleine wenschte niet, dat het anders ware geschied; al was zij zich zelve onbewust waarom zij geen aasje van 's mans stoutmoedigheid wilde afgedongen zien, twijfel aan deze zou zij niet hebben gedoogd. Wel verre er van dat de geestdrift, waarmede haar donkerblauw oog nu op den held staarde, zou zijn verflauwd, als iemand het gewaagd had te beweren dat zijne veiligheid verzekerd werd door een vaan ruiters, den sabel op het marktplein ter hand, had deze, den laster logenstraffend, hooger geschitterd!

Geheel onder den indruk van die zedelijke grootheid, viel het haar zelfs niet in te vragen, of ook de mannelijke schoonheid van die heldengestalte, aan welke zijn prachtig gewaad ten volle recht deed, tot die betoovering bijdroeg? Als vrouw, had zij bij den eersten blik opgemerkt, hoe volkomen die korte kroeze blonde haren, *à la Henri Quatre*, voegden bij den platten kanten kraag, ook den naam van dien monarch dragende, naar den vorm dien hij de voorkeur gaf. Maar dat het vooral de vriendelijke uitdrukking was van dat even goelijk als rustig gelaat, die haar aantrok, dacht zij er aan in dien zoeten droom? Een oogenblik mocht hare fantasie zich bezighouden met de driedubbele gouden keten, het eereblijk voor zijne uitstekende daden; andere gedachten vervulden haar, andere vermoedens volgden elkaar in haar binnenste op. Wat had hem herwaarts gevoerd? De zucht tot ijdel vermaak? Wat zij gelooven kon, dat niet. Zoo gewaagd een stap, voor zoo wuft een doel, en dat zou die man doen! Op haar vader had hij zich beroepen! Mogelijk wachtte haar het voorrecht het uit zijn eigen mond te hooren.

„Madeleine!” en de hand die haar wat ongeduldig bij den arm vatte was die van Kerkadet.

In haar leven had zij de ironie van haar lot nooit smartelijker gevoeld, dan toen zij, dus in peinzende bewondering Marcelis Bacx aanstarende, gestoord werd door Kerkadet!

„Laat mij, ik wil luisteren!”

„Wat hebt gij met dien vreemdeling noodig?” beet hij haar toe. „Uw vader speelt een gevaarlijk spel als hij van deze Vastenavondgrap kennis draagt.”

„Laat mij!” herhaalde Madeleine nog straffer, „ik wil weten hoe dit afloopt.”

Hoe het afliep, wij hebben het gezien; de begroeting door den Magistraat verving het onderzoek van den achterdocht.

„Mijnheer de Syndicus! uwe gasten zullen mij deze stoornis

ten kwade duiden. Hun vermaak te vergallen was mijn doel niet. Ik meen het te deelen. Wat danst men hier? Is de *parane* te deftig voor een Vastenavondsbal?"

"De *parane*!" gebood de Syndicus met luide stem, de muzikanten wenkende. "De *parana*!" herhaalde de balletmeester.

"Danst gij die mee?" vroeg Kerkadet, zich met een misnoegd gelaat tot Madeleine wendende.

"Die vreemde begint den meester te spelen!" bromde hij in zich zelven.

Eer Madeleine antwoorden kon, was Bacx den kring der rondom hem staande heeren doorgebroken en stond bij haar.

"Juffer de la Géneste, gun mij de eer...?"

Daar kon geen sprake zijn van aarzeling; eer zij zelve wist of zij met iets anders dan met eene stomme hoofdbuiging had toegestemd, lag haar zacht handje reeds op den forschen arm van Bacx.

"Mijne aanstaande!" morde Kerkadet wrevelig.

"Benijdenswaardige!" antwoordde de ritmeester, zich even buigend met een hoffelijken glimlach. Maar al wierd die met een stroeven blik beantwoord, Bacx zette niettemin zijn opzet door en voerde Madeleine verder.

De muziek liet de melodie hooren, voegende bij den statigen dans. Er was gala-tooi genoeg om dien waardig uit te voeren, in keursen, stijf staande van paarden en rood goud, en deftigheid te over, en menig burgemeesterlijke buik, die er aan deelnam om den wille van den gast. Als waren de Florentijnsche gelieven zelfs bevreesd geweest, dat hij al te ernstig worden zou, had Bianca aan Julius Caesar hare hand gegeven en trad Cleopatra aan dien van Francesco te voorschijn.

"Wie is die wilde?" vroeg de ritmeester lachende, Boduognat gewaar wordende.

"*Un concurrent de votre Claude Civile*," meende Cellini, die ook eene liefste had gevonden.

De balletmeester gaf het teeken.

"Om u ben ik hier," fluisterde Bacx, naast zijne juffer voortschrijdende.

Het leed eenige tacten eer het haar mogelijk was te antwoorden; maar onder het omkeeren van hare gemoedsbeweging hersteld bracht zij langzaam uit:

"Daar was iets in mij, dat het mij zeide."

"Ik wil hopen dat gij niet bijzonder veel hecht aan dezen dans," ging hij even zacht voort.

"In het allerminste niet," antwoordde ze, schoon verwonderd over zoo weinig galanterie.

"Uitnemend! dan kunnen wij het kort maken," en hij voer voort: "ik onderstel dat gij moed hebt."

„Ik heb moed!” Al meende zij dat de toon er van getuigen moest, toch weigerde de stem haar dienst.

„Dat wachtte ik van u. Hebt gij ook zelfbeheersching om eene blijde tijding aan te hooren zonder dat uwe trekken u verraden?”

„Ik heb.... mijn masker,” en zij strekte de hand uit om de mom voor te doen; maar door eene snelle beweging voorkwam hij zulks.

„Neen! 't is mijn eenig loon voor het waagstuk, den gloed der vreugde uit uwe oogen te zien lichten; doch daar gij moed hebt, zal het u wel om het even zijn, of gij den lieden hier een weinige ergernis geeft.”

„Waartoe?”... vroeg zij eenigszins verward.

„Uw aanstaande paveneert met eene Bourgondische schoone die hij telken reize op den langen sluier trapt,” hernam Baex, na een haastigen blik in 't rond geworpen te hebben, „het oogenblik is gunstig,” en daar de muziek nog geen tentoonspreiding van een pauwenstaart gebod, maar de schare dansenden elkander slechts groetend had voorbij te glijden, zwenkte hij met zijne dame uit de zaal, de kleine raadkamer in, wier toegang hij reeds had bespied.

Daar waren ze alleen.

„En nu, juffer Madeleine! waar kan ik ergens uwe huik of uw kapertje halen? Wij gaan naar uw huis.”

„Naar ons huis!.... Nu reeds!.... Ik!.... Helaas! Onmogelijk! dat kan niet zijn!” stamelde en zuchtte zij.

„Het moet zijn. Uw eigen hart zal u drijven. Uwe moeder zit u daar te wachten.”

„Mijne moeder!....” en het was goed dat zijne forsche arm haar steunde, want zij wankelde van den schok der plotselinge aandoening.

„Op last van Kapitein Héraugière haalde ik haar af van Breda en bracht haar in drie dagreizen; de kloeke vrouw zag tegen geen nacht doorrijden op. Welk eene teleurstelling voor haar, die leege woning! Gij, — onbegrijpelijk, gij op een vastenavondbal! — haar echtgenoot ook, na zoo lange scheiding! Behoef ik u te zeggen, hoe duldeloos zij het wachten vond? Dat ik, die eigenlijk had moeten terugrijden naar het leger, de verzoeking niet kon weerstaan, hier zelf de boodschapper te zijn!”

„Al te gehaast,” hernam zij, met tranen in de oogen; „maar ik kan, ik mag nu niet hier blijven! Mijne moeder heeft felle vijanden! Als zij vernemen....”

„Morgen eerst! en dan, dat weet gij immers? is Héraugière hier meester.”

„Als dat waar zal zijn, mag ik niet heengaan.”

„Welk verband is er?”

„Zonder mij zou de luitenant van 't kasteel niet zijn gekomen; als ik weg ben, keert hij zeker veel te vroeg terug.”

„Die luitenant! uw aanstaande?” vroeg Baex, haar met sprekende oogen uitvorschende aanstarende.

„Dat zegt hij!” hernam zij bijkans met toorn; „mij vertegenwoordigt hij Rome en onvrijheid; ik haat hem; hij zal nooit de mijne zijn!”

„Zoo speelt gij hem masker! zooals wij in 't schaakspel zeggen!” hernam Baex, eerst woord voor woord en toen koel.

„Niet langer dan de nood het eischt. Och! dat ik oprecht had mogen zijn!”

„Wees het van nu aan,” hernam hij; „het veinzen moet u zwaar zijn gevallen.”

„Dat weet God!” hernam zij en tranen stroomden langs hare wangen; zij had verlichting noodig na zulke schokken. Opziende was ze alleen. Een omzien slechts, daar kwam Baex terug met den Schepen de la Géneste, en hare huik op zijn arm.

„Nu voort! samen voort!” sprak hij, haar zorgvuldig het overkleed omslaande; „denkt wat vreugde u wacht.”

„Gij gaat niet met ons?” vroeg de la Géneste.

„Onmogelijk! Nu ik weet hoe het met luitenant Kerkadet staat, moet ik blijven om den aftocht te dekken en te verklaren.”

„Charles zal ons willen volgen,” hernam Madeleine in onrust.

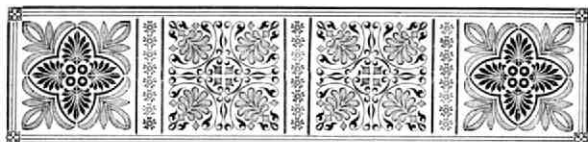
„Laat dat aan mij over hem neem ik voor mijne rekening.”

„Maar geen duel!”

„Een tweegevecht met den beker, anders niet!” gaf hij lachend ten antwoord. „Juffer Madeleine! voor uw moeder mijne groete. Vrij zult gij zijn”

„Ik ben al vrij! ik dank het u!” hernam zij met fieren, schitterenden blik, zag hem aan en reikte hem de hand.

Maar slechts even beroerden zijne forsche vingers de hare. „Den dank later!” sprak hij en snelde de zaal weer in, begroet door de vroolijke *gaillarde*. De *pavane* was al uit.

HOOFDSTUK VIII.

In plaats van het weidsche gebouw, dat den raad der stad Hoey ten zetel strekte, het eenvoudig lusthuisje van den schepen de la Géneste; uit de overwarme feestzaal, in de frissche winterlucht; — voor allerlei gewoel, ademlooze stilte, — het zijn overgangen, welke geheel slechts te genieten vallen, als wij er bij opmerken, dat in die eeuw de boorden van de Maas des nachts nog niet dat eigenaardig schouwspel aanboden, waardoor de ruste er thans, op menige plek, schier niets rustigs meer heeft. Eene wonderspreuk voor wie het nooit aanschouwde, moet hare verklaring veler heugenis welkom zijn. Dool om langs de zoomen van dien vloed, schilderachtig niet enkel in het schoone seizoen, dat de zon de gansche wake door verlangend aan de kimmen dwalen ziet, ook schilderachtig wanneer het gestarnte op zijne heuveltoppen de sneeuwkransen tintelen doet, dool er om in welk getij u lust, als de schemering daalt, als het geboomte schuil gaat, als het slingerend zilver zijn glans derft, eensklaps ziet gij er hier en daar lichten gloren; eensklaps, werwaarts gij u wendt, vuren blaken; eensklaps heinde en veer, bij den minsten adem des winds, rosse vlammen laai de lucht ingaan. Het is eene verrassing, die iets verschrikkends heeft. Het wordt eene verschrikking, aanwassende tot gij het gansche landschap de prooi des oorlogs gelooft; tot ge waant door wacht bij wacht te worden bespied en bedreigd; tot gij u tusschen wie weet hoe vele heiren acht ingesloten, elkaar dien gezegenden grond voet voor voet betwistend. Er is op den rotstop, van welken gij het tooneel overziet, genoeg gedruisch en gekrijsch om u heen, om het uwer verbeelding zoo bang te moede te maken, dat zij de vleugelen uitslaat: het gekletter van wapenen klinkt u uit de groeven toe; hier spelt de roode slang, sijfelend te voorschijn schietend, wissen dood; dáár brandt de burcht!... „Vrees is,” waarlijk ook hier, „de nuttelooste aller hartstochten.” Het zijn maar de hooge ovens

der nijverheid, die van geen rusten weet; zich ieder uur ten nutte makend, wecklagend, dat een etmaal er slechts vier en twintig gunt! Van dat alles echter had de februari-nacht, die ons het festijn verlaten zag, nog nauwelijks een voorgevoel. Wroeten mochten ook de toenmalige menschenkinderen, vast wroeten in de ingewanden der aarde om wat brandstof; aderen mochten zij opsporen, blootleggen en uitputten om den wille van het metaal, dat wapens scherpste waarborgt; al wat zij bevredigden, wat waren het, bij onzen tijd vergeleken, anders dan betrekkelijk maar eerste behoeften? Zoo verre de fakkel der overlevering in het grauwe verleden des noordens de nevelen wijken doet, zien wij het voorgeslacht de koude te keer gaan, zijn wij er getuige van dat het zijne hoogste weelde vindt in strijd; maar aan de hand der geschiedenis verrast ons in de zestiende eeuw geen blijk, dat onze vaders vermoedden hoe de derde harer opvolgsters haar overtreffen zou in heerschappij over krachten der natuur, toch binnen hun bereik gelegen. Opgemerkt, misschien ja, maar gageslagen zonder de gedachte te boeien; zich zelve, al sissende onder het stijgen, door zijne spraak verradende, doch slechts gezellig geheeten, niet verstaan; wolkende onder het wijken, maar niemand wiken bedeelend om mee te gaan, stroomde het water overal om den mensch heen; „vrij, zegt ge, vrij nog van den boei in welken het vernuft onzer eeuw het zou slaan! nog niet gewaardigd, zouden wij liever getuigen, tot de glorierijke dienstbaarheid, door welke het, in tooverstaf verkeerd, thans beurtelings het gelaat des aardrijks herschept, of de gedaante onzer maatschappij vernieuwt!

Het was duister in den kleinen hof, die zich uitbreidde om het oude vervallen lusthuisje van den schepen de la Géneste, vlak onder het kasteel tegen de helling van een steilen rotswand gelegen; het was duister, in welke richting men uit dezen den blik mocht slaan. Hoe de schade die dit donker het verschieft toebrecht, werd opgewogen door het voordeel, 't geen de tuin zelf er van had. Anders dan de gaarde, die nu, met verwilderden wijngaard, met over de paden heengewassen heesters en struiken, met in bouwval verkeerde poort, geene aanspraak op dien naam meer maken mocht, anders dan deze er nu uitzag, zelfs in den winter getuigende dat zij in de lente als in den zomer was verwaarloosd en verlaten; anders had zij Madeleine's vader voor den geest gestaan, toen hij den ochtend van dien dag den Griffier zijne geschiedenis verhaalde, toen hij er zich in had verplaatst. Madeline's vader! — hij was toen nog maar de minnaar zijner Loyse geweest, de minnaar van Loyse Briant, eene vreemdelinge die, te Hoey gekomen, bij Jean Taulier schilderen leerde; — de minnaar die zich nog niet had verklaard.

Stilleven had het vak geheeten, waaraan de Hervormde meester zich wijdde, stilleven, het genre, waardoor de gereformeerde jonkvrouw zich voelde aangetrokken; stilleven, de soort van schilderijen, waarin de la Géneste, ge begrijpt om wie, bij elk bezoek meer belang had gesteld. Niemand geloove, dat wij laag neerzien op een hoekje van het gebied der kunst, dat weleer onze inheemsche meesters om den hoogsten lauwer dingen en dien behalen zag, — maar te loochenen viel het niet, dat de werkplaats zelve, misschien meer nog dan de voortbrengselen op het doek, het eigenaardig epitheton verdiende. Stil, — dood wild was het, ooft en bloemen waren het evenzeer; — stil, — zelfs het insect dat om die perzik heette te gonzen, repte de wickjes niet langer; — en het gesprek tusschen meester en leerlinge? Het werd ook stillekens gevoerd, het liep over wat had geleefd. Het eenige dat een oogenblik van aanwassenden, inplaats van uitgedoofden gloed getuigde, het was de blik van de la Géneste geweest, die echter allengs haastiger ter zijde werd gewend, die ten leste slechts beschroomd van verre werd gewaagd, daar hij drie lustrums meer telde, dan zijne twintigjarige lieve. Verschil van leeftijd bij verschil van stand! — bovendien en bovenal verschil van geloof! — maar welk verschil dat niet van struikelblok in prikkel verkeert, dat niet wordt aangevuld of geslecht, door den vermogendsten aller hartstochten? Ontwaakt in zijne borst toen die hof groende, had de liefde niet slechts over hem, had zij ook over Loyse gezegevierd, toen hij op een zonnigen Octoberdag met haar de druiven gâsloeg, als donker purper gloeiend onder het vast verwelkend gebladerte: toen zij, met hooger blos dan dien der laatste roos, aan zijn boezem gleed!

Wij hebben u in den woest geworden hof gebracht, verlaten sedert deze bij den Schepen slechts smartelijke herinneringen verlevendigde; wij hebben thans het kleine luthuis binnen te gaan.

Op het bal had de la Géneste het nog eenmaal aanschouwd, zooals het zich het laatst en het liefst aan zijne blikken had opgedaan. Het geviel in zoete lente; — om de kleine ramen, om de openstaande deur geurden en zwierden de kelken der winde; mild scheen de zon onder het afdak van den ingang, op de mat er over den vloer uitgespreid. Half weggedoken in een gemakkelijken stoel, daar door zijne zorg gebracht, zat Loyse in die schemerschâuw; maar de blikken die gingen van de eersteling op haar schoot naar het boek in hare hand; maar die moeder, welke den Bijbel sloot, om Madeleine de borst te geven, hoe lokten zij hem uit het aardse licht tot een hooger!

Ons faalt schier de moed tegenover dat tooneel de straffe aangezichten te stellen, thans binnen de wanden van het zomerhuis saamgeschoold. Waar de Schepen in gedachte den ruiker leliën

van dalen op het tafeltje in het midden des vertreks had zien staan, daar walmde nu den hoornen lantaarn van meester Zilbrecht. Het grillige licht van deze speelde op allerlei verscheidenheid van baard, op allerlei vormen van krijgsmansrusting en krijgsmanswapentuig. Het was de drom, die wij in de Kreeft achterlieten; de drom, thans in het lusthuis, voor zooveel de engte het vergunde, bezig musketten en sabels uit de zakken te voorschijn te halen en de ammunitie te verdeelen. Waarlijk, wij houden van geen kaarslichtjes, en toch dreigden wij er te over te leveren; maar het schort inderdaad aan ons onderwerp. Ieder, die er zich in verlustigt, scheppe er dies zich zelve van groep bij groep; al waren de ruiters van Bacx met hun wachtmeester in de stad achtergebleven, daar Héraugière hen tot de eigenlijke verrassing niet had medebestemd, het vijf en twintigtal soldaten, ook hier haast „zweetend saamgehurkt,” geeft er overvloedig gelegenheid toe. Indien wij er, *nolens volens*, één moeten ordonneeren, de bleekrosse stralen der kaars zouden de grove trekken van den grombaard beschijnen, die mee is geweest in het Turf-schip van roemruchtige gedachtenis. „Voor St. Felten! met uwe „vele makke schapen in een hok,” voerde hij den herbergier toe, toen deze hem, opdat allen mochten binnengaan, tegen het krakende beschot duwde; „voor St. Felten! meent ge dan dat wij in die zee van stof een vin konden verroeren?” En de beeldende kunst zou het boven de beschrijvende voor hebben, dat zij niet andermaal met een verhaal van het feit, waartoe de meerderheid der aanwezigen had bijgedragen, en van 't welk zij toch zoo gaarne weer ophaalde, als had zij 't nooit genoeg gehoord, werd bedreigd. „Wij hadden afgesproken,” heette het, „den eerste den beste, dien een hoestbui overviel, te doorstooten!” — „En als Brecht Engberts Proosten,” viel Vaandrig de Preys in, dat snoeven moede, „zich te verbijten, zonder hag of wag te zeggen?” Maar de grombaard behoefde geen antwoord te geven.

„Zwijgen mannen!” gebod luitenant Paets, met zachte stem.

En hij had in dubbel opzicht gelijk: het betaamde der jeugd niet den draak te steken met de heugenis van den meer dan middelbaren leeftijd, en voorbijgangers moesten geene menschenstemmen hooren op dit uur uit een onbewoond zomerhuis.

Ook heerschte er voortaan zoo diepe stilte, dat men den nachtwind door de reten der deur hoorde suizen.

„Zijt ge zeker, dat het bewuste vensterke in den ouden wachttorens nog open staat?” vroeg Rosse Jan aan den man, met wien hij buiten was gekomen, terwijl zijn opgeheven vinger naar 't kas-teel wees.

„In den nanoen, toen ik er passeerde, was het niet dicht, en

zoo ik wel heb, kan het niet gesloten worden, omdat de hengsels, waarin het hangt, verroest zijn," antwoorde meester Zilbrecht, fluisterend.

"Dan zijn daar ook wel geen gevangenen?"

"Wie weet? er uit ontluchten zou toch niet aangaan. De muur is zoo steil, en al kwam men de palissaden over, die hangende rots en dat diepe water!"

"Wat zegt dat! *wij* moeten er wel in!" meende Rosse Jan, luchthartig.

Met behulp van touwladders en leeren!"

"De eerste die opstijgt zal er geen baat van hebben; slechts als daar boven een haak gevonden is ..."

"Stil! Wat is dat!" viel Paets in, wien het, als de Preys, daar binnen te benauwd was geworden.

"De schildwachten aan de andere zijde, die de nachtwake uitroepen," zei Rosse Jan, koeltjes.

"Heb ik niet gezegd, dat het nog te vroeg is?" beweerde meester Zilbrecht.

"Het blijkt althans, dat deze nog niet in den dut zijn," schertste de polichinel; „maar wat deert dit? Wij weten dat er op deze hoogte geen post is; aan de overzijde zal onze dappere Jonker geen slaper hebben te overvallen."

"*Merci*, Rosse Jan!" hernam Frank goedsmoeds; „ik erken, dat de onderneming zwaarigheden genoeg zal opleveren, om er eer mee in te leggen..."

"Eenig geduld wordt onloochenbaar vereischt," besliste Paets; „gij hebt u, ons hier brengend, van uwe taak gekwetend, meester Zilbrecht! wilt gij nu ook de Kreeft gaan opzoeken?"

"Met uw welnemen, luitenant! zou ik willen blijven tot alles is afgeloopen. Men kan mijn dienst, mijne inlichting noodig hebben; al bleef ik maar om bij mislukking, 't geen God verhoede, uwe ruiters te waarschuwen."

"Zoo treedt weer met ons binnen," verlangde Paets, terwijl hij de Preys wenkte hem te volgen.

Rosse Jan ontsloeg er echter zoowel zich zelf als den waard van, aan dat sein gevolg te geven; maar meester Zilbrecht onder den arm nemende verwaardigde hij zich toch tot den luitenant van Héraugière eene verontschuldiging te richten, die deze zelf van hem zou hebben geëischt noch gekregen.

"Al wierd het opgemerkt, dat hier een verdoolde Vastenavond-zot rondliep met een herbergier, wie zou er zich aan bekreunen?"

En die twee wandelden rond, nu eens in deze dan in gene richting het luthuisje langs en om; meester Zilbrecht den weg bespiedend, Rosse Jan den hemel gaslaand. Daar liet, om Milton's fraaie uitdrukking te bezigen, „daar liet de donk're wolk op eens

haar zilv'ren voering zien;" daar schitterden de eerste vochtige stralen der nog maar aanwassende maan. Het gelaat van den poliehinel staarde de halve schijf dankbaar toe; hij mat bij haar glans de hoogte van den rotswand; als wist hij wat hij wilde weten, wreef hij zich in de handen. Toch duurde die blijdschap slechts kort; tot zijn spijt merkte hij op, dat de waakzaamheid der schildwachten nog niet verflauwde.

"Het licht in den toren Amiette is toch uitgebluscht," fluisterde meester Zilbrecht hem in, naar dat punt wijzende; „de sergeant-majoor, die daar zijn logies heeft, zal de uitwerking van mijn bourgogne-wijn voelen...."

„Ook aarzel ik niet langer; waarom zouden wij ons aan die schildwachten storen? ze komen toch niet tot aan deze zijde en zij kunnen ons niet opmerken, als wij omzichtig zijn." Het lusthuisje binnengaande eischte hij de touwladders.

„Vooruit met de touwladders!" beval Paets met gedempte stem; „wie heeft moed het eerst de rots te bestijgen om ze vast te hechten?"

„Den moed daartoe heeft hier iedereen!" hernam Rosse Jan; „maar de naaste daartoe is.... de behendigste, en die.... ben ik! met Gods hulpe! Wie mij lief heeft, volge mij na!" en hij sloeg de incengedraaide koorden om zijn lijf, trad naar buiten met vasten snellen tred en ving aan tegen den steilen rotswand op te klauteren, zich behelpende met handen en voeten zooals hij best kon. Echter was hij de eenige niet, die harte genoeg voor het waagstuk toonde. „Twee zijn beter dan één," klonk het, en ter sluik ook eene koorde machtig geworden, steeg Wouter Willemsz mee op; hij had het mastklimmen, dat hij in Sluis leerde, in Vlissingen voortgezet. Aan lenigheid van leden faalde het den wakkeren borst niet, maar iets anders is het zich op te dringen, zich op te schroeven, zich op te stuwen langs den gladden stam, of te springen, te wippen, te zweven van rotsbrok op rotsblok, over de eene klove voor, de andere klove na. Vier, vijf ellen hoog, ging het den musketier boven verwachting gelukkig, maar waart gij hem zoo ver ter zijde gebleven, ge hadt eensklaps van „ongelukkig gesternte" hooren mompelen. Neer gleed hij, neer, en tot driewerf toe tot zijn behoud gebroken val; neer ten leste met verstuikten voet. Hij had het slechts zijner koelbloedigheid te danken dat luitenant Paets hem zonder zweem van bestraffing naar het lusthuisje dragen liet; krimpen mocht hij van pijn, geen kreet kwam in worsteling of val over zijne lippen.

Men vermoedt het, met Héraugière's plaatsbekleeder was ook Jonker de Preys uit het lusthuisje gekomen, toen Rosse Jan zijn besluit had aangekondigd en Wouter Willemsz wegsloop. Van de

plek, op welke een groep geboomte genoegzaam schaduw gaf, om te beletten dat men er den eersten voorbijganger den besten dadelijk in het oog viel, hadden zij het opklimmen gadegeslagen. Maar hoezeer beiden het vergrijp tegen de tucht, door den musketier gepleegd, mochten afkeuren, er werd tusschen den luitenant en Frank geen woord over gewisseld. Ook de nog ongeoorloofder verrassing dat er, toen Wouter Willemsz neerkwam, van achter struik en hegge, als uit den grond zelven, eensklaps soldaten oprezen, die den gevallen vermetelee onder de oksels en bij de beenen grepen en hem wegdroegen, het lokte hen tot geen gesprek uit. Rosse Jan boeide beiden om het zeerst; Rosse Jan, dien de maneschiijn thans meer bloot gaf, dan hem lief was.

Heeft iemand mijner lezeressen wel eens den moed gehad naar eene spin te zien, die, verjaagd uit haar schuilhoek, langs den wit bekalkten muur wegvluchtte? Hoe zij de fijne taaie pooten repte, met eene raschheid, eene lichtheid, eene verwonderlijke zekerheid, die mij aan vliegen deed denken, schoon het klauteren was. Hoe zij, op het onverwachtst, de vlugge vaart stuitte, waar zij geloofde in zekerheid te zijn, om, opnieuw bedreigd, ijlings weer weg te schieten, in een oogopslag uit het gezicht. Het was met eene rapheid, die deze evenaarde, met eene gewisheid, meer dan naar die zwemende, dat Rosse Jan tegen de rots opsteeg. Zijne buitengewone lange armen en beenen, bij een kort tenger lijf, gaven hem werkelijk de gedaante van een insect, vooral in oogenblikken, wanneer hij, onder allerlei buitelingen, soms het hoofd wegdook. Het bleek nu, dat hij niet zonder bedoeling een deel van zijn narrenpak had aangehouden; want hoewel de puntige polichinelbochels waren weggeworpen, de vulsels, op de borst en rug onder het ruime wambuis aangebracht, ze kwamen hem uitnemend te stade; zij beveiligden, zij beschermde het lichaam bij het opklimmen tegen die scherpe rotsblokken. Ge zoudt hem geen huisspin meer hebben geloofd, ge hadt hem eene hofspin geheeten, zoo lenig scheen zich die huid aan de bochten, in welke hij zich te wringen had te leenen; was hem inderdaad ook dat wonderbare vocht bedeed, waaraan het diertje naar welgevallen bij een der pooten hangt? Ge zoudt het gezworen hebben. Daar was het of de uitgestrekte linkerhand het rotspunt, dat ze grijpen wilde, miste; — uit gleed hij, en had weer vat, en gleed toch opnieuw ditmaal het hoofd naar beneden....

De toeschouwers rilden... en waren gerustgesteld: wat los mocht laten, de voet deed het niet, de voet, aan welken hij hing en zich slingerend weer ophief...

„Is dat arendsnest het kasteel?” fluisterde eene stem laag bij den grond.

„Dacht ge dat het in een dal lag?” was het antwoord.

„Neen, Daam! maar mij duizelt voor zulk klimmen, de lucht in!”

De laaglander overdreef; maar onder den indruk van den schrik des vorigen oogenblik, viel hem de grootspraak eer ten goede te houden, dan menigen dichter, die de boorden van de Maas met „hoog gebergte” stoffeert, of hier van Alpen sprake was.

„Toch zult ge de leer op moeten, Arie!”

„En als ik struikel...”

„Elk voor zich en God voor ons allen,” fluisterde Daam; „achterom zien staat in mijn boekje niet. Als ik dat had willen doen, naar allen die ik over boord zag slaan, ik zou al lang voor de haaien zijn geweest. Ik heb er in het vroolijke Engeland de vriendelijke deernen niet minder om gekust, al was mijn maat niet mee aan wal gekomen...”

Kranke troost voor Arie.

„Die bocheljoen,” beweerde Daam, „moet leidekker zijn geweest, zoo vast zet hij den voet op den glibberigsten rand.”

Of de gissing juist was, het gevolg zal het moeten leeren, maar de getuigenis mocht waarheid heeten. Rosse Jan stond op een uitstekende rotspunt, van beneden gezien zoo smal of zij der hiel nauwelijks plaats gunde; wat marde hij? Luitenant Paets en Jonker de Preys vroegen het, door een snel gewisselden blik, elkander af. Den bedaarden man klopte het hart in de keel; uit de kijkers van Frank lichtte de weerschijn der vermetelheid, die hij toejuichte. Van verre werden zij aan Rosse Jan's rechte een ander rotsbrok gewaar, en meenden, bij het licht der maan, dat in die klove viel, van daar iets dat naar een weg zweemde, op te zien slingeren. En zij hadden goed geraden. Andermaal als bij eene spin weken de lange armen, die voorpooten schenen, naar achter; een forsche sprong, — meester Zilbrecht kneep er de oogen van dicht. — een forsche sprong, en het was den waaghals gelukt.

„God lof!” riepen Paets en de Preys uit eenen adem.

„Is hij er?” vroeg de waard.

„Stilte!” gebod de sergeant van het Bredasche volk, die niets dan het consigne kende, die slechts dit gehoor gaf.

„Met de ladders naar buiten, mannen!” beval luitenant Paets, op het lusthuisje toegeschreden; doch op het oogenblik zelf dat zij gehoorzamen wilden, hoorden zij een gejaagd: „terug!” fluisteren, denzelfden mond ontgaan.

„Is er onraad?” vroeg Wouter Willemsz, den in haast omzwachtelden voet opheffend en zich, trots de pijn, voortsleurend tot bij het venster. Hij zag niets dan de glimlichtjes, die de maan op de rotsen wierp en op het kabbelend water aan hunnen voet.

Rosse Jan was inderdaad binnen schot van zijn doel gekomen; maar op het oogenblik zelf, dat hij de eerste palissaden had

bekloppen en daarover heen zich naar den ouden verlaten wachtoeren wilde begeven, welks open vensterke hem reeds gastvrij toelachte, kwam er gerucht onder de schildwachten aan de hoofdpoot. Hoefgetrappel klonk in de stilte van den nacht over de brug, die van de stadspoot leidde naar het kasteel. De wachter, die aanriep en antwoord ontving, de wachter immers, die het kleine zijpootje in het zware muurwerk van de groote bruggepoot ontsloot, hij sliep *niet*, — wie er zich mee vleide, bedroog zich, en dat de schildwachten niet zoo dommelig waren als men zich die had afgeschilderd, het behoefde niet meer te worden bewezen. Rosse Jan vroeg zich zelve niet wie het waren, die binnen werden gelaten; de eenigen, die men in het holste van den nacht toegang konde geven, de eenigen, die er aanspraak op mochten maken, het konden slechts de Gouverneur van de vesting en de luitenant van dezen zijn, samen van het feest terugkeerende.

Al zijn gaven van lichaamsvaardigheid zouden niet hebben toegereikt, den Luikenaar op dit oogenblik te redden; hier werd eene sterkte van geest vereischt, schaarscher voorzeker dan buigzaamheid van ledematen. Waar bloot man, doot man zou zijn geweest, was een koelbloedig wegen der kansen het eenig middel een veiligen uitweg te vinden. Het hoofd zat er Rosse Jan hecht en recht genoeg voor op de betrekkelijk breede schouders. Een oogenblik nadenkens, een omzien rondstarens; — en de zekerheid, dat de officieren langs eene andere zijde de vesting moesten binnenkomen dan het punt waarop hij zich bevond, — het punt waarop zij hem niet konden gewaar worden, al zag hij, om een rotsbrok heenglurende, hen van verre, — die zekerheid maakte hem meester van den toestand. De Gouverneur en zijn adjudant hadden nog eene lange wijle te klimmen, al behoefden zij dit slechts langs eene breede en tot voetpad ingerichte glooiing te doen, eer zij het eigenlijke voorwerk van het kasteel konden bereiken, welks hoofdpoot mede werd bewaakt. Zich dien tusschentijd ten nutte te maken, te komen waar hij wezen wilde, eer zij in staat zouden zijn deze plek te betreden, ging het aan? Rosse Jan was er de man niet naar het te vragen; het moest geschiên, en hij klom over de eerste palissaden heen; hij had het verlaten wachthuis, dat alleen van schietgaten voorzien was, bereikt; hij gleed over de lijn van het boogvormige dak en stond aan den voet van den toren; hij wist zich op te werken tot aan het open venster; hij wrong twee der verroeste traliën stuk; hij was binnen, eer de officieren zich de voorpoot nog hadden doen openen!

De oogenblik ruste zij hem en ons gegund.

De Luikenaar had er spoedig genoeg van; wat marden de voetstappen die hij hooren moest, eer hij de touwladder mocht uitwerpen? Het hoofgetrappel had bij de voorpoot opgehouden:

maar de voetstappen, waar bleven zij? Al wat hij hoorde, waren de slagen van zijn eigen hart, van zoo velerlei overspanning nog niet bedaard. De voetstappen! — dat de Gouverneur van het kasteel het aan zijn luitenant zou overlaten de rondte te doen, niets natuurlijker; maar Charles Kerkadet, deze toch moest komen; wat toefde hij? Ongeduldige Rosse Jan! Madeleine's minnaar verzuimde dien plicht niet; daar stapte hij met de meeste argeloosheid onder den toren langs, in wien reeds de vijand was binnengeslopen. Eindelijk, eindelijk hoorde onze Luikenaar, die zich zoo dicht mogelijk onder het open vensterke hield, hem voorbijgaan en waagde het fluks een blik naar buiten te werpen; de gang van den bisschoppelijken officier had al het zware, al het ongeregelde der gebaren van iemand, die zich loom en traag gevoelt, ten gevolge van een druk festijn. Iets dergelijks had zijn valkenblik in nog hoogere mate in de houding van den Gouverneur waargenomen, toen deze aan de rechte des luitnants opreed, het hoofd voorover, de teugels slap. Het leed geen twijfel, als deze twee den slaap hadden gevat, zouden zij tot den ochtend voortsluimeren; maar daartoe moest hun tijd worden gegund.

„*Patience, plante tardive!*” neuriede Rosse Jan in zich zelven, — de kraaien, die zijn binnenstuiven uit het nest had opgejaagd, keerden krijschend tot de takken van het geboomte, om den toren opgeschoten, weer.

„*Patience!*” neuriede hij voor de honderdste maal misschien; het halve uur scheen eene nachtwake te duren.

„Ten leste!” ontsnapte den bedaarden Paets, en jonker de Preys sprong op van blijdschap, toen zij de eerste koordladder, met hare haken aan het venster bevestigd, triomfantelijk zagen omlaag zwieren; zij daalde al dieper en dieper; het lood, dat aan de laatste sport hing, deed goeden dienst; ook had Rosse Jan haar forsich genoeg geworpen, om op geen rotsblok te stuiten. „Ten leste!” en Paets wenkte zijne manschappen uit het lusthuis, en een houten ladder in den hof, zoo het heette ten dienste van reparatie, neergelegd, maar die gemeenschap met de touwladders geven moest, werd door de soldaten tegen den wand der rots glooien geplaat. De geoefende oogen van den Luikenaar hadden volkomen juist gemeten; de afstand tusschen de hoogste sport van deze en de laagste van gene viel te slechten.

Ademloos verbeidden de krijgslieden wie geroepen zou worden den weg te wijzen; Frank, die het zijn plicht geloofde voor te gaan, had den rechtervoet al op de trede.

„Vaandrig de Preys! blijf hier!” beschikte Paets; en hoe het in het gemoed van den jongeling mocht stormen, hij beheerschte zich zelven. Terugtreidend had hij gehoorzaamd.

„Daam!“ klonk het.

Hij, dien wij straks op den grond hoorden fluisteren, een krasse oude soldaat, die onder de Watergeuzen zijne *premières armes* had gemaakt, en die half zeeman was en half voetknecht, in tijd van nood tevens ruiter, en dan een van de rapste, hij mompelde een „Goddank!“ en was op weg.

Hoe aller oogen hem in de doodsche stilte volgden, vergezelden, schred voor schred! Stemde het statelijk tooneel der rotsmassaas, door de maan beschenen, den stillen vloed er onder ten ernst, het spel, dat hier werd gespeeld, deed dien bij wijlen in schrik verkeerren. Vlak als die bruine vakken schenen, het hoofd zou te pletter slaan wie er langs neerstortte; zweemen mocht die gloed naar vloeiend zilver, onder den glans gaapte het graf!

Daar had Daam, met de koordladder om het lijf, de hoogste sport der houten leer bestegen; maar niemand die geloofde dat hij tot hulpmiddel zijne toevlucht zou nemen, als hij het lood, aan de koorde bengelende behendig grijpen kon.

En men zag hem klauteren langs de rots, den nog niet strammen arm uitstrekken; hij greep, en straffer hing de touwladder neer: toen wond hij de medegebrachte koorden los, en de leeren waren saamgehecht.

Op ging Daam, op naar den toren, en was dien binnen; een tweede soldaat steeg naar boven maar meent niet dat daarom de belangstelling verminderde. Voegde zich bij de spanning hier beneden, wie het eerst gewaagd zou worden *in ogen* — misschien bij een enkele te *moeten* — volgen, bij het luisterend oor leenen van allen of iemand van deze of gene zijde naakte; voegde zich bij deze niet de onrust over de wachtenden daar boven, van allen bijstand gescheiden, de weerlooze prooi van den eersten schildwacht den beste? Ontzaggelijk drama, waarvan ieder personage, die den voet op den eersten sport zette, in een nieuwen hoofdpersoon verkeerde, die een ander tooneel opende, duldde die nachtelijke rotsbeklimming zelfs geen overwegen van het gevaar! Dat kon eene hui-vering aanjagen, dat kon doen duizelen, en wie een dier gewaarwordingen ten slachtoffer werd, hij zou er niets slechts met zijn eigen leven voor hebben geboet, neergeplompt, had zijn gil den aanslag verraden?

Bij beurte, man voor man, stegen de Bredasche soldaten op; het ging langzaam toe; de soldeniers hadden hunne wapenen mee te voeren. Een zevende was de toren binnengeraakt — geraakt, zeggen wij, want het was minder behendig gegaan dan wie hem voorklommen — de achtste stond aan de trede.

„Schuilt in het lusthuis!“ gebod Paets, terwijl hij in zijn hart de wolk zegende, die voor de maan dreef, daar zij den toestel aan de blikken van wie hij vreesde te zullen zien opdagen ont-trekken zou; „schuilt!“ hij hoorde het hinniken van rossen.

Het brak eens en nog eens de stilte van den nacht af, maar geen hoeftgetrappel volgde; daar klonk het ten derde male, en toch niet dichtcr bij.

„Vaandrig! het zullen paarden in de vesting zijn; het opklimmen ga zijn gang.”

Onze arme angstige Arie was aan de beurt; de houten leer op ging het vlug, maar aan de touwladder gekomen, aarzelde hij, blikte naar boven, steeg een paar schreden; daar bliksemde een musket naar beneden. . . .

„Als het afgaat,” kreet Frank, „zijn wij verloren!”

„Eer wij uit de Kreeft gingen, zag ik ze na,” sprak Paets bedaard; „ze zijn ongeladen: zwaard of dolk dacht me genoeg om 't lijf te weren.”

„Luitenant! mag ik den stakker te hulp komen?”

„Als de overigen boven zijn,” luidde het lakonisch antwoord: „eer ik zelf opklim.”

Onze Luikenaar had den derden tochtgenoot in den ouden wachttoreu niet afgewacht om zich gerustgesteld te gevoelen over den gang der zaak; toen de tweede binnensprong, was hij gaan rondsnuffelen naar de deur van het vertrek, en zoodra hij die had gevonden, beproefde hij of zij kon worden geopend. Geopend? ze stond maar aan, daar hare grendels zoo waren verroest, dat ze niet meer vielen te verwrikken.

Een portaaltje met verzakten vloer van rooden baksteen leidde naar een smalle steenen trap, die benedenwaarts voerde. Deze, ondanks zijne wondere wentelingen, in allerijl meer afgewipt dan afgestegen, voelde hij, in het rond tastende, muur en weder muur en ten laatste eene zware met ijzer beslagene deur, die van buiten bleek gesloten te zijn.

„*Charmant!*” pruttelde hij half fluid, dus zal men gedwongen zijn het venster uit te klimmen om dit oude kraaiennest te verlaten!”

Terwijl hij zoo morde, viel zijn oog op een smallen straal van licht, vlak voor zijne voeten, uit eene gleuf in den grond dringende.

„Een valluik? en zoo ja, dan wordt het onderdeel van den toren bewoond,” oordeelde hij. „Wie kan daar verblijf houden? Gevangenen? Als ik goed gis, worden ze niet al te hard behandeld, daar er licht is tot zoo laat in den nacht! Toch is vrijheid zoeter dan zoo'n onderaardsch verblijf! Het kan ook het gezin van den portier zijn. *Allons donc*, „hardiesse,” zou de schalk zeggen,” en zonder met den linkervoet den vasten grond te verlaten, stampte hij met den rechter herhaaldelijk op hetgeen hij voor een valluik hield.

„Wilt zelf de grendels losschuiven, die van buiten zitten, zoo gij naar beneden moet,” werd hem met zacht gesmoorde stem toegeroepen, kennelijk vlak onder het luik.

„Aan welke zijde zitten ze?”

„Zoo ge dat niet weet, wat doet ge hier?”

Montaigne had reeds de stem *la fleur de la beauté* geprezen, en ofschoon wij nergens vinden geboekt, dat Rosse Jan dien had gelezen, getuigen mogen wij, dat ook den Luikenaar de zin was bedeed die den Gascogner onderscheidde; het geluid heugde hem langer dan het gezicht.

„*Une trouvaille*,” dacht Rosse Jan bij zich zelven; „zou het mogelijk zijn!... frisch gewaagd is half gewonnen!”

„Gij antwoordt niet? Wat komt gij hier doen?” klonk het gejaagd uit de diepte.

„U verlossen,” hernam Rosse Jan stoutmoedig.

Een uitroep van verrassing, gevolgd door een smartelijke zucht, was het eenig antwoord.

„*Ventre-bleu!*” borst Rosse Jan uit, „wijs mij den weg om tot u te komen, zoo gij lust hebt vrij te zijn; zeg mij waar ik den grendel zoeken moet?”

„Links zijn er twee!”

Meer had de vernuftige spion niet nodig, om die al tastende te vinden. Zoodra ze weggeshoven waren, voelde hij een zwaren ijzeren ring onder zijne hand, waardoor het logge, rondom met ijzeren staven bezette luik viel op te lichten. Echter bleek dit voor een man alleen een looden taak; en de gevangene, hetzij uit vrees wie er komen zou, hetzij uit besluiteloosheid wat hem te doen stond, de gevangene werkte van zijne zijde niet mede.

„Duw dan wat aan, gij, daar beneden, verweerde bloodaard!” riep Rosse Jan hem in zijn ongeduld toe, en gaf zijner verontwaardigde verbeelding lucht in een vloed van vragen. „Is er geen trap? kunt gij zoo ver niet reiken? zijt gij geboeid?”

„Er is een trap en ik ben niet geboeid, maar...”

„Maar!... gij geeft u niet gaarne veel moeite, niet waar?” sprak Rosse Jan, wien het ten laatste toch gelukte, door inspanning zijner buitengewone spierkracht, het luik op te rukken. Als ge meent dat hij, in zijne drift, nu ijlings naar beneden sprong, bedriegt gij u; om zich den terugtocht te waarborgen, deed hij eerst eene kram in den wand der ijzeren haak vangen.

Onder dat bukken was hij een ruim gewelf gewaar geworden en een niet ongemakkelijken steenen trap; hij stooft dien af, hij schreed op den gevangene toe, maar deze scheen naar de kennismaking volstrekt niet te verlangen. Immers, hij trok zich terug met dezelfde drift waarmee hij den ander zag naderen; hij week weg tot in den uitersten hoek van zijn kerker. Verder kon hij niet achteruitdeinzen, en zijn ongeroepen bezoeker bleef dan ook nu vlak voor hem staan.

Het was een zonderling schouwspel, eene zoo groote, slanke

gestalte, als die des gevangenen bleek, dus onthutst en beschroomd het hoofd te zien buigen voor dat kleine misvormde manneke in narrenkleedij, 't geen hem met zijn klare, scherpe oogen stond aan te staren, om eensklaps met ernstig hoofdschudden te zeggen:

„Ongelukkige! nog altijd dezelfde, niet eens den moed te hebben om tot uwe bevrijding mee te werken!”

De andere zuchtte diep.

„Herkent ge mij, ondanks dit mommenpak? Ik doe het u, al kan ik in dien hoek niet zien wat gij aan hebt.”

„Aan wien komt gij mij overleveren?” antwoordde de gevangene met eene stem, trillende van vreeze.

„*Vous broyez du noir!*” riep Rosse Jan levendig, terwijl hij hem de hand reikte. „Ik ben hier met Staatsch krijgsvolk; wij komen er u uithelpen; het kasteel is zoo goed als in onze macht.”

Opnieuw slaakte de gevangene een zucht, die echter zijn boezem geen lucht gaf, want hij vroeg op droeven, slependen toon, zonder eenig bewijs te geven van blijde deelneming:

„Is Kapitein Héraugière hier met u?”

„Hij komt morgen de stad opeischen... en overgeven zal ze zich: wat zou ze tegen zijn ruiters vermogen?”

Geenerlei betuiging van bewondering, van belangstelling zelfs volgde; slechts vroeg de ongelukkige met een bevende stem, die van de smartelijkste onrust getuigde: „Is hij is hij met ulieden?”

Wie die „hij” was, Rosse Jan scheen het maar te wèl te weten.

„Morgen zult gij hem zien, aan de zijde van Héraugière!”

„Hemel! wat zal ik hem zeggen?” kermde de gevangene, in zoo groote ontsteltenis, dat hij zich liet neervallen op den eenigen stoel, dien het armelijk verblijf aanbood.

„Schaam u, zoo onmannelijk week te zijn geworden,” ving Rosse Jan aan, en had eene scherpe boetpredikatie op de lippen; maar zoodra hij, den verslagene dichter genaderd, dat bleeke uitgeeerde gelaat aanschouwde, flauwelijk door het weifelend lampje aan de zoldering verlicht; zoodra hij de bruine, vóór den tijd vergrijpsde haren zag van den man, dien hij in den vollen bloei des levens had gekend; zoodra hij opmerkte hoe de schreiende oogen bleken ingezonken door jaren jammers, dreigde hij door mededoogen te worden overmeesterd. Waarom maar dreigde? ... was dan inderdaad dat ascetenhoofd niet in een monnikskap gevat? plooiden zich geen monnikspij om die magere leden? Rosse Jan rilde, Rosse Jan deinsde achterwaarts.

„Ongelukkige! gij zijt toch niet? ...” borst hij uit.

„Ja! ja!” viel de ander in, voor het eerst met levendigheid.

„Ik ben wel... ik ben wel wat gij meent... ik... ben tot den schoot der Kerk teruggekeerd.”

„Dat is verachtelijk!” hernam Rosse Jan en keerde hem den rug toe, of hij willens was terstond heen te gaan.

„Hoor mij! eilieve, hoor mij! en gij zult begrijpen, indien al niet vergeven,” begon de arme, zwakke man voor wien het thans eene behoefte scheen zijn hart uit te storten.

„Om den wille eener armzalige legende ben ik hier niet gekomen! Den dienst, dien ik u had willen vragen, kunt gij, die het met den vijand houdt, mij niet bewijzen. Tot morgen bij Hé-raugière!” En Rosse Jan had den voet op de trap.

„Wat kan ik doen?” riep de ongelukkige, in verlegenheid de handen wringende. „Een edelman heeft maar één woord.”

„Dat meende ik ook; maar het blijkt, dat gij er twee op nahoudt. Of telt het vroeger gegevene, hier allen dienst te verleenen, niet langer mee?”

„Gij weet niet, waartoe gij mij verzoekt! Maar spreek, spreek dan toch! Waarin zou die dienst moeten bestaan?...”

„Allereerst mij te zeggen of er nog een andere uitgang van dezen wachttorens is, dan die vlak voor de trap?”

„Dat is de eenige.... Mijn cipier heeft er den sleutel van.”

„Waar huist die?”

„Ik weet het niet; hij zal wel geene afzonderlijke woning hebben; hij is een der suppoosten van den provoostgeweldige.”

„En waar vinde ik hem?”

„Ik onderstel, dat hij huist in de gewone gevangenis... nevens het logies der soldaten, hier in bezetting.”

„Waar moet ik dat logies zoeken?”

„Maar... hoe kunt gij mij dat vragen? Gij zegt meester te zijn van 't kasteel, en gij weet niet eens waar de kazerne is!”

„Wij hebben een deel van het kasteel ingenomen, en om bloedstorting te vermijden, wenschen wij de bezetting in den slaapte overrompelen: daartoe hebben wij een gids noodig.”

„Ik meende, dat gij hier volkomen bekend waart, gij, die den geheelen vorm van het kasteel hebt nagebootst.”

„De uitwendige gedaante, ja, die kenne ik, maar weet ik daarom hoe de gebouwen van binnen zijn gesteld en hoe men die gebruikt?”

„Mijn geheugen is... zwak geworden, ik kan u dat zoo uit het hoofd niet zeggen; ik zou zelf op het terrein moeten wezen.”

„Zoo het daaraan hapert, zal ik u haastelijk uithelpen. Is hier geen venster of zoo iets, waardoor gij licht en lucht ontvangt?”

„Hier is geen venster; wij zijn onder den grond, als gij kondt opmerken.”

„Een gezonde woning voor een edelman, die op zijn woord

van eer gevangen zit!" hernam Rosse Jan in het rond ziende, niet louter uit nieuwsgierigheid, maar om in sarcastische taal zijne laatste, scherpste pijlen af te schieten. „In waarheid, precies eene kluizenaarscel. Alles wat er bij hoort is ter hand: een krusifiks, een Mariabeeld, een doodshoofd, en ja, *ma foi!* ook eene discipline; al de grappen van de paperij! 't Is jammer, dat uw degen er niet naast hangt! Maar dat is zeker uit voorzorg geschied, want eene ure overdenkens wat gij eenmaal geweest zijt en wat er nu van u geworden is, zou u tot vertwijfeling brengen; gij mocht dan uw wapen gebruiken tegen u zelve."

Rosse Jan bleek niet te hebben gerekend op het schild, dat de zweper in zijn geloof had; hoe vlijmend gepunt, de prikkel stiet er op af.

"Ik ben een groot zondaar, ik weet het; maar tot de zonde waarover men zich niet meer berouwen kan, zal ik nimmermeer vervallen!" hernam de gekerkerde met meer vastheid dan hij nog had getoond.

"Zoo laat ik u in uwe ruste," klonk het, en met de hem eigene vlugheid steeg de Luikenaar de trap weer op, zonder te luisteren naar den ongelukkige, die op smeekenden toon en in afgebroken woorden, hem terug trachtte te houden.

Uiterlijk koel, maar voorzeker aandoeningen des gemoeds ten prooi, die hij slechts met moeite beheerschte, liet Rosse Jan het valluik opnieuw neerglijden, verzuimde hij zelfs niet de grendels daarover heen te schuiven. Overbodige voorzorg meent men, bij den, volgens zijn beweren, vrijwillig gekerkerde. Héraugière's vertrouweling zou er verre van zijn geweest: u dat toe te geven. Als die monnik zijne gevangenis verliet anders dan onder zijne hoede en als zijn bondgenoot, dan kon hij vijand, dan kon hij verrader worden; en om dat voor te komen, moest het niet meer in de macht van dezen staan, uit het gewelf te verschijnen, vóór alles beslist was. Tenzij...

De twee of drie en twintigste soldaat was op de ladder. Vaandrigh de Preys vergezelde hem; Arie, de nauwelijks halverwege neergevallen Arie, had de hoop vast opgegeven, dat hem hulpe dagen zou. Hij mocht van geluk spreken, maar den schouder, op welken hij in zijn val was neergekomen, te hebben ontwricht; hij had nog meer stof zich te verheugen, dat de kloze, in welke hij zich geklemd geloofde, toegankelijk bleek. Frank overzag den toestand, op de hoogte van den val gekomen, bij den eersten blik; hij wenkte den soldaier, die een paar sporten hooger, beidende was blijven stilstaan, maar voort te klimmen.

"Dat ik mee mocht gaan!" zuchtte de jonkman. Hij geloofde niet dat hem, na die groote teleurstelling, op deze leer iets zou

kunnen treffen, dat zijn verdriet ten top zou voeren, dat hem tergen zou: hij had buiten Arie gerekend. Al wat Frank van den soldenier vergde het viel te doen; bij den terugtocht kwam het op de voeten aan; waar steun vereischt werd, verstrekke de Jonker dien even gereedelijk als gewillig. Arie moest door zijne zorg zijn arm schier niet missen; doch Arie, eindelijk te hulp gekomen, hij jammerde er niet minder om. Arme de Preys! drie malen zoo hoog te klimmen, als de gevallen het arendsnest had geloofd, het zou hem lichter zijn geweest, dan dien kermende en krimpde de houten ladder af te helpen. Iedere stap naar beneden, door Frank verwenscht, als hem verder voerende van zijn doel, dat binnen zijn gezicht lag en dat hij toch niet bereiken mocht; iedere stap afwaarts waarbij hij Arie, die een sport hooger scharrelde dan hij, schoorde en schraagde; iedere stap ontlokte den laatste eene klacht, die alleen op zijn straf vermaan geen kreet werd. Eindelijk, — een vierde uurs te voren, zou de Jonker niet geloofd hebben, dat hij er blijde om wezen zou, — eindelijk voelde hij weder den vasten grond; de laatst beneden gebleven soldaat stond aan de eene zijde der ladder, „aan die der aangeschoten vlerk,” als de ruwert zich uitdrukte; meester Zilbrecht had aan de andere post willen vatten, maar Wouter Willemsz was hem voor geweest; de musketier deed al weer dienst.

„De Preys!” sprak luitenant Paets zijn vaandrig toe, zoodra de bezeerde in het lusthuisje was gebracht, „gij hebt op onze wandeling van gistermorgen, — want de dag is al aan het krieken, — zij hebt gewenscht met ontrold vaandel Hoey binnen te rijden; welnu, dit voorrecht zal u te beurt vallen; het is het wagen van lijf en leven waard! Gij vergezelt zoo aanstonds meester Zilbrecht naar zijne woning; ik draag u het commando op over de ruiters, die daar mijne bevelen wachten. Gij keert met hen herwaarts en blijft letten op het teeken, dat u uit den toren moet worden gegeven. Een witte vaan of doek zal wapperen, zoodra wij daar binnen zeker zijn van den goeden uitslag. Dan trekt gij met de helft der ruiters naar Amay, waar de paarden geborgen zijn, en rukt met twee hunner op, Kapitein Héraugière te gemoet, die na de boodschap van dezen morgen wel onderweg naar Hoey zal zijn. De anderen keeren hier terug met de paarden; ze kunnen te pas komen. Aan den commandant doet ge nauwkeurig verslag van alles wat hier is voorgevallen en... het verdere zal van hem afhangen. Hebt ge me begrepen?”

Volkomen, luitenant! het zal stiptelijk worden uitgevoerd!” hernam Frank.

„Maar..... niet al zuchtende, maar goedsmoeds!” voegde Paets er bij, zijn vaandrig de hand reikende.

„Goedsmoeds zal ik zijn, zoodra ik te paard zit om de

mare der verrassing te brengen," was des Jonkers wederwoord.

"Ik ga er met Gods hulpe mijne mannen toe volgen."

En de luitenant ving op zijne beurt den hachelijken tocht naar boven aan; maar het scheen bepaald dat hij dien niet ongestoord volbrengen zou. Halverwege gekomen, overzag de bedachtzame het tooneel, dat zich rechts en links voor hem uitbreidde; daar meende hij, waar de maan een gedeelte des wegs, die naar het lusthuisje leidde, verlichtte of het dag was, twee gestalten gewaar te worden, die zich blijkbaar in de richting van de la Génestes zomerverblijf spoedden. Hij stond stil op de door hem bestegen sport; hij bleef op deze stilstaan; vaandrig de Preys, die den blik niet van hem gewend had, maar wien eene kronkeling van het pad wat er gaande was verborg, merkte het op.

"Naar binnen, mannen!" gebod hij.

Meester Zilbrecht was de beide soldaten al voor; Arie lag nog altijd in het lusthuisje uitgestrekt.

Paets verroerde zich niet; hij bleef neerblikken.

Vaandrig de Preys stond, van uit de schaduw, te staren in de richting die des luitenants hoofd hem aanwees; vaandrig de Preys zag eindelijk een paartje opdagen, "een vriend paar", dacht hem.

Maar Wouter Willemsz had uit het venster van het lusthuis beter gezien; open ging de deur: "welkom!" riep hij. Al zou een ander het er om uitgeschreeuwd hebben van pijn, toen zijn voet hem onder het voortspringen herinnerde, dat van dergelijke beweging nog geen sprake mocht zijn, hij was zijne Gonda op zijde.

"Tweeërlei liefde!" lachte Nicolaas, "allebei aangeboren, "de liefde voor het vaderland," en hij wees op zich zelve, "*et l'amour pour un blessé . . .*" want Gonda boog zich al naar den voet van Wouter.

"Een witte doek?" vroeg de vaandrig; "de luitenant moet weten, dat er geen onraad is."

"Neem den mijnen," sprak het meisje; zij had dien uit hare keurs te voorschijn gehaald; zij knoopte hem om het gevest van den sabel, door Wouter getrokken.

En Paets begreep het heen en weder gezwaai de sein en steeg hooger, en de minnaar begreep waarom zijne Gonda bloosde, en sloeg den arm, die het veiligheidsteeken ophief, beveiligend om den blooten, blanken hals.

Er zou een aardig hoofdstuk te schrijven zijn, hoe lang velerlei waarheden al in beoefening werden gebracht, eer de verkondiging van deze, in keurigen stijl, hen tot gemeen goed maakte. "*Quand on a assez fait auprès de certaines personnes pour avoir dû se les acquérir,*" — de gulden spreuk heugt den lezer uit de la Bruyère, — "*si cela ne réussit point, il y a encore une ressource, qui est de ne*

plus rien faire." Was Rosse Jan er van doordrongen, toen hij de gevolgen ging gaslaan van het heldhaftig middel door hem beproefd: onnuchtering, verstooting, afzien? In het gewelf teruggekeerd, liep hij een paar malen met groote schreden over het valluik heen en weer, — door den gevangene waren zijne voetstappen nauwelijks vernomen, of deze was de trap opgeklommen, en had uit alle macht aan het luik geduwd, eer de grendels nog werden weggeschoven.

"Een goed teeken!" ving Rosse Jan aan, den looden last op-tillend en de hand des monniks vattend; "gij verlangt ten leste toch naar uwe vrijheid?"

"Gij hebt mij verlaten, met wrok in het harte, dat kon ik niet dragen! Ik riep u terug, ik had u nog zooveel te vragen, nog zooveel te bekennen.... Gij wildet niet luisteren, geen geduld met mij oefenen: wreed en koel sloot gij de ooren en keerdet u met minachting van mij af...."

"Ik houd geen conversatie met de dooden, als er levenden zijn, die op mijne hulp wachten.... Nu er zich blijken van herleven bij u opdoen, nu is het wat anders.... Ga met mij mee, bewijs mij den dienst, dien ik noodig heb, en.... al gaandeweg zullen wij praten."

"O! als ge wist welk een strijd het mij heeft gekost u niet te volgen!"

"Zoo geef dien strijd op, en lijd nog eene nederlaag meer; ik acht, dat deze niet de ergste zal zijn van uw leven!"

"Ik heb gezworen...." sprak de monnik met weifelende stem, terwijl hij intusschen, door Rosse Jan, die zijne hand niet losliet, voortgetrokken, alweer een paar stappen naar boven had gedaan.

"Gij hebt gezworen niet uit het kasteel te ontvluchten, dat begrijp ik.... maar daarvan is ook in het geheel geen sprake."

"Neen!... maar ik begrijp heel goed waar het op neerkomt; datgene waartoe gij mij verlokken wilt, is voor mij misdaad; men zal het verraad noemen en strengelijk rekenschap vorderen."

"Eilieve! waarvoor denkt gij dat Kapitein Héraugière u houden zal, als gij ons dezen dienst *niet* verleenen wilt en hij u morgen daarvoor ter verantwoording laat roepen?"

De ongelukkige man scheen bij die herinnering ineen te krimpen van schrik.

"Héraugière! Weerzien!" riep hij, "dat.... kan ik niet! Het bloed wordt me kil van angst bij de gedachte... Bewaar me daarvoor!"

"Ik sta u borg voor zijne goede ontvangst, als gij mij bereidwilligheid toont," verzekerde Rosse Jan stoutelijk, en liet het luik weer toevallen, want de monnik was onder zijne leiding werktuigelijk de trap geheel opgeklommen; hij bevond zich met den Luikenaar reeds in het portaal van den toren.

„Jezus! Maria! wees mij genadig! ik kan niet anders! ik kan niet meer terug!” zuchtte hij; de toreneur stond open en daarbuiten werd hij de Staatsche soldaten gewaar.

„*Ainsi soit-il!*” fluisterde Rosse Jan hem in; „thans moet ge met ons mee; de krijgswet heugt u nog, en met luitenant Paets is geen gekscheren!”

„Luitenant Paets!” zuchtte de monnik; „waarom juist deze...”

„Wees gerust; hij weet niet wie gij zijt, en heeft geen tijd er naar te vragen; wij gaan te zamen als gidsen de anderen voor. En nu, zeg me allereerst, zijn we hier aangeland op de binnenplaats van het kasteel?”

„Ja, dit heet de Vlaamsche plaats.”

„Welken weg dienen wij dus te nemen?”

„Recht overstekende komen wij aan op den zijvleugel van het slot; de roode poort, die er toegang toe geeft, moeten wij binnen; maar dat zal niet in stilte kunnen geschieden, want daar ligt eene wacht.”

„*Bon à savoir!*” en Rosse Jan wendde zich van hem af en liep in haast op luitenant Paets toe, met wien hij fluisterend eenige woorden wisselde.

Héraugière's bevelvoerder verloochende zijne voorzichtigheid niet.

„Het zal toch raadzamer zijn, het binnenplein niet recht over te steken,” sprak Rosse Jan tot den monnik; „leidt ons liever zijwaarts voort, langs de gebouwen.”

„'t Is een omweg...”

„Maar des te langer blijven wij onopgemerkt.”

Voort ging het, voort, van nu af onder een zoo onafgebroken stilzwijgen, alsof zij hunne eigene voetstappen beluisterden, die zij toch zoomin mogelijk hoorbaar trachtten te doen zijn. Alles in en om dit gedeelte van het kasteel scheen in de diepste rust verzonken. Men vernam niet eens den gewonen eentonigen tred van den schildwacht, hoe dicht men ook de hoofdpoort reeds was genaderd. Waar was deze, dat hij niet aanriep? Had hij zich in het kleine wachthuis begeven, vlak tegenover den ingang gelegen, en was hij daar in slaap gevallen? Een paar Staatsche soldaten traden het, op bevel van luitenant Paets, binnen.

„Dat geeft zeker alarm!” jammerde de monnik.

„*Et ils se battront*, desnoods man tegen man, *c'est leur état*.”

„Maar ik . . . ik heb mijn woord gegeven, nooit weer de wapenen te zullen voeren tegen den Bisschop.”

„Wie het u vergt? ik vecht ook slechts tot verweer.”

Het kwam er niet toe.

De soldaten vonden slechts drie man in het wachthuis, die in slaap waren gevallen bij hun drinkgelag. Bij het licht der hoornen lantaarns, die onze verrassers hadden meegebracht, zagen zij

bekers en dobbelsteen op de tafel; de lamp, die al walmende scheen uitgegaan, had het kleine schoorsteenlooze vertrek in bedwelmenden nevel gehuld.

De onvoorzichtige slapers werden gewekt en gekneveld, neen, gekneveld en gewekt, eer zij genoeg bewustheid hadden om naar de wapenen te grijpen.

„Breng hen in het gewelf van den ouden toren!” beval luitenant Paets, en dit bevel werd zoo vlug en tevens zoo stil ten uitvoer gebracht, dat de slaapdrunkenen reeds tot den ingang hunner gevangenis waren genaderd, eer zij recht wisten of hunne wettige opperhoofden dan wel stoute overrompelaars hun deze harde bejegening aandeden. Toen het hun duidelijk was geworden wie, bleek het te laat om zich te verzetten.

„Naar het logies der soldaten!” had de luitenant Rosse Jan intusschen toegefluisterd, en vóór ging de laatste met den monnik, de hoofdboort in, een zijgang door; daar klonk den Staatschen een gelach en geraas toe, of er in het *corps de garde* kermis werd gehouden.

Paets had geene oogen om het schouwspel te waardeeren, dat zich aan zijne bliken opdeed; dat wij u het mochten doen zien, zooals het voor de onze staat. Eerst de hoofdgroep. In dulle vroolijkheid, ten deele der halfledige kruik dank te weten, streek een oude likkebroer met schorren strijkstok een deuntje op de vedel, die heen en weer ging, naar hij op zijn ton waggelde. Het was niet maar een dansdeuntje zonder dansers; voor hem zwierde een paartje, dat bestond uit een blonden vlasbaard en een grooten zwarten hond, die in het springen zijn partner geen zieer toegaf. Het kaarsje, dat de spelman op den verweerden viltten hoed had gezet, flikkerde door wolken van rook, die eenige niet overnuchtere omstanders hem in het gezicht bliezen. En nu den achtergrond. In den eenen hoek werd gespeeld en geworsteld, gelooven we, want men hoorde banken die omstoven; want men zag eenen arm die naar eene keel greep, zoo hoog was de twist gerezen; — in den anderen waren de manschappen in den wie weet hoeveelsten hemel; de volle kroes liep schuimende over en wie haar aanstaarde allerbespottelijkst wichtig in zijn kort eindje blazend, hij scheen zoo zalig! Voldoet die voorstelling u? ons maar ten halve; doch wat ons troost niet te zijn geslaagd, het is dat het Adriaan Brouwers talent eischte, die schier dierlijke en toch zoo dartele dwaasheid recht te doen, toen er een schaterend gelach opging, bij het gebod van den likkebroer aan den vlasbaard om zijn schoone te kussen.

De jongen greep een poot en zette zoo'n jolig gezicht....

Als een bliksemstraal flikkerde des luitenants uitgetogen degen; de beeldspraak werd nooit juister gebezigd, want schrik sloeg den

drom om het harte, toen Paets, op de verzekering dat het kasteel in zijne macht was, donderend de bedreiging volgen liet, dat wie zich niet overgaf, des doods zijn zou.

„Lijfsbehoud!” stotterde de likkebroer.

„Toegestaan aan elk!” was Paets wederwoord, „die zich gedwee eene korte gevangenschap onderwerpt.”

Huurlingen als ze waren, aarzelden zij toch een oogenblik. Wie straks elkaar, al worstelende, voor valsche spelers uitmaakten, zij schenen verzoend; wie den derden hemel dachten in te gaan, bleken aangeblazen door den moed van den roes. Paets hoorde hen driftig eenige woorden wisselen, in wat hij een mengelmoes van alle talen ter wereld geloofde. Het leed langer geen twijfel, dat de kloekhartigsten weten wilden wat buiten gebeurd was; schoon zonder officier in hun midden, verkondigden de blikken der meesten wien zij instinctmatig tot hun aanvoerder kozen. „*Partie égale!*” meende Paets te verstaan; hij was zeker hen een sein te hebben zien geven. „Velt geweer!” sprak hij tot zijne manschappen; maar wie schoof, wie sloop daar, waar het logies het donkerste was, zoo hij zich vleide onopgemerkt en onbegrepen, naar de deur toe? Wie was al achter de Staatsche soldaten om? wie was er haast uit? Wie anders dan de vlugge danser van zoo-even, wie anders dan de vlasbaard, die, door Rosse Jan gegrepen, hoog de lucht inging als een veer! maar, spartelde met armen en beenen, log als lood op den nek van den aanvoerder neerkwam. De polichinel had zijn wit meesterlijk getroffen.

Zoo iets moest gezien worden, zoo iets laat zich niet vertellen; want hoe valt het in éenen adem weer te geven, wat in één zelfde oogenblik geschiedde: de redding misschien van het leven van Rosse Jan door den monnik, die den zwarten hond met de magere vingers neep of het ijzeren waren, toen deze den aanvaller zijns meesters te lijf sprong, en het bedaarde, doch beslissende woord van luitenant Paets:

„Vuur, mannen!”

„Maar zou hij die smeekenden laten doorschieten? Hunne wapenen lagen aan zijn voet.

„Heb dank voor uwe hulpe!” sprak Rosse Jan den monnik toe, een omzien met dezen alleen in het ontledig logies der soldaten; „al wat er goeds in u stak is nog niet gestorven. Een hartige teug uit deze kruik,” — en de polichinel reikte hem een kroes — „en gij zult u geheel de oude gevoelen...”

Doch de sombere dweper bleef staan waar hij stond; zijne oogen hadden bij de dankbetuiging van den Luikenaar niet geflikkerd; verweet hij zich zelven misschien reeds wat hij tot de verrassing had bijgedragen? Tegen eene krib leunende, liet hij

het hoofd hangen, de handen over de borst saamgevouwen. „Jarenlange gevangenschap heeft u neergedrukt,” begon Rosse Jan weer; „maar ge zijt nu vranc en vrij...”

Tant que ça dure, viel de ongelukkige in, op doffen toon. „Morgen ben ik opnieuw gevangene en dan van Héraugière!” „Als vanouds zijn gunsteling, meent ge. Laat het dagen en gij zult de zaken anders inzien dan bij deze kwijnende lamp. Gij hebt tot het gelukken van onzen aanslag meegewerkt; oude vrienden zullen u...”

„Doe mij aan hen niet denken!” riep de monnik heftig; „ik weet zelf niet hoe ik er toe gekomen ben met u te gaan; aanspraak op loon maak ik er niet voor, maar, om den wille der straffe, die mijn deel zal zijn, spaar mij ten minste het weerzien; zoo dicht bij Paets te wezen, was al angst genoeg!...”

En de dweper rilde.

„Waarom u voor hem verborgen? Het verleden vergevende en vergetende...”

„Dat zal hij niet! Dat kan hij niet! Dat mag hij niet! Stond het dan straks in mijne macht? En toch ben ik dood voor mijne maagschap, toch moet ik dood voor haar blijven!”

„Ge zijt de eerste ongelukkige, dien ik niet begrijp,” sprak Rosse Jan met gevoel; „de eerste; ik dacht iedere ellende te kennen. Maar de uwe, een harte waarin alle zweem van liefde is uitgedoofd...”

„Of ge waarheid spraakt!” borst de verdoolde uit; „er zou dan een einde zijn aan mijn schrikkelijken strijd.” En heen en weer in dien schemerschijn schreed de slanke gestalte, terwijl zijne handen een gebaar maakten, als werden zij af, wie hij waande voor zich te zien. „Ik voel het slechts te zeer aan de heftige slagen van mijn hart, dat het zoo niet is, al moest het zoo zijn! Terug!” sprak hij in zich zelve, „terug!” en liet er toen, weer bij Rosse Jan gekomen, op volgen: „Ik heb u immers gezegd, dat ik onherroepelijk voor hen verloren ben!”

„Door uw afval tot Rome, vreest ge? Bekommer u daarover niet te zeer; ik ben zeker, dat de omstandigheden waaronder hij heeft plaats gevonden, dien verschoonlijk maken.”

„Verschoonlijk?” herhaalde de monnik met bitteren lach, „verschoonlijk voor hen? dat weet ik beter; en al ware het dat zij het wilden verontschuldigen... ik... ik kan niet meer terug!”

„Een woord dat ik honderdmaal heb hooren zeggen, en even zoovele malen gelogenstraff heb gezien. Uit een bangen droom ontwakende, is alle zwarigheid geweken...”

„Als die slechts buiten mij lag, als die niet in mijn binnenste school! Hebt gij dan niet gezien,” en de dweper bleef voor Rosse Jan stilstaan, „hebt gij dan niet gezien wat er van mij geworden is?”

„*Je l'ai vu et j'en ai frémi, mais c'est passé* want ik zeide in mij zelve: hij ziet er niet meer uit als een edelman of als een officier; hij draagt eene monnikspij, een rozekrans en een kruisifiks aan zijn touwgordel, *mais l'habit ne fait pas le moine!* Misschien vonden de Bisschoppelijken het aardig hun gevangene *en froc* te zien. . . .”

„*Trève de plaisanterie,*” hoorde Rosse Jan zich ernstig vermanen; „al wilde ik dit kleed van mij werpen, het gedane zou er niet ongedaan door worden;” en op vasten toon volgde: „het is het eenige gewaad dat mij past!”

Hij trok den gordel straffer om de lendenen, of de pij dichter aan de schrale leden sluiten mocht.

„Ge zult mij toch niet willen diets maken, dat gij waarlijk monnik zijt?”

„De plechtige gelofte het te worden, heb ik afgelegd. Waart gij eenige dagen later gekomen, gij zoudt mij hier niet meer hebben gevonden. Mijn proefjaar zou aangevangen zijn in 't klooster der Franciscanen, dat vlak tegenover de vesting ligt.”

„Een laatste list, de gelukkigst gevondene van alle!” beweerde de onverbeterlijke Rosse Jan lachende. „Ter dood verwezen, hebt gij u in de armen der Heilige Moederkerk geworpen, om u het leven te veiligen; en toen ge daarin waart geslaagd, veinsdet gij, om eeuwige gevangenschap te ontgaan, den weg naar het klooster te kiezen. . . . Wie zou het der wanhoop niet ten goede houden, dat zij zelfs dát eene uitkomst geloofde. . . .”

„Van de aarde, aardsch!” sprak de monnik. „Mocht het met u zoo zijn toegegaan, met mij ging het anders. Het was duister geworden in mij als om mij, gedurende de eerste weken van mijn verblijf in deze vesting; allerlei leed had mij op het leger geworpen; toen de krankte week, kwam de schrik voor de pijnbank. Weet gij wat vreeze is? vroeg hij voortgaande aan Rosse Jan? „vreeze? niet voor den dood, heldhaftig te gemoet gevolgen, die kende ik nooit, die ken ik nog niet,” en de waarheid van dat woord werd bevestigd door het vuur, dat een oogenblik in die holle oogkas opvonkelde, „maar vreeze voor marteling, marteling van dag tot dag, van uur tot uur verzaagd, en toch niet leidende tot de laatste ruste!” En des monniks blikken zochten den grond, als zag hij in het graf voor zich, en om de bleke lippen speelde een glimlach ten groet. „Die greep mij aan toen ik genoeg hersteld heette om te worden gevonnisd; die heeft mij geteisterd, toen ik, duchtende voor de verzoeking te bezwijken, vruchteloos om den dood bad; die mij gefolterd, tot krankzinnig wordens toe!” En de dweper wischte zich met de uitgeteerde hand de droppelen van het beenig voorhoofd; louter de herinnering volstond om ze te voorschijn te roepen. „Een enkele had mede-

doogen met mij; een enkele begreep me, hij was mijn voorspraak, hij werd mijn vriend; als ik zijne leiding volgde, zou ik den vrede der ziele vinden; ik had hem eensklaps verademing, versche lucht, verkwikking te danken; waarom zou ik zijne woorden het oor niet hebben geleend, waarom zijne wenken niet zijn gevolgd? Allengs stilde hij den strijd in mijn gemoed, allengs leerde hij mij hooger licht zoeken!" Er was vast verrukking in den blik, dien de monnik naar boven sloeg.

"En die weldoener werd uw biechtvader?" vroeg Rosse Jan, zoo snijdend, dat de monnik ter zijde deinsde, als siste er eene slang naast hem.

Een diepe zucht was al het antwoord des ongelukkigen, bij den blik op den poliehinel, bemerkende waar hij zich bevond; een diepe zucht, gevolgd door de bede:

"Uw woord van eer, dat gij hem geen leed zult doen!" Rosse Jan zweeg.

"Uw woord van eer!" klonk het ditmaal dreigend.

"Arme dweper! alsof gij nieuw verraad zoudt durven plegen, ook al gunde men u de gelegenheid."

"Voor hem zal ik er den moed toe hebben, voor hem heb ik mijn leven veil.... Gij meent mij in uwe macht, ge zijt nog in de mijne.... Uw woord van eer, dat Pater Cypriaan zal gespaard worden..."

Rosse Jan zweeg andermaal.

Voetstappen klonken uit de verte; met groote schreden ging de monnik in het flauwe schijnsel der lamp heen en weer.

"Meester Jan van Luik! laat uw gids ons den weg wijzen naar den Gouverneur."

Het was de stem van luitenant Paets; de stem, herhalen we; want dat hij binnen was getreden, viel niet te zien, daar de gewenschte wegwijzer, besluitende en volvoerende, de lamp had omgeworpen; uit was het licht.

"Wij komen, luitenant!" hernam Rosse Jan, die schoon hij dergelijke beradenheid bij den overspannene weinig vermoedde, er hem niet minder om had bespied, en nu de dorre hand in zijne gespierde vingers klemde.

"Gij hoort het," fluisterde hij den monnik toe, "het geldt uw leven!"

"Ik eisch dat des paters van u. Geef mij uw woord, dat ge het mij gunt, en ik ga mede."

"Voor zooverre het van mij afhangt, hebt gij het."

"Het volstaat! wat vermoogt ge niet?"

Ernestus van Beijeren had buiten zijn weidsch bisdom van Luik prachtiger residentiesteden en weelderiger lustsloten ter zijner beschikking dan het oude slot van Hoey. Hoe vaak dit ook zijn

voorgangers tot verblijf had gestrekt, hem lokte het weinig aan. Liefelijk mochten de uitzichten van dat kasteel zijn, schilderachtig als het gelegen was, zijne bouworde gaf er den indruk eener middeleeuwsche sterkte, dan die van een luchtig zomerverblijf. Geen wonder dus, dat hij den bevelhebber der vesting gaarne vergunde een gedeelte der vertrekken, oorspronkelijk slechts voor den Prins-Bisschop bestemd, te bewonen; en het was naar dit gedeelte van het slot, dat de monnik en Rosse Jan luitenant Paets, door maar een paar soldaten gevolgd, voorgingen.

De Staatsche bevelhebber had straks den dag wel wat vroeg begroet; eerst thans brak de schemering eigenlijk aan; het was duisterder dan het den ganschen nacht was geweest, daar de maan bleek geweken. Het scheen nog lang te zullen duren, eer de Februarizon er in slagen zou, door den dichten wolkenluiser te dringen; er dwarrelde nevel om rots en muur; en toch willen wij er geen borg voor zijn, dat het slechts was om dien af te weren, dat de monnik het mager gezicht in de kap zijner pij verhulde.

Het doel was bereikt en Paets vleide zich te zullen slagen.

Er brandde geen licht in de gelijkvloersche vertrekken van het middendeel des gebouws door den Gouverneur tot zijn verblijf gekozen, vertrekken, die ter rechterzijde grensden aan de groote kapittelzaal, in welke de krijgssraad gehouden placht te worden, en die ter linkerzijde uitkwamen op een ruim portiek, welks zware steenen bogen ten steun strekten der bovenverdiepingen er uit opgebouwd. Het was eene gaanderij, die naar de slotkapel voerde, die den Bisschoppen gelegenheid gaf zich des daags of des nachts op ieder uur derwaarts te begeven, zonder al te zeer aan de ongenade der buitenlucht te zijn blootgesteld. Geheel werden zij er wel niet voor beveiligd, daar de bogen naar de zijde van het binnenplein open waren; maar de ingeboren Luiksche Prelaten, die het tot zomerverblijf kozen, zij hadden, de geschiedenis getuigt het luid genoeg, niets van weekelingen, voor het minste tochtje vervaard. Het volk dankte bovendien aan die bouworde het voorrecht, bij feestelijke gelegenheden zijne Hoogwaardigheid in volle pleeggewaad naar de kapel te zien opgaan.

Voor de eerste maal wendde Paets zich regelrecht tot den gids; hij wenschte te weten of de Gouverneur gewoon was dien weg te nemen naar de kapel.

„*Si, Lieutenant!*” bracht de monnik uit, doch zoo toonloos, dat zelfs Rosse Jan er zijne stem niet in herkende.

„Ik reken er op dat een bisschoppelijk bevelhebber zich zal laten vinden in de vroegmis op den eersten dag van de Vasten,” vervolgde Paets tot onzen Luikenaar, op de gaanderij wijzende; „dus zullen wij hier verwijlen tot de metten geluid worden.”

„Maar dan zullen die twee u toch niet volstaan?” vroeg Rosse

Jan, de soldaten naoogende, die op den wenk des luitenants wegscholen; „de bevelhebber zal van bedienden en trawanten vergezeld zijn.”

„*Attrapé!*” lachte Paets, „*pour la première fois de votre vie!*” Om de kapel, achter deze pijlers en in die nissen, overal zullen de kerkgangers meer leven vinden dan hun lief zal zijn. *Mais pour les voir dans cette nuit, il faudrait des yeux de hibou, et vous avez ceux du faucon.*”

Rosse Jan troonde den monnik mede naar de schuilplaats, hem door den luitenant aangewezen; Paets zelf schreed van boog tot boog, om, in hoek bij hoek, zich te vergewissen dat alles richtig was. Eenige oogenblikken verliepen in zwijgende verwachting; toen klonk uit den toren van het kerkje, het klokgeklep dat de geloovigen tot de vroegmis riep.

Rosse Jan hoorde een bangen zucht aan de borst van den monnik ontglijden; de keerende luitenant stond een omzien stil. Mengde zich in dat gerucht van schreden en stemmen een wapengekletter? Werd daarginds geschermteld? Deze verrassing was voor Paets de onwelkomste ter wereld; hij had er op gerekend dat zijne soldaten, in hinderlaag om de kapel gelegd, slechts ongewapende kerkgangers zouden aantreffen. Een der beide vertrouwde wapenknechten, die hem hadden vergezeld, op kondschap uit te zenden, was intusschen alles wat hij vermoecht; ieder oogenblik kon de bevelhebber verschijnen, en deze gold alleen al de overigen; als hij zich liet afleiden, zich liet vervoeren tot eene onvoorzichtigheid, kon het zijn ondergang worden. *Et bien lui en prit* dat hij dit niet deed: daar kwam de Gouverneur uit zijne vertrekken, waarlijk niet met de vrome intentie, die Paets hem had toegedicht, maar opgeschrikt door het ontijdig rumoer; — zijne slaapkamer moest aan de zijde der kapel schuilen! Hij was ongekleed, ongewapend, en had slechts in groote haast een huispels aangeschoten; hij werd vergezeld door ettelijke bedienden, van coutelassen en stokken voorzien. De toortsen, in allerijl door die wonderlijke lijfwacht ontstoken, gaven nog meer walm dan licht; en zij die ze droegen, hunnen Heer volgende, om op het vermeende gevaar in te gaan, hoe liepen zij het verderf te gemoet! Als door een tooverslag werden de flambouwen hun uit de handen gerukt, werden deze weggeslingerd en geblusht; de Staatsehe soldaten, uit hunne schuilhoeken te voorschijn gesprongen, omringden hare dragers en de overigen, wierpen dezen als genen zakken over het hoofd, eer zij tot verweer of ontvlieden besef hadden. Stokken en zijdgeweer werden der wachten afgenomen; schreeuwende en spartelende, zag zij zich in duisternis en verwarring, niet wetende wat haar overkwam, aan handen en voeten gebonden naar de algemeene gevangenis gebracht.

„*Aux brigands! aux meurtriers!*” riep de Gouverneur, een stok grijpende, die hem voor de schenen stooft.

„*Vous vous trompez, mon prisonnier!*” hernam Paets; en hij wenkte den Watergeus, die hem van het wachthuis tot hier was gevolgd, een der laatste toortsen, die nog walmde, op te nemen en bij te lichten. In dat grillig geflikker verkondigde de luitenant aan den verrasten Bevelhebber, dat het kasteel in de macht der Staatschen was, en hij zich als gevangene had te beschouwen.

„*Moi, Jules de Warfusée, dit d'Aigremont, ton prisonnier!*” borst de Gouverneur uit; „*si j'avais mon épée...*”

„*Qu'à cela ne tienne,*” sprak Paets Cornelis Tromp in zijne bekende grootmoedigheid voor. Hij bood den edelman zijn degen aan en sprak tot den Watergeus: „Daam! uw sabel!”

„*Vivent les gueux!*” juichte het hachje, dat, begrijpende, zijns ondanks bewonderde; „luitenant! hij heeft er wel kloeker een kop kleiner gemaakt.”

„*Vous êtes un galant homme; il suffit!*” zeide Jules de Warfusée, die, niet wetende wat er was voorgevallen, zich van een te groot getal verrassers omringd waande, om zelf van een persoonlijke zege gunstig gevolg te hopen. „*Je me rends, sous protêt — vous me traiterez....*”

„*A tout seigneur tout honneur,*” verzekerde Paets, en beval zijn sergeant en een paar soldaten den Gouverneur naar den toren Amiette te geleiden, reeds door hem in bezit genomen, en van welken hij den onderofficier de sleutels overhandigde.

„Geef gij het signaal der victorie!” verzocht hij Rosse Jan; „wij gaan naar de hoofdboort.”

En toen de Luikenaar zich verwijderd had, was ook de monnik verdwenen.

Levendiger dan ooit is, in de weken welke ons deze bladen schrijven zien, door heel het Europeesche publiek de vraag besproken, aan de orde van den den dag gesteld in de voorrede van een werk, waarmede de vorstelijke vermaarde naar meer dan louter een letterkundigen lauwer dingt, de vraag, of kleine oorzaken, als men tot nog toe gewillig geloofde; groote gevolgen kunnen hebben? Eer de critiek den keizerlijken paradox zal hebben gewogen, — en te licht bevonden, vertrouwen wij, — vergunne men ons een blijk bij te brengen van wat al schijnbare onbeduidendheden het doorslaan van den evenaar der kansen af kan hangen. Of zijt ge niet geneigd te glimlachen als wij u verzekeren, dat de verrassing van Hoey gevaar liep te mislukken door het tandenkrijgen van het wichtje eener waschvrouw?

Jeanneton, de weduwe van den tamboer der bezetting, Jeanneton had geen Vastenavond gevierd; in sombere stilte waren die uren,

in welke zij vroeger zoo vroolijk danste, voor haar gister, voor de eerste maal, niet omgegleden, maar omgekropen.

„*Allons dormir, mon petit!*” had zij gezegd; „*le cher papa ne danse plus!*” en de roode hand was in het wijwatersbakje gegleden en had op het blanke voorhoofd van den kleine het teeken des kruises gemaakt.

„*Prions!*”

En het kind was stil geweest, zoolang zij haar: „*Ave Maria!*” prevelde; maar schommelen mocht zij eene wijle later het wiegje, schommelen met moederlijk geduld, slapen kon de dreumes niet. Op haar schoot, in haar arm, weer in de wieg, weer er uit, wat had zij niet beproefd: maar niets baatte, de kleine kermde, kermde, dat haar hart dreigde te breken.

„*Quel carnaval!*” kreet Jeanneton ten leste zelve, en daar Pierrot toch bleef stenen, toch bleef schreien, stond zij maar voor goed op, doldijnde met den jongen op haar arm, sloeg met het staal op den vuursteen tot de tondel vlam vatte, en ontstak een kaarsje, voor het Mariabeeldje geplaatst.

„*Fi donc! c'est un air de danse que je chante,*” bestrafte zij zich zelve.

En weer ging Pierrot in de wieg, en: „*à quelque chose malheur est bon,*” mocht de weduwe zeggen, toen de dreumes een half uur insluimerde en hare naald intusschen voortrepte, voortrepte aan het waschgoed, dat dien ochtend vroeg korporaal en sergeant-majoor welkom zoude zijn.

„*Car ils s'en seront donné, je m'en souviens du temps du cher papa...*”

„Pierrot schreide opnieuw, Pierrot steende zoo bang.

„*Ah! mon petit! tu crois que rien ne presse,*” praatte Jeanneton en zette het jongske in de wieg overeind, en nam de poppentrommel en de poppentrommelstokken, die de oude tamboer voor zijn eersteling vroeg genoeg had gemaakt, van den wand en sloeg er voor het wicht, op het dekentje, de réveille mee, tot een traan viel op het stukje kalfsvel, geen rijder groot.

„*Tiens, j'ai réveillé la caniche,*” sprak Jeanneton, haar voor-schoot weer glad strijkend. „*Dors donc, Loulotte, dors; ne dort pas qui veut.*”

Loulotte gaf den wenk geen gehoor; zij snuffelde, zij sloeg aan. Een oogenblik was zij bij het wiegje, en legde de voorpooten op het dekentje, daar Pierrot haar de handjes scheen toe te steken, maar, anders het gewilligste, het gezelligste dier van de gansche bezetting, toen Jeanneton, om Pierrot bezig te houden, tot haar sprak: „*fais l'exercice,*” toen snuffelde ze opnieuw en sloeg harder aan.

„*Qu'y a-t-il donc?*” vroeg Jeanneton zich zelve; zij leende het

oor naar de zijde van het venster, waartegen Loulotte opsprong; waarlijk, daar klonken voetstappen.

„*Bah! ils rentrent du carnaval!*”

Loulotte blafte harder, en Jeanneton herinnerde zich dat ditmaal geen der manschappen verlof had kunnen krijgen, dewijl de Gouverneur en zijn luitenant zelf feest gingen vieren.

„*Le cher papa aurait battu l'alarme!*” dacht de weduwe, en als ware haar, voor alle erfenis, de zorg vermaakt, wilde zij haar zolderkamertje verlaten. . .

„Pierrot,” zeide zij, en weerhield den voet.

Maar Loulotte had voor geen kroost te waken; Loulotte krabde tegen de deur, of het slot er door open zou springen.

„*Attention!*” beval Jeanneton, „*la garde!*” en waarlijk, Loulotte vlijde zich bij het wiegje neer: de tucht ging boven het instinct; en Loulotte mocht groote oogen opzetten, toen Jeanneton haar falie omsloeg, op hief zij de trillende voorpooten niet, schoon de tamboersweduwe de deur zacht achter zich dicht trok.

Jeanneton stooft haar trap af, maar matigde die vaart, zoodra zij zich in de open lucht bevond, maar gleed de muren der citadel, waarin, zoo het woning heeten mocht, hare woning, een vertrekje en een droogzolder, gelegen was, behoedzaam langs; daar was ze bij het hoofdgebouw; daar werd zij gewapenden gewaar . . . blijkbaar verscholen deze zich, met voordacht, achter hegge en muur.

„*Sapristi!*” mompelde zij.

En voort stooft ze! voort! naar het logies der soldaten, — dat zij leeg vond; — voort! naar het wachthuis, dat ook leeg was.

„*Au Lieutenant!*” zeide zij in zich zelve; „*on dira ce qu'on voudra, le cher défunt l'aurait approuvé!*”

Een Vastenavondnacht, een weeuwte van drie zesjes en een jong officier, wie weet? . . . maar Jeanneton aarzelde niet, zij was al in zijne vertrekken naast de groote kapittelzaal; Kerkadet had vergeten de hoofddeur te sluiten. Daar bonsde het waschvrouwte op wat zij de slaapstede van des luitenant's oppasser geloofde, maar zou zich de vuisten doof en stuk hebben geslagen, zonder haar doel te bereiken, als onze Charles niet door het geraas ware gewekt geworden. Hij had te druk gedanst, te vroolijk feest gevierd, dan dat hij in staat zou zijn geweest der uitnoodiging tot de vroegmis gehoor te geven, ook al had hij die vernomen; maar tegen het alarm, dat Jeanneton aan de deur des oppassers maakte, was zijn slaap, hoe vast, niet bestand.

„*Que diantre!*” schreeuwde hij van zijn ledekant.

„*Vous avez assisté à l'enterrement du cher papa!*” getuigde het harte der tamboersweduwe voor zijne deur.

Wist de luitenant hoe hij het had? Droomde hij? maar die vrouwenstem kreet:

„*On vous assassinerait...*”

Het werd Kerkadet niet helderder, doch Jeanneton hoorde hem toch uit de veeren springen.

„*Si je n'étais pas là!*”

„*Qu'y a-t-il?*” donderde hij.

„*Des soldats ennemis — un homme averti en vaut deux,*” antwoordde Jeanneton; en het bal en Bacx gingen den geest van Charles voorbij, en hij was genoegzaam gekleed om de deur open te rukken. Terwijl hij in vliegende haast zijn wapenen vatte, begreep hij uit het verhaal waarin Pierrot en Loulotte en *le cher papa* beurtelings alleronnoodigst optraden, dat er onraad moest zijn.

„*Merci, quoique ce ne sera qu'une fausse alarme!*”

„*Ces hommes!*” zuchtte Jeanneton: „*ces hommes! ça ne vous croit jamais, surtout quand on leur dit la vérité!*”

Echter wekte Charles Kerkadet, den degen ter hand, niet slechts zijn oppasser, maar ook zes hellebaardiers, in hunne wachtkamer ronkende, de voormalige antichambre der kapittelzaal; wekte zijn lijftrawant, die aan Jeanneton een der zeven slapers van Ephese had geschenen; wekte het dubbel drietal, dat den hellebaard in de hand voor het hoofdgebouw op post had moeten staan, zóó onzacht, dat er van geen slaapdrunkenheid meer sprake was.

„*A la chapelle!*”

Was het wonder, dat Paets eene schermutseling had gehoord, die hem, meer dan hij zich zelven bekennen wilde, verontrustte?

Vaandrig de Preys had zich van zijn last getrouw gekweten: onder zijne hoede waren meester Zilbrecht en Gonda naar de Kreeft teruggekeerd; onder zijne hoede hadden de ruiters van Bacx zich in het lusthuisje gelegerd. Viel het aan de tooverkracht van de liefde, of aan de onuitputtelijke luim van Nicolaas dank te weten? men kieze; maar Wouter Willemsz gevoelde geen pijn meer. De drie jongelieden hadden stoffe voor onderhoud genoeg in het bal, door den schalk bijgewoond. Al liet de ondeugd Cleopatra in de schaduw, al haalde hij even weinig op van haar, die hij in den maneschijn naar huis had geleid, eer hij besloot te gaan zien wat *Hercule et ses braves* was weervaren, hij wist te vertellen tot de musketier hem bewonderde, tot de Jonker hem benijdde; de luisterenden hingen aan zijne lippen.

Maar een uur lang door geestigheid te boeien moge aangaan, zijn gehoor bezig te *blijven* houden, bij volslagen gebrek van afwisseling in den uiterlijken toestand, op den open weg, in den nacht...

„*Il y a un terme à tout,*” zeide Nicolaas tot zich zelven, toen Wouter Willemsz, die eerst al eenigszins onrustig heen en weer had gewriemeld, eindelijk het lusthuisje binnenging, om eens te

zien hoe de ruiters Arie den schouder in het lid zouden zetten, en vaandrig de Preys voor de derde maal naar boven blikte, of ten leste het sein uit den toren gegeven werd.

„*Sœur Anne! sœur Anne! ne vois-tu rien venir?*” schertste de schalk, al was hij stellig de geduldigste van beide niet.

Frank antwoordde hoofdschuddend en vroeg op een toon die te onverschillig was, om door Nicolaas voor waar te worden gehouden:

„En was de dochter van den schopen de la Géneste ook op het bal?”

„*Certes!*” luidde het antwoord, „*et elle a dansé!...*”

„Met...” en de Jonker wist wel waarom hij haperde, „met u?” kwam er eindelijk uit.

„*Avec son futur... Dites donc, l'ami! il n'y a pas mouches en février, et cependant on dirait que vous vous en sentez piqué...*”

„*Du tout,*” beweerde de Preys.

„*On ne danse guères en pays calviniste,*” beweerde Nicolaas al vragende; „*ce grand sérieux ne m'irait pas...*”

„Toegestemd,” lachte Frank; „maar al danst men ten onzent niet drok meer, een deftig dichter heeft gezongen, dat men eerlijk ten dans mag gaan.”

„*Pauvre danse! il lui faut donc chez vous un poëte pour gagner son procès,*” plaagde onze schalk den Jonker; „*chez nous Monseigneur le permet même à ses officiers. Et s'il s'avisait de le défendre, la passion se moquerait bien de lui! Ah! la danse, c'est le pas accéléré de l'amour...*”

Toch beet de Preys aan den angel niet; hij zag op naar den ouden wachttoren; het sein moest gegeven zijn, dacht hem; — slechts was in de schemering de lucht zoo grauwwerworden, dat hij het niet onderscheiden kon, vreesde hij. IJdele hoop! ijdel vermoeden. Op bleef hij des ondanks staren, op! eene lange wijle; daar siste, daar vlamde iets door de lucht.

„*Une fusée!*” riep Nicolaas, „*c'est le polichinelle.*”

Er volgde ravengekras.

Ravengekras! — maar van eene menschelijke stem, hoe meesterlijk ook nagebootst. Ravengekras! — uit datzelfde venster over welks kanteel zij zich hadden geveleid een witte vaan te zullen zien wapperen. Ravengekras! — dat altijd onheil beduidt! Er moest onraad binnen het kasteel zijn; hunne makkers hadden behoefte aan hulp. Vrage en antwoord? die vielen niet te wisselen; bij de onzekerheid, wie op dat oogenblik in de vesting triomfeerde, zouden zij zelfs niet raadzaam zijn geweest, al waren ze mogelijk gebleken; er werd bijstand vereischt; hoe viel deze aan te brengen? Vaandrig noch musketier stroomde het bloed traag genoeg door de aderen, om zich te beraden; van aarzelen geen zweem.

„Er rest geene keuze,” sprak de Preys, „wij moeten met hen

sterven, als wij er niet in slagen kunnen onze makkers te ontzetten," en hij vroeg aan Nicolaas of deze den weg naar de hoofdboort wist.

"*Je vous le montrerai; je ne vous quitte pas; des armes!*"

"Met ons drietjes?" vroeg Wouter.

"Wij hebben hier nog tien ruiters van Baex, die voor het dubbelat mogen gelden," hernam de vaandrig, er niet eens aan denkende, dat zijn commandant andere bevelen had gegeven.

Wouter dacht er wel aan, maar... voor het eerst van zijn leven bescheiden, achtte hij die herinnering aan zijn meerdere ongepast.

"Als het ons gelukt, de wacht aan de poort te overweldigen, dan is het verdere maar spel."

Weer kliefte een voetzoeker het grauwe zwerk, weer deed het ravengekras zich, ditmaal nog scheller, nog snerperder hooren; ten antwoord floot Wouter Willemsz het Wilhelmus.

"Vooruit, mannen! naar de vesting!" riep de Preys den ruiters toe, die het bevel niet hadden afgewacht om zich buiten in het gelid te scharen, zoodra Nicolaas binnen was gekomen, zoodra deze zich de wapens van Arie had aangegord; blooman mocht de Kreeft in zijn eentje opzoeken.

Zoo snelden, zoo stormden zij voort. Hoe de jonge aanvoerder, zonder de bezwaren te berekenen, zich verheugde eindelijk gelegenheid te hebben, blijken van zijn moed te geven; eindelijk kans te zien zich te wreken. En de manschappen? tegenover gedwongen werkeloosheid was het hachelijkst gevaar hun weelde. Daar zij zich aan deze zijde der rivier bevonden hadden zij wel het groote voordeel, niet verplicht te zijn de brug over te trekken, op allerlei wijze tegen ongeroepen indringers verzekerd, maar wachtte hun de onaangename verrassing over de hegge van palissaden heen te moeten klimmen, door den eersten schildwacht den besten, die hen mocht opmerken, met een smadelijken verspietersdood bedreigd. Het weerhield de vermetelen niet: de fortuin bleek den stouten gunstig. Er was in het kasteel te veel buitengewoons voorgevallen, dan dat op zijne toegangen de gewone waakzaamheid langer zou hebben geheerscht. Het gelukte hen onopgemerkt tot de hoofdboort te komen.

Een enkele schildwacht, die niet te geregelder ure was afgelost, stond tegen den buitenmuur te leunen op zijn vuurroer.

"Doorsteek den paap!" hoorde Wouter Willemsz een der ruiters zeggen, tot den kameraad het dichtste ter hand.

Maar onze musketier stooft den uitgetogen sabel voor; de Bisschoppelijke was ontwapend.

"*Liège*," zei hij, meenende te worden afgelost, "*Liège et...*" hij kon zich het tweede woord van het parool niet herinneren.

"*Et sa bière*," vulde Nicolaas aan.

De hachjes van Bacx! hoe zij de gesloten poort zochten open te rameien door sabelhouwen, al gaf het meer geruchts dan uitkomst; overal was zij met ijzer beslagen.

Het alarm deed intusschen den portier ijlings toeschieten; de lust tot tegenweer faalde den grijskop niet, toen, — hij schaterde het uit, toen de Preys beweerde, dat de vesting in Staatsche handen was gevallen.

„*Le carnaval est passé!*” was zijn antwoord.

Er vielen schoten, waar de ruiters om het slot eene handbreedte onbeslagen hout hadden ontdekt.

Weg week de grijskop, en luide riep hij de wacht, maar geen enkele soldaat sprong ter hulpe.

„Open het klinket, of gij zijt een man des doods!” beval de vaandrig.

De poort dreunde onder het beuken en hakken der ruiters.

„*Les clés se trouvent chez le commandant!*” kermde de portier, bezwijkend van schrik; hij hoorde in de vesting zelve vechten!

„Een sleutel van het klinket hebt ge!” riep de Preys, stampend van ongeduld. „Alzoo, doe open! als gij ons nog eene seconde laat wachten, brengt gij er het leven niet af!”

De hellebaardiers hadden een vergrijp tegen de tucht goed te maken, en de Staatschen ervoeren het, hoe slaapdrongen de eersten ook met Kerkadet mochten zijn te wapen gevlogen. Om de kapel werd gevochten, dapperder gevochten, dan Paets dacht. Toch sloeg de schaal naar zijne zijde over; de soldaat, dien hij op kondschap had uitgezonden, keerde terug met het bericht, dat de bisschoppelijken waken, dat ze weldra de wapens zouden neerleggen. Zouden? mocht het hem volstaan om zich naar de hoofdboort te spoeden? De vraag zal niet de velerlei antwoorden ontlokken waarin zoo menig gevecht, natuurlijk *après coup* en te vaak *lion du lieu* wordt bestudeerd; antwoorden, die ons dikwijls eene verbeelding deden bewonderen, in het wildste gewoel het spoor nooit bijster; die ons in deze wel eens eene fakkel leerde begroeten, te kalmer, te klaarder schijnende, naarmate de kruitwolken dichter en duisterder werden!

Paets aarzelde niet de uitvoering van het plan voort te zetten, ten gevolge van rijp overleg vastgesteld; na de overmeestering van het logies der soldaten en de gevangenneming van den Gouverneur, moest het bezetten der hoofdboort de verrassing voltooiën, zijne gemeenschap met de stad verzekerende. De sergeant, die bij de kapel het bevel voerde, had te zorgen, dat wat naar deze opging onschadelijk werd gemaakt; en de Bredaënaar bleek het vertrouwen, in hem gesteld, ten volle te hebben verdiend. De krijgslieden, die zich ter kerke wilden begeven, waren gekneveld geworden, Kerkadet's poging tot ontzet was afgeslagen; was zelfs

met het wonden van den wakkersten zijner hellebaardijs geboet. Toen Charles, dientengevolge, na een derden aanval, ten leste afdeinsde, had de sergeant zich echter wel gewacht, zijn voorschrift te overschrijden, door dezen te vervolgen; zoodra hij meester was van de menigte in de kapel, dus had hem Paets bevolen, moest hij de gevangen genomenen voor het oogeblik in den kerker van het kasteel in verzeerde bewaring brengen.

De Bisschoppelijke officier, trots den nacht op het terrein te huis, week, al strijdende, en beleefde zijn bitterste oogenblik, toen hij door duisternis en walm van tootsen heen, den Gouverneur van verre gevankelijk zag wegleiden, zonder dezen ter hulp te kunnen komen; toen hij den toestand van het kasteel allengs volkomener vermoedde. Al wat hem overbleef, wat was het anders, dan zich naar de hoofdpoot te begeven? niet om te vluchten, neen, maar om, ontkomen, in staat te zijn met versterking uit de stad terug te keeren. Hij had haar met zijn zevental bijna bereikt; daar stieten zij op Paets en het drietal dat dezen vergezelde.

Welk eene kans voor Kerkadet!

De Staatsche luitenant zag zich en de zijnen in het grauwe van den uchtendstond, die getuige hunner zege had moeten zijn, om-singeld! Trots al zijne bedaardheid, trilde hij van spijt. Slechts vier tegen acht, die van geene vermoeienis, als de eersten hadden doorgestaan, wisten, — vier tegen acht, die, na een inval als den zijnen, geen kwartier zouden geven, — vier tegen acht, zijne overige soldaten te verre verspreid om op hun bijstand te mogen rekenen! — het was om wanhopig te worden! Rustig echter riep Paets den zijnen toe, hun leven zoo duur mogelijk te verkoopen, en stelde zich zelve schrap tot een strijd op leven en dood met Kerkadet.

Ter eere van den Bisschoppelijken officier zij het gezegd, het kwam geen oogenblik bij hem op, dit geïmproviseerde duël te ontduiken, veel minder nog het tot een ongelijken strijd te maken door zijne manschap daarin te betrekken. Jong, dapper, te schaars nog in de gelegenheid geweest den moed die in hem blaakte bot te vieren, beval hij zijn volk zich enkel met die roovers bezig te houden, hem alleen met hun aanvoerder te laten begaan.

En zijne hellebaardijs waren er geen vuurvreters naar, om dien wensch in den wind te slaan.

Arme Kerkadet! meent ge. Inderdaad, weldra bleek het, dat hij zich niet slechts aan een der onversaagste, dat hij zich ook aan een der behendigste officieren van Héraugière had gewaagd, even stout enforsch in het uitvallen, als snel en gevat in het pareeren; een oogenblik later en hij zou zijne edelmoedigheid duur hebben betaald. Maar al mocht, en al moest Paets al zijne

aandacht geven aan deze tweekamp, viel het te verwachten, dat hij dit konde doen met de zorg voor de zijnen belast, ziende hoe zij tegen de overmacht worstelden? Stel u voor, dat de zege u te ontglippen dreigde, in het oogenblik waarin gij geloofdet haar bij de vleugelen te hebben gevat; stel u voor... maar waartoe beeldspraak? Paets zou ons minder lief, zou geen mensch zijn geweest, als hij, trots het gevaar van zijn eigen leven, toch niet op zijne manschappen had toegezien.

Charles was intusschen volkomen in zijn recht met onvoorzichtigheden van dien aard zijn voordeel te doen; het getuigde mischien maar te zeer, dat hij tot nog toe slechts de floret had gehanteerd, zoo de Staatsche luitenant nog leefde. Afweren, de bisschoppelijke bleek er meester in; maar van het oogenblik gebruik maken, dat Paets in doodsgevaar zag, Kerkadet miste er den tact toe. Hoe het den jonkman ergerde, hoe hij besloot bij den eerst volgenden kans toe te stooten! En uit bleef deze niet! Paets gaf zich geheel bloot! Hij zag zijn trouwen kondschapper voor de overmacht van drie wijken! waar waren de beide makkers van dezen? Faalde het hun aan kruit? waren zij in de drift ter zijde gelokt? Vergeefsche vragen! maar achtte hij dan den degen van Kerkadet niet? tenzij dat flikkerende staal werd afgewend, zou...

Het was Paets niet die den bliksem ter zijde deed schieten: een musketkogel snorde langs den schouder van Kerkadet, en getroffen zonk een der hellebaardiers achter dezen neer! Charles had, omziende, zijn laatsten kans verloren; het was het schot van Wouter Willemsz, dat Paets redde!

Frank de Preys volgde, het bloote rapier ter hand, het grootste gedeelte der ruiters van Baex aanvoerende! Eensklaps zich zijne overmacht bewust, vermaande Paets Kerkadet zich en de zijnen over te geven; alle tegenstand was nutteloos geworden. Maar de teleurgestelde Bisschoppelijke luitenant, wild van wanhoop, weigerde zijne nederlaag te erkennen, drong op Paets toe en kwetste dezen in den rechterarm. Eer de ditmaal toch verraste bedaard den degen in de slinkerhand had overgebracht, stond Frank de Preys tusschen beide en stelde zich partij.

„*A nous deux, Kerkadet!*” riep de Jonker.

„Gij kent mijn naam; noem den uwen!” eischte Charles, paradeerende.

„Het pachtertje van gistermorgen bij den Schepen, de vaandrig van Héraugière, Frank de Preys!”

„*Tout brigand que vous êtes, comme frère vous avez le droit de me haïr; en garde.*”

En liet de bedaarde Staatsche bevelhebber dezen ijdelen tweestrijd toe? vraagt mijne lezeres en vraagt het terecht; want bij

de hartstochten, hier in het spel, kon de afloop niet anders dan voor een van beide noodlottig zijn! Stelle zij zich intusschen gerust; bezig orde te houden bij het gevangennemen der bisschoppelijke hellebaardiers, om genade smeekende, terwijl de ruiters van Baex beweerden het recht te hebben hen over de kling te jagen, hoorde hij nauwelijks het kletteren der degens, of zijn gezag was voldoende den strijd te staken.

„Luitenant Kerkadet! de vesting is ons! geef u over zooals de Gouverneur het deed!” sprak Paets ernstig; *„votre honneur est sauf.* Gij waart straks edelmoedig jegens mij, noodzaak mij tot geene hardheid! Uw degen...”

„Soit, la voilà! Fidèle serviteur de l'Eglise, les Saints auraient dû me venir en aide!”

„Die verbeeldt zich dat de Heilige Petrus met zijn zwaard en zijne sleutels tusschenbeide had moeten komen!...” spotte Daam.

„Wel zeker! mirakelen voor de cause der papisten!” luidde het wederwoord.

„Zwijgt, mannen! wie den luitenant hoont, heeft met mij te doen!” Het was Paets, die zijn gezag gelden deed.

En waar school Rosse Jan, die, sinds hij op weg ging om uit den ouden wachttorens het sein der overwinning te geven, van verre bij de kapel getuige geweest was van den onverwachten weerstand door Kerkadet en zijn hellebaardiers geboden; waar was hij gebleven, sinds hij de Staatschen op hunne beurt overvallen had gezien, en, naar zijn eigen hoofd handelend, beproefde de redding te doen dagen?

Hij vleide er zich in het eerste oogenblik nauwelijks mede; hij vreesde zelfs het ergste; dat zijn gids hem in zijne vaart niet was gevolgd, bevreesdde hem weinig, bekommerde hem schier niet; hij vroeg zich zelve slechts af, hoe het den vaandrig en zijne manschappen mogelijk zou zijn binnen de vesting te komen? De koordladders waren op zijn bevel binnengetrokken, toen Paets die had bestegen; zou hij deze weer uitwerpen? maar op het Wilhelmus volgde geen later sein! Luisteren mocht hij, er werd beneden met geen leer gestooten, — luisteren, als dat gerucht niet tot hem zou zijn doorgedrongen, men had wapengekletter kunnen beproeven, — maar het bleef stil. Het lag niet in de Preys, ten minste geene poging tot ontzet te wagen; maar wat wist de vaandrig van den weg, die naar de hoofdboort voerde? Hoe Rosse Jan zich zelve verweet, dezen geene schets van den omtrek des kasteels ter hand te hebben gesteld...

Héraugière zou er voor gezorgd hebben, vleide hij zich; zooals wij allen ons in den uitersten nood met uitkomst vleien, hoe wanhopig dergelijke hope zij!

Eerst toen dacht Rosse Jan aan den monnik, zijner hoede ontsnapt; den monnik, misschien bij de kapel de menigte door zijne dweepzucht bezielende; maar in het volgend oogenblik was hij ook op de plaats des gevaars, en, God lof! geen opgeheven krusifiks werd van verre gezien. Vreemd genoeg, zoodra die vreeze ijdel was gebleken, week ook de angst, dat de vaandrighen weg niet zou weten te vinden, en, de hoofdpoot naderende, zag hij inderdaad de sidderende hand des portiers den sleutel in het slot steken.... de waaghalzen stoven binnen.

„*La plus belle nuit de ma vie!*” begroette hem Nicolaas.

Trots al het hachelijke van den toestand, schertste de Luikenaar:

„*Mais non la plus douce!*”

„Werwaarts?” vroeg de Preys, ernstig als onze landaard.

„*A tout hasard*, hij rechts, wij links,” hernam de polichinel, en een drietal ruiters vergezelde Rosse Jan en des Dekens zoon den weg op naar de kapel.

„*Nous n'avons que faire ici*,” beweerde Nicolaas, die van verre het gekrijt van gevangenen hoorde, door Staatsche soldaten naar den kerker gevoerd; die boven allen uit eene vrouwenstem: „*mon petit! mon petit!*” hoorde jammeren; die in een schaterlach schoot, toen zij van Pierrot sprak, „*ton compère, Polichinelle!*”

Maar Rosse Jan beantwoordde den kwinkslag niet; maar Rosse Jan werd den monnik gewaar, die, ondanks zijne zwakte, beurteelings twee krijgsknechten te lijf wilde, die dezen belemmerde in het overbrengen van een priester, tusschen hen beiden geplaatst. De dweepzieke beschermer! zijn beschermde had er te bitterder door te lijden. „*Mon père! mon père!*” kreet de monnik, „*pouvez vous me pardonner?*” en de woestheid, waarmede de rotsbeklimmers hem terugstieten, bezorgde stoot op stoot aan den geestelijke dien zij medevoerden. „*Pouvez vous me pardonner?*” maar het schijnsel van een paar gewijde wastoortsen, uit de kapel geroofd, mocht allerlei hartstochten op die tronies verlichten, tot de tranen van Jeanneton toe: het gelaat des priesters geleek een standbeeld. Wat de monnik ook beproeven, wat hij bidden mocht, de trekken van den geestelijke bewogen zich niet. Rosse Jan had in een oogenblik den biechtvader geraden, Rosse Jan had al het gevaar begrepen, dat uit eene voortzetting van dat geworstel groeien kon. „Grijpt dien krankzinnige!” sprak hij tot een paar der ruiters van Baex, en de ruwerts, anders gewoon met eene monnikspij den spot te drijven tot zij in flarden vloog, ze gevoelden deernis. Higgende van uitputting, de oogen gloeiende van eene geestdrift, die aan zinsverbijstering grensde, had de monnik zich neergeworpen aan des paters voeten; de soldeniers schopten, maar de dweper week er niet om; uit strekte hij de magere handen; uit of hij den zoom van het kleed des priesters vatten mocht...

Deze deinsde als met afschuw terug; een krijschende kreet van den monnik bij het gebaar, bij het zien van den blik, dien zijn biechtvader op hem wierp! Weerloos liet hij zich op den wenk van Rosse Jan door de ruiters van Baex medevoeren.

„*Si, si! j'aurai soin du petit et de Loulotte,*” verzekerde Nicolaas aan Jeanneton; hoe drommel was hij op eens de vertrouwde van het weeuwtje geworden?

Open ging de kerkerdeur voor de gevangenen. „*Par ici!*” riep Rosse Jan tot Nicolaas en den ruiter; het gehoorde schot gaf hem de richting aan, in welke nog gestreden werd.

Het gevecht was echter ten einde eer zij de plek bereikten, en luitenant Kerkadet reeds naar zijn logies geleid.

„Dank en straf moeten hier hand aan hand gaan,” sprak Paets bewogen onzen Frank toe; „eerst,” en de armen van den man van meer dan middelbaren leeftijd omvingen des jongelings borst; „eerst het harte, — de Preys! ik dank u mijn leven!” Toen trad hij terug: „En nu de tucht! Vaandrig! ge hebt tegen mijn bevel de ruiters van Baex in gevaar gebracht; een ander dan gij moet de bode aan Kapitein Héraugière zijn, die over uw gedrag vonnis vellen zal.”

„Ik ben de schuldige!” beweerde Rosse Jan, „ik gaf een sein, dat gij niet voorschreeft.”

„Als mij macht over u gegeven ware, ik zou u verplichten den vaandrig te bewaken.”

„*Accepté!*” zei Rosse Jan.

„*Polichinelle gardien!*”

„Mijn broeder! mijn Gérard! laat mij hem weerzien!” kreet de Preys, die allengs begreep, dat Paets hem niet doelloos onder de hoede van Rosse Jan had gesteld; dat de Luiksche spie, door wien het kasteel in alle richtingen was doorkruist, de zekerste gids zou zijn om den gekerkerde te vinden.

„Weerzien!” hernam de polichinel; „weerzien! wat zijn wij dwaas er naar te verlangen, als er sedert het afscheid jaren zijn voorbijgegaan; als we beiden, wie weet hoe, zijn veranderd!”

„Mijn broeder!” riep het harte.

„Luister!” sprak Rosse Jan; „luister! ik heb allerlei weerziens beleefd! hoe ik die moede ben! Laat zien, wat was het eerste? iets onbeduidends zult ge zeggen, iets dat niet eens leefde, maar een heester, doch dien ik zelf had geplant, doch waaraan het harte van den borst hing, zooals de knaap later aan zijn besten makker, de jongeling aan zijne uitverkorene, de man aan zijne vrouw, zijn al!” welk een bittere lach bij dat woord! — „van den vader spreken wij niet, ik wil bij mijn zinnen blijven! Welnu, ik was, slechts een jaar, neen, korter nog, ik was, van vroegen herfst

tot late lente in het klooster ter school geweest; ik keerde huiswaarts, ik zag de bladeren van verre al groen, ik zag mij de bloesems toewuiven, ik sprong in den hof.... Maar, ge luistert niet, de Preys! en toch moest gij het doen, want dat eerste weerzien mocht het voorspel heeten van ieder volgend, dat ik beleefde; mijn heester, mijn bloeiende heester was door wormen zonder tal doorknaagd en verteerd; het weinige loof, dat hij nog droeg, wekte walging; ik deinsde weg, ik wenschte dat ik hem nooit weer had gezien!"

"Mijn Gérard!" de vaandrig had wèl bemerkt, wèl gehoord, dat Rosse Jan sprak, maar verstaan, geen sylbe.

"Ik heb u gewaarschuwd niet meer naar hem om te zien," was het antwoord.

"Waarschuwen? — den weg wijzen, eisch ik; den weg, om mij in zijne armen te storten...."

"Dien weet ik niet! Als hij u weerziet, zal hij u den rug toekeren."

"Hij, mijn Gérard! Laster!" borst Frank verontwaardigd uit.

Rosse Jan dulde het verwijt: hij had meer verdragen.

"Als gij *iets* wist te voelen van de teederheid zulker banden; als gij *iets* vermoedde van de trouw, welke wij elkander zwoeren, ge zoudt mij niet dus martelen!" kermde de Jonker, "ge zoudt mij...."

"Genezen, door u te doen duizelen van den slag; God geve het!" hernam Rosse Jan: "gij wilt het, ga mede!"

En hij voerde hem voort als een kind, zouden we gezegd hebben, indien den misvormden man, tegenover den vaandrig, de vaderlijke verhouding goed had gestaan; hoe het zij, de hand van de Preys in de zijne leggende, sleurde hij dezen in snellen gang naar de kapel van het kasteel mede. Het kleine heiligdom was niet gesloten; de beide ruiters van Baex hielden er met een paar soldaten van Héraugière de wacht; en de toegang werd Rosse Jan, dien allen als de ziel der onderneming kenden, niet geweigerd.

Zelf zwijgende, ja, den vinger op den mond leggende om Frank tot stilte te vermanen, trad de Luikenaar met snelle, lichte treden voort, altijd zijn metgezel aan de hand houdende, die hem in behoedzaamheid evenaarde, welke vraag hem ook op de tong branden mocht. Het was een overoud gothisch gebouwtje dat het flauwe morgenlicht maar uit enkele hooge en smalle boogvensters ving; door de rijk geschilderde ruiten kon het nauwelijks heendringen. Er brandden geene waskaarsen meer op het altaar; doch ondanks de duisternis getuigde allerlei wanorde slechts te zichtbaar dat het morgenoffer reeds vóór den aanvang was gestoord.

Al moest het oog zich eerst aan dit schemerdonker gewennen

om de bontgekleurde gestalten van heiligen te onderscheiden, die uit hunne nissen op u schenen toe te treden, toch had de valkenblik van Rosse Jan eene menschelijke gedaante bespeurd, die geknield lag voor de trappen van het altaar, het voorhoofd op het kille marmer gedrukt. Nog eene snelle schrede voorwaarts en Frank de Preys was in hare nabijheid gevoerd. Hij begreep niet wat zijn wegwijzer meende, toen deze hem zwijgend op den gebukte wees: den gebukte, in wien men geen levend wezen zou hebben begroet, zoo men niet de eentonige klanken had gehoord eener litanie; klanken die zijne lippen ontgleden tusschen de boetetranen door, op dat marmer neervallende.

„Maar dat is een monnik!” riep Frank de Preys, nog ongehoovig en toch met een smartelijken schrik.

„Hij is het, wien gij zoekt!” sprak de Luikenaar fluisterend.

„Het kan niet zijn!” wilde Frank getuigen, zich zelve niet meer meester en naderbij tredende.

De monnik was zoo verdiept in zijn vurig boetgebed, dat hij tot hiertoe niets had opgemerkt van 't geen er rondom hem voorviel; slechts had de uitroep van Frank zijn oor getroffen.

Hij bleef geknield, maar richtte het hoofd op en scheen te luisteren.

„Gerard! mijn Gerard! moet ik u dus weerzien!” riep de jonkman en schoot op hem toe.

Doch de monnik maakte met de slinkehand een afwijzend gebaar en sloeg zich op de borst, onder het uitspreken der bezwering: „vade retro, Satanas!”

„Gerard! ben ik dan uw lieveling, uw Frank niet meer?”

De ongelukkige, door dweepzucht verstompt en versteend, rees niet op, strekte de armen niet uit: hij riep met klagende stem:

„Ik wist wel, dat de verleider tot mij zou komen onder de liefelijkste gestalte!”

En hij smeekte:

„Veilig mij, Heilige Moeder Gods! veilig mij, allen gij Heiligen! Heilige Drievuldigheid! ontferm u mijner! geef mij de overwinning! Verlos mij van de macht des vleesches!”

„Krankzinnig! is mijn broeder krankzinnig geworden?” riep Frank, bleek als een doode zich naar Rosse Jan omkeerende.

„Hij wordt er niet voor aangezien; dweepzucht maakt slechts de ziele bijster.”

„En Roomsche! hij!...” barstte Frank los onder tranen. „Hij, die zoo heftig een afschuw placht te hebben!”

„Het verkeerde, als gij ziet!” merkte Rosse Jan aan.

„Maar daarin kan ik niet berusten,” hervatte Frank, en wierp zich naast den knielende neer, sloeg hem den arm om den hals, trok zijn broeder de hatelijke monnikskap van 't gezicht en zag

hem aan, oog in oog, met dubbele deernis, om den wille van dat bleek, dat lijdend gelaat.

„Gerard! mijn wellieve Gerard! kan er een godsdienst zijn die broederliefde zonde maakt?”

„Er zijn zondaren voor wie het ongeraden is naar de stemme des bloeds te luisteren,” antwoordde deze dof en droevig, terwijl hij het hoofd afwendde om den smeekenden blik van Frank niet weer te ontmoeten. „Ik wist, dat gij komen zoudt, en, zooals gij ziet, ik wapende mij tegen zwakheid in den gebede.”

„Gebeden, die God niet zal aannemen! Gij wapendet u tegen mij! Gerard tegen zijn Frank! tegen zijn broeder! die bijkans zijn zoon was!”

En de stem van den jonkman klonk zoo zacht, dat de ongelukkige dien zoeten drang niet kon weerstaan, maar onwillekeurig aan de overmacht der liefde toegevend, het hoofd op Frank's schouder liet rusten en smeekend zijn naam uitsprak.

„Ik heb overwonnen!” juichte deze en wilde hem opheffen, maar op eens viel Gerard uit op schrillen, scherpsten toon, zich van hem afwendende:

„Weg van mij!... Wat zijt gij hier komen doen?... Door verraad ingeslopen, komt gij roof en moord plegen! Ik wil geen gemeenschap hebben met u, noch met uwe misdaad! Reeds nu bedrijf ik boete, omdat ik er deel aan heb genomen!”

„Dit is waanzin!” sprak Frank mistroostig Rosse Jan toe.

„En waanzin als deze, geneest men niet door tegenspraak,” fluisterde de Luikenaar. „Laat ons gaan...”

„Hem in zulken toestand aan zichzelf overlaten,” hernam Frank aarzelend.

„Ja! opdat hij geheel zijne verlatenheid gevoele! Gij hebt naar mijne waarschuwing niet geluisterd! volg voor 't minst thans mijn raad, dan rest er nog hoop!”

„Vaarwel, broeder!... sinds wij niet meer samenstemmen!” zocht Frank uit te brengen.

„Vaarwel!” klonk het dof; het hoofd van Gerard, in de kap gedoken, was reeds neergezonken op de trappen des altaars.

„Welk een weerzien!” snikte Frank, zich lucht gevende, toen zij buiten de kapel waren; hoe dat bange voorgevoel niet bedriegelijk blijkt; dit is erger dan de dood!”

Rosse Jan antwoordde niet, Rosse Jan voerde den vaandrig mede naar een der torentinnen des kasteels; had hij behoefte aan verheffing? Trots den winter, was het uitzicht verkwikkend. Het bleek dag geworden; — men zag hoe de vloed zich om de heuvelen slingerde; — allengs dunde de nevel, allengs trad het landschap aan het licht. Eerst dichterbij, toen in het verschiet, op hoogte bij hoogte verhief zich geboomte in witten dos ge-

tooid. Daar wolkte het in de dalen; en eensklaps uit den mist, die hoog in den hemel hing, eensklaps te voorschijn getreden, deed de zon de golven gloeien, verkeerde zij den rijm in glinsterend gesteente, gaf zij dat bewegelijke blauw, stijgend uit schouw bij schouw, haren gulden weerschijn.

„Vrede omhoog en vrede omlaag!” sprak Rosse Jan; „welk een weelde zou het zijn te leven, gunden wij elkander ook vrede des gemoeds!”

Daar sloeg de Statenvlag boven hunne hoofden hare banen uit; beloofde zij dien vrede?

HOOFDSTUK IX.

Voor het eerst na zoovele jaren van scheiding waren moeder en dochter samen, — samen in diezelfde stille huiskamer, welke Loyse voormaals het kindeke had zien troetelen op haar schoot; — welke haar het opgroeiend meisje de vreeze Gods had hooren inscherpen, niet minder krachtig waarschuwende tegen de strikken van Rome. Voor het eerst zat Loyse Briant weer op hare eigene plaats aan den huiselijken haard, de twintigjarige jonkvrouw tegen over zich, die nauwelijks meer zweemde naar het tengere dochterke, dat zij zoo noode in den gevaarlijksten leeftijd aan zich zelve had overgelaten; de twintigjarige, die zij nu met volle moedervreugde aan het harte sluiten mocht. En toch, wat had die eerste morgenkus, die de vurig verlangde moeder haar op het voorhoofd drukte, der levendige Madeleine koel geschenen! Hoe weinig bevatte hare jonkheid nog van die diepten des gemoeds, waarbij de heiligste blijdschap, de innigste teederheid zich meest in de stilheid der onthouding verschuilt; hoe weinig van die zelfverloochening, welke, gewoon alle hartstochtelijkheid te beheerschen, zich door geene overmacht van aandoeningen laat verweekelijken. Er was in den ernst van deze moederlijke omhelzing iets, dat Madeleine deed terugschrikken, dat haar bijkans verkilde. En echter wat straalde er eene volheid van liefde, als ter wereld geen weerga heeft in lust om offers te brengen, welk eene moederliefde, want elke omschrijving verflauwt dat woord, straalde er uit den onbeschrijflijken blik, waarmede Loyse de bloeiende jonkvrouw gadesloeg, die daar voor haar stond, aarzelend tusschen het ontzag, dat de achtbare vrouw haar inboezemde, en de zielsbehoefte zich met volkomen vertrouwen aan haar hart te storten.

Inderdaad, Loyse Briant, wij noemen haar liefst nog bij den familienaam, dien zij in hare ballingschap had gevoerd, Loyse Briant was eene statige en indrukwekkende persoonlijkheid; maar toch geene koude, onbehagelijke manniñ, die door scherphed en

hardvochtigheid moest afstooten. Zij was in hare jeugd eene buitengemeene schoonheid geweest, en daar het betooverende van deze minder had bestaan in fijnen tint of schilderachtige afwisseling van wit en rood, dan in edele trekken en zielvolle oogen, zoo was, wat haar eigenaardigst onderscheidde, nog niet geheel verloren gegaan, schoon zij reeds vijftig jaren telde. Het is waar, men zag geen rozenkuiltjes, geen schalke glimlachjes op dit gelaat, doch was het door kommer verbleekt, dat lijden had het ook veredeld; er sprak eer diepe weemoed dan drieste stoutmoed uit dien schier nimmer blijden blik; maar een waas van hooger vrede verrukte op het schrandere voorhoofd, al bleek het door de fijne voren der smart gegroefd. De gitzwarte haren, reeds met wat zilver doormengd, met keurige netheid opgestreken onder den stijfstaanden rand van het zwart fluweelen kapje, gaven, als de donkere, schilderachtig gebogen wenkbrauwen, aan het wel wat straffe blauw harer sprekende oogen iets sombers, dat hare gelijkenis op hare liefelijke blonde dochter zeer in den weg stond voor den oppervlakkigen beschouwer, maar des ondanks was die gelijkenis te vinden, als men wist te rekenen met het verschil van leeftijd en lot tusschen moeder en kind. De eerste, zwerveling van hare jonkheid af, dochter uit een geslacht Fransche Hugenooten, — die als het ware opgegroeid was met het zwaard der vervolging voor oogen, hangende aan een draad boven het hoofd harer naasten en liefsten en van haar zelve, — die dat zwaard meer dan eens had zien treffen, maar intusschen gehard was geworden onder deze buitengewone toestanden tot elken verderen strijd, en voor wie niets zoo ongewoon was als het gewone alledaagsche leven, — en de laatste, de dochter, die op hare beurt, ja, kruis en lijden had leeren kennen, maar onder gansch andere gestalten, slechts onder die, in één woord, welke zelfs de gelukkigste mijner lezeressen omzweven.

De houding der kloeke vrouw was waardig zonder gemaaktheid. Hare kleeding? wie kan zich eene vrouw als Loyse Briant in dat tijdperk anders denken dan in het deftig zwart van fijne degelijke stoffe, met den stijfstaanden plooiakraag op den zilveren halsband vastgehecht; wie wacht bij haar meerdere sieraden dan een zwaren, geschakelden, ahangenden halsketen, het bruidsgeschenk van haar echtgenoot, als kostbaar relik bewaard; en aan een der fijne vingers den gladden, gouden trouwring?

Zwijgend bleef zij een tijdlang Madeleine aanzien, als verbeidde zij dat deze het gesprek zou aanvangen; maar daar die aarzeling voortduurde, brak zij ten leste de stilte af:

„Wat gij eene kloeke jonkvrouw geworden zijt, Madeleine! Mijne kleine Madelon is mij ganschelijk ontgroeit...”

„Toch niet vervreemd, zoo ik hoop?“ vroeg Madeleine, zacht-kens tot haar komende.

„Zou dat ooit kunnen zijn? en toch, nu ik u weerzie in dit stemmig gewaad, passend aan wie geroepen zijn zich te onderscheiden van de wereld, nu, ik erken het, zijt gij mij veel meer eigen dan gisteravond in dien weidschen carnavalsooi. Hebt gij er iets van meegevoeld, wat het mij zijn moest, mijne dochter dus weer te zien?“

„Ik heb dat voorgevoeld, moeder! ik mag het met waarheid zeggen. En ik ried den pijnlijken indruk, dien het op u moest maken; thans echter, na de ophelderingen u gegeven, is die weggenomen...“

„Ten deele!“

„Slechts ten deele?“ vroeg Madeleine verwonderd en zelfs wat gevoelig.

„Meent gij dat eene moeder zoo licht te bevredigen is als het de hoogste belangen harer dochter geldt?“

„Mijn verschijnen op dat feest, lieve moeder?“

„Ik spreek niet van die uiterlijke daad, Madeleine! van dien gang naar het bal, die onvermijdelijk is geweest, ik weet het; ik spreek niet van den wereldschen hoogtijdsdos, er toe vereischt, zelfs niet van de zonderlinge fantasie, u met ongedekte lokken te vertoonen, als waart gij mee van de wereldsche jufferen, die deze mode beginnen in te voeren; dat alles laat ik daar; ik vraag naar het innerlijke, ik vraag naar het harte mijner dochter en wat daarin is omgegaan...?“

„Weet ik het zelve!“ zuchtte Madeleine, en bracht de beide handen aan het voorhoofd, zich de oogen bedekkende.

„Willen wij trachten het uit te vinden?“ vroeg Loyse, met roerende zachtheid van toon.

„Doe zoo, moeder! want ik smacht naar licht; alles in mij is duisternis en verwarring!“ sprak Madeleine, zich naast Loyse neervlijende, tot deze den arm om haar sloeg en hernam:

„Ik ken zelve dien strijd; ik meen te raden waaruit die duisternis, die verwarring ontstaat. Uw wil was volvaardiger in 't ondernemen dan uwe kracht in 't volbrengen. Gij waart bereid tot het offer en...toch...het is slechts ten halve gebracht. Uw harte is verdeeld, het zwerft nog af naar de wereld, het hangt nog aan dezen Kerkadet.“

„Dien bisschopsknecht, moeder?“ viel Madeleine met afschuw in, het hoofd driftig opheffende.

„Mijn kind! daarin ligt niets berispelijk, al was het...niet voor-zichtig, al school daarin voor u de bron van allerlei strijd en gevaar....“

„Maar ik zeg u, dat ik hem haat, zooals ik Rome haat; dat althans ligt mij klaar genoeg bij.“

„Daar is zooveel arglist en zooveel dubbelheid in 't menschelijk hart, Madeleine! dat die geloofshaat zeer wel kan samengaan met eene teedere genegenheid, die de consciëntie ons dwingt te bestrijden, en dat die strijd zelf de vlamme aanwakkert, welke men tracht te blussen. Neem exempel aan uw vader en mij. Alles had ons moeten scheiden. Hij zag in wie zich tot mijne religie bekenden, niets dan eene rustverstorende sekte. Ik kon niet goedkeuren, dat hij zich uiterlijk bleef voegen naar de vormen eener kerk, waarvan hij innerlijk los was geworden. Toch overwon wat het zwakste had moeten zijn: ons eigen harte. Wij wisten, dat wij geen rustig huwelijkslot tegengingen... Wij werden een paar! Ik, in de hoop dat mijn voorbeeld hem zou winnen, al vleide ik er mij niet mee, dat mijne redenen hem zouden overtuigen; hij, in den waan dat hij de kettersche vrouw zou kunnen beschermen tegen den religiehaat zijner verwanten en den geloofsijver der priesters. Gij weet, hoe wij ons om strijd bedrogen. Gij weet, welke teleurstellingen ons beiden hebben getroffen, welke rampen deze wederkeerige misrekening ons over het hoofd heeft gehaald;” — en er was verteederung in den toon, waarop Loyse volgen liet: „wellieve dochter! hebt gij er niet allerzwaarst den weerschok van gevoeld? Vermijd daarom eene herhaling van ons lot, onderzoek uw harte, en zie of zich in dien wrevel tegen den aanhanger van Rome geene smarte mengt over den geliefde, van wien u voortaan alles scheidt; — want gij moogt het Charles Kerkadet niet verhelten, met welk opzet gij hem naar dat bal hebt vergezeld, en noch hij, noch zijne verwanten zullen u ooit vergeven, wat zij... ik moet het erkennen... gerechtigd zijn, uw verraad te noemen.”

„Dat weet ik, moeder!” hernam Madeleine, ten halve oprijzende, „en ik ben er trotsch op dit te hebben gepleegd; ik verheug mij, dat ik dit onoverkomelijk struikelblok heb geworpen tussehen Charles en mij. Ik verlang naar de ure, waarin ik het hem zelve in het aangezicht zal kunnen zeggen: „gij hebt mij geweld aangedaan, gij hebt mij gedwongen tot veinzen, gij hebt mij verplicht ongelijk te worden aan mij zelve! Ziedaar de uitkomst! ziedaar de vrucht, die gij hebt gekweekt! Zoo zij het!” besloot Madeleine bijna werktuigelijk, en verzonk in een nadenkend zwijgen, dat door Vrouwe de la Géneste niet werd gestoord. Integendeel, de laatste bepaalde er zich bij, onze heldin met de oogen te volgen, toen deze, van de gedwongen rust wars, de kamer op en neer schreed als viel haar die ruimte nog te eng. Op eens echter bleef de Jonkvrouw glimlachend stilstaan en hervatte: „Ziet gij, moeder! gij hebt dezen Charles Kerkadet eigenlijk niet gekend, gij hebt den aankomenden knaap op zijn best een paar malen gezien: eens toen hij mij op Allerkinderdag

geschenken kwam brengen van mijn Peetoom, den goelijken Kanunnik, en u bijkans toornig deed worden, omdat hij met zooveel devotie de potsierlijke paapsche heiligenprentjes uitkraamde, en de andere maal toen hij op een Pinksterdag bij mij te spelen was in ons luthuisje. Heugt het u niet meer? gij stondt op uwe laatste reize naar Spa; Nicaise was nog niet geboren: maar gij wenschet een zoon, en de kleine Charles, de aardige krullebol, hij lachte u aan. Voor tuiltjes vlechten en kapellen vangen was hij toen goed genoeg, maar toch, wij kibbelden; wij kibbelden als altijd; ik raakte aan 't schreien, en hij kreeg gelijk; maar de eerste reis zou de laatste zijn, beslistet gij: ons spelen had uit! En nu, weet gij wat er van den vluggen knaap is gegroeid? een plumpe dienstman der priesteren uit louter plichtbesef, niet eens een ijveraar voor de Kerk uit geestdrift, bigot zonder diepte van vroomheid! Een goed hart moge hij hebben, hem zijn waarlijk niet meer hersens ten deel gevallen dan een man behoeft om ijdel te zijn op de nietigste voorrechten, om te snoeven op rang, op gestalte. . . Een *beau Lieutenant*, die allereerst zich zelven *bel homme* acht, die meent, dat hij voor de vrouwen onweerstaanbaar is, en die vermoedelijk die meening zal bevestigd vinden, mits hij zich wendt tot. . . jufferen, die zijns gelijken zijn."

"Ik geef het u toe, Madeleine! bij een dus onbarmhartig over een man uitgesproken oordeel, bij zulk eene kennis van wat gij in hem verwerpt en wat er al aan hem ontbreekt dat gij zoudt eischen, valt geene vergissing te vreezen, en is mijne moederlijke bezorgdheid beschaamd! Echter gerechtigd gij mij tot verwondering, ten eerste dat gij klagen kunt over duisternis en verwarring, waar gij blijkt zoo klaar en scherp te zien; en vervolgens hoe mijne dochter dien jonkman jarenlang heeft kunnen dulden, zoodat hij versterkt is geworden in wenschen en vooruitzichten, die . . . op schadelijke en smartelijke teleurstelling zullen uitloopen voor hem alleen!"

"Geloof mij, moeder! er is zooveel veinzenskunst niet noodig geweest, om Charles Kerkadet, die als aanverwant ten onzent recht van intrede had en zich verbeeldde tot mijn bruijom te zijn bestemd, aan mijne zijde te houden. Schier altijd heb ik hem afgestooten, schaars voorzeker hem aangelokt; en zoo ik hem niet met opzettelijke hardheid verjoeg, zoo ik hem duldde en droeg, mij zelve ten spijt en niet altijd met de grootste lankmoedigheid, het was voorwaar niet uit ijdele vrouwelijke behaagzucht, maar omdat ik mij verbeeldde dus te moeten handelen uit voorzichtigheid, ten aanzien van vader en . . ." hare stem werd aarzelend en gedempt, "en voor u!"

"Voor mij? . . . ik begrijp niet waarom."

"Charles is als gij weet een Chapeauville, die onze verwant-

schap erkende; de overigen legden het er laaghartig op toe... die te loochenen."

"Ik begrijp mij dat zeer goed; van hunne zijde was dat minder laaghartigheid, dan voortzetting van al het vorige," zeide Loyse kalm. Ons huwelijk, gesloten voor de consistorie te Valenciennes, kon bij hen noch bij hunne priesteren voor wettig gelden."

"Uit die oorzaak gaf de genegenheid van Charles Kerkadet mij eenige voldoening, als tegenstelling van de minachting waarmede zijne verwanten mij bejegenden, zijn oom, de Kanunnik, uitgezonderd, die er altijd op aandrong, dat ik in hem mijn aanstaande zou zien. Dat kon ik niet, dat zou ik hem niet hebben toegezegd, al had hij mijne liefde verworven, want ik was voornemens aan geen echt te denken, zoolang wij hier in dezen staat van onvrijheid verkeerden. Als gij zelve, moeder! zoude ik niet gehecht hebben aan een huwelijk, ingezegend door een priester voor het altaar; ik zou het schennis geacht hebben van het sacrament; maar te eer liet ik het toe, dat Charles mij volgde als mijn *poursuivant d'amour*. Het veiligde mij althans voor andere aanzoeken, door welke de eenige dochter van den rijken Schepen zich bedreigd zag; beden, aan welke ik vastelijk besloten was geen gehoor te geven."

"Op uw leeftijd zulk een besluit...?" viel Loyse in, even glimlachend.

"Ik heb het gehouden, moeder!" hernam Madeleine vast en fier. "Zoo het waar is, dat ik eenige oprechtheid jegens Charles heb gepleegd; zoo ik niet den moed, zelfs niet den wil had, hem met hardheid in het aangezicht te zeggen: „Vlei er u niet mee, dat gij ooit mijne liefde zult winnen; vlei er u niet mee, dat ik ooit uwe vrouw zal worden!" zoo mag ik er toch van mij zelve bij getuigen, dat ik nimmer van de voorrechten en gaven mij verleend gebruik heb gemaakt om uit wufte behaagzucht andere jongelieden aan te trekken. Charles zal mij nooit kunnen verwijten, dat ik met zijn hart heb gespeeld, terwijl ik het mijne aan een ander schonk."

"Wie roeme, roeme in den Heer! Dank het Gods genade, en niet uw eigene sterkte, mijn kind!"

"Zoo is het, moeder!" sprak Madeleine ernstig, vouwde de handen en zweeg een poos; daarop hernam zij: „maar ik ben u schuldig te zeggen, uit welke bijbedenkingen ik geen moed vond om kloek en waardig met Charles te breken. Gij weet, vader, die er niet toe heeft willen besluiten de Kerk te verlaten, kon er evenmin toe komen, zich devotelijk van zijn kerkplichten te kwijten..."

"Zwakheid die op eigen beleid steunt en de hulpe Gods voorbijziet, vernedert tot menschenvrees, en deze tot dubbelheid; dat is de gewone gang."

„Ik belijde dat het roekeloos dolen was, maar toen ik dien weg voor het eerst betrad, had ik noch licht, noch steun, noch gids; hoe kon ik met vasten voet het enge pad kiezen en houden? Uw hard lot had op mijne jeugdige verbeelding den smartelijksten, den afschrikkendsten indruk gemaakt. Uw lijden in dien kloosterkerker sterkte mijn moed niet, het deed mij versagen. Ik onderkende wel uit uwe standvastigheid, dat gij voor de waarheid leedt en het zwaarste offer bracht; maar ik . . . ik . . . in verwarring geraakt en heen en weer geslingerd door alles wat mij omgaf, — nu eens overheerd door schrik en ontroering, bij het vernemen van uwe folteringen, — dan weer verteederd door de liefkoozingen waarmee mijn peetoom, de Kanunnik, en de stiftsvrouwe, zijne zuster, mij vleiden en verlokten, — eindelijk op mijn armen vader ziende, die mij smeekte hem ter zijde te blijven en zijn harteleed niet te verzwaren, — ik, ik voelde niet dezelfde bereidvaardigheid in mij om uw exempel te volgen en den zwaren lijdensweg op te gaan.”

„Van uwe kindsheid aan voorbestemd tot een hinken op twee gedachten, mijns ondanks van uwe geboorte af Rome toegeëigend, was het niet vreemd, dat het zijne rechten op deze prooi gelden liet; was het niet vreemd, dat gij wankeldet, toen mijne hand u niet meer kon leiden en steunen!” sprak Loyse, zacht weemoedig. „De Heer heeft gewild, dat ook dit zwaard mij door de ziele zou gaan; de Heer heeft gewild, dat gij in deze diepte zoudt neerdalen, dat gij tot Rome zoudt naderen.”

„Helaas! de wereld lachte mij aan, — uw martelaarschap schrikte mij af, — en het scheen mij lichter de uiterlijke voorschriften der Kerk na te leven, dan aan de zwaardere eischen der evangelische vrijheid te voldoen . . . Dat het mij op het allerdiepst heeft berouwd; dat het mij gekost zoude hebben u in de ballingschap te volgen, behoef ik het u nog te verzekeren? . . . Gij weet, hoe ik later de strikken verfoeide, waarin zich mijne jonkheid had verward . . . Maar, helaas! daarmee waren ze nog niet losgescheurd . . . Daarmee was het terugkeeren van den verkeerden weg mij nog niet mogelijk gemaakt. Nooit heb ik het dieper ingezien, nooit smartelijker gevoeld dan juist gister, toen ik de bittere vruchten heb gesmaakt van gevaren, waarin men zich begeeft en aan welke men zich niet meer kan onttrekken, waarbij terugtreeden even onmogelijk is als vooruitgaan, waarbij alles wat u omringt, u schijnt toe te roepen: „hier zult gij omkomen!”

„En toch daagde er redding, niet waar? Toch heeft de Heere uitkomst gegeven!”

„Ja, wel uitkomst!” herhaalde Madeleine in geestdrift „al was het in de uiterste ure, en schoon ik dreigde te bezwijken. Dansen, als men vroolijk gestemd is, als men zich opgewekt en blijgeestig

gevoelt, ik begrijp het, ik zou het kunnen meedoen, schoon ik het een ijdel vermaak achte: maar dansen, met een bezwaard gemoed als het mijne, met een hart, dat van angst dreigde te barsten; dät, Moederlief! was ook eene pijniging, mogelijk lichter dan die gij hadt door te staan, maar voor mijne zwakheid wel wat overzwaar! Ieder oogenblik vreesde ik neer te zinken, en moest echter nog met een glimlach betuigen, dat ik mij wèl gevoelde.... Daar daagde de uitkomst, de welkome, door een moedig en machtig held, die mij, met één zwaai van zijn sterken arm op eens uit de engte lichtende, in de ruimte bracht! Het was mij te moede of de engel van Gods kracht verscheen en zich mijner ontfermde!"

En Madeleine's oogen glansden van opgewondenheid en hare wangen kleurden zich met een levendigen blos.

"Kind! kind!" viel Loyse in, ongeruster dan zij wilde doen blijken. "Uwe geestdrift mag zich geen afgod maken van een mensch, noch het werktuig uwer uitredding verwarren met Hem, die het gebruikte."

"Dat zal ik ook niet moeder!" hernam Madeleine kalmer. "Het is de Heer, die het kapitein Héraugière in het harte gelegd heeft, om vaders getrouwheid en uw ijver voor zijne zaak te beloonen met uwe haastige wederkomst, en de roemruchte ritmeester voerde alleen uit, wat zijn bevelhebber hem had opgedragen! Maar, ziet gij, moeder! ik had gisteravond uren lang geleefd als in het vagevuur...."

"Het vagevuur!" viel Loyse in, "dat bijgeloof der Roomsche kerk...."

"Ik hecht er zelve niet aan; maar ik weet geen beter beeld om u te schetsen wat ik gevoelde, toen ik mij daar bewoog onder die loszinnigen en roekeloozen, die comedie speelden, tot met de mirakelen des Heeren toe! Moest niet hij, die mij daaruit kwam verlossen, mij een bode des Hemels zijn?"

"Ik begrijp mij den indruk, dien zulk een man onder zulke omstandigheden, op den geest mijner Madeleine heeft moeten maken...." hervatte Loyse, haar met dubbele opmerkzaamheid gadeslaande.

"Ja! den verwonderlijksten," hernam Madeleine, als onwillekeurig bij zich zelve en met eene naïeve openhartigheid, die zij niet wist te beheerschen. "Hij deed mij op eens een licht over mij zelve opgaan.... Ik zou mogen zeggen, dat hij mijn hart heeft veranderd. Enkel eene vraag van hem, was genoeg om mij de dubbelhartigheid, die ik tot hiertoe had moeten plegen, te doen onderkennen en verfoeien, dieper en smartelijker dan ik die nog had begrepen. Zonderling, niet waar, hem zelven, den vreemdeling, hem had ik wel vergiffenis willen vragen voor mijn bedrog, dat hem toch in niets kwetste!... Gij weet niet hoe zijne blijkbare

misbillijking van hetgeen ik mijn zwaarsten plicht achtte, mij in 't harte trof."

"Ge hebt gezien, Madeleine! dat ik deze afkeuring deel, al erken ik wat te uwer versooning strekt. Oprechtheid is intusschen des Christens eerste plicht, en daarom, melieve! zal niets u beter passen, dan zoodra mogelijk Charles Kerkadet in te lichten van hetgeen hem noodig is te weten, al zoudt gij u zelve daarbij ten diepste voor hem verootmoedigen..."

"Hij is al ingelicht, moeder!" riep Madeleine met levendigheid, "Marcelis Bacx heeft het op zich genomen..."

"Die overeenkomst tusschen u en dien vreemde!" sprak Loyse, met moeite haar schrik ontveizend.

"De overeenkomst van algeheele oprechtheid jegens Kerkadet; schuilt daar kwaad in, moeder?" vroeg Madeleine de heldere, blauwe oogen vrijmoedig naar hare moeder opheffend.

"Maar hoe kunt gij klagen over strijd en verwarring in u zelve?" en de onderzoekende blik bleef op Madeleine rusten.

"Ziedaar juist wat mij pijnigt en ontstemt; oprechtheid moest ruste geven, en toch, nooit klopte mij het harte onrustiger dan juist nu!..."

Bonzend viel de klopper neer op de huisdeur; de jonkvrouw zweeg en verbleekte.

"Wat kan het zijn?" vroeg vrouwe de la Géneste luisterend.

Madeleine was opgesprongen. Voetstappen deden zich hooren in de gang, maar zij naderden het vertrek niet.

"Toch is het vaders stap!" giste Madeleine, na eene wijle wachters. In zekere spanning zagen de beide vrouwen den Schepen eensklaps binnentreden; reeds in zijn ambtsgewaad gehuld, de barret op, de keten om den hals, trad hij naar Loyse toe, en sprak wat gejaagd:

"Melieve! ik kwam alleen thuis om mij te kleeden voor het Raadhuis; verschoon in mij nog eene wijle den verstrooiden echtgenoot. — Loyse! Madeleine! deze ure is eene hoogst gewichtige; de Syndicus heeft den Raad belegd bij 't vernemen der verrassing van 't kasteel, en onderweg heb ik een bode opgevangen van luitenant Paets, die herwaarts kwam om mij mee tedeelen, dat deze voornemens is de stad aanstonds tot overgave te sommeeren. — Gelukkig was de Griffier met mij, en konden wij dus dadelijk onze maatregelen nemen. Ik hoop dat zij afdoende zullen zijn en wij het tot eene snelle en goede beslissing in den raad zullen brengen. — Maar toch... het kan anders uitvallen; wij moeten op die mogelijkheid verdacht zijn. Ik zal dan laten waarschuwen en Madeleine weet wat zij in dát geval te doen heeft. — Tot straks, Loyse! ik ga heen om voor u en de uwen hier vrij-

heid en veiligheid te veroveren. Uwe tegenwoordigheid in de stad zal mij een dubbele prikkel zijn om standvastig te blijven. Desondanks... ik voel het in de rilling die mij overvalt bij de gedachte aan mislukking... gij zijt te vroeg hier gekomen voor mijne rust en voor uwe veiligheid."

"Ritmeester Bacx," en Loyse wierp ter sluik een blik op Madeleine, die bloosde toen zij den naam dus onverwacht hoorde uitspreken, "Ritmeester Bacx had werkelijk order mij niet binnen de stad te brengen vóór zij over was; maar eens onderweg, hadden wij beiden haast."

"Maak dan dat dit te vroeg u noch mij berouwe. Ik zou zwak worden als ik u opnieuw in gevaar wist, Loyse!" En de grijze Schepen drukte zijn echtgenoot een kus op het voorhoofd, die van iets anders dan van jeugdig vuur, die van diepe, teedere hoogachting getuigde. "Loyse! behoed u zelve zooveel in u is voor mij; wat het mij zegt u te missen, heb ik te pijnlijk gevoeld, om u niet te smeecken, u zelve ditmaal niet onvoorzichtig te wagen. Ik zal Madeleine op de hoogte houden van alles, wat er op het stadhuis voorvalt. Gij zult te zamen raadplegen en handelen naar klokheid en overleg u ingeven, maar zoo het dáár tegenviel, zoo er strijd moet zijn, eene andere strijd dan die der discussiën, dan loopt mijn huis het eerste gevaar, en daarom beloof mij, Loyse! dat gij, zelfs bij maar een schijn van gevaar, zonder toeven, zonder aarzelen, zonder u om mij te bekommeren, de wijk zult nemen naar het kasteel: dáár zijt gij veilig. Wat er ook gebeure, niemand hier in de stad draagt er nog kennis van dat gij leeft! Niemand onderstelt de mogelijkheid van uw terugkeer. Nóg kunt gij als eene onbekende, in uwe huik gedoken, Hoey doorgaan, om u naar het huis van Zilbrecht in de Kreeft te begeven, die u naar het kasteel zal voeren. Beloof mij te mijner geruststelling, dat gij alzo zult doen."

"Ik zal uw wil nakomen, uw voorschrift stiptelijk opvolgen, Pierre! Wees er zeker van."

"Daarmee verlaat ik u tot een spoedig weerzien."

"Zoo God wil!"

"Madeleine!" zei de Schepen tot zijne dochter, die hem uitgeleide deed. "Als er boodschappen mochten komen voor mij, doe mij die ijlings bezorgen."

"Ik beloof het u, vader! al zou ik zelve..."

De Griffier trad uit de zijkamer te voorschijn.

"Vandaag wordt er op het stadhuis niet gedanst, juffer Madeleine!" zei hij met bedoeling.

"Dat is een zegen, heer Griffier! nu zijn de heeren aan de beurt," repliceerde Madeleine.

Eens gestoord in haar vertrouwelijk gesprek, waren moeder en dochter op het hoofdonderwerp niet teruggekomen.

Vrouwe de la Géneste wist genoeg, en haar moederhart sidderde; maar zij had te veel ervaring om niet te begrijpen dat waarschuwen bij een opkomenden hartstocht slechts de vlamme doet uitslaan, die men meent te blussen.

Afleiden en in de ure des gevaars dubbele waakzaamheid oefenen, scheen haar de beste partij toe, die zij kon kiezen. En die afleiding, zij behoefde haar niet te zoeken; de vrouwen dankten haar eener vroomheid, die voor eene wijle het aardsche wijken deed.

Het was eene gewichtige ure, had de la Géneste gewaarschuwd. Beiden hadden het diep gevoeld, en . . . zij hadden te zamen gebeden; dat was te zien aan Madeleine's glinsterende oogen, terwijl zij, nog onder den indruk der zielsverheffing, als werktuigelijk de saamgevouwen handen op de knieën liet rusten. Loyse Briant, in stille aandacht verzonken, hield haar kleine Fransche psalter, half geopend, tussehen de vingeren gevat.

„Wat zij toch goed en liefelijk is, die samenstemming,” hief Madeleine aan, het zwijgen afbrekende. „Moeder! zoo 't mij gegund ware geweest, u altijd nevens mij te hebben, wat zou het anders met mij zijn; wat zou ik over minder zwakheid en zonde hebben te treuren.”

„Anders zou het geweest zijn, melieve! maar hoe zouden wij menschen durven zeggen, beter . . . Geloof het niet, Madeleine! nu hebt gij geleerd, wat maar zelden op uw leeftijd te leeren valt: wat menigeen levenslang niet leert vatten: op u zelve staan in 't geestelijke; al was het dan ook met wankelen en struikelen, al was het dan ook niet altijd vooruitgaan. Gij hebt leeren rekenen op Gods genade en u daaraan overgegeven, al bleek uw geloof zwak en onvolkomen; vulde niet haar rijkdom het ontbrekende aan? Ik met u zijnde, zoudt gij slechts naast mij zijn voortgeschreden; nu hadt gij u zelve een weg te kiezen . . .”

„De Heer, die mijn gemoed kent, weet met welk een vastheid van wil ik Rome verworpen heb in 't harte, al moest ik door uiterlijken dwang de knieën in den Baälstempel buigen.”

„Zoo uw scherpziende oom mij geen moed had gegeven op uwe toebrenging, ik had nooit op zooveel beslistheid durven rekenen. Uit uwe brieven bleek zij mij niet.”

„Uit de vroegere, dat kan zijn; in den eersten tijd kon ik niets van mij zelve zeggen dat u op dit punt ruste gaf; later was de gelegenheid schaarsch en weinig betrouwbaar. Ik durfde daarin mijn geheele hart niet uitstorten; ik liet het bij enkele woorden, bij wenken, bij uitdrukkingen, voor anderen dubbelzinnig, voor u hoopte ik wel verstaanbaar.”

„Ook heb ik ze verstaan! maar ik vreesde juist daaruit een

hinken op twee gedachten, dat mij groote vreeze inboezemde, vooral onder de omstandigheden, waarin gij verkeerdet. En had ik u door 't geloove niet geweten onder de genadige bewaring des Heeren... mijne ballingschap ware nog door de bitterste kwellingen verzaamd..."

"Maar in den laatsten tijd toch, moeder! heb ik u volkomen over mij zelve ingelicht in alle oprechtheid... Immers in mijn jongsten brief, naar vaders meening in zoo trouwe hand gelegd en waarvan de man, die zich Rosse Jan noemt, de bode zou zijn..."

"Die is nooit tot mij gekomen. Rosse Jan zelf klaagde over trage kondschap met Hoey. Ook kapitein Héraugière, zooals ik uw vader schreef, verkeerde in onrust."

"Ondanks de goede verzekeringen, hun door vader schriftelijk gedaan? dat is zeer opmerkelijk, dat moet hier in stad, dat moet bij meester Zilbrecht schuilen."

"De bezwaren en 't gevaar, die er uit ontstaan konden, zijn nu al overkomen; maar bij die ongerustheid kunt gij u voorstellen, Madeleine! in welke slinging tusschen hoop en vrees ik herwaarts kwam, en hoe smartelijk schrill mij de boodschap in de ooren klonk, waarmee uwe Trinette de vreemde meende af te schepen: „De Schepen is met zijne dochter op het Vastenavondsbal!" Het gezag van den Ritmeester bleek noodig om de deerne desondanks te bewegen *dier vreemde* toegang te geven, die haar recht daarop niet durfde laten gelden. Al mijne zelfbeheersching, in jarenlange oefening verkregen, werd er vereischt, om later de vraag, die mij op de lippen brandde, te weerhouden; de vraag: „of zulke verstrooiingen en vermaken behoorden tot de gewoonten van het huis?" "

"De goede Trinette zou eerlijk en naar waarheid „neen" hebben geantwoord," zei Madeleine glimlachend.

"Ik wilde het er niet op wagen; ik wilde u en mij zelve niet vernederen met de getuigenis eener dienstbode in te roepen over u; maar toen ik daar eenzaam zat in die huiskamer, waar overmaat van herinneringen mij aangrepen, waar velerlei angsten mij overvielen, weet gij, Madeleine! wat mij allerverrassendst rust en troost gaf, ondanks al de teleurstelling, die mij trof, ondanks het wachten, het, naar 't mij toescheen, eindeloos wachten?"

"Ik gisse het, moeder!" riep Madeleine aangedaan; „gij zocht en vondt uw ouden Bijbel op hetzelfde plaatsje waar die altijd placht geborgen te worden!"

"Gij hebt het geraden; ik vond den sleutel juist waar die liggen moest. Gij hadt deze goede gewoonte althans niet verzaakt;... gij hadt moed gehad haar vol te houden!"

"Die moed heeft niet veel verdienste; op Trinette's getrouwheid kon ik rekenen."

„Ik sloeg het dierbaar boek open; ik vond er de sporen in dat gij het laast, en hoe dankte ik God voor dien blik in uw harte.”

„Gij weet toch aan wiens krachtige opwekking ik het wederkeeren tot de zuivere waarheid dankte, na mijn afval...” vroeg Madeleine.

„Ik weet dat uw oom Nicaise veel had gewaagd om u op te zoeken en toe te spreken; hij geloofde goed zaad te hebben gestrooid, in dankbare aarde gevallen; maar de grond kon ondiep zijn... het onkruid er overeen wassen en... daarbij alle bloesem komt niet tot vrucht...”

„Hij moet hier nu zelf komen oogsten!” viel Madeleine met levendigheid in.

„Ik twijfel er niet aan of hij zal zich herwaarts spoeden om de verstrooide schapen en lammeren tot eene kudde te verzamelen...”

„Als de Heer onze vurige bede verhoort, zal niets hem daarin verhinderen; wat zal het mij dan goed zijn tot de samenkomsten der geloovigen mee op te gaan; eene vreugde, die ik nimmer heb mogen smaken en die afschijnsel moet zijn van de Hemelsche zaligheid.”

„Voorwaar, het *is* goed!” hernam Loyse, „elkander steunende en stichtende, elkander opwekkende en vermanende, één in liefde, in geloof, in hope; dus komen de zwakken tot sterkte, dus gaan de sterken van kracht tot kracht. Voorwaar! het *is* goed, en niemand kent den rijkdom van dien zegen beter, dieper, dan wie er het derven van leerde voelen, die smarte droeg over de kwijning van het geestelijk leven bij zulk gemis. En toch, melieve! geloof daarin mijne ervaring; bedrieg u niet door in dezen op de menschen te zien en het al niet eeniglijk te wachten van God. Er is eene ontzuivering, die zeer gevaarlijk kan zijn, bovenal voor levendige, hooggestemde gemoederen als het uwe. Tot in die bijeenkomsten toe, ziet men den hoogmoed, de eigengerechtigheid, die liefdeloosheid tot aller beschaming het Gode gewijde samenzijn bevleken. Zoolang het zwaard der vervolging rondflikkert, is de gemeente het reinste en de aansluiting der liefde het meest innig en oprecht, maar als zij aflat, als er overwinning is gegeven, als de engte tot ruimte wordt, dan... ach! hoe ras schiet het onkruid onder de tarwe op; dan, ik spreek niet eens van de valsche broederen, die mee insluipen, dan komen wuftheid en wereldzin binnen, dan wast de zelfzucht met de begerlijkheid, en...”

Men hoorde weer den klopper op de huisdeur vallen, maar ditmaal zacht, ditmaal bescheiden, alsof eene aarzelende hand die had opgeheven.

Trinette trad binnen om meester Zilbrecht uit de Kreeft aan te dienen, die naar juffer Madeleine vroeg.

Eene goede tijding was het voorzeker niet, die de herbergier kwam brengen. Het viel misschien aan het gemis der nachtrust toe te schrijven, dat de man er bleek en verslagen uitzag; doch dat zijne stem beefde, toen hij aankondigde, hoe er buitengemeen veel rumoers en opschudding in de stad was, dat had ernstiger oorzaak.

„Maar dit waren we immers heden wachtende,” hernam Madeleine koeltjes.

„Ja! als men maar riep: „Weg met de inkwisitie! weg met de beulen! leve de vrijheid! en leve Meester Pierre de la Géneste!””

„Welnu! en doet men dat niet?” vroeg de juffer nog altijd cordaat.

„Daar is eene menigte op de been, die het roept, maar ook eene schare, die wat anders wil! De zaak blijkt te vroeg uitgelekt, de geestelijkheid is in de weer; er zijn veel leegloopers en monniken en werkvolk uit de mijnen op straat, en die krijshen dreigend: „weg met de ketters! weg met de verraders! weg met de libertijnen...””

„Dat klinkt onheilspellend; maar het is niet te verwonderen, dat er zich eenige tegenstand opdoet,” hernam Madeleine; „het volk is als de baren der zee.”

„Precies juffer! wie eerst het luidst: „triomf!” riepen, waar uw vader geprezen werd, zij roepen nu: „leve de Bisschop!” en onder zulke kreten is de vaandrig de Preys met zijn trompetter door de stad heen naar 't Raadhuis getrokken! Wee ons! nu hoor ik zeggen, — want ik durfde mij zoover niet wagen, — nu hoor ik zeggen, dat de zaken daar verkeerd gaan... en ik kom het hier aandienen, omdat ik een wenk heb gekregen van den Schepen betreffende Mevrouw.”

„Treed de zijkamer in, meester Zilbrecht! ik zal mij met onze gast beraden...” zei Madeleine, die, hoe geschokt ook, het mogelijke deed om den zwaarmoedigen man niet door eigen onrust neer te slaan.

Misplaatste deernis! want zoo de waard uit de Kreeft de zwakheid had beleden, aan welke hij zich in gemeenschap met Gonda had schuldig gemaakt, hij zou der zaak, die hij voorstond, beter dienst hebben gedaan, dan met dus voorbarig den jobsbode te spelen. Herinnert mijn lezer zich Jacques Perret nog, den dubbelen Tartuffe, die aan beide zijden zijn voordeel zocht, en op bevel van luitenant Paets in den kelder van meester Zilbrecht was geworpen?

Il faut de la mémoire, tot voor pauvre Jacques toe!

Meedoogend, als een vroom kind dat zij was, had Gonda, uit het lusthuisje weergekeerd, in den vroegen morgen den gevangene een goed ontbijt gebracht, terwijl haar oom in persoon bij de kelderdeur de wacht hield. Moge men er haar niet te hard om vallen, dat zij Perret nauwelijks in zijne suffe verslagenheid zag neergedoken, of de lust hem wat moed in te spreken, kwam bij

haar op. Al pratende had zij hem, in de gewisheid der zege, weldra het uitzicht geopend op eene spoedige bevrijding; de Staatschen waren immers nu meester van 't kasteel!

Het was er verre van dat die inlichtingen voor den fielt iets geruststellends hadden.

„Och mij arme!” was hij begonnen uit te roepen, „als de Staatschen hier de baas worden, dan ben ik een verloren man. Nu weet ik waarom zij mij gespaard hebben; 't is om mij later een jammerlijken dood te doen sterven!”

„Ei neen! vrees dat niet!” had het goelijke kind getroost. „Ik zelve zal uwe voorspraak zijn bij Wouter Willemsz; die heeft een wit voetje bij Kapitein Héraugière!”

„Héraugière!” En de laaghartige was onder de ijselijkste angstkreten, zoowel zijne Spaansche spreekwoorden als zijne studie van Reintje de Vos vergetend, voor haar voeten neergevallen, smeekende, dat zij hem voor dien geweldige beveiligen mocht. „Als Héraugière komt, laat hij mij dood martelen, dat is zeker!” kermde hij.

„Maar kent die groote Kapitein u dan in persoon?” vroeg zij nieuwsgierig.

„Wat doet er dat toe?” hernam hij weder gevat, „hij zal van mij hooren en dat is genoeg! Neen Gondalief! breng mij niet in het verderf! Ik heb u bijster gekweld, dat weet ik wel, maar 't was uit minne, louter uit minne voor uw aardig gezichtje...”

„Als gij weer zoo begint, ga ik heen...” viel zij in, en het zoet gelaat werd stug en streng.

„Neen, ga niet! luister een omzien! Gij zult toch wel een vergefelijk harte hebbe.... Ik zal er nu maar voor uitkomen: ik ben van uwe religie! alleen om waard in de Kreeft te worden, en uit vreeze voor de inkwisitie, heb ik mij zoo bar Roomsch aangesteld. Het was zondig, maar gij zult daarom toch geen broeder in den geloove...”

„Loop met je broederschap!” riep zij toornig, „daar wil ik niets van weten!” en reeds wipte zij eenige treden de trap weer op.

„Wel, Gonda! bitterder heb ik mij nooit bedrogen; ik meende, dat gij een christelijk gemoed hadt!” bracht hij uit, teleurgesteld op zijn hoop stroo neervallende.

„En wie zegt u dat ik het niet heb?” sprak zij, opnieuw stilstaande; „maar wat doet dat hier ter zake?”

„En dat gij wat beters weet te doen dan paternosters slaan...”

„Zoo is het, Jacques! ik bid het „Onze Vader!” met een geloovig harte,” hernam zij ernstig.

„Nu dan, zoo waar gij dat doet, betracht het ook, en breng een armen zondaar als mij niet in last en lijden...”

„Wat kan ik er tegen doen?” vroeg zij zachter.

„Gij kunt mij redden, als gij het wilt!” verzekerde hij met vuur, ziende dat hij veld won.

„Hoe toch?” vroeg zij geroerd, maar de handen terugtrekkende, die hij wilde vatten.

„Wel! door mij te laten ontvluchten, vóórdát Kapitein Héraugière mij een kop kleiner maakt!”

„Neen, Jacques! dat mag ik niet doen,” fluisterde zij; „oom staat boven bij de deur, hij kan u hooren!”

„Zie toe hoe gij het met uwe consciëntie vinden zult, als gij weldra verneemt, dat ze mij op de pijnbank hebben gelegd; dat ik gevierendeeld of geradbraakt of met ketenen over een vuur gehangen . . .”

„Zwijg van die akeligheden!” riep zij.

„En dat alleen door uwe schuld!” eindigde hij zegevierend.

„Door mijne schuld!” herhaalde zij, verbijsterd door de gruwelen, waarmede hij hare verbeelding martelde.

„Door wie anders? of hebt gij het niet in uwe macht straks maar eventjes de deur open te laten en te doen of gij niets merkt, als ik er partij van trek? Och, Gonda! heb deernis . . .” en die stem bleek te kunnen smeecken.

„En als gij vrij zult zijn, gaat gij ons opnieuw kwellen en . . . zult gij misschien oom verraden!” maar uit den toon sprak aarzeling, geene afwijzing.

„Het zou immers niet meer in mijne macht staan, al was ik zoo boos als gij mij gelooft! Gonda! schat mij niet erger dan ik ben! Als gij mij nu ontvluchten laat, zal ik wel zorgen in deze verwarring de stad uit te komen, en gij noch iemand van de uwen zult mij ooit weerzien. Ik zal zelfs nooit weer van mij laten hooren, maar u mijn leven lang dankbaar zijn.”

„En als luitenant Paets naar u laat vragen?”

„Och, die zal nu wel wat anders te doen hebben, dan te denken aan zoo’n poveren hals als ik ben. Geloof mij, Gonda! geen haan zal er naar kraaien, als gij doet wat ik zeg . . .”

„Luister! houdt u nog wat rustig . . . Ik wacht Wouter Willemsz straks hier . . . ik zal het met hem overleggen!”

„Met hem! die mij haat omdat ik u mooi vind! Wee mij, Gonda! ik zie maar al te klaar dat gij mijn verderf wilt.”

Dat moest Gonda toegeven. Wouter was niet gunstig voor den gevangene gestemd en daarvan was zij zelve oorzaak, en ondanks haar weerzin in den snoever, gevoelde haar harte een mededoo-gen, dat zij niet te keer kon gaan.

„Met oom spreken is beter!” fluisterde zij bemoedigend, trippelde de trap op en stoorde zich niet aan het knorrig verwijt, waarmee meester Zilbrecht’s ongeduld haar ontving. Trots al zijn zuur zien, droeg zij hem het verzoek op het schoonschijnendst voor.

De herbergier voelde zijn oud zwak weer opkomen. Een ganschen nacht gevangenschap, was dat niet al eene harde straf? *Pauvre Jacques!* hij mocht een bluffer, hij mocht zelfs een bedrieger zijn; maar eigenlijk kwaad had hij nog niet gedaan, en men behoefde hem nu niet meer te vreezen! 't Was toch een mensch en... het kon waar zijn, wellicht was hij van de religie! Waren eens de Staatsche officieren meester binnen Hoey, dan had hij, Zilbrecht, in de zake Perrets geene stem meer; dat zag hij duidelijk in. Ééns in zijn gansche leven, ééns het vorstelijk recht van gratie uit te oefenen, waar het leven of dood gold, dat scheen hem eene triomfantelijke daad; en Gonda voegde er, om oom over te halen, zoo gemoedelijk vleierende woordekens bij, dat hij weldra voor de verzoeking bezweek.

Meester Zilbrecht schoof met opzettelijke luidruchtigheid den zwaren grendel van de kelderdeur af en deed of hij niets merkte, toen spoedig daarna de gevangene zich wegmaakte, om, zooals de onnoozele man zich vleide, weldra de stad te verlaten, in welke hem zooveel gevaars dreigde. Behoeven wij te zeggen, dat die korte tijd intusschen volstaan had om bij Jacques Perret een gansch ander plan te doen rijpen? Hij kon met de pas verkregen kennis zijn voordeel doen. Hoewel er niet weinig grootspraak liep onder zijn bluffen op connexiën met voorname Hoesche geestelijken, was er toch *iets* waars aan. Hij stond in betrekking tot zekeren Prior van een der talrijke kloosters, en hij begreep, dat deze zijne ontdekking duur zou betalen, er partij van trekken tegen de Staatschen, in wie hij zelf van nu aan zijne geduchtste vijanden zag. Hij zocht dien geestelijke op en door dezen in eene eel, als de nood het eischen mocht, van eene veilige wijkplaats verzekerd, volgde hij met innig welgevallen zijne aanwijzingen, die hem maar te zeer in staat stelden zich te wreken op hen, die hem hadden ontmaskerd. Hij liep Hoey door om de bewoners op de been te brengen en aan te hitsen tegen de Staatschen, die het kasteel hadden overrompeld en volgens hem nu de stad bedreigden met plundering en brandstichting en moord!

Het intermezzo, dat wij begonnen u te vertellen, toen Madeleine meester Zilbrecht een oogenblik in de kamer alleen liet, is medegedeeld; wij hebben thans van een ander, gelukkig korter, te reppen, dat ons vanzelf in dat vertrek terugbrengt. Trinette, door wie de waard uit de Kreeft was binnengelaten, Trinette had begrepen, dat zij wel eventjes op de stoep mocht staan kijken naar het volksgewoel, waarvan zij zich de oorzaak op aschdagmorgen niet wist te verklaren.

Voorzeker, het meerendeel dergenen, welke zij gewaard werd, bestond uit Vastenavondgangers, die zich in allerijl van hunne bonte plunje hadden ontdaan, die met de grijns ter hand ter kerk

waren geweest, en nu het kruiske op het voorhoofd droegen, ten blijke dat zij stof waren en tot stof zouden weerkeeren. Maar niet allen bleken zoo vroom te zijn gestemd; niet allen bleken zich ter kapelle te reppen, die tegenover des Schepens woning lag. Het was er verre van dat de gesprekken, die Trinette vernam, louter de vermaken golden van den voorbijgeganen nacht; het meisje hoorde van eene vreemde vlag mompelen...

„Waar?” wilde zij vragen, „wat?” maar op eens schoot een flinke borst uit den dichten drom van burgers naar haar toe, streek haar schalk langs de gladde kin, kuste het mooie gezichtje een, twee, drie keer, en draaide haar toen zoo lustig in het ronde, dat de gansche voorbijstuivende zwerm toejuichte.

„La belle enfant! faites m'entrer.”

Den wilden maar rappen gast af te weren en toch te woord te staan, toen hij andermaal fluisterde: „Laat me binnen, ik moet uwe juffer spreken!” geschiedde in het eigen oogenblik. Trinette voelde een groot stuk zilver in hare hand glijden; het zou, wij getuigen het ter eere van het meisje, het zou den jonkman weinig hebben gebaat, ware hij leelijk geweest; maar nu het geld zich voegde bij het mannelijk schoone gelaat, zichtbaar geworden toen de valsche baard om den kus ter zijde ging, nu was hij onloochenbaar een heer, *„wår sonst ja nicht so keek gewesen.”* Vast ging hij haar vóór, tot verbazing van Trinette zelve, voor wie sedert gister alles binnen- en buitenshuis veranderd scheen; die hem nog eenmaal trachtte te weerhouden, en toch, trots al zijne dartelheid, ijlings maar weer op den voet had te volgen.

„Est-ce ici?” vroeg de jonkman, den knop van de deur der zijkamer in de hand.

Trinette knikte „ja!” en hij was binnen.

„Ah ça! — mon hôte! — dorénavant l'écrévisse a donc des ailes!” en de sidderende meester Zilbrecht keerde zich om en zag zich *nez à nez* met den kwelzieken Nicolaas.

„Wij zijn verloren, niet waar!” steunde de waard.

„Que diantre! hoe rekent gij dat uit, omdat er wat schuinsch volkje langs de straten zwiert?”

„Neen! maar omdat de geestelijken zich met de zaak gaan bemoeien.”

„En onzen Heeren op het Stadhuis den voet dwars zullen zetten, daar valt niet aan te twijfelen, *mais...* de kern der burgerij, de *arts et métiers* zijn er ook nog... *Courage* meester Zilbrecht! *Comment va le prisonnier* die nu wel scheel zal zien van den honger?”

„Van hem zult ge geen last meer hebben!” luidde het gedwongen antwoord.

„*Comment, iere-mort de votre bon vin?*”

„Neen, ontvlucht... en de stad uit.”

„*Fiez vous au renard!*... maar zeg eens, *l'ami!* hoe kon hij ontvluchten zonder uw toedoen?”

„Een beetje medelijden en...”

„*Et plus de bêtise!* Hoe zult gij luitenant Paets, hoe Rosse Jan vooral onder de oogen durven komen met dat bericht?”

„Help mij verontschuldigen!”

„*Je vous aiderai de ma façon, si;* maar daar is juffer Madeleine”... En met eene behaagzucht, die voor eene minder statelijke jonkvrouw dan de Schepensdochter iets innemends zou hebben gehad, die zelfs bij haar het doel niet geheel miste, legde de schalk den valschen baard af, zocht met zijne blanke hand de wanorde der lokken te hulp te komen, en deed hij, op het herhaald: „*pardon de mon désordre!*” de betuiging volgen, dat hij door zijn vader gezonden werd...

„Wie zijt gij, jonkman! uwe stem komt mij bekender voor dan uw wezen.”

„*Merci du gracieux souvenir, belle dame! Vous m'avez indiqué le sénateur de Venise au bal!*” en Nicolaas schetste haar met de hem eigen *verce*, *l'indignation de Cléopâtre*, bij het openen van het juweelkistje.

„*J'y suis*, gij zijt alzoo van de onzen?...” vroeg Madeleine op wat gejaagden toon.

„*Je m'en flatte!*” en de schalk boog zich, ondanks zich zelven, met een ondeugend glimlachje.

„Gij komt mij een bericht brengen van mijn vader?”

„*Pardon, Mademoiselle! si vous permettez non du côté, mais du mien;*... doch het is voor den Schepen... het moet hem worden overgebracht en wel ten spoedigste!”

„*J'en réponds*, zeg mij wat het is.”

„*La prétraille s'agite pour nous couper les pas;* in processie trekt zij op naar het Raadhuis. Dat kan gevaarlijk worden, als de raadsleden zwak zijn. *Afin de venir en aide aux faibles, s'il s'en trouvaient*, is mijn vader bezig, de kern der poorteren, de gilden, de schutters op te wekken zich de wapens aan te gorden, om den schrik, die het rumoor van dat schuim des volks kan teweegbrengen, tegen te gaan. *Mais il faut qu'il en soit instruit sans délai*, en er moet een betrouwbare boodschapper worden gevonden die tot in de zaal kan doordringen en wien de Schepen het oor zal leenen in een oogenblik als dit.”

„*Vous même, peut-être!*” sprak Madeleine, en schoof een ring aan haar vinger heen en weer, of deze ten blijk dienen zou, dat zij hem waarlijk gezonden had.

„*Si vous saviez ce qu'il m'en coûte de devoir vous refuser,*”

betuigde Nicolaas zoo ernstig; „*une bague de cette belle main!*” kon hij zich niet weerhouden er bij te voegen; „*mais je ne puis être de secours que dans la foule, à la tête de nos ouvriers, de mes amis...*”

„Meester Zilbrecht, gij?”

„Verschoon mij, juffer! een arme weerlooze herbergier, als ik ben, kan zich zoo openlijk niet blootgeven; heb ik niet reeds het mijne gedaan in de zaak van de vesting? In 't geheim wil ik alle diensten verleen, die men van mij vergen kan. Mijn huis... al wat het mijne is, staat open voor u en de uwen, ingeval van nood, als wijkplaats; maar ten aanhoore van de geheele burgerij en de geestelijkheid te zeggen: „ik ben ook van hen” dat gaat niet aan.”

„Gij hebt gelijk! wie bloode is vertrouwt men zulk een boodschap niet toe.”

„*Croyez m'en, Mademoiselle! vous avez du cœur, ga zelve...*”

„Het is een moord, de juffer tot zulk een waagstuk aan te zetten!” borst de waard uit.

„*Allez donc, ça lui réussira.* Door 't volk komt zij ongedeerd heen; *tout Huy l'aime, on y apprécie la beauté!* Op het stadhuis zal men des Schepens dochter den toegang niet weigeren, en binnen of buiten, *elle verra l'échevin!*”

„Ik aarzel,” sprak meester Zilbrecht „wat u te raden!”

„*Vous êtes l'hésitation personnifiée!*” zeide Nicolaas smadelijk, „maar wij hebben iets beters te doen, dan den uitslag van uw beraad af te wachten. *Sur mon honneur, Mademoiselle!*” en er was eerbied in den ernst waarmede de groote zwarte oogen haar aanstaarden, toen zijne hand de golvende lokken ter zijde sloeg, „*n'hésitez plus, allez. En dépit de toutes mes folies j'ai le cœur bien placé, la patrie avant tout!...*”

En hij boog zich, bewonderend maar bescheiden, en verzeke- rende: „*Je veillerai sur vous en frère,*” was hij verdwenen.

Madeleine miskende hem niet; zij scheepte Zilbrecht af met de betuiging, dat zij zijn dienst voor het oogenblik niet behoefde, daar haar gast geene noodzakelijkheid zag nu naar 't kasteel de wijk te nemen.

Terwijl de stad in opschudding raakte door het weldra gewiekte gerucht, dat het kasteel overvallen was en de verrassers thans Hoey zelf opeischten, ging het niet minder levendig toe in den Raad. In den deftigen tabbaard stijf gekraagd, de magistrale keten om de borst, de barret op het hoofd, had daar eene breede rij van mannen, in uiterlijke stemmigheid, met kalme waardigheid zelfs, in de kleine raadzaal of Griffiers-kamer aan de groene tafel, op 't raadsheerlijke kussen en in de schepensbank plaats geno-

men. Maar innerlijk klopten de harten onstuimig; bij dezen van geheime bekommring over den aanslag en zijn beslissenden afloop; bij genen van verontwaardiging over 't verlies van het kasteel en de stoute opeisching der stad. De laatsten, schepen de la Géneste vleide er zich mee, de laatsten zouden de minderheid hebben als het vraagstuk in stemming werd gebracht. Ten einde dit in volkomen vrijheid mocht gebeuren, had men vaandrig de Preys, door wien de sommatie uit naam van zijn luitenant was geschied, doen buitenstaan. En de discussiën namen haar aanvang, levendig, heftig, tot de woorden als scherp gepunte pijlen troffen of er op inhieuwen als *coups de sabre*. Ja, de tongen verkeerden in spietsen, en lang leed het niet, of er waren pijnlijk gewonden, van welke wij alleen Matthieu Chapeauville willen noemen. Hij gevoelde zich niet slechts zoozeer gekwetst, dat hij niet eens zijne stem wilde uitbrengen, daar louter het voorstel tot overgave van des Bisschopsstad hem reeds hoogverraad scheen; hij gevoelde het zich in die mate, dat hij met twee of drie raadslieden, die hij voor zijne meening had weten te winnen, opstond om de woelige vergadering te verlaten. Het zou hun gelegenheid hebben gegeven, buiten de zaal naar middelen van tegenweer om te zien, zoo er geen stadsbode was binnengetroden om eene deputatie uit de Kanunniken aan te dienen, ten raadhuize verschenen, om gehoord te worden, uit naam van den Prins-Bisschop.

Chapeauville wierp een blik van aanvankelijke zegepraal op zijne collega's. Tot zijn schrik en spijt moest de la Géneste zien hoe zijne geheime bondgenooten verbleekten; hoe de overigen zich haastten met de betuiging, dat het onvoegzaam zou zijn, dier bezending gehoor te weigeren.

Honderd malen beproefd, honderd malen bestreden, viel deze tusschenkomst der geestelijkheid ditmaal kwalijk af te wijzen als eene inbreuk op de rechten der stadsbestuurders; zij kon, als de handhaving van die des Bisschops, worden verdedigd. De la Géneste zelf erkende het, al zweeg hij slechts zuchtende.

De Syndicus, gevolgd van eenige raadslieden, begaf zich buiten de zaal, de achtbare afgevaardigden te gemoet en leidde hen binnen.

Zes in getal, waren zij gekleed in den statigen tabbaard van violet fluweel, de koorkappen om, de gouden kruisen om den hals. Is onze goede kennes, de oom van Kerkadet, onder hen? Wij zien tevergeefs naar hem uit. Toen zij plaats genomen hadden, — de Syndicus was zwak genoeg hun het hooger einde te laten, dat hun *hier* niet toekwam, — toen zij gezeten waren, begon de Deken van 't Kapittel, die tevens Kanunnik-Inquisiteur was voor Hoey, met lucht te geven aan de verontwaardiging, dat zij eene zoo

gewichtige en ergerlijke gebeurtenis, als de overweldiging van het kasteel, door straatgerucht hadden moeten vernemen. Zulk eene achteloosheid tegenover de Hooge Geestelijkheid, zeide hij, zou zeker niet hebben plaats gevonden, zoo niet sommige leden van den Magistraat heulden met den vijand en er belang in stelden het feit zoolang mogelijk te verhelen.

Dit punt van beklag werd, wat de antecedenten betrof, met de kloekheid en de onbevangenheid van een zuiver geweten door den Syndicus wederlegd; hij verzekerde dat niemand hunner, zoo- ver hem bekend was, op andere wijze van 't gebeurde met het kasteel was onderricht, en dat hij, zoodra dat te zijner kennis was gekomen, in allerijl den Raad had belegd, om te overwegen, wat er in dezen door den Magistraat moest worden verricht. Ternauwernood echter, zoo besloot hij, was men bijeengekomen, of reeds had een Staatsch vaandrig als parlementair de officiële kennisgeving gebracht van de bemachtiging der sterkte door verrassing, tegelijk de stad sommeerende zich over te geven bij overeenkomst, op gunstige conditiën.

„En welk besluit heeft de Raad daarop genomen?” vroeg de Kanunnik met al de scherpte der geestelijke aanmatiging.

„Er is nog geen besluit genomen. Wij hebben den vaandrig doen buitenstaan om de zaak te overwegen en in stemming te brengen.”

„Schepen de la Géneste rekende er op de meerderheid aan zijne zijde te hebben, toen hij het voorstel deed om bij stemming te beslissen,” beweerde Chapeauville.

„En de Raadsheer Chapeauville, verklarende zich van stemmen te zullen onthouden, scheen niet eens voornemens aan de rechten van den Bisschop het gewicht te hechten van zijn eigen votum!” was de repliek van den Schepen, den bal terugkaatsende.

„Waar sprake is van een voorstel om zijn wettigen Heer te verraden, acht ik dat een getrouw en wel eerlijk Raadsheer niet behoort te overwegen, maar onverwijld te verwerpen,” antwoordde Chapeauville gevat.

„Die regel zou hier te volgen zijn, zoo die wettige Heer zich niet onwettiglijk aan de constitutie had vergrepen,” borst de la Géneste uit, met de beslistheid van wie zich zelve den terugtocht heeft afgesneden. „De Luiksche burger is geen vazal; hij is vrij geboren en wacht van zijn Heer eerbiediging zijner rechten, van den Magistraat dien hij zelf aanstelde, handhaving zijner privilegiën. Wie uwer oordeelt anders?”

„Het komt mij voor, dat wij van de kwestie afdwalen!” Het was de Kanunnik, die het woord nam. „Het is hier niet de vraag, welke de rechten of de privilegiën der burgers zijn. Het geldt integendeel het recht van den Vorst en het behoud zijner stad.

De verrassing van 't kasteel is een onbehoorlijk rooverswerk, en verdrag maken met hen die het pleegden, heet het feit erkennen en mee helpen bekrachtigen. Derhalve protesteert het Kapittel in naam van den Prins-Bisschop tegen elk besluit van den Magistraat, waaruit onderhandeling met de vrijbuiters zou kunnen voortspuiten."

"Maar als nu die vrijbuiters, zooals Uwe Hoogwaardigheid ze noemt, van uit het kasteel de stad beschieten en verpletteren, waartoe de ligging en de hulpmiddelen, die de sterkte aanbiedt, hen volkomen in staat stellen," begon de la Géneste.

"Dan moet de stad op het schielijkst in staat worden gebracht van tegenweer, en alle inwoners als één man naar de wapenen grijpen!" besliste de Kanunnik. "Hier is niet slechts een aardisch belang te verdedigen, het geldt de religie. Sinds de roovers niets zijn dan verdoemelijke ketters, zal de Heer des Hemels met al Zijne heiligen ons bijstaan."

"Er is een deel onder de burgers, die deze zaak juist andersom beschouwen, Hoogwaardige Heer!" hervatte de la Géneste. "Zie daar waarom het niet doenlijk zal zijn, de burgers als één man onder de wapenen te brengen."

"Vooral dan niet," merkte de Chapeauville aan, "als de Magistraat het kwaad exempel geeft van verdeeldheid en heulen met de plegers van het verraad."

"Eene misdadige gezindheid, die zwaar zal geboet worden!" dreigde de Kanunnik, "want dit hoopje vermetelen zal zich verloochend zien door zijne eigene opperhoofden, of zoo niet, door zijne landsregeering, en aan den toorn van den Prins-Bisschop worden prijsgegeven."

De la Géneste, die zich zeker mocht achten van het tegendeel, door eigenhandige brieven van Héraugière, maar die niet het recht had op een oogenblik als dit, van deze verzekeringen te gewagen, drukte alleen op de bijzonderheid, dat de vaandrig had verklaard, hoe Kapitein Héraugière, de gevreesde bevelhebber van Breda, in aantocht was met een leger van vijftienhonderd man om de stad in te nemen en alzoo de daad van zijn luitenant te bekrachtigen. Het zou genoeg indruk gemaakt hebben op de leden van den Magistraat om hen te doen beseffen welke onzinnigheid het heeten mocht, de stad, die inderdaad niet in staat van verdediging verkeerde, te willen houden met eene verdeelde burgerij en een half vaan bisschoppelijke waardgelders. Maar de Kanunnik, die aan deze mededeeling geen geloof hechtte, of wel, haar niet telde, hernam, daar hij uit aller zwijgen de gedrukte gemoedsstemming ried: "Zoo staat het dan nu aan den Magistraat om het volk een exempel te geven van vastheid en getrouwheid, en ik stel voor dat men dit toone door den zooge-

naamden parlementair niet te erkennen, als komende uit geen beter gezag dan dat van een particulier luitenant..."

"Uwe Hoogwaardigheid meent dus, dat wij den Staatschen vaandrig moeten terugzenden zonder antwoord?" vroeg de Syndicus op verdrietelijken, aarzelenden toon.

"Ik ben van gevoelen dat men hem in 't geheel niet moet terugzenden, maar eenvoudig gevangen houden, of zulk ander traitement aandoen, als waarmee men gewoon is spieën of ver-raders te behandelen in tijden van oorlog."

"Dat is ook mijne meening," viel Chapeauville gretig in; "wij zijn in ons recht den medeplichtige der roovers op te hangen!"

"Met uw welnemen, Heer Collega!" hernam de Schepen, "daarvan is hier ganschelijk de kwestie niet en uwe stem wordt daarover geenszins gevraagd; dit zijn nuttelooze zijsprongen, die ons van de hoofdzaak afleiden. De Raad is saamgeroepen om een besluit te nemen, hoe de stad tegen dreigende calamiteiten te veiligen, en dat goede doel zal zeer zeker niet bereikt werden, zoo wij den parlementair met een onheusch of een ongewis antwoord terugzenden, veelmin zoo wij aan het heftig, en — verschoon de opmerking — onchristelijk voorstel van Zijne Hoogwaardigheid gehoor gaven, dat daarenboven even gewaagd als onvoegzaam zou zijn. Mijnheer de Syndicus! ik stel voor de in-menging van de Geestelijkheid in de wereldsche zaken der stad eenvoudig te laten voor hetgeen zij is: een misbruik, en het voorts van de uitkomst der stemming te doen afhangen, welk antwoord er zal worden gegeven aan den luitenant van Kapitein Héraugière."

Vriend en vijand stond versteld over de cordaatheid van den schepen de la Géneste.

"Gij verbeurt uw hoofd met te spreken zooals gij doet!" fluisterde de Griffier, die naast hem zat, hem in.

"En gijlieden verzaakt uw allereerste plichten en dierste belangen, met u door eene tiranniseerende aanmatiging te laten vertragen."

Het mocht de moed der wanhoop zijn die onzen Schepen bezielde, moed was het onloochenbaar.

De Syndicus bleek hoe langer hoe meer met de zaak verlegen. Hij was niet van degenen, die voorkennis hadden gehad van het eedgenootschap. Maar hij was van hen, die zich sedert lang door den overmoed van de geestelijkheid gekrenkt gevoelden, en de la Géneste had dus in 't geheim op hem gerekend, als op iemand die geneigd zou zijn deze kans waar te nemen om zich van dien dwang te ontslaan. De Syndicus had er in het diepste van zijn gemoed ook wel den lust toe, maar... niet als de la Géneste en diens bondgenooten, droeg hij de bewustheid met zich om van eene onheelbare breuk met het gezag van den Prins-Bisschop...

Ten overstaan der Kanunniken aan het voorstel van de la Géneste gevolg te geven, zou inderdaad zulk eene klove doen gapen. Hij zag naar een uitvlucht om, — men moest de zaak nog eens rijpelijk overwegen, — ieder der Raadsleden zou dan openlijk zijn gevoelen zeggen; — hij zelf verklaarde, dat hij bereid was den Staatschen weerstand te bieden en den vaandrig met een weigerend antwoord terug te zenden... indien dit de wensch der meerderheid zijn mocht. In 't geheim hoopte hij de opinie der meerderheid uit te spreken, en bleek dat waarheid, dan... zou hij zich de nederlaag volgaarne getroosten, daar hij openlijk bewijs had geleverd van des Bisschops belangen voor te staan.

De la Géneste begreep hem en vatte weer moed op de kloekheid zijner bondgenooten. Als nu slechts allen, die het in 't geheim met hem eens waren, gevoelden dat zij door zich mannelijk te uiten en vast aaneen te sluiten, zoowel de zedelijke kracht als de getalsterkte aan hunne zijde zouden brengen, dan wachtte hen een triomf over de geestelijkheid, volstaande om de toekomst te waarborgen.

Maar hij had gerekend buiten de jammerlijke zwakheid, buiten de volslagen karakterloosheid der meesten; hoofd voor hoofd gesommeerd voor de zaak die zij door wilden drijven uit te komen, begonnen sommigen te weifelen, te versagen; en de zwakke minderheid zag zich reeds voor de helft versterkt door schuchtere overloopers. Waartoe uitvoeriger teekening? „*J'ai maints chapitres vus,*” het valt drie eeuwen later nog te zeggen: „*qui pour néant se sont ainsi tenus.*”

De la Géneste, standhoudende met diegenen welke als hij „*avaient brûlé leurs vaisseaux;*” de la Géneste dien aanstekenden afval waarnemende; de la Géneste vatte opnieuw het woord en dreigde met de gramschap van kapitein Héraugière, die zeker de stad ter plundering zou prijsgeven en de kloosters in brand schieten, zoo niet uitmoorden, als hij op andere wijze dan bij minnelijke schikking de poort binnentrok.

De Griffier, die tot hertoe gezweven had en die met een vrij geweten tusschen beide partijen in stond, voldeed nu eerlijk en kloekmoedig aan zijne belofte.

„Als men er zekerheid van had, dat de Gouverneur van Breda den aanslag van zijn luitenant op het kasteel van Hoey goedkeurde en zich tot diens versterking en tot in het bezitnemen daarvan in beweging had gezet, dan was het klaarblijkelijk, dat het kleine hoopje bisschoppelijke waardgelders, bij groote verdeeldheid onder de burgerij, geen Staatsch leger van vijftien honderd man kon wederstaan, aangevoerd door zulk een vermaard bevelhebber; — dan was het zaak, dat men om nuttelooze bloedstorting te vermijden, en ter bescherming der ongelukkige inwo-

ners, tijdig een goed akkoord aanging met zijn luitenant, waarin," dit zeide hij met verheffing van stem, „waarin dan ook de geestelijkheid moest begrepen zijn!"

Maar de Kanunnik-Inkwisiteur antwoordde stout, dat de geestelijkheid protesteerde tegen elk verdrag met de kettersche overweldigers, en daarvan voor zich geen deel wilde uitmaken.

„De vaandrig dreigt wel met de komst van Héraugière," hervatte de Syndicus, de la Géneste onderzoekend aanziende; „maar... heeft men zekerheid, dat deze werkelijk in aantocht is: en... zijn de overrompelaars machtig genoeg de stad door geweld tot de overgave te dwingen, zoo het tegendeel waarheid blijkt? Is het *mogelijk*," en de Syndicus legde sterken nadruk op dat laatste woord, terwijl hij de la Géneste veelbeduidend aanzag. „Is het *mogelijk* dat wij zelf ontzet krijgen door bijstand van de zijde des Bisschops?"

„Die bijstand zal u geworden," viel de Kanunnik in. „Zoo *zeker* en snel, als de naastbij gelegen Spaansche troepen kunnen aanrukken."

„Wat meent Uwe Hoogwaardigheid daarmee," vroeg de Syndicus koeltjes, die, uit een blik met de la Géneste gewisseld, moed had gevat.

„Dat wij alleen een ijlbode naar den Aartshertog behoeven te zenden en we hebben hier Spaansche soldaten om de Hollandsche roovers te verdrijven en te weerstaan."

„Spaansch garnizoen innemen!" riepen enkelen opgeschrikt: en wij moeten tot hun lof getuigen, dat allen evenzeer verontwaardigd waren bij die gedachte. Chapeauville zelf was van gevoelen, dat men zulk een hachelijke kans niet wagen mocht, zonder er den Suffragant te Luik in te kennen.

„De zaken gaan dáár altijd zoo langzaam; men zal aan den Aartsbisschop willen schrijven, die nu in den Rijksraad zit, en dus zullen er weken verloopen, eer we langs wettelijken weg bijstand krijgen! Nood breekt wet, en daarom..."

„Daarom kan het ons ook niet ten kwade worden geduid, zoo wij, door den nood gedrongen, ons met de bemachtigers van het kasteel verdragen," sprak de Griffier moedig.

„Gij zoudt dit willen, gij?" vroeg de Kanunnik-Inkwisiteur, een blik vol toorn en haat op hem werpende.

„Liever dan den Spanjaard inhalen! Of wij in 't Luiksche al niet genoeg overlast hadden van diens overmoed!"

„Daarbij, 't is onnoodig, hervatte Chapeauville met levendigheid. „De Ridder de Bruyssins, de bevelhebber der provincie, heeft immers maar door een renbode kennis te krijgen van den staat der zaken, en hij zal binnen vier en twintig uren hier zijn met versterking."

„Als men daar zeker van is, dan is alles gevonden,” sprak nu een der Raadsleden, die eene zwaarigheid verschuiven gelijkstelde met die weg te ruimen. „Immers, wij moesten den vaandrig terugzenden met het voorstel om de sommatie vier en twintig uur in beraad te houden.”

Vele anderen achtten dien noodgreep der zwakheid goede winst; tot kloek doortasten had niemand op dat oogenblik den moed, en de geheime eedgenooten namen met blijdschap deze schikking aan. De la Géneste, die er op rekende, dat Héraugière vóór het eindigen van dien termijn zelf zijne zaak zou komen bepleiten, geliet zich te berusten, dat er geen gunstiger uitkomst te verkrijgen was. En reeds gaf de Syndicus order aan den bode om den vaandrig opnieuw binnen te leiden, maar de Kanunnik-Inkwisiteur voorkwam het; ziende dat dit voorstel door de groote meerderheid was aangenomen, stond hij op en zijne collega's volgden hem. Toch verliet hij de zaal niet; hij begaf zich slechts naar het hooge kruisraam, dat zich als eene deur opende op het balkon of de puie van het Stadhuis, van welke men gewoon was den burgeren de besluiten van den Magistraat kond te doen.

„Gij hebt het gewild!” sprak hij, zich eerst tot de vergadering keerende. „Gij dwingt mij tot het uiterste; gij verplicht mij een beroep op het volk te doen.”

„En de la Géneste lachte in zijn vuistje. Het volk! het volk, dat nu op de been was, hij hield er zich van overtuigd, moest geheel op zijne hand zijn. De kern der burgerij was aan de zijde der vrijzinnige partij, en de kloeke handwerksgezellen, de heethoofdige gildebroeders en de weerbare arbeiders uit de fabrieken, zij hadden maar een wenk nodig van hunne Dekens, Overlieden en Werkbazen, om, op de nadrukkelijkste wijze, hun afkeer van de geestelijke tirannie in 't gemeen en van de inkwisitie in 't bijzonder te doen blijken.

„Een beroep op het volk! dan was de triomf van de la Géneste zeker! Men zou het onder luide kreten hooren eischen, dat de Staatschen moesten worden ingehaald.

Intusschen, de Kanunniken verstonden het anders; de Kanunniken die van ander gehalte waren dan Marcellis Bacx. Zij bleken *niet* alleen gekomen.

Zij hadden het voorplein van het Stadhuis doen bezetten met al wat zij van bisschoppelijke soldaten konden bijeenkrijgen, en dezen ontvingen tot consigne den last niemand door te laten die het wachtwoord niet kende, door de monniken en de priesters gegeven. Juist ter gelegenheid van den eersten vastendag was er veel grauws binnen Hoey, veel mijnwerkers en kolenbranders uit den omtrek, eene domme hoop die op een vingerwenk van zijn biechtvader een kruistocht zou hebben ondernomen tegen den Bisschop zelf!

De burgers en de partijgangers van de la Géneste daarentegen, mede door belangstelling hoe de beraadslaging op het Stadhuis zou uitvallen naar de markt gedreven, zij waren teruggewezen door de waardgelders, wier spietsen en hellebaarden als een ijzeren cordon vormden, dat niet viel door te breken!

In alle gerustheid kon dus de Kanunnik-Inkwisiteur zijn beroep op het volk wagen, vooral zooals hij dat inkleedde. Met statige deftigheid buiten getreden en zich op de puie vertoonende, werd hij terstond door de menigte toegejuicht. Hij beantwoordde dien welkomstgroet met een gebiedenden wenk, die stilzwijgen beval. Zijne collega's hadden zich inmiddels achter hem geplaatst om het protest meerder nadruk bij te zetten. En inderdaad, die achtbare mannen met hun slepende, fluweelen tabbaarden, met hunne kruisen op de borst, die van edelgesteenten schitterden, zij, die te Hoey in geen minder aanzien waren dan te Rome de Kardinalen en die werkelijk de schatten en den invloed van Kerkvorsten bezaten in het Bisdóm, deze mannen moesten en mochten de menigte beheerschen.

De Kanunnik-Inkwisiteur bracht een ivoren kruisbeeld te voorschijn, tot hiertoe onder zijn ruimen tabbaard verborgen gehouden: het gewijde teeken in de rechterhand nemende, kustte hij het eerst met devotie, hief het toen op, hield het uitgestrekt om er den volke zich voor te doen buigen en sprak met hoogen ernst: „In den naam van den Gekruiste vraag ik u, burgers van Hoey! of gij uw Heer wilt verloochen en een verdrag aangaan met de ketters, met de Staatschen, die het kasteel hebben overweldigd door list en die nu de stad opeischen bij minnelijk verdrag, dat zij toch niet zullen houden?”

„Geen verdrag! geen verdrag met de ketters! weg met de Staatschen!” schreeuwde de schare, die dit antwoord zou gegeven hebben, al ware zij er niet op afgericht geworden.

„Maar uw Magistraat aarzelt; hij wil den vaandrig niet onheusch, niet met een weigerend antwoord wegzenden.”

„Zendt den vaandrig niet terug! Wij eischen zijn hoofd! Weg met de verraders in den Magistraat! Weg met de libertijnen!”

„Ongestadige menigte!” mompelde de la Géneste van smart en spijt verbleekend. „Mijnheer de Syndicus! hoort gij niet, hoe de geestelijkheid het volk opzet tegen de regeering? Moet zij dat dulden? Zult gij dat leidzaam aanhooren?”

„Ik zal het niet!” antwoordde deze, nu zelf heftig en geërgerd, en ter andere zijde op de puie tredende, riep hij der menigte toe, dat hier alleen de vraag was van vier en twintig uren beraads en dat men den parlementair met verzoek om dat uitstel zou terugzenden.

„De roover en plunderaar moet niet levendig buiten de poort komen!” schreeuwden stemmen uit de schare.

„De jammeren, aan welke onze stad zich door zulk een vergrijp zou zien blootgesteld, zouden allereerst neerkomen op de hoofden van hen, die er toe aanraden!” sprak de Syndicus met nadruk.

„De Magistraat moet de stad in staat van tegenweer stellen, of zoo niet, het volk zal over de verraders recht doen!”

„Vier en twintig uur geduld en orde, mijne vrienden! Gij zult er u wel bij bevinden! vleide de Syndicus.

„Geen vier en twintig seconden!... zoo men ons den vaandrig niet allereerst uitlevert!” krijschte de gierende bende.

„Dat is niet de stem der burgerij; er moet orde gesteld worden op dien dollen hoop; ze zijn opgestoot,” sprak de la Géneste tot den Griffier en te zamen begaven ook zij zich op de puie, welhaast door al hunne collega's gevolgd, om slechts door afkeurende kreten en verwenschingen te worden begroet.

Hoe het inmiddels hem ging, die gevaar liep het slachtoffer te worden van den volksoploop en van de aanhitsing der geestelijkheid; hoe ging het onzen jeugdigen vaandrig, wiens moed en geestkracht op zoo zware proeven werden gesteld? Het streelt ons van hem te mogen getuigen, dat hij de goede verwachting, door Héraugière van hem opgevat, niet teleurstelde; dat hij die handhaafde, ondanks Rosse Jan's prognostiek van zijn karakter, gegrond op de gebleken zwakheid van dat zijns broeders.

Frank de Preys had op kloeken, maar niet overmoedigen toon zijne sommatie gedaan en den Raad alle inlichtingen gegeven, die niet streden met het belang zijner partij. Hij had zoowel met waardigheid weten te zwijgen als te spreken; en toen men hem deed buitenstaan, waren alle leden van den Magistraat over zijne houding voldaan geweest, uitgenomen diegenen welke van gansch harte aan de zaak des Bisschops waren verkleefd. Die vergadering in de vroegte en inderhaast bijeengeroepen, nog vóór dat de groote raadzaal, die voor het Vastenavondfeest had gediend, weer in orde was gebracht, had, zooals wij reeds opmerkten, zitting genomen in een der kleinere zalen of Griffierskamer, waar met minder moeite alles te schikken viel. Hem verzoekende het antwoord te verbeiden, had men den vaandrig tot dat einde naar die groote zaal geleid, slechts door een breede gang van de kleine gescheiden en eveneens door hare kruisramen op het Stadhuisplein uitziende. De puie, op welke wij den Kanunnik vergezelden, verbreedde zich, als doorlopend balkon, van eene steenen balustrade voorzien, voor beide vertrekken; het middenraam van de eene als van de andere zaal verleende den Magistraat gelegenheid, zich tot het volk te wenden.

Om zich heen starende in die ontzaglijke ruimte, had de jeug-

dige Staatsche officier maar één blik noodig om te begrijpen, wat daar den vorigen avond had plaats gevonden. De wanorde, die er heerschte onder dat hooge gewelf, door stoelen en banken als in haastige verwarring bij elkaar geschoven; — de draperie en wapenschilden nog slechts ten deele afgenomen, opdat zij voor een volgend feest andermaal dienst mochten doen, — de festoenen van sparreloof, rechts in een hoek bijeengebracht, links nog aan de zoldering hangende, — de ingelegde vloer met een dicht stof overdekt, — hier en daar loovers van klatergoud, een masker dat verloren en vertreden was, of flarden van al te broze sluiers of sjerpen, die langs een uithoek van gebeeldhouwd huisraad of aan de sporen van een krijgshaftigen danser waren vaneengereten, — alles getuigde onmiskenbaar van het feest, dat eerst laat in den nacht was geëindigd. En dat alles sprak met zooveel nadruk tot de levendige fantasie van den jonkman, dat welhaast, men vergeve het zijner jeugd, de groote vraag van het oogenblik bij hem op den achtergrond geraakte, dat zijn eigen hachelijke toestand geheel werd voorbijgezien, en hij zich verdiepte in mijmeringen en gissingen, die in nauwer betrekking stonden tot het bal van gister, dan tot de oorzaak zijner komst van heden.

Hier dus, hier had Madeleine gedanst met Kerkadet, gedwongen zooals zij hem vooruit had betuigd; maar... was het even zeker, dat zij weerstand had geboden aan dien roes van allerlei zinnelijk genot, dat zij niet ten laatste smaak had gevonden in dat zweven? Haar opgedrongen calavier was laat genoeg te huis gekomen om te doen gelooven, dat zij hem niet met eene enkele sarabande had afgescheept. Bedwelmd door het ruischend vermaak, waarin zij werd rondgevoerd, had zij zich, misschien sneller dan zij zelve verwachtte, heengezet over den weerzin tegen hem, die haar dwong in dien kring om te tuimelen; was mogelijk die koelheid vervangen geworden door milderer gloed? Was het den vermetele gelukt haar, al vleierende en schertsende, beloften af te dwingen, bekentenissen te ontlokken, die haar ook voor het vervolg verbonden, die zijne onzekere kans op hare hand in eene overwinning verkeerden?

„En wat gaat dat in 't einde mij aan!” berispte Frank zich zelve, de droomen veroordeelende, die hij niet van zich kon weren. „Wat gaat het mij aan, of de Hoeyse Schepensdochter zich werkelijk aan den Bisschoppelijken luitenant heeft verloofd?” Wat het hem aanging, zijn verstand zeide hem, dat het inderdaad zaken waren, die niets met de verrassing van Hoey, noch met de bevelen van Héraugière gemeens hadden; maar zijn hart, zijn hart dat onder de bijzondere omstandigheden, in welke hij de schoone Madeleine had leeren kennen, in den opgewonden staat van den vorigen dag allerontvankelijkst was geweest; zijn hart

hield vol, dat hij er een onmetelijk belang bij had of Kerkadet de liefde van deze jonkvrouw had gewonnen al dan niet. En als hij dat harte het oor leende, dan scheen het hem toe, dat al wat Charles in deze verloor, hem zelve ten goede moest komen. Zie, als die indringer van de baan was geschoven, waarom dan niet hij? Was er ééne reden waarom hij zich niet tot Madeleine kon wenden met zijne liefde? Zij was mogelijk een paar jaren zijn oudere; maar hoeveel jeugdige bevalligheid lag er niet op haar gelaat; hoe jong scheen niet haar harte, te oordeelen naar de vlugge afwisseling van schalkheid en luim! En hij zelf, na de verovering van Hoey was hij geen nieuweling meer! Een krijgstocht telt voor dubbele dienstjaren; hij zou veel ouder zijn in zijne eigene oogen en er voor zorgen dat hij het scheen in de hare. Een luitenantsplaats kon hem niet ontgaan; hij was de gunsteling van Héraugière; en schoon hij geen fortuin bezat, — zijn broeder was als arm edelman met hem uit Doornik te Breda gekomen, — toch was hij van adellijke geboorte, en zoo laag kon hij noch van Madeleine, noch van haar vader denken, dat die op geld zouden zien, waar al het overige geëffend bleek. Madeleine had sympathie voor zijn aangenomen vaderland; zij had den godsdienst, dien hij beleed, in het harte omhelsd; zij wachtte mogelijk alleen op de vrijheid, dien openlijk te belijden; alles trof immers zoo gelukkig samen, dat het hart van het meisje als van steen zou moeten zijn... Hij schrikte onwillekeurig, daar hij eene snaar had aangeroerd, van wier klank hij niet zeker was; — van welke gehalte mocht dat aangeboden harte zijn? al bleek dit het edelste, het oprechtste, dat ooit in vrouwenboezem had geklopt, was het daarom zeker, dat het voor den Staatschen vaandrig zou slaan, dewijl het zijne voor haar was ontvlamd? Wat had hij dan toch eigenlijk voor haar gedaan om haar dank te verdienen, laat staan om zich recht op hare wederliefde te verwerven? Hij was een van hen, die haar verlossing kwam brengen uit een gedwongen en hachelijken toestand, dat is waar, maar het stond niet eens aan hem hierin iets te doen of te laten naar welgevallen; hij volgde hierin eenvoudig den weg van zijn plicht, naar het voorschrift zijner bevelhebbers; en zij zelve had geen kleinen last op zich genomen om hem die vervulling gemakkelijk te maken. Alleen de blijde hoop, waarmee hij die taak had aanvaard; alleen de geestdrift, waarmee hij haar volvoerde, slechts deze mocht hij bij haar laten gelden... en toch, zij wist het maar al te goed, hier had een ander belang het eerst gesproken, en niet om haar te dienen, maar om een broeder te verlossen, was de tocht naar Hoey voor hem zoo belangrijk geweest, dat hij er vrijheid en leven veil bood. Ongelukkige scherpzinnigheid! hij had het vast opgemerkt. Madeleine behoorde niet tot die ijdele, lichtzinnige

jufferen, wier wufte genegenheid men wint door allerlei vleierij; de vurigste betuigingen, wat zouden zij bij haar baten? hare gunst stond op geen lichten prijs! Het deed haar stijgen in zijne schatting, — hoe weinig hoop het hem voor het oogenblik geven mocht op de vervulling zijner hoogste wenschen. „*But faint heart never won fair lady*” was uit Leycester's tijd ten onzent een spreekwoord gebleven, en als Hoey voor goed aan de Staatschen was gebracht, dan, dan zou hij een geregeld beleg slaan voor dat harte, om het, zoo mogelijk, beter dan bij verrassing te nemen!

Zoo had ze dan hier gedanst! wat had zij onder dien dans gevoeld en geleden of genoten; had zij ook aan hem gedacht, die in diezelfde ure in zoo hachelijke onderneming was gewikkeld, mee om harentwil? Hij gunde haar in 't geheel geen kwaad; maar... dat zij genoten zou hebben, dat kon hij niet hopen, niet... onderstellen, dat mocht niet zijn; en toch... de vrouwelijke wankelbaarheid in aanmerking nemende, was het mogelijk, dat zij zich door het ongewone vermaak had laten wegslepen... Daar viel zijn oog op de blinkende flarden die op den vloer lagen, en tergend spraken zij tot zijne overprikkelde verbeelding. Daar zag hij eene kleine zijden handschoen in het stof liggen; dien op te rapen, en hoe verflent hij er ook mocht uitzien, hem met onbeschrijfelijke belangstelling aan te staren, zoudt gij niet als hij hebben gedaan? Hij was klein; Frank hield er zich te meer door overtuigd, dat hij *zekere* fijne vingers had overdekt; Frank telde geen gulden twintig voor niet! Eene sierlijke, in gouddraad gestikte M versterkte hem in de illusie; die handschoen moest haar hebben behoord! hoe was hij haar ontgleden! Had Kerkadet de stoutheid gehad, hem te helpen uittrekken om de blanke hand te kussen? De vermetele! Gelukkig, hij zit gevangen, en moet boete doen voor zoo groot eene misdaad! Was het Madeleine, zelve die...

„Vaandrig! zoo waar, de schele is onder dat troepje. Hoe komt hij los?” Het bleek de heldere stem van Wouter Willemsz, die op deze ontnuchterende wijze de verliefde gepeinzen van zijn jongen officier stoorde.

„Ik weet niet van wien gij spreekt, en waarom gij hier zijt, musketier!” hernam Frank, opgeschrikt en in zekere verwarring het beschuldigend *corpus delicti* bij zich stekende.

„Maar, vaandrig! verschoon me, waar zijn uwe zinnen? Ben ik dan niet, tot belooning van mijn tijdig musketschot, door luitenant Paets bestemd om u als trompetter te vergezellen, daar de zijne door een lanssteek op strijkzij ligt?”

De Preys gaf geen antwoord op die inlichting, en daarom zette Wouter Willemsz haar voort.

„Eindelijk schijnt mijn kwaad gesternte te wijken, en nu vraagt

ge hoe ik hier kom? Wel; ik ben hier binnengeleid, toen men u naar de raadkamer voerde; en daar ik deze groote zaal wat te ruim vond voor mij alleen, ging ik aan 't venster staan en tuurde eens door de ramen of ik ook wat van de drukte kon gewaar worden op het marktplein; en ziet toen ik maar even aan die houten kruik stiet, verwoog zich het kruisraam als eene deur; het vloog open, als zei het: „Kom op 't balkon!” En ik liet mij niet lang noodigen, maar trad op de borstwering toe en zag naar beneden. Eerst kwamen er soldaten, in veel grooter getal dan de wacht, die ons herwaarts heeft geleid; toen drommen volks, waarvan eenige teruggewezen werden, andere toegelaten, en nu ontdek ik op eens den schele onder de menigte. Zie maar zelf, vaandrig! of hij 't niet is, dat snorkende signoorken, met zijn schrale pluim en zijn verveerde pluim op den bultigen hoed!”

„Laat hij het zijn! wat gaat ons dat aan?” hernam Frank, knorrig dat hij gestoord was, en in 't allerminst niet bij de kwestie.

„Wat ons dat aangaat, vaandrig!... wel, mij dunkt, dat doet het ons wel degelijk; hij is in staat, dat volk tegen ons op te hitsen en ik ben er haast zeker van, dat hij daar al mee bezig is.”

„Ik weet niet recht van wien gij eigenlijk spreekt! hernam de Preys.

„Maar!... Jonker!... van dien dubbelhartigen verrader, dien wij gisteravond bij meester Zilbrecht in den kelder hebben gemoffeld! Ik begrijp zelf niet, waarom ze hem hebben losgelaten! Kom mee; en ge zult zelf zeggen, dat volk ziet er gansch niet betrouwbaar uit, en die schele loopt her en der; ik ben zeker, dat ik hem al eens naar boven heb zien wijzen.”

„Dat is uw eigene schuld! Ik geloof niet, dat het geoorloofd is zich op de puie van het Stadhuis te vertoonen.”

„Och, Jonker! ik geloof dat wij ons in dezen hebben te beschouwen als zijnde op vijandelijk gebied; daar vraagt men zoo nauw niet, wat geoorloofd is, maar wel wat ter veiligheid dient. Ik zal trachten mij schuil te houden, maar ik bid u, laat me toch toezien.”

„Ga uw gang!” en Frank, blij toe, dat hij van den snapper ontslagen was, wendde zich om en wandelde de zaal dieper in. Toch eenmaal in zijne mijmeringen gestoord, moest hij nu wel zijne aandacht bepalen bij het gewichtige punt zijner zending; hij wist niet of hij lang of kort in zijne droomen was verdiept geweest; maar het kwam hem voor, dat de beraadslagingen te zeer werden gerekt voor een gul en goed antwoord, zooals hij had gehoopt te verwerven.

Het was zeker geene kleinigheid, de stad in andere handen dan die van den wettigen Heer over te geven; maar toch, de meerderheid in den Magistraat was er immers reeds op voorbereid? en

schepen de la Géneste, die de toezegging der overgave had gedaan, moest daarmee geen minder haast hebben dan Paets zelf, sinds hij er zoo groot persoonlijk belang bij had! Maar hier . . . geraakten de gedachten van onzen vaandrig weer van het spoor, of liever, andermaal in het spoor, dat zij straks hadden gevolgd. De la Géneste, diens naam, diens persoon, diens belangen, . . . hij was weer bij Madeleine, eer hij 't zelf wist. Thans echter, hoe het kwam, hij zou niet in staat zijn geweest het te verklaren, thans echter knoopten zich luchtiger voorstellingen aan die gedachte. Het moest toch heerlijk zijn, een feestavond bij te wonen, door hare tegenwoordigheid bezielde; al had hij haar maar een enkele maal ten dans mogen leiden! Dat zou zij hem toch zeker wel hebben toegestaan, aan hem met meer gewilligheid dan aan dien Bisschopsknecht! . . . De grond, waarop hij zoo vrij was zich deze voorkeur toe te kennen, was zeker nogal onvast: maar hij vergenoegde er zich mee voor dit oogenblik, — en waarom zou een dergelijk feest niet nogmaals plaats hebben, als maar de zaken met Hoey waren geschikt. Kapitein Héraugière was zoo afkeerig niet van festiviteiten, vooral niet als ze te zijner eer werden gehouden. De la Géneste en de Magistraat zouden zich zeker beijveren hem een luisterrijk onthaal aan te doen; daar volgde als vanzelf een dansje na. Madeleine was van de partij, daar viel niet aan te twijfelen . . . en . . . Wat gleed de voet licht over dezen vloer . . . Wat moest het betooverend zoet zijn, met die bekoorlijke gestalte in den arm . . . De jonkman maakte werktuigelijk lustige danspassen, terwijl hij zoo mijmerde; een welbehagelijke glimlach speelde om zijn mond, zijne oogen glinsterden: hij strekte den rechterarm uit, of hij reeds de schoone gestalte omvatte . . . Hoe! was de illusie zoo sterk, dat het hem op eens toescheen of hij werkelijk de jonkvrouw zag optreden? Beheerschte de fantasie in die mate zijne zinnen, dat hij haar zag?

„Madeleine!” riep hij op weifelenden toon; het mocht zinsbedrog zijn.

„Jonker de Preys!” klonk het ernstig, bijna afkeurend, met de stem van Madeleine; zij was het zelve, maar volstrekt niet in eene stemming om zijne opgewekte luim voedsel te geven. Zij had zijne zonderlinge gebaren, zijn luchtigen danstred opgemerkt, zoodra zij de zaal binnentrad; ook voegde zij hem met vrij wat strafheid toe:

„Jonker de Preys! zijt gij uitzinnig, dat gij u in de eenzaamheid aan zulke dwaze vermaken overgeeft, in eene ure, zoo hachelijk voor u, zoo beslissend voor ons allen!”

„Verschoon mij juffer! verschoon mij!” sprak hij verward en verlegen; „de fantasie speelde mij parten. In deze danszaal aan mij zelve overgelaten, voerde zij mij terug op het vroolijk feest

van gisteren, en stelde mij voor, wat het geweest zou zijn, indien ik..."

"Vroolijk feest!" herhaalde zij met onuitsprekelijke bitterheid; "gij zoudt het niet gezegd hebben, zoo gij het bijgewoond hadt als ik! Doch... dat ligt achter mij!" hernam zij, het hoofd met zekere fiere en vrije beweging omhoog heffende. "Het was een bange droom, als ik nooit weer hoop te doorleven; laat ons acht geven op de werkelijkheid, die al onze krachten eischt! Raadt gij waarom ik hier ben?"

"Toch niet!" hernam hij neerslachtig door haar toon en blik; "maar ik zie 't u aan, dat het niet is om eene vroolijke tijdning te brengen!"

Inderdaad, eene bodin van goed nieuws ziet er gewoonlijk anders uit dan Madeleine op dat oogenblik. Allerlei overspanning van den vorigen nacht, allerlei aandoening van den vroegen morgen, hadden haar gelaat gestempeld met een ernst, die de glimlachjes op haar beminnelijk wezen als verstijfde, die de rozenkuiltjes door de strakheid der trekken als uitwischte. Het viel haar aan te zien hoe zwaar de tocht, door eene joelende, hier en daar vijandelijk gestemde menigte heen, haar was gevallen! Er was angst, er was verwildering op haar gelaat, dat niet lijdend bleek, dat hooggekleurd, dat bijkans purper was, ten gevolge der heftigheid, waarmee zij zich had moeten verzetten tegen wie haar op het marktplein den doortocht wilden beletten.

"Gebeure wat wil, sta in den weg wat wil, denke men er over wat men wil, ik moet mijn vader spreken ik *moet* het!" was de *idée fixe*, die haar als met magnetische onweerstaanbaarheid tot haar doel had gevoerd, binnen het Stadhuis, binnen de zaal, waar zij den Raad dacht vergaderd te zien.

Hare kleeding zelve getuigde van de bezwaren, waarmee zij had geworsteld. Hoe eenvoudig ook in den regel het deftig zwart mocht zijn waarin zij zich doste, het getuigde steeds van eene keurigheid, met haar zin voor orde, met haar goeden smaak in volkomen harmonie; thans echter van deze geen zweem. Haar gewaad was gekreukt en met stof en slijk bemorst. De zware greinen huik toonde scheur bij scheur, waar zij die uit de handen van volk en soldaten had moeten loswringen. Zij had den kap van deze over het hoofd getrokken en men zag niets van de sierlijk goudblonde lokken, die meestal zoo schalk oproerig aan den strakken dwang van het hoogje ontschoten. Toch was zij schoon, ondanks al die verwildering. Slechts miste Madeleine de la Géneste op dit oogenblik dat echt vrouwelijk-innemende, 't geen haar placht te kenschetsen, en Frank de Preys, de verliefde Frank, maakte de opmerking: ze moest er gisteravond toch anders hebben uitgezien.

"Jonker de Preys!" sprak zij, "ik kom met goede tijdning, mits

ik in staat zij haar intijds te doen werken. Ik heb me een zwaren gang herwaarts moeten getroosten; allerlei verwenschingen en bedreigingen tegen wat mij dierbaar is hebben mijn oor getroffen, toen ik door dat volk op het plein heendrong...."

"Een juffer als gij, zich door het gemeen laten verdringen!"

"Wat zegt dat, als de nood handelen eischt; als er mogelijk kwaads mee te voorkomen is! Ik hoor dat de geestelijkheid op het Raadhuis is verschenen om haar invloed te doen gelden... Men zegt dat de Magistraat wankelt in zijn goed voornemen om eindelijk met die ondragelijke willekeur en aanmatiging te breken, en dat mijn vader voor een verrader wordt uitgekreten, omdat hij nog tegen de overmacht volhardt. Kon ik hem nu maar spreken! ik zou zijn moed sterken met het bericht, dat de burgerij, de schutterij, de gilden zich aangorden om den Magistraat bij te staan! Dit wetende, zou hij te vaster standhouden, en zijn voorbeeld zeker anderen meeslepen. Ik meende recht door te gaan naar de vergaderzaal; maar tot mijn spijt voerde de bode mij hierheen! Hij hoopte, zoo het doenlijk ware, mijn vader het verzoek voor te dragen om even herwaarts te komen... Nu wachtte ik... Gij kunt denken in welke spanning." Zij ging met driftige schreden heen en weer.

"Wil toch een weinig geduld oefenen; die zaken zullen zich wel schikken; geloof mij!... Mogelijk word ik spoedig voorge-roepen, en dan beloof ik u de gelegenheid waar te nemen om uw Heer vader alles te boodschappen, wat gij wilt dat hij weten zal..."

"Doe zoo! gij hebt er zelf het grootste belang bij! Het geldt ook uw leven!"

"Het is dus om mij uit een vermeend gevaar te redden, dat gij u dus hebt blootgesteld?" vroeg hij blijkbaar verrast.

"Gij weet immers wel, Jonker! dat uw persoon in dezen op het allernauwst samenhangt met onze belangen, met den triomf van de goede zaak!" antwoordde zij koel en ernstig.

"Het was ook wel vermetel van mij te wanen, dat mijn persoon op zich zelf u zoo groote belangstelling zou inboezemen," hernam hij deemoedig, maar toch haast verwijtend. Hij hield het voor goede tactiek, haar in een gesprek te wikkelen, waarbij hij zonder gezochtheid zijne eigene gevoelens zou kunnen uiten; maar haar rustig antwoord stelde hem teleur.

"Uw persoon, Jonker de Preys! boezemt mij al de belangstelling in, waarop een medemensch en een geloofsgenoot van mijne moeder, mijnerzijds recht heeft."

"Niets meer?" viel hij in, haar aanziende met smeekenden blik.

"Maar ook niets minder!" hernam zij met waardigheid; „en mij dunkt, dat moet u genoeg zijn!"

"Neen, voorwaar! dat is mij *niet* genoeg; dat heeft wel wei-

nig te beteekenen, naar het mij voorkomt!" riep hij met groote smart. „Kerkadet is immers ook uw medemensch, en zoo ik mij niet bedrieg, uw eigen geloofsgenoot; en toch hebt gij er niet eens naar gevraagd, hoe het in dezen gevaarvollen nacht met hem afgehoopen is!"

„Het is waar ook!" hernam zij, de hand aan het voorhoofd brengende. „Aan hem heb ik in het geheel niet gedacht, bij alles wat mij sedert door hoofd en hart is gegaan. Nu toch die lastige herinnering weer is opgewekt, zeg mij, wat er met hem is voorgevallen! Gij hebt hem toch niet... vermoord?"

„Vermoord!... Madeleine! waar ziet ge mij voor aan?... Zoo luitenant Kerkadet dezen nacht door mijne hand ware omgekomen, zou het geen moord zijn geweest!" hernam hij gekrenkt, maar toch in zijn hart verheugd over de ijsskoude onverschilligheid, waarmede zij die vraag had gedaan. „Ik verzoek u te willen gelooven, dat een eerlijk soldaat en geboren edelman zijn vijand gelegenheid geeft zich te verdedigen!"

„Dat behoort ook zoo!... Dus is de luitenant nog in leven. ...?"

„Ja! maar... gevangen!... Ik spaarde hem om uw dank te verdienen!..." hervatte hij met een ondeugend glimlachje.

„Gij hebt daar wel aan gedaan!" was haar antwoord. Doch geen glimlachje, geen vriendelijke blik verzachtte de strakheid van hare trekken.

Beiden zwegen eene poos. Frank bleek verlegen, hoe hij opnieuw zou beginnen, overtuigd dat zij niet in de stemming was om te hooren wat hij liefst wilde zeggen. Madeleine, na eene wijle trappelend van ongeduld heen en weer te hebben geloopt, Madeleine liet zich, als vermoeid van onrust, neervallen op een der banken, die nog in 't midden van de zaal overhoop stonden.

„Gij gevoelt u onpasselijk?" vroeg hij, naar haar toegaande, bezorgd.

„Mij deert niets!" sprak zij; toch hield zij de handen voor de oogen. Zij had een blik op het sparreloof geslagen, op de versieringen der zaal. Daar overstelpten haar tallooze herinneringen; door zijne vraag tot de werkelijkheid teruggebracht, hernam zij met deelneming:

„En nu, zeg mij, hoe hebt gij uw broeder gevonden?"

Smartelijke ernst overschaduwde eensklaps het gelaat van den verliefden jongen vaandrig. Diep verslagen antwoordde hij:

„Wat zal ik u zeggen! ik doe mijn best om te vergeten, om er mij overheen te zetten; want de gedachte is allerbedroevendst!"

„Is hij bezweken?" vroeg zij meewarig.

„Erger dan dood!"

„Krankzinnig?" bracht hare ontsteltenis uit.

„Hij wordt niet gerekend tot hen, die men waanzinnig noemt; maar toch, het moet eene krankheid der ziele zijn, anders is het mij onverklaarbaar. Mijn broeder, die ons verliet als een ridderlijk edelman, wiens helder hoofd en vrijzinnige denkwijis plachten geroemd te worden, hem vinden wij na vier jaren gevangenschap weer als een fellen papist, als een priesterslaaf, als een monnik. Gevoelt gij, wat dat zeggen moet voor mij als broeder?”

„Arme Frank! ik besef al de smart van zulk eene teleurstelling! Hoe kon hij zoo diep vallen?”

„Overdreven gemoedelijkheid heeft hem tot dweepzucht vervoerd, onder de leiding van een loozen priester, den eenigen aan wien hij zich heeft kunnen uitstorten, en die behendiglijk zijne gemoedsbezwaren heeft gebruikt om hem naar Rome heen te troonen!”

„Het is waar ook. Kerkadet heeft mij eens verteld, dat hij tot de Kerk zou overgaan. Ik heb daar toen niet zooveel aandacht op gegeven, maar nu voel ik er voor u alles van. Het is vreeselijk te vallen in der priesteren hand en daarom laat ons nu acht geven op hetgeen wij kunnen doen om tegen die macht der duisternis te strijden!” Gij wordt niet opgeroepen! Mijn vader schijnt niet hier te kunnen komen, zoo wil ik dan zelve...”

„Madeleine! blijf nog! Geloof mij, er is geen gevaar!” beweerde hij, haar volgende; maar zij luisterde niet en was al aan het eind van de zaal. Toen bleek het, dat zij niet verder kon. Tevergeefs wrong zij aan het slot. De deur ging niet open.

Baptiste!” riep zij, hare stem zoo luid verheffende als zij vermocht, hopende dat de bode, die haar had ingelaten, nog wel in de nabijheid zou zijn. „Baptiste! of wie daar ook zijn moge, het is de dochter van schepen de la Géneste, die haar vader moet spreken. Laat mij uit...”

Maar het eenige antwoord dat er volgde, was een driftig stampen met een hellebaard of eene spietse tegen de deur en een gebiedend:

„Stilte, gij daar!” op forschon toon uitgesproken; „er komt niemand meer uit of in!”

„Gewapenden! waardgelders van den Bisschop tot binnen het Raadhuis!” riep Madeleine verschrikt terugtrekkende.

Zoo was het haar dan onmogelijk gemaakt zich van den haar opgedragen last te kwijten, en haar vader door een gunstig bericht te bemoedigen, te midden van den tegenstand waarmee hij had te kampen. Het was niet waarschijnlijk, dat het dezen van zijne zijde zou gelukken tot haar te komen. Zij had er op gerekend, dat er vrijheden konden genomen worden, die anders geen plaats vonden, die nu, bij de verstoorde orde in de raadsvergadering, mee zouden doorgaan. Diep teleurgesteld, mismoeedig het

hoofd buigende, keerde zij met langzamen tred terug, weer naar het hoogereind der zaal. Frank had nauwelijks haar tegenspoed opgemerkt, of hij liep haar te gemoet; een schalk glimlachje van voldoening speelde om zijn mond, toen hij op een toon van zegpraal, dien hij maar half wist te matigen, uitriep:

„Dus zijn wij lotgenooten!”

„Zooveel erger voor u! Gij zult omkomen in het gevaar, waartegen ik u had willen beveiligen,” hernam zij ernstig waarschuwend.

Een man, die een degen voert, ziet zich ongaarne beschermd door eene teedere vrouwenhand, en Frank had veel meer lust de hare hartstoechtelijk te kussen, dan er zulken dienst van te ontvangen; ook antwoordde hij ietwat spotachtig:

„Ik beken niet te begrijpen, hoe ik hier in gevaar kan verkeeren.”

„Dat komt omdat gij al te zorgeloos zijt en geen acht geeft op hetgeen daar buiten voorvalt.”

„Mijn trompetter houdt zich met zulke opmerkingen bezig,” zei Frank laatlunkend; „maar ik zie niet waartoe dat ons baten kan. Wij hooren wat rumoers, wij zien wat gejoels van volk! Hij verbeeldt zich opstokers en verraders te ontdekken; wat is daartegen te doen? Het gebeurde met het kasteel en de sommatie van luitenant Paets moest wel opschudding verwekken. Ik had mij niet voorgesteld, dat ze hier eerepoorten zouden bouwen om ons in te halen; het was reeds veel dat ze mij niet van het paard lichtten! Op de toejuiching der gansche burgerij te rekenen...”

„De tegenstand komt *niet* van de burgerij,” hernam zij, het hoofd schuddend van ergernis over zijn ongelooft. „De geestelijkheid schijnt kennis gekregen te hebben van 't geen de Magistraat voornemens was, en stelt zich nu met alle macht te weer tegen hetgeen zij komen ziet. Van haar hand vliegen de bisschoppelijke waardgelders, die het marktplaats van alle zijden bezetten; door haar opgestoot, wil eene drieste en domme menigte van geene onderhandeling hooren en eischt zij uw hoofd!”

„Bah!” zei Frank lachende, „het staat nog vast op mijne schouders! Verschoon mij, juffer! dat ik scherts, waar uw beminlijk hart zich over mij ontrust; maar...”

„Neen, Frank! dit is overmoed!” sprak zij trouwhartig.

„Helaas! ik mag het niet eens bij u voor moed laten gelden! Ik *moet* immers volkomen veilig zijn... daar ik hier ben als parlementair...”

„Van geene erkende mogendheid, zoover ik weet! De Prins en de Heeren Staten zouden in dezen niet genoemd worden, dan na de volkomene réussite, en luitenant Paets...”

„Wees gerust! ik zal dat volkje wel doen verstaan dat luitenant

Paets bij machte is om hen tot erkenenis van zijn parlementair te dwingen."

"Ja! reken er op, dat eene verwoede menigte luisteren zal naar uwe dreigementen, waar zij is aangeblazen door priesterhaat!"

"Welnu! de luitenant zal mij wreken op zijn tijd, ziedaar alles!"

"En hebt gij berekend wat er verloren gaat met uw ondergang..."

"Niets! want eer het avond is, zal Héraugière hier zijn om op alles orde te stellen!"

"Dat is ongelukkig lang zoo zeker niet, als gij in uwe zorgeloosheid onderstelt!"

"Wat reden hebt gij om te gelooven dat..."

"Of ik niet vernomen had, dat Kapitein Héraugière door opont-houd van zijn gehaasten tocht herwaarts heeft moeten afzien... en..."

"Maar wat vijand van uwe rust en van de goede zaak onze wapenen heeft u dat schrikbeeld voorgespiegeld?" vroeg hij, eenigszins onthutst.

"Geen vijand, voorwaar! een der dapperste en moedigste voorstanders van uwe vrijheid..."

"Zijn naam! bidde ik u?" viel hij in.

"Ritmeester Marcelis Bacx!" bracht zij fluisterend uit, als kostte het haar moeite dien naam over hare lippen te brengen; — onder het pogen dit op onverschilligen toon te doen, week de gloed van hare wangen.

"Marcelis Bacx zou hier geweest zijn!" riep Frank, aarzelend tusschen verbazing en ongeloof: „wanneer dan toch?"

"Gisteravond..."

"Op het bal?" en hij glimlachte over zijne eigene vraag, zoo onmogelijk achtte hij het, dat hij de waarheid zou hebben geraden.

"Juist! op het bal! hij kwam om mij voor te bereiden op het weerzien mijner moeder!" zeide zij met eene levendigheid, waaronder zij hare vroegere bezwaren vergat. „Hij was het, die haar hier bracht, die haar naar ons huis geleidde."

"Dat is fabelachtig!"

"Als ik u zeg, dat het zoo is, hernam zij met ongeduld. „Hij had haar van Breda afgehaald op last van Héraugière, om hierheen te voeren."

"Hij hier!... Op last van Héraugière! geloof dat niet!" riep Frank heftig.

"Hoe nu, Jonker de Preys! twijfelt gij aan de waarheidsliefde van Ritmeester Bacx?" vroeg zij bijkans met toorn in stem en blik.

"Dat wel niet, maar toch..."

„Toch zoudt gij willen beweren, dat ik... eene onwaarheid heb gezegd.”

„Toch weet ik wat ik weet, namelijk, dat ik Kapitein Héraugière zelf heb hooren zeggen, dat hij zijne redenen had om Ritmeester Bacx geen deel te laten nemen aan onzen tocht naar Hoey. Hoe zou deze hem dan een last hebben opgedragen, die hem ter zelfder tijd hierheen voerde?”

„Over dat alles kan ik niet oordeelen. Dit is zeker, dat hij *geen* deel genomen heeft aan de verrassing. Hij is op zijn hoogst een paar uren op het bal geweest.”

„Waar hij het voorrecht heeft gehad met u te dansen!” viel Frank in, haar zoo ijverzuchtig aanziende, dat zij kleurde onder zijn blik.

„Wat doet dat dansen er toe! Het was niets dan een voorwendsel,” hernam zij; „ik bedoelde alleen, dat hij na middernacht is vertrokken, met het voornemen om door te rijden tot hij met Kapitein Héraugière zou samentreffen; maar hij gaf zijne bezorgdheid te kennen, dat deze zijne komst zou moeten vertragen ten gevolge eener teleurstelling, die hem dwingen kon zijn krijgsplan te wijzigen.”

„Dat zou voor ons allen een groote ramp zijn!”

„Eindelijk begint gij het gevaar van den toestand in te zien,” sprak de Schependochter met een schouderophalen van ongeduld.

„Wat helpt dat, sinds wij hier opgesloten zijn en er toch niets tegen te doen is?”

„Gij hebt uw tijd met droomerijen verspild!”

„Verwijt gij mij dat? Helaas! Madeleine! ik ben twintig jaar, men is het maar eens in zijn leven; — men voert mij in eene balzaal; gij hebt er gedanst; — hoe kunt gij eischen dat mijne gedachten niet zwerven gingen, waar...”

„Vaandrig!” zoo stoorde Wouter Willemsz op eens die teedere betuigingen. „Vaandrig! thans komt het er voor ons op aan! thans moeten wij ons goed houden. De paters trekken in processie het marktplein op en zingen de *profundis*.”

„Daar hebben ze gelijk aan; ze zingen het graflied over hun verloren gezag!” riep Frank met een laatdunkenden glimlach.

„Ja! maar het volk, dat hen omstuwt, stormt nu op hun wenk het Raadhuis binnen,” vervolgde Wouter. „Ik hoor er, die uw hoofd eischen!”

„Dat ze 't komen halen!” was het wederwoord van den vaandrig, meer gramstorig dan verschrikt. „Ik wacht ze, en zal hun mijn leven duur verkoopen!”

„Laat ze komen!” herhaalde Madeleine moedig. En er flikkerde weer geestdrift uit hare blikken. „Licht verjagen zij die hinderlijke schildwacht en breken zij hier de deur met ge-

weld open, dan zal het mij mogelijk zijn mijn vader te zien."

"Goed zoo! goed zoo!" riep nu Wouter Willemsz, die altijd op zijn post voor het kruisraam stond. "Er komen gewapende burgers, die dat monnikengebroid verjagen: zij rukken hier binnen. Zij slaan dapper onder dat boerenfolk rond! Zie maar zelve, Jonkvrouw!"

"O! dat zijn de onzen, de burgers, die mijn vader te hulp komen!" riep Madeleine in vervoering, zoodra zij een blik had geworpen door het kruisraam. "Ik zie onder hen François Henin, den goudmid, die beloofd heeft ons te zullen bijstaan!"

"En die woord houdt!" viel Frank de Preys in. "*Parbleu!* wat die burgers in de wapenen zich kloekmoedig dragen! De bisschoppelijke deinzen af, onder hun forschen aanval."

De processie raakte in verwarring en trok zich terug. Toch hoorde men nog uit enkele groepen dreigende kreten aanheffen: Weg met den Staatschen vaandrig! Dood aan de ketters! dood aan de verraders!"

Maar het waren de pijlen van de vluchtende Parten, terwijl een deel der gewapende burgers nu zegevierend het Stadhuis binnentrok.

"Hoezee!" riep op eens Wouter Willemsz die trouw op den uitkijk was gebleven. "Nicolaas heeft hem in 't oog gekregen, Nicolaas zit hem na."

"Wien?" vroegen Madeleine en de Preys tegelijk.

"Den ophitser! den schele! dien Jacques Petter, dien ik met de monniken heb zien heulen."

"Zoo moge hij met hen vergaan! als de burgers het winnen, valt de Raad ons toe!"

Eene stem klonk boven het gedruisch der schare uit.

"Bode van 't kasteel! Burgers van Hoey! verleent mij doortocht!"

Het was een man in een grijzen mantel gewikkeld, die zijn gitzwart paard in het gewoel de sporen gaf dat het steigerde en zich dus ruimte wist te maken; het was een man in een grijzen mantel, met de eene hand een witten doek zwaaiend, die dezen eisch deed.

Ofschoon hij tegen den drom van vluchtenden en vervolgenden in moest rijden; had die wensch voor den volmaakten ruiter weinig bezwaren: er werd aan voldaan.

"Burgers van Hoey! ik kom uw Magistraat waarschuwen! niet langer te marren met de overgave der stad. Kapitein Héraugière is, van 't kasteel af gezien, reeds Amay genaderd met ruiters en voetfolk!"

"Héraugière voor de poort! dan moet de stad gezuiverd worden van papen en tirannen!" was de echo van die tijdning onder het folk.

„Leve de Staatschen! Leve Kapitein Héraugière!”

Onder deze begroeting steeg de bode van zijn paard, neen, wipte er met vlugheid af, de trappen van het Raadhuis op. Het stond niet meer aan de Bisschoppelijke waardgelders, of zij hem al dan niet wilden toelaten. De gewapende burgers drongen hen eenvoudig ter zijde en strekten den bode tot eerewacht, tot in de raadzaal waar hij hen was vooruitgeijld en binnenstond als bij tooverslag.

De verwarring en de verdeeldheid, die er op dat oogenblik in de vergadering heerschten, waren zóó groot dat er oogenschijnlijk geen kwestie meer kon zijn van eene ernstige en geregelde raadpleging.

De kanunniken, die op het balkon hunne zegepraal hadden genoten, maar ook op hetzelfde standpunt hunne nederlaag hadden zien naderen, de kanunniken, van nu af hunne zaak verloren gevende, wilden met eenige waardigheid aftrekken, altijd onder protest tegen hetgeen er zou volgen. Nauwelijks echter waren zij in de vaart van hun misnoegen buiten de raadzaal getreden, of een hoop schutters, die het escorte der geestelijkheid op vrij ongewone wijze had afgelost, stelde zich in hun weg en vroeg op vrij barschen toon, wat zij op het Raadhuis kwamen doen.

„Wisten zij het dan niet, dat de wet in Luikerland luidde: *„Paucré homme est Roi dans sa maison,”* dat het Stadhuis bij uitnemendheid *la maison du bourgeois* heeten mocht en dat de Heerooms niet geroepen waren daar den baas te spelen!

Andere meer bevriende stemmen riepen hen waarschuwend toe, nu toch het Stadhuis niet te verlaten, daar er buiten lieden waren die hen opwachtten met vijandelijke bedoeling. Onder den schok van deze aankondiging, was de achtbare deputatie uiteengestoven, enkelen in wanorde naar de vergaderzaal terug; anderen de wijk nemende in de groote raadzaal, die thans wijd openstond en waaruit Frank de Preys en Madeleine ontkomen waren, zoo ras dezelfde schuttersdrom de Bisschoppelijke wacht had verdreven en de hooge deuren opengeslagen, meenende hier de raadsvergadering te vinden.

De vaandrig en de jonkvrouw hadden van de algemeene verwarring gebruik gemaakt, om tot de griffierskamer door te dringen, al waren zij er niet toe gerechtigd. En de eenige indringers bleven zij niet. François Hennin, de Dekan der drapiers, meester Thierry en meer anderen, oordeelden vrijheid te hebben daarmede binnen te treden; de zege, die zij buiten hadden helpen bevechten, hoopten zij nu te zien voltooien in de zitting, die van eene geheime en beslotene, als zij had moeten zijn, in eene openbare was verkeerd.

Maar het was voor den Magistraat geen oogenblik om zich te

formaliseeren, en *zitting* was niet meer het juiste woord. De leden hadden hunne plaats op het kussen aan de groene tafel verlaten en stonden in groepjes bijeen. Zij, die hun pays met de Kerk wilden houden, voegden zich bij de verslagen Kanunniken, die, wel verre van het gestoelte der eere weer in te nemen, zich in den uitersten hoek der zaal terugtrokken, zoo dicht mogelijk tegen het beschot aan; gaf het hun een gevoel van veiligheid, dat zij den rug vrij hadden? De la Géneste was blijven zitten, als protesteerde hij door deze houding tegen de algemeene wanorde, en Madeleine vond dus gelegenheid zich ijlings bij haar vader te voegen en hem in haastige woorden rekenschap te geven van de redenen, die haar tot zoo gewaagd een stap hadden bewogen. Hare boodschap bleek, men begrijpt het, onnoodig geworden, maar zij was er eenmaal, en van dadelijk terugkeeren kon geen sprake zijn. Zoo bleef zij, zich met kinderlijke gemeenzaamheid leunende tegen den rug van zijn zetel. Vaandrig de Preys hield zich staande aan hare slinke en Wouter Willemsz, die van opinie was, dat een trompetter het recht had, zijn officier ter zijde te blijven, had post gevat vlak achter deze groep; hij vermaakte zich in stilte met de toornige blikken door de Kanunniken op het viertal geslagen.

De Syndicus, die van het balkon neerziende de beweging op het marktplein had gevolgd, kwam den Voorzittersstoel weer innemen. De Griffier ging naast hem zitten. Enkele Raadslieden wendden zich tot de notabele burgers en ondervroegen hen over de oorzaken van de wanorde in de stad en over deze stoornis. Een van hen, Carolus Billens, een achtbaar grijsaard, die, zonder wankelen, van den beginne af voor de rechten des Bisschops had gestreden, maar zoomin de tusschenkomst der Kannuniken als den inval der burgers kon goedkeuren, plaatste zich tegenover den Syndicus en betoogde dat toegeven in dezen oogenblik aan 't geen op zulke wijze werd voorgeschreven, niet slechts ontrouw zou zijn aan de belangen van hun Heer, maar ook verkorting hunner eigene eere en achtbaarheid. „De Magistraat mag zich de wet niet laten voorschrijven door rebellen. Als wij dezen dwang toegeven, is het voor altijd met ons gezag gedaan. De burgers, die ons verkoren, schonken ons hun vertrouwen; wij mogen dat niet schenden door een verdrag te sluiten, ons opgedrongen door eene partij.”

„In beginsel met u eens, waardige Carolus Billens! kom ik tot een ander besluit: niet ter wille van eene partij moet men toegeven; maar om de geheele stad voor brandstichting en plundering te veiligen, mag er niet langer met een verdrag worden gemard. Er zijn nu nog goede conditiën te bedingen; over een half uur is het te laat!”

De persoon, die dit zeide, was niemand anders dan de zich

noemende „bode van 't kasteel,” die niet zoo haast in de zaal was, of aller oogen bleken op hem gevestigd. Het was niet vreemd; hij had met eene snelle beweging zijn lakenschen hoed afgeworpen, en roodblonde haren, dik en krullend, die als leeuwenmanen golteden, scherp blauwe oogen, overal rondflikkerende of zij vrienden zochten, of zij vijanden tarten, ze boeiden ieders blik.

„Rosse Jan!” riep de Preys en Wouter Willemsz tegelijk.

„De Vidame de Hannuth!” borst de achtbare Carolus Billens uit met eene stem, aarzelende tusschen schrik en blijdschap.

„Messire de Bruyssins!” riep Chapeauville ontzet, maar toch vooruit tredende; „herleven de dooden?”

„Zij varen wel, zooals gij ziet, Messire de Chapeauville!” doch al was het nog de sarcastische toon van onzen Luikenaar, toch scheen hij een andere te zijn geworden. Hij had het bonte pak van den polichinel ter zijde gelegd voor een eenvoudig maar deftig zwart gewaad, waarover een korte grijze geuzenmantel was heengeslagen. Garibaldi vóór in spotzucht met *quincaileries royales*, vonkelde geen ridderlijke keten om zijn hals, droeg hij niets dan een degen. En dat hij dezen wist te voeren, niemand die er aan twijfelde, hoe klein, hoe misvormd zijne gestalte zijn mocht; hand en oog verkondigden het om strijd.

„Herleven de dooden!” herhaalde de zwaarlijvigste der Kanuniken, zich tot een van de Hoeysche raadsleden wendende; „heeft het niet het gansche bisdom doorgeklonken, dat, Messire de Bruyssins, Vidame de Hannuth, ten jare 1585 te Luik openlijk als ketter is verbrand . . .”

„En effigie! Messeigneurs! en effigie!” herhaalde Rosse Jan glimlachend, „een verschil, dat hem thans in de gelegenheid stelt uwe stad een notabelen dienst te doen!”

„Hier schuilt bedrog onder; ik zelf heb hem op den brandstapel zien klimmen!”

„Zelf hebt gij een handje geholpen om hem er op te brengen!” viel de Bruyssins in; „maar ik herhaal het, uw slachtoffer was niets dan een houten pop, naar mijne beeltenis vervaardigd, in den sabenito gewikkeld; ik zelf had de vrijheid genomen, mij vóór de executie uit Luik te verwijderen. Een weinig goêd overleg, wat vlugheid en wat tegenwoordigheid van geest, — een paar vriendenhanden, die helpen wilden en wat goud uitstrooiden, ziedaar de wijze waarop het mirakel is verricht; mochten die, welke uwe priesteren laten volbrengen, niet schadelijker, niet schuldiger zijn!”

„Altijd dezelfde roekeloze spotter!” sprak de raadsheer Carolus Billens hoofdschuddend. „Vidame de Hannuth . . .”

„Altijd dezelfde, waardige Billens! alleen die titel komt mij niet langer toe. Ik ben niet meer de Vidame de Hannuth, minder

dewijl het bisschop Ernetus behaagd heeft mijn kasteel te laten verbranden en tot een puinhoop te maken, dan uithoofde der verplichting aan dien rang verknocht, het geestelijke leen voor den Bisschop te bewaren; eene zorg, van welke ik mij uit den aard der zaak heb kunnen noch willen kwijten."

"Gij waagt veel, Messire de Bruyssins! met u na al het gebeurde op des Bisschops grondgebied te vertoonen."

"Van den Sire de Bruyssins zou het in strikten zin gezegd kunnen worden, dat hij iets waagde omdat hij veel te verliezen had," viel de Luikenaar in; maar ik ben ook de Sire de Bruysins niet meer; in mijne beeltenis is mijn naam en mijns naams gedachtenis verbrand; en Rosse Jan de Luikenaar, Rosse Jan de leidekker, de geus, de spie, die niets te verliezen heeft dan zijn armzalig leven, hij ziet op deze kleinigheid niet, als het er op aankomt de goede zaak te helpen bevorderen. Rosse Jan heeft zich sinds dien tijd niet slechts op des Bisschops gebied gewaagd, maar het in alle richtingen doorkruist, *au gré de sa fantaisie*, of liever, naar zijne plannen het eischen en op gevaar af, dat zijn nobele broeder, de ridder de Bruyssins, de getrouwe Bisschopsknecht, hem gevangen krijgende, geen oogenblik aarzelen zou om hem als een schelm en spie aan den eersten boom den besten op te knopen. Al 't geen mij niet heeft belet, Mijne Heeren! om des Bisschops kasteel van Hoey eerst in klei na te bootsen en vervolgens te helpen verrassen."

"Meent gij hier nu veilig te zijn, na zulke bekentenissen?" hief de Syndicus aan.

"Zeer zeker ben ik het in dezen oogenblik; want ik sta hier als parlementair en bode van luitenant Paets, die een eind wenscht te zien aan uwe aarzelingen. Het blijkt dat vaandrig de Preys, dien ik ginds gewaar worde, al te lankmoedig is geweest. Uw sammeln zal uitloopen op de totale ruïne van uwe stad; als de Vaandrig en ik niet binnen een half uur zijn teruggekeerd met het akkoord tot gewillige overgave, op de conditiën u aangeboden, dan laat de luitenant haar beschieten, en kapitein Héraugière, die reeds tot Amay is genaderd met zijn leger, zal haar stormenderhand innemen, zonder conditiën te accordeeren."

"Is Kapitein Héraugière werkelijk in aantocht?" riepen verscheidene Raadsleden tegelijk.

"Er worden seinen met hem gewisseld van uit het kasteel! oordeelt dus zelf!"

"Welaan!" sprak de Syndicus, "bij die zekerheid blijft ons niets anders te doen dan goede voorwaarden te bedingen; dunkt u dat ook niet, Mijne Heeren?"

"Gij vergist u, Heer Syndicus!" sprak Carolus Billens met waardigheid. "Ons staat nog één weg open, de eenige goede dien

wij behooren te gaan: trouw te blijven aan onzen eed en plicht. Dat heet de stad niet over te *geven*, maar te laten beschieten, te laten bestormen en ons staande te houden zoolang wij kunnen, en dan met de puinhoopen te vallen."

"Daar hoor ik Carolus Billens, den echten Romein; jammer maar, dat hij 't nieuwe Rome aanhangt met een hart het oude waardig!" zei Rosse Jan.

"Meer jammer nog, dat de Heer de Bruyssins, die een der eersten en edelsten in Luik had kunnen zijn, zijn hart heeft afgewend van zijn vaderland, van zijne Kerk, van zijne verwanten, om tegen die allen vijandelijk over te staan," viel Carolus in.

"Heeft hij geene oorzaak?" vroeg Rosse Jan met bewogen stem.

"Men had ook oorzaak tegen hem," vervolgde Carolus; "ik meene de grieven staan gelijk; maar al stonden zij dat niet, verraad is altijd misdaad, en wie het pleegt kan den vloek en de schande zulker niet ontgaan."

Rosse Jan boog het hoofd en zweeg een oogenblik, als keerde hij in tot zich zelve.

"Zoo gij iets wilt goedmaken van het misdrevene tegen het land, waar uw moeders broeder als vorst heeft geregeerd, zoo ga nu heen met den Staatschen vaandrig en bewerk dit ééne voor ons, dat men ons vier en twintig uren beraad gunne eer de luitenant laat schieten!"

"En meent gij dan, dat kapitein Héraugière met zijne ruiters vier en twintig uur voor uwe poort zal liggen, lijdzaam afwachtede tot gij eene onhoudbare stad in staat van tegenweer zult hebben gesteld!" viel Frank de Preys in met vonkelende oogen.

"Als gij daarop rekent, Mijne Heeren! vergist gij u zonderling; om niet te zeggen, dat luitenant Paets nimmer, zelfs niet op aanzoek van Messire de Bruyssins, zulk een tijd van beraad zal toestaan, daar hij mij order gaf om met een beslist „ja" of „neen" terug te keeren."

"Bravo, Jonker! vrees ook niet, dat ik mij tot zulke onderhandeling zal leenen," zei Rosse Jan.

En hij keerde zich met waardigheid tot den grijzen Billens:

"Luister, Messire Carolus! het valt altijd hard misbillijking te hooren uit den mond van een eerlijk en achtingswaardig man, vooral wanneer men zich niet rein weet van zonde en kwaad; maar geloof mij, zoo mij vloek treffen moet om het verraad van Hoey, verdien ik die althans om mijne intentie jegens de Luikenaren niet. Zie, ik wensch niet slechts de stad Hoey, ik wensch heel Luikerland dienst te bewijzen, maar niet een dienst zooals gij dien verstaat!"

En Rosse Jan voer voort: „Al wat ik in deze gedaan heb, het geschiedde niet, geprikkeld door den bitteren nasmaak van eigen

grieven, niet uit haat en wraakzucht, lage hartstochten, die ik door Gods genade heb uitgeroeid uit mijn hart — maar om voor de burgers van Hoey, de burgers van geheel Luikerland, te verkrijgen wat hun toekomt. Het is mij te doen om de vrijheden door de constitutie van Hinsbeek hun gewaarborgd, door Keizer Maximiliaan als hoofd des Rijks in lateren tijd bezegeld, door mijn oom Gerard Groesbeek bezworen en toch niet geëerbiedigd, maar door Ernestus van Beijeren en zijne raadslieden op ongehoorde wijze als met voeten getreden! Om den wille van deze heb ik het kasteel van Hoey aan de Staatschen helpen overleveren; om deze heb ik hoop, dat meerdere steden in Luikerland zullen volgen; ten einde niet aan anderen, niet aan allen overkome, zoo aan vrouwen als aan mannen, wat mij en den mijnen is geschied. Burgers van Hoey! ik heb verraden, zegt gij; ik heb verrast, zegge ik, opdat gij weder vrij zoudt zijn! meesters van uwe eigene consciëntiën; meesters in uwe eigene huizen!”

Een „hoera!” ging op uit de groepen der burgers, dat gehoord werd op het marktplein en dáár weergalm vond.

„Gij hoort het, Mijne Heeren! uwe burgerij zelve stemt met mij in.”

„Daarvoor zal zij zwaar genoeg boeten,” sprak Chapeauville, een somber dreigenden blik naar de gemeente wendende. „Meent gij wellicht, dat Messire le Chevalier de Bruyssins, uw broeder, deze wanorde zal toelaten? Op het eerste bericht van zaken zal hij hier zijn en zonder genade wezen...”

„Laat hem komen om met mijn Kapitein samen te treffen!” viel Frank opgeruimd in.

„Hij zal *niet* komen! Messire Chapeauville!” hernam Rosse Jan ernstig, „om verschillende redenen; maar allereerst, omdat hij het op ditzelfde oogenblik in Luik druk genoeg zal hebben om er te blijven met al zijn volk! Vervolgens, al had hij de handen vrij, omdat de Trefonciërs er zich tegen zullen verzetten.”

„De twaalf eerste en edelste mannen van het Bisdóm zouden heulen met ketters en Staatschen!” riep Carolus Billens, bleek van verrassing.

„Van de twaalf zijn er zeven, die den Suffragant van den Prins-Bisschop zullen aanraden, liever in het gebeurde met Hoey en andere plaatsen te berusten, dan door vruchtelloozen tegenstand de Spanjaarden in het land te halen, waar men al genoeg overlast van heeft. Ik zou u de namen van die zeven kunnen noemen; maar gij begrijpt de redenen, waarom ik het laat.

„Als het er zóó mee gelegen is...” hief de Syndicus aan.

„Moet men dan een spie en verrader geloof geven?” viel Chapeauville in, met wanhopigen tegenstand.

„Als die spie de Sire Jean de Bruyssins is, *ja!*” bevestigde Carolus Billens.

Rosse Jan boog zich met een blik van onuitsprekelijke dankbaarheid.

En hij keerde zich met waardigheid tot den grijzen Billens: „Maar,” vervolgde Billens, „dat is nog geene reden om zijne aansporing te volgen. Als de zaak hopeloos staat, laat ons dan liever sterven dan verbond maken met ketters en ontrouw plegen jegens onzen Vorst.”

„Het hopelooze geeft men op,” viel de Syndicus in.

„Om te redden wat nog te redden is!” voegde de la Géneste er bij.

„Welnu! redt gijlieden dan wat gij kunt; maakt gijlieden verdrag met uw geweten; *ik* kan het niet!” en Carolus Billens stond op, en zich een weg banende door allen die hem omringden, die eerbiedig voor hem ter zijde weken, verliet hij de Raadzaal.

„Nog tien minuten beraads, Mijne Heeren!” riep Rosse Jan, ongeduldig met de vingers op de tafel tikkende; „zal de Vaandrig gaan met het akkoord: *ja*, of *neen*?”

„*Ja!*” riepen de burgers.

„Dát is de volkswil!” sprak de la Géneste.

„Maar wij accordeeren met Héraugière, met Héraugière en niet met de verrassers van 't kasteel!” borst Chapeauville uit, die nog zijn laatste pijl wilde verschieten.

„*Qu'à cela ne tienne!* lachte Rosse Jan, „het zijn leden van één lichaam; luitenant Paets is de arm, Héraugière het hoofd.”

Het akkoord werd gesloten, onder toejuiching der aanwezige gezworenen, en met instemming der meeste Raadsleden; gesloten met zooveel haast als Rosse Jan maar kon wenschen, die het den vaandrig de Preys ter hand zag stellen. Het luidde, dat men de stad in bewaring gaf aan kapitein Héraugière, voor zolang het kasteel zou blijven in de macht der Staatschen. De Bisschoppelijke troepen zouden vrij uittrekken (het volk, dat veel van hen had te lijden gehad, nam op zich ze te verdrijven); de Gouverneur van Breda zou het militaire commando voeren over stad en kasteel. De Magistraat zou in functie blijven en 't bestuur houden over alle burgerlijke zaken. In de religie zou geene verandering worden gemaakt, dan die de burgers zelf goedvonden. Het goed en de personen der burgers zouden beveiligd worden tegen allen overlast.

Zoodra het akkoord was geteekend, sloeg Rosse Jan voor de witte vlag van het Stadhuis te doen wapperen, opdat het ongeduld luitenant Paets niet mocht bewegen tot het aanvangen der vijandelijkheden.

De Syndicus stond op, ten einde zich met de Griffier op de puie te begeven en van deze het gesloten akkoord den burgeren

mede te deelen, toen er zich opnieuw geschreeuw en gejoel van het marktplein verhief.

Wie naderde?

„Officier van kapitein Héraugière!” hoorde men eene volle wel-luidende mannenstem der menigte toeroepen, die op eens uitbarstte in den kreet van: Leve Héraugière! Leve de Staaf-schen.

De officier, op een moedig strijdros gezeten, van een vaandrig vergezeld, voorafgegaan van een trompetter, die rustig zijne fanfare blies, was spoedig afgestegen en trad het Raadhuis binnen, onder het welwillend gejuich der schare; hij moest zijn naam hebben gezegd, want de kreet: „leve Marcelis Bacx!” klonk luide uit veler mond.

Madeleine had den naam niet eens noodig gehad om te weten wie er kwam. Daar was naar haar gevoelen maar ééne stem, die zich tegelijk zoo melodisch en majestueus kon verheffen te midden van zulk een gejoel, en die stem had haar oor getroffen. Met belangstelling had zij geluisterd naar het tooneel, waarvan Rosse Jan de held was; met dankbare blijdschap had zij uit de Volheid des gemoeds toegejuicht bij den triomf dien hij wegdroeg; maar hij, die nu kwam, was *haar held*, dat voelde zij bij zijne nadering maar al te wel aan het kloppen van haar hart, 't geen zij tevergeefs trachtte te doen bedaren. Zij was er zeker van, dat zij verbleekte, toen hij binnentrad, en met eene schuchterheid, in strijd met haar fier en levendig karakter, dook zij weg achter den raadheersstoel van haar vader. Wat ook de anderen zeiden of vaststelden, nu eerst waren allen veilig, die haar dierbaar waren.

De Staatsche ritmeester had zich in behoorlijken vorm doen aanmelden; maar toen hij de Raadzaal inschreed, maakte hij ras de opmerking, dat hier geen sprake meer was van eene geregelde zitting, dat men met alle vormen scheen gebroken te hebben. Hij onderstelde dat die wanorde moest ontstaan zijn door den strijd der partijen, naar aanleiding van de opeischung der stad; en onzeker of men reeds tot een akkoord was gekomen, wilde hij eene vraag richten tot den Syndicus, toen deze, opstaande en hem te gemoet gaande, wat sarcastisch vroeg:

„Nu zal ritmeester Bacx toch niet beweren, dat hij alleen komt?”

„Neen, Heer Syndicus! dat zou eene onwaarheid zijn; mijn vaan ruiters ligt voor de groote brug over de Maas, maar... nu ben ik ook niet gekomen om te dansen.”

„Zoomin als gisteren, dat zie ik nu in...”

„Gij vergist u, Heer Syndicus! en mijne eer duldt niet, dat ik u in deze dwaling late. Gisteren was mijne boodschap in uwe stad geene andere, dan om eene dame geleide te geven, en ik

zou niet op uw bal zijn verschenen, zoo ik schepen de la Géneste in zijn huis had gevonden! Het was mij expresselijk verboden aan de verrassing van 't kasteel deel te nemen en ik moest nog in den eigen nacht terugrijden. Ik heb mij zelfs geen tijd gegund van kleederen te verwisselen" (werkelijk droeg hij nog hetzelfde prachtige gewaad van den vorigen avond); „en zij het door de haast, die ik heb gemaakt, zij het door verandering in zijn eigen marsch, maar eer ik het had kunnen wachten, trof ik samen met den bevelhebber, die mij nu herwaarts zendt om de stad op te eischen, daar het kasteel in Staatsche macht is."

„Dan komt gij te laat, ritmeester Baex!" sprak de Syndicus met strakken ernst, waaronder *rancune* wegschoot.

„Hoe moet ik dat verstaan?" vroeg Baex droogjes; doch tegelijk zich omkeerend en Frank de Preys gewaar wordend, hervatte hij glimlachend: „Ha! ik begrijp..."

„Het zal ritmeester Baex niet veel gebeuren, dat hij te laat komt om te volbrengen wat hem is opgedragen," sprak Frank de Preys, met een glans van zegepraal hem het geteekend akkoord ter hand stellende; „maar nu toch zult gij moeten erkennen..."

„Dat gijlieden mij het werk uit de handen hebt genomen, en de verrassing van 't kasteel zoo compleet mogelijk is door het verdrag met de stad," hernam Baex, het perkament inziende, met die gulle waardeering van eens anders arbeid, welke eene heldennatuur als de zijne kenschetst. Immers, hij zelf had in zijn krijgsmansleven reeds zoo menig miraculeus feit volbracht, dat hij zonder afgunst of kleingeestige miskenning de verdiensten van anderen kon toejuichen. „Het is uitmuntend; nu heb ik niet meer te parlementeeren, en kan ik van de volmacht, mij verleend, gebruik maken om met den Magistraat schikkingen te treffen voor den intocht van den bevelhebber en zijn volk. Ik twijfel niet of Mijnheer de Syndicus en de schepen de la Géneste zullen mij hierbij wel alle hulpvaardigheid toonen."

Terwijl hij den laatste noemde, zag hij hem aan, en zag ook voor het eerst Madeleine, die zachtjes aan zich wat hersteld had van de eerste verrassing en haar hoofd thans moediger durfde oprichten.

Maar kennelijk was dit wederzien Baex niet welgevallig. Een donkere gloed overtoog zijn gelaat; toen deze geweken was en hij haar met eene strakke hoofdbuiging groette, eer hij zich weer omwendde, ten einde naar het antwoord van den Syndicus te luisteren, toen drukte zijn koele blik niet slechts bevreemding, uit, maar ook afkeuring. Madeleine begreep dat verwijt maar te zeer; het deed haar verslagen terugdeinzen, als had zij zich zelve wel onzichtbaar willen maken.

„Jonker de Preys!" hervatte Bacx tot dezen, „'t is nu aan u om de blijde tijding, zoowel der inname van 't kasteel als der overgave van de stad, aan kapitein Héraugière te brengen. Gij hebt de verwelkoming verdiend, die u wacht!"

„Ritmeester!... houd mij de opmerking ten goede, ik sta onder het onmiddellijk bevel van luitenant Paets.... en ik weet niet of ik uwe opdracht mag aannemen..."

„Fij! van die zotte vormen!" riep nu Rosse Jan. „Jonker de Preys? ik ga in allerijl luitenant Paets de mare verkondigen. Haast gij u het document te doen teekenen door Héraugière, dat is het allernoodigste."

„Meester Jan van Luik is als altijd van goed beraad. En gij, Jonker! ik meende, dat gij haast zoudt hebben uw Kapitein weer te zien!"

„Dat heb ik ook, Ritmeester! maar..." en reeds tweemaal had Frank onder het spreken aarzelend den blik naar Madeleine gewend.

Bacx had die taal der oogen opgemerkt en begrepen.

„Ah ça!... gij hadt eene juffer te geleiden!" sprak hij met wat koelen spot; ik begrijp, dat uwe courtoisie zich gedwarsboond ziet; maar... moet ik het u herinneren, dat dienstzaken voorgaan? Ga!" en hij reikte hem het perkament over met een gebiedende beweging, die alle verdere aarzeling afsneed.

Frank de Preys boog zich, en na nog eens naar Madeleine te hebben omgezien, ging hij, door Wouter Willemsz gevolgd.

Rosse Jan was al weg.

„Ik stel u voor Mijne Heeren!" eischte Bacx, zich tot den Magistraat wendende, „de verdere zaken naar krijgsmansmanier te behandelen, kort, afdoende en met orde. Bedrieg ik mij niet, dan is er, in uwe stad zoowel als in deze zaal, aan de laatste vooral grootelijks behoefte. Ik zie hier allerlei personen, die, naar het mij voorkomt, geen recht hebben tot zitting in uw raad. Ik zie burgers, handwerkslieden!..."

„De gezworenen..." verontschuldigde de Syndicus. „Het verlies van 't kasteel en de opeischung der stad hebben werkelijk de laatste in opschudding gebracht, de partijschappen hebben zich getoond; er is strijd gevoerd, en deze *prud'hommes* zijn ter juister tijd van hunne goede gezindheid voor de burgerschap tegen geestelijke aanmatiging bewijs komen geven."

„Zoo zou het dunkt mij voegzaam zijn, ze met dankbetuiging te doen aftrekken," besliste Bacx.

En de Syndicus gaf in welwillende woorden aan Meester François Hennin en den Deken der drapiers te kennen, dat het nu hun plicht was om de rust te helpen bevorderen in de stad. De Raadsleden, hen ziende heengaan, begonnen langzamerhand hunne

zitplaatsen weer in te nemen. Chapeauville zelf achtte het geraden zijne Kanunniken aan zich zelven over te laten om nog uit de schipbreuk van des Bisschops gezag te redden wat hij krijgen kon.

„En wat hebben deze geestelijken hier te doen?” vroeg Baex met den kenmerkenden afkeer van den toenmaligen Staatschen krijgsman tegen dien stand.

„Het is eene deputatie uit onze Hooge Geestelijkheid, die hier is gekomen om te protesteeren tegen onze onderhandelingen met den Staatschen luitenant over de opeischung der stad...”

„Ei zoo! mijne Wel-Eerwaarden! dan kunt gij gaan, dunkt mij; uw protest is overbodig geworden!” sprak Baex, met eene mengeling van ernst en sarcasme, die den geestelijken hoogmoed van den Kanunnik-Inkwisiteur prikkelde tot tegenspraak, ondanks al het hachelijke van zijn toestand.

Vooruit trad hij en sprak fier:

„Heer ritmeester! wij vertegenwoordigen hier de Heilige Kerk en hare belangen, en nadat wij aanschouwd hebben met hoeveel lichtvaardigheid door den Magistraat de rechten van den Prins-Bisschop zijn prijsgegeven, achten wij het volstrekt niet overbodig om voor de handhaving van 't geen ons aanvertrouwd is, te waken. Wij zijn dus hier met recht; wij hebben in het voorgelezen akkoord hooren gewagen van eene clause, waarbij de religie hier zou blijven *in den staat waarin zij was*. En opdat die bedenking geen ijdel woordenspel blijke, moeten wij expresse waarborg eischen voor de veiligheid van kerkelijke personen en goederen, voornamelijk in de uitoefening der functiën van de eerste.”

„Mag ik doen opmerken,” viel de la Géneste in, zich tot Baex wendende, „dat de clause luidt: „tenzij de burgers daarin verandering wenschen;” en daar het meer dan waarschijnlijk is, dat een groot deel der gemeente zich op dit punt vrijheden zal veroorloven, zoo zou het hoogst ongepast en gevaarlijk zijn als men den Heer Kanunnik-Inkwisiteur *handhaving* toezeide in de uitoefening zijner functiën.”

Baex merkte wel uit den toon en de houding van de la Géneste, dat er hier op niets onwaarschijnelijks werd gezinspeeld, en zijn antwoord bewees hoe volkomen hij den toestand begreep.

„Hoe nu! hebben wij hier met de inkwisitie te doen? zijn de gezamenlijke leden van den Magistraat van gevoelen dat zij bij de handhaving harer functiën moet gewaarborgd worden?” vroeg hij rondziende, met zoo kennelijke ironie, dat de Syndieus, die zelf reeds tegenover de geestelijkheid te ver was gegaan om haar niet te vreezen, haastig het woord nam:

„Geenszins, Heer ritmeester! we zijn allen zooals we hier zitten, de inkwisitie moede. Zij is ons opgedrongen tegen onze constitutie in, en het is voornamelijk om haar juk af te schudden,

dat zoowel raadsleden als burgers zich tot de overgave der stad geneigd hebben gevoeld."

"Ik protesteer!" riep Chapeauville moedig; "ik ben niet die..."

"Gij zijt de eenige, nu Carolus Billens is afgetrokken," verklaarde de Syndicus.

De gezamenlijke raadsleden, al mochten er ook onder zijn die op dit punt minder beslist waren dan de Syndicus hen verklaarde, de gezamenlijke raadsleden hadden thans weer dezelfde redenen om niet voor hun gevoelen uit te komen als straks. Niemand antwoordde dan ook om in te stemmen.

"Mijnheer de Inkquisiteur!" sprak Bacx nu tot dezen, op een toon, die niets geruststellends had. "De clause, waarvan gij spreekt, is niet zoo rekbaar, dat zij naar uw verlangen kan worden uitgebreid. Er is aan alle burgers in Hoey veiligheid en bescherming gewaarborgd voor personen en goederen, hetgeen die der geestelijkheid insluit; acht zij zich daarmede niet genoeg beveiligd, bij voorbeeld tegen represailles van particulieren, zoo is zij voor vast wel machtig zich zelve te beschermen, en behoort zich op dit punt met hare leeken te verstaan. Kapitein Héraugière kan zich met zulke onderdeelen niet inlaten; doch wat uwe inkwisitie betreft, ik geef u mijn woord, Hoogwaardige Heer! als edelman, als krijgsman, als christen, dat zij in de uitoefening harer functiën feitelijk is geschorst door de overgave der stad aan kapitein Héraugière, die, waar hij gezag uitoefent, geenerlei geestelijke rechtbank gebied zal laten voeren over de consciëntiën of personen der burgers. Alzoo, Mijne Heeren inkquisiteurs en geestelijken! is uwe tegenwoordigheid hier overbodig en kunt ook gijlieden aftrekken."

"De Magistraat zal zorg dragen, dat de Hoog Eerwaarde Heeren veilig naar hunne woningen worden teruggedleid, troostte hen de Syndicus en haastte zich daartoe de noodige bevelen te geven.

Had Marcelis Bacx den blik van vurige, schoon zwijgende dankbaarheid kunnen opmerken, dien Madeleine hem, toen hij der Heilige Inkwisitie zoo ruiterlijk den dienst opzeide, toewierp, wellicht zou hij eenige voldoening hebben gesmaakt en haar gedrag minder hard hebben beoordeeld, dan wij vreezen dat hij deed. Voor die dankbaarheid was inderdaad stof. Het was niets minder dan de vrijheid en het leven haar moeder, dat hij haar op deze wijze verzekerde. De Magistraat, zelfs als de stad Staatsch was geworden, had geen recht eene geestelijke instelling te vernietigen, aan het Bisdom door den Prins-Bisschop opgedrongen, en als alles bij het oude moest blijven, dan hield ook deze recht van bestaan, recht van zich te doen gelden. Wat zij vermocht, wat zij durfde, de la Géneste had het voormaals ondervonden, toen men zijne vrouw uit zijn huis had gehaald, terwijl hij zelf op het Raadhuis

was; en alleen eene nieuwe orde van zaken, eene macht zonder precedenten, zonder verbintenissen, kon, zoo niet wettelijk, althans feitelijk en uit kracht van het recht van den sterkste eene instelling opheffen of krachteloos maken, die onuitroeibaar scheen trots allen die haar haatten en vreesden. Men moest Baex zijn om zich niet door gulgauwe inschikkelijkheid in het net der geestelijke list te laten vangen; men moest Baex zijn, om door krijgsmansrondheid aan den strik eener gevaarlijke concessie te ontkomen. De la Géneste voelde niet minder diep dan zijne dochter, wat hij den kloeken ritmeester schuldig was; hij had het voorrecht hem door Madeleine benijd, het op den eigen stond te kunnen bewijzen, al was het maar met een zwijgende handdruk, nadat hij zich tersluiks een traan uit het mannelijk oog had gewischt. Geheel echter aan de eischen van het oogenblik, aan die van zijn plicht gewijd, liet de ridderlijke krijgsman zich intusschen niet verlokken tot spelemeien in de beemden der sentimentaliteit; na den eersten hoffelijken groet, scheen het of hij Madeleine's tegenwoordigheid niet meer had opgemerkt. Dat hij haar echter niet vergeten had, bleek uit hetgeen hij weldra halffluid tot den Schepen zeide:

„Waarom hebt gij uwe dochter niet laten heengaan met de notabele burgers? wat doen wij hier met eene vrouw?”

Madeleine had het oprechte, maar wat cavalière woord verstaan . .

„Ik ga, vader!” sprak zij, de la Géneste even de hand drukkende.

„Gij gaat, juffer!” sprak Baex nu opstaande en zich rechtstreeks tot haar wendende, „dat keur ik goed; maar gij gaat toch niet alleen?”

„Ik ben alleen gekomen, ritmeester Baex!” antwoordde zij vast en fier.

„Het ware misschien beter, zoo gij *niet* gekomen waart,” fluisterde hij; „maar nu die onvoorzichtigheid is geschied, moet gij haar niet verdubbelen door alleen heen te gaan. Vaandrig de Preys is er wel niet, maar ik heb mijn vaandrig hier, en . . .”

„Geef hem geene moeite ritmeester!” hernam Madeleine met eene mengeling van bitterheid en spot; „zooals ik gekomen ben zal ik gaan! Ik heb niemands geleide noodig!” en wat stijfjes groetende, spoedde zij zich weg.

De ritmeester schudde het hoofd over eene eigenzinnigheid, die te fier was om met gevaren te rekenen. Maar de la Géneste scheen zijne onrust niet te deelen, want hij fluisterde hem toe: „Madeleine moet haar gang gaan; zij is wel de dochter harer moeder; zij weet wat zij wil, en wat zij wil voert zij uit.”

Baex boog zich met een satirischen glimlach, en keerde zich tot den Syndicus om de „publieke zaken” te bespreken.

Een half uur later was zijn wegrijden als een triomftocht, tot aan de poort toe uitgeleid door de menigte, onder vroolijke vivats en toejuiching. Het was hoog tijd, dat hij tot zijne ruiters terugkeerde. Hun ongeduld liet zich nauwelijks langer matigen om de brug over en de stad in te trekken. Toch veroorloofde Baex hun dat ook nu niet. Hij nam ze met zich, Héraugière te gemoet; hij moest met zijn volk het eerst binnenrukken.

Inmiddels ondervond Madeleine bij het terugkeeren al de bezwaren en den overlast van hare vrijwillige verlatenheid. Toen zij, door onrust en bekommering voortgejaagd, zich te voren een weg had gebaand door de menigte heen, was het doel dat zij beoogde haar ten steun geweest en had haar, om zoo te spreken, over alle hindernissen heen geholpen. Zij had er toen niet eens over gedacht of zij herkend werd, ja of neen, noch hoe men over haar zou denken, als men haar opmerkte.

Alarm in de stad! de verrassing van het kasteel te vroeg uitgelekt; een Staatsch parlementair door het gemeen bedreigd; haars vaders naam onder dat alles gemengd, meer was er niet noodig om haar te doen voortijlen zonder opzien of omzien. Maar nu keerde zij terug en hare geestdrift was verflauwd; er viel niet meer te strijden; voor het genieten van den triomf had zij in deze oogenblikken nog geene vatbaarheid. Had zij maar voort kunnen rennen, als eene gejaagde ree, zij zou spoedig te huis zijn geweest en allen overlast ontkomen; maar het was nog voller op de straten dan toen zij in de vroegte uitging, en vooral ging het er ruwer en woester toe, dan toen de menigte, wel driftig en opgewonden, maar toch nog zonder eigenlijken strijd ten stadhuize heentog. Thans waren burgers met werkvolk handgemeen; thans dreven de gewapende schutters de bisschoppelijke soldaten op de vlucht, en zooodra er weerstand was, had er strijd en bloedstorting plaats; men zag hier en daar een gekwetste? Om niet zelven in die aanvallen begrepen te worden, moesten de vreedzamen zich op zijde houden; hier in schaduw van een luifel, daar in schuts van een bank, altijd wachten, altijd voet voor voet, door de nauwe bochtige straten, steil op te komen, snel hellende bij het neerdalen. En dicht bij de huizen langs gaande, werd zij hier en daar door de bewoners herkend, werd haar naam door winkelier of burgervrouw genoemd, met bevreemding, met afkeuring, met scherp spot somwijlen. Zij was de eenige jonge dochter van haar stand, die zich op straat waagde in deze ure, en onverzeld bovendien! „Zij had toch vreemde manieren;” als andere juffrouwen in haar zondagstooi langs de straten trippelden, bleef zij te huis „psalmen lezen,” zei de booze wereld; en nu ieder ingetogen meisje zich uit zedigen schroom binnenshuis hield, nu liep Madeleine de la Géneste mee onder 't grauw en alleen!

„Het was zoo! zij had den schijn tegen zich, dat voelde zij maar al te goed, en of zij al den kap van hare huik over de goudblonde lokken trok, deze viel telkens terug, en telkens wist zij wat die verbaasde blikken of spottende glimlachjes hadden te beduiden. Zeker, zij had bij een bekend winkelier kunnen binnentreden en het oogenblik der herstellde rust afwachten, maar dat kon lang duren en haar hart trok naar huis om hare moeder; hare moeder, die zij in zulke onrust had verlaten, die mogelijk, wie weet welk leed en welken last had geleden, en die zij zoo gaarne nu de goede tijding brengen zou.

Naar huis moest ze en daarvoor alles trotseeren. Een oogenblik waande zij in den Bisschoppelijken officier, dien zij voorbij zag ijlen met den degen in de hand, zijn vluchtend volk na, om dat nog tot keeren te dwingen, een oogenblik meende zij in dezen Charles Kerkadet te herkennen. Hare consciëntie, niet haar oog, was oorzaak van dien waan. Ware hij nu vrij geweest, hij zou haar ten steun zijn gebleken, haars ondanks; hij was gevangen door hare schuld! aan al dat rumoer om haar heen, aan al die ruwheid, die wreedheid, die verwarring, welke aller vrede stoorde, had zij middelijk deel, deel althans door de wenschen van haar hart, door de gedachte, die anderen tot daad hadden gemaakt. Hoe haakte zij naar rust in de armen harer moeder! Hoe ging het haar moeder! Hoe het haar nu berouwde, dat zij in eene opwelling van gramschap tegen Marcelis Baex, diens aanbod van de hand gewezen had om voor haar geleide te zorgen; het was immers alles wat hij voor haar doen kon in dezen oogenblik. Waarom had zij het versmaad, waarom voelde zij zich gekrenkt door, verbitterd zelfs tegen dien held, in de eigen ure waarin zij hem den hoogsten dank schuldig was, waarin hij de veiligheid harer moeder verzekerde? Dat harer tegenwoordigheid op het Raadhuis hem had bevreemd en geërgerd, zij had het al te goed geraten uit dien eersten blik; maar mocht haar dit tot toorn verwekken tegen hem? Zij moest erkennen, dat er geene oorzaak was; en toch, zij kon het zich zelve niet loochenen. Hem ziende, had zij eene andere begroeting gewacht, dan die te kennen gaf, dat zij onwelkom was. Maar wat was voor haar dan toch die vreemdeling, dat zij dus op hem rekende? Welk woord had hij haar gezegd, welke belofte gedaan, dat zij aanspraak kon maken op iets anders dan de hulpvaardigheid waarmede hij voor de onbeschermden jonkvrouw wilde zorgen? Doch zie, — ze mocht niet eens mijmeren, — daar kwam eene woeste bende aanstuiven; mogelijk viel er eene smalle stille zijstraat in te slaan, die naar de afgelegen buurt leidde, waardoor zij hoopte onbemerkt en ongehinderd de achterpoort van haar huis te bereiken. Zij vond in 't steegje werkelijk stilte en een oogenblik verademing; maar... in een paar minuten was zij het

door en bevond, dat die anders zoo doodsche buurt nu woelig was geworden. Juist daar bleek het gemeen in de weer! Dat was eene teleurstelling! Er waren kloosters in die wijk, en dat soort van volkje, 't welk liever bedelde dan werkte, zorgeloos voortlevende in het driestste en domste bijgeloof, het vond daar zijne voedsterheeren! Zij was er wel eens met een weldadig doel eene woning binnengetreden, had er wel eens poging gewaagd om wat licht te brengen in die dichte duisternis, maar zij had zich meer dan eens met eene stugge achterdocht begroet gezien, zoo niet met schimp en spot afgewezen. Natuurlijk! Men had het veel te goed bij de monniken om de toespraak van zoo'n verdachte leeke anders dan met wantrouwen aan te hooren, al nam men ook met koele onverschilligheid hare giften tot zich!

In één woord, Madeleine was verdacht gemaakt onder dat volkje, en zij wist het! Deze waren de escorte geweest van de monniken, die de nederlaag hadden geleden op het Stadhuisplein; en nu stoven leiders en volgers al te zamen denzelfden weg langs om als vossen in de hollen weg te schuilen, tot ze als wolven weer onder de kudden zouden mogen rondwooden.

Madeleine liep werkelijk gevaar, zoo niet van grove mishandeling dan toch van ongepaste kwelzucht en lage beschimping, toen op eens een persoon haar op zijde schoot en minzaam toesprak, haar met beleefdheid den arm biedende.

„Het komt mij voor, dat de juffer wel wat in het gedrang raakt. Mag ik de eer hebben haar door het volk heen te leiden. Mijn rapier zal ontzag inboezemen.”

Zijn rapier! Werkelijk, hij had er een opzijde; maar nog nooit in zijn leven had hij het durven trekken te zijner eigene verdediging, als hij kans zag zich door de vlucht te redden. Nu was hij zelf mee op het hazenpad met de partij, die hij had gediend! Maar toch zag hij er met zijn gepluimden hoed, met zijn neus in den wind, daar er voor hem zelf in dezen stond geen gevaar was, toch zag hij er op 't eerste gezicht krijgshaftig genoeg uit om bij eene juffer in hare verlegenheid voor een beschermmer te gelden. Zijne kleeding, zij merkte het op ook bij den vluchtigsten blik, was noch fraai noch frisch, maar het was de kleeding van een heer, en zij kon hem daarvoor nemen. Dat hij zoo erg scheel zag en gansch geen gezicht had om vertrouwen te wekken, viel haar niet in het oog, daar hij naast haar ging; wat het intusschen zijn mocht, dat haar als bij intuïtie waarschuwde, dat zij den arm, dien hij haar bood, niet moest aannemen?

„Ik ben in een omzien te huis, daar ginds, bij die poort, dat is het achterhuis van mijns vaders woning,” sprak zij met opzet om hem af te schrikken; maar dat ging zoo gemakkelijk niet met een snaak als Jacques Perret.

„Een ongeluk ligt in een klein hoekje, zooals wij Hollanders zeggen,” was zijn antwoord.

„Zijt gij een Hollander?” vroeg zij hem even van ter zijde aanzien, met heimelijk ongeloof.

„Een Zeeuw! Ik ben hier om belangrijke zaken, die... tot mijne blijdschap nu haast een goed einde zullen nemen. Loop toch zoo hard niet, Juffer! ik zal u geen letsel doen.”

Bij het pochen op belangrijke zaken, al geschiedde het in 't Hollandsch; bij het vernieuwd opdringen van zijn arm, had Madeleine zich zoo ver van hem verwijderd als haar doenlijk was, en repte zij zich voort zoo haastig zij kon, ondanks den plaaggeest, die zich nu van beschermers in vervolgers herschiep. De onbeschaamde! hij veroorloofde zich allerlei grove aardigheden over juffers, die zoo kieschkeurig waren, en die zich desondanks alleen in 't straatgewoel waagden! Er was geen einde aan dergelijke opmerkingen zijner waardig, die Madeleine nauwelijks verstond en waarnaar zij ook niet luisterde, maar die haar toch in de ooren klonken als het hinderlijk gegons van een insect, dat door zijn vleugelgesnor tot last wordt.

Aëmechtig, schier ademloos, maar toch naar zij meende voor goed aan hem ontkomen, stootte zij de achterdeur in, die openstond, daar Trinette zich nogmaals veroorloofd had een kijkje te gaan nemen, ditmaal van 't geen er in de schamele buurt voorviel.

„Hoe is 't met onze gast, Trinette?”

„Heel wel, geloof ik; zij is uitgegaan!”

„Uitgegaan!... mijne...” Madeleine durfde den teederen naam nog niet uitspreken.

„Kom mee, Trinette! zeg me haastelijk hoe zich dat heeft toegedragen.”

„Met uw welnemen, juffer! zal ik niet eerst de tuindeur sluiten? daar loopt zooveel woest volk op straat.”

Juist toen Trinette den sleutel ter hand had genomen, vertoonde zich de schele met den hoed in de hand. „Eilieve, zeg me, wie woont hier?”

„Schepen de la Géneste! pas maar op dat je niet in zijne handen valt!” en flap ging de deur toe en den grendel er op; naar het napruttelen van den indringer werd niet geluisterd.

HOOFDSTUK X.

Wij hebben de verrassing van 't kasteel van Hoey zien voltooien door de overgave der stad. Het is nu tijd om den blik te slaan op de keerzijde dier schitterende medaille.

Op den zevenden Februari was Héraugière met zijn krijgsvolk de stad binnenge trokken en had het bezet, en reeds den dertienden Maart zijn de Spanjaarden onbetwist meester in het arme Hoey en hebben het beleg geslagen voor de vesting, en houden die zóó nauw omsloten, dat er aan geen andere uitkomst te denken valt dan, na korter of langer tijd, de overgave!

Wat lag er tusschen het vernuftig uitgedachte en stout volvoerde heldenfeit, waarvan wij de voorstelling gaven, en dezen vernederenden ommekeer, dat dien mogelijk had gemaakt? Wij moeten eenig geduld vergen van den lezer, die liefst den roman een rappen gang zag gaan, om die mogelijkheid duidelijk te maken.

Héraugière was niet met een onbewolkt voorhoofd Hoey binnenge trokken, al werd hij ook door een deel der inwoners met blijdschap ingehaald. Wie hem van nabij omringden en gewoon waren op zijne gelaatstrekken te lezen, hadden de kenteekenen van verdriet en teleurstelling ontwaard, met hoeveel kracht van wil die gemoedsstemming ook werd bestreden. Men zag hem zich de lippen verbijten, of hij telkens een *ventre saint-gris!* tusschen den knevelbaard had te smeren, zooals Wouter Willemsz later getuigde, die de eer had genoten aan de zijde van den vaandrig de Preys als trompetter mee te rijden, en die, wel een weinig met de inbeelding van *la mouche de la couche*, niet ongeneigd was deze blijken van ergernis toe te schrijven aan zijn valsche geschetter!

Maar men begrijpt, dat de oorzaak er van verder en dieper lag. Héraugière had reeds toen de ontmoedigende zekerheid, dat het groote krijgsspel, waarvan de verrassing van Hoey slechts de inleiding was, voor twee derden onvoldoende zoude blijven, en

het verdriet te ontwaren, dat hij zelf de eenige was, die zijne rol eerlijk had afgespeeld. Hasselt, Mæseyk en de hoofdstad Luik zelve, waren bestemd, en zoo men meende bereid geweest om het voorbeeld van Hoey onverwijld na te volgen en zich aan der Staten zijde te laten brengen. Wat het doorzetten van zoo belangrijk een krijgsplan heeft verhinderd, is eene verborgenheid gebleven, waarover Héraugière bij zich zelf zeker zijne gissingen waagde, doch zonder ze uit te spreken voor anderen. Alleen wist hij, dat het voornemen om Hasselt door list aan de Spanjaards te ontweldigen, mislukt was door het terugtreken van zekere personen daarbinnen, die beloofd hadden daartoe mede te werken. Te Luik was de gewilligheid groot en algemeen tot eene verandering van zaken. Enkele Luiksche Staten waren al sinds Januari in correspondentie met Prins Maurits, en de Gouverneur van Breda had zelf de onderhandelingen gevoerd van uit zijne stad. Maar men had er behoefte aan steun van buiten, die niet was opgedaagd of niet op het juiste oogenblik. Mæseyk wachtte vermoedelijk de gebeurtenissen te Luik, of zag om naar Hasselt, en de bekendheid met dezen stand van zaken, dien hij voor anderen nog verborgen hield, was zeker weinig geschikt Héraugière met blijde voldoening op zijne nieuwe verovering te doen neerzien. Ook als zijn starend oog uit een der boogvensters van 't hooggelegen bisschoppelijk lustslot naar de kleine stad heenzag, zoo liefelijk rustig in de vallei gelegen, maar tevens zoo zwak en ongeschikt om een krachtigen vijandelijken aanval te weerstaan, dan klopte hem het mannelijk hart onrustig in de fiere borst, en de bitterheid der smartelijkste teleurstelling deed hem stampvoeten. Wie hem in zulk een oogenblik had bespied, zou diepe bekommering hebben gelezen in zijn donker oog, en dreigend onheil in het samenfronsen zijner wenkbrauwen. Hij had eene zware verantwoordelijkheid op zich genomen, in de hoop een grootsch ontwerp tot eene goede uitkomst te brengen, en nu — de anderen lieten hun werk onafgedaan, en hij stond alleen om aan alle stormen, die komen moesten, het hoofd te bieden. Nu de bemachtiging van Hoey een op zich zelf staand feit was gebleven en voor het oog der wereld de daad moest schijnen van een particulier persoon, was zijne stelling, zoo dicht in de nabuurschap van den vijand tusschen onbetrouwbare bondgenooten en machteloze vrienden, niet slechts eene valsche en gevaarlijke, maar, zooals zijn schrandere blik welhaast doorzag, ook een onhoudbare, tenzij hem krachtdadige medewerking gewierd van hen, die het heftigst op de noodwendigheid van 't bemachtigen der stad Hoey hadden aangedrongen.

„Ja! nu had Héraugière den sleutel in handen, dien men zoo begeerlijk had geacht, waarmee de doortocht door Luikerland

naar Duitschland en door het Luxemburgsche naar Namen en Spaansch Brabant was te openen of te sluiten. Maar wat hielp dit, als de Hertog van Bouillon en Graaf Filips van Nassau toch geen gebruik maakten van de befaamde steenen brug om hunne legers te vereenigen?

Als men niet snel en stout de vruchten wist te plukken van de verovering, liep men gevaar die voor altijd te verliezen. En toch, men verzuimde dat; waarom? Héraugière zal het zeker wel zuchtend hebben gevraagd; mogelijk werd hem een antwoord gegeven, dat tot berusting verplichtte, al kon het ook niet bevredigen.

't Was barre winter, dat is zoo; maar het voorjaar met doorweekte landen en gezwollen rivieren bood toch zeker geen gunstiger kansen voor 't oprukken van legerbenden dan de vaste hard bevroren grond. Het is waar, de groote Heeren trouwden en de voorname krijgsoversten vierden mee feest met een *entrain* of er geen perikel in den lande ware; de Graaf van Hohenlo te Buren, de Hertog van Bouillon te Sedan, waar hij Elisabeth van Nassau huwde, en de Graaf van Solms te Delft met Sabina van Egmond. Zeker, die feestvieringen namen veel geld, ook van der Staten zijde; maar 't is toch niet denkkelijk, dat zij het vroeger gevormde ontwerp hebben gedwarsboomd of belangrijke krijgsverrichtingen, die overigens geene hinderpalen hadden, hebben doen uitstellen. Hoe dat ook zij, Héraugière, die vrije communicatie had met zijne stad Breda, met Bergen-op-zoom; die tot Sedan toe zijne boden kon laten gaan en zien keeren, Héraugière trok al de partij van zijne positie, die hij er van trekken kon, door eene levendige correspondentie te houden met den Prins en de leden uit de Staten van Holland, die in 't geheim van zijn krijgstoet waren geweest. In Holland was men aanvankelijk even verheugd als verrast met de winst eener sterkte in Luikerland, en men scheen volstrekt geen bezwaar te zien in de wijze waarop zij verkregen was. Men had wel hoop, dat de Algemeene Staten deze zienswijze zouden deelen, als het gebeurde te hunner kennisse werd gebracht. *Le succès n'a jamais tort*, daarop hadden de ontwerpers der verrassing gerekend, en het blijkt ook niet uit de latere handelingen van Hunne Hoogmogenden, dat zij er anders over dachten; zij waren zeer geneigd zich de voordeelen, die er uit de verovering konden volgen, te laten welgevallen, en zeer weinig gezind de prooi te laten varen; alleen zij achtten zich niet verplicht tot maatregelen om die te helpen behouden. Koning Hendrik IV, die het luidst en het levendigst bij de Staten en den Prins had aangedrongen op de bemachtiging van Hoey, juichte de welgelukte verrassing toe en hield niet op ten sterkste aan te dringen bij den gezant der Staten, dat zijne Hee-

ren en Meesters toch mochten voorzien in het versterken van die vesting; alleen wij zien niet, dat hij zelf van zijne zijde haar wezenlijke hulp heeft toegeschikt. Nog was er een bondgenootschap, waarop door Maurits en Héraugière zeer was gerekend ter verzekering van de Hoey'sche verovering: de zoogenaamde Italiaansche Republiek, eene vrij aanzienlijke bende muitende soldaten, die zich van het Spaansche leger, waartoe zij behoorden hadden afgescheiden, hoofdzakelijk uit spijt over de slecht betaalde soldij, en die, onder aanvoering hunner eigen gekozen hoofden, eene legermacht vormden, ontzagwekkend genoeg om er mede te rekenen. Maurits en de Staten, die ze liever tot vrienden dan tot vijanden hadden, en uitgaande van het beginsel, dat men niet al te kiesch moet zijn in den oorlog op de middelen om den vijand afbreuk te doen, hadden eene alliantie aangegaan met de *interlope* Republiek, waarbij haar het stadje Siehem, in Staats-Brabant, tot vrijplaats was gegeven. De omliggende dorpen en gehuchten hadden intusschen niet weinig te lijden van deze woeste en woelige nabuurschap. Zeer gegrond was dus de vrees, dat zij, eens den vasten en vrijen voet hebbende in den lande, na het Zuiden te hebben kaalgeroofd, naar het Noorden zouden optrekken en zachtjes aan tot de Hollandsche en Geldersche grensplaatsen zouden naderen.

Om hen af te voeren en tegelijk eenig nut te trekken van dit zonderling verbond, waren zij lang vooruit aangewezen om de stad Hoey te bezetten als men die zou bemachtigd hebben. Zij mochten zich dan uitbreiden op het Luiksche en Namensche grondgebied zoo ver zij wilden en konden, en mochten dan teren op kosten der plattelandsbewoners, wier belangen door vriend en vijand even onbarmhartig werden voorbijgezien. De electo of Hoofdman der Italianen had in deze schikking toegestemd. En na den bijstand, hun reeds verleend, had men alle recht om op hen te rekenen, nu de stad Hoey werkelijk bemachtigd was. Maar men vergat, dat die vreemdelingen rebellen waren, die, reeds eenmaal hun eed aan een legerhoofd verbroken hebbende, een nieuwe trouwbreuk juist niet al te zwaar zouden wegen, als hunne luim of hun voordeel dat meebracht. En nu, de landvoogd Ernestus had het niet beneden zich geacht, hun voorstellen te laten doen tot vrede en verzoening; had beloften gedaan van betaling der achterstallige soldij en zelfs de stad Thienen aangewezen als onderpand van de vervulling der toezegging, en reeds waren zij op het punt daarbinnen te trekken, alleen nog maar aarzelend uit wantrouwen tegen de Spanjaarden, die hen mogelijk in den strik dachten te lokken, toen Hoey in de macht der Staatschen viel; dit weerhield hen nog eene wijle; zij wisten nu niet zoo terstond te kiezen aan welke zijde te gaan, en onder het wikken en wegen van het vóór

en het tegen, ontstak de tweedracht in hun eigen kamp. De soldaten rebelleerden nu tegen hunne eigene officieren, en begeerden verzoening met den Spaanschen landvoogd; de officieren drongen er op aan dat men woord zoude houden aan den kapitein van den Stadhouder der Vereenigde Provinciën, en de finale van deze disharmonie was deze: dat ze niet naar Hoey trokken, maar vlottende bleven tusschen Thienen en Sprange, en zich veil stelden voor den meestbiedende, neen, den meestgevende, want geene beloften meer, maar klinkende munt alleen, kon de wantrouwende rebellen thans voldoen.

Dat Héraugière in dien wedstrijd niet de zegepraal behaalde, zal men wel gelooven. Integendeel, van allen toevoer verstoken, wist hij alleen op eigene kracht en vindingrijkheid te moeten rekenen ter voorziening van eene vesting, die in zoo verwaarloosden staat was, dat men haar met dertig man had kunnen nemen! Volgens de overeenkomst met den Hoey'schen Magistraat, was hij gehouden de burgers vrij te laten van allen oorlogslast, hetgeen zoo getrouw mogelijk door hem werd nagekomen. Maar de soldaat moest leven, en in de vesting gebrek te lijden, terwijl men wist, dat de omliggende kloosters als de voorraadschuren waren van al het vette der aarde, dat zou volgens de begrippen van zijn tijd eene bovenmenschenlijke onthouding zijn geweest, waaraan hij zich ook wel wachte de zijnen te onderwerpen. Daarbij, in den landadel, de hooge geestelijkheid en de rijke kanunniken, zag hij zijne natuurlijke vijanden, die dan ook niet nalieten van deze gezindheid, zooveel zij durfden, blijk te geven. Zoo brandschatte Héraugière kloosters en adellijke huizen, en eischte zware rantsoenen van de voorname geestelijken, die in de handen zijner soldaten vielen. Deze handelwijze uit nooddwang, en die elk ander krijgsbevelhebber van zijn tijd zou gevolgd hebben, die in den onzen, vraag het aan de Pruisen, zelfs nog niet in onbruik is geraakt, is hun later door de bisschoppelijke partij als een ongehoord wanbedrijf toegerekend, en de Spaanschgezinde historischrijver, del Rio, geeft hem na, dat hij en zijn volk zich in alles gedragen hebben zooals men van goddelooze ketters kan verwachten; maar hij moet er toch bijvoegen dat de rechtgelooovige Spanjaards het vrij erger maakten, al was het niet het eerst en meest op de kloosters, dat zij aanvielen. De ruiters van Bacx en Balen, waarvan de eersten zich terstond na 't intrekken binnen Hoey aan ongeregelheden hadden schuldig gemaakt, die met de uiterste strengheid in allerijl door den ritmeester waren gestuit en gestraft, de ruiters van Bacx en Balen waren verwezen naar de voorstad op de rotsen liggende. Zij vonden daar geene kazernen, zooals vanzelve spreekt, en zij verlangden derhalve hun intrek te nemen in de kloosters, die men er wel vond; maar

daar zij er noch geopende harten, noch geopende deuren vonden, hadden zij in een ommezien de bewoners of bewoneressen verdreven en zich zelven gastvrijheid verschaft.

Van die hoogten af hielden zij een wakend oog over de omliggende landstreek; zij daalden ook wel eens naar beneden tot strooptochten, die juist niet tot het programma behoorden van den Opperbevelhebber — maar *à la guerre comme à la guerre* — men moest wat door de vingers zien: geld om hunne soldij te betalen was er niet; zij moesten van den roof leven. Dat moesten grootendeels ook de soldaten, die 't garnizoen van de stad uitmaakten, ook al ingelegerd in kerken en kloosters, waar zij maar best konden, en daar zij gehouden waren de inwoners te ontzien, trokken zij wel eens naar buiten om te fourageeren onder de landlieden. Deze excursies moesten veiligheidshalve in grooten getale geschieden, en liefst onder bedekking van eenige ruitery, want het Staatsche krijgsvolk was zoozeer in haat geraakt bij den boer en den mijnwerker, dat wie zich in kleine troepjes onvoorzichtelijk wat ver buiten de vesting begaven en verdoold raakten, door het heftige Luiksche landvolk werden overvallen en onbarmhartig doodgeslagen.

Strooptochten naar het land van Namen, vijandelijk territoir, waar men zich alles kon veroorloven, werden dan ook alleen door de ruiters ondernomen. Bij zulke gelegenheden waren die van Héraugière mede van de partij en lieten zich niet onbetuigd.

„*Ventre-saint-gris!* dat was het recht van den oorlog,” en hun bevelhebber had het eens in het hoofd moeten krijgen hun dat te verbieden; hij had geen soldaat binnen de vesting gehouden, dat is zeker.

Een dier tochten had eene schitterende uitkomst. Tusschen Fleurus en Mont-Médy, half op Namensche, half op Luxemburgsch grondgebied, troffen zij samen met eene soort van handelskaravaan, die uit Italië kwam, Frankrijk was doorgetrokken en nu langs dezen weg naar Antwerpen hoopte door te komen. Zij bestond uit zeven karren, zwaar geladen met de kostbaarste Italiaansche stoffen en goederen: goud- en zilverlakens, borduursels, zijden kousen, Florentijnsche zijden galons, brocades, parfumerieën en handschoenen, behoeften der fijnste weelde, waarop door geheel Europa de hoogste prijs werd gesteld.

Het moet een schilderachtig gezicht zijn geweest, die rijke lading op die zware vrachtkarren, langzaam voortgetrokken door kloeke paarden, door Fransche en Italiaansche voerlieden bestuurd, nu eens dalende, dan eens rijzende, naarmate de rotsachtige grond vorderde: maar de Staatsche ruiters hadden geen oog voor deze levendige stoffage van het heerlijke winterlandschap; zij vlamden op den buit, en de lichte bedekking van Spaansche soldaten, die

de karavaan begeleidde, was hun geen hinderpaal, maar zeer zeker voorwendsel tot een aanval. Na korten strijd moesten de Spanjaarden wijken voor de overmacht; de voerlieden werden op de vlucht gedreven of gevangen gemaakt en de ruiters brachten den rijken buit triomfantelijk binnen Hoey.

De waarde daarvan werd geschat op driemaal honderdduizend gulden; eene ontzaggenlijke som, vooral bij de waarde van 't geld te dier tijde, hoewel het niet waarschijnlijk is, dat ze in de handen van 't ruwe krijgsvolk die som zouden opbrengen. Wij onthouden ons eene voorstelling te geven van de passieën, die er in beweging kwamen bij de verdeeling van dezen roof, waarin de officieren aandeel hadden naar hun rang, en waarbij dus aan *Héraugière la part du lion* moest worden toegekend.

Nu ja! waarom zou men het verhelen, de krijgsoversten van dien tijd waren geene philanthropen, naar de begrippen van den onzen gefatsoeneerd. Naast den dorst naar glorie was die naar buit in hen allen een familietrek, die zich maar zelden verloochende. Maar de gouden berg bracht ook ditmaal niet ter wereld wat hij had beloofd. Deze schatten werden niet veilig geacht binnen Hoey, en de ruiters zouden ze opbrengen naar hunne verschillende garnizoenen. Zonder beletselen kwamen ze door Luikerland heen, maar omstreeks Tongeren werden ze achterhaald door de voorhoede van 't Spaansche leger onder ritmeester Grobbendonek, die eene revanche had te vragen van de strooptochten binnen Namens gebied, en die hun den pas naar Breda en Bergen-op-Zoom wilde afsnijden.

Bij zulke gelegenheid is de rijkdom een last, maar geen schild. De Staatsche ruiters ervoeren het. Meer bekommerd om hun buit te redden dan om hunne eer op te houden, wilden de eerst aangevallenen niet vechten, maar alleen vluchten om verder te komen. De officieren trachtten hen te doen stand houden, maar tevergeefs. Tegen den prikkel van den goud dorst baatte geen krijgstucht. Verdeeld, en bijgevolg verzwakt, trachtten de overblijvenden tevergeefs den sterkeren vijand te weerstaan; ook zij moesten het opgeven en 't aanstekelijk voorbeeld volgen. De officieren, die zelf nauwelijks raad wisten, tegen het wegrennend krijgsvolk of tegen den aandringenden vijand, moesten ten slotte zich schikken in het algemeen *sauve qui peut*. Maar voor de vervolgers werden de beladen vluchtelingen, dus verdeeld, eene gemakkelijke prooi. Wel honderd paarden vielen in hunne macht, en slechts de helft van den buit werd te Breda en Bergen-op-Zoom geborgen. Tachtig soldaten en twee luitenaants sneuvelden op dezen roemloozen tocht, en van hen, die, aan de Spanjaarden ontkomen, met verlies van paarden en wapenen alleen of in kleine troepjes naar Hoey meenden weer te keeren,

vielen de meesten in handen der Luiksehe landlieden, die met de Spanjaarden gemeene zaak maakten om hun wraaklust te koelen.

Mogelijk is men geneigd Héraugière te veroordeelen, dat hij zooveel goed krijgsvolk aan zulk eene nederlaag waagde om een rijken buit in veiligheid te brengen: bovenal dat hij de geduchte ruiters van Baex en Balen naar hunne garnizoenen liet weerkeeren, op een tijdstip, dat er geruchten gingen van bewegingen in het Spaansche leger, die hem niet onbekend konden zijn. Maar men moet zich herinneren, hoe de legermacht, waarover hij te beschikken had, was samengesteld uit de garnizoenen van verschillende vestingen; en hoe het krijgsvolk slechts ter leen was gegeven voor één krijgstoct, en daar het oogenschijnlijke doel van dien krijgstoct was bereikt, zonder dat er kans bleef om geheel het uitgebreide ontwerp ten uitvoer te leggen, mochten de Staatsche vestingen, juist nu de vijand in beweging kwam, niet al te veel ontbloot blijven. De termijn voor den aftocht der ruiters was reeds bepaald vóór het gebeurde bij Fleurus, en het onderscheid was alleen dit, dat zij nu met buit verrijkt werden weggezonden, terwijl zij zonder dat fortuintje mogelijk niet eens hunne soldij hadden meegekregen! Zeker hadden zij dan beter gevochten en waren mogelijk niet eens achtervolgd geworden. Hoe dat ook zij, Héraugière was zelf niet gerust op Breda en dachtte represailles van den vijand. Hij zond er al het volk heen, dat hij missen kon, met te meer gerustheid, daar hij toen nog op de Italianen rekende, om de stad en de omstreken te bezetten. Maar de Italianen kwamen niet, zooals wij gezegd hebben; zij zonden alleen hunne hoofdlieden naar Hoey om onderhandelingen aan te knopen die gerekt werden, totdat Ernestus geld uit Spanje had gekregen en hunne eischen inwilligde, en dat was juist het oogenblik waarop Héraugière ze hoog noodig had.

Hij bleef dus te Hoey met niet veel meer dan de compagnieën voetvolk uit Heusden en Geertruidenberg en zijne eigene vaan ruiters, nauwelijks vijftig man sterk. De laatste behield hij op het kasteel; de anderen verdeelde hij tusschen de stad en de voorsteden.

Dat alles was zeker genoeg om de verovering te bewaren in tijd van rust; maar om haar te verdedigen, als zij werd aangevallen!?

En toch, het werd hem hoe langer hoe meer tot zekerheid, dat men die niet onbetwist zoude laten. De Prins-Bisschop, die in Duitschland was, daar hij zitting had in den Rijksraad, had wel zoo spoedig doenlijk kennis gekregen van het voorgevallene te Hoey, maar scheen in het eerst niet ongezind om het met voorname achteloosheid te ignoreeren. Het bisdom van Luik was

zijne eenige bezitting niet, en aan Hoey was hem persoonlijk niet zooveel gelegen, of hij had zwijgend willen berusten in het *fait accompli*, zooals hij met Rijnberck en Bonn had gedaan. Te eerder daar de Luiksche Staten ganschelijk niet tot tussekomenst aanraadden en, wijzende op de beloofde neutraliteit en bondgenootschap met de Geüniceerde Provinciën, oordeelden, dat 't geen men den Spanjaarden inwilligde, ook den Hollanders kon worden toegestaan.

Maar de geestelijkheid dacht er anders over. Zij zag in het bezetten van Hoey door de Staatschen het verderf der Kerk en religie, tot haar eigen groote schade. Zij wist het, reeds zag men de onderdrukte, maar niet uitgeroeide ketterij daar het hoofd opsteken. Het zou niet lang duren of die won er veld tot onder de geloovigen toe. De Staatsche bevelhebber had daarbij kloosters ontheiligd en kerken geplunderd; in de eersten legerden zijne soldaten; de anderen moesten hunne schatten ten offer brengen; de Spanjaarden waren broeders, de Hollanders waren vreemdelingen; de Bisschop moest liever de eersten inroepen dan de laatsten in zijne stad te dulden. Met eene zending uit haar naam, vertrok de waardige Carolus Billens, die volhardde in trouw en toewijding aan de eens gekozen partij, naar Duitschland, om door persoonlijken aandrang en het optellen van al hare grieven, het verzoek der geestelijkheid kracht bij te zetten.

Toch was er kans dat hij onbevredigd zou keeren. De Bisschop zag er zeer tegen op, den bijstand der Spanjaarden in te roepen. Hij wist wel dat deze niet licht los lieten, wat ze eens, al scheen het uit hulpvaardigheid, hadden gegrepen. En eene derde vesting te stellen in de handen van zoo machtige naburen, scheen hem gansch niet geraden. Hij achtte het beter te zien wat men door onderhandelingen met de Staten-Generaal kon verkrijgen, maar wilde dat men zich eerst vergewissen zoude, in hoever Héraugière op bevel van de Hooge Overigheid had gehandeld.

Een deftig edelman, de Heer van Louverval, werd naar Hoey gezonden en door Héraugière ontvangen. De vraag, op wiens bevel hij de bemachtiging van 't kasteel had ondernomen, werd door dezen, naar de getrouwheid aan de eens op zich genomen rol, beantwoord met een vast en fier: „Op mijne eigene autoriteit.”

De repliek volgde, dat zulk een bedrijf, door een particulier persoon op eigen verantwoordelijkheid gepleegd, moest gehouden worden voor een onbehoorlijk rooverswerk, waarover de Bisschop zich beklagen zoude bij de Hooge regeering des lands.

Deze bedreiging kon Héraugière, zooals vanzelve spreekt, niet al te zeer verontrusten, zelfs niet al werd zij uitgevoerd.

De bisschoppelijke gezant begreep zelf wel, dat hij met eene officieuse logen werd betaald; maar hij geliet zich die voor goede

munt op te nemen, en van dreiging tot onderhandeling overslaande, bood hij eene belangrijke som als losprijs voor de vesting.

Als de Gouverneur van Breda haar op eigen gezag had ingenomen, dan kon hij die ook naar willekeur houden of teruggeven, en de som, die de slimme edelman hem voor de oogen deed schitteren, was aanlokkelijk genoeg om een bijzonder persoon te verleiden.

Maar Héraugière kon er niet door worden verlokt en antwoordde met Spartaansche korthed: „dat hij de vesting had genomen om die te houden en te gebruiken ten dienste zijner cause, maar niet om haar te verkoopen tot eigen voordeel.”

Hiermee kon Louverval heentrekken, en na dit *échec* haastte zich de Bisschop tweërlei gezantschappen af te vaardigen. Het eerste, bestaande uit den Baron Warfusee en den Heer van Lonchijn, trok naar de Vereenigde Provinciën en trof reeds te Nijmegen samen met Prins Maurits, die er gekomen was ten Landdag. Maar de Prins excuseerde zich van hen als gezanten te hooren en hunne boodschap te verstaan, op grond dat ze hunne grieven voor de Staten-Generaal moesten brengen, die, staats-gewijze in den Haag vergaderd, alleen de bevoegde autoriteit hadden om met hun Heer te onderhandelen.

Het andere gezantschap, samengesteld uit de aanzienlijkste en vertrouwdste personen, die Zijne Keurvorstelijke Genade plachten te omgeven, werd naar Frankrijk afgevaardigd, om de tussekomsst te verzoeken van Koning Hendrik IV bij de Staten-Generaal, tot restitutie van de Stad en 't Kasteel Hoey, en het straffen van den vermetelen veroveraar.

Jacques Carondelet, Heer van Marques, stond aan het hoofd van deze zending; des Bisschops Kanselier, Messire Estivant, Kanunnik van de Kathedrale te Luik, en Messire Coardin, Ridder-Commandeur van Malta, waren er medeleden van. Het is dus zeker, dat zij met allen aandrang eener levendige overtuiging bij den Koning aanhielden, om het doel van hunne reize te bereiken, maar daar Hendrik IV zelf, zooals wij weten, een der sterkste drijvers geweest was tot het nemen van Hoey, en voortdurend de Nederlandsche Staten door hun gezant Calvaert liet vermanen toch toe te zien op het versterken van Hoey, kon men nagaan met welke oprechtheid hun die tussekomsst werd toegezegd. Zoo lang mogelijk aan het Fransche hof teruggehouden, verkregen zij niets dan vermaningen, dat hun meester in vrede met zijne naburen behoorde te leven; dat hij verplicht was de neutraliteit te bewaren in den oorlog met Spanje tegenover de Nederlandsche Staten, de bijzondere goede vrienden van den Koning zelf; terwijl de Spanjaard als de algemeene vijand moest geconsidereerd worden, — raadgevingen, die volstrekt niet *le mē-*

rite de l'apropos hadden, daar de neutraliteit van weerszijden al reeds feitelijk geschonden was. Te Parijs, zoowel als te 's Hage, onder beleefde vormen en betuigingen van belangstelling om den tuin geleid, en zijne zaak op de lange baan geschoven ziende, oefende de Prins-Bisschop nochtans eene lankmoedigheid, die zeker haar grond had in zijn diepen weerszin om Spaansche hulp in te roepen. Ten laatste moest het toch daartoe komen. Zekere Keurvorst, die met hem in den Rijksraad zat, was bekend geworden met het vroeger gevormde plan van Maurits, om de Luiksche hoofdstad en eenige steden aan den Maasoever aan der Staten zijde te brengen, en hoewel zelf Luthersch zijnde, schijnt hij beweegredenen gehad te hebben om den Prins-Bisschop van Keulen en Luik dienst te doen door hem dit plan te verraden. Nu kreeg de verrassing van Hoey voor dezen eene proportie, die aan alle aarzeling, aan alle bijbedenkingen een einde maakte. Onverwijd met de meest mogelijke snelheid naar Luik gereisd, verbrak hij het weefsel der samenspanning, door de hoofdschuldigen, die hem waren aangewezen, te vatten, te vonnissen en te straffen. Hij vond zijne schuldigen onder de aanzienlijkste en achtbaarste mannen van Luik; leden der Staten, schatrijke kooplieden, burgers van aanzien en invloed, boetten hunne zucht naar bevrijding van 't bisschoppelijk juk met hun hoofd; maar de strengheid der Regeering bepaalde zich niet bij de ontdekte eedgenooten alleen. Het getal der verdachten, dat in de gevangenis werd geworpen of aan vervolging bloot stond, omdat ze van lauwheid voor de Kerk, van gebrek aan sympathie voor de huidige regeering, van toeneiging tot eene omkeering waren beschuldigd, was nog veel grooter. Want de partij, der Hervorming toegedaan, bleek sterker in de hoofdstad, dan men had kunnen verwachten; niet lijdelijk zag zij hare aanvoorders in boeien slaan; zij greep naar de wapenen, en er ontstond eene opschudding, die omwenteling had kunnen worden, zoo zij op krachtigen steun van buiten had mogen rekenen; doch zulke ondersteuning werd hun niet van der Staten zijde, en Héraugière was toen reeds zelf te zwak in Hoey, om hun bijstand te bieden in dezen strijd, anders dan door goeden raad en geheime aanmoediging. Maar dit baatte hun weinig, en wat bij goede uitkomst een bevrijdingskrijg ware genoemd, werd nu als snoode rebellie in bloed gedempt. Zoo ras hij op deze doortastende wijze orde had gesteld op de zaken in zijne hoofdstad, toog de Bisschop naar Brussel, om zijne belangen aan den Spaanschen Landvoogd der Nederlanden voor te dragen. Ernestus van Oostenrijk, hoewel doodelijk krank, was bereid gehoor te geven aan het verlangen van zijn neef van Beijeren, om bescherming tegen de overweldigers van Hoey, die tevens geheel Luikerland bedreigden en verontrustten.

Op een ander tijdstip had zulke belofte meer van goeden wil getuigd, dan tot groote uitkomsten geleid, zoowel door de groote wanorde en verdeeldheid, die er bestonden in de zaken der Spaansche Nederlanden, als door de slappe krijgstucht en het gebrek aan geld, waardoor muiterij en desertie op zoo groote schaal gepleegd werden, dat de Aartshertog meer dan eens genoodzaakt was met de rebellen te onderhandelen, in plaats van hen te kunnen straffen. Maar den kwijnenden Landvoogd was nu in den geduchten Graaf van Fuentes een machtige deelgenoot in 't bestuur ter zijde gegeven; deze had de geldmiddelen op beteren voet weten te brengen, begon de orde en krijgstucht te herstellen en wist het gezag, dat hij nog maar ten halve had gevat, zulk een klem te geven, dat de belofte van Ernestus, waarmee hij instemde, onmiddellijk gevolg had. Valentien Pardieu, Heer van Lamotte, kreeg bevel, met een leger van tienduizend man naar Namen te trekken, tegen Hoey op te rukken, de stad in te nemen en 't kasteel te belegeren, totdat de overgave volgde.

De Prins-Bisschop *fut servi à souhait*, misschien vaardiger zelfs dan hij eigenlijk had bedoeld. Nog altijd waren zijne gezanten bij den Koning van Frankrijk; nog altijd vertoefden zijne agenten in den Haag, en hielden aan bij de Algemeene Staten met voorstellen om de teruggave van Hoey te verkrijgen langs vreedzamen weg. Niets ware zeker den Bisschop meer welkom geweest, dan dat zulke schikking ware getroffen vóór de nadering der Spanjaarden, wier overheersching hij vreesde, niet minder wellicht dan hij de Staatsche indringers haatte; maar de teerling was geworpen, en terwijl de bisschoppelijke gezanten in den Haag nog werden rondgevoerd in den doolhof der onderhandelingen zonder uitkomst, was men van de Spaansche zijde zoo gehaast de toegezegde hulp te verleen, dat zelfs de dood van den Aartshertog geene vertraging bracht in de uitvoering van den krijgstoct tegen Hoey. Fuentes had met kracht en macht de teugels van het bestuur der Spaansche Nederlanden aanvaard, en hij zette la Motte te meer aan tot spoed, naarmate het hem uit de handelwijze des Bisschops bleek dat deze niets liever wenschte dan den ingeroepen bijstand onnoodig te maken. En juist het optreden van den geduchten Fuentes vermeederde het opzien van den Beijerschen Kerkvorst tegen de Spaansche tuschenkomst in zijne zaak. Aartshertog Ernestus zou mogelijk op het verlangen van zijn neef nog slechts in de verte gedreigd hebben met eene legermacht van tienduizend man, en die langzaam laten voortschrijden, om de Algemeene Staten te verschrikken en tot eene vreedzame teruggave van de verovering te bewegen; maar Fuentes was de man niet om zulke consideraties te gebruiken; hij vroeg naar niets dan naar de gelegenheid om zijn bewind door

een indrukwekkend feit in te stellen, en tastte door, zonder dreigen, zonder aarzeling. En terwijl Lonchijn en Warfusee in den Haag steeds dringender werden met hunne voorstellen, steeds vrijgeviger in hunne aanbiedingen, avanceerde la Motte met zijn zeventuizend man voetvolk en vijfduizend ruiters zoo snel en behoeftzaam langs den Maasoever, dat hij reeds tot op vier mijlen afstands genaderd was, eer Héraugière, die op de verwarring der Spaansche zaken gerekend had, ze hadde kunnen verwachten.

Van toen aan drongen ze telkens nader in dichter drommen, verjoegen de zwakke Staatsche posten uit de voorstad en stonden welhaast voor Hoey, de stad opeischende, en 't weigerend antwoord nauwelijks afwachend om haar te beschieten. Maar zelfs gewaarschuwd, wat had Héraugière tegen het oprukken van die overmacht kunnen doen? Niets dan wat hij werkelijk deed, zich in de vesting zooveel mogelijk versterken, en de stad, die toch niet te redden was, na korte worsteling opgeven.

De Luiksche gezanten zelve hadden de Algemeene Staten gewaarschuwd, dat het stadje niet houdbaar was, zelfs niet al had men er eene legermacht van 3000 man. Héraugière wist dit zoo goed, dat hij zijne officieren vermaand had zoo weinig volk mogelijk te wagen aan de verdediging, en zich liever op het kasteel terug te trekken, als men voor de overmacht moest wijken, dan tot den laatsten man stand te houden voor eene hopelooze zaak. Ook werd de stad opgegeven na een verlies van ruim zestig man, en terwijl de Spanjaarden reeds ladders tegen de muren hadden gesteld, om die te beklimmen.

Nog vóór de bezetting terugtrok, was aan de burgers gelegenheid gegeven om de wijk te nemen naar het kasteel, waar Héraugière allen schuilplaats had geboden, die reden meenden te hebben om den toorn van den Bisschop en den haat der Spanjaarden te vreezen. Ook was er gretig gebruik gemaakt van dit aanbod: enkele vreesachtigen waren reeds bij het naderen van het vijandelijk leger derwaarts gevlucht; dezen hadden tegelijk hunne tilbare have met zich gebracht en kwartier genomen in de woningen binnen de eerste ommuring van de vesting; wie bleven, meenden veilig te zijn. Het waren immers geloofsgenooten die kwamen, en geen goddelooze ketteren, zooals de ruiters van Baex, die aan 't plunderen waren geslagen in kloosters en kerken! De Bisschop zelf zond deze vrome krijgslieden, om de stroopers, de overweldigers te verdrijven; men moest hen welkom heeten en geen wantrouwen voeden: maar och, arme!

Nauwelijks waren zij binnen, of zij begonnen te rooven, te plunderen en de ongelukkige inwoners te mishandelen op de gruwelijkste wijze, niet anders dan of zij bij ervvijanden waren ingevallen. Del Rio zelf moet getuigen dat zij het erger maakten

dan de Hollanders. Het arme stadje werd een tooneel van moord, brandstichting en verwoesting, dat jammerlijk was te aanschouwen. Hoe zegenden nu allen, die op de vesting waren geweken, hun rasch besluit; hoe vloekten de gefolterden hun blind vertrouwen! En Héraugière, met allen die hem geholpen hadden om den eersten knoop te leggen van dit bloedig drama, wat moesten zij gevoelen, nu de tranen, de jammerkreten en de verwenschingen der radelooze wanhoop tot hen opstegen uit het diepe dal van jammer en ellende in den eigenlijken zin.

Maar Héraugière was krijgsman, was bevelhebber; hij mocht niet toegeven aan smartelijke aandoeningen; hij mocht niet instemmen met de weeklachten, die rondom hem oprezen; hij moest handelen, hij moest orde stellen bij de verwarring die er heerschte in de vesting; hij moest goeden moed toonen, al had hij dien ook zelf verloren. Hij verzekerde aan ieder, die het hooren wilde, dat hij de stad had moeten opofferen om de vesting des te zekerder te behouden.

Het kasteel was goed geaproviandeerd; het ontzet zou niet uitblijven. Wat voor hem zelf niet dan een flauwe straal van hoop was in de dikke duisternis, hield hij den radeloozen burgers voor als een lichtende fakkel, waarop zij veilig konden afgaan. Intuschen bereidde hij zich voor op eene groote worsteling tegen eene verpletterende overmacht. Eene worsteling? Zou het daartoe wel eens komen? Was het niet veel meer een omsingelen, eene insluiting, een afsnijden van allen toevoer en alle hulp, eene omklemming al nauwer en nauwer, een afmattend, tot onmacht en werkeloosheid veroordeelend, en toch tot onvoorzichtigheid uittartend plan van beleg, dat la Motte door de voordeelige stelling, die hij had kunnen innemen, bij machte was toe te passen, en dat hem zeker beter zou gelukken, dan een roekeloos stormen tegen de ongenaakbare rotsen?

Men kent de geschiedenis van den edelman in een kerker opgesloten, uit looden platen samengesteld. Iederen dag schoof de pijniger een dezer platen weg; iederen dag werd de zonderlinge gevangenkamer erger en dreigender, tot er ten laatste niets overbleef dan de vier platen eener doodkist, die zich rondom den zieltogende sloot. Dit was het verschiep wat de ingesloten binnenden de Hoeyse vesting scheen te wachten. Nòg was er betrekkelijke ruimte en vrijheid; nòg omkronkelde de reusachtige ijzeren slang van speerruiters en geharnasten, door Lamotte, Juan van Cordua en Hernandez Padilla rondom de vesting gelegd, haar slachtoffers niet al te nauw. Er ontsloep wel eens een rappe gast uit het kasteel, met brief of boodschap van Héraugière, op ontzet aandringend bij de zijnen; maar het bleef altijd onzeker, of hij de opmerkzaamheid des vijands kon ontgaan en tot Hol-

land doorkomen. In die onzekerheid mocht de naaste waarheid niet aan de vrienden vertrouwd worden, uit vrees van de vijanden maar al te goed in te lichten. Tijding van buiten af, uit het vaderland, kwam niet meer tot den bevelhebber van Hoey. Hij moest gelooven, vergeten of opgegeven te zijn door wie de naasten waren om hem hulp te bieden.

Verlaten te zijn door wie hem troost en bemoediging, door wie hem bijstand schuldig waren, moest het niet de kwellendste, de ontmoedigendste bijgedachte zijn, te midden van zoo hachelijk een toestand als die, waarin zich Héraugière vond geplaatst?

Het wordt tijd voor ons om hem zelf op te zoeken en te zien hoe hij zich onder dezen tegenspoed houdt.

De fantasie heeft zich gelukkig niet te storen aan de dichte legerdrommen des vijands, noch aan de steilte der rotsen, waarop het kasteel ligt, noch aan 't geroep der schildwachten, al heeft zij het parool niet. Zij klapwiekt alleen met de vleugelen; en in een oogwenk is zij waar ze wezen wil binnen in 't kasteel, in de bisschoppelijke vertrekken, in de kamer zelf, die Héraugière tot de zijne heeft gemaakt en waar zij hem vindt.

Voor eene tafel gezeten, die dicht bij den hoogen schoorsteen was geschoven, waaronder een weelderig kolenvuur brandde; hield hij de eene hand uitgestrekt naar den koesterenden gloed, terwijl de andere in verstrooiing met een papier speelde, dat zeker in eene opwelling van verdriet of toorn gegrepen was en deerlijk verfrommeld. In een ruimen, met bont gevoerden huispels gewikkeld, met de zwart fluweelen calot op datzelfde hoofd, hetwelk zoo fier den gepluimden helm wist te dragen, scheen het of hij met het krijgsgewaad ook de martiale houding had afgelegd, die wij voormaals bewonderden. Zooals hij daar zat, als ineengezonken onder den druk eener diepe bekommering, het voorhoofd rimpelend en den wenkbrauw fronsend onder de bitterheid der smartelijkste teleurstelling, geleek hij wel tien jaar ouder dan toen wij hem zagen te paard, aan het hoofd zijner ruiteren. Zóó strak staarde zijn sombere blik op de kleine in lood gevatte glasruiten van het hooge boogvenster, alsof hij de sneeuwvlokken wilde tellen, welke door den gierenden stormwind werden opgedreven en als vochtige veeren tegen 't glas kleefden.

Blijkbaar had hij heden drukker de pen gevoerd dan het zwaard. Het laatste was achteloos tegen een hoekkast gezet, waarop mede een deel zijner rusting lag. De tafel was overdekt met papieren en brieven, waaronder enkele van den Bisschop moesten zijn, te oordeelen naar het keurvorstelijk wapen op het zegel gedrukt.

Héraugière bleef in zijn somber zwijgen volharden, schoon hij niet alleen was; de officier, die met zachte ongeregelde schreden

in het vertrek op en neer liep, naar den grond starende, zooals de bevelhebber naar de glasruiten, scheen de stilte niet te durven of te willen verbreken. Slechts slaakte hij somwijlen een diepen doffen zucht en greep dan werktuigelijk, als met zenuwachtige aandrift, naar 't gevest van zijn degen. Het was een lang schraal man, wiens gestalte, ondanks zijne merkwaardige magerheid, van forsheid getuigde, en in wiens donkere oogen, die het dorre perkamentgele gelaat verlevendigden, somwijlen een onnatuurlijke gloed flikkerde. Er was iets schrils in geheel de figuur, en toen hij, ten laatste het zwijgen als het wachten moede, zich vlak voor Héraugière stelde, bevreesdt het ons niet dat deze opschrikte, al was de stem zacht en de toon eer schroomvallig dan vrijpostig, waarop de ander hem toesprak.

„Commandant! mag ik u aan mijne tegenwoordigheid herinneren?”

„Wat wilt gij? ... Waarom stoort gij mij? ... Ik heb u niet ontboden!” riep Héraugière met de scherpe stem van wie knorrig uit een diepen droom ontwaakt.

„Commandant! de schemering valt; kapitein Mario zendt mij tot u, meenende, dat men het gunstig tijdstip waar moest nemen tot een uitval.”

„Een uitval! ... In wiens kranke hersens komt het op, dat ik nu een uitval zou laten doen?” hernam Héraugière, plotseling oprijzende uit zijn armstoel, en den vonkelenden blik op den spreker richtende, die daaronder den zijnen neersloeg, terwijl hij antwoordde: „Kapitein Mario heeft opgemerkt, dat het volk murmureert en rusteloos wordt onder deze werkeloosheid; hij meende, het zou een goede afleiding zijn, zoo 't niets beters gaf, indien wij ze uitleidden tot aan de voorstad. De vijand acht zich zoo sterk, dat hij er zorgeloos door wordt: Mario weet het, sinds hij zelf daar passeerde om tot ons te komen...”

„Zeg aan Mario, dat ik order heb gegeven aan de schildwachten, om den eersten den besten, hetzij officier of soldaat, die zich zonder mijn verlof buiten den ring-muur waagt, te doorschieten. *Ventre-saint-gris!* meent de kapitein dat het hier zal gaan als bij zijne verwenschte Italianen, waar de soldaten beslissen wat den officieren te doen staat! Laat hem weten, dat wij het hier andersom doen, en dat ik mij niet door morrend volk tot ijdele waaghalzerij zal laten verlokken, waarvan alleen verlies is te wachten.”

„Verschoon zijn ijver! hij weet, dat hij veel heeft goed te maken en vlant op de occasie daartoe,” hernam de officier deemoedig, maar hartstochtelijk. „Ik ... ik weet bij mij zelf, hoe die prikkel geen rust laat,” en hij legde de hand op het hart, en een wilde gloed lichtte uit zijn oogen, terwijl hij uitriep: „Jezus-Maria!

de Spanjaards! de Spanjaards! wanneer zal ik van hun bloed zwelgen!"

"Zeker nooit! zoolang gij de zelfbeheersching mist om met wijs overleg uw aanval te berekenen," antwoordde Héraugière met hardheid, maar terwijl hij een blik op hem vestigde, waaruit verwijt sprak met bezorgdheid gemengd, vervolgde hij zacht waar-schuwend: „Gerard! Gerard! geloof mij, wilde strijdlust is geen kracht."

"Aan wien zegt gij het?" bracht de officier uit met gesmoorde stem, terwijl hij het hoofd boog als onder diepe beschaming.

Héraugière, dit ziende, vatte met levendigheid zijne hand om die vast te houden en vriendschappelijk in de zijne te drukken.

"Ik sprak zoo niet om smartelijke herinneringen op te wekken, maar alleen om u te bezweren kalm te zijn en te berusten dáár, waar ik zelf ook berust. God weet, dat het niet is zonder strijd." Héraugière zuchtte diep. „Maar ziet gij, mijn vriend! ik richt zonder ophouden het oog op alle kansen die ons nog blijven om den vijand afbreuk te doen; doch ik wil er geen enkele wagen, waarbij ik alleen verlies kan berekenen."

"Van uit het kasteel beheerschen wij nog altijd de brug..." voerde Gerard aarzelend aan.

"Wat zegt ons de brug, sinds de Spanjaarden de stad hebben, en ritmeester Grobbendonek met zijne ruiters maar ligt te loeren of wij de onvoorzichtigheid plegen zullen om van dit vermeende voordeel gebruik te maken? Had ik honderden om tegen hun duizenden over te stellen; had ik slechts honderd man te verliezen, ik zou 't willen toonen wat de kloekheid bestaan dorst tegenover de overmacht: maar als mij nog zestig man ontvallen, houd ik geen volk meer over om de stukken te bedienen en de posten te bezetten op de vesting, ieder die wil kan dat in een oogwenk narekenen. En nu 't er zoo mee staat, voelt gij zelf wel, Gerard, dat ik mij niet zal laten voortdrijven tot roekeloos verspillen mijner krachten, ter wille van een onbesuisden Italiaan, die 't gemis van de duizend rebellen, die hij mij had moeten toevoeren, meent te vergoeden door zijn eigen dollen overmoed en woeste bravade!"

"Zoo is het, Heer Gouverneur! het heeft niet in zijne macht gestaan woord te houden! Maar toch heeft hij u komen brengen wat het zijne was, zijn lijf en leven tot lossing van zijn woord, en het staat aan u dat te nemen, zoo het u tot hindernis wordt..."

Het was kapitein Mario zelf, die deze woorden tot Héraugière richtte, zijn gebroken Fransch uitsprekende met al de diepte en klankrijkheid eener Italiaansche basstem, en tegelijk legde hij zijn degen aan de voeten van Héraugière.

"Behoud uw degen, Signor Mario! tot ik er u om vraag!"

hernam Héraugière koel en hoog. „Door heftige woorden en hartstoechtelijke gedragingen wordt onze zaak hier wel het aller-slechtst gediend. Niet uw beider lijf en leven, Mijne heeren! maar uw geduld en uwe volgzzaamheid is mij noodig,” eindigde hij, zich tot Gerard wendende. „Als er een bres moet gestopt worden, zal ik naar ulieder moed en onverschrokkenheid vragen; als de vijand tot stormen komt, zal ik prijzen en loven, wie hem de ladder onder 't lichaam wegsjort. Nu het nog niet zoo ver is, eisch ik orde en ondergeschiktheid en rustige waakzaamheid, opdat het volk zich aan ulieder exempel stichte.”

Kapitein Mario boog en verwijderde zich zwijgend.

Héraugière vervolgde tot den officier die nog gebleven was: „En gij, Gerard! mij dacht, gij hadt zachter plicht te vervullen dezer dagen, dan woesten wraaklust te boeten. Hebt gij niet uw broeder te bezoeken en te verzorgen?”

Gerard zuchtte en antwoordde op somberen toon: „Meestal buiten kennis, ziet hij in mij wat ik niet meer ben en stoot mij van zich af met een afschuw, die... die mij door het hart snijdt: dus doet mijn bijzijn hem geen goed; en wat zijne verzorging aangaat, die is in de beste, de teederste handen. Jonkvrouw de la Géneste wijdt zich aan deze taak met de kalmte en de vastberadenheid eener zuster van barmhartigheid. Uit alles blijkt dat zij er de roeping toe heeft.”

„Maar zij zal toch de gelofte niet doen,” viel Héraugière in, even glimlachende; „daar ben ik zeker van. Frank ligt alzo niet meer in de ziekenzaal?”

„Nee! Schepen de la Géneste heeft begeerd, dat hij naar zijn logies zou gebracht worden, zoo ras de wondarts hem vervoerbaar achtte, en dat is dezen morgen geschied...”

„Zoo zal ik hem daar gaan zien. Tot hiertoe werd ik door allerlei verhinderd schepen de la Géneste te bezoeken; dezen avond heb ik er vrijen tijd voor, want de sneeuwstorm daarbuiten zal den vijand wel binnenhouden. Laat ons samen gaan, Gerard! mogelijk is er verandering in den toestand...”

Maar nog eer Héraugière had uitgesproken, zag men kapitein Mario ten tweedemaal binnentreden.

„Wat is er?” vroeg Héraugière.

„Commandant! een zonderling geval. Een persoon, die zegt een Zeeuwsch schipper te zijn, heeft zich binnen 't kasteel gewaagd, is alle posten doorgedrongen, niet anders dan of hij het parool had; heeft hij zich ten laatste in mijne wachtkamer gepresenteerd en verlangt zoo dringend u te spreken, dat ik uwe orders komt vragen eer ik hem als spion in de gevangenis laat werpen.”

„Daar doet gij wel aan, Kapitein! Die schipper of die spion,

wat hij dan ook zijn mag, moet wel een man van courage wezen om zich hier dus te wagen als er kwaad achter schuilt. Leid hem hierheen; ik wil zelf onderzoeken wat het zijn kan. Zeker heeft hij proeven van behendigheid afgelegd, dat hij door alle posten is heengekomen."

"Och neen, Kapitein! daartoe was gansch geene behendigheid noodig. Hij had alleen maar zijn naam te zeggen en alle wantrouwen week!"

Het was de Zeeuwsche schipper zelf, die dit antwoord gaf, terwijl hij zonder omstandigheden kapitein Mario uit den weg schoof, en zich voor Héraugière stelde, lachende de ruige muts afnam, die hem diep in de oogen zat gedrukt.

"Bacx! Marcelis Bacx! God zegene u!" riep Héraugière, hem om den hals vallende. "Ik had niet gedroomd, dat mij heden nog blijdschap was toegelegd!"

"Er is juist zooveel stof tot blijdschap niet!" hernam Bacx, zacht naar hem heen bukkende. "Gij moet weten, ik kom alleen! Is uwe Italiaansche hopman te vertrouwen? zoo niet, zend uwe officieren weg..."

Hopman Mario, ziende hoe zeer de verdachte indringer welkom was, verwijderde zich reeds uit eigen beweging, maar de andere officier scheen te dralen, als hoopte hij nog te kunnen blijven, en zag inmiddels den vermaarden ritmeester aan, of hij diens trekken voor het leven in zijn geheugen wilde prenten, terwijl deze van zijne zijde hem opnam van het hoofd tot de voeten, met eene uitdrukking van verwondering, die hij lucht gaf, toen deze op een wenk van Héraugière het vertrek had verlaten.

"Hoe komt gij hier aan een officier, dien ik niet ken?"

"Ik heb hem hier gevonden; gij herkent hem alzoo niet?..."

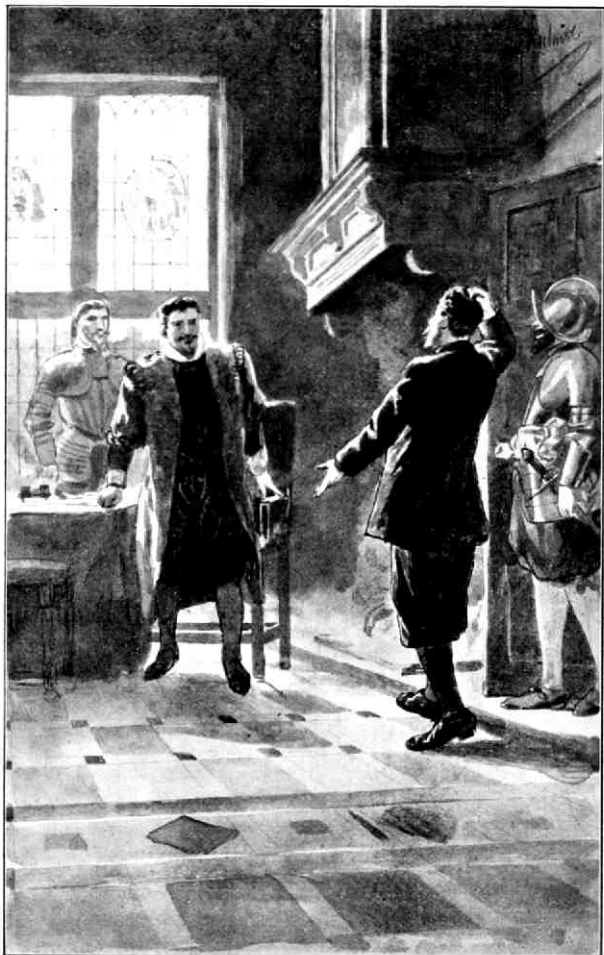
"Ik heb hem nooit meer gezien; maar evenmin zag ik ooit de oranjesjerp over schraler schouders dragen. Wacht u, dezen op den voormuur te plaatsen, want de Spanjaarden zouden denken, dat hier hongersnood heerscht, en toch, er zit kracht in die knoken."

"Was er maar evenveel zedelijke kracht in den man; maar er is ook veel gebeurd om de zijne te breken, en hij is nu weer op den goeden weg; het is Gerard de Preys, de broeder van Frank."

"Die ongelukkige, die hier als een krankzinnige rond dwaalde, in eene monnikenpij gehuld, tot spot der soldaten — hoe is hij tot herstel gebracht?"

"Dat zal ik u later mededeelen; ik heb nu haast te hooren, hoe het u mogelijk is geweest hier te komen, en nog wel alleen!"

"Alleen was het slechts mogelijk, en dat is juist het ergste, want

zoo breng ik u niets dan mijn persoon, terwijl ik u zoo gaarne een vaan ruiters had toegevoerd. Onmogelijk! mijn broeder wilde er het volk niet aan wagen!"

"Al sprekende had Bacx de ruime schipperspij afgeworpen, waaronder zijn rijk krijgsmansgewaad verborgen was, schoof een stoel bij het vuur en nam plaats, terwijl Héraugière antwoordde:

"Uw broeder had gelijk. La Motte bracht eene legermacht herwaarts van omstreeks tien duizend man. Twee regimenten, onder Don Antonio Zuniga en Don Loïs de Velasco, twee regimenten Duitsche ruiters, onder Grobbendonck, en drie van de Walen, waarover la Barlotte het bevel voert! Hij heeft het geluk gehad de voordeeligste stellingen te kunnen innemen aan den linkeroever van de Maas. Alle dorpen, die ik van 't kasteel af overzien kan, zijn door hem bezet, om niet te spreken van de twee duizend Luikenaars en het paardevolk, waarmee Monsieur Groesbeek van des Bisschops wege is komen opzetten; dezen liggen achter 't kasteel, en de stad hebben de Spanjaards nu ook! Wat wilt gij daartegen doen met een vaan ruiters, waren het ook de uwen?"

"Dat zeg ik nog niet!" hernam Bacx, die de gewoonte had geen twijfel te admitteeren als er sprake was van zijn volk. "Die van La Motte liggen meer in de lengte dan in de breedte en op sommige punten zeer verspreid. Een honderd man avonturiers, die het er op gezet hadden, zouden zich wel tusschen hen kunnen indringen en doorkomen; en gij dan, door mij geadverteerd en uitvallende van uwe zijde, — wie weet wat we dan niet hadden uitgericht! Op één punt geslagen, gaan de Spanjaards licht aan 't loopen; eens in verwarring, heeft de getalsterkte van een leger geene beteekenis meer!"

"Wel zeker! laat ze maar voorthollen; wie weet of gij ze dan niet ten laatste uit Hoey verjaagt!" viel Héraugière in, met bitterheid de schouders ophalende.

"Juist! wie weet!..." vervolgde Bacx onverstoorbaar. "Maar de wijsheid mijns Heeren Paul, die het commando voert, besliste het anders. Nu men hoort en ziet dat Fuentes zooveel activiteit ontwikkelt als Ernestus indolent was en er links en rechts Spaansch volk oprukt, begint men bezorgd te worden voor de vestingen, en Bergen-op-Zoom ligt nog al bloot."

"En Breda dan!" viel Héraugière in met een diepen zucht.

"Breda insgelijks; maar wees gerust, daar wordt gezorgd en gewaakt. De Prins is er nog in 't kort geweest om op alles order te stellen, en Graaf Hohenlo ook, zoo ik hoor."

"Hohenlo! *ventre-saint-gris!* dat moet er nog bijkomen! wat doet die er!" riep Héraugière, de wenkbrauwen fronsende.

"Och kom! hecht toch niet aan dat loos alarm, dat kapitein Adam heeft gemaakt."

„Loos alarm! 't is mogelijk; sinds ik er zelf niet bij was, kan ik dit niet beslissen; maar ik weet welke pretensiën Hohenlo voedt sinds zijn huwelijk. En als Breda hem en zijn krijgsvolk inneemt, mag de Prins op zijne hoede zijn.”

„De Prins is op zijne hoede, geloof mij! en voor uwe belangen is gezorgd.”

„De Sergeant-Majoor Charles Lambert is mij getrouwd tot in den dood; dat weet ik!” sprak Héraugière halflied en als voor zich zelf alleen.

„En Maurits heeft uw zwager Groeneveld tot Gouverneur van de vesting aangesteld in uwe absentie.”

„Die tijding kwam niet tot mij,” hernam Héraugière zichtbaar verruimd.

„Toch is er een bode herwaarts heengezonden; maar dat is niet de eenige, die nu tusschen Breda en Hoey zal blijven steken! Nu, luister naar mijne idylle! Toen ik bemerkte, dat ik geen honderd ruiters met hunne paarden van Paul kon loskrijgen, begreep ik dat de vijftig, waarover ik zelf nog te beschikken had, te weinig waren, of eigenlijk te veel. Maar ik had het er nu eenmaal op gezet om te gaan, en ik ben eigenlijk gedeserteerd!”

„Gedeserteerd!! Ritmeester Bacx!” en over de sombere trekken van Héraugière gleed een glimlach bij dien inval.

„En met de wapenen nog wel,” hernam deze, ook lachende, en haalde zijn degen te voorschijn uit de wijde Zeeuwsche boksen.

„Avonturier!” lachte Héraugière.

„Mijn Hemel! ja! noem het zooals gij wilt. Een onweersaanbare aandrift om uw lot te deelen joeg mij herwaarts. Paul zou mij het gevaarlijke pleziertochtje nooit hebben toegestaan; dus verheelde ik hem mijn voornemen, verliet de vesting, onder pretekst eenig volk van de onzen na te zitten, dat aan 't moeskoppen was geraakt, en zond finaal mijn ruiters weg met een boodschap aan mijn broeder, opdat hij zich niet ongerust zou maken. Tot aan Tongeren toe kon ik het te paard houden; vandaar af heb ik het te voet gedaan, met wisseling van voor- en tegenspoed; ten laatste trof ik in een dorp langs de Maas, tusschen Luik en Hoey, een Maastrichtschen schipper, die naar Namen moest en die er geen bezwaar in zag mij tot Amy in te nemen. Met gezwollen wateren en de hier en daar opgekruide ijsschotsen, kan ik niet zeggen dat het een lustige spelevaart was; maar toch kwam ik tot Amy! Gij weet, dat er Spanjaards liggen...”

„Die gij vermijden of verschalken kondt?”

„Och, een man alleen komt licht door; maar daar ik niet wist, dat zij zoo dicht om 't kasteel lagen, als ik nu heb bemerkt, had ik nog al met bezwaren te kampen. De storm en de sneeuwjacht kwamen mij ten goede. Niemand was buiten, die 't recht had

binnen te blijven, en er werd achteloos wacht gehouden. Oef! wat het geweest zou zijn, had ik mijn cornet ruiters met mij gehad! Wij hadden iets kunnen wagen!"

"Gij zijt er zelf, dat is waarlijk al meer dan ik wachten kon," hernam Héraugière, hem de hand drukkende, "meer dan ik mag aannemen," vervolgde hij; "want hoe welkom gij mij ook zijt, ik moet u terugzenden."

"Goed zoo! dan zendt gij mij den dood in de kaken; want al schertste ik er mee, zoo heel licht viel mij de tocht niet, en wat eens gelukt, is niet voor de tweede maal gewaarborgd!..."

"Het zou zijn om het ergere te mijden," hervatte Héraugière somber.

"Het ergere! het ergere van den dood is de oneer, en daarvan zal ik toch wel geen gevaar loopen, als ik het lot van Héraugière deel!"

"Wie weet!... ik begin op iedere mogelijkheid verdacht te zijn, nu zij, die mij helpen en steunen moeten, mij in den steek laten; nu door allerlei tegenspoed, schoon niet door mijne schuld, de onderneming zoo deerlijk mislukt is; daarom zeg ik, stad en kasteel Hoey kosten ons reeds te veel; moet dan ook nog de inzet voor zoo slechte kans worden verhoogd met het lijf en leven van ritmeester Marcelis Baex! Mag ik dat toestaan?"

"Kom, kom, Mijnheer de Gouverneur van Hoey! wat zijn dat voor aarzelingen! Wie 't gevaar vreest zou altijd thuisblijven. En daarbij, wees gerust, ik ben kogelvrij! Gij schudt ongeloofig het hoofd; maar het is zooals ik zeg. De looden last van een helm is me tegen. Ik draag nooit anders dan een kastoren hoed. Meermalen is 't gebeurd, dat er een kogel door floot; mij echter was geen haar gezegd; als men daarna niet een weinig op zijn geluk..."

"Zondigen kon!" viel Héraugière in; "maar het zij zoo! er is niet meer tegen te doen; ik moet uwe vrijwillige toewijding aannemen..."

"Tenzij ik u overlast doe, en één mond meer u te veel is," schertste Baex.

"O! wat dat aangaat, levensmiddelen hebben wij in overvloed. Ik heb weten te zorgen, zooals ik nu te laat bemerk met overtreding van een verbod, door den Raad van State uitgevaardigd, het weloverlegd verbod, Marcelis! om hier de lieden niet te brandschatten! De officiële missive is mij gelukkig wat laat geworden, nota bene toen La Motte al hier was, die mij het werk uit de hand heeft genomen. Maar ik ben een onhoffelijk gastheer; zeker hebt gij nevens vermoedenissen ontberingen uit te staan gehad. Ik zal u den Bourgonje laten proeven uit de kelders van Mijnheer den Abt St. Lambert."

En Héraugière bracht een zware bronzen tafelschel in beweging,

die den vorm van een mijter droeg en zeker afkomstig was van de hoogwaardige bezitters des kasteels.

Meester Halewijn, Héraugière „camerlinck“, kwam zich op dat sein vertoonen, en kreeg den last voor het noodige te zorgen.

Weldra keerde hij terug met een kruik wijn, zilveren bekers, waarop het wapen van Héraugière was gegraveerd, tinnen schotels met grof brood, zooals dat in de vesting gebakken werd, koud schapenvleesch en gesneden ham, waarop Bacx aanviel met den Gargantua. Halewijn stak intusschen een koperen hanglamp aan, met drievoudige pit, die misschien al een paar honderd jaren van dezelfde zoldering haar licht had laten schijnen.

Toen de kamerdienaar hen verlaten had, hervatte Héraugière: „Zoo 't uwe ambitie is, nobele ritmeester! om uwe krachten te wijden aan eene hopelooze zaak, zijt gij hier goed terecht.”

„Bah! niets is hopeloos, wat nog niet opgegeven is, de kansen kunnen keeren...”

„O, gewis! als de krijgskans keert, is er hier nog niets verloren... Brengt gij mij mogelijk goede tijding uit Holland; weet gij iets van hun voornemen tot ontzet?”

„Ik mag u met geene ijdele hoop misleiden. Er is veel sprake in Holland van 't kasteel Hoey en zijn bevelhebber, maar men hoort geen gewag maken van voornemen tot ontzet. En inderdaad, in dit jaargetijde is er ook niet aan te denken; de rivieren zijn zoo hoog gezwollen met den dooi; de laatste stormen hebben zooveel schade gebracht aan de dijken, dat al het land tusschen Maas, Waal en Merwe onder water staat, en de nood zoo hoog gerezen is, dat men niet weet hoe er in te voorzien. Ons volk is nog uit Bergen-op-zoom getrokken naar de omstreken van Hulst om de contributiën te innen. Gij weet hoe de soldaat vlamt op zulke excursiën, en toch, welhaast moest men onverrichterzake keeren; men had over land scheep kunnen gaan, zoo hoog stond het water.”

„En nog, als het water het eenige beletsel ware!” verzuchtte Héraugière; „een gunstige wending van wind en stroom, de gloed der liefelijke lentezon! Wij hebben in 't eind Maart...”

„Gij ziet het goed! er is meer: men ziet de noodwendigheid niet in, u zoo ras ter hulp te komen: men hoopt op Frankrijk, dat gouden bergen heeft beloofd; men weet in den Haag niet wat wij te Bergen-op-Zoom vernamen: hoe de Italianen ontrouw zijn geworden aan hun traktaat; men steunt er op dat de Hertog van Bouillon uit Sedan op zal rukken met de toegezegde hulptroepen, en men bouwt bovenal op 't geen gij, naar de sprake gaat, aan Prins Maurits hebt geschreven, dat de vesting niet slechts onneembaar, maar zelfs ongenaakbaar is.”

„Zoo maakt men er rekening op, dat ik hier het beleg van Troye zal kunnen nabootsen!”

„Uit vriendschap zeg mij, Héraugière, is het waar dat gij iets dergelijks aan den Prins geantwoord hebt, op zijne vraag of de vesting houdbaar was?" vroeg Bacx met bezorgdheid.

„Zeer zeker, dat heb ik geantwoord!" hernam Héraugière levendig; „welk ander antwoord had ik kunnen en moeten geven?"

„En hebt gij die overtuiging nóg?"

„Ik heb die nooit gehad! Gij kent immers zelf de gelegenheid hier; het kasteel is allermeeest sterk door de ligging; ook heeft men op de ongenaakbaarheid zoo gerekend, dat er geene eigenlijke vestingwerken zijn aangelegd. Ik heb in zoo korten tijd op dit punt niets kunnen verhelpen; en nu, wat de vastigheid der torens en muren betreft, ik ben er niet al te zeker van; dit arendsnest is al zoo oud; men weet niet hoe de vazallen hunne bisschoppen bediend hebben, toen zij hun heerendiensten verleenden: de ervaring zal 't moeten leeren..."

„Maar, vergeef mij! Commandant, als dit uwe zienswijze is, hoe hebt gij dan zoo vermetel een antwoord kunnen geven, dat men later eene misleiding zal noemen..."

„Luister, ritmeester! Ik zal u *le fin mot* van het raadsel geven. Toen de Prins te Breda kwam, om betere correspondentie met mij te Hoey te kunnen houden, kon Zijne Excellentie niet weten wat ik wist, dat namelijk de Spanjaarden al zoover voortgerukt waren, dat zij die correspondentie hoogst onveilig maakten, zoo niet gansch beletten zouden. De Prins deelde mij mede dat de Luiksche gezanten reeds in den Haag waren, met hunne aanklacht tegen mij en hunne vorderingen aan de Algemeene Staten; dat van mijn antwoord het bescheid zou afhangen, dat men dien Heeren zou meegeven. Verplaats u nu in mijn toestand. Deel ik mijne innerlijkste gedachte mede, en valt dat schrijven den vijand in handen, dan rekent hij al terstond op mijne zwakheid en valt mij aan met alle macht, in plaats van, zooals nu, uit de verte op mij te loeren. Komt het daarentegen tot den Prins, dan had deze niet anders kunnen doen dan zulk schrijven aan de Generale Staten mee te deelen, die er zeer zeker niet door bewogen zouden worden, mij des te krachtiger hulp te zenden, naarmate het hachelijker stond met mijne verovering, maar wie dat integendeel stemmen zou om de gezanten gunstig aan te hooren en haastiglijk een akkoord met hen te treffen, dat voor mij, die van alles openlijk de verantwoordelijkheid droeg, de smadelijkste en smartelijkste uitkomst zou zijn. Liever geef ik het kasteel over aan den Spanjaard, en mij zelven in zijne handen na het eerste schot, zoo ik vreezen moest dat ik het later aan den bisschop zou moeten restitueeren op bevel Hunner Hoog Mogenden. Zulk eene scherpe veroordeeling mijner daad, na al de teleurstelling die ik in dezen reeds ondervond, zou ik niet kunnen dragen; daarom schreef ik stouter en

fierder aan den Prins, dan ik het wellicht had moeten doen, hopeno nog altoos dat mij de ondersteuning zou worden, die mij was toegezegd, en dat de gebeurtenissen mijne uitspraak zouden bevestigen."

"De Prins verkeert alzoo in dezelfde dwaling?" zei Baex met zekere spanning.

"Gewisselijk neen! Bijna gelijktijdig, zoo haast ik hem hier konde missen, zond ik luitenant Paets naar Breda aan Zijne Prinselijke Excellentie met order dezen na te reizen, waar hij zich ook mocht bevinden, zoo hij die stad mocht verlaten hebben. Paets is een oude getrouwe, die volkomen door mij was ingelicht van alles wat hier omging, en van mijn eigen gevoelen daarover, van den staat, waarin ik de vesting had gevonden, van de weinige gelegenheid die ik had, haar te versterken, van alles, in één woord, dat mij op 't harte lag, en dat ik zelf aan den Prins zou hebben geopenbaard, als een onderhoud mogelijk ware geweest, maar waarvan ik om niets ter wereld zwart op wit had willen geven. Maurits is zoo goed onderriocht als gij en ik; hij kent mijne voornemens, mijne beweegredenen, en, ik ben er overtuigd van, dat hij, ondanks die kennis, of eigenlijk juist daarom, in gemeenschap met zekere leden uit de Staten van Holland, u bekend, alles in 't werk zal stellen om de Algemeene Staten te weerhouden van een desavouement mijner handelingen, de bitterste beschaming die men mij zou kunnen aandoen."

"Vrees die ook niet meer; de Generale Staten *zijn* nu zelf reeds te ver gegaan, om u te kunnen verloochenen. Nu zij eenmaal zijn aangevangen met de klachten der bisschoppelijke gezanten te beantwoorden door tegenklachten over diens schending der neutraliteit, in plaats van in te stemmen met hunne veroordeeling uwer daad; nu zij kennelijk met voorbedachten rade de zaak op de lange baan schuiven, en duidelijk laten bemerken dat zij de eens gegrepen prooi niet willens zijn los te laten, nu hebben ze eigenlijk de verantwoordelijkheid daarvan overgenomen, en nu kunnen zij een tractaat maken, dat is zoo, maar geenszins zulk een, dat ergerlijk of krenkend zou zijn voor u!"

"Nu, Gode zij dank! Marcelis, mijn vriend! gij weet niet hoe gij mij verlucht hebt met deze mededeelingen. Ik krijg geene tijding meer; geen antwoord in 't geheel, hoewel ik bode op bode heb afgezonden; ik begrijp nu wel waarom: de communicatie is gansch gestremd; doch niets hoorende, en daarenboven geene hulp ontvangende, zooals ik verwacht had, achtte ik mij reeds opgeofferd, en daarom; ik belijde het u, mijn vriend! ging ik om met sombere, zeer sombere voornemens. Want in trouwe, als men mij gebiedt het kasteel aan den Bisschop terug te geven, dan zie ik niet, waarom men mij niet evengoed als roover en strooper

zou ophangen, waar Ernestus zegt mij voor te houden. Men moet mij maintineeren of condemneeren, er is hier geen midden!"

"En dan zou Héraugière, dan zou de Gouverneur van Breda, die weet welk een aanzien, welk een invloed hij houdt in Holland, hoezeer hij geliefd is door den Prins, en ontzien onder allen, dan zou deze vreezen voor het laatste, en zich door die hersenschimmige onrust tot de diepste neerslachtigheid laten neerrukken!"

Héraugière glimlachte met tranen in het oog. "Gij weet niet wat de eenzaamheid en de afmattende werkeloosheid, waarin ik verkeer, van schadelijken invloed kan zijn op ziel en lichaam beide! Al bracht gij mij niets aan dan den troost van uw bijzijn, Baex! reeds daarom zou ik uw edelmoedig besluit, om hier te komen, zegenen!"

"En toch... gij wildet mij wegzenden," hernam Baex, zacht verwijtend.

"Uit vriendschap voor u, uit dankbaarheid voor uwe komst."

"En nu, Commandant, waar gij door minder zwarten bril ziet, wil mij zeggen of gij nog altoos de zaak hier zoo hopeloos beschouwt?"

"Ik zeide 't u immers reeds straks; er is nog niets gebeurd, om mijn stout beweren te logenstraffen. De Spanjaard heeft nog geen steen van de vesting; hij heeft zelfs nog niet ondernomen die te naderen, zoozeer gevoelt hij zich zelf zeker afgeschrikt door hare ongenaakbaarheid. Wij *weten*, zij is slechts schijnbaar, vooral voor hen die de stad bezitten, maar dat valt hun niet in 't oog, en tenzij ze geschut weten te planten op de rotsen, iets wat ik een mirakel zou achten, door hunne heiligen gewerkt, zullen zij 't kasteel niet eens kunnen beschieten. Kwam het daartoe, dan wil ik voor niets instaan... maar het schijnt dat zij mij liever opgesloten houden, al nauwer, en nauwer en er op rekenen, dat ik mij door ongeduld zal laten vervoeren tot een overijlden uitval, waarvan zij gebruik zouden maken; doch de oude rat zal in dien val niet loopen. Ik neem exempel aan hun geduld, aan hunne roerloosheid, en heb wel hope daarvan de vrucht te genieten, mits die nog wat aanhoude. Wij hebben in 't eind de lentemaand; haar grillige aard brengt ons mogelijk na de stormen en de sneeuwjacht, liefelijke zon en milde lucht; dan drogen de landen wel spoedig en zullen de wegen niet meer ontoegankelijk zijn. Als de Staten in de zaak gehandeld zullen hebben zooals gij zegt, dan moeten zij mij te hulp komen, zoo ras er occasie toe is. De Hertog van Bouillon behoeft zelfs niet op gedroogde landen te wachten, om door Luxemburg herwaarts heen te komen; hij zal niet eeuwiglijk toeven en met woorden pralen zonder daden; ik heb hem een bode gezonden om aan te porren tot de komst van de beloofde duizend ruiters, die geen gewone is."

„Ik rade wien gij bedoelt! uw onvergelykelijke Rosse Jan.”

„Juist! hij zal de zaak weten aan te dringen met de lakonieke overredingskracht, hem eigen. Bouillon moet komen, als hij mijn nood kent, zoo hij geen *Brouillon* en weerhaan wil worden bijgenaamd. Dat nu de Spanjaard maar blijve waar hij is, tot zoo lang... en, ik heb er wel hope op. Reken maar na, wij hebben morgen reeds Donderdag. Vrijdag en Zaterdag zijn kerk- en vastendagen, die zullen omgaan met biechten en boetedoening; dan hebben wij Palmzondag; zij zullen de stille week niet ontheiligen door een aanval tegen de vesting; reeds nu hebben zeker de priesters onder hen meer macht dan de officieren. Zoo bereiken wij Paschen, twee zondagen, om vreugde te bedrijven en goede sier te houden na de onthouding der vasten; binnen acht of tien dagen kan Bouillon hier wezen, en er veel gebeurd zijn; welk een triomf, als wij ze nog ten aftocht dwongen! Dan zou Hoey eerst in waarheid ons zijn, en wie weet of Luik, ons hier machtig wetende niet volgde,” ging Héraugière voort met de levendigheid en veerkrachtigheid van geest, hem eigen, en nu zelf zich toegevende aan illusiën, die hij in anderen veroordeelde.

„Wel, ik deel van ganser harte uw goeden moed en hope; wie weet, of ik nog niet hier ben om groote dingen te zien.”

„En mee te doen! Als er iets verricht moet worden, ben ik daarvan wel zeker! Maar wie daar? Sergeant Wouter Willemsz?” viel Héraugière zich zelve in de rede; „die komt zeker het parool vragen?”

„Om u te dienen, Commandant!” sprak deze, meer vooruitredende.

„Voor heden kan het geen ander zijn dan: ritmeester Bacx!” hernam Héraugière, met een vergenoegden zijblik op zijn gast.

„Leve ritmeester Bacx!” riep Wouter Willemsz: „het gerucht is de vesting al rond; de schildwachten hebben geklapt. En het contrasein, Commandant?”

„Gij zijt zoo schrander, mijn brave Sergeant; ik geef het u te raden.”

„Moed en vertrouwen?” sprak Wouter Willemsz vragenderwijs.

„Zoo zal 't zijn!” stemde Héraugière in met een glimlach.

„Commandant! er is nog iets... de wachtmeester laat u waarschuwen, dat zich een trompetter heeft aangemeld, toegang vragende tot het kasteel voor een persoon van kwaliteit, door den Prins-Bisschop gezonden, en die als parlementair wenscht erkend en bejegend te worden: de wachtmeester laat vragen of Mijnheer de Gouveneur er zwaarigheid in ziet hem binnen te laten met de gebruikelijke formaliteiten?”

„Geene zwaarigheid. Men geleide den edelman herwaarts en handele met den trompetter naar behooren; alleen strengte

waakzaamheid; zulk een bezoek in den avond is vreemd."

"Men zal ze geen oogenblik uit het oog verliezen. De wachtmeester wil het volk veel rumoer laten maken, opdat zij een goed denkbeeld krijgen van de sterkte der bezetting; geblinddoekt merken zij er toch niets van."

"Ritmeester Bacx is hier; die geldt ons een vaan ruiters," lachte Héraugière.

"Ik zal de soldaten laten snoeven, dat de ritmeester gekomen is *met* een vaan ruiters!" beloofde Wouter Willemsz, en verwijderde zich met den militairen groet.

"Het wordt mij bang van die groote verwachtingen, die ik alleen toch niet zal kunnen vervullen," sprak Bacx, "en gij die ze nog vleit...!"

"*On ne prête qu'aux riches*," hernam Héraugière, terwijl hij opnieuw de schel in beweging bracht; zijn kamerdienaar Halewijn, op dat sein toegeschoten, kreeg bevel hem te helpen kleeden.

"Vindt gij dat ook niet, ritmeester! de zending van den Bisschop, wie hij dan ook zij, en wat hij brenge, moet den bevelhebber van Hoey niet zien in een huispels gewikkeld; hij mocht hem eens houden voor een verwijfden suffer?"

"Dan zou hij wel een slecht physionomekenner moeten zijn," merkte Bacx aan; "toch stem ik toe dat de wapenrusting u beter staat, en in dezen ook beter past."

"Bacx had gelijk. Héraugière was weer geheel zich zelf, toen hij in krijgsgewaad, den degen op zijde, zich staande hield voor zijn armstoel, om den gezant van den Prins-Bisschop te ontvangen, die welhaast door kapitein Mario werd binnengeleid.

Eer wij mee aanhooren wat hij te zeggen heeft, willen wij omzien naar Gerard de Preys, wiens gedaanteverwisseling zonderling genoeg schijnt om eene verklaring noodig te hebben.

Een der eerste vragen, die Héraugière bij het weerzien aan Frank de Preys had gericht, was geweest naar zijn broeder. Het antwoord was diens gewone droeve verzuchting; Gerard was nog in leven, maar krank, krank naar de ziel."

"Wees gerust, ik zal zijn geneesmeester zijn!" had Héraugière getroost, maar Frank smeekte hem dringend den ongelukkigen lijder aan zich zelf over te laten; Rosse Jan, de man die van alles verstand had, gaf nog hoop op herstel onder deze voorwaarde, en Paets, mede ondervraagd, gaf evenzeer ontwijkende antwoorden, en smeekte als hooge gunst, dat de bevelhebber der vesting de zonderlingheden van zijn ongelukkigen schoonzoon door de vingers wilde zien, voor 't geval dat deze hem onder de oogen kwam, en zich gedragen of hij hem niet herkende. "Ik zelf handel dus," voegde de kloeke luitenant er bij, met tranen in het manlijk oog, "en dit is de eenige weldaad die men hem

kan bewijzen; dus onopgemerkt blijft hij rustig : zoo ik hem vóór u brengen moest, zou de stille verbijstering tot razernij stijgen."

Héraugière had die sombere mededeelingen met diep leedgevoel aangehoord, en beloofde zich te onthouden. Dat viel hem te lichter, naarmate hij in de vesting zoowel als daarbuiten in de stad reeds terstond zooveel te doen vond, zooveel wat zijne aandacht vroeg en zijne ingespannen opmerkzaamheid eischte, dat de sombere figuur van zijn waanzinnigen edelman geheel naar den achtergrond werd gedrongen.

De ongelukkige Gerard de Preys genoot alzoo het treurige voorrecht, ongestoord om te dolen, zonder dat iemand zich zijner aantrok. De soldaten die hem dicht in zijne pij gehuld over de binnenplaats naar de kapel heen zagen sluipen, lieten hem ongemoeid, ten deele uit deernis, ten deele uit bijgeloof, dat van den krankzinnige terugschrikt. Hij bewoonde nu het bovengedeelte van den ouden wachttoren, waar Paets hem van het noodige liet voorzien. Maar de Preys was *niet* krankzinnig, zooals wij reeds ontwaarden; hij werd alleen vervolgd door een *idée fixe*, dat hem schuw en gejaagd maakte; hij leefde voortdurend onder den slag van angst en vreeze, onder de pijniging der bitterste wroegingen, waartegen hij zijne toevlucht zocht in onthouding en lichaamskastijding, die den kranken geest nog dieper moesten neerbuigen en het laatste vonkje gezond verstand dreigde uit te blusschen, en de volstreckte afzondering, waarin men hem toeliet zich terug te trekken, leidde meer om die rampzalige gemoedsgesteldheid te onderhouden, dan haar te genezen, zooals men gehoopt had.

Onder allerlei beslommeringen en in 't afzijn van Frank de Preys, destijds naar den Haag gezonden, was de Gouverneur van Hoey zelfs de belofte vergeten aan dezen gedaan, toen hij op zekeren morgen, in de vroegte door de opene galerij gaande, die naar de kapel voerde, een monnik daarlangs zag sluipen, kennelijk met het oogmerk naar binnen te gaan. Dit was licht te doen; sinds alle kerksieraden en misgereedschap daaruit weggenomen waren, bleef zij openstaan, vermoedelijk omdat het ruwe soldatenvolk de sluiting onbruikbaar had gemaakt. Was alles op het kasteel eens geregeld, dan zou zij mogelijk tot den dienst der Calvinisten worden ingericht, maar Héraugière voelde er zich nog niet genoeg thuis om een prediker uit Breda te 'ontbieden; en de arme waanzinnige was de eenige, die er op zijne wijze aanbidden kwam. Er was toch nog een altaar; er waren toch nog beelden in de nissen; voor hem moest het nog heilige plaats zijn. Ditmaal zou hij er niet binnengaan. Met een : „Halt! ellendige monnik! Wat verstout gij u?" stelde Héraugière zich in zijn weg, hem bij den arm vattende. Met een kreet van ontzetting

stortte de ongelukkige aan zijne voeten; hij had Héraugière herkend.

„Wie zijt gij? Wat doet gij hier?” vroeg deze, die een vermomden spion meende gevat te hebben.

„Barmhartigheid! Kapitein Héraugière! ik ben de rampzalige Gerard de Preys!” riep deze, sidderend de smeekende handen omhoog heffend; en de monnikskap viel terug en het deerlijk misvormde, vermagerde gelaat van den voormaals zoo kloeken, fieren edelman kwam ten volle uit. Toen eerst herinnerde Héraugière zich zijne belofte en wat men gezegd had van den dolende in de monnikspij. Maar het was te laat; de schok was nu toegebracht, en hij wilde beproeven of het niet strekken kon ter genezing.

„Gerard de Preys! mijn vriend! mijn getrouwe dienaar! dat is niet de plaats die u voegt! Kom aan mijn hart en zoek daar eene toevlucht voor al wat u kwelt!” riep Héraugière, de armen uitbreidende, opdat hij er zich in zou werpen.

Maar de Preys bedekte zich het aangezicht met beide handen en sprak alleen: „O! 't is het oordeel Gods, dat ik niet meer kan, niet meer mag, niet meer durf!”

„Weg met al die aarzeling! ik begeer het!” en Héraugière hief hem op, ondanks zijn tegenstreven, en drukte hem aan zijne borst.

Toen stroomden er brandende tranen over die dorre, vermagerde kaken; maar den aandrang van die liefde kon de verdoolde niet weerstaan. Hij liet het matte hoofd eene wijle rusten tegen den schouder van den vriend, voor wiens aanblik hij zooeven had gesidderd; maar, als berouwde hem reeds terstond het toegeven aan een zachter gevoel, hief hij het op en trachtte zich los te wringen, terwijl hij met gesmoorde stem uitriep: „Waartoe den Hemel gezien, als men ter helle behoort! Gij zult mij verstooten, met afschuw van u stooten, als gij weten zult wie ik ben, en wat ik tegen u heb gepleegd!”

„Gij vergist u, ik weet alles!”

„En toch, toch zoudt gij kunnen vergeven! Onmogelijk! Héraugière zou zwak zijn?”

„Het is geen zwakheid, Gerard de Preys! Het is billijkheid. Is het aan mij, om u hard te vallen dat gij bezweken zijt voor de verzoeken, waarin ik u had geleid? Uit getrouwheid aan onze cause, uit vriendschap voor mij, hebt gij eene taak op u genomen, niet berekend voor uw karakter; gij zijt gestruikeld, gevallen...”

„Zoo laag! zoo diep! dat er voor mij geen opheffen mogelijk is uit deze diepte!” hervatte Gerard, met eene schrille, schreiende stem. En de hand voor de oogen brengende: „Wie mij gezegd had, dat ik u, u zou kunnen weerzien, zonder van smart en beschaming

te sterven . . . En nu, daar sta ik en het bloed is mij niet in de aderen gestold van ijzing: het hart bonst mij of het uit het lijf wilde springen, en het voorhoofd gloeit, alsof er vuur brandt in de hersenen. Weet ik het dan niet meer, wie ik ben, en wat mij toekomt? Gerard de Preys de rampzaligste, de verachtelijkste onder de menschenkinderen, uitgeworpen en vertreden door ieder wie hem kent en die het waardig is: die niets waardig is dan dat . . . ! O! die zekerheid heeft mij gedreven, mijne toevlucht te zoeken in het eenige wat mij paste, het eenige wat mij rust kon geven, de zelfvernietiging van den monnik! Men meent hier, dat ik krankzinnig ben; maar, geloof mij, ik ben het niet! alleen ik ontvlood de menschen, omdat ik mij diep onder de aarde wilde verbergen voor ieders blik, omdat ik niet meer waardig ben de hand van een eerlijk krijgsman aan te raken, en gij, gij dwingt mij aan uwe borst te rusten! Gij vat als een broeder mijn arm onder den uwen! Hoe kunt gij, een fier soldaat, een waardig edelman, mijne schuld dus gering achten! Weet gij het dan niet? Ik ben een dubbele verrader! . . ."

"Ik acht uwe schuld niet gering, Gerard de Preys! maar ik heb er deel aan; zoo past mij minder dan iemand on vergeefflijkheid. Ik heb een fijngevoelend edelman als spion gebruikt, omdat zijn hart innig aan mij verknocht was. Ik had op zulken band niet moeten zien! Ik had eenvoudig naar taaie zenuwen moeten vragen; ik had Paets moeten zenden, en niet Gerard de Preys, ziedaar de fout!"

"Nee! nee! 't is goed, dat gij uw getrouwen Paets hebt gespaard. Hij had zich laten doodmartelen en zou gezwezen hebben; ik . . . ik ellendige! heb niet eens den aanvang der folteringen afgewacht; reeds het aanzien der marteltuigen was mij genoeg om alles te bekennen, alles te verraden — mijne zending, uwe voornemens — alles! alles! en zoo is na verloop van vele jaren hunne waakzaamheid verslapt. Hoe meent men dat een eerlijk man als Paets, op een schoonzoon als ik ben, zal neerzien? Ziet gij wel, dat het mij nu voortaan onmogelijk is te leven onder mijne vroegere krijgsmakkers! God zij geloofd! zij zoeken mij niet onder dit verachtelijk gewaad; wisten zij wat verworping er onder wegschool! . . . De bisschoppelijken zelf die toch winst meenden te doen met mijn verraad, wierpen woorden mij toe, die mij een vunzig hol onder den grond deden verkiezen boven een geschikt menschelijk verblijf in hun midden. Levend begraven, leefde ik nog mij zelven in den weg, totdat ik de ingeving kreeg, met al mijne ellende onder dit kleed weg te schuilen! Hoe ik ze aangreep met de verrukking van den drenkeling, die de reddende koorde vat, die grove pij, die de naakte leden schuurt, kleed van rouw en boete, lijkkleed van den natuurlijken mensch, dat zelfs in het graf niet wordt afgelegd, en dat eischen stelt van zelfvernietiging."

tiging, van dagelijksche dooding des vleeschens, die mij aanlokten. Helaas! helaas! minder om God te zoeken, dan om mij zelven te ontvlieden! Zoo diep in 't stof gebukt, kon geene vernedering mij treffen! Dierbaar, dierbaar kleed! gij hebt mij geleerd onder hoon en bespotting te zwijgen!" viel hij op eens uit tot zijne pij, zijne handen over de borst kruisende met eene heftigheid, alsof die hem tot schild moesten strekken tegen een werkelijken aanval. Daarop met eene stem, als onder snikken verstikt, hervatte hij tot Héraugière: „Begrijpt gij het nu: alleen als monnik kan ik nóg leven, sinds ik door mijne lafhartigheid verbeurd heb als krijgsman, als edelman te sterven!"

En als vermoeid onder het torsen van zijn eigen lichaam, wierp Gerard de Preys zich neer op den vlakken grond, met het aangezicht ter aarde gekeerd.

Héraugière had hem al sprekende in een der vertrekken gevoerd, waar vroeger het logies was van den bisschoppelijken bevelhebber. De opene galerij was de plaats niet, voor zulke bekentenissen, als hij had weten uit te lokken. Héraugière was een goed menschenkenner, en hij had een diepen blik geslagen in de schuilhoeken van deze lijdende ziel. Hetgeen anderen zou misleiden hebben, bedroog hem niet. Onder het levendig berouw en het diepste schuldgevoel school nog iets anders: de fierheid van een gemoed, dat zich niet aan de krenkingen, niet aan de schande wilde onderwerpen, die het toch wist te hebben verdiend; een hart, dat doodbloede aan kwetsuren, welke het meende te kunnen heelen, door ze te verloochenen. Ootmoed lag er zeker in de tot vromen ernst gestemde ziel van Gerard de Preys, ootmoed voor God, maar daarnevens, daartusschen door, gloorde nog in die borst een vonk van dat eergevoel, dat den edelman, den krijgsman placht te bezielen, te smartelijker geprikkeld door iedere ruwe krenking, daar het geweten voorschreef er het hoofd zwijgend onder te buigen. Daar school veel menschelijks in de keuze van hem, die, zich zelf bedriegende, waande eene bovenmenschelijke roeping te volgen. Héraugière, wiens blik door de belangstelling der innigste deernis was gescherpt, wist dit onderscheid te vatten en nam zich voor deze kennis toe te passen. Zelfs in dat onzinnige neerstorten op den grond, als verpletterd onder het wicht van zijne eigene rampzaligheid, waarin een oppervlakkiger toeschouwer een nieuwe vlaag van waanzin zou hebben gezien, raadde Héraugière de trilling van aandoeningen, die zich verbergen wilden, omdat zij geen recht meer hadden van te bestaan.

„Hef u op, Gerard de Preys! dit verbeurde voorrecht kunt gij u herwinnen!" sprak hij met zekeren nadruk.

„Onmogelijk! onmogelijk!" kreet de ander dof. „Ik heb gelofte gedaan in het stof der vernedering te blijven liggen voor het

oog der menschen, om genade te vinden voor het oog van God. Meineed is schuld voor den allerhoogste, en ik pleegde die tweemaal wetens en willens."

"Zoo! hebt gij werkelijk kloostergelofte gedaan?" vroeg Héraugièr koel. "Bij welke orde?"

"Ik zou in die der Bedelmonniken zijn getreden, maar het bemachtigen van de vesting is tussehenbeide gekomen. Ik bereidde mij voor . . . ik heb beloofd, plechtig beloofd . . ."

"Aan wien beloofd?"

"Aan den eenigen, die zich mijner aantrok, die mij begreep en mij steunde, aan een vriend, aan een priester."

"Ik verklaar mij zeer goed, dat gij in de zielsstemming hebt verkeerd om die belofte te doen, en zonder door priesterdwang daartoe geperst te zijn; alleen moet ik u herinneren, dat zij niet gelden kan voor God, juist omdat zij meineed is." Bij die laatste woorden hief de Preys het hoofd op en zag Héraugièr aan met sprekenden blik, als door een plotseling licht getroffen. Reeds volgde hij werktuigelijk de vingerwijzing van Héraugièr, die hem gebod zich tegenover hem neer te zetten.

"Wel zeker, ongelukkige verblinde!" vervolgde deze, hem strak aanziende, als om de gewaarwordingen, die hij opwekte, nauwkeurig gade te slaan. "Ik spreek niet eens van den meineed jegens uwe echtgenoot, de moeder uwer kinderen . . . die nog telken dage de bede opzendt tot God voor uwe wederkomst."

"Dat ik ze liefhad, weet Hij en gij ook!" viel hier de Preys in, terwijl een helder vocht zijne groote donkere oogen vulde. "Maar . . . ik kon toch niets meer voor haar zijn . . . ik was voor het leven van haar gescheiden."

"Ook laat ik dit daar; zie hoe gij het nu met uw hart, met uwe consciëntie overeenbrengt, waar hereeniging mogelijk is; maar er is iets wat mij aangaat en wat ik zwaarder neem. Mij hebt gij een eed gedaan! mij een eed, die alle verdere belofte, daartegen strijdende, ongeldig maakt; ik weet, er ligt ontrouw uwerzijds tussehen, maar dat verzwakt mijne aanspraak niet. Ik, die hier voor u sta, ik heb u nooit ontslagen; in mijn dienst waart gij, als edelman, als krijgsman, toen ik u herwaarts zond. Na vier jaren zijn wij weer samen, en ik eisch u op om uw dienst te hervatten. Ik vraag niet naar 't geen daartussehen ligt; zoo ik er naar vraag, is het om het uitgewist te zien, en daarom zeg ik u, Gerard de Preys! weg met die monnikspij, die u niet voegt! Ik heb een soldaat uitgezonden, en ik wil een soldaat weerzien!"

Onbeschrijfelijk was de indruk door deze toespraak op den diepgezonken, aan zich zelve vertwijfelenden edelman teweeggebracht. De nevelen, die hem het gemoed hadden verduisterd, schenen op te klaren; het „onmogelijk! onmogelijk!" gleed niet

meer van zijne lippen, maar een smartelijk: „Ik weer leven onder de anderen! Ik... en waartoe, opdat ieder mijner krijgsmakkers beurt voor beurt mij den rug zoude toewenden en ik het: „lafhartige! eerlooze!” uit hunne oogen zou lezen, al weerhield zich ook de tong het te uiten, in volgzzaamheid aan uw wil.”

„Zeker neen!” hernam Héraugière, „niet aldus moet het zijn! Wel is uw vergrijp slechts aan enkelen hier bekend, en die enkelen weten het met een verschoonend oog te zien; maar dit is voor u, voor u zelf niet genoeg, en al ware het slechts één eenige, al ware die eenige Charles Héraugière, toch moet er eere herstelling plaats vinden, zult gij zelf de vrijmoedigheid hebben om uwe plaats, uw rang weer in te nemen in onzen kring!”

Al sprekende had Héraugière eene schel doen klinken. Aan zijn kamerdienaar, die binnenkwam, gaf hij fluisterend eenige bevelen; daarop keerde hij zich weer tot de Preys, die in de heftigste beweging, hoewel onder uiterlijke roerloosheid, was blijven zitten op de plaats hem door Héraugière aangewezen. „Gij erkent, niet waar?” ging deze voort, zich weder tot hem wendende, „dat ik een recht heb in uwe zaak uitspraak te doen, al is het, dat ik in deze partij en rechter mag heeten?”

De Preys boog eerst zwijgend het hoofd; daarop sprak hij langzaam, en als woog hij zelf ernstig de beteekenis zijner woorden: „Ik heb, sinds ik mij aan u verbond, altijd in u den beschikker gezien over mijn lot en leven; dat laatste weet ik verbeurd te hebben, al schenkt gij gratie.”

„Ik schenk geene gratie!” hernam Héraugière levendig; „gij moet die verdienen; volg mijn kamerdienaar; hij zal u zeggen, wat ik van u begeer.”

Gerard de Preys stond op en gehoorzaamde zwijgend; werktuigelijk, met gebukt hoofd en slependen gang, verwijderde hij zich; maar eer hij den dorpel der zaal overschreed, keerde hij zich plotseling om, zag Héraugière aan met vragenden blik, als wilde hij diens voornemen uit zijne trekken lezen. Die blik, lang aangehouden, werd bijkans vermetel onder de wisseling van hoop en vrees. Maar Héraugière's strak gelaat gaf niets te zien dan zeker ongeduld, terwijl hij hem met de hand wenkte te gaan.

„Daar vonkelt nog leven in dat oog! De overwinning moge veel kosten... maar zij zal toch behaald worden,” sprak Héraugière met blijde zegepraal, terwijl hij zich naar de groote benedenzaal begaf, nog altijd de raadkamer genoemd, waar de officieren op de vesting aanwezig, zich reeds samen vonden of wel dra vereenigd waren: Paets, luitenant de Vos, kapitein Balfour en Cornet Jaspers, François le Noir en zelfs de onderofficieren, waartoe Wouter Willemsz toen reeds behoorde. Toevallig, want men zag hem zelden twee dagen achtereen op de vesting, was

Rosse Jan nu ook tegenwoordig; Rosse Jan die de zwakheid van Gerard de Preys in al hare diepte kende en door ironie had willen genezen. Eenige oogenblikken na Héraugière kwam Gerard de Preys binnen in volle wapenrusting, maar zonder degen. De bevelhebber der vesting daarentegen droeg er twee in de hand, die hij aan Cornet Jaspers gaf, met het verzoek om zich van hunne volstreckte gelijkheid te overtuigen. Behalve Paets en Rosse Jan, had niemand der aanwezigen in den officier, die binnentrad, den waanzinnigen monnik herkend, die men uit deernis of uit afgrijzen ongemoeid liet rondloopen; maar toen de Gouverneur van 't Kasteel hem overluide aansprak met zijn naam, waren er onder hen die verrast en ontzet ter zijde traden. Het was tot dezen het eerst, dat Héraugière zich wendde, toen hij sprak: „Gerard de Preys, edelman van geboorte en officier in mijn dienst, heeft zich voorheen schuldig gemaakt aan een vergrijp, niet tegen de krijgswet, want geene krijgswet kon den dienst voorschrijven, dien ik van hem had geëischt, maar aan een vergrijp tegen de trouw mij verschuldigd als dienaar en vriend! Uit zwakheid heeft hij een geheim verraden, dat mij dierbaar was, en ik verlang satisfactie voor deze krenking, opdat er aan de wet der eer voldaan zij en wij als krijgsmakkers elkander weer de hand kunnen reiken. Cornet Jaspers! laat Heer Gerard de Preys een van deze degens kiezen; de andere is voor mij.”

Gerard de Preys was binnengekomen als iemand, die in den droom wandelt, maar voor wien die droom iets onuitsprekelijk aantrekkelijks heeft. Het was of de krijgsmanskleeding hem op eens weer geleerd had het hoofd op te richten; maar onbeweeglijk bleef hij staan waar hij stond, en zag met strakken droome-rigen blik op Héraugière, zonder dat eene spier van zijn perkamentachtig gelaat zich bewoog. Toen deze had uitgesproken en Cornet Jaspers hem de degens aanbood, koos hij er een zonder de minste aarzeling, met zekere drift zelfs, en het was opmerkelijk te zien, hoe hij dien aanvaardde, een oogenblik in de hand woog en heen en weer draaide, als wilde hij zich in 't flikkeren van het staal verlustigen. Men zag het hem aan, dat de oude krijgsman weer in hem opleefde, toen hij met onbeschrijfelijk welgevallen den degen weer in de vuist klemde. Een glimlach schoot over dat somber gelaat, niet de wezenlooze glimlach van den waanzin, maar zulk een die van eene naamlooze blijdschap getuigde, alsof een zonnestraal op eens dat duistere gemoed verlichtte.

„Mijne Heeren! gij allen zult onze getuigen zijn; Cornet Jaspers zal het teeken geven tot den aanval.”

„Gerard de Preys! uwe hand is wel lang den degen ontwend, maar placht dien te voeren met zeldzame behendigheid. Toon het ons weer.”

„Tegen u! tegen u kan ik den degen niet trekken; liever wil ik...!”
 „Geschandvlekt leven!” viel Héraugière in, hem naderend en dat harde woord toefluisterend.

„Dood *gij* mij; het is mij eers genoeg door uwe hand te sneven!”

„Wilt *gij* mij tot een moordenaar maken? Ik wil u eeren, door den degen met u te kruisen.”

„Gij kunt er niet aan ontkomen!”

„Gij moet! *gij* moet!”

„Gij moet het duël aanvaarden!” riepen alle officieren als uit één mond, terwijl Gerard de Preys nog besluiteloos staan bleef, met den degen naar den grond gekeerd, zichtbaar in heftigen zelfstrijd.

„Gerard de Preys! toon nu geene zwakheid, of ik geef u op!” hervatte Héraugière; „verdedig u! verdedig u! ik spaar u niet!”

„Als het dan zijn moet!” riep de Preys, en hief den degen op en wendde behendig den stoot af, die Héraugière willens scheen toe te brengen; en van nu aan was het of de furie zich van den zwakken, aarzelanden man had meester gemaakt; het was of hij op eens alles wat hem weerhouden had, vergat. — Héraugière en zich zelven het eerst, om alleen gehoor te geven aan die stem in zijn binnenste, die, na zoo lang gesmoord te zijn, zich nu zoo luide deed gelden: de stem der herlevende eierzucht.

Een triomf behalen! Weer zich zelf worden! In eere hersteld, tegenover allen, die zijn *smaad* en zijn schande hadden gezien! Dat alles was nu te winnen door de kracht van zijn arm niet slechts, maar ook door kloekheid van geest. Men zegt, dat geëfende schaatsenrijders zich beroemen den slag van die kunst nooit te verleen, al kwamen ze in jaren lang niet op het ijs; alzoo ook Gerard de Preys; nu hij voor 't eerst weer den degen voerde, bleek het zeer spoedig dat het talent bij hem in het tijdperk der gedwongen rust niet was geroest.

Héraugière, wien het zoomin te doen was om hem eene gevaarlijke wonde toe te brengen als om zelf eene nederlaag te leiden, had moeite genoeg om tusschen die uitersten het midden te bewaren. Er waren oogenblikken, dat de omstanders sidderden bij de stouthed en de behendigheid van Gerard de Preys in het aanvallen en tevens bij diens achteloosheid in het uitwijken en afweren. Het was of hij zich had voorgesteld van zijn moed en geëfendheid de schitterendste blijken te geven, maar of hij er niet aan dacht zijn leven te verdedigen, dat ernstig gevaar zou geloopt hebben, had hij een vijand en niet een vriend tegen zich over gehad. Maar Héraugière had volkomen kalmte en groote behoedzaamheid op hem voor. Héraugière wist waarheen hij het brengen wilde; de Preys vocht om te vechten, om te toonen dat hij een soldaat was en geen lafaard!

Meer dan eens hoorde hij een gemompel van goedkeuring, en een verhoogde gloed op het vermagerd gelaat, het vonkelen van die oogen, bijkans weggezonden in hunne kassen, toonde hoe het trage verarmde bloed met verlevendigde snelheid door de aders stroomde. Toch oordeelde Héraugière dat de proef niet lang moest aanhouden; op de overspanning moest uitputting volgen, en die phase mocht niet worden afgewacht.

Cornet Jaspers had een wenk gekregen om bij de eerste wonde, die er ter eener of ter ander zijde ontvangen was het „*l'honneur est satisfait!*” uit te roepen en den strijd te doen ophouden. Héraugière trok partij van een der vele onvoorzichtigheden, waarmee de Preys zich bloot gaf, om hem eene lichte kwetsuur aan den rechterarm toe te brengen. Onverwijld en zonder naar Jaspers te luisteren, die de verplichte formule uitsprak, nam de Preys zijn degen in de linkerhand en trok los op Héraugière, met eene vermetelheid, men zou haast gezegd hebben met een opzet, of hij door woeste bloeddorst ware bezielde. De omstanders bleven roerloos van schrik wat er zou volgen. Héraugière zelf, niet radende wat zijne partij beoogde, bleef stand houden en pareerde alleen losweg. Toen bleek het dat hij zijn vijand te licht had geacht. De Preys drong op hem aan met zulk eene kracht, dat hij hem den degen uit de hand sloeg!

Een *Ventre-saint-gris!*” half van verrassing, half van toejuiching, ontsnapte den Gouverneur van Hoey; maar de Preys gaf terstond blijk, dat hij zich zelf en zijne positie niet had vergeten. Schielijk bukte hij zich, raapte den degen op, knielde voor Héraugière neer en bood hem dien weder aan, zeggende:

„Heb ik nu den mijne verdiend?”

„Voorzeker, met eere!” en Héraugière, hem oprichtende, omhelsde hem voor aller oog onder aller toejuiching.

„Wie uwer aarzelt nu nog mijne partij als wapenbroeder de hand te drukken?” vroeg Héraugière de Preys in den kring rondvoerende.

Dat de oude Paets niet de laatste was om de zijne te reiken aan den schoonzoon, wien hij met macht van zelfverloochening tot hiertoe als een onbekende had bejegend; dat Rosse Jan een weinig satiriek uitviel, al juichte hij het toe, dat de soldaat in de Preys den monnik overwonnen had; dat Willemsz zijne belangstelling toonde, door te waarschuwen toch niet de lichte wonde te verwaarloozen, zich aanbiedende die te verbinden, dewijl hij wel eenige kennis had van „’t chirurgijns handwerk”; dat allen zich haastten als om strijd betuigingen te doen van goede kameraadschap jegens den gerehabiliteerden wapenbroeder, dat alles vermelden wij alleen ter voltooiing van het tafereel. Het gewone banket na een duel mocht zelfs ditmaal niet ontbreken, oordeelde Héraugière.

Gerard de Preys brak nu tegelijk met zijne gewoonte van absolute onthouding, om te vergeten alles wat achter lag en een vernieuwd leven aan te vangen. Het eenige wat er dien avond aan zijne volkomene blijdschap ontbrak, was zijn broeder Frank, die nog niet uit den Haag was teruggekeerd.

„Gij verschoont het in mij, dat ik bij de kerk blijf, waarin ik nu eenmaal rust heb gevonden voor mijne ziel?” vroeg Gerard de Preys later aan Héraugière, die er op antwoordde, dat er te Breda tweeërlei religie getolereerd werd, en dat hij dit te Hoey ook in practijk wilde brengen. Die toegefelijkheid moedigde de Preys aan om te vragen naar den kapelaan, die ergens op het kasteel moest gevangen zitten en aan wien door Rosse Jan bescherming was verleend.

„Ik zal er naar onderzoeken, en als hij 't waardig is, zal hij ook de mijne genieten, en gij zult hem weerzien,” beloofde Héraugière, en hield wat hij toezeide; alleen had hij eerst uit goede voorzorg een afzonderlijk onderhoud met Pater Cypriaan, in wien hij een edel mensch, een verstandig zielherder leerde kennen, *ni dupe, ni fripon*; zooals Héraugière zich uitdrukte, overigens, zooals wij weten, gansch niet bevooroordeeld ter gunste van dien stand. Door den Gouverneur van Hoey op vrij barschen toon ter verantwoording geroepen van zijne proselietmakerij, had de priester met kalmte en waardigheid rekenschap afgelegd van zijne handelwijze. Hij deed hem inzien, hoe hij den aan alles vertwijfelenden gevangene, tot de diepste zelfverfoeiing gezonken, niet uit deze diepte had kunnen oprichten dan door den troost en de kracht van den godsdienst.

Het protestantisme van Gerard de Preys was niets meer dan eene traditie, eene conventie, behoorende bij de partij welke hij diende. Het had eigenlijk geen invloed geoeffend op zijn hart en leven. Hij haatte Rome, zooals hij Spanje haatte, uit politieke vijandschap, en de religieuze vrijheid waarvoor hij gestreden had, beteekende voor hem de vrijheid, om ter preek te gaan als hij wilde, maar om het ook te laten, als dat zoo uitkwam. Dat zulk een „geloof,” al beliefdde het zich zelf met dien naam te noemen, niet bestond was tegen de aanmaning van een gemoedelijk en overtuigd Roomschegezinde (het behoefde niet eens een behendig priester te zijn,) om eene betere keuze te doen, spreekt wel van-zelve; alleen in het gewone leven zou Gerard de Preys voor zulke opwekking doof zijn gebleven, en zich met wantrouwen hebben afgekeerd; nu integendeel was hij in een gemoedstoestand, om die indrukken op te vangen met al de gretigheid van een dorstende, wien men frisch water biedt. Dat een Roomsche-Katholiek priester deze neergebogen ziel niet kon opheffen of troos-

ten, zonder hem zijne Kerk aan te bevelen en daar *in* te leiden, sprak vanzelf, en Héraugière moest dat zijns ondanks toestemmen. Na zijn overgang, waaraan Pater Cypriaan met opzet eenige ruikbaarheid had gegeven onder de hooge geestelijkheid, werd aan den Staatschen spion, dien men nu als broeder wilde bejegenen, niet slechts gratie verleend van alle verdiende straf, maar zelfs het uitzicht geopend op de vrijheid, mits hij zich aan zekere bepalingen onderwierp. Maar wat zou hij met deze vrijheid? Naar Breda terugkeeren? Men had hem na eenig tijdsverloop mogelijk daartoe vergunning gegeven, maar de gedachte alleen deed den zwakken en toch fieren man sidderen. In Luik of in Hoey rondloopen, met den vinger aangewezen als de begenadigde spion, het was even weinig uitlokkend. Zijn degen grijpen en die den Gouverneur der Spaansche Nederlanden aanbieden . . . het ware hem veroorloofd, maar de haat tegen Spanje zat in het bloed, en had hij in een zwak oogenblik de geheimen van zijn Kapitein kunnen verraden . . . tegen zijne oude wapenbroeders vijandelijk overstaan, dit zou hij nooit kunnen, hij wist het vooruit. Bleef over, het wagschuilen in een klooster, tegen alle ellende, alle beschaming, alle verdere dwaling van het leven. Vader Cypriaan gaf het denkbeeld aan de hand, maar hij wilde het niet aangegrepen hebben als een *pis aller*. „Zonder de waarachtige roeping acht ik het kloosterleven een vagevuur, dat eer ter helle kan voeren, dan tot de gelukzaligheid,” beweerde deze; „daarom onderwierp ik mijn boeteling aan eene langdurige proeve, eer ik zelfs toestond dat hij bij de Franciskanen zijn proefjaar inging. Had deze aarzeling mij niet weerhouden, uw edelman ware reeds voor twee jaar veilig geweest tegen elken terugval. De Preys was hard tegen zich zelf, en ik misprees het niet; ik weet bij ervaring dat in den strijd tegen de zonde en tegen den natuurlijken mensch geene overwinning is te behalen, tenzij men het vleesch kruisige en den hoogmoedigen geest onder tucht houde; maar een eigenlijk gezegde gelofte heb ik hem niet afgevergd; alleen heeft hij voor zich zelf in mijne handen de belofte afgelegd, zijne roeping te beproeven en haar gehoor te geven als zij eene waarachtige bleek...”

„Mij dunkt,” viel Héraugière glimlachend in, „dat het tegendeel nu vrij duidelijk is uitgekomen; de soldaat was niet voorbestemd om monnik te worden.”

„Wien de wereld nog aantrekt, die blijve in de wereld; waar Gerard de Preys zich zelven niet meer gebonden acht, zal ik hem niet binden.”

„Kan ik er zeker van zijn, dat gij in dien zin tot hem spreken zult?”

„Het is mijn voornemen, die geschokte ziel tot de rust te brengen, die ik weet dat zij behoeft, en geenszins opnieuw in tweestrijd met zich zelve. Alleen hij blijve in de Kerk en diene niet tegen den Bisschop.”

„Mijnentwege! mits hij als echte Geus vecht tegen de Spanjaarden.”

Na die afspraak verkreeg Pater Cypriaan de vrijheid om onverlet en zonder losgeld naar zijn klooster terug te keeren, nadat hij een onderhoud had gehad met Gerard de Preys. Het klooster bleef, tegen de gewone handelwijze van den Gouverneur van Hoey, vrij van brandschatting, en Pater Cypriaan zelf geraakte zoozeer bij dezen in gunst, dat hij hem toestond van tijd tot tijd op het kasteel te komen, om zieken of gevangenen te bezoeken, die zijn ministerie begeerden; want al was de vroegere bezetting van 't kasteel ten deele naar Breda gevoerd, ten deele, na losgeld betaald te hebben, ontslagen, de stroopende soldaten hadden af en toe gevangenen opgebracht. Voor dezen was de tusschenkomst van pater Cypriaan hoogst weldadig, en nooit verliet de waardige man de vesting, of zegeningen volgden hem na, en Gerard de Preys deed hem uitgeleide. En toch werden deze bezoeken hem noodlottig. Hij had de onvoorzichtigheid te meenen dat hij ze kon voortzetten, toen reeds de Spanjaarden de stad hadden omsingeld. Hij geraakte werkelijk zonder hinderlijke ontmoeting binnen het kasteel, en Héraugière stelde hem voor, nu voor goed te blijven, terwijl Gerard de Preys met ernstige bezorgdheid aandrong dat hij dit voorstel zou aannemen. Hij glimlachte over hunne bekommering en wilde er niet aan toegeven. Zijn kleed was hem bescherming genoeg, meende hij, al had hij het gansche Spaansche leger moeten doortrekken. Werkelijk hadden zijn kleed en stand den Spaanschen soldaten heilig moeten zijn; maar hij kwam uit het kasteel, dát wekte wantrouwen; de verdenking scheen zelfs gerechtvaardigd, daar men hem met een der officieren uit de vesting had zien wandelen, die hem zoo ver mogelijk uitgeleide had gedaan. Mishandeld door de woestaards, met wie hij geen woord kon wisselen, was hij te fier om zich te rechtvaardigen voor Lekkerbeetje, den luitenant van ritmeester Grobbendonck, die hem een spion schold, en die wilde dat hij het tegendeel zou bewijzen, door hun de aangelegenheid van het kasteel te verraden, en inlichtingen te geven omtrent de bezetting, de sterkte en meer wat de pater had kunnen waarnemen, doch wat hij oordeelde niet te mogen overleveren aan den vijand. Ook was zijn proces spoedig gemaakt. Hij werd opgehangen in het gezicht van 't kasteel. Al jarenlang martelaar bij intentie, scheen hij het lot, om het feitelijk te worden, niet te kunnen ontgaan. Héraugière en zijne geuzen-soldaten hadden hem gespaard, opdat Grobbendonck en zijne rabauwen dien gruwel zouden plegen. Rosse Jan, de werkelijke spion, die alomtegenwoordig was en toch nergens te vatten, kwam later deze sombere nieuwsmare overbrengen; de haat van de Preys tegen Spanje was er tot bloeddorst door gestegen, maar de gelegenheid dien te lesschen, was hem nog niet gegund.

HOOFDSTUK XI.

Zeker had de parlementair van den Bisschop met eene buitengewone mate van raadvermogen bedeed moeten zijn, om in de houding of op het gelaat van Héraugière eenig spoor te ontdekken van de neerslachtige luim, waarin wij hem hebben bespied, en die geen gevolg was van eenige naargeestige inbeelding, maar van de hachelijke positie waarin hij wist te verkeeren.

Het was hem goed geweest aan het hart van een vriend zijne bekommelingen uit te storten; maar nu hij geroepen werd tegenover een vijand te toonen wie hij was, wist hij al wat hem zoo loodzwaar scheen te drukken, af te werpen, zich op te heffen uit de diepten zijner onlust, als verfrist en versterkt, en bewijs te geven van die veerkracht der ziel, die wel neergedrukt, maar niet gebroken kan worden door den tegenspoed. Zijn oog glinsterde meer van stoutheid als van schranderheid, toen hij, in deftig krijgsgewaad gedost, den blinkenden ringkraag om den hals, de oranjesperp over het donkerblauw fluweelen wambuis geworpen en de ridderketen over de borst hangende, in fiere krijgshaftige houding bij zijn armstoel stond, de eene hand achteloos op de leuning rustende, de andere met zekere vastheid het gevest van zijn degen omklemmende. Het pantser dat geen edelman in zijne kamer aandeed, tenzij hij een poltron ware, had hij, ondanks het vermaan van Halewijn, ongebruikt laten liggen; maar hij zette den prachtigen helm op, in afwachting van den vreemdeling, die, door kapitein Mario binnengeleid, op vrij verren afstand staan bleef.

„Kapitein Mario! laat ons samen,” beval Héraugière, den bisschoppelijken zendeling, die niet groette of den breedgeranden Spaanschen hoed afnam, met een snellen en scherpen blik opnemende, terwijl hij tot deze vervolgde: „En gij, Mijnheer! treed nader!”

Maar de vreemde bleef waar hij was en vroeg alleen kort en zelfs wat hoog: „Sta ik voor Charles Héraugière, Gouverneur van Breda?”

„En Bevelhebber van Hoey!” verbeterde Héraugière, ook fier en hoog. „Ja! die ben ik, wie zijt gij zelf?”

„Alexander Wauterniaux, Sire de Marneffe, edelman van Messire Groesbeek, Opperbevelhebber van de legermacht Zijner Keurvorstelijke Genade den Prins-Bisschop van Keulen, Munster-Hildesheim...”

„En van Luik bovenal!” viel Héraugière in; „want ik onderstel, dat het alleen in die laatste hoedanigheid is, dat Mijnheer de Keurvorst mij iets kan te zeggen hebben.”

„Zoo is het, Mijnheer de Gouverneur! alleen de etiquette vordert, dat ik hier de rechten en titels van Zijne Keurvorstelijke Genade deed gelden, sinds gij uwe pretentiën op het Gouvernement van Hoey dus luide doet klinken!”

„Pretentiën!” hernam Héraugière glimlachend, en nogmaals een blik op de zonderlinge personage werpende; „mij dunkt, die pretentiën hebben een goeden grond: het bezit!”

„Het bezit stelt geen wettelijk recht daar!” repliceerde de ander levendig, met de vlugheid van een advocaat, die zich tot pleiten vaardig maakt.

„Messire Wauterniaux! ik kan niet denken, dat gij zoo laat in den avond tot mij gezonden zijt, om zulken ledigen woordenstrijd te voeren...”

„Dat raadt gij goed, kapitein Héraugière! slechts moet ik u doen opmerken dat, waar wij gedwongen zijn het *fait accompli* aan te nemen, wij u geenszins als Gouverneur van 't kasteel Hoey kunnen erkennen dan onder protest.”

„Het zij zoo, Messire!” sprak Héraugière met wat ongeduld; „ik heb niet naar die erkenning gewacht om er de rechten van uit te oefenen; maar ik verwittig u, dat ik noch tijd, noch geduld heb naar uwe boodschap te luisteren, zoo zij slechts eene herhaling is van die, waarmee voormaals de Heer van Louveral was belast. Recriminatiën, die beleedigen...”

„Ik heb geen last die over te brengen.”

„De Heer van Louveral heeft zich verstout de bemachtiging van Hoey als een onbehoorlijk rooverswerk te kwalificeeren,” hervatte Héraugière, nog met ergernis bij de herinnering.

„Is het mogelijk! heeft die edelman zich dus kunnen vergeten, de zaken bij hun naam te noemen! *Cela ne se fait pas!* Welk een slechte diplomaat!”

Héraugière moest toch zelf glimlachen, al kleurde hij van spijt. „In 't eind Messire! wil u bekorten en mij zonder omwegen zeggen wat gij hebt voor te stellen ... ik ben een krijgsman en geen diplomaat...”

„*Palsambleu!* Kapitein, dat merk ik wel!” zei de ander lachende; „maar des te beter zullen wij het met elkander vinden, want ik ben dat ook niet. Gij moet het reeds begrepen hebben,

dat ik geen slag heb de tong te gebruiken om mijne gedachten te verbergen! Maar verschoon mij... dat ik zoo kort niet zal kunnen zijn als uw ongeduld eischt..."

"Als het lang moet worden, wil dan plaats nemen, Messire!" hervatte Héraugière, zijns ondanks door de originaliteit van den persoon aangetrokken. "Ik heb u herhaaldelijk gewenkt nader te komen en te gaan zitten; gij moet vermoeid wezen van uw tocht herwaarts heen."

"Niet zoo heel erg! Messire Groesbeek en de zijnen liggen zoo dicht bij," hernam Wauterniaux, nu werkelijk vooruit komende, maar zonder de aangewezen plaats in te nemen.

"Staande of gezeten, zooals gij verkiest, maar begin met u te verklaren."

"Ik verlang ook niets beter, Kapitein!... maar wij zijn niet alleen!"

"Mijn vriend, de ritmeester Marcelis Bacx, kan geen hinderpaal zijn voor ons onderhoud. Ik heb geene geheimen voor hem."

"Om 's Hemelswil, Commandant! laat mij gaan!" zeide Bacx, reeds opstaande, "opdat deze man ter sprake kome."

"Mijn last luidt wel is waar aan kapitein Héraugière alleen, maar ritmeester Bacx zal dien toch moeten kennen als mijn voorstel wordt aangenomen, en als het verworpen wordt... zie ik niet waarom de Gouverneur van Hoey ons het geheim zou bewaren. Zoo een Luikenaar hier ware, mocht ik niet spreken.... Maar nu!"

"Wel, spreek toch op, man!" riep nu Héraugière, ten toppunt van ongeduld; "wat kan uw meester mij te zeggen hebben, dat voor zijn eigen onderdanen een geheim moet blijven?"

"Voor dezen! en bovenal voor de Spanjaarden, ja! dat is noodig," hernam Wauterniaux, nu zóó dicht bij de tafel tredende, dat het volle licht der hanglamp op hem neerviel. Het was een kort mannetje in deftig zwart fluweel gekleed, het smalle Spaansche manteltje van rood karmozijn met zilver galon over den eenen schouder hangende, tegen gewoonte van een parlementair, met den degen op zijde; maar de zijne in een rijk geborduurd draagband hangende en met prachtig gevest, was zoo kennelijk niets anders dan een staatsiedegen, dat kapitein Mario het onnoodig had gedacht, hem dien te ontnemen. Zijn hoofd lag als het ware te rusten op zijn breedden geplooiden kraag *à la Henri IV*, daar hij bijna geen hals had. Zijne kleine zwarte oogen schitterden als een paar gitten onder de dichte wenkbrauwen, die zich scherp afteekenden op een breed beenig voorhoofd. Het sterke blauwachtig zwarte haar hing strak langs de slapen neer, terwijl het van voren bijna vierkant was afgesneden, op de manier van een middeleeuwschen dorper, hetgeen hem, bij een platbreed gezicht, een kleinen mond

en dikke roode lippen, wel een weinig het aanzien gaf van een volle maan, waarboven een zwarte wolk hing. Maar de snelle, levendige blik, die als lichtvonken schoot over de bleeke oppervlakte, deed ten minste aan geen eclips denken, en wie den satirieken glimlach had bespied, die zich somwijlen om dien mond plooid, wie de zonderlinge bewegelijkheid der harde trekken gadesloeg, kwam tot de gevolgtrekking, dat er meer achter dien man school dan het eenigszins plumpe uiterlijk deed vermoeden. Hij had fraaie handen, wier blankheid en schoone vorm te meer uitkwamen, daar hij de gewoonte had onder 't spreken druk te gesticuleeren. Over 't geheel gaf hij den indruk van zeker zelfbehagen, dat niet eens ontmoedigd werd in die oogenblikken, waarin hij den lachlust scheen gaande te maken door het zonderling spel zijner oogen en wenkbrauwen, het rimpelen van het voorhoofd en het gedurig vertrekken van den mond, als leed hij onder een *tic*.

Blijkbaar was hij zelf niet onbewust van den indruk, dien hij opwekte, en trok er partij van. Als men naar hem luisterde, moest men hem aanzien, en waar hij tot glimlachen dwong, gleed er menig scherp gepunt gezegde door, zonder verbittering te wekken.

„Wat een rare snaak is toch die bisschoppelijke edelman! ik zou wel eens willen weten, welk emplooi hij bekleedt,” dacht Baex, den zonderlingen man aanziende, terwijl deze zijn kastoren, met roode en gele pluimen versierden hoed heen en weer draaide, en tweemaal een „hm! hm!” liet hooren, zonder verder te komen, als een acteur, die zijne rol niet kent, terwijl hij met de kleine, slimme oogen knipte, als om te ontkomen aan den strengen, uitvorschenden blik, dien Héraugière weer op hem richtte, toen deze hem toevoegde:

„*Allons, Messire!* spreek nu, of ik breek de onderhandeling af eer zij is aangevangen.”

„*Ma foi!* Heer Gouverneur! meent gij dan dat het zoo gemakkelijk is, tegen een roemruchtigd Kapitein zooals gij zijt, te zeggen: *Ote-toi de là pour que je m'y mette!* vooral dan niet, als men ziet, dat hij zich zoo volkomen op zijn gemak gevoelt als het mij voorkomt dat gij het zijt, hier op het aloude lustslot onzer bisschoppen!”

„*Ventre-saint-gris!*” viel nu op eens Héraugière uit, met wat drift oprijzende uit den zetel, waarin hij zich even te voren had neergezet. „Wat moet ik van dit alles denken! Zendt de Keurvorst mij zijn hofnar in plaats van een parlementair?”

„Ik wist toch niet bij u bekend te zijn!” hernam de vreemdeling met eene hoffelijke buiging en welgevalligen glimlach en met eene bedaardheid of hij geheel zijn *aplomb* had hervat. „Kapitein! ik maak u mijn compliment over uwe scherpzinnigheid. Mij doet zij een notabelen dienst, want ik beken, dat ik er tegen opzag, mij

zelve in mijn ambt te presenteeren, en toch, het *incognito* bewaren, ging ook niet!"

"Zoo is dan mijne gissing juist! Zoo heeft uw meester u gezonden om mij te bespotten en hier eene klucht te spelen?" sprak Héraugière, zelf verwonderd, dat hij zich matigen kon in den heftigen toorn, waartoe hij oordeelde recht te hebben.

"*Non certes!* Alles is hoogst ernstig gemeend, geloof mij!" hernam Wauterniaux nu op vasten, rustigen toon, en zoowel de Keurvorst zelf als Mijnheer Groesbeek stellen er het grootste belang in, dat mijne onderhandeling slage!"

"Uwe onderhandeling! meent gij dan waarlijk, dat ik mij vernederen zal om met een nar in onderhandeling te treden?..."

"Het geval is niet zonder precedentes, Heer Gouverneur! Zoo gij aan de geschiedenis hecht, ben ik bij machte u merkwaardige exempelen voor te stellen van negotiaties door mijne confrères gevoerd, die allen tot een goed einde zijn gebracht. Daar was, om hier in de buurt te blijven, Hertog Karel de Stoute, die Coquinet, zijn *grand fol*..."

"Mij dunkt, het wordt hoog tijd, kapitein Mario hier te roepen om dezen potsenmaker uit te drijven," viel Baex in, geërgerd door de lankmoedigheid waarmede Héraugière luisterde.

"*Excusez!* nobele ritmeester! het is geenszins een wijs mans bedrijf een bode weg te zenden, zonder zijne boodschap gehoord te hebben, zij die bode ook een nar; uit den mond der zotten spreekt de waarheid, dat naar mijn gevoelen de hoogste wijsheid is, dat weet Mijnheer de Gouverneur ook wel en daarom belooft het hem naar mij te luisteren met geduld."

"Toch moet ik u waarschuwen niet te rekenen op de eindeloze rekbaarheid van dat geduld," vermaande Héraugière.

"*Pas si fou!* Maar toch, ik moet u eerst met mijn persoon... neen, met mijn emploi bevredigd hebben, zal ik een genegen gehoor vinden voor mijn last."

"Als die werkelijk zoo belangrijk is, had Monsieur Groesbeek toch wel iemand anders kunnen zenden in naam van zijn meester."

"Met uw verlof, Mijnheer de Gouverneur! iemand anders ware licht niet *iemand beters geweest*; er is voorwaar zooveel vershot niet van personen, even vertrouwd als gewillig, onder de hovelingen van Ernestes van Beijeren, als er een hachelijk baantje moet worden aanvaard. En de Hoeysche kwestie is er juist eene die noodig heeft luchtigweg behandeld te worden. Messire de Louverval, een zeer voornaam en wichtig edelman, heeft hier duchtig het hoofd gestooten, en is vermoedelijk over zijne eigene wichtigheid gestruikeld. Dat is niet te verwonderen; daar is hier op deze rotsen voor iedereen, wie er zich op waagt, groot gevaar van uitglijden, van vallen, en zoo er dan weer iemand tui-

melen moet, is 't nog beter dat het een nar zij, die met een paar kentelingen weer op zijne voeten staat, dan... *iemand anders*. Van correspondentie heeft Zijne Keurvorstelijke Genade ook geene goede vrucht te wachten, daar geen zijner epistels beantwoord wordt."

"Wat zal ik antwoorden? De Keurvorst slaat altijd denzelfden toon aan, altijd klachten en bedreigingen, die..."

"Geen goeden klank hebben! dat moet ook vervelen," stemde Wauterniaux in. "Alzoo ben ik gezonden om voor wat afwisseling te zorgen; daarenboven is het den Prins-Bisschop niet onbekend gebleven, dat gij van gemaskerde optochten en vastenavondkluchten houdt, Mijnheer de Gouverneur van Hoey! hoe kon hij denken dat gij u zoudt formaliseeren bij het zien van een hofnar!"

"Onbeschaamde linker!" beet Marcelis Baex den spreker toe en maakte een gebaar of hij hem bij den arm wilde nemen en ter deur uitzetten; maar Héraugière wenkte dat hij zich onthouden zou en voegde hem toe: "Zoo de zottepraat u vergramt, ritmeester! doet gij beter heen te gaan; ik voor mij wil hem zijne mars van aardigheden laten uitkramen, om te zien wat er op den bodem ligt." Daarop tot Wauterniaux gewend, zeide hij luid:

"Ik formaliseer mij ook niet; ik onderstel dat uw meester, vreezende dat ik mij hier op zijn onherbergzaam lustslot vervelen zou, mij zijn grappenmaker zendt om de lange avonden te korten. 't Is zeker zijne bedoeling, dat ik u hier houden zal?"

"Dat zou zeker *tegen* zijne bedoeling zijn; ook moet ik doen opmerken, dat ik hier *niet* in mijn emplooi ben. Mijnheer de ritmeester vond goed mij zooeven „linker” te noemen; dat is eene onjuistheid; ik ben edelman! Wel eerlijk edelman genoeg om het recht van mijne geboorte en van mijn stand te handhaven tegen ieder die dat miskent..."

"Gij moet u zelf niet boos en mij niet *bang* maken!" zei Baex nu ook lachende; hij erkende dat Héraugière de wijste partij koos, met de zaak niet al te ernstig op te vatten.

"Ik ben parlementair, en in die kwaliteit voegt mij geene uitdaging en meen ik onschendbaar te zijn!" antwoordde de nar met eene kluchtige wichtigheid, die den beiden officieren een lach afperste, maar op gansch anderen toon vervolgde hij tot Héraugière: "Ik moet u een en ander van mij zelve zeggen. Opgevoed aan het hof van Monseigneur Groesbeek, onzen voormaligen Bisschop, ben ik na diens dood overgegaan in het huis van zijn neef, die nu de bevelhebber is van de bisschoppelijke legermacht. De Keurvorst Ernestus vond goed mij bij zijne verheffing den titel van eersten hofnar te continueeren, dien ik bij den vroegeren Bisschop van Luik had gevoerd, maar het is niets dan eene sinecure. Ik heb vrijheid in mijn vaderland te blijven

en Zijne Keurvorstelijke Genade komt zelden te Luik, en als zij er komt, is het naar aanleiding van zoo wichtige zaken, dat hij vergeet naar mij te vragen en de zotskap zich moet opdringen, wil hij zijne functiën uitoefenen. Die vrijheid neemt hij in buitengewone omstandigheden en meestal met goed gevolg. Hij weet zich dan te doen aanhooren waar hij raad geeft, te doen verhooren waar hij met voorspraak tusschenbeide treedt. Zoo is het hem laatst, staande die bloedige tumulten te Luik, gelukt meer dan één voorbestemd slachtoffer van de bisschoppelijke wraakoefening te redden, onder anderen zekere Bredasche koopvrouw, die met een pas van den Heer Paulus Bacx uit Bergen-op-Zoom, Luik was ingetrokken om er gansch andere waar binnen te smokkelen dan de Mechelsche kant, die zij voorgaf rond te venten."

"Een Bredasche koopvrouw! Een pas van Paulus Bacx!"

Héraugière schrikte op, wisselde een betekenismatigen blik met Marcelis Bacx en beiden luisterden in gespannen aandacht toen de hofnar vervolgde: "De ongelukkige vrouw, te deftig voor haar gewaagd bedrijf (zeide ik u niet, Mijnheer Héraugière! dat de maskeraden aan de orde waren?), de ongelukkige vrouw liep de geestelijke politie in het oog; men ging letten op haar zonderlingen handel; men maakte zich meester van hare kantdoos en vond onder den luchtigen voorraad van halskragen en ponjetten..... raadt eens wat, mijne Heeren?"

Héraugière haalde de schouders op, met schijnbare onverschilligheid; maar hij kon zich niet weerhouden opnieuw een onrustigen blik te wisselen met den ritmeester.

"Paskwillen noemde het de menigte," vervolgde Wauterniaux, "met een algemeen woord, maar er was verscheidenheid; allerlei kleine gedrukte geschriften, toespraken, sermoenen, opwekkingen aan het volk van Luik om het aan te moedigen in den opstand tegen den Bisschop te volharden; om de geestelijkheid in haat te brengen, de ketterij, die vermetel het hoofd had opgestoken, lof toe te zwaaien en aan te bevelen, en op het voorbeeld van Holland en de Hollanders te wijzen, waar men door stoutheid en volharding het juk van den harden Heer had afgeschud! Gij begrijpt wel, mijne Heeren! dat eene koopvrouw, die met zulke waar vent en in handen der geestelijke overheid valt, eenig gevaar loopt! Deze vrouw was zelfs te fier en te standvastig om uitvluchten te zoeken voor haar bedrijf, dat zij geen wanbedrijf wilde genoemd hebben; ook werd zij zonder lange procedure kort en goed veroordeeld om met een hoopje Luiksche oproelingen, die op heeterdaad betrappt waren, onthoofd te worden..."

Een smartelijke uitroep ontsnapte Bacx en Héraugière tegelijk.

Wauterniaux glimlachte even en vervolgde: "Wees gerust, Messires! de hofnar stak er zijn bellenkap tusschen. Onder hen,

die Ernestus destijds omringden, was hij niet de eenige, die sympathie gevoelde voor de ongelukkigen, die zich in het tijdstip verrekend hadden."

"'t Is Gode bekend, dat het niet aan mij heeft gelegen, dat zij niet bijtijds ondersteund zijn," beleet Héraugière, zijne gewone voorzichtigheid vergetende.

"Maar van allen die Ernestus omringden was de zot de eenige, die zijn deernis durfde toonen," vervolgde Wauterniaux, zonder op de bekentenis van Héraugière, te drukken. „En dat was omdat hij alleen het privilege had om onder onzin en narrenpraat wijsheid te verkoopen en tot barmhartigheid te vermanen. Hij deed opmerken, dat de Staten van Holland wel de Luiksche onderdanen in den steek lieten, maar dat ze mogelijk meer opmerkzaamheid zouden hebben voor hunne eigene ingezetenen. De Bredasche koopvrouw nu, wier naam en verbintenissen men giste, al wilde zij niets van dit alles bekennen, al liet zij zich slechtweg vrouw Loïse noemen, die koopvrouw werd geacht burgeres van Breda te zijn, en op het oogenblik zelf, waarop de Luiksche gezanten naar 's Hage trokken om langs vreedzamen weg de teruggave van Hoey te verkrijgen, was het eene averechtsche wijze die inschikkelijkheid te winnen, door eene vrouw, in welke men in Holland belang moest stellen, recht en slechtweg een voet korter te maken. Dit werd ingezien en toegestemd; en dat punt gewonnen zijnde, ging de zot al met de bellen rinkelend een stapje verder. Hij wierp het vraagstuk op, of het niet aan den Gouverneur van Breda — Gouverneur van Hoey, krachtens zijne eigene autoriteit — welgevallig zou zijn, zoo hij in de gelegenheid werd gesteld uit den eigen mond zijner zendeling de resultaten van de Bredasche toespraken en vluchtschriftjes te kunnen vernemen..."

"Zij is dus nog te redden?" vroeg Héraugière met een zucht van verlichting.

"Dat staat aan u! de inval werd goedgekeurd, al kwam zij op uit een zotskap, en mevrouwe*** werd van toen af beschouwd als krijgsgevangene, die men gereed is uit te leveren in ruiling voor den Baron Jules de Warfusee *dit d'Aigremont*, op heden te Breda in krijgsgevangenschap, en waarvoor Mijnheer de Gouverneur van Hoey een wat al te grooten losprijs heeft gevraagd, dien de familie, hoe vermogend ook, niet begeert te betalen, uit aanzien van de omstandigheden zelve, waaronder de Baron gevangen raakte. Men verwijt hem achteloosheid in zijn plicht; maar de Warfusee's hebben grooten invloed te Luik, en de Prins-Bisschop heeft er in toegestemd op deze wijze de zaak te schikken, niet twijfelende of Mijnheer de Gouverneur zou die schikking goedkeuren."

"O! wel van ganscher harte!" riep Héraugière verheugd.

„Ik rekende ook op uw hart. Kapitein Héraugière wordt geprezen als een voorbeeld van echtelijke teederheid en trouwe.”

Wat hebben die daarmee te maken?” hernam Héraugière verwonderd, bijna gekrenkt; „zoo ik vrouwe Loïse eere, ja, liefhebbe, is het niet...” maar hij hield zich plotseling in, een wenk van Baex maakte hem indachtig, dat hij de vergissing niet moest ophelderen.

„Ik versta u, Kapitein! gij wilt de onderstelling afweren van zwak te zijn in uwe genegenheid; gij wordt er waarlijk niet van verdacht; ieder ander zou eene vrouw van zulke hoedanigheden het lot hebben gespaard, dat gij haar liet tegengaan. Zij zal het ontkomen; dat is er het beste van.”

Héraugière moest het verwijt zijgend dragen. Meer dan eens had hij het zich zelve gedaan.

„Dat is dus afgesproken. Gij zult mij volmacht geven voor uw plaatsbekleeder te Breda omtrent de uitwisseling van Warfusee, en hier is het bewijs, dat Zijne Keurvorstelijke Genade in de transactie toestemt.”

Hij stelde Héraugière een perkamenten rol ter hand, waaraan het Bisschoppelijke zegel hing. „Zoo ziet gij dat narretaal haar nut kan hebben!”

„Gij hebt het mij opnieuw geleerd, dat de persoon elk kleed kan eeren, elken stand verheffen,” antwoordde Héraugière, hem de hand reikende. „Zoo was dit dan het doel van uwe komst!”

„Verschoon mij, het is alleen een onderdeel daarvan, maar ik moest het laten voorafgaan, om u daardoor te bewegen zeker vooroordeel te laten varen...”

„Gij weet, dat het overwonnen is. Ik gevoel zelf, dat gij de naaste waart om mij bericht te brengen van het goede werk door u verricht. Laat mij u danken met dezen dronk en doe mij bescheid: „Op onze goede verstandhouding!”

„Op den goeden voortgang der onderhandeling!” hervatte Wauterniaux, den goed gevulden beker met groot gemak ledigend; daarop nam hij zonder verdere plichtpleging plaats aan de tafel en ving aan. „Laat ons tot de hoofdzaak komen!”

Ritmeester Baex, zeker afgeschrikt door de langwijligheid der preliminairen, had zich intusschen verwijderd; toch viel de Luikenaar nu op eens in met de *question brûlante*, want hij sprak:

„De Prins-Bisschop heeft er bitter berouw van dat hij de Spanjaarden op Luiksche grondgebied heeft gelokt...”

„Zijne Keurvorstelijke Genade had dat ook best kunnen laten,” merkte Héraugière aan.

„Wat zal ik u zeggen? een Bisschop is geen Paus; hij is niet onfeilbaar. De Hoeyse kwestie is eene zeer netelige kwestie, die voor tweeërlei opvatting vatbaar is; Bisschop Ernestus was

niet gehouden haar uit uwe oogen te zien, en daarbij werd hij opgehitst; men maakte hem ongerust, hij ontstak in toorn. In zulke gemoedsstemming doet men wel eens stappen, waarvan men alle consequentiën niet vooruit heeft berekend. Het is mijn vorstelijken meester gegaan als den boer die zijn landheer inriep om den haas te verdrijven die aan zijn kool knabbelde: de edelman kwam in allerijl met al zijne jachtgezellen en al zijne honden... gij weet, hoe de arme dorper er afkwam! Ernestus begint te vreezen, dat het met Luikerland niet veel beter zal afloopen."

"Moest Hoey verwoest worden, eer de Bisschop tot dit inzicht kwam?" viel Héraugière zijns ondanks met bitterheid in; "moest hij dan zoo ruw den band der neutraliteit breken, om den vijand in te halen, in plaats van de bondgenooten te verdragen?..."

"Laat ons van de schennis der neutraliteit liever niet spreken, Mijnheer de Gouverneur van Hoey! als zij gepleegd is door mijn meester, al ware het vóór dezen, komt het mij toch voor, dat er uwerzijds duchtige represailles zijn genomen."

"Vindt gij? Is het dan zoo erg, dat wij staande den oorlog hier een pas willen houden?"

"Neen? maar 't is wel erg, dat gij dien zonder waarschuwen hebt genomen."

"Alsof men ons dien zou hebben toegestaan, als wij 't gevraagd hadden."

"De proef is niet gewaagd; men heeft dus geen recht te beweren dat zij mislukt zou zijn!"

Héraugière haalde zwiggend de schouders op en zag hem aan met een ongeloofigen blik.

"Hoe dat ook zij, de Bisschop heeft ook zijne grieven... Ik wil nu geene andere noemen dan die, dat gij zijne stad, die zich aan uwe zorg had toevertrouwd, den Spanjaarden hebt overgeleverd!"

"Moet mij verweten worden, wat mij in de ziel smart? Ik heb voor de stad gedaan wat oorbaar was; maar waar de plaats te zwak bleek om te houden, moest mijn volk wijken voor de overmacht."

"Eene Staatsche stad zou kapitein Héraugière tot den laatsten man hebben verdedigd, daar ben ik zeker van; maar dit daargelaten! waarom het zoo ver te laten komen, dat de overmacht u verjoeg? Waarom niet vooruit de stad teruggegeven aan haar rechtmatigen Heer, die er u zoo dringend om had verzocht?"

"Die er zelfs geld voor geboden had!" viel Héraugière in, met een bitteren glimlach. "Wel zeker! ik had de stad zoetelijk in handen moeten stellen van den man, die mij overal bij vrienden en naburen lastert en zwart maakt, aan den trouwen herder, die

de Spaansche bloedhonden tegen zijne eigene kudde aanhitst! Neen! neen! Messire Wauterniaux! gij zelf, die mij toeschijnt een weldenkend en verstandig man te zijn, gij zoudt mij zulk eene dwaasheid, zulk eene onvoorzichtigheid nooit hebben aangeraden."

"Integendeel, kapitein Héraugière! ik zou u geraden hebben de fout, die er met het nemen van Hoey was begaan, zoo ras mogelijk weer goed te maken... Gij hadt u zelven daarmee veel zorg en bekommring, anderen veel leeds, veel gevaars bespaard. Maar gedane dingen hebben geen keer! Dat is voor u als voor mijn meester even zwaar. Gelukkig nog hij, die zijne fouten weet in te zien en er uit wil leeren. *Dit* wil de Bisschop! De moord en brandstichting te Hoey heeft hem ingelicht. Bij den Aartshertog had hij na zulke ervaring met vrucht zijn beklag kunnen doen; maar Fuentes is het zwaard zonder genade, hij transigeert niet, en als hij eens meester is van 't kasteel als van de stad!..."

"Kasteel en stad! Mijnheer de Parlementair! mij dunkt, gij gaat daar nu al heel snel..." viel Héraugière lachende in.

"Niet sneller, Heer Kapitein! dan de gebeurtenissen zelf elkaar opvolgen... Gij schudt ongeloovig het hoofd! Ik begrijp wel, dat gij u voorgenomen hebt de vesting langer te houden dan de stad; maar toch... gij hebt het zelf bewezen, een verstandig man moet op een gegeven tijdstip zijne partij kiezen en wijken voor de overmacht."

"Héraugière kleurde van ergernis en zijne voeten trappelden van ongeduld, terwijl hij antwoordde: „Eene overmacht, die mij niet kan genaken, veel min deeren! De vesting is onneembaar en ik zal haar houden zoolang het mij lust."

"Het verwondert mij, dat een Bevelhebber als kapitein Héraugière, die bekend staat als een uitnemend vestingbouwkundige, zulk eene goede verwachting heeft van de onneembaarheid en de ongenaakbaarheid dezer vesting. Ik weet wel, gij zult den hofnar uitlechen, die zich vermeet kennis te hebben van zulke zaken; maar toch, Mijnheer de Bevelhebber! bedenk dat ik voormaals menigen zomer op het lustslot heb doorgebracht, dat een nar niet absolutelijk aan de hofzalen gebonden is, en dat ik altijd lust en tijd heb gehad om in de oude Hoey'sche geschiedenissen te snuffelen, en dat deze herhaaldelijk het bewijs leveren, hoe het kasteel van Hoey genomen en hernomen kan worden, niet slechts door verrassing, maar ook door geweld."

Héraugière, misschien wel om zich eene houding te geven, schonk opnieuw de bekers in, terwijl hij met schijnbare onverschilligheid zeide: „Er is sinds dien tijd nogal vrij wat aan de vesting gearbeid... Ik ben niet met de armen over elkaar gaan zitten, toen ik hier kwam..."

„In weinige weken doet men op dit punt zooveel niet. Mijnheer de Gouverneur! Maar ik versta u, men belijdt zijne zwakheid niet aan zijne vijanden, en hiervoor moet gij den Keurvorst houden, die met al zijne beschikbare macht tegen zijne eigene vesting is opgetrokken; maar ziet gij, hier is de vergissing; de Bisschop verlangt niets liever dan uw bondgenoot te zijn.”

„Mijn bondgenoot!... Gij bedoelt toch niet, dat hij mij zou willen helpen om den Spanjaard te verdrijven!” riep Héraugière met eene mengeling van twijfel en blijde verrassing, die zijne oogen deed schitteren.

„Dat juist kom ik u voorstellen!”

„De Bisschop zou nu de wapenen keeren tegen zijne eigene helpers!” sprak Héraugière ongeloovig. „Wij zijn nog in Maart, Messire! kom mij niet aan met een Aprilboodschap.”

„Het spreekt wel vanzelf, dat de keurvorst geen oorlog met Spanje zal beginnen; maar hij wenscht met u in overleg te treden om de helpers overbodig te maken.”

Een langgerekt „ah...!” dat Héraugière hooren liet, klonk als teleurstelling. „En hoe denkt de Keurvorst dāt aan te leggen?” vroeg hij snel, den onderhandelaar uitvorschend aanzien, als wilde hij hem dwingen zich zonder omwegen te verklaren.

„*Eh bien!* ziedaar de zaak; met een weinig rekkelijkheid van uwe zijde, zal alles goed gaan. De Bisschop heeft wel van zijn eigen volk hier moeten brengen; want als de Spanjaarden stad en kasteel innamen zonder de medewerking der Luikenaars, liepen wij nog grooter gevaar dan nu, dat zij beiden als hun rechtmatige verovering zouden beschouwen: maar het spreekt wel vanzelf, dat de Bisschop geen lust heeft om zijne eigene vesting en zijn oud lustslot te laten beschieten, bestormen en finaallijk in een puinhoop te doen verkeeren... En toch, daar zal het op uitloopen, want de tegenwoordige Gouverneur van Hoey zal wel niet voornemens zijn de vesting bij het eerste schot op te geven!”

„Inderdaad, dat is mijn voornemen niet!!”

„Daarom is het ook beter het eerste schot niet af te wachten, maar vooruit alles te schikken, zonder dat Lamotte er iets van weet. Messire Groesbeek ligt met zijne Luikenaars dicht bij 't kasteel. Gij hebt maar een wenk te geven, dat de toegangen aan die zijde vrij zijn en hem toe te staan hier binnen te trekken, met zooveel volk als gij dat goed zult vinden. Morgenoctend laten wij de bisschoppelijk Luiksche vlag van den toren waaïen. De Spanjaard zal verrast zijn, zeer verrast; maar hij zal begrijpen, dat hij nutteloos is geworden, en het beste dat hij zal kunnen doen, is zoetjes aan aftrekken. La Motte is een te goed krijgsoverste om rondom eene vesting gelegerd te blijven, waar hij niets meer

te doen heeft. En het recht om te blijven is hem ontnomen : Hoey is weer tot de orde teruggekeerd."

"En is het werkelijk om dit voorstel te doen, dat gij herwaarts zijt gekomen?" vroeg Héraugière, even de schouders ophalende met een minachtenden glimlach.

"Mij dunkt, het was toch wel die moeite waard!"

"Och, ja! Uwerzijds was het altijd te beproeven; maar toch, ik begrijp mij niet, hoe een verstandig man als Monsieur Groesbeek zijn tijd en den mijnen kan verbeuzelen met over zulk een inval te laten parlementeeren. Van ons beiden zou ik de ware nar wezen, sire Wauterniaux! zoo ik er in vollen ernst over nadacht."

"Integendeel, Mijnheer de Gouverneur! het zou van wijze bedachtzaamheid getuigen, zoo gij het rijpelijk in overweging wildet nemen. Het is waarlijk voor u eene uitnemende occasie, om met eere uit de *impasse* te geraken, waarin gij nu bekneld zijt."

"Gij vergist u, ik ben hier genoeg in de ruimte."

"Zoolang als het duurt! In uw geval zou ik mij zelve lucht maken om triomfantelijk naar Breda terug te keeren."

"Door uw voorstel aan te nemen, zie ik waarlijk niet wat triomf mij daarbij is toegedacht. Indien ik uwe bedoeling wel vat, is het deze: dat ik Monsieur Groesbeek met de zijnen hier zal binnen laten, misschien wel het commando aan hem overgeven."

"Ik geloof met u, dat hij dit eischen zou..."

"Dat is met andere woorden: de vesting zonder slag of stoot aan den Bisschop teruggeven, zooals deze mij vroeger door Louverval heeft laten voorstellen. Ik zie niet, waarom ik nu zou aanvaarden wat ik toen heb verworpen."

"Gij hebt toen laten merken, dat het u geenszins om persoonlijk voordeel te doen was, maar wel om hier ten dienste uwer Staten een pas te houden staande den oorlog, om de communicatie met Luxemburg en Namen gemakkelijk te maken. Is het niet zoo?"

"Dat is ook zoo!"

"Dat het u minder te doen was om eene verovering, dan wel om een gerief..."

"Precies..."

"Welnu! dat gerief wordt u aangeboden. Louverval had geene volmacht dat punt te bespreken; ik heb er last toe, het voor te slaan."

"Is dit ernst?" vroeg Héraugière verrast.

"Volle ernst! Wilt gij zwart op wit? Hier zijn de geschreven voorwaarden dier schikking."

"Men zou eene Staatsche bezetting willen houden hier op 't kasteel?" vroeg Héraugière, zonder nog het stuk in te zien.

"Mits die der Bisschoppelijken niet in getal overschrijdende."

„En Groesbeek zou over dat gemengde garnizoen het bevel voeren!”

„Alleen het opperbevel in den eersten tijd. Men onderstelt, dat de Gouverneur van Breda een te groot Heer is om hier de tweede te willen zijn; een officier van minderen rang zou hem kunnen vervangen, te eer, daar er om de susceptibiliteit van den Bisschop, die in 't eind Prins des Heiligen Duitschen Rijks is, te menageeren, de expresse conditie gemaakt is, dat alle krijgslieden, van welken rang ook, die tot de *verrassing van Hoey* hebben meegewerkt, geen deel dier bezetting zouden uitmaken.”

„In verschoonende termen eischt men dus, dat ik en de mijnen zullen aftrekken.”

„Nu ja! aftrekken met al wat gij hier het uwe noemt... De buit niet uitgesloten, dien gij hebt gemaakt staande uw verblijf op het kasteel. Aftrekken met paarden en wapenen, en met krijgsmanseer uitgeleide gedaan; dat is toch, dunkt mij, zulk een ongunstige voorslag niet!”

„En hoe meent gij dat de Generale Staten het opnemen zouden, als ik dit aannam?”

„Mij dunkt, zij kunnen er zooveel niet tegen hebben. Althans niet als zij den toestand der zaken hier eens zullen kennen, en de zekerheid hebben zullen, dat er geene betere condities in te verkrijgen waren.”

„Dat is boud gesproken! Hoe verkrijgen zij die zekerheid?”

„De gezanten te 's Hage hebben in last hun gelijke propositiën te doen als ultimatum; zeer waarschijnlijk zijn zij reeds voorgesteld of zullen dat eerlang worden...”

„Dit zoo zijnde, is het mijn plicht geen besluit te nemen, vóór ik weet, hoe Hunne Hoogmogenden er zelf over denken.”

„Dat is in uw eigen belang niet raadzaam, Kapitein! Geloof mij, ik spreek als een oprecht man, die het goed met u meent. Ik weet met zekerheid, dat de voorstellen, aan de Heeren Staten gedaan, noch eervol, noch voordeelig luiden voor u...”

„In dat geval zullen ze niet worden aangenomen.”

„Dat is lang zoo zeker niet, en daarom, Heer Gouverneur! doe heden, nu het uw tijd nog is, vrijwillig, wat u mogelijk binnen korte dagen als een plicht door uwe Hooge Overigheid zal worden opgelegd.”

„Is het dan om mijn belang te zoeken, dat Monsieur Groesbeek zoo haastig met mij in schikking wil treden, zonder de beslissing der Heeren Staten af te wachten?... Is het dan niet wat vreemd, dat de Bevelhebber namens zijn meester betere voorstellen doet aan mij te Hoey, dan diens meesters gezanten aan Hunne Hoogmogenden te 's Hage?”

„Dat klinkt ook vreemd, maar er is eene wichtige reden voor.

Toen de Gezanten zulke propositiën meekregen, waren de Spanjaarden nog niet hier! En er is geen tijd meer om op dezen afstand nadere bevelen te geven of die te wijzigen, eer het te laat zal zijn. Daarom is aan Monsieur Groesbeek vrijheid gegeven om met u in schikking te treden, en het spreekt vanzelve, dat hij 't voor u zoo aannemelijk wil maken als dat mogelijk is, omdat hij weet hoezeer de Bisschop er aan hecht, dat zij aangenomen worden ..."

Daar bestond nog eene reden voor die rekkelijkheid van Groesbeek in den naam van Ernestus, die Wauterniaux niet in last had op te geven. Zoodra Hendrik IV bericht had gekregen, dat de Spanjaarden in aantocht waren tegen Hoey, schreef hij een langen brief aan den Prins-Bisschop, waarvan de inhoud in 't verkort neerkwam op de bedreiging van zijn hoogste ongenoegen, als deze zich tegen de Staten-Generaal, zijne (des Konings) vrienden en bondgenooten, vijandelijke handelingen veroorloofde, daar hij alle prejudice, hun aangedaan, considereeren zou als tegen hem zelf gepleegd en daarvan represailles zou nemen. Benevens het hernieuwd vermaan om den algemeenen vijand, den Spanjaard, geen voet te geven in zijne landen, maar ter contrarie, de neutraliteit te bewaren! Eischen en waarschuwingen, waarop de Bisschop had kunnen antwoorden met Hamlet! *Kill me not with words*, tenzij hij liever met Sganarelle had willen zeggen: *Vous êtes orfèvre, Mr. Josse!* want de goede raad was verre van belangeloos; maar daar Zijne Keurvorstelijke Genade hoogst waarschijnlijk Shakespeare niet kende en Molière geen tijdgenoot van hem was, zat hij zeer in 't nauw met zijne repliek, te meer, daar de brief, den dertienden Maart geschreven, eerst eenige dagen later tot hem kwam, toen de Spanjaarden de stad Hoey al hadden veroverd en 't beleg hadden geslagen om het kasteel! Oorlog met Hendrik IV schikte hem evenmin als vijandschap met Spanje. Het ongeluk van die tijden was, dat men elkaar geen telegrammen kon zenden. Vele dingen zouden dan niet of anders zijn gebeurd. De trompetter van Hendrik zal wel uit alle macht gereden hebben; maar daar ligt nogal wat afstand tusschen Parijs en Luik! en toen hij aankwam, stond het niet meer in de macht van Ernestus om den loop der zaken te keeren. Het eenige wat hij er nog op wist te vinden, was, zijne Gezanten te 's Hage met de Heeren Staten te laten laveeren en zich tot Héraugière zelf te wenden, om te trachten zich met dezen in der minne te verstaan.

Hoewel onkundig van deze wichtige bijreden, scheen de laatste toch niet aan de oprechtheid der aanbieding te twijfelen.

"En gij gelooft, dat de Spanjaarden vrede zouden hebben met deze uitkomst, gesteld ik kon er in treden?" vroeg hij, Wauterniaux uitvorschend aanziende.

„Zij moeten wel berusten! *Bonne mine à mauvais jeu*. Zij zijn gekomen om Ernestus aan 't hernemen van zijne vesting te helpen; maar als 't nu blijkt, dat er eene overeenkomst is getroffen, waarbij deze zich voldaan verklaart, dan heeft La Motte daar niets verder in te zien. En Fuentes zal toch wel wijzer wezen om den Bisschop van Luik, den Keurvorst van Keulen, een zoon uit het Huis van Beijeren, den oorlog te verklaren, omdat hij zijn eigen kasteel liever bij verdrag terugneemt dan door Spaansche soldaten...”

„*Au fait!* dat gaat mij ook niet aan,” sprak Héraugière, het geschrift inziende, dat de conditiën bevatte. „Ik zal dit voorstel niet verwerpen zonder overweging. Ik zal krijgsraad beleggen, en het gevoelen mijner Officieren inwinnen.”

„Ga alleen te rade met uw eigen hoofd en wil, kapitein Héraugière! Wij weten wel, dat gij hier absoluut meester zijt, en dat niemand u rekenschap zal vragen van uwe handelwijze.”

„En in Holland?”

„In Holland zal men zeer verheugd wezen op deze wijze met eere van eene verovering af te komen, waarmede men eigenlijk verlegen is en die op groote schade en moeijelijkheid kan uitloopen. Daar wordt nu al in den Haag gemompeld over de vermetelheid van zekere personen, die door hunne onvoorzichtige handelwijze de Generaliteit in gevaar brengen van oorlog met bevriende naburen...”

„Werkelijk!” zei Héraugière met een flauw lachje; „dat gemompel moet nogal luid klinken, dat het tot in Luik toe wordt verstaan!”

„En de Generale Staten hebben zich reeds tegen een lid der Staten van Holland laten ontvallen, dat sinds er noch Franschen noch Italianen te Hoey zijn gekomen om, zooals het plan was, van die stad een Sedem-Helli te maken, het ook niet de moeite waard was eene zoo ver afgelegene plaats tot zoo groote moeite en kosten te versterken... Men sprak zoo, omdat men toen nog niet bekend was met den loop der gebeurtenissen hier, maar reken daarna nog op den bijstand van uwe regeering!”

„Messire Wauterniaux is wonder goed ingelicht van de Hollandsche „*on dit's*,” sprak Héraugière, zijne innerlijke geschoktheid onder scherts verbergende.

„Goed onderricht ben ik zeker; want hij, van wien mij die inlichtingen toekomen, is niet de man om zich met schuitpraatjes bezig te houden. En gij zult er van overtuigd zijn, als ik u zeg, dat het niemand minder is dan de Advocaat van Holland zelf.”

„Narrenpraat!” barstte Héraugière los, blij zijnde dat hij zijne gemelijckheid lucht kon geven, „Meester Johan van Oldenbarne-

veld zou correspondentie houden met de Luikenaars buiten mij om!"

"Dat waarlijk niet! De brief was aan u gericht; daarom vond ik er ook geene zwaarigheid in, u den inhoud mede te deelen."

Héraugière kon een uitroep van schrik niet terughouden. „Onderschept!" riep hij op zulk een toon van spijt, dat het hijkans klonk als een kreet.

Oogenblikkelijk kwam kapitein Mario binnen, die zich uit voorzorg in de nabijheid had gehouden, en vroeg in zijn gebroken Fransch, of hij den Luikenaar van de rotsen moest gooien."

"Nog niet!" antwoordde Héraugière lakoniek.

"Dus handelt men in den regel niet met parlementairen! en ik heb niet verdiend, dat men voor mij zulke exceptie maakt!" sprak Wauterniaux, zijn fijnen slimmen mond tot zulk een ondeugend lachje plooiende, dat het Héraugière had moeten ontrimpelen, zoo deze hem aangezien had; maar hij keek strak voor zich en zei alleen ras en heftig:

"Dus handelt men ook niet met belangrijke brieven!..."

"*Excusez, Capitaine! c'est de bonne guerre!* de bode is door de onzen gevangengenomen, zijne papieren zijn hem afgenomen, en hoe wichtiger dan de brieven zijn, hoe rijker de buit wordt geacht. Monsieur Barneveld heeft zelfs de goede voorzorg gebruikt, u in 't Fransch te schrijven, 't geen ons de moeite van een tolk bespaarde. Ik strek Messire Groesbeek tot secretaris. Ik had wat moeite met de ongemakkelijke hand, maar overigens, *à bon entendeur demi mot suffit*, en uw correspondent had de hofelijkheid, hier en daar de woorden voluit te zetten! Doch ik wil u niet langer kwellen; ziedaar den brief, lees zelf! Hij kan niet anders, dunkt mij, dan u bewegen tot een kort en goed besluit."

"Hij klaagt dat ik geene berichten zend; dat men niets van mij weet!" riep Héraugière halffluid en als voor zich zelven, na den brief ingezien te hebben; „en ik zend bode op bode naar Breda, opdat men hem daarvan alles onderrichte."

"Maar, mijn waarde Kapitein! uwe boden worden door de Spanjaarden aangehouden eer ze tot Breda doorkomen, en geloof mij, 't is goed dat gij hen niet dan mondelinge berichten meegeeft; want de Spanjaarden hebben een tolk, een (Hollandschen) overlooper of zoo iets, die tot eijferschrift toe weet te lezen, en die omtrent de aangelegenheden van Hoey belangrijke mededeelingen heeft gedaan."

Héraugière antwoordde niet, had zelfs niet geluisterd. Hij had den brief van Barneveld doorgelezen, en zijne trekken waren zoo strak en somber geworden, en hij liet zich zóó moedeloos in zijn armstoel neerzinken, dat Wauterniaux, die zooals uit alles bleek,

ondanks zijne speelsche kwelzucht, een goed hart bezat, zich verbeeldde, dat een vriendschappelijk woord van deelneming hier niet misplaatst zou zijn.

„Kapitein Héraugière! schep toch moed, er is voor u zelven nog niets verloren, zelfs niet de eer, als gij naar mijn raad luistert. Mr. Barneveld en de overigen, die groote verwachtingen hadden gebouwd op de verovering van Hoey, zullen zeer tevreden zijn, zoo gij uit de naderende schipbreuk nog datgene redt wat Messire Groesbeek laat aanbieden.”

„Welnu, ga! ik zal er mij op bedenken, en morgen of overmorgen mijnerzijds een parlementair zenden,” sprak Héraugière verstoord en zelfs wat koel.

„Verschoon mij, Kapitein! dat gaat niet. Daar is geen bedenkenstijd dan tot middernacht. En allerbest zou het zijn, zoo gij mij nu met de boodschap heenzondt, dat gij ons voorstel aannamt en dat het verdere geschikt zou worden tusschen Messire Groesbeek en u zelven als deze hier was...”

„Maar waarom maakt men toch zooveel haast?” vroeg Héraugière. „Hoe kan men verwachten, dat ik zoo terstond met mijn antwoord gereed zou zijn? Dat is daarbij de gewoonte niet...”

„Maak eene uitzondering op die gewoonte, edele Heer! de verrassing van Hoey was eene Vastenavondsklucht; *men acht het de mauvais goût, die tot Palmzondag vol te houden.*”

Op die laatste woorden werd door Wauterniaux zooveel klem gelegd, dat Héraugière de bitterzoete aardigheid onvergolden liet om naar de bedoeling van die tijdsbepaling te vorschen, door te zeggen: „Waarom juist vóór Palmzondag? Meent Monsieur Groesbeek zijne stille week te houden binnen Luik, dat hij zoo drijft?”

„Nee! neen! dat haasten heeft ongelukkiglijk eene gansch andere beteekenis. Ik mag niet uit de school klappen, maar het hart dringt mij u te waarschuwen. Als de dag aanbreekt *moet* het kasteel de Bisschoppelijke vlag voeren of het zal een heete Donderdag voor u zijn. La Motte is besloten, de vesting met zulk een geweld aan te tasten, dat gij 't niet lang meer houden zult.”

„Wij zullen eerst afwachten tot hij bres geschoten heeft,” zei Héraugière koel.

„Dat zal eerder gebeurd zijn dan gij meent.”

„Dan zou hij geschut op de bergen moeten brengen! een mirakel, dat alleen zijne heiligen verrichten kunnen!”

„La Motte is geen Heilige, maar hij is grootmeester der Artillerie en uiterst bekwaam in zijn vak. Ik zeg het u tot waarschuwing, al heb ik eigenlijk geen recht zijne zaken uit te brengen.”

„Welnu, laat hij doen wat hij kan! Laat hij de vesting, het lustslot bombardeeren en in puin schieten; dan zal het een wonderschoon grafmonument zijn voor de verrassers van Hoey! En

zij, die de daad hebben bevolen, hebben aangemoedigd, maar zonder ons bij te staan, mogen zich dan beroemen, dat zij het zelf voor ons hebben gesticht!" riep Héraugière veeleer op een toon van moedeloosheid dan op dien van een vast besluit. De onderschepde brief had hem kennelijk in de uiterste ontstemming gebracht.

"Maar daar zou de Prins-Bisschop zijne rekening niet bij vinden!" riep Wauterniaux met teekenen van onrust. "Om 's Hemelswil, Mijnheer de Gouverneur! wees toch barmhartig over u zelven en over al die anderen, wier lot en leven u is toebe-trouwd, en geef het kasteel nu liever terug in de handen van den rechtmatigen Heer, dan dat gij het later als eene ruïne zoudt moeten overlaten aan de Spaansche Furie. Geloof mij, de wereld zal u van geene zwakheid beschuldigen, maar uwe voorzichtigheid prijzen, zoo gij met Monsieur Groesbeek in schikking treedt. Maar brandende haat en onuitdelgbare blaam zal over uw hoofd komen, zoo gij dit aloude slot, den roem der Luikenaren, uit ijdel trotseeren der overmacht, aan verwoesting prijs geeft."

Alexander Wauterniaux sprak met al het vuur eener levendige overtuiging; hij had tranen in de oogen en het lachwekkend ge-laat had eene uitdrukking van ernst aangenomen, waarvoor men het nauwelijks vatbaar zou hebben geacht. Héraugière scheen getroffen; met zekere drift vatte hij nogmaals het papier op, dat de positiën van Groesbeek inhield. Hij zelf kende beter dan iemand het hachelijke van zijne stelling en de blaam, die op eene mislukking volgt. Hij las langzaam, nadenkend en scheen aanvankelijk eenige voldoening te smaken. Wauterniaux sloeg hem gade in gespannen verwachting, en meende reeds te zegevieren. Op eens echter hief Héraugière het hoofd op, en hem uitvorschend aanziende met zijne donkere, sprekende oogen, vroeg hij: "Wat lees ik daar van zekere inwoners van Hoey, die de Bisschop voor schuldigen houdt en die van de algemeene amnestie zouden worden uitgesloten?"

"Dat is eene clause die er op uitdrukkelijk verlangen van *Monseigneur le Suffragant* is bijgevoegd, in den naam van den Prins-Bisschop," antwoordde Wauterniaux schielijk; "bekommer u daarover niet, dat is eene zaak tusschen den Bisschop en de zijnen. Dit betreft alleen den verrader van 't kasteel en enkele suspecte leden van den Magistraat, die de stad hebben doen overgeven zonder slag of stoot. Een onder hen, schepen de la Géneste, is meer dan suspect; men heeft zekerheid van zijn gepremediteerd verraad en van onderhandelingen, die hem des doods schuldig maken, als hem proces wordt aangedaan. Daarom is hij ook zoo gehaast geweest om op het kasteel schuilplaats te komen zoeken, wat hem nu, als hij tot zijne schade leeren zal, niet veel kan baten."

„Schepen de la Géneste en enkele andere burgers van Hoey zijn zich werkelijk onder mijne bescherming komen stellen tegen de Spanjaards; wat zij van den Bisschop te duchten hebben, wil ik niet onderzoeken. Voor mij is het genoeg, dat zij zich aan mij hebben vertrouwd. Deze lieden moeten onder mijne sauvegarde de vesting uittrekken om daarna te gaan waar zij zijn willen, zoowel als alle overige inwoners, die naar de vesting gevlucht zijn uit vreeze voor de Spaansche beulen. Deze moeten mij tegen alle rancune van de Luiksche geestelijkheid, tegen alle navraag van hun gedrag worden gewaarborgd, of er komt van onze onderhandeling niets, Messire Wauterniaux!” zeide Héraugière op eens weer besloten en met vastheid. De edelmoedige beweging zijns harten gaf hem terstond zijne vroegere veerkracht terug.

„Wees toch zoo onvoorzichtig niet om ter wille van lieden, die het zoo weinig verdiend hebben, de verstandige partij, die gij op het punt stondt te kiezen, te laten varen.”

„Maar het is toch niet te veel geveegd van Monsieur Groesbeek, die ééne clause te laten schrappen, waaraan ik niet wil, niet kan, niet zal voldoen? Mijnerzijds wil ik andere concessiën doen...”

„De Bisschop moet juist *hierin* zijn contentement hebben, en Monsieur Groesbeek is tot betere conditiën bereid, als hij zelf met u zal negociëren; mits er allereerst aan deze worde voldaan. De uitlevering der verraders zou zelfs den intocht van de Bisschoppelijken moeten voorafgaan. Men wil zeker zijn, dat ze niet in de verwarring van uw uittocht zouden ontsnappen.”

Men ziet het, de Bisschop, meer een vorst dan een herder, kon het *Dieu et mon droit* niet laten varen. Ondanks al zijn verlangens om zich zelf en zijne vesting uit de engte te redden, wilde hij het recht van straffen of gratie geven niet afstaan, en zijne Suffragaan wist in zijn geest te zijn, toen hij dezen eisch deed. Maar Héraugière mocht niet inwilligen.

„Messire Wauterniaux! ik heb mijn woord van eer gegeven, die menschen te beschermen, zoolang ik zelf hier iets te zeggen had, en ik zal dat houden. Indien gij er op staan blijft, dat zij uitgeleverd moeten worden, kunt gij gaan; dan zijn verdere onderhandelingen overbodig.”

„Neem toch die rassche beslissing terug, kapitein Héraugière! Zoudt gij zoovele en wichtige belangen prijs geven, ter wille van zoo'n armzaligen herbergier als die meester Zilbrecht? meer bekend om zijne mooie nicht dan om zijn oprechten wandel, en die zekerlijk ruim zijn loon genoten heeft voor zijne goede diensten?”

„Wat Meester Zilbrecht als Hoey'sche burger mag geweest zijn, kan ik niet beoordeelen, maar 't is eene lastering, zoo men hem beschuldigt de diensten, die hij mij heeft verleend, op een prijs

te hebben gesteld. Hij was er toe bereid, omdat hij onder des Bisschops bestuur niet naar de inspraak zijner conciëntie kon leven; en het eenige loon, dat hij mijnerzijds heeft genoten, is de bescherming, die ik hem nu verleen en die ik schuldig ben. En wat schepen de la Géneste betreft, hij heeft persoonlijke vijanden onder de hooge Luiksche geestelijkheid, die zich zeker zullen beijveren zijne handelingen op het zwartste uit te leggen, en daarom heb ik hem ook aangeboden om hier wijkplaats te nemen tot betere tijden aanbreken. Hij is mijn vriend en ik zal hem zekerlijk niet overleveren aan wie zijn verderf zoeken. Al de overige inwoners van Hoey, die hier met mij zijn..."

"O! wat de overigen betreft, voor hen is licht kwijtschelding of verzaechting van verdiende straf te verkrijgen, als zij zich maar, zooals goeden onderdanen past, ter beschikking stellen van hun Heer, en hem niet willen ontloopen als schuldigen. Ik weet," en hier nam Wauterniaux den toon aan eener hartelijke vertrouwelijkheid, "ik weet dat er velen onder zijn, die om des geloofs wille baat hadden gezocht bij verandering; welnu, dat zij zich niet al te zeer ontrusten; laten zij slechts geene hindernissen worden voor onze overeenkomst. Eedbreuk en verraad moeten gestraft worden, maar overigens... de Hofnar heeft nog wel wat invloed; laat de Sire de Bruyssins, die bij u is en die mij kent, u zelf zeggen of Alexander Wauterniaux in zijn ambt is gebleven uit lust tot kettervolgving!"

"Daar is hier niemand van dien naam!" sprak Héraugière norsch.

"'t Is waar ook, hij noemt zich nu Rosse Jan, dat doet er weinig toe; hij staat eigenlijk ook op de lijst, maar daar hij toch, *malgré tout*, zijn weg zal gaan en Monsieur Groesbeek er zeker niet op gesteld is zijn neef voor de tweede maal te executeeren, heb ik niet eens over hem gesproken. Dan ik zou aan mijn last te kort doen, zoo ik verzwegg, dat ik nog een gevangene van den Bisschop heb op te vorderen."

"Een gevangene?... Ik begrijp u niet. Wij hebben hier nog eenige boeren en Luiksche soldaten en mogelijk den een of anderen monnik...."

"'t Is geen Luiksche boer of soldaat! 't Is een Doorniksch edelman, die hier vanwege den Bisschop gevangen zat en die meege werkt heeft tot de overlevering van 't kasteel! Gerard de Preys is zijn naam."

"Gerard de Preys! dat is een van mijne officieren! Meent gij dat ik dezen aan de wraakzucht van den Bisschop zal opofferen!"

"Gij hebt van uwe zijde geen reden om over hem tevreden te zijn, want..."

"Gij kunt mij niets omtrent hem mededeelen wat ik niet weet; maar wij zijn verzoend, en hij is in mijn dienst."

„Gij noch hij hadden recht, over hem te beschikken; eene gevangene moet worden ingewisseld.”

„Welnu, neem de boeren en soldaten, die hier zijn, met u; dat is ten minste milde vergoeding.”

„Het komt niet aan op het getal; het is hier de vraag van een persoon.”

„Het is hier van niets meer de vraag, Messire! want de onderhandelingen zijn afgebroken; ik zie wel dat het Monsieur Groesbeek geen ernst was, sinds hij zijn voorstel met zulke bijomstandigheden bezwaart.”

„En ik bemerk, tot mijne teleurstelling, dat het kapitein Héraugière geen ernst is geweest, sinds hij het voorstel verwerpt om diezelfde details... die het hem zoo licht zou vallen toe te geven!”

„Licht vallen! Als ik u gezegd heb dat het mijne eer raakt!”

„Gij zult u deze onbuigzaamheid te laat en smartelijk beklagen; mogelijk kan morgen de tijding hier zijn van een verdrag uwer Staten met de gezanten, en dan zult gij *op bevel uwer Ooerigheid* deze/fde eischen moeten inwilligen, die gij nu met zooveel fierheid afslaat. In uw geval wachtte ik deze vernedering niet af.”

„Als het zoover is, zal ik weten wat mij te doen staat!” gaf Héraugière ten antwoord, met verhoogden gloed op voorhoofd en wangen.

„Geloof mij toch!” hernam Wauterniaux ernstig en trouwhartig, „zoo gij nu den Bisschop in deze zaak met de vesting teleurstelt, maakt gij hem tot uw bitteren persoonlijk vijand; hij zal niets ontzien, om zich op u te wreken, en hij heeft meer dan één koord op zijn boog... als hij het kwade wil tegen u. Hij heeft de correspondentie in zijne macht, door u met zekere leden uit de Luiksche Staten gewisseld; er zijn brieven onder, die u compromitteeren kunnen tegenover Hunne Hoogmogenden en den Raad van State, als men het er in zoeken wil, en ik verzeker u stellig dat de Bisschop voornemens is zich daarvan te bedienen om uwe eere en reputatie aan te tasten!”

„Bedreigingen! Messire Wauterniaux, uwe zaak moet slecht staan, als gij tot zulke hulpmiddelen uwe toevlucht neemt. Bedreigingen zijn mij te allen tijde prikkels geweest om het tegendeel te doen van wat men van mij verlangde. Houdt het u voor gezegd, Messire! onze onderhandeling is afgebroken, en ik begeer haar hierna niet weer te hervatten. Laat uw wraakgierige meester venijn bereiden uit de brieven die ik aan zijne slachtoffers heb gericht; laat hij mijne eere en reputatie aantasten, waar en zoo goed als hij kan, ik zal intusschen met zijne vesting doen, wat ik oorbaar acht... Kapitein Mario!” De Italiaan trad haastig toe, met uitgetrokken degen, want uit den driftigen toon had hij verstaan dat zijn Overste zich gekrenkt achtte.

„Kapitein Mario!” hervatte Héraugière, kalmer en zich bedwinnende; „doe Mijnheer den parlementair hoffelijk uitgeleide, en zorg dat hem geen haar worde gekrenkt.”

Wauterniaux, die blijkbaar veel hechtte aan het slagen zijner zending, was diep teleurgesteld en getroffen, maar hij voelde dat hij het moest opgeven.

„Ik had wel gehoopt mijn afscheid te nemen onder gunstiger vooruitzicht,” waagde hij het nog te zeggen. Maar Héraugière antwoordde alleen, door Mario te wenken dat zij gaan zouden.

Reeds bij de deur, wendde Wauterniaux zich nog eens om, en zeide tot Héraugière: „Voor 't geval dat gij nog tot een ander besluit mocht komen, laat drie vuurpijlen opgaan uit den toren van Amiette; op dát sein zal ik komen, maar vóór middernacht! Kapitein Héraugière, hoor naar mij, zoo gij gelooft dat ik een oprecht, eerlijk man ben; ná dien tijd zou het te laat zijn.”

„Ik houd u voor een eerlijk man, Alexander Wauterniaux! maar ik ben het zelf ook, en daarom kan er geene sprake zijn van een ander besluit! Ga, en wees Gode bevolen!”

HOOFDSTUK XII.

Gerard de Preys had zich intusschen naar dat gedeelte van het kasteel begeven, waar schepen de la Géneste zijn logies had, sinds hij genoodzaakt was de gastvrijheid van Héraugière aan te nemen. Het bestond uit eene ruime bovenzaal en een paar kleine vertrekken, die daarop uitkwamen. De zaal zelve was in tweeën gedeeld door een middeleeuwsch hangtapijt. Het voorste gedeelte strekte den Schepen en zijne dochter tot woonvertrek; het achterste, waar een rijk beeldhouwd *lit à baldequin* stond, was ingericht tot ziekenkamer voor Frank de Preys. Dat ledikant met zijne damast zijden gordijnen, van donkergroen tot vaalgeel verkleurd en van de mot doorknaagd, was een sprekend toonbeeld van grootheid; en datzelfde stempel droegen ook al de verdere meubelen die zich in het „logies” bevonden; stoelen met gekleurde en vergulde wapens, maar wier fluweelen zitting in flarden hing, of waaraan een poot of eene leuning ontbraken. Hoekkasten, waarvan de deuren uit de hengels vielen, als men het waagde ze te openen, en waggelende tafels, die ternauwernood dienst konden doen, maar wier donker eikenhouten blad met paarlemoer en ebbenhout was ingelegd. Alles verkondigde luide dat er eenmaal aanzienlijker gasten plachten gehuisvest te worden dan de Hoeysche Schepen, maar tevens dat die schoone dagen al lang voorbij waren, en dat de verschillende militaire Gouverneurs van de vesting alles wat zij niet tot hun eigen gebruik noodig hadden, in jammerlijke verwaarloozing lieten. Dit belette niet dat Frank de Preys er ruim en luchtig nederlag, en bovenal veel kalmer dan in het algemeene ziekenverblijf, waar het lijden van anderen zijne eigene smarten verzwaren moest, zoo ras hij tot bewustzijn was gekomen.

Ook had Madeleine met scherpe waakzaamheid het oogenblik bespied, waarop zijne vervoering mogelijk zou zijn; want al had zij zich reeds spoedig na hare komst op het kasteel aan de ver-

pleging der zieken en gekwetsten gewijd, bijgestaan door Gonda en andere Hoeysche vrouwen die haar voorbeeld navolgden, achtte zij toch dat de vaandrig van Héraugière een bijzonder recht had op hare zorg. Maar het was zeker niet het meest in die kwaliteit dat zijne aanspraak bij haar gold. Zij had vriendschap voor hem opgevat, al was het niet eene zóó teedere, als de jonge edelman had gehoopt. En zij was hem dankbaarheid schuldig voor meer dan één gewichtigen dienst. Toen de ruiters van Baex, door drank verhit, en door kwaadwillige aanhitsing verleid, terstond na hun binnentreden in de stad, op het huis van schepen de la Géneste invielen, wanende de woning van een schatrijken Kanunnik te plunderen, had Madeleine in erger dan levensgevaar verkeerd; de ruiters waren opgestoot om „het liefje” van den „geestelijken Heer” geenszins te sparen. Ongelukkig was haar oom Kerkadet, in zijne onrust over de gebeurtenissen van dien dag, juist bij haar schuilplaats komen zoeken, en de Schepen nog altijd op het raadhuis met Héraugière en Baex! Der hebzucht alles toe te werpen wat zij eischte, en belofte te doen van het meerdere, zoo men hen spaarde, was alles wat de jonkvrouw en de sidderende geestelijke te hunner verdediging wisten te bedenken, maar het zou hun weinig gebaat hebben, ware Frank de Preys niet tijdig aangekomen om hen tegen de woestaards te beveiligen, die wel zijn gezag niet wilden erkennen, maar die hij toch in bedwang hield met een troepje van zijn eigen soldaten, totdat hun geduchte ritmeester ter hulp snelde, dien hij had laten waarschuwen. Toen had Frank Madeleine zegevierend in veiligheid gebracht, en Baex voor den Kanunnik laten zorgen, die geslagen en mishandeld ter aarde lag, en *zóó krachtige hulp* dringend behoefde, als de jonkman met de schalkheid van zijne twintig jaren hem toevoegde. Van toen aan had Madeleine hem hare erkentelijkheid getoond in eene gulle gemeenzaamheid, die te sterker uitkwam, daar zij ritmeester Baex met in 't oog loopende stugheid bejegende, wien het niet eens gelukte zich te doen aanhooren, waar hij haar verschooning wilde vragen voor het gedrag zijner ruiters. Frank daarentegen verkeerde op den voet van een vertrouwden vriend in het huis van den Schepen, zoo-veel en zoolang de omstandigheden het toelieten. Doch Madeleine gedoogde niet dat hij zich een oogenblik misleidde in het vriendschapsgevoel dat zij hem toedroeg, en als Héraugière hem lachend plaagde over zijn druk verkeer met den Schepen, die hem als een zoon des huizes scheen te beschouwen, gaf hij ten antwoord:

„Och ja! zoo is het; Madeleine noemt mij haar „broeder,” maar ik, ik kán geen zuster in haar zien!” Zijne zending naar den Haag, vanwaar hij met luitenant-rang terugkeerde, was eene

machtige afleiding geweest van die hopelooze minnesmart en wijselijk had hij van toen aan besloten de laatste te verheelen tot zij beter gehoor mocht vinden, maar te meer achtte hij zich inmiddels gerechtigd der jonkvrouw hulp en bijstand te bieden, waar zij die noodig had.

Zoo wist hij haar met zachten dwang te overreden de wijk te nemen naar 't kasteel, toen de Spanjaarden de stad bedreigden, en ettelijke inwoners, die zich gecompromitteerd achtten, als de drapier met zijne vrouw, en meester Zilbrecht met zijne nicht, zich op Héraugière's uitnoodiging derwaarts begaven. En Madeleine had reeds te van nabij gezien wat bevriend krijgsvolk zich durfde veroorloven in eene bemachtigde stad, om het vijandelijke, om het Spaansche af te wachten. Hare moeder had Hoey verlaten kort na den intocht van Héraugière, en had zich naar Luik begeven met eene gewichtige zending. Hij zegende nu dit afzijn, al moest het ook soms bekommering wekken. De Schepen beloofde zijne dochter haar naar 't kasteel te volgen, maar niet vóór het lot der stad was beslist; hij oordeelde dat hij zijn leven niet prijs behoefde te geven aan de Spanjaarden, maar dat hij toch de laatste burger van Hoey moest zijn die de stad verliet.

Ten gevolge van dit onwrikbaar besluit, had Madeleine de zorg voor haar vader aan Frank opgedragen, en deze had dien wenk niet noodig om over hem te waken.

Licht gewond bij de eerste schermutseling, en door de overmacht teruggeslagen, had hij, met inspanning van alle kracht, zijne verstrooide soldaten opnieuw weten te verzamelen, en tot standhouden gebracht, om den aftocht van de laatste burgers te dekken, die nog in deze uiterste ure tot de vlucht besloten. Dezen hadden schepen de la Géneste bijkans tegen diens wil meegevoerd, en Frank wist met de zijnen den Spanjaarden het hoofd te bieden, tot hij aller veiligheid had verzekerd.

Nu eerst vond hij vrijheid zich terug te trekken, maar het was te laat; de Spanjaarden hadden hem omsingeld; reeds negen van de twintig man, die hem waren bijgebleven, lagen ter aarde om hem heen; de vijand zelf riep toe van den vruchtelozen strijd af te zien en zich gevangen te geven.

„Niet levend!” had de jeugdige krijgsheld toen geantwoord, en aan de spits zijner kleine phalanx trachtte hij heen te komen door de rij der speerruiters, die tegenover hem stonden.

Het gelukte, en tegelijk kwam er van de andere zijde hulp, die eene afleiding maakte en de Spaanschen van dat punt verdreef, maar Frank stortte neer, in de borst getroffen door een der dreigende speren die hij had getrotseerd. Zijne krijgsmakkers droegen hem weg en voerden hem naar 't kasteel als een zieltogende, zoo zij meenden, en om zijn lijk niet in de macht der Spanjaarden

te laten; maar hoe gevaarlijk de wonde ook zijn mocht, hoezeer het bloedverlies en het verwaarloozen der eerste kwetsuur hem ook mochten verzwakt hebben, hoewel hij dagen lang in den hachelijksten toestand bleef, de jeugdige levenskracht behield de zege in die worsteling; de natuur en zijn gezond gestel hadden zeker meer aandeel in zijn aanvankelijk herstel, dan de welgemeende maar onhandige pogingen van den barbier-chirurgijn, die zich beroemde hem van eene hersenkoorts te genezen, terwijl het waarschijnlijk was dat hij hem deze zelf had berokkend door zijne onoordeelkundige behandeling. Madeleine had met vrouwelijke intuïtie dien misgreep geraden, en daarom had zij begeerd dat men dezen patiënt van de anderen afzonderen en aan hare verzorging zou toevertrouwen. Van volkomen kalmte, kleine opletendheden en eene voorzichtige toepassing van de heroïke middelen, waarmee de wondarts wel wat druk in de weer was, hoopte zij veel goeds voor de verdere genezing van Frank, en het recht, dat zij op dezen liet gelden, werd dan ook niet betwist.

Het zenuwgestel van den jongen edelman was sinds zijn komst te Hoey door allerlei aandoeningen heftig geschokt. De smart en de teleurstelling, bij het eerste wederzien van zijn broeder onderzonden, hadden zich gekruist met de wisselingen van hoop en vrees eener opkomende liefde, die geene aanmoediging vond, en in zijne ijlende koorts verwarde hij het verledene en het tegenwoordige, het smartelijke en het verblijdende van zijne jongste ervaringen zoo wild dooreen, en uit de onsamenvangende woorden sprak meestal zulk een diepen klaagtoon, dat de omringenden niet veel raadvermogen noodig hadden, om zich een denkbeeld te vormen van het bittere zieleleed en de geheime kwellingen, waarmee de jonkman in den laatsten tijd had te kampen gehad. Ook hief zijn broeder het voorste vertrek ledig vindende, niet zonder zekere aarzeling het hangtapijt op, dat toegang gaf naar het volgende; hij was al zoo vaak met schrille kreten en afwijzende gebaren teruggeweerd, zoo ras Frank hem in het oog kreeg, dat hij nauwelijks de waarheid durfde gelooven, toen Madeleine hem te gemoet trad met een geruststellenden glimlach en de verzekering dat haar patiënt veel beter was en naar hem had gevraagd.

„Frank! wellieve Frank!” riep hij in de volle blijdschap der verrassing, schielijk naar hem toe gaande, en hem beide handen toestekende; „wilt gij mij nú zien; verstoot gij uw armen Gerard niet langer?”

„Heb ik dat ooit gedaan, dan was het wel onbewust,” sprak Frank met eene zachte, zwakke stem. „Ik, die zoo vurig naar u heb verlangd; naar u zelf, naar mijn Gerard; maar . . . als ik uwe stem had gehoord, als ik u meende te zien, kwam mij altijd

voor de oogen die man met de hatelijke monnikspij, en stelde zich dus tusschen u en mij, dat ik mijn Gerard niet zien kon."

"Dat was een drogbeeld van uwe koortsachtige droomen. De monnik bestaat niet meer. Herinnert gij u dan niet, hoe ik u te gemoet ben gekomen, toen gij uit den Haag herwaarts kwaamt, met den degen op zijde en de Oranjesjerp om! Gij waart toen zoo hartstochtelijk verblijd, en zoo onstuimig, dat gij nauwelijks naar mij luisteren wildet, toen ik u geregeld wilde vertellen, hoe ik tot die verandering gekomen was."

"Ach, vertel het mij nu; ik zal nu zoo stil, zoo kalm zijn."

"Neen, niet nu!" sprak Madeleine, zich daartusschen stellende; "dat zou u te veel vermoeien, en tegen den nacht maar allerlei in 't hoofd halen; zie liever uw broeder eens aan, zoo opgewekt en tevreden als hij daar voor u staat."

"Ja! ja! ik herken hem heel goed; dezelfde kloeke krijgsman van voorheen. Ik zal mij dan in zijn aanschouwen troosten; maar ik mag toch wel vragen hoe het met het beleg staat, niet waar?" Hij wendde zich tot Madeleine, hoewel de vraag aan Gerard was gericht. "Wij zijn immers nog in de vesting. Lig ik hier niet in het praalbed van bisschop la Marck?"

"Ik zou eer meenen van een zijner ridderlijke gasten," sprak Madeleine glimlachend.

"Maar zeg mij toch, Gerard! is de Spanjaard al uit de stad verdreven?" hield Frank aan.

"Nog niet!" was het antwoord, dat wat pijnlijk en verlegen klonk. Frank zweeg, en scheen te berusten met de gedweeheid, door gevoel van eigen onvermogen ingegeven. Hij sloot alleen de oogen en liet het hoofd in zijne kussens vallen. Terwijl hij daar zóó lag, viel het licht op zijn bleek, uitgeteerd gelaat; het droeg zulke merkteekenen van doodelijke zwakheid, dat Gerard en Madeleine zwijgend een blik wisselden van diepe deernis en bekommering.

"Ja, er was beterschap, maar in hoe zorgelijk een toestand verkeerde hij nog, en hoe zou men de schokken, de gevaren, die den hulpbehoevenden boven 't hoofd hingen in de bedreigde vesting, voor hem verbergen, van hem afweren.

Eene diepe zucht, dien Gerard en Madeleine bijna gelijktijdig slaakten, was het verfynd gehoor van den lijder niet ontsnapt.

Hij opende weer de oogen.

"Het kasteel loopt toch geen gevaar?" vroeg hij, zich tot Gerard richtende.

"Wel neen! hoe komt u dat in het hoofd? zou ik hier bij u zijn, als alles niet volkomen rustig ware?"

"Dat is zoo!" hernam Frank overtuigd, en zweeg weer eene

poos met geslotene oogen; daarop sprak hij tot Gerard: „Broeder... dat was toch niet goed van u...”

„Wat niet? Frank!”

„Gij zijt niet mee in de stad geweest; gij hebt haar niet tot het uiterste helpen verdedigen.”

„De Commandant had mij een post toevertrouwd op het kasteel.”

„En gij liet u dát welgevallen?”

„Maar mij dunkt!... Sinds wanneer mag een officier kiezen, waar hij staan wil?”

„Ja, dat is wel zoo! maar toch... neen! neen! gij wilt het voor mij verbergen,” riep hij op eens met levendigheid. „Gij zijt wèl in de stad geweest, ik herinner het mij nu duidelijk: ik heb u gezien en herkend, maar ik wist het niet bij te brengen hoe en waar; nu weet ik het voorzeker; gij waart in mijne nabijheid, toen ik neerstortte.”

„O! dat is wat anders; maar toen was de stad al over. Héraugière had sommigen onzer vrijheid gegeven op den vijand aan te vallen, zoo ras hij zich meester achtte van Hoey en aan 't plunderen sloeg. Door de vluchtelingen hadden wij vernomen dat de stad verloren was en dat kapitein Balfour, volgens zijne orders om haar niet tot het uiterste te verdedigen, op eene ordelijke retraite bedacht was; toen zeide mij de inspraak van mijn hart, dat Frank nog zou stand houden, ondanks alles, en ik kreeg verlof naar die inspraak te handelen. Met eenige ruiters van Héraugière geraakte ik de poort in, door de onzen verlaten, door de Spanjaarden nog niet bezet in de verwarring van het oogenblik. Ik had maar één doel: u op te zoeken en ter hulp te snellen; gelukkig nog niet te laat! Maar daar ik voor u te zorgen had, ontging mij de gelegenheid om mijn wraaklust te koelen op die moordenaars!”

„Och, Gerard! tegen mij hebben ze geene schuld; ik heb mijne wonden bekomen in een eerlijk gevecht: dat zij dapper aanvielen was soldatenplicht! Zouden wij hen gespaard hebben in een gelijk geval?”

„Dat is wel zoo... maar toch... de gruwelen, die zij later pleegden!...”

„Niet langer praten!” vermaande nu Madeleine, naar Gerard toekomende en den vinger op den mond leggende.

Terwijl de broeders samen spraken, had zij zich naar de andere zijde van 't vertrek begeven, dewijl zij Gonda had zien binnenkomen, die haar toewenkte.

„Is de hoendersoep mislukt?” vroeg Madeleine toen zij de kenteekenen van verdriet of onrust bemerkte op het gelaat van het meisje, dat haar in den laatsten tijd zoo opgeruimd en kloekmoedig had ter zijde gestaan.

„Neen, juffer! dat is in orde, de Jonker kan die krijgen zoodra hij wil... maar...”

„Is er wat anders?”

Ja, iets dat veel erger is... maar ik kan 't hier niet zeggen...”

„Dan ga ik even met u mee,” sprak Madeleine en volgde haar in het voorvertrek. Nauwelijks waren ze daar of Gonda barstte in tranen uit.

„Liefste kind, wat deert u? Is er iets met Wouter Willemsz gebeurd?” vroeg Madeleine meewarig.

„Zoover ik weet niets! Kon ik hem maar te spreken krijgen, dan zou ik niet zoo ongerust zijn; maar ongelukkig heeft hij de wacht; en nu, ik hoor allerlei geruchten, waarvan ik niet weet wat te gelooven...”

„Maar als het niet dan onbestemde geruchten zijn, Gonda! waarom laat gij u dan daardoor ontrusten?”

„Mijn oom is zoo angstig, daar gaat iets om in het kasteel, dat is zeker. Er is een vreemdeling binnengedrongen, sommigen zeggen 't is een spion, anderen, dat het een voornaam krijgs-overste is, die over 't ontzet komt spreken...”

„Nu, dat kan, dunkt mij, geen kwaad.”

„Ja, maar terwijl die bij den Gouverneur zat, is er weer een ander gekomen... ze zeggen een parlementair van den Bisschop, en dat zijne boodschap strekt om de burgers van Hoey op te eischen, die hier de wijk namen...”

„En zou die parlementair de reden zijner komst zoo onvoor-zigtig uitbrengen?”

„Zeker neen! de edelman weet wel te zwijgen, maar zijn trom-petter, die een Luikenaar is, een boerenzoon van afkomst, uit het land van Hanut, moet in de hoofdwacht gevraagd hebben, of meester Zilbrecht, de waard uit de Kreeft, niet op 't kasteel was. En toen de soldaten zoo zonder erg „ja!” hebben gezegd, heeft hij verder naar den Schepen gevraagd en zich laten ont-vallen, dat die twee er niet best zouden afkomen als de Bisschop ze in zijne macht had, en dat het eerder gebeuren zou dan men op het kasteel wel meende, en nog veel meer daartoe, dat Jeannette, de waschvrouw, had gehoord van een soldaat, die er bijzat.”

„Maar, beste Gonda! hoe kunt gij u nu zóó ontstellen over zulke praatjes, die Jeannette misschien heeft verzonnen om u en Meester Zilbrecht te kwellen? Gij weet, zij beschouwt ons allen hier als indringers... en is bisschopsgezind van top tot teen.”

„Ze mocht veeleer dankbaar zijn en van beteren zin; Meester Nicolaas heeft haar en haar kind voor mishandeling der soldaten beschermd, en toch vrees ik, dat zij ons op een of andere wijze kwaad brouwen zal!”

„Eilieve! schort uwe vrees op tot ge Wouter Willemsz hebt gesproken. Ik ben er gerust op, dat al die wolken zullen optrekken.”

„Dat moet nog wel tot tien ure duren...”

„Help den Jonker dan eerst aan zijne soep,” sprak Madeleine afbrekende, „en wat ik u bidden mag, zet een opgeruimd gezicht, als gij binnenkomt; want Frank merkt alles op en vermoet zich met gissingen als men geen voldoende uitleg geeft.”

Madeleine scheen hard; maar haar patiënt ging voor en zij achtte de onrust van Gonda eene paniek, waaraan zij niet kon hechten. Rustig en opgewekt naderde zij dan ook weer het ziekbed, met het beslissend verbod: „Niet langer praten!”...

Het aandoenlijk gestel van Frank moest niet noodeloos geschokt worden door eene beschrijving der gruwelen, die in Hoey waren gepleegd.

„Word ik nu al verdreven? Ik had gemeend dezen nacht bij hem te waken, sinds hij mijn bijzijn had verlangd,” klaagde Gerard.

„Ik verdrijf u niet, maar de patiënt heeft nu weer wat rust noodig...”

„Nog niet! betuigde deze zelf met levendigheid. „In lang voelde ik mij niet zoo opgewekt en gelukkig, als nu ik mijn broeder en mijne geliefde verpleegster te zamen bij mij zie.” Hij vatte beider hand en zag hen beurtelings aan met zwakke, maar toch glinsterende oogen. „Heb ik u nog wel eens gedant voor uwe zorgen?” ging hij voort, met zachte stem tot Madeleine gewend. „Wat zal ik toch ooit kunnen doen om zooveel goedheid te vergelden?”

„Gij behoeft niets te doen dan u lijdelijk en rustig te houden, en voorts zullen wij afrekenen als gij weer naar de wallen trekt!” sprak zij half schertsend, half weemoedig.

Hare bedoeling was zeker geene andere dan een van die toezeggingen, waarmee men een herstellende in een goed humeur tracht te houden, door hem in een onafzienbaar verschiep een dier uitzichten te openen, in wier onbereikbaarheid hij bij herkennen gezondheid zal berusten, zooals men het kind paait door het maan en sterren te beloven, als het maar eerst goed geslapen heeft. Maar hij vatte haar snel bij het woord, dat hem toeklonk als eene belofte, waarbij een gloed het bleeke gelaat overtoog. Hij drukte hare hand, die hij nog vasthield, en antwoordde met hartstochtelijkheid:

„Ik zal eerder op de wallen zijn dan gij denkt, Madeleine!”

Misnoegd over die opvatting, ontevreden op zich zelve, trok zij wat schichtig hare hand terug, schudde zachtkens het hoofd, en hem ernstig aanzien de hervatte zij:

„Maar toch niet voordat ik er u verlof toe geef! Gij zijt nu onder mijne behandeling en ik eisch volkomen onderwerping!...”

eindigde zij toch weer met een bemoedigend glimlachje, dat bewees, hoe de verpleegster in haar weer de overhand nam op de gevoeligheid der jonkvrouw.

„Maar ben ik dan niet de gedweeheid zelf?” sprak hij zacht en droevig.

„Dat zullen wij zien... Daar komt Gonda met een lekker hoendersoepje, dat zij voor u heeft klaargemaakt; daar moet gij nu eens van proeven.”

„Och, ik heb geen trek.”

„Probeer maar eens!” hield zij aan, en geholpen door Gonda, was een grove maar helderwitte „handdwaal” spoedig over de deken heengespreid, en de blinkende tinnen schaal met soep stond te geuren voor den zieke, terwijl Madeleine hem de kus-sens in den rug schoof en Gonda met haar lampje bijlichtte.

Frank had geene keuze; hij had eigenlijk ook geen wil. Het was aardig te zien, met welk eene gedweeheid de jonge edelman, die nog pas van „tochten naar de wallen” had gesproken, zich door de beide vrouwen als een kind liet verzorgen en bestieren. Hij was ook zoo hulpbehoevend; alleen de linkerarm had hij tot zijn dienst en die nog slechts ten halve, daar de wond en het verband, dat zij noodig had gemaakt, zijne bewegingen belemmerden.

Nooit zeker had de schoonheid van Madeleine een meer beminnelijk karakter gehad dan in dezen tijd van lijden en beproeving, waarin zij met zelfverloochende liefde zich wijdde aan anderen. Nooit wellicht kwam hare vrouwelijke liefvalligheid beter uit dan juist op dit oogenblik, terwijl zij met de eene hand den zwakke ondersteunde en de andere tegen Gonda's lampje hield, opdat de flikkerende vlam de zwakke oogen niet zoude treffen. Hare blosjes waren verbleekt; hare oogen glansden minder fel; hare trekken droegen de sporen van de smarten en zorgen, die zij had doorgestaan; maar toch, er lag eene verhevene rust, eene stille blijdschap op haar gelaat, die wij niet als een paradox doen klinken, zoo wij zeggen te gelooven, dat zij zich in deze ure vrij wat gelukkiger gevoelde en vrij wat beter op hare plaats was, dan voormaals onder het geklank der dansmuziek op het Vastenavondsbal. Hoe ver was die bange avond nu reeds achter haar; hoe vreemd was zij zelve reeds geworden aan dat alles; wat zij toen gedacht en gevoeld, gehoopt en geleden had! En toch, juist nu zou zij er aan herinnerd worden. Gonda was blijkbaar volgzzaam geweest aan haar wenk, om niet dan met een opgeruimd gelaat voor den zieke te verschijnen; maar hoe het goelijke kind, straks nog schreiend van angst en vreeze, op eens aan zulk een opgeruimden blik, aan zulk een schalk lachje was gekomen, dat was wel raadselachtig, zelfs voor Madeleine, en terwijl Frank

langzaam en met weifelende hand zijne soep nuttigde, boog zij zich even naar Gonda heen met een: „Alles gaat goed, niet waar, dat kan men u aanzien!” dat zij haar fluisterend toevoegde.

„Ja! ja! alles gaat goed, en beter nog dan gij denkt, juffer! Ik heb Wouter Willemsz even gesproken, die 't parool had gehaald, en, en... er is iemand gekomen, en, en... de fluisterende stem ademde de klanken slechts uit: „Ritmeester Bax is hier!”

„De fijne hand, die tot lichtscherm strekte, sidderde even: een doodsch bleek overtoog Madeleine's gelaat, terwijl zij zich schielijk van Gonda afwendde zonder iets te antwoorden. Het meisje keek verwonderd op, maar was bescheiden genoeg om geene vraag te doen. Frank kon niets opgemerkt hebben, zoo vlug en geheimzinnig was dit tooneeltje achter zijn rug afgespeeld.

Gerard de Preys had zich inmiddels van het ziekbed afgewend. Hij had schepen de la Géneste zien binnenkomen en ging naar hem toe.

Hadden schrik en bekommering, in den laatsten tijd doorgegaan, invloed geoeffend op het uiterlijk schoon der jeugdige Madeleine, nog sterker kwam hun verwoestend merkteeken uit op het voorkomen van haar vader. De hooge, krachtige gestalte was als gebogen onder de lasten des levens. Zijn gang was slepend en weifelend, zijne geheele houding drukte mismoeidigheid uit. Zijne oogen hadden iets mats en glasachtigs en waren diep weggezonden onder de grijze wenkbrauwen; het hooge voorhoofd was met een menigte van rimpels doorploegd; de man van middelbaren leeftijd, de deftige Schepen, kloek van raad als van daad, dien wij zagen op het raadhuis te Hoey, was plotseling tot een afgeleefden grijsaard geworden; maar op zijn strak en vermagerd gelaat lag niets van die rust en die helderheid, die een grijsaard zoo goed staat; stille, doffe zwaarmoedigheid alleen had er haar stempel op gedrukt.

In het kleine vertrek, dat voor hem was afgezonderd, was een venstertje, dat uitzicht gaf op — eigenlijk over — Hoey door de zeer hooge ligging van 't kasteel. Dit scheen zijn geliefd plekje, waar hij zich afzonderde, zoolang het dag was. Uren lang stond hij daar zwijgend te staren op de arme geteisterde stad, en als Madeleine hem dan uit die sombere mijmering kwam wekken en hem trachtte af te leiden, scheen hij te luisteren zonder te verstaan en antwoordde niets. Lokte zij hem in haar woonvertrek, dan zette hij zich in een hoek neer, alsof hij zich wilde verschuilen, meestal met een boek in de hand, waarin hij echter niet las of waarin hij las zonder verder te komen. Smartelijker teleurstelling dan die hem had getroffen, was er dan ook nauwelijks denkbaar. Niet dat hij zelf, met het verlies der stad, een gerui-

neerd man was geworden, ging hem zoo diep ter harte. Nauwelijks had hij het der moeite waard geacht eenig goud bij zich te steken, en zoo Madeleine geene betere voorzorg had gebruikt en niet meer tegenwoordigheid van geest had getoond dan haar vader, toen zij vluchten moesten naar 't kasteel, voorzeker waren zij reeds lang aan allerlei gebrek ten prooi geweest. Niet omdat zijne vrouw zich mede voor deze zaak had opgeofferd, en men nog in onzekerheid verkeerde omtrent het lot dat haar getroffen had; ook niet, hoe dit alles te zamen hem ook griefde, dat zijne Madeleine voortaan niet meer de rijke erfdochter, maar eene behoeftige zwerveling zou zijn! Niet deze rampen en smarten, die hem persoonlijk troffen, bogen zijn mannengeest tot deze diepte neer, maar wel de bittere overweging, die zich telkens opnieuw aan hem opdrong, dat hij jarenlang had gestreefd naar het doel om zijne medeburgers het dierbaarste voorrecht, de vrijheid, te hergeven; dat hij tot ieder offer bereid was geweest, om dat doel te bereiken; dat hij er onrust voor gedragen, gevaren voor getrotseerd, zijn goeden naam zelfs daarvoor gewaagd had, en dat dit alles tot zulke uitkomst had geleid! Dat hij ten laatste bleek gewerkt te hebben, om de stad aan den Spanjaard, en zijne medeburgers aan de grootste ellende ten prooi te geven! Dát was de oorzaak dier zielepijn, waaronder de krachtige man ineenkromp; dat was een slag, zoo snel en zoo ruw op zijn hoofd neergekomen, dat zijn geest er zich onder neergebogen had; zoo diep, dat niets meer in staat scheen te zijn dien weder op te heffen. De omstandigheden, waarin hij nu verkeerde, waren ook hoogst ongunstig ter oprichting van die verslagen ziel. Uit een druk werkzaam leven weggerukt en nu plotseling veroordeeld tot volkomen werkeloosheid, bijkans ingekerkerd tussehen de muren, die hem tot verblijf waren aangewezen, sleepte hij zich mat en lusteloos voort van de eene plek naar de andere, onverschillig voor al het omringende, als versuft en zich zelven tot last.

Ware zijn voornemen met de stad ontdekt geworden vóór de uitvoering, en had hij zelf, hij alleen, er de gevolgen van moeten dragen, men zou hem gelaten en waardig hebben bevonden. Op die uitkomst had hij zich voorbereid. Maar dát de toeleg gelukt was, en de gevolgen er van toch zoo verderfelijik bleken, in plaats van de schitterende voorstellingen, waarmee hij zich had geveleid, dat krenkte zijn edelmoedig hart, en zijn gemoed werd er zóózeer door verbitterd, dat het hem onvatbaar maakte voor allen troost en onbillijk jegens hem, aan wien hij deze onmetelijke teleurstelling weet. Hij voedde misschien onbewust een heimelijken haat tegen Héraugière, „die de stad genomen had, alleen om haar weer te verliezen.” En deze stille verkropte toorn was wellicht de eenige snaar, die er nog in zijn

binnenste trilde. Alle anderen waren ontstemd of gesprongen.

Door deze zielsstemming verzwaarde hij zelf zijn uiterlijken toestand.

Héraugière had hem met weemoedige gulheid welkom geheeten op het kasteel, had hem alle geriefelijkheden verleend, allen bijstand geboden, die in zijne macht stond. Maar de la Géneste had voortdurend zijn bijzijn vermeden, had geen gehoor gegeven aan zijne noodiging om zijne tafel te deelen, en de eenige gelegenheid om lucht te scheppen en beweging te nemen ontzegde hij zich zelven, omdat zij hem door den Bevelhebber aangeboden was, met uitsluiting zelfs van de andere Hoeysche burgers, wie het niet geoorloofd was zich buiten den ringmuur van de Vlaamsche binnenplaats te begeven, terwijl de tuin van 't kasteel voor de la Géneste openstond. Maar deze kwam er nooit, zeker uit de instinctmatige vrees om er Héraugière aan te treffen. Hij kwam evenmin dáár, waar hij zijne medeburgers kon ontmoeten; hij vermeed aller aanblik; hij maakte zich zelf tot een gevangene.

Héraugière, al had hij niets van die onuitgesprokene verbittering kunnen raden, al had hij geen tijd noch rust om zich van des Schepens teruggetrokkenheid rekenschap te geven, vond er toch weinig aanmoediging in om hem in zijne willekeurige afzondering te storen. Allerlei tusschenbeide komende omstandigheden hadden hem reeds van den beginne aan belemmerd in zijn voornemen om zelf maar de klove over te stappen, die onmerkbaar al wijder en onoverkomelijker begon te worden. Maar wat men in zulk een geval *wil*, kan men altijd, en de Gouverneur van Hoey kon zich zelf niet ontveinzen, dat hij als bij instinct een zeker opzien had tegen het eerste samenzijn met dien man, die hem nu al zoo lang ontweek, dat er aan opzet moest gedacht worden.

Madeleine had Héraugière meermalen ontmoet, dan eens bij hare wandeling, dan eens in de ziekezaal, en hij had haar altijd met hoffelijkheid bejegend, opnieuw zijne diensten aangeboden en naar den welstand van den Schepen gevraagd. Bij de klacht over de diepe zwaarmoedigheid, waartoe haar vader vervallen was, trachtte zij dan het vermoeden te weren, dat er iets persoonlijks tegen dezen werd gelegd in die strenge afzondering, en inderdaad, daar de la Géneste die stille verbittering niet uitsprak dan door een makkend zwijgen, kon zij zelve zich die ook nauwelijks verklaren. Vroeger had haar vader geene gedachte, die zij niet deelde, geene smart, waarvan zij geene kennis droeg; maar sinds die noodlottige stemming zich van zijne ziel had meester gemaakt, waren zij aan elkander vreemd geworden. Zij moest raden wat er in hem omging; en als zij meende te zien wat hem smartte, dan hoopte zij zich vergist te hebben.

De Hoeyse burgers hadden zich wel gaarne aangesloten aan hun Schepen in deze ballingschap en hem voortdurend als hoofd en leidsman willen beschouwen, maar de strikte afzondering, waarin hij zich hield, de blijkbare weerzin dien hij toonde om hun te woord te staan bij eene onvermijdelijke ontmoeting, schrikte hen voor goed af. Madeleine moest ook hier weer verzoenend en vergoelijkend tusschenbeide treden, opdat men geene valsche onderstellingen plaats mocht geven over de oorzaken van deze terughouding; maar zij kon niet verhinderen, dat het gerucht zich onder hen verspreidde, dat de Schepen menschenschuw was geworden uit wanhoop en zelfverwijt.

Wat Gerard de Preys betreft, aan diens bijzijn scheen hij nu reeds gewoon; het was de broeder van Frank, dien hij, na de redding zijner dochter, als zoon had lief gekregen; die zijn bloed had gestort voor het behoud der stad; en daarbij, deze had zelf geleden, deze was niet vreemd aan de zielsstemming van de la Géneste en wist hem te vatten, somtijds af te leiden; ook toen Gerard den Schepen ontmoette, ontweek hij hem niet en beantwoordde de vraag naar zijn welstand zelfs met te zeggen:

„Het gaat goed met den patiënt, niet waar?”

„Hoe kan het ook anders zijn, bij zoo goede verpleging als hij geniet!...”

„Madeleine doet haar best en dat is zij hem ook schuldig. Uw broeder is onder allen de eenige, die alles voor ons gedaan heeft wat in zijn vermogen was.”

„De gelegenheid faalde anderen, niet de wil.”

De la Géneste gaf geen antwoord; hij liet alleen een *hm!* hooren en scheen willens zich te verwijderen, maar Gerard hield hem staande door te zeggen:

„De Commandant was voornemens geweest mij te vergezellen en u een bezoek te brengen, doch kreeg verhindering.”

„Laat mijnheer de Gouverneur zich de moeite sparen; wij doen hem hier al overlast genoeg.”

„Hoe kunt gij zóó spreken, Messire de la Géneste? hij acht het een voorrecht, als hij iets kan doen voor de ongelukkige burgers, die hier schuilplaats zochten; hoeveel te meer waar het schepen de la Géneste geldt.”

„Daar is geen schepen de la Géneste meer!” riep deze op eens met eene stem, waarin al de bitterheid zijner ziel trilde; „of wilt gij mij schepen maken van eene Spaansche stad?” Zoo was het; doffe onverschilligheid werd alleen afgewisseld door heftigheid, als de ééne gevoelige snaar werd aangeroerd.

Madeleine schrikte van de scherpte der stem, en fluisterde Frank zoete woordekens in, om hem rustig te houden.

„Dat Hoey in Spaansche macht is, wie onzer wien 't niet in de

ziel grieft," vervolgde Gerard zonder aan dien uitval te hechten; „maar wat Héraugière betreft, beoordeel zijn goeden wil niet naar de onmacht waarin hij zich bevindt, om te handelen zooals hij wenschte."

Tot éénig antwoord nam de la Géneste zijne plaats in bij den haard, en sloeg den met bont gevoerden tabbaard dicht om de leden heen, als iemand die het koud heeft. Zwijgend bleef hij in 't vuur zitten staren, totdat Gerard, die het hem tot taak scheen te stellen hem afleiding te verschaffen, hervatte :

„Er is nieuws in de vesting, Messire! een bezoek dat den Gouverneur hoogst welkom is en waarvan hij zich veel goeds belooft."

De la Géneste nam zich de moeite niet om eene vraag te doen: mogelijk had hij niet eens geluisterd.

Frank daarentegen had de ooren gespitst, ondanks de poging van Madeleine, om zijne opmerkzaamheid af te wenden.

„Ritmeester Bacx is gekomen!" hernam Gerard, en rekende voor 't minst op een uitroep van verrassing, maar de Schepen sprak alleen met eene zachte, doffe stem, en alsof hij het in zich zelf zeide :

„Ritmeester Bacx had niet moeten heengaan."

Maar Frank had verstaan. „Dat zal hier blijdschap geven!" riep hij uit, met een koortsachtigen gloed op de wangen, en zijne glinsterende oogen op Madeleine vestigend, die 't op zich zelve verkrijgen kon om te antwoorden: „De blijdschap zou zeker volkomen zijn, zoo hij zijne ruiters met zich had gebracht."

Er was snijdende ironie in haar toon, en toch Frank zuchtte, Frank had op eens genoeg van zijne hoendersoep, en liet mat en moedeloos het hoofd in de kussens vallen.

„Maar juffer! dat is zoo! hij brengt een vaan ruiters mee, heb ik Wouter Willemsz hooren zeggen," sprak Gonda naïef.

„Praatjes uit de hoofdwacht," verzekerde Gerard; „de ritmeester is alleen gekomen; maar naar ik Héraugière heb hooren zeggen, is hij zelf een vaan ruiters waard!"

„Kom, Jonker! dat is Gonda's kookkunst geene eere aangedaan; nú al uitscheiden!" knorde Madeleine.

„Ik heb geen trek meer," antwoordde de verwende zieke op verdrietelijken toon.

„Maar dan moest gij toch een enkel teugje nemen van dien goeden ouden wijn, dien de Gouverneur zelf voor u heeft laten brengen," hield zij aan.

„Nu weet ik wat uw fluisteren met Gonda zooeven te betekenen had," hernam Frank, met de onverzettelijkheid van een dwingend kind. „Ik zal niet drinken voor gij mij zegt dat ik gelijk heb."

„Nu ja! gij hebt gelijk; wat heeft dat te beduiden? Haal u

zelve nu maar geen dwaasheden in 't hoofd, waar gij de koorts van zoudt krijgen."

"Alsof men naar willekeur verzetten kon wat ons onrust aanjaagt," hernam hij knorrig.

"Eilieve Gerard! kom hier bij mij."

"Wat wilt gij, Frank?"

"Weet gij mij te vertellen wat de ritmeester hier eigenlijk komt doen?"

"Daar weet ik niets van te zeggen; hij verlangde met den Commandant alleen te zijn, en ik moest gaan..."

"Natuurlijk! voor hem moet alles wijken."

"En hoe zag hij er uit, de groote man, de beminnelijke held?" De ziekelijke gevoeligheid van dat geschokt gestel sprak zich uit in dien vreemden, scherpen toon, dien hij als scherts trachtte te doen voorkomen, want hij lachte, maar hij lachte met tranen in de oogen.

"Hoe hij er uitzag?" hernam Gerard, even de schouders ophalende. "Och, een grootforsch man, precies de Zeeuwsche schipper, waarvoor hij zich uitgaf!"

Bij die beschrijving schoot Madeleine op eens in een luiden, schrillen lach; maar het was zulk een, waarbij tegelijk tranen ontwellen, die zij trachtte te verbergen, door het hoofd naar Gonda om te wenden.

"Dank voor uwe hulp, Gonda; de Jonker heeft niets meer noodig; breng uw licht maar ter zijde; wilt gij even vooruitgaan. Ik kom straks bij de andere zieken..." Dit alles sprak zij ras achtereen, of ze op die wijze hare zwakheid wilde doen vergeten.

"Aardig! alleraardigst! onbetaalbaar!" riep Frank, met eene stem, schor van drift en aandoening; "de aangebeden held, de Mars van het Staatsche leger een Zeeuwsche schipper! O, Gerard! Gerard! gij weet niet wat gij zegt, en hoe slecht gij hier uw hof maakt; als gij dezen nacht bij mij waakt, zal ik u allerlei nieuws vertellen van dien Zeeuwschen schipper."

"Gij zijt wat al te opgewekt, Frank!" sprak Gerard het hoofd schuddend, zijne brandende oogen en zijne gloeiende wangen gadeslaande.

"Frank de Preys!" voegde Madeleine hem toe met zekereforschheid, "als gij dus voortgaat, en niet rustig wilt zijn, maakt gij u zelve erger en al mijne zorg nutteloos. Heer Gerard, ik moet onzen patiënt een uurtje aan u overlaten, maar wat ik u bidden mag, praat niet met hem; ik verbied het, Frank, hoort gij!"

"Ja, Madeleine! maar... gaat gij nú heen, nu?" vroeg hij op droeven, klagenden toon, en zag haar aan met zielsangst in den

blik. Zij legde hare hand op zijn voorhoofd, als om hem te bedaren; het was klam koud, ondanks den stijgenden koortsgloed.

„Doet het u verdriet dat ik heenga?”

„Nee — ja! — gij vraagt dát!!!”

„Nu dan, wees gerust, ik zal blijven!”

Gonda, die reeds in 't voorste vertrek was geweest, keerde nu schielijk terug.

„Ritmeester Bax wenschte even binnen te komen!” kondigde zij aan.

De onvoorzichtige! zij had niets van het stille drama begrepen, dat voor het ziekbed werd afgespeeld.

Frank werk vaalbleek, sloot de oogen, klemde de lippen samen, en boog het hoofd, als viel de genadeslag.

„Ritmeester Bax kan niet ontvangen worden,” sprak Madeleine luid en vast, zoodat haar antwoord in het voorste vertrek kon verstaan worden.

„Juffer! Juffer!” riep Gonda in verbazing, „dát durf ik niet overbrengen; niet welkom! die nobele Heer!”

„Ritmeester Bax kan mij niets te zeggen hebben wat ik wil aanhooren, Gonda!” hernam Madeleine, nog harder en vaster, „zelfs al ware ik *niet* met den gekwetste bezig.”

Gonda haalde de schouders op en ging heen met de boodschap, die reeds ontvangen was.

Bax stond bij een stoel geleund. Hij hoorde het stamelende meisje aan met een blik, of hij haar niet begreep, keerde zich snel van haar af en ging heen, zonder een woord te spreken.

„O, Madeleine!” riep Frank, op een onbeschrijflijken toon van weemoed en blijdschap; hij had zich van hare hand meester gemaakt, en zijne brandende lippen overdekten die met kussen. Madeleine scheen het niet te bemerken; zij liet hem begaan; slechts liet zij zich neervallen op den stoel bij het ledikant, als ware zij te vermoeid om te blijven staan; zij zag niet naar Frank om, maar staarde strak voor zich uit, naar Gerard de Preys, zonder hem te zien.

„Madeleine! Madeleine!” herhaalde Frank, nu uit zich zelf de hand vrij latende, die hem niet was betwist. „Vergiffenis, uwe vergiffenis; nú zal ik slapen.”

„Ja, Frank! dat is goed; ga gij slapen! bracht zij uit, maar de woorden gleden haar werktuigelijk van de lippen; ondanks hare belofte, was zij eigenlijk niet meer bij het ziekbed.

Nadat hij Wauterniaux had laten vertrekken, was Héraugière blijven zitten, met de beide handen, voor de oogen en de ellebogen op de tafel gerust, of hij zijne gedachten wilde verzamelen en zich geheel van het omringende afsluiten. Uit deze diepe, en

zeker niet liefelijke overdenkingen, rees hij ten laatste met wat drift op, liep eenige malen de kamer op en neer, en scheen juist voornemens die te verlaten, toen Bacx binnenstoof, zoo bleek en zoo ontgaan, dat Héraugière zelf er van schrikte.

„Wat is er gebeurd, ritmeester; wat scheelt u?”

„Niets; volstrekt niets!” en hij schonk zich een beker wijn in en storte die naar binnen.

„Om *niets* zou ritmeester Bacx bleek zien!” en Héraugière haalde ongeloovig de schouders op.

„Ik!” vroeg Bacx; en een purperen gloed vloog hem over 't gelaat, die voor 't oogenblik Héraugière in 't ongelijk stelde.

„Zijn de Spanjaarden in de vesting?” schertste Héraugière, zelf gerust op de valsheid van zulk eene onderstelling.

„Dat gave God!” zuchtte Bacx; „dan... had ik wat te doen.”

„Hm! omtrent de verhooring dier bede ben ik het niet met u eens; maar toch ik wil weten wat het is, dat u dus buiten u zelve brengt.”

„De aangelegenheden van de vesting zijn er buiten, en... 't is het oogenblik niet, om van mijne particuliere zaken te spreken...”

„Als 't iets is dat u persoonlijk betreft, dan stel ik er zooveel te meer belang in, Marcelis!” sprak Héraugière, met deelneming zijne hand vattende.

„Nu dan, ik ben doodelijk gekrenkt...”

„Gij! en door wien?”

„Door eene vrouw!”

„Door eene vrouw!! Gij!!” herhaalde Héraugière, en staarde hem met verbazing aan.

„Ja! door Madeleine de la Géneste!”

„En... wat hebt gij gedaan?” vroeg Héraugière levendig, en zelfs met onrust, want Bacx kon heftig zijn, als hij getergd werd.

„Dat ziet gij!” hernam deze, en zijne oogen waren vochtig, en zijne doodsche bleekheid nam nog valer kleur aan.

„Ja, Bacx! nu hebt gij gelijk; het wordt tijd dat de Spanjaard van zich laat hooren!” sprak Héraugière zeer ernstig, „maar ik bid u, spreek u uit; zeg mij hoe het is toegegaan.”

„Zij heeft mij niet willen zien, niet willen hooren, weer niet! dat is nu voor de derde maal; begrijpt zij dan niet, dat het eens voor de laatste maal zal zijn!” en hij stampte met den voet op den grond; bij de herinnering zijner grieven nam de toorn de overhand op de smart.

„Herhaaldelijk tot haar weergekeerd; gij!” riep Héraugière, hem opnieuw gadeslaande met een blik die de hoogste verwondering uitdrukte.

„Ja! en telkens opnieuw verstooten!” antwoordde Bacx, op den toon der diepste verslagenheid; „is het niet vreemd?”

„Maar wat mij het meest bevreemdt, is, dat gij het u zóó aantrekt.”

„Wat wilt gij! Ik ben hier gekomen om haar!”

„Eene vleierende bekentenis voor mij!” hernam Héraugière met eene poging tot scherts.

„Die gij verschoonen zult, als gij weet wat liefde is,” sprak Baex met eene zachte bewogene stem.

„Of ik dát weet! wel zeker; als ik narekenen ging, geloof ik dat ik misschien wel twintig malen verliefd ben geweest. *La brune et la blonde!* gij verstaat mij... maar dat ging toch zóó diep niet!”

„Nu ja! dat is de geschiedenis van iedereen; dat bedoel ik niet; maar... gij zijt... getrouwd; eene mooie jonge vrouw, uwe Maria; hoe was het u, eer gij van deze verzekerd waart?”

Och! wat zal ik u zeggen. De Gouverneur van Breda moest eene vrouw hebben; Groeneveld en ik waren het eens geworden, dat hij mij zijne zuster geven zoude. Jonkvrouw Maria had er niets tegen Mevrouw Héraugière te worden, en de uitkomst heeft bevestigd, dat ik eene wijze keus had gedaan. Zij schonk mij kinderen; zij bestiert mijne huishouding voorbeeldig.”

„Een *mariage de convenance!* dát is wat anders! Ik zie het wel, gij zult mij niet verstaan.”

„Toch wel! ik heb nogal raadgevermogen; spreek u gerust uit.”

„Nee! ik heb er nu geene behoefte meer aan; het is al voorbij!” Baex zuchtte diep. „Beloof mij alleen, dat gij mijne zwakheid nooit, nooit zult verraden.”

„Ik! moet ik u dáár nog de hand op geven?” sprak Héraugière, de zijne drukkende.

„En nu, zeg mij, hoe gij het verder met dien impertinenten parlementair hebt gemaakt?” hervatte Baex, op den toon van het: *parlons d'autre chose*.

„O! heel goed; de verzoeking is doorgestaan; de verzoeker is afgetrokken.”

„Was het eene verzoeking voor u?” vroeg Baex, belangstellend.

„Ja! dat wil ik u niet ontveinzen.”

„Kunt gij mij daar meer van zeggen?”

„Alles, zoo gij mij vergezellen wilt op mijn toer door de vesting.”

„Volgaarne.”

„Maar het valt mij daar in, dat gij vermoeid moet wezen.”

„Vermoeid! ik!”

„De tocht hierheen viel zoo licht niet...”

„Dat is waar, maar rust zou zwaarder vallen!”

Op de zoogenaamde Vlaamsche binnenplaats gekomen, zagen de officieren daar eene samenschooling van volk, kennelijk geen soldaten, want men hoorde schrille vrouwenstemmen druk pra-

tende mannen overschreeuwen, gierende en schreiende kinderen tusschen een en ander door, en blaffende honden, dat spreekt vanzelf, want als er iets onder de menschen te doen is dat hen heftig of woelig maakt, achten deze recht te hebben zich er op hunne wijze mee te bemoeien.

„Wat kan dát zijn?” vroeg Héraugière; „hier is het kwartier van de Hoeyse burgerluidjes; hoe zijn ze zoo onstuimig? wat doen ze buiten? dat is tegen de orde; de wachtmeester verdient een pluimpje, dat hij zoo goed op het houden der verordeningen toeziet.”

Maar de wachtmeester had geene schuld; het was juist omdat hij een sergeant en soldaten had afgezonden, om de Hoeyenaars tot de orde te roepen, dat zij zooveel beweging maakten.

Zij waren voornemens geweest *en corps* naar Héraugière te trekken, en zij achtten dat hun groot onrecht werd aangedaan, nu zij daarin verhinderd werden.

Ook hadden ze nauwelijks den Gouverneur in 't oog gekregen, die vooruittrad en hen toeriep, of zij toonden dat zij zijne tegenwoordigheid eer zochten dan vreesden, want in eens was hij omsingeld, en alle vrouwen die niet gilden, schreeuwden tegelijk onverstaanbare klanken in haar eigenaardig patois; ook de mannen praatten verward door elkander, en Héraugière, die van 't een noch van 't ander een woord kon verstaan, maar alleen aan hunne levendige, smeevende gebaren zag, dat ze iets van hem verlangden, beval stilte, en toen die gevolgd was, sprak hij:

„Burgers van Hoey! waartoe al die opschudding? Gij zijt hier gasten, en moet u behoorlijk gedragen, u onderwerpen aan de ordonnantiën, en u niet verzetten tegen de soldaten, die u daaraan herinneren. Niemand mag in de vesting buiten zijn na het *couvre-feu*, dan de schildwachten. Begrijpt gij mij?”

Ja, zij begrepen hem wel, maar dát was het niet; zij wilden wel binnen hunne woningen blijven, maar zij moesten Mijnheer den Gouverneur spreken.

„Wel spreekt dan, maar schreeuwt niet allen door elkander; zóó versta ik er niets van. Laat een van de mannen vooruittreden, en zeggen wat er te zeggen is, en laten de vrouwen en kinderen zoolang met schreeuwen en gillen ophouden.”

„Laat Meester Zilbrecht dan spreken!” riepen enkele stemmen.

„Ha! zoo! is Meester Zilbrecht ook onder u? nu, dat is goed; spreek gij, vriend! en laat ik hooren, wat men van mij verlangt.”

„Och, Mijnheer de Gouverneur! wij verkeerden allen in den grootsten angst en vreeze; er loopt een gerucht in de vesting, dat UEdel Gestrenge een verdrag zou hebben aangegaan, om de burgers van Hoey, die hier schuilplaats hebben gezocht, aan den Bisschop over te leveren.”

„En wie verspreidt zulk een gerucht?” vroeg Héraugière.

Iedereen en niemand, moest het antwoord zijn. Wel werden er namen genoemd, maar als de personen ter verantwoording geroepen werden, hadden zij het altijd uit de tweede hand, en Héraugière had een paar uur lang met ondervragen bezig kunnen blijven, zonder de herkomst van die eerste vonk uit te vinden, die als een loopend vuurtje alle hoofden verhit, alle gemoederen in vlam had gezet. Ook beproefde Héraugière het niet.

„Vermoedelijk hebben kwaaddenkenden of kwaadwilligen onder lieden hunne gissingen gemaakt omtrent mijn onderhoud met den parlementair, en achten zich nu gerechtigd, zulke invallen als nieuwsmaren uit te strooien,” hernam hij kalm en ernstig; „daar is niets tegen te doen; maar ik rade ieder goedgezinde aan, ze niet voort te zeggen, veel min te gelooven; want weet er wel gerust op, mijne vrienden! dat ik liever een voordeelig akkoord met den Bisschop zou laten varen, dan zulk een aangaan, waarbij uwe belangen worden voorbijgezien; en wat u betreft, Meester Zilbrecht, gij moest de laatste zijn om aan zulke praatjes geloof te slaan, en de eerste om ze tegen te spreken, zelfs zonder mij gehoord te hebben. Ik heb u immers mijn woord gegeven, dat ik u beveiligen zou, zooveel het in mijne macht stond, tegen de gevolgen van den dienst, dien gij mij hebt bewezen.”

„Dat is wel zoo, Edele Heer! maar toch...”

„Als ik *mijn woord* gegeven heb, Meester Zilbrecht, dan is er geen *maar toch...* dat gelden kan. Gij moet dat vertrouwen; verder een goed voorbeeld geven, en niet met den grooten hoop meeschreeuwen, bij het eerste vertelseltje het beste, dat uit de lucht gegrepen wordt. Ziedaar al wat ik u antwoorden kan. En hiermede, goede lieden, gaat rustig naar binnen, en haalt u geene ongerijmdheden in 't hoofd. Wie men hierna betrappen zal op onruststoken of verzinsels uitstrooien laat ik de vesting uitzetten, rekent daarop.”

Meester Zilbrecht kon met dit bescheid aftrekken, en zij, wier belangen hij vertegenwoordigd had, begrepen wijselijk dat zij niets beters te doen hadden dan den wenk van Héraugière op te volgen. Vrouwen en kinderen waren gestild, zoo al niet getroost, en toen de honden de menschen in rust zagen, begrepen deze ook te kunnen zwijgen. Hiermede was dit tooneeltje afgelopen, dat het meest gestrekt had om Baex wat afleiding te geven, die, terwijl Héraugière sprak, zich bemoeid had vrouwen en kinderen te sussen; te zamen vervolgden zij nu hun weg, terwijl Héraugière sprak: „Dat volkje kan het ons hier nog lastig genoeg maken; niets is zoo aanstekelijk, als de vrees, en zit die eens in de lucht...”

„Maar zeg mij, is 't gerucht op eenige waarheid gegrond; was er sprake van zoodanige propositie?”

„Gij kent het spreekwoord; geene koe wordt bont genoemd, of er is een vlekje aan. Als wij de posten door zijn, zal ik u meer zeggen.”

Nadat zij alle posten rond geweest waren, en alles in orde hadden bevonden, bleven zij nog rondwandelen op de voorplaats, om elkander wederzijds vertrouwelijke mededeelingen te doen. Het weer was nu kalm geworden en de sterren schitterden aan de strakke blauwe lucht. Arm in arm gelegd, konden ze praten met gedempte stem, voor dergelijke mededeelingen ook het best geschikt. Maar al hadden ze hardop gesproken, er was geen menschelijk wezen in den omtrek, om hen te beluisteren; de schildwachten in 't ronde waren te ver af, en al wat overigens in 't kasteel huisde, was binnen de muren; de soldaten in de kazernen en in de wachthuizen, de officieren in hun logies. Baex scheen nu zijn hart aan Héraugière te hebben uitgestort, want deze sprak als resultaat van hun onderhoud: Neen, Marcelis! dat kan zoo niet blijven; ik moet morgen toch een onderhoud met den Scheep hebben; sta mij toe, dan ook een woordje met zijne dochter te wisselen, en eens te onderzoeken wát daarachter steekt. Mij zal zij toch wel ten antwoord staan! *Ventre-saint-gris!* den Gouverneur van de vesting!”

„Als gij mij dienst wilt doen, Héraugière, spreek dan vooral niet in die kwaliteit; geweld is zeker wel het slechtste middel om het geheim van een vrouwenhart te ontdekken.”

„Neen, maar ik kan tot haar spreken als de man, die zijne belangen heeft terzijde gesteld voor het behoud van haar vader, voor de vrijheid harer moeder...”

„Zijt gij wel zoo zeker van dit laatste, na den afloop van uw gesprek met Wauterniaux?”

„Daar zegt gij zoo iets... het was eene inleiding om mij te winnen; sinds ik niet toegaf, is het mogelijk dat zij ook hun woord niet houden; maar toch... ik heb de geschreven verklaring, en die slimme zot is een eerlijk man.”

„Het zal toch voornamelijk aan zijn meester staan; in uw geval vleide ik ze niet met die hoop vóór gij zekerheid hadt.”

„Het zou zijn om ingang te vinden bij Madeleine!”

„Neen! neen!” riep Baex met zekeren schrik; „allermint aan de voorspraak van wie ook, zou ik eene verzoening willen danken; de eenige dienst, dien gij mij doen kunt, mijn vriend! is, van mij te zwijgen.... belooft mij dat.”

„Volgaarne; als gij het dan zelf maar uit uw hoofd kunt zetten.”

„Het is mijn vaste voornemen, niet meer daarop terug te komen.”

„Dat is wat anders... dat zal zeker ook het beste zijn. Koele

versmading is de beste wederwraak, mogelijk de beste krijgslist. Al sprekende waren zij gekomen tot den ouden wachttore, bijkans over de rots hangende, waar Paets en Rosse Jan hunne inklimming hadden gewaagd.

„Ik heb die zoo goed mogelijk laten versterken, en er ligt nu volk in,” sprak Héraugière; „bij verrassing althans zullen zij mij de vesting niet nemen!”

„Dat geloof ik wel!” gaf Bacx verstrooid ten antwoord en zweeg.

Te midden van de stilte hoorde men de klok van de Cathedrale te Hoey twaalf ure slaan, na eenige seconden kondigde ook de kapel van 't kasteel met fijne schelle slagen datzelfde uur aan.

„Reeds middernacht!” sprak Bacx; „wat de tijd omgaat!”

„Ja! middernacht. Wilt gij nu niet uw nachtkwartier betrekken? Meester Halewijn zal wel voor eene goede kamer zorgen. Ik... ik moet vooreerst nog wat hier blijven.”

„Welnu! dan blijf ik bij u. Ik ben in den laatsten tijd gewoon geraakt om van den nacht mijn dag te maken!”

„En ik heb geen plan om te gaan slapen; ik ben veel te nieuwsgierig, hoe deze nacht zal afloopen.”

Nog had Héraugière niet uitgesproken, of een schot dreunde door de lucht, en men zag de lichtende streep van een kanonkogel, die zijn cirkel beschreef en in 't water neerplofte.

„Dat was niet op de vesting gemunt,” sprak de ritmeester koeltjes, „of ze hebben slecht gepointeerd.”

„Het kwam van den kant waar de Luikenaars liggen, her- nam Héraugière langzaam en nadenkend; daarop levendig: het zal een signaal zijn; laat ons luisteren, of het beantwoord wordt.”

Zij luisterden zwijgend. Hun geduld werd niet lang op de proef gesteld. Het signaal werd beantwoord door de Spanjaarden, maar op eene wijze, die Héraugière verschrikt deed uitroepen:

„Wat is dit! hebben zij het toch gedaan gekregen! hebben zij geschut op de rotsen geplant! daar moet ik meer van weten.” En hij spoedde zich voort naar de zijde van den wal, die tegenover de rotsen was gelegen, maar hij mocht turen zooveel hij wilde, tegen de donkere begroeide hoogten was op dien afstand niets te bespeuren. Bacx was intusschen nog meer vooruitgesneld, en de schildwacht riep aan en eischte het parool.

„Ritmeester Bacx,” antwoordde deze.

„Het parool *en action*! repliceerde de schildwacht luid en levendig: „Moed en vrouwen!”

„Ha! meester Nicolaas!” sprak Héraugière, nader komende en dezen herkende, „als altijd wakker en opgewekt?”

„Tot uw dienst, Commandant! en dat te eer, daar wij van nacht zeker wat te doen krijgen.”

„Dat kan zijn! maar begrijpt gij hoe zij van die hoogte kunnen schieten?”

„Commandant! ik heb in mijne eenzaamheid „mirakel!” geroepen. Ik geloof, dat zij zich genesteld hebben in het klooster van de Heilige Drieëenheid, vlak hiertegenover!”

„Dat zou kunnen zijn!” riep Héraugière; „*ventre-saint-gris!* en dan verwijten zij mij nog, dat ik kloosters heb laten sloopen; het eenige dat ik gespaard heb, gaat heulen met mijne vijanden!”

„*Que voulez vous, Capitaine! ad majorem Dei gloriam!* Ze zullen daar hun Paasch willen houden.”

„Nu geloof ik, dat Wauterniaux gelijk heeft,” fluisterde Héraugière Baex in; „de vastenavondsklucht zal niet tot Paschen kunnen duren!”

„Meent gij dat!” riep Baex, smartelijk verrast.

„Ik weet wat ik zeg! Zij daar ginds hebben een meesterstuk verricht; maar ons komt het zeer ongelegen!” Hij bleef een oogenblik in gedachten. „Toch zullen wij kampen!” hernam hij, het hoofd fier en met levendigheid opheffende. „Ritmeester! wilt gij mij tot adjudant strekken en mijne orders naar de hoofdwacht brengen?”

„Gebruik mij zooals gij wilt; wat zijn uwe bevelen?”

Terwijl de beide officieren zich met elkaar onderhielden, sprak Nicolaas in zich zelf, naar het klooster op de rotsen heenziende:

„Ziezo! als ze van daaruit nu weer praatjes beginnen, zal de Commandant laten antwoorden!” Maar nog eer hij de gedachte had uitgesproken, werd zijn gehoor getroffen door een geluid, dat hem eerst de ooren deed spitsen en aandachtig luisteren; daarop liep hij voort met snelle doch zachte schreden tot aan de uiterste overhangende rots, en Héraugière ziende, die, verwonderd over dit gedrag, hem eene vraag wilde doen, gaf hij dezen zijn musket over en wierp zich plat op den grond, zoover mogelijk zich bukkende over de steilte heen.

„Wat kan het zijn?” riep Héraugière, hem volgende; het geluid had ook zijne nieuwsgierigheid gaande gemaakt.

Het was nu eens een dof, een dreunend gebons, dan weer een schel geklikkak, alsof ijzer op steen werd gewet; en in de diepe stilte van den nacht, waarin alle geluiden zoo scherp uitkomen, onderscheidde het geoefend oor van Nicolaas vrij duidelijk het driftig, maar afgebroken getik in de diepte. Tegelijk klonk er iets naar boven als een gedruisch van vele gonzende bijenzwermen, dat vermoedelijk moest veroorzaakt zijn door eene groote woelige menschenmassa, die daar beneden joelde, tusschen de stad en de vesting.

Na eenige minuten luisterens, waarbij Héraugière in gespannen verwachting de bewegingen van den jonkman gadesloeg, die zoover

naar beneden was gekropen, als maar eenigszins mogelijk was, zag hij dezen zich opheffen met een uitroep van toorn en spijt.

„Wat is er?” riep Héraugière hem toe.

„Commandant! dat zijn de Luikenaars; die u een leelijken trek komen spelen!”

„Niets is inderdaad zoo gevaarlijk, als het gevaar dat men niet kent!” sprak Héraugière, de wenkbrauwen fronsende van ongeduld.

„Zoo is het! *Une sourde mine!* De mijnwerkers zijn gekomen! Denkelyk willen zij de fondamenten ondergraven!”

„Van 't kasteel? Dat is niet mogelijk!”

„De rotsen in de diepte, dat is zeer mogelijk voor hen! En blykbaar zijn zij niet met hun tien of twintigen, maar met honderden!”

„Een onvruchtbare arbeid!” sprak Héraugière, laatlunkend de schouders ophalend.

„Helaas! neen!... langwylig maar... zeker! Ze eindigen met er kruit in te brengen, en...”

„En... ik zou dat straffeloos toelaten?”

„Gij kunt op de rotsen laten schieten, Commandant! maar daaronder, daaronder zit het kwaad! En... uw kanon bereikt de mijnwerkers niet!”

Het antwoord van Héraugière toen hij Nicolaas zijn musket teruggaf, luidde niet als een zegenwensch over de Luikenaars bij hunne uitvinding.

Maar het was niet meer te verstaan; men hoorde de trom roeren in de vesting; musketiers, speerruiters, soldaten van allerlei wapens trokken naar de verschillende posten op de wallen om die te versterken; de kanonniers kwamen aanrukken en plaatsten zich bij de stukken; de officieren omringden den Commandant, die hun hoofd voor hoofd zijne orders gaf.

Opwekkelyke krijgsmuziek liet zich hooren. De vijand moest het weten, dat men op het kasteel wakker en... vroolijk was.

HOOFDSTUK XIII.

Zoo ras de prachtige lentezon zich uit hare sluiers van nevelen en wolken had losgescheurd en zegevierend haar gloeiend licht uitgoot over berg en dal, werd het vermoeden tot zekerheid: het was den Spanjaarden gelukt, gescut te planten op de rotsen, vlak over het kasteel, of — meer juist — het klooster der Franciscanen, door zijne ligging de vesting domineerende, was in een fort herschapen, en over den zwaren, van rotssteen opgetrokken ringmuur, die den kloostertuin beschutte, spalkte zestien vuurmonden hunne grimmige kelen wijd open om verderf en verwoesting uit te braken en jammer en ellende te brengen over het liefelijk Maasdal. Want al was het steile vestinggevaarte het eigenlijke doel van dit vernielingswerk, het werd niet altijd getroffen, en het kluiken aan den voet der rotsen, zich veilig wanende in zijne nederigheid, liep gevaren, die de moeder, over de wieg van haar kind heengebogen, door gebed en tranen trachtte te bezweren, en de kogel, naar het met ijzer beschutte hoofd van den soldaat gericht, raakte wel eens de onbeschermd kruin van den daglooner, die zich vreedzaam naar zijn werk begaf.

„'s Ist Krieg! 's ist Krieg!
„O! Gottes Engel wehre
„Und rede du darin ...”

mocht al wat binnen en rondom Hoey woonde, wel sidderend uitroepen; want ook als men uit de vesting antwoordde op die vinnige toespraak, liep de stad en de landstreek gevaar.

Jammer van den liefelijken voorjaarsdag, den eersten dien de luimige Maart goedgevond te schenken, dat hij door kanongebulder en woest krijgsrumoer moest bedorven worden. De natuur gaf haar eersten lentegroet en de menschen hadden geen juichtoon voor hare mildheid, geen oog voor die kleuren en tinten, die zij

om hen heen tooverde; geen glimlach tot dank voor die koesterende zonnestralen; zij konden alleen hunne aandacht richten op de snelste en zekerste wijze om elkander ter verdere te brengen!

De Franciscanen, wier klooster genoemd was naar het diepste en teerste mysterie van het Christelijk dogma: de Drieëenheid, moesten het aanzien, moesten er toe meewerken wellicht, dat hun aloud eerbiedwaardig verblijf tot het moorddadigst gebruik werd aangewend; dat wild krijgsgejoel de diepe stilte verstoorde in die gangen en gewelven, waar in de dagen van boete en vasten, die het hooge Paaschfeest voorafgingen, niets had moeten weerklinken dan het *miserere* en de boetpsalmen; maar een enkele vrome monnik, in zijne cel teruggetrokken, mocht zulke bespiegelingen maken, in de vesting was wel niemand, die er zich aan overgaf. Men had daar wat anders te doen! Alles was er leven en beweging, en voor mijmerzucht was er geene plaats. Héraugière zelf was wel de laatste om zich in sombere gepeinzen te verdiepen, en men kon het hem aanzien, dat hij nu weer geheel in zijn karakter was.

Hij moest zich verdriedubbelen, op alles aandacht geven, onder alles zijne helderheid van geest behouden, op de gevaarlijkste punten door zijne persoonlijke tegenwoordigheid zijn volk aanmoedigen en bezielen; hij moest klaar zijn met bevelen voor ieder ongewacht voorval. Wat anderen schokte, moest hem nog onbewogen laten, althans naar het uiterlijke. Baex was in zijn element, niet precies als een vischje in het water; een ruiter-officier als hij, moest zich misplaatst voelen in de engte tusschen de vestingmuren, waar de grootste heldenmoed alleen kon bestaan in het onversaagd afwachten van 't gevaar, in plaats van dat te gaan opzoeken, zooals hij gewoon was; maar toch er viel wat te doen, er viel wat gevaars te trotseeren, er was afwisseling; in zijne hoedanigheid van vrijwilliger, kon hij zijn rang ter zijde stellen, om elken dienst te verleen, die er van hem geëischt mocht worden. Ondanks zijne Herculische gestalte, snel in zijne bewegingen, levendig en voortvarend zonder gejaagdheid, scheen het of hij zijn leedwezen van slechts alleen te zijn gekomen, betoonen wilde door mee te doen voor tien. Meestal ageerde hij als de adjudant van Héraugière, maar niet zelden ook nam hij 't commando op zich over een post die bijzondere waakzaamheid eischte. Afgelost, was hij het niet, die de rust zocht. Vaak nam hij dan een vermoeid musketier het zware vuurwapen uit de hand en deed dienst in zijne plaats. Moest een onbruikbaar geworden stuk van de affuit worden gelicht, de lichaamskracht en de behendigheid van ritmeester Baex kwam te stade; zonk een kanonnier getroffen neer, hij nam zijne plaats in, opdat de dienst niet werd vertraagd. In één woord, overal werd eenigszins op

zijne hulp gerekend, en niemand riep haar tevergeefs in. Was onder dat alles de sombere nevel, die zijn gemoed drukte, opgetrokken, als de ochtenddampen na zonsopgang? Zeker is het, dat hij geen tijd had om over de geledene grievē na te denken en den prikkel daarvan te voelen, terwijl rust heilzaam geacht wordt voor alle wonden...

Maar niemand smaakte meer voldoening te midden van het krijgsgewoel dan Gerard de Preys.

Op het roeren van de alarmtrom had hij de nachtwake bij het ziekeleger van zijn broeder verlaten en was naar den voormuur gesneld, waar hem weldra de gewenschte taak werd opgedragen, vuur te commandeeren op de gehate Spanjaards. Wist Héraugière de gevaren onder de oogen te zien en er mee te rekenen zonder zich te ontzetten; paarde hij kloekheid aan beleid om ze af te weren: gedroeg Baex zich als een die ze niet zag of niet telde; Gerard de Preys zocht ze op met de vermetelheid van zulk een, die met het leven heeft afgerekend en die besloten is te sterven voor een hopelooze zaak, liever dan haar op te geven. Hem was het opzicht gegeven over drie stukken licht geschut, waarmee hij den vijand naar hartelust bestookte, die aan den voet der rotsen, ter andere zijde der rivier, een schansje had aangelegd, van waaruit hij het versterkte wachthuis veel overlast deed.

Madeleine had intusschen bij Frank de taak van diens broeder overgenomen. Hoe toch had zij kunnen rusten, nu het lot der vesting zoo kennelijk zijne beslissing naderde? Het eerste kanonschot, dat dreunend door de klankrijke steenen muren van 't oude kasteel de glasruiten deed rinkinken in haar lood gevat-sel, was voor haar reeds het begin van het einde. Te meer bleef zij met onvermoeibaar geduld volharden in haar liefdewerk; maar haar patiënt was minder geduldig. Het was ondoenlijk geweest hem te verbergen wat dáár buiten omging; Gerard zelf had hem niet in dwaling willen laten over de oorzaak van zijn heengaan. En als nu welras het gebulder van 't geschut zijn gehoor trof, was het of ieder schot hem in 't harte raakte, dus smartelijk viel het hem machteloos daar neer te liggen, terwijl de anderen kamp-ten en hun moed konden toonen. Tevergeefs vermaande Madeleine tot ruste en berusting; zijne ongedurigheid steeg tot koorts-achtige drift, toen later op den dag zijn luisterend oor allerlei geluiden en geruchten opving, die zijne fantasie aanleiding gaven om zich voorstellingen te maken van 't geen daarbuiten plaats vond, en in zijne ziekelijke overspanning niet rekenend met eigene zwakheid, dreigde hij telkenmale op te staan om deel te nemen aan den strijd. Buiten macht den weerspanning langer tegen te staan, had zij de hulp van Gonda en van Meester Zilbrecht moe-

ten inroepen, wier vereenigde kracht nauwelijks genoegzaam was om den verwilderden lijder te bedwingen.

Wij weten niet of hij het deed, maar Héraugière had met alle recht kunnen klagen, dat zijne vijanden hem van voren en van achteren bezet hielden en van alle zijden omringden; want de Luikenaars hadden eene batterij gesteld tusschen de stad en 't kasteel, waarmee zij den steilen achtermuur duchtig bestookten, zonder eenig ontzag voor 't eerwaard Bisschospaleis, dat er door gedekt werd. Het was of zij er nu zelve hun lust in vonden te vernielen wat de anderen hadden gespaard. De mijnwerkers ook vervolgden hun onderaardschen arbeid; een mierenwerk, zou men zeggen, met opzicht tot de reusachtige steenmassa; maar zij deden ook voor die nijvere insecten in geduld noch volharding onder, en wat hun getal aangaat... er was telkens aanvoer van versch volk en het krioelde daar beneden, als in een mierennest. Niet vreemd; van het oogenblik af, dat de Bisschop besloten was, den aanval tegen zijn eigen kasteel mee te doen, waren al de koolgravers en mijnwerkers van Luikerland opgeroepen tot dezen dienst aan hun Vorst, aan hun vaderland. De dorpspastoors en de parochianen hadden dit als een *œuvre méritoire* jegens de Kerk voorgesteld, en dat zij dientengevolge opgekomen waren als één man van heinde en ver, daarvoor waarborgen ons hun fanatisme en de levendige haat, dien zij hadden opgevat tegen het Staatsche krijgsvolk. Maar hunne operatie, hoezeer die hare hachelijke zijde had, werkte te veel op tijd om Héraugière ernstig te bekommeren, nadat hij van de eerste verrassing bekomen was. Onmachtig er iets tegen te doen, wijdde hij zijne aandacht en zorgen daar waar onmiddellijk gevaar dreigde. Zooals wij ons herinneren, waren er rondom het kasteel, zoowel uit goed vertrouwen op de ligging, als om de gesteldheid van het terrein, geene eigenlijke vestingwerken aangelegd. Het werd alleen beschermd door ontzaglijk dikke ringmuren, van zware geschutturens voorzien, waarvan de poorttoren l'Amiette voor de sterkste werd gehouden. Maar het was tegelijk dit punt waarop de vijand met de meeste vrucht zijn aanval kon richten, sinds hij het van uit de hooge stelling, die het hem gelukt was in te nemen, vrij goed met zijn geschut kon bestrijken. Het had dus het vinnigste en het meest onafgebroken vuur door te staan.

Ook hield Héraugière zelf, of Bacx in zijne plaats, hier voortdurend toezicht en had er zijne beste krachten samengetrokken. Het zwaarste geschut, op de vesting aanwezig, was er heengevoerd. De kern zijner manschap, zij, wier moed en onvermoeibaarheid het meest had uitgeblonken, werden steeds aangewezen om daar dienst te doen; maar al werd het als een eerepost

aangemerkt door de geharde mannen, die er toe uitgekozen werden, een lastpost was het tevens, en de bewijzen dat het een gevaarlijke was, bleven niet achter.

„Nicolaas, die als vrijwilliger meegeteld werd onder de uitverkorenen, had met zijne eigenaardige gevatheid en schalkheid voorgesteld, dat men een uitval zou doen om die lastige meubeltjes van den vijand onschadelijk te maken. Maar de scherts kon het gefronste voorhoofd van Héraugière niet ontrimpelen. Het klooster op de rots was geen batterij, die men nemen kon, al had men honderden tegen hun duizenden kunnen stellen. In dat geval echter zou Héraugière toegestaan hebben, dat het ondernomen werd, en Bacx het gewaagd hebben. Het eenige wat zij nu vermochten, was van hunne zijde ook duchtig te antwoorden in de gloeiende tale des vuurs, en dat verzuimden zij niet, en volgens Nicolaas was de repliek raak ook; maar wat baatte hun dit?

Voor iedere tien Spanjaarden, die er werden neergelegd, kon Lamotte er twintigtallen laten oprukken, en elke man, die er aan de zijde der belegerden sneuvelde, was een onvergoedbaar verlies. Ieder onbruikbaar geworden vuurmond kon Lamotte doen vervangen door een ander; maar op de vesting moest men zich behelpen met hetgeen men had, in welken staat het ook ware.

Toch werd de ongelijke strijd met opgewektheid volgehouden van de zijde der verdedigers, den ganschen Donderdag en Vrijdag door; — de nacht alleen had verpoozing aangebracht en wat ruste gegund; — honderde schoten waren er reeds op het oude muurwerk gelost, en nog was er geen bres geschoten; nog bleek het proefhoudend, al snorde er ook somtijds een steen of wat naar omlaag, al sloegen er stukken van de breede borstwering weg, al lieten leien en spitsen van de kleine muurtorens los, al speelden de bommen, in de wachthuizen geworpen, daar hun verwoestend spel. Daar werd dan wel bloed gestort en doffe stervenszuchten gehoord en menschen het levenslicht uitgebluscht of 't lichaam verminkt, maar dat waren de natuurlijke uitkomsten van het oorlogsgeweld, waarover men, als bij zwijgende afspraak, overeengekomen was zich noch te verwonderen, noch te beklagen; de muren zwichtten *niet*, dat was het voornaamste, en zolang de breede voormuur met zijn sterke poort en toren het hielden, was er nog geene reden om den kamp op te geven. Héraugière zelf, naar wiens berekening iedere dag, die onbezweken was doorgestaan, eene winst was, begon een zweem van hoop te vatten, dat hij zijne gewaagde uitspraak omtrent de onneembaarheid van het kasteel bevestigd zou zien, en Zaterdagmorgen in de vroegte, eer nog de vijand zijn vuur hernieuwde, beklom hij den hoogsten torentrans van 't kasteel, met de geheime hoop, dat zijn scherpziend oog, door het kunstglas van Jacob Adriaansz verscherpt, in 't

verre verschiet iets zou kunnen bespeuren van naderende hulp uit het Luxemburgsche. „*Anne ma soeur! ne vois tu rien venir?*” Maar niets, niets! waar hij zijn lynxenblik ook wendde, dan de Spanjaarden, onbewegelijke rotsen, het liefelijke dal en de schoone landsdouwe, waar Maas en Hoyoux zich doorheen slingerden. Nergens eenig voortteeken van aanrukkend krijgsvolk, dat hoop gaf op versterking. Overal stilte, doodsche eenzaamheid, behalve in de onmiddellijke nabijheid van het oorlogstooneel, waar men zich reeds bereidde tot nieuwe schrikwekkende vertooningen.

Als Bouillon willens ware woord te houden, moest hij al hier zijn! Het zijn immers geen zeven dagmarschen van Sédan herwaarts heen, en al ware dat zoo, als de nood het eischt, kan de soldaat wel tot nachtmarschen worden verplicht!” sprak hij teleurgesteld bij zich zelve, toen hij langzamer dan hij opgeklommen was, benedenwaarts daalde.

Dien morgen was het hem aan te zien, voor wie de sprake zijner trekken en houding verstond, dat hij zich door eenige sterke preoccupatie beheerschen liet, en dat hetgeen voor oogen lag, hoe dringend het ook zijne aandacht vorderde, slechts ten halve zijne belangstelling innam, en toch viel er juist nu iets gewichtigs voor. De borstwering, palende aan de groote torenpoort, had deerlijk geleden en was door midden gespleten. De vijand, hoewel hij zijn voordeel alleen kon gissen, had het voortgezet door eenige snelle, elkander opvolgende schoten, die op den toren zelf gemunt waren en maar al te goed doel troffen. Een donderende knal — een ratelend gekletter — daar stortte de geweldige steenmassa, die de Toren van Amiette werd genoemd, ineën, met zoo schel en daverend geluid, dat de ramp, die de belegerden had getroffen, hun aanvallers triomfantelijk in de ooren moest galmen. De steenklompen, die over den muur heen op de rotsen neervielen, kwamen als vermorzeld puin naar beneden en deden de zorgelooze Spanjaarden niet de minste schade, die zich met tergende vermetelheid dicht in de nabijheid van den oever der rivier hadden gewaagd. Dit geschiedde echter niet straffeloos, want het vuur dat Gerard de Preys bleef onderhouden, ondanks hetgeen er in de nabijheid voorviel, nam geduchte wraak voor de toegebrachte schade. Deze was grooter dan men zich had kunnen voorstellen, of liever, zij bracht tot de ontzettende ontdekking, dat de poort, door de schudding en afscheuring ten deele verbrijzeld, zoowel als de muur, waarmede zij in verband stond, niet waren wat zij schenen, wat zij behoorden te zijn, degelijk metselwerk van zwaren steen, laag voor laag opgebouwd, maar eenvoudig twee tegen elkander over gestelde steenen muren, waarvan de tusschenruimte met aarde, zand en steengruis was gevuld. Het deel van den muur dat, mee

afgerukt, nu in puin stortte, gaf de kanonniers, die de stukken bedienden, geheel bloot. Ook waren zij in den eersten schrik uit elkander gestoven als een hoop wilde eenden, waarop een schot is gelost, minder uit vrees dan uit eene instinctmatige beweging van zelfbehoud, bij den stortregen van gruis en puin, die als hagelslag op hen neerviel.

„Ik mocht nogal zeggen, dat ik kogelvrij was!” sprak Baex, koelbloedig zijn hoed afnemende en de dikke laag kalk en gruis afschuddende, waarmee deze overdekt was: „maar tegen zulke onguere projectielen is mijn arme bever niet bestand; dat verwenschte ontuig dringt door alles heen!”

Maar de koene ritmeester lachte niet, toen hij dit zeide, want rondziende bemerkte hij, dat er onder de terugwijkende soldaten sommigen bloedend en gekwetst neerstortten, zoodat zij de tweede retraite niet eens konden bereiken.

Héraugière stond met strakken blik op de puinhoopen te staren. „De gansche muur is geen aanzien meer waard! Die ellendige knoeiers! Ze hebben hun meester nog eerder bedrogen dan ons!” riep hij op een toon, waaruit wrevel en ergernis klonk. Daarop keerde hij zich langzaam af en liep voort als in smartelijk nadenken verzonken. Baex stoorde hem daarin door naar hem toe te komen en aan te spreken:

„Wel, Commandant! dat is een leelijke misrekening!”

„Ja! 't is er nog slechter mee gesteld dan ik had kunnen denken.”

„En wij hebben hier geen volk om iets aan dat broddelwerk te herstellen...”

„Och! dat doet er ook niets meer toe! Wat komt het er op aan, of de zieke wat korter of wat langer ligt te zieltogen, als er toch geene redding is!” hernam Héraugière, een antwoord waaruit Baex zoo diepe moedeloosheid toeklonk, dat hij op luchtigen toon hervatte:

„Drommels neen, Commandant! een goed geneesheer geeft zijn lijder niet op zoolang er nog leven is! Er blijven ons nog twee retraites!”

„Die nergens voor dienen kunnen, dan om lijdelijk den vijand af te wachten! Daar bedank ik voor! Gij ziet wel, dat het krijgsvolk hier al te veel blootgesteld is om het geschut te kunnen bedienen; en zoo dat zwijgen moet... hier, juist hier, dan is dat wel de vernederendste bekentenis onzer onmacht...”

Héraugière sprak dat alles snel en levendig. Maar toen hij het gezegd had, beet hij zich op de lippen, als had hij dit gevoelen, hoewel aan een vertrouwd vriend geuit, toch wel willen terugnemen. „Ik maak liever een einde aan dit jammerlijk treurspel, dan dat ik mij roerloos laat worgen!” hervatte hij op gansch anderen toon en liep met drift voort.

„Commandant! Héraugière!” riep Baex, hem volgende. „Vang toch in arren moede niets vreeselijks aan!”

Maar Héraugière gaf geen antwoord, bleef niet stilstaan en schopte met woestheid een grooten steenklomp uit den weg, die hem voor den voet lag. Op eens verhief hij zijne stem:

„Bij de stukken, mannen! wie nog moed heeft zijn plicht te doen!” commandeerde hij met de hartstochtelijkheid van den speler, die zijn laatste stuk geld op de groene tafel werpt.

Maar zijn bevel werd niet gehoorzaamd. Het had integendeel de uitwerking om de soldaten, eens door den schrik getroffen, nog meer achteruit te doen wijken.

„Dat moet er nog bijkomen! onwil, insubordinatie!” bromde Baex, Héraugière volgende, die op de soldaten toeging, met den uitgetrokken degen in de hand.

„Wij zullen ze meester worden, al zouden wij ze met sabelhouwen naar hun post drijven!” sprak de ritmeester, die Héraugière nu had ingehaald. „Er zijn nog vrijwilligers onder hen, die een goed exempel zullen geven.”

Maar de Bevelhebber, die met zooveel drift was losgetrokken, op zijne wederspanningen, bleef als verwezen staan, van schrik en deernis getroffen, toen hij hen dichtbij genaderd was. Wie niet gekwetst nederlagen, liepen als razenden rond, stampvoetend van pijn en vloekend van wrevel, als woestelingen, die zij waren.

Het zand, met kalk, kolen- en steengruis doormengd, dat hen overstort had, was hun in de oogen geraakt en maakte hen voor 't oogenblik tot een hoop blinden, die, als verwoed door de onuitstaanbare smarten, dooreenliepen.

„Rukt naar binnen en laat u verplegen; droog schoonmaken is de beste remedie!” riep Héraugière hen toe met eene meewarigheid, waaronder zijn misnoegen wegdreef. „Sergeant Wouter Willemsz! Meester Nicolaas! helpt die arme kerels voort!”

„Tot uw dienst, Commandant! maar om de waarheid te zeggen, ik weet zelf niet wat mij scheelt; ik ben zoo wee en wonderlijk,” antwoordde de laatste.

„Dat verwondert mij niet, brave jonkman!” zei Héraugière, die hem met bezorgdheid had aangestaard; „er vloeit bloed langs uw hals en slapen; ga met uw kameraden mee en laat uwe wonden verbinden.”

„Ik kan mijn post niet verlaten, Commandant!”

„Ik gelast u zulks! geef mij uw musket, en ik zal in uw post voorzien!”

Nicolaas strompelde half duizelend voort met het hoopje verwonde soldaten, dat Wouter Willemsz aanvoerde, eigenlijk voor zich uitdreef.

„Ritmeester! ik verzoek u kapitein Balfour te waarschuwen, dat hij met zijne versche manschap aantreedt!”

„Gij blijft hier nagenoeg alleen bij de bres,” zei Bacx aarzelend.

„Dat doet er niet toe! de vijand schijnt ons nu met rust te laten. Misschien moet hij zelf een weinig ademhalen.”

„Wellicht maakt hij aanstalten om te stormen,” sprak Bacx onder het heengaan.

„God gave dat hij het deed! maar hij zal wel wijzer wezen!” verzuchtte Héraugière, terwijl hij een verstrooiden blik liet gaan over het musket van Nicolaas. 't Is waarachtig een jachtgeweer!” viel hij uit, en een glimlach verhelderde even zijne sombere trekken. „De vrijwilliger deed wat hij kon, toen hij zijn eigen wapen meebracht. Ik was zoo even slecht beraden; hartstocht is een kwade raadsman! Ik kan voor 't minst met vuren wachten, tot zij daar ginds het hunne hervatten! Gelukkig! daar is kapitein Balfour met zijn volk! Bacx is toch een weergaloos adjudant! hij draaft of hij te paard zit! daar is hij zelf ook al weer!”

Héraugière gaf nu den belangrijken post aan kapitein Balfour en diens soldaten over, met het wijs bevel om het gevaarlijk gesprek der vuurmonden niet het eerst te beginnen, maar cordaat te antwoorden zoodra de Spanjaarden het woord namen. Toen, Bacx onder den arm nemende, vermaande hij hem met vriendschappelijken ernst, thans wat rust te nemen; het oogenblik kon spoedig komen, dat daartoe slechter gelegenheid zou zijn.

Bacx liet zich meevoeren; maar zij hadden geen tien schreden gedaan, of de beide officieren bleven stilstaan van ontzetting, terwijl de soldaten bij het wachthuis, dat zij passeerden, gilden: „een spook! een spook!”

Een spook? helaas neen! het was iets ergers dan eene ontastbare verschijning. Het was een mensch van gelijke beweging als zij, maar wiens verward brein hem tot eene radeloze onvoorzichtigheid had aangedreven. Het was niemand anders dan Frank de Preys, die in eene ijende koorts zijn bewakers was ontsnapt, aangevuurd door het *idée fixe*, dat hij op de borstwering moest wezen.

Bleek als een lijk, met van koortsachtige opwinding gloeiende oogen, ontbloot hoofd en lange verwarde haren, die ter eener zijde verwilderd neerhingen en ter andere zijde als te berge rezen; in een grijzen mantel gewikkeld, die hem half van de schouders gleed, overigens in een lang wit hemd gehuld, als ware het eene doodswade, was het niet vreemd, dat de ongelukkige verwilderde lijder door het bijgeloof voor eene verschijning werd aangezien. Men moest Bacx en Héraugière zijn om de gedaante, die zich driftig, maar wankelend voortbewoog, onder de oogen te durven zien; om er den moedigen jongen vaandrig in te herkennen. Van een vluchtenden soldaat, die hij voor zich uitjoeg,

had hij een zijdgeweel gegrepen en zwaaide daarmee in 't rond, roepende met een krijschende stem, dat men hem den weg niet versperren moest naar de bres.

„Halt!” riep Héraugière, hem in de borst vattende, terwijl Baex zich van zijn gevaarlijk wapentuig meester maakte. „Vaandrig de Preys! wat doet gij hier?”

„Weerhoudt mij niet, lafaards!” riep de lijder en wilde zich met onnatuurlijke kracht, aan overspanning ontleend, uit hunne handen losworstelen.

„Gij herkent mij dan niet! mij?” vroeg Héraugière op zachten, doordringenden toon.

„Héraugière! Waar ben ik? Madeleine!” riep nu de kranke, plotseling tot zich zelf komende, en zou ineens zijn gezonken, zoo de forsche arm van Baex hem niet had opgevangen.

„De arme Jonker is in ieder opzicht haar patiënt,” sprak de ritmeester: „geef u geen moeite om mij te helpen, Commandant! het valt mij lichter alleen!” en hij nam den bewustelooze, die nu niet meer tegenspartelde, op, zooals men het een kind zou gedaan hebben, en droeg hem weg, terwijl Héraugière volgde.

Reeds op de Vlaamsche binnenplaats kwam Madeleine hen te gemoet in de grootste onrust en verwarring, gevolgd door Gonda en Meester Zilbrecht, welke laatste bij het zien van Héraugière een verschrikt en verlegen gezicht zette; want eigenlijk was hij de oorzaak van al het gebeurde.

Madeleine had dien nacht met Gonda bij Frank gewaakt, die in betrekkelijken welstand wakker was geworden; maar het gebulder van 't geschut had hem op eens weer zijn *idée fixe* in den zin gebracht, hij wilde opstaan en zich kleeden. Na tevergeefs beloften en bedreigingen te hebben aangewend om haar rebellischen zieke onderwerping aan zijn lot te prediken, en buiten machte hem langer tegen te staan, had Madeleine Gonda om den wondarts gezonden en tegelijk Meester Zilbrecht verzocht opnieuw zijne hulp te verleen. De geneesheer had een slaapmiddel ingegeven, de eenige raad dien hij er op wist om zijn patiënt te bedaren; maar zou het goede uitwerking hebben, dan moest de rust, die er volgen zoude, onder geen voorwendsel gestoord worden. Dit was Meester Zilbrecht, met allen ernst op het hart gedrukt, en hij beloofde het voorschrift stiptelijk na te komen, waarop Madeleine, uitgeput van vermoeienis, zelve wat rust ging zoeken.

Meester Zilbrecht had goeden wil en de beste voornemens; maar hij was van zijne eigene gemoedsaandoeningen niet meester; ook was hij verre van een held te zijn. Iedere dreuning van het kanon deed hem rillen van angst, en bij dat alles was hij zoo nieuwsgierig, dat hij geen half uur rustig in de ziekekamer

kon blijven, maar telkens, onder allerlei voorwendsels, naar zijn eigen logies ging om van zijne Hoeysche bureu en kennissen te vernemen wat er voorviel.

Daar Frank nu toch in rust was, liet Gonda hem begaan, te meer daar zijne vreesachtigheid aanstekelijk was en haar zelve de kalmte van geest benam; zij was te zeer vervuld met de gevaren en de vermoeienissen waaraan haar geliefde Wouter Willemsz was blootgesteld, om veel over zich zelve te denken, terwijl zij nog rust en veiligheid vond binnen het kasteel. Maar onverschillig voor hetgeen daarbuiten voorviel kon zij niet zijn, en als oom Zilbrecht dan weerkeerde, niet als de duif uit de Ark, met den olijftak, maar integendeel met telkens sterker gekleurde verhalen van vuur en zwaard, dan begon haar het hart te kloppen en de keel werd toegenepen van angst.

Gelukkig dat de lijder zoo zwaar sliep, want zij had hem geen goed woord kunnen toespreken in dezen staat.

Weer was de waard uit de Kreeft stillekens ontslipt, en Gonda, vroom, goed kind als zij was, nam haar Nieuw Testament ter hand en zocht troost, zocht afleiding voor 't minst, in 't lezen van „Gods Woord.” Zoo ooit, het was er nu ook de tijd toe! Als met den dood voor oogen, behoorde men naar God en de Hemelsche dingen te vragen.

Wij durven echter niet verzekeren, dat zij begreep wat zij las, hoewel zij naar de manier van weinig geoefenden, ieder woord halfluide uitsprak; maar toch, het gaf haar een gevoel van veiligheid; het was haar of zij zich plaatste onder de onmiddellijke bescherming van den Goeden Herder, den barmhartigen Heer, die belofte had gedaan, dat Hij de zijnen niet zou begeven noch verlaten. Die almachtige Heer, die de beroerde wateren effende en de orkanen stilte, was Hij ook niet de Machtige om dierbare betrekkingen te beveiligen tegen den kogelregen des vijands en nog uitkomst te geven waar geen menschelijke hulp redding bracht... Het stond toch geschreven, het moest toch waar zijn!... Gonda las niet meer, maar vouwde de handen en verviel in een weemoedig gepeins.

„Gonda! Gonda! we zijn verloren! We zijn allen verloren!... De poorttoren is ingestort!... De voormuur is weggeschoten!... Al het volk ligt verpletterd onder den puinhoop!... Ze dragen de lijken binnen 't kasteel!... Er is bres en de vijand gaat stormen!”

Met deze wel overlegde nieuwsmare kwam Meester Zilbrecht, radeloos van angst, met eene stem schor van ontroering, de rust in de ziekekamer storen en zijne arme nicht verschrikken; erger, de zieke was door het misbaar uit zijn doffen slaap opgewekt, en had genoeg verstaan om er het zijne van te maken.

Het slaapmiddel had nog niet uitgewerkt, maar door den geweldigen schok, die den slapende was toegebracht, verloor het den heilzamen invloed, en deed eene tegenovergestelde uitwerking. Verward en als met bovennatuurlijke kracht aangegord, sprong de zwakke lijder, op dit oogenblik de sterkere van zijn hazenhartigen oppasser, zijn bed uit, greep een deel zijner kleedingstukken en schoot Gonda voorbij, die zielsbedroefd en met de handen voor de oogen op de knieën was gevallen. Deze tweede ontsteltenis was voor Zilbrecht het tegengif van de eerste, en hij kreeg zooveel besef terug om den jonkman na te ijlen, maar... te laat! Verder dan de beperkte ruimte, waarbinnen de militaire verordening den burgeren vrijheid had gegeven zich te bewegen, durfde Zilbrecht den razenden waaghals niet volgen; liever keerde hij terug om Juffer Madeleine te verwittigen van de woeste bui, die den patiënt zoo op eens was overvallen, en die hij niet had kunnen keeren.

Gonda liep intusschen de ziekenzaal binnen, om te hooren of sergeant Willemsz onder de gekwetsten was. Gerustgesteld toen hij zelf haar daar te woord stond, verfoeide zij zich zelve wegens hare zwakheid en haar egoïsme, en trachtte dit goed te maken door Madeleine bij te staan. Bacx sloeg met kennelijke minachting de hulp af, die Meester Zilbrecht hem wilde bieden tot het vervoeren van den Jonker. Héraugière, zonder mededoogen voor de sprekende uitdrukking van lijden en zielesmart op het gelaat van Madeleine, voegde haar met hardheid toe:

„Heb op een andermaal betere zorg voor uw patiënt, jonkvrouw! zoo gij verlangt, dat ik dien onder uwe hoede zal laten! Ritmeester Bacx heeft hier wat anders te doen, dan de achteloosheid van anderen goed te maken!” Héraugière nam de eerste gelegenheid de beste te baat om zijn ongenoegen te uiten jegens Madeleine, aan wien hij het *échee* van Bacx niet vergeven kon. Madeleine boog zwijgend het hoofd onder het onverdiende verwijt.

Zij was te hooghartig en te edelmoedig om hare gewichtige diensten, hare onvermoeide volharding te doen gelden tegenover dit ééne gewaande verzuim. Zij had te veel zelfbewustheid van de offers door haar gebracht, om zich tot eene verontschuldiging te vernederen. Héraugière groette stug en ging niet mee binnen. Bacx, door Meester Zilbrecht voorgestaan, bracht Frank op het ledikant en vleide hem daar zachtkens neer.

Madeleine was langzaam gevolgd, op Gonda leunende. Binnengekomen, ging zij in de diepe vensternis zitten, met den rug naar het ziekbed gekeerd, als kon zij niet besluiten zoo aanstonds weer hare taak op te vatten. Zij liet het hoofd tegen het koele eikenhout rusten, de armen lusteloos neervallen langs de zijden en onderdrukte den zucht, die haar verluchting had kunnen geven.

Op eens stond Bacx voor haar en zag haar aan met een blik, waarin zooveel ernstig verwijt lag, door zooveel diepe meewarigheid getemperd, dat zij dien niet kon uitstaan. Zij bedekte hare oogen met de handen; men hoorde haar zenuwachtig snikken, zonder dat zij de verlichting der tranen vond.

„Kan ik u van eenigen dienst zijn bij den zieke?” vroeg hij met zachte, bewogene stem.

Zij schudde ontkennend het hoofd, maar bleef in dezelfde houding.

„Zoo wees gegroet!” en hij aarzelde een weinig eer hij voortging. „Madeleine! het staat hachelijk met de vesting; het eerstvolgende uur kan ons scheiden voor dit leven. Ik zou u veel willen zeggen, doch gij kunt het nu niet hooren, niet dragen. Maar gij zelve, Madeleine, hebt gij niet één woord voor mij? geen enkel om vroegere hardheid goed te maken?”

De ernstige, mannelijke stem plooidde zich niet tot den vleitoon; maar er lag eene diepte van weemoed in de vraag, die de fijnste snaar van 't vrouwelijk harte moest treffen.

Toch bleef zij zwijgen en liet hem troosteloos heengaan; eerst toen zijne hand reeds het hangtapijt hield gevat, verkreeg zij het van zich zelve om hem toe te roepen:

„Wees gedankt voor uwe hulp aan den kranke!”

„Den dank schenk ik u!” was zijn toornig wederwoord, en weg was hij. Toen kon zij schreien; toen eerst kwam zij tot bezinning, tot een rasch besluit, even schielijk uitgevoerd. Zij ijldde hem na in 't voorvertrek. Hij was er nog, hij stond bij den stoel waar hij vroeger haar scherp vonnis had aangehoord.

„Ik verbeeldde mij de menschen te kennen, maar het blijkt, dat ik geen begrip heb van de vrouwen... zoo zwak... toch... sterker dan wij!” sprak hij half fluid en bracht de hand naar het voorhoofd, als duizelde het hem; de andere, die achteloos neerhing, werd op eens met heftigheid aangegrepen.

Madeleine de la Géneste lag geknield aan zijne voeten en stamelde: „Vergiffenis, Marcelis Bacx! vergiffenis! zoo gij lijdt onder de krenking, mij — kostte zij veel.”

Overweldigd van verbazing, van namelooze blijdschap, wilde hij antwoorden, maar kon niet; wilde hij haar opheffen, maar reeds was zij hem ontsnapt en de ziekekamer weer binnen.

„Bacx is hier geweest! Waar is Madeleine?” schreeuwde Frank. Het was de kreet der snerpendste smart. Gonda trachtte hem te vergeefs tot bedaren te brengen.

Madeleine had den strijd geraden, en thans was zij weer op haar post.

„Daar, tot beschaminge des mans,
„Blinkt voor de vrouw de gloriekrans.”

Héraugière nam zijn weg door het ziekenvertrek, eer hij zich naar zijn logies begaf. Tot zijne niet geringe verbazing vond hij daar iemand in functie, naar wiens terugkomst hij reeds dagen achtereen reikhalzend, met bekommering, had uitgezien.

„Gij hier, Rosse Jan!” riep hij met blijdschap, toch ontevreden dat men hem van diens aanwezigheid geen kennis had gegeven. „Ik heb den ganschen morgen aan u gedacht en gij zijt hier?”

„Nog zoo lang niet, Heer Commandant! Den voorbijgeganen nacht heb ik op eene niet onaardige wijze doorgebracht onder de mijnwerkers. Eerst tegen den morgen is het mij gelukt hun te ontsnappen; in de verte zag ik u; gij waart reeds op den wal en in woordenwisseling met de Spanjaarden; ik vond het jammer u in dat nobele werk te storen, te meer daar ik hier wel wat te doen vond. 't Is een groot gerief, zoo wat van alle markten thuis te zijn. Ik zou beter mijne proeven bij het chirurgijngilde kunnen doen, dan die lamzalige barbier, dien ge hier hebt. Ziezoo, Meester Nicolaas! dat verband is gelegd, laat het er een vier en twintig uren blijven, en alles zal goed afloopen; ge komt met een stijven hals vrij; het had erger kunnen zijn.”

„Hebt gij tijding?” vroeg Héraugière, die zijn ongeduld nauwelijks kon bedwingen tot de gulle prater zweeg.

„Voor u alleen.”

„Volg mij!” en met alle haast ging Héraugière hem voor naar zijn eigen vertrek.

„Nu spreek!” riep Héraugière, zich in een stoel werpend. „Wat heb ik te wachten? is er nog kans op ontzet?”

„Niet de minste!” Ware er iets goeds te melden geweest, geloof me, ik zou mij gehaast hebben u de blijde boodschap te brengen.”

„Dan is 't hier gedaan!” riep Héraugière moedeloos.

„Zoo gij u zelve niet helpen kunt, ja! want er komen geen Franschen, en de Hollanders kunnen niet komen, al ware 't ook dat zij uw dringenden nood kenden.”

„Ik kan toch niet denken, dat gij de zaak niet ernstig genoeg bij Zijne Fransche Majesteit zult hebben aangedrongen!”

„Inderdaad, die verdenking zou zeer misplaatst zijn,” hernam Rosse Jan met al de zelfbewustheid van iemand, die het onmogelijke heeft beproefd. „Ik heb de kleeding en de houding van mijn vroegeren stand weer aangenomen,” hernam de Luikenaar met smartelijke bitterheid, „ten einde te zekerder ontvangen te worden door den Hertog zelf; ik ben tot Parijs toe geweest en heb de eer genoten, de schoone Gabriëlle de hand te kussen; dit was de inleiding tot een mondgesprek met den Koning, dien ik brandende vond van ijver voor onze zaak. Hij heeft zelf een brief geschreven aan den Keurvorst, waarvan hij veel goeds hoopte.”

„Hij had soldaten moeten zenden!” sprak Héraugière; „wat helpt al dat geschrijf!”

„Dat beloofde hij ook. Bouillon zou binnen acht dagen oprukken, en dat was precies hetzelfde bescheid, dat de Hertog mij gegeven had. Toen ik te Sédan terugkeerde, meenende effect te zien van die beloften, had *Monseigneur le Duc* wat anders te doen! Ik zag spoedig in, dat er niets van komen zou en maakte mij nu op met al den spoed die in mijne macht stond, om u niet langer in 't onzekere te laten.”

„Maar op welke wijze verontschuldigt Bouillon, de zwager van Prins Maurits, zulk eene trouweloosheid?”

„Het is geen ontrouw; er heerscht volkomen goedwilligheid; maar het blijkt, dat het onmacht is. Het nadere zal u bekend worden uit de schriftelijke berichten, die ik heb meegebracht.”

En Rosse Jan, die zich ditmaal in 't pak van een mijnwerker gestoken had, deed zijn lederen schootsvel af, wierp zijn blouse uit, tornde met zijn zakmes behendig de voering van een der mouwen los, haalde er een briefje uit, in die schuilplaats vrij goed geconserveerd, en gaf het aan Héraugière die al zoo ontmoedigd was, dat hij er niet eens met begeerlijkheid naar greep. Hij las met de kalmte van ingehouden drift, en toen hij de twee dicht ineengeschreven blaadjes doorloopen had, wierp hij ze Rosse Jan toe.

„Lees zelf! ze hadden niet eens zooveel omslag behoeven te maken, om mij te doen weten, dat ze mij aan mijn noodlot overlaten! Een kostelijke vond! een groot Koning, een edelmoedig bondgenoot waardig! als ik het hier maar tot half April houden kan, mits de Staten van hunne zijde ook het hunne doen, dan zullen zij mij zekerlijk te hulp komen! Uitnemend, Sire! uitnemend, Monseigneur! maar ik zal zoo vrij zijn eerst mij zelven te helpen, en wel op eene wijze, die ulieden voor altijd van bemoeiing met mijne zaken ontslaat. Meester Halewijn!”

De kamerdienaar kwam schielijk aanloopen.

„Wat is er van uwe orders, Heer Commandant?”

„Laat kapitein Mario hier komen!”

De Italiaan haaste zich het opontbod te gehoorzamen.

„Kapitein Mario!” sprak Héraugière, „ga den wachtmeester van 't kasteel aanzeggen, dat hij de witte vlag opsteke!”

„*Par — le — men — tee — ren!*” zeide de Italiaan, bij iedere syllabe rustende van verbazing over dit bevel.

„Precies! dat is mijn voornemen. Zoo de vijand het signaal vreedzaam beantwoordt en de attaque staakt, zal de wachtmeester zorg dragen, dat er van onze zijde geen schot meer gedaan worde.”

„De verdediging opgeven! *Dio! mio!*” riep de Italiaan harts-tochtelijk. „Denkt Mijnheer de Gouverneur er wel aan, dat de bres

nog niet wijd genoeg is om den vijand tot stormen uit te lokken?"

"Denkt gij er wel aan, Signor! dat gij niet geroepen zijt om raad te geven, maar om te gehoorzamen!"

De Italiaan zuchtte luid, haalde de schouders op, verdraaide de oogen, of hij gemartyriseerd werd, en droop zwijgend af.

Héraugière had zich intusschen van zijne wapenrusting ontdaan. Ringkraag en pantser schenen hem te drukken, en ieder stuk dat hij aflegde, tot de oranjesjerp toe, wierp hij achter zich met eene geste, of hij er nooit weer naar om zou zien.

"Ik wil mij niet langer inspannen voor deze hopelooze zaak!" sprak hij tot Rosse Jan, die hem zwijgend en meewarig gadesloeg. "Ik wil niet, dat er langer menschenlevens opgeofferd worden aan eene ijdele bravade."

"Ik kan u geen ongelijk geven," hernam Rosse Jan, zelf ten diepste verslagen.

Daar stormde Gerard de Preys de kamer binnen, "Commandant is het waar, wat kapitein Mario vertelt, dat gij de vesting wilt overgeven?" vroeg hij met zekere heftigheid.

"Als ik goede conditiën kan verkrijgen, ja!"

"Maar kunt gij de verdediging dan niet volhouden tot het uiterste en ons allen met den laatsten steenhoop in de lucht laten springen?" riep de Preys in woeste vertwijfeling.

"Dat zou zeer wel te doen zijn," hernam Héraugière kalm, met een blik van streng verwijt op hem gericht, "zoo ik Gerard de Preys ware, en niets te verliezen had dan mijn eigen leven en een gekwetsten broeder, maar nu ik Héraugière ben, heb ik nog aan wat anders te denken.

"Ritmeester Bacx! de Gouverneur laat u roepen. Al de officieren zijn bijeen in de groote raadzaal; er is kwestie van een parlementair aan den vijand te zenden," sprak kapitein Mario tot dezen, toen hij hem door de galerij zag gaan.

"Dat treft goed, Signor Mario! want ook mij wordt het hier te eng! De lucht is drukkend in 't kasteel!" hernam Bacx, die op heel wat anders doelde dan de Italiaan meende.

"Die nu ook al!" pruttelde Mario; "juist op dezen had ik nog mijne eenige hoop gebouwd!"

HOOFDSTUK XIV.

Ritmeeester Bacx, die tegen kapitein Mario geklaagd had dat de lucht drukkend was in het kasteel, scheen het werkelijk warm te hebben; want hij liep in den slottuin rond, blootshoofds, hoewel het een scherp koude dag was, ondanks de vriendelijke lentezon, die toch nu reeds hare stralen langzaam terugtrok. Maar ritmeeester Bacx smachtte naar frissche lucht en ruimte. Beide vond hij hier; maar dat was ook alles, want er was nog geen groen te zien dan wat donker sparreloof en enkele heesters, die aanvingen zich onder den adem der lente te ontplooien, maar die jammerlijk door den sneeuwstorm geteisterd waren, en het klimop, dat zich zoo volkomen vereenzelvigd had met den eeuwenouden muur, die dit kleine park omheinde, dat het als een dik donkergroen behangsel had gevormd door zijne weelderige, grillige, nooit besnoeide festoenen. Schilderachtig bont was dat rijke hangtapijt nu, daar de dorrende bladeren reeds verdrongen werden door het fijne teere groen der nieuw uitschietende loten, en 't geheel als besprenkeld was met diamanten, door den nachtvorst daarover geworpen, die de zon slechts hier en daar tot droppelen had geweekt. Maar al had de verwaarloosde plek, die vroeger de oogenlust der vorstelijke bisschoppen was geweest, met den zeldzaamsten bloemenschat kunnen prijken, ritmeeester Bacx zou er toch geen oog voor gehad hebben; hij kwam niet om zich in natuurschoon te vermeien, dat was duidelijk te zien aan de wijze waarop hij rondwandelde: nu eens in ijlende vaart, of hij eene weddenschap had aangegaan, om binnen eenige seconden ettelijke malen den tuin door te rennen, dan weer plotseling stilstaande, om daarna zoo langzaam voort te treden, of hij een pelgrim ware, die zijne eigene voetstappen wilde tellen. Zijne gelaatsrekken drukten tevens de afwisselende gemoedsbewegingen uit, die hij onderging. Nu eens scheen hij beheerscht te worden door eene hartstochtelijke drift, die hem voortzweepte,

dan weer kreeg kalmer beraad en ernstig nadenken de overhand, of wel verviel hij in een diep weemoedig gepeins. Inmiddels was Gerard de Preys, gedwongen zijne batterij te laten zwijgen, zijn broeder komen bezoeken, van wiens noodlottige *escapade* hij gehoord had. Hij stelde Madeleine voor, hare plaats bij den lijder te vervangen, opdat zij eens voor eenigen tijd het sombere ziekenvertrek zou kunnen verlaten en wat verademing zoeken; het zou te lichter gaan, daar Frank, afgemat na zijne sterke overspanning, in een diepen slaap was gezonken, waaruit geen kanongebulder hem nu zou opschrikken.

Madeleine had ditmaal het aanbod niet afgewezen en zocht de vrije buitenlucht ter verversching harer krachten. Het ging der jonkvrouw als Baex; zij vond het drukkend binnen 't kasteel en begaf zich naar hare lievelingsplek in den tuin, door Héraugière's *courtoisie* ook voor haar opengesteld en wel niet radende *wie* haar dáár was voorgegaan. Van de tegenovergestelde zijde binnengekomen, was het doel van haar tocht zeker vervallen tuinhuis met eene opene galerij, waar zich een opgang bevond naar een *plateau*, het eenige wat er van de vroegere *Belvédère* was overgebleven. Van dáár af had men een verrukkelijk vergezicht over geheel de landstreek, over de stad, de stad die zij liefhad, ondanks alles wat zij er had geleden. Slechts losjes een zwart greinen falie over 't hoofd geslagen, trad zij voort met langzame schreden, niet gehaast om het doel te bereiken, maar zich toegevend aan 't genot der stille mijmering.

Dit namiddaguur was even kalm als de morgenuren stormachtig waren geweest. Wel waarlijk scheen de Sabbat der ruste ingegaan, die den gewijden Palmzondag voorafging. Hoe goed was het haar weer eens vrij te zijn, om over zich zelve en het hare na te denken. Wat had zij zich gansch andere voorstellingen gemaakt van de viering der heilige week, als zij eenmaal bevrijd zou zijn van „het paapsche juk” en de dubbelheid waartoe het haar dwong; en nu, morgen zou niet eens de klok der kapel luiden om ter plechtige bidure op te gaan! Maar toch, het vasten, het heilige vasten had zij kunnen betrachten, niet in gedwongen onthouding van zekere spijsen, maar in strenge zelfverloochening, in dienende liefde. Ja, er was toch zoetheid in het louterend bitter van den lijdenskelk; zij zou geen communie houden voor de Paschen, maar de communie van 't lijden was haar toebedeeld. De communie van 't gebed was haar niet voorbijgegaan. Geheel in hare gedachten verdiept, liep zij voort met gebogen hoofd; zij ook had ditmaal geen oog voor 't geen haar omgaf; zag ze wel eens de fijne sneeuwkllokjes, die de witte buigende kopjes uit hun spichtig groen ophieven en die haar voet dreigde te treden...? Ja! toch, zij zag ze, en eene huivering voer haar door

de leden; de laatste maal dat zij er zich mee gesierd had...! Op eens was zij weer als uit den Hemel naar de aarde heengerukt; maar al wist zij het niet, dicht in hare nabijheid was een man, die haar nog aan aardse beschouwingen zoude overlaten, als hij haar eens had opgemerkt. Dáár werd hij haar gewaar en hij schoot op haar toe, als een leeuw op zijne prooi; hij vroeg er nu niet naar, of de ontmoeting haar welgevallig zou zijn; hij trad haar schielijk op zijde en sprak kalm maar vast:

„Madeleine! nu moet gij mij aanhooren. Eene ure als deze keert voor ons niet terug: ook laat ik mij nu niet verdrijven; maar wat is dat? Gij schijnt vermoeid! gij wankelt!” hij nam haar arm en legde dien in den zijnen; zij had behoefte aan dien steun op dat oogenblik; zij was te zeer onder den slag der verrassing, om weerstand te bieden.

„Dit is niet de eerste maal, dat ik u ten steun mag zijn, Madeleine!” sprak hij op zijn zachtsten toon, reeds verteederd door de behoefte die zij had aan zijne hulp, en heimelijk verheugd, dat hare zwakheid hem gelegenheid schonk het ijs te breken.

„Ik bid u, spreek niet van dat verleden!” viel zij in, ras en onrustig; „er ligt al veel tusschen toen en nu!”

„Het is juist om te spreken van 't geen gij onderstelt dat er tusschen ons ligt, na die eerste ontmoeting vol innig vertrouwen, dat ik tot u kome. Ik zocht deze eenzame plek om een middel uit te denken tot een onderhoud met u, buiten die dompige ziekenkamer, waar gij evenmin vrij zijt om te luisteren als om te antwoorden, naar het mij voorkomt. Mijne goede fortune — ik meende dat zij mij gansch verlaten had op deze verwenschte rotsen — mijne goede fortune kwam mij te hulp, terwijl ik mij suf liep te peinzen. Het kon niet beter treffen dan u hier te ontmoeten, onder vier oogen, en meer zeker, ongestoord te zijn, dan in een der afgelegenste vertrekken van 't kasteel. Hier zijn geen wachten, geen luisteraars: wij zijn hier volkomen vrij om onze gedachten uit te spreken; en wij zijn samen, Madeleine!”

„Wij zijn samen, ritmeester Baex! dat is waar, maar veel verder van elkaar, dan of er zeeën en bergen tusschen ons lagen. Geloof me! vergis u niet in mij, omdat gij mij zwak gezien hebt. Mijn besluit staat vast als gindsche rotsen!”

„Ik moet u doen opmerken, dat men heden ten dage niet op de onwankelbaarheid der rotsen vertrouwen kan,” sprak hij met eene mengeling van schalkheid en ernst. „Als wij hier tijd van blijven hebben, zullen uwe Luiksche mijnwerkers dat met der daad bewijzen. Maar dat daargelaten, welk wreed besluit hebt gij dan eigenlijk genomen, dat gij zoo onwankelbaar acht...?”

Zij gaf geen antwoord, maar deed eene poging om haar arm

uit den zijnen los te maken, die hij niet toestond te gelukken.

Hij glimlachte met bitterheid. „Het besluit om mij van u af te stooten?” hernam hij vragend; „als het dit is, erken ik, dat gij daarin met ongemeene volharding zijt te werk gegaan. Weet gij wel, dat uw opzet bijna was gelukt; weet gij wel, dat niet ieder man zou terugkeeren na driemaal te zijn afgewezen, zoo hard en zonder verschooning afgewezen, als ik door u...”

„De vorm was onvoegzaam, Ritmeester! ik erken het...”

„Gij weet wel, Madeleine! dat ik wat anders bedoel; de onhoffelijke vorm was eene bijzaak; dien laat ik daar. Ik ben gewoon, dat men naar mij luistert als ik wat te zeggen heb, zelfs van vrouwen; en daarom viel het mij zoo wonder hard, dat gij, juist gij, weigerdet mij aan te hooren, waar ik kwam om u in alle trouwhartigheid mijne verontschuldiging te maken over het ruw geweld, door mijne ruiters buiten mijne voorkennis tegen u gepleegd. Spreek, Madeleine! waarom deedt gij mij dit?”

„Omdat ik het overbodig achtte uwe betuigingen aan te hooren; ik wist vooruit waarop ze zouden neerkomen. De schuld van dat woeste krijgsvolk was immers de uwe niet; en in zoover het de uwe kon geacht worden, was het vergeven.”

„Nee, Madeleine! wees oprecht. Als men werkelijk vergevensgezind is, acht men het *niet* overbodig, hem, die schuld wil belijden, gehoor te verleenen; dan is men volkomen edelmoedig en gunt den schuldige zijn berouw te toonen. De booswichten, die geweld hebben gepleegd in uws vaders huis, zijn met de uiterste strengheid gestraft, schoon het van mijne beste ruiters waren, en zoo gij mijn toorn had kunnen zien tegen de onbesuisden, die u durfden beleedigen, zou de vrouwelijke zachtmoedigheid eerder bedarend tusschenbeide zijn getreden dan...”

Terwijl hij sprak, had Madeleine eene nieuwe poging gewaagd om haar arm uit de zijne terug te trekken; ditmaal had hij toegegeven; nu viel zij in met levendigheid, met strengheid zelfs:

„Ik heb van dat straffen gehoord. Heer ritmeester! Het was niet minder scherp dan.... 't vergrijp ruw! Wie eischte van u, dat gij bloed zoudt storten om deze zaak....”

„De krijgstucht!” antwoordde hij lakoniek, „en nu, aan de gerechtigheid is voldaan, gij erkent het zelve, *boven* uw eisch; hoe kunt gij mij dan nog *rancune* houden?”

„Ik houd u geene *rancune*! ik zeide het immers reeds, het kwaad, dat er gepleegd is, wordt door niemand aan u geweten.”

„Dan moet het wat anders zijn!” viel hij in, ras en levendig. „Madeleine! zeg mij dat andere. Om dat te weten ben ik weer-gekeerd, en telkens weergekeerd, nu tot driemalen toe; geloof ik, dat ik het gedaan zou hebben, zoo ik u van gewone vrouwelijke wispelturigheid had kunnen verdenken? Zoo ik in u niet dan

eene luimige coquette had gezien, zou ik mij na de eerste kwade bejegening met minachting hebben afgewend. Maar ik had beter gevoelen van u, Madeleine! en daarom kon ik ook niet berusten, zelfs nu niet, vooral nu niet, sinds ik een toon uit uw hart heb gehoord, die mij van lijden, die mij van zelfverloochening sprak. Er moet eene ernstige oorzaak zijn, die u dus tegen mij inneemt, dat het u zelf onwillig maakt mij te woord te staan.... Ik zie 't u aan, Madeleine! in dezen eigen oogenblik trappelt gij van ongeduld en wendt uw hoofd af, als zaagt gij van rondom uit naar eene kans om mij te ontvlieden."

"Als ritmeester Bacx dit meent op te merken, is het dan hoffelijk mij dus geweld aan te doen en mij hier op te houden langer dan ik het zelve beger?"

Madeleine sprak deze woorden, zonder zich naar hem toe te wenden; alleen had zij zich dichter in hare falie gehuld; was het daardoor, dat hare stem zoo dof klonk, ondanks al de scherpte van het verwijt?

"Nee, Madeleine! zoo ontkomt gij mij niet!" riep hij, en met zekere heftigheid hare hand vattende, als vreesde hij werkelijk eene vlucht. "Ik laat mij niet door een gewaanden plicht der hoffelijkheid van mijn doel afleiden. In eene luchtige ure kan ik galant zijn, zoo goed als een ander, maar ik ben geen hoofsch jonkertje, dat zich door zulke aantijging laat afschrikken. Ik ben een ruiterofficier, die gewoon is de gelederen van den vijand door te breken, en ik beschouw uwe weerbarstigheid als eene vijandelijke stelling, die ik moet innemen tot elken prijs," en zacht, bijna weemoedig, ging hij voort: "Daar is eene ure geweest, Madeleine! en uw geheugen is niet zoo zwak, of gij herinnert u dát, waarin gij *niet* zoo afkeerig waart van mijn onderhoud, waarin gij u *niet* onrustig heen en weer wenddet om van mij af te zijn; waarin gij met volkomen gewilligheid uw arm in den mijnen hebt gelegd, en waarin gij mij zelve hebt beleden, dat mijn bijzijn u als een waarborg was van ruste en veiligheid..."

"Die ure is er geweest, Mijnheer!" viel zij in, ras en hoog; "ik erken het nog; maar zij is voorbij, zooals ik u reeds zeide, en daarom dring niet verder; houd mij niet langer op; ik heb haast..."

"Als gij haast hebt, Jonkvrouw! zult gij gaan: maar toch niet vóór gij mij den sleutel in handen hebt gegeven om het raadselachtige in uwe gedragingen op te lossen..."

"En al konde ik u dien geven, het zou nog te bezien staan, of gij dien zoudt weten te gebruiken," antwoordde zij half luid, en als tot zich zelve sprekende.

"O beproef het, Madeleine!" riep hij levendig, bijna smeeënd; "beproof het en meen niet dat de man, op het oorlogs-

veld gehard, juist zóó verhard zou moeten zijn van harte, om niet de fijnere roerselen van een edel gemoed te kunnen vatten... Gij volhardt in uw zwijgen; moet ik uitvinden? Moet niet slechts mijn geduld, moet ook mijn raadvermogen op de proef worden gesteld? Welnu, het is mij voorgekomen, dat altijd Frank de Preys de hindernis bleek te zijn tussehen u en mij... De eerste maal toen uw vader zelf mij vrijheid gegeven had u mijne excuses te maken over het gedrag mijner ruiters, was de vaandrig aan uwe tafel genood, en mij werd zelfs geen gehoor gegund. De tweede maal ontmoette ik u op de straat, alleen van uwe dienstmaagd vergezeld; ik achtte het oogenblik gunstig, bied u mijn arm en wil mij verklaren. Gij hadt haast naar huis te keeren en vond mijn geleide overbodig. Toch hebt gij later dat van den vaandrig aangenomen en uwe wandeling langs de rivier voortgezet! Nu weer is de vaandrig gekwetst, heeft een recht op uwe zorgen, maar het schijnt dat mijne tegenwoordigheid hem hinderlijk is en dat gij u niet vrij gevoelt in zijn bijzijn; wat moet ik uit dat alles opmaken? Ik verzucht op den aankomenden jonkman, ik verzeker het u, is niet in mijn hart opgerezen; maar ik weet het, de fortuin is hem gunstig geweest; zij heeft hem in de gelegenheid gesteld, u uit erger dan doodsgevaar te verlossen; zij gaf hem later weer de occasie zijn bloed voor uwe stad te storten en de veiligheid van uw vader te verzekeren; dát zijn aanspraken, die bij eene jonkvrouw als gij zijt, zwaar moeten wegen. Hebt gij in de vervoering der dankbaarheid aan Frank de Preys uwe hand beloofd? zoo zeg het mij ronduit, en gij zijt voor goed van mij ontslagen."

De geheimzinnige sluier, waarmee Madeleine zich telkens dicht omhulde, en die ten laatste zelfs haar gelaat verborg, belette hem den indruk gade te slaan, dien zijn spreken op haar maakte; maar dat zij zweeg onder den smartelijksten strijd; maar dat zij zweeg omdat haar de keel als toegenepen was van aandoening, dat zou hij terstond begrepen hebben, zoo hij de vermetelheid had gehad, dat dichte weefsel op te lichten.

Bijna woest van ongeduld, liep hij driftig op haar toe, terwijl zij altijd meer was teruggeweken. „Spreek voor 't minst nu; heb ik het geraden, ja of neen?"

„Ja! ja! zoo is het; houd het er voor, dát het zoo is!" bracht zij uit met eene haperende stem; „en nu... laat mij gaan..."

„Dat is niet de toon der waarheid, dat is de toon van het ongeduld; ik vermoei u met mijn aanhouden, en gij wilt tot elken prijs van mij ontslagen zijn. Welnu, wees voldaan! ik laat u vrij! Ik zie in, dat ik niets te winnen, niets meer te verliezen heb. Ik rekende op uwe oprechtheid, zooals wij mannen die verstaan. Vaarwel! en heb later vrede met uwe eigene handelwijze. Ik zal trachten te vergeten, dat er eene vrouw is geweest, ééne onder

allen, die ik liefhad, die ik achtte, die ik mijn leven had willen wijden en die mij niet eens de reden wil zeggen waarom zij mij van zich stoot."

Hij wilde gaan, niet eene *fausse sortie*, zooals men ze ziet aanwenden in de hoop van teruggehouden te worden, maar hij liep met snelle, groote schreden haar voorbij, als had hij haast het veld te ruimen na zulke nederlaag. Maar sneller nog trad zij in zijn weg: zij stak hem beide handen toe; de sluier was door die beweging opengeslagen, en haar bleek gelaat, hare bewogene trekken, hare rood beschreide oogen, alles getuigde sprekend hoe zij hem niet koel, niet onbewegelijk had aangehoord.

"Ritmeester Bacx! wij moeten scheiden, maar niet aldus! Ik kan een offer brengen, maar niet dat van uwe achting; gij hebt een recht om te weten wat er in mij omgaat, en gij zult mij begrijpen."

"Eindelijk!" riep hij als in zegepraal en wilde hare hand kussen; maar zij trok die terug en weerde hem met zachte waarheid af."

"Geenerlei belofte heb ik aan Frank de Preys gedaan, die mijne vrijheid zou binden, zelfs niet in de geestdrift der dankbaarheid. Hij weet het, en ik herhaal het hem bijkans iederen dag en op iedere wijze, dat ik niet dan zijne zuster kan zijn!"

"Wees gedankt, Madeleine!" riep hij in vervoering.

"Maar," hervatte zij op een ernstigen toon, die zijne blijdschap terneersloeg, „maar al kan ik den plicht der dankbaarheid niet volbrengen jegens hem, die een recht heeft verkregen op mijn hart; de martelingen van het wantrouwen, van de ijverzucht moesten den zwakke, den lijdende gespaard worden. Hij weet het ook, hij weet het nu, dat ik geen ander zal schenken wat ik hem moet onthouden."

"Madeleine! waarom hebt gij mij dat gedaan?" sprak Bacx smartelijk. „Maar, neen! neen! gij zult u bezinnen; gij zult u laten overtuigen, dat hier de dankbaarheid te ver is gedreven."

"Gij zult u zelven de moeite sparen, mij die overtuiging op te dringen, als ik u zeg, dat ik ditzelfde besluit zou genomen hebben, al ware er geen Frank de Preys in de wereld."

"Dan begrijp ik er niets meer van," hernam Bacx op den toon der diepste verslagenheid.

"Ook vreeze ik, dat gij mij niet volkomen verstaan zult," hernam zij droevig.

"Wanneer is dat wreed besluit gevat?" hernam hij, als om licht te scheppen in deze duisterheid.

"Op den eigen dag van den intocht binnen Hoey; onder den zielsangst bij de vervolging uwer ruiters!"

Hij bracht de hand aan het hart, als voelde hij zich dáár gekwetst.

„Moest het wanbedrijf van eenige beschonken ellendelingen van zulken invloed zijn op het gemoedsbestaan eener edele jonkvrouw, dat zij zulke wraakneming uitdacht?” riep hij.

„Van eene wraakneming kan wel geen sprake zijn, en gij zult dat gelooven, als ik er bijvoeg, dat het verlies van Hoey mij te sterker in mijn besluit heeft gevestigd.”

Sprakeloos van verbazing zag Baex haar aan, en beleed door zijn zwijgend schouderophalen, dat hij haar niet begreep.

„Rekent gij dan voor niets die onmetelijke teleurstelling, die ons allen getroffen heeft? wij, arme bedrogenen, die het lied der bevrijding hadden aangeheven bij den intocht van Héraugière, en die alleen onzen zekeren ondergang zagen voorbereid!” hervatte zij op een toon, die wel getuigde van eene lang verkropte griev, welke zich nu lucht gaf. „Acht gij het vreemd, dat mij, mij onder allen, die ontzaggelijke tegenstelling van 't geen wij verwacht hadden, en 't geen ons deel werd, het pijnlijkst verwondde?”

„Dat!” riep hij met ongeveinsde verwondering, „dat zou het dan zijn wat zulk een wanhopig besluit in u had gerijpt! Ik moet er uit opmaken dat ge dus aan mij zoudt wijten, wat zoomin mijne schuld is als die van Héraugière zelf. Het mislukken van zijne beste berekeningen, de ongelukkige kans van den oorlog...”

„Het is waar, gij krijgslieden zijt zoo gemeenzaam met de jammeren van den oorlog, dat het u bevreemden moet, als anderen zich deze dingen zoo zwaar aantrekken...”

„Gij vergist u. Noch Héraugière, noch ik, zijn verstompt voor het lijden onzer medemenschen. En het gebeurde met Hoey is voor ons beiden een doorn in het vleesch, welks scherpte zich telkens opnieuw smartelijk doet gevoelen. Mijn bloed had ik willen geven voor 't behoud uwer stad, ook bovenal omdat het de uwe was; maar gij weet het zelve, mijn plicht riep mij elders. Had ik voorwetenheid kunnen hebben van de hulpeloosheid waarin men Héraugière liet, ik zou gebleven zijn, reeds uit vriendschap voor hem; ik zou van mijne Oversten de vergunning tot blijven verkregen hebben; maar sinds ik in de gewone kortzichtigheid der menschen deel, ben ik naar krijgsmanswijze mijn weg gegaan, zonder om te zien, noch er het eind van te kennen. Maar allerm minst heb ik mij kunnen voorstellen, dat het verlies van Hoey, hoe betreurenswaardig ook, mij, die er persoonlijk geen schuld aan drage, zou komen te staan op het verlies van uw vertrouwen... van uwe... vriendschap, en, verschoon mij, dat komt mij onge looflijk voor.”

„En indien dit ongelooflijke toch waarheid bleek,” viel zij in; „indien de ervaring van het wankelbare aller menschen hulp, van het feilbare der menschelijke macht, ook zelfs der edelmoedig-

sten onder de menschen, mij juist tot inzicht had gebracht van het ijdele, het nuttelooze, het schuldige zelfs, om op zulke rietstaven te steunen, die niet vermogen dan ons de hand te doorboren en pijnlijk te verwonden; mij juist de kracht had gegeven om te breken met alle begoochelingen, met alle hersenschimmen die den geest verwarren en het hart beroeren, om bij vertwijfeling aan het aardsche, alleen den Hemelschen Vriend te zoeken, die nooit teleurstelt, die altijd nabij is, die altijd hoort, en die ook machtig is te helpen uit allen nood; ja! die het ook doen zal op Zijn tijd, als wij geleerd hebben ons van de afgoden weg te wenden en op Hem alleen te vertrouwen."

"Als dat zoo ware, Madeleine, en, uit den toon waarop gij mij dit zegt, spreekt zooveel overtuiging, dat ik het wel voor de waarheid nemen moet, dan, vreeze ik, dat gij van de ééne overdrijving in de andere zijt vervallen."

"Overdrijving! Ritmeester Baex, hebt gij mij dan niet verstaan, toen ik zeide dat ik mij ganschelijk naar God heb heengewend..."

"Ik heb u verstaan, Madeleine, en blijf bij dat gevoelen. Het is overdrijving, als men zegt zich naar God te wenden, en daarbij alle menschen en al het menschelijke den rug toekeert. En eene overdrijving, gevaarlijker dan gij nu kunt inzien. Er was overspanning in uwe verwachtingen van menschelijke hulp en menschelijk vermogen; zij werden teleurgesteld; en gij wendt u met dezelfde overspanning naar den Hemel; hoe, indien ook hier teleurstelling volgde..."

"God is geen mensch, dat Hij zou kunnen verlaten of teleurstellen, en ik... heb de onberouwelijke keuze gedaan, Hem te dienen, Hem alleen."

"Bij zulke keuze is zelfbedrog mogelijk, en... en.... verschoon mij, de uwe draagt voor mij den stempel van zulke misleiding!"

"Ik wist wel dat gij mij niet begrijpen zoudt..."

"Versta mij goed, Madeleine, ik verdenk noch uw ernst, noch uw vromen zin. Ik ken mij zelve geene wijsheid toe om de bestierder uwer consciëntie te zijn, maar ik heb eenige levenservaring op u vooruit. En het komt mij voor dat gij u vergist, en in den weg dien gij nemen wilt, en in uwe kracht, om dien te gaan... Neen! laat mij uitspreken. Ik heb uw zelfstrijd gezien; ik heb eerbied voor zulke worsteling, en ik twijfel niet, of gij hebt menige overwinning behaald in uwe zwakheid, die met onze stoutste *bravoure* gelijk staat. Maar eene dwaling is eene dwaling, en gij jaagt eene denkbeldige volmaaktheid na, terwijl gij gevaren in den mond loopt, die uw oog, ten Hemel gericht, niet kan zien. Uwe kracht is opwinding; en gij zijt niet waarlijk sterk, niet waarlijk vrij! Wie dat is, zoekt niet zijn heil in de vlucht, en gij zult niet ont-

kennen, dat gij mij afgestooten hebt, dat gij getracht hebt mij te ontvlieden, omdat gij niet zeker waart van u zelve."

"Ritmeester Baex!"

"Omdat gij, onbewust, dat wete ik, door de onbestemde vreeze vervolgd werd, dat uw besluit op valsehe beweeggronden steunde, en dat ik u geen rust zou laten voordat gij met déze begoochelingen gebroken hebt, en er het wankelbare van hebt ingezien." Al sprekende had hij hare hand gevat, die zij hem nú liet, zeker om hem te toonen, dat hij zich vergiste in de beteekenis van hare eerste poging om hem te ontvluchten. Madeleine was kloek, en eenmaal in den strijd, achtte zij het lafhartig om dien te ontwijken. Zonder tegenstreven liet zij zich door hem meevoeren naar de opene galerij, en nam plaats op de steenen bank, waarover hij zorgzaam zijn mantel uitspreidde. Tevreden haar dus in ruste te zien en gereed hem aan te hooren, ging hij voor haar staan en hervatte, op zachten, maar nadrukkelijken toon: „Waarom vreest gij dat ik u aan den Hemel zou willen ontvoeren, Madeleine? Ik, die u alleen ten steun wensch te zijn op de aarde; een steun, waaraan gij behoefte zult hebben, Madeleine, nu meer dan ooit, want ik onderstel dat bij allen Hemelschen zin een klooster toch nooit het verblijf uwer keuze zal zijn..."

"Gij weet wel dat ik geene kloosteropsluiting bedoelde..."

"Juist daarom," viel hij in, „is uw afwijzen van mijne vriendenhand eene onvoorzichtigheid, om het met geen harder woord te noemen. Bezie uw positie zooals zij is. Wat zal uwe toekomst zijn? Als de parlementair van Héraugière slaagt, ontsluit zich reeds morgen voor allen de vesting. Wie zal u ten leidsman verstrekken, ter hulpe door het leven? De zwakke jonkman, die alleen uwe zorg vraagt? Uw vader? is hij nog de kloeke man van voorheen? uwe moeder? er is hope dat gij haar weer zult zien; maar hoe, maar wanneer?"

"Ik heb op God mijn vertrouwen gezet; die zal mij ten helper, ten raadsman zijn."

"Ik deel uw geloof, maar leven wij in den tijd dat Hij onmiddellijk door mirakelen werkt? Waarom zou ik die raadsman, die helper niet kunnen zijn? en waarom versmaadt gij wat tot u komt met den ernstigen aandrang der teederste genegenheid, om naar het ijle onbestemde uit te zien? Eens hadt gij op mij uwe verwachting gezet..."

"Met welke uitkomst!" viel zij in met zekere drift en op den toon van verwijt.

"Ik heb verkregen wat gij wenschtet. Gij hadt mij opgedragen u los te maken uit de strikken waarin de dubbelheid der zwakheid u hadden verward."

"O! zwijg daarvan..."

„Het is juist het oogenblik er van te spreken. Ik kan u nu niet sparen. Ik heb mijn last aan Kerkadet volbracht; hij weet alles, en van die zijde zijt gij vrij. Maar dacht gij er dan niet aan, dat eene jonkvrouw, die een man zulke opdracht toevertrouwt, hem stilzwijgend het recht geeft om zich aan hare zijde te plaatsen en zijne stem te laten hooren, waar het haar volgend lot en leven geldt?”

„Ik weet nu maar al te goed, dat het eene onvoorzichtigheid was; zij werd begaan onder de stormachtige aandoeningen van dien onzaligen avond, en ik heb er zwaar voor geboet.”

„Waarom noemt gij eene ure onzalig, die ons samenbracht, Madeleine?” vroeg hij met zachten weemoed, en wilde opnieuw hare hand vatten, maar zij trok die nu terug, en sloeg de booze zwarte falie weer dicht om zich heen. „Waarom veroordeelt gij u zelve wegens het toegeven aan de stem van uw hart; die u toen ingaf mij te vertrouwen, mij als uw vriend en geleider te verkiezen onder allen? Er is een oogenblik geweest, Madeleine — tevergeefs zoudt gij het ontkennen; ik heb het gevoeld aan het kloppen van mijn eigen hart — een oogenblik, waarin wij wisten dat wij elkander toebehooren voor het leven, als bij zwijgende overeenkomst; waarin gij met mij, voor mij, de gansche wereld zoudt hebben getrotseerd, en ik voor u!”

„Dat oogenblik is er geweest, ik ontken het niet; dat was mijne schuld, mijne dwaasheid; ik verwarde het werktuig met wie het bestuurde; ik vergat den Heer, die hem zond, voor den bevrijder dien ik voor mij zag. Mijne moeder waarschuwde tegen afgodeering van menschen, te laat, helaas, voor mij; ik had den afgod reeds een altaar opgericht in mijn harte! maar de Heer had mij te lief om mij in mijne zonde te laten. In teleurstelling bij teleurstelling, onder bloedige tranen leerde ik inzien dat het even schuldig als dwaas is, op valsche goden zijn betrouwen te stellen; de afgod werd door 's Heeren machtigen arm van zijn voetstuk gestort. Ik was verpletterd, maar vrijgemaakt!”

„Om van de eene dienstbaarheid in de andere te vallen, Madeleine!” sprak hij streng; „gij ziet zelfkwelling voor deugd aan, en bij het lijden, zwaar genoeg op zich zelf, dat God u oplegt, voegt gij nog eigenwillige smarten, die u niet waren toegedacht.”

„Het zijn de verlokkingen des Satans, die uit uw mond spreken,” voegde zij hem toe.

„Nee, Madeleine, het is de stem van 't gezond verstand, waaraan gij gehoor moet geven. Ik geloof in God, zoowel als gij, beter dan gij, zou ik bijna zeggen; want zooals gij nu spreekt; schijnt het of God voor u niets is dan eene bespiegeling, een geest in een wolk, dien men niet kan aanbidden, zonder dwepend in de lucht te staren.”

„Staar ik in de wolken, bij het ziekbed van Frank de Preys?" viel zij in, zacht, maar met waardigheid.

„Dáár zijt gij op uw post, ik erken het; en als gij mij zegt, dat de vaandrig tusschen ons staat, geef ik mij gewonnen; maar gij verzekert mij integendeel, dat het niet deze is die u van mij heeft verwijderd, en gij stelt mij voor als een afgod, van wien gij u hebt afgekeerd om den wille Gods, en daarop zeg ik: hier is overdrijving, dweperij, onnatuur; God, die hemel en aarde schiep, heeft niet gewild dat de mensch alleen zoude zijn, zelfs niet in het paradijs, en gij zoudt in deze booze wereld alleen willen blijven, onder voorgeven dat een man lief te hebben Baälsdienst zoude zijn! Wat mij betreft, het verheugt me dat ik als halfgod van het voetstuk ben gestort; ik heb nooit pretentie gemaakt op altaren of wierook, al noemen ze mij in scherts den Hercules van het Staatsche leger. Ik dorst naar glorie, dat is waar, maar ik ben geen Alexander, die de goden naar de kroon steekt. Ik vergenoeg mij mensch te blijven, meen een goed soldaat te zijn, en hoop een goed echtgenoot te worden, als gij mij daarvoor wilt aannemen, en niet beweren blijft, dat er aan Gods dienst en recht wordt te kort gedaan, zoo eene vrouw haar echtgenoot liefde schenkt en trouw belooft."

„Ritmeester Bacx maakt misbruik van zijne gave om iemand van zich zelve te doen schrikken," sprak zij, zonder opmerking te geven aan het huwelijksplan dat hij haar zoo *sans façons* voorlegde. „Welk eene zottin zou ik moeten zijn, zoo ik die meening kon voorstaan als algemeenen regel; maar toch, er zijn bijzondere gevallen..."

„En in zulk bijzonder geval gelooft jonkvrouw Madeleine de la Géneste zich te bevinden, niet waar? Als ik nu eens beweerde dat zij zich vergist, en dat bij de kennis die ik verkregen heb van haar karakter zoowel als van haar lot, het mij voorkomt dat *zij* allermeeest behoefte heeft aan een echtgenoot, die haar met vaste hand op het pad des levens kan voortleiden, zou ik zeker opnieuw hare ergernis wekken..."

„Meer nog hare verwondering dat ritmeester Bacx, onder allerlei afleiding door, zulk een diep inzicht heeft verkregen van haar karakter, dat hij zich gerechtigd acht haar van zelfbedrog te beschuldigen, waar het hare innigste en naaste belangen geldt."

„Ik versta u, Madeleine; gij spot met hetgeen ge mijn eigenwaan, mijne aanmatiging noemt; maar bedenk dat ik veel van u wist, eer ik u ooit had gezien; dat ik met uwe moeder heb gereisd..."

„En heeft deze zich de moeite gegeven, u zoo nauwkeurig omtrent mijne gebreken in te lichten?" vroeg Madeleine ras en

spottend, als om hem van zijn stuk te brengen; maar hij antwoordde kalm en ernstig:

„Zij heeft mij met uw lot, met uw lijden bekend gemaakt; zij heeft mij van uwe hoedanigheden gesproken; zij heeft mij u voorgesteld zooals zij u zelve meende te kennen. Had dat anders kunnen zijn, Madeleine? Kon zulk eene moeder zwijgen van eene dochter als gij waart? Mijne belangstelling was op het hoogste gespannen, ik erken het, en onwillekeurig dacht ik na over de zwakte en de sterkte van een karakter, dat zich onder zulke omstandigheden had moeten vormen; over de zeldzame gaven, u toebedeeld, in een smartelijk contrast met den gedwongen, met den dubbelzinnigen toestand waarin gij verkeerdet. Dus ingelicht, dus voorbereid, was er geene miraculeuse scherpzinnigheid toe noodig, bovenal onder omstandigheden als die ons samenbrachten, om de weergalooze persoonlijkheid van Madeleine de la Géneste te leeren begrijpen en waardeeren.”

„Is het bewijs van uwe waardeering, dat gij mij van eene zwakheid verdenkt, die mij met de meest gewone vrouw op ééne lijn plaatst?”

„Ik verdenk u niet van zoodanige zwakheid. Ik heb alleen de opmerking gemaakt dat gij u zelve omtrent uwe sterkte misleidt, en bovenal dat gij u in uwe roeping vergist.”

„Sinds hoe lang hebt gij die merkwaardige opmerking gemaakt?” vroeg zij met eene poging tot scherts, die kennelijk zeer gedwongen was.

„Van het Vastenavondsbal af, Madeleine!” hernam hij ernstig.

Zij kon eene beweging van verwondering niet weerhouden.

„En des anderen daags,” ging hij voort, „vond ik die bevestigd door uwe tegenwoordigheid op het stadhuis.”

Zij scheen eer getroffen dan vergramd over eene oprechtheid die bijna hardheid mocht genoemd worden.

„Dus was het dát!” riep zij levendig; „het mishaagde u, mij daar te zien!”

„Het verschrikte mij nog meer dan het mij verraste. Wel had ik gevreesd dat uwe geestdrift voor die zaak zich nauwelijks zou bedwingen tot een lijdelijk afwachten van de gebeurtenissen; maar toen ik zag dat uw moed, uw overmoed, Madeleine, u vervoerd had tot dien gewaagden stap, om u te begeven te midden van het straatgewoel, om door te dringen tot op het tooneel der handeling, toen ik u zag tusschen vrienden en vijanden in, om dezen aan te vuren, genen te ontmoedigen, door een blik, door een woord wellicht, toen, ik erken het, werd ik door smartelijke ontroering getroffen, en... had mijne opinie over u gevormd...”

„Ik had een belangrijk bericht over te brengen aan mijn vader,” sprak zij op den toon eener verontschuldiging; „een bericht,

waarmee niemand anders op dat oogenblik kon belast worden. . .”

„Ik verdacht u niet, daar gekomen te zijn uit ijdele nieuwsgierigheid. Integendeel, ik begreep dat uwe tegenwoordigheid een doel had, maar juist dát verontrustte mij. Ik wist het nu, dat gij het uwe roeping geloofdet, heldinmartelares te zijn. . .”

„Ik beken dat ik tot handelen als tot lijden bereid ben, waar de nood het eischt; ik geloof niet dat ik hunker naar het martelaarschap, maar al ware dit zoo, nooit had ik kunnen denken, dat de moed en de geestdrift die hij mij teekent, door ritmeester Bacx, als beschuldigingen tegen mij aangevoerd zouden worden.”

„Niet als beschuldigingen, Madeleine! versta mij wel; het zijn de edelste, de onmisbaarste hoedanigheden voor een man, zonder welke niets goeds, niets groots zou kunnen verricht worden; ook in de vrouw eere ik ze; alleen, ze hebben tot keerzijde gevaren.”

„Waartegen ritmeester Bacx, de avontuurlijkste onzer ridders, noodig acht te waarschuwen. . .”

„Gevaren, Madeleine! die een man onverschrokken moet tegen treden, maar waarvoor eene vrouw behoort terug te gaan, tenzij ze een beschermer aan hare zijde heeft om ze af te keeren. Met spijt, met smarte, merkte ik in u de roekeloze waagzucht op, die ze alleen durfde trotseeren.”

„Daarom was het dan, dat ik door u begroet werd met een blik van verwijt, die mij bevreemdde, vertoornde en waaruit ik mij later de somberste onderstellingen schiep,” hernam Madeleine met een verhelderd gelaat, of zij van een drukkenden last verlicht werd. „Waarom zou ik het u niet belijden, na die wondere, innige samenstemming van den vorigen avond, trof dit wederzien mij met de bitterste teleurstelling, met eene geheele ontnuchtering. De schoone begoocheling was verbroken; het was de eerste die wegviel, en zij liet mij zóó arm, zóó verlaten achter . . . van toen aan meende ik in u een vreemde te moeten zien!”

„Wees gedankt voor die bekentenissen, Madeleine!” riep hij met eene blijdschap, waarvan zijne oogen straalden. „Zij doet mij een beter licht opgaan over uwe verdere handelwijs, dan alles waarmee gij zelve getracht hebt die te verklaren.” Al sprekende zette hij zich vertrouwelijk aan hare zijde, en vervolgde daarop met al de zachtheid waartoe zijne welluidende stem zich buigen kon: „Ernstige bekommering zaagt gij voor onverschilligheid aan, en naarmate gij mij met uwe eigenaardige ontvankelijkheid te gereeder toegang hadt gegeven in uw harte, moest ik onder den averechtschen indruk te sneller, te ruwer worden uitgeworpen. Had de plicht die toen op mij rustte, mij niet belet u geleide te geven, dat misverstand althans ware terstond opgehelderd, en . . . mogelijk het ergere voorkomen.”

„Dat geloof ik nu zelve, want toen gij mij uw vaandrig tot

gelei-jonker aanbodt, werd het mij ijskoud om het hart."

"En hoe denkt gij dat het mij was bij uw antwoord: „gij waart *alleen* gekomen, en zoudt *alleen* gaan!" En of 't nog niet genoeg ware, voegde uw vader mij toe: Madeleine moet haar gang gaan, zij weet wat zij wil... Acht gij dat alles niet voldoende voor mij, Madeleine, om een blik te werpen op uw karakter, zooals jarenlange kennis soms niet vergunt!"

"Dat ontken ik niet, en toch waart gij in dwaling, sinds gij aan onvrouwelijken overmoed toeschreeft, wat niet was dan de moed der vertwijfeling, die mij aangordde met de kracht om uw voor-slag te versmiden. Smartelijk verrast, dat mijn bijzijn u eene ergernis was, voelde ik mij ten diepste gekrenkt door uw voorstel om mij een vreemden jonkman tot geleider te geven, en die krenking zou mij door een vuur hebben gejaagd; werkelijk was het als een vagevuur van schrik en angst dat ik door moest... een laaghartige vervolger, dezelfde die later uwe ruiters op ons huis heeft aangehitst, was alleen door eene snelle vlucht te ontkomen, en deed mij duizendwerf mijne dwaasheid, mijne heftigheid berouwen... die zoo laatlunkend uwe voorzorg had versmaad. En nu, Marcelis Baex, gij hebt mijne volledige biecht gehoord, zooals ik de uwe; hebt gij nu uwe satisfactie? De duistere zijde van mijne handelwijze is u verklaard; gij zult die verschoonlijk achten en wij kunnen verzoend scheiden."

Al sprekende was zij opgestaan, en reikte hem de hand, als tot afscheid. Hij bleef zitten, maar die in de zijne vattende, sprak hij met zacht verwijt: „Hoe nu, Madeleine! alles verklaard, alles verzoend, en toch scheiden; dat kan u geen ernst zijn, of gij dwingt mij mijne uitspraak te herhalen, dat gij u misleidt omtrent uwe roeping en uwe krachten, en met eigenninnig opzet volhardt om, trots de aangewezen gevaren, alleen uw weg te gaan. Is dat niet God verzoeken?"

"Ik hoop van neen; want die eenzame weg moet nu eenmaal de mijne zijn; al ware ik overtuigd van het gevaar mijner keuze, wat zou het mij baten... zij *is* gedaan, en ik kan toch niet meer anders."

Nu sprong hij op. „Zoo is 't — dat gij niet meer anders wilt!" riep hij met hartstochtelijkheid. „Is het weer uit gramschap over mijne onrechtvaardigheid, die u krenkte? Is zij niet het hoogste bewijs mijner achting? Gij antwoordt niet; gij omhult u slechts te dichter met dien nijdigen sluier; versmaadt gij opnieuw mijn raad, mijne hand, mijne liefde?"

"Kunt gij nog twijfelen aan de mijne?" sprak zij, den sluier wegslaande; hij mocht nu vrij hare tranen zien; „maar ik mag uwe hand, ik mag uwe liefde niet aannemen; ik heb het u immers gezegd; aan u vertwijfelend, mij zelve veroordeelend, meende ik

geen onrecht, geene onvoorzichtigheid te begaan, met een besluit te nemen, en toen dat eens bij mij was vastgesteld, heb ik den lijdenden Frank den eenigen troost willen geven, dien het in mijne macht stond hem te reiken; zijne razende ijverzucht op u was niet tot ruste te brengen vóór hij de zekerheid had dat ik nimmer de uwe zoude zijn!"

"Toch! belofte gedaan, toch!" riep hij, toornig met den voet stappend, „en bijgevolg als hij betert, zult gij hem trouwen?"

"Dat nooit!" riep zij met vastheid, „maar ook geen ander? maar ook niet zelve een geluk smaken, dat ik hem onthoude."

"Als hij betert, zal hij verstandig zijn, tot rust komen, en zijne verfoeilijke zelfzucht veroordeelen!"

Zij haalden de schouders op met een smartelijk, ongeloovig hoofdschudden. „Hij heeft in zijne wilde overspanning het verband zijner wonde losgereten; eene vreeselijke verbloeding is gevolgd; hij is doodelijk zwak, en zijn arm, jong leven hangt aan een zijden draad..."

"Als die breekt — dan — zijt gij vrij!" riep Baex, op een toon, die getuigde dat zijn hartstocht ditmaal zijne gewone edelmoedigheid overschreeuwde.

"Integendeel, zijn dood bindt mij te vaster; hij sterft voor Hoey!" antwoordde zij gestreng, als om dien kreet der eigenbaat te bestraffen.

"Ik begrijp u, Madeleine!" hernam hij somber. „Als de kogels mij gewild hadden, zou ik nu niet troosteloos voor u staan; maar de spietsen der Spanjaarden zullen gewilliger zijn. Ik ben te Hoey gekomen voor u, voor u alleen. Ik heb niets kunnen doen, niets kunnen verkrijgen; toch dit eene, ik weet nu wat gij van mij wilt! En gij zult uwe voldoening hebben. De onderhandelingen moeten afgebroken worden, en er zal een uitval op den vijand gedaan worden; als de anderen niet willen, doe ik het alleen." Hij wendde zich af en ging heen, zonder naar haar om te zien; met een kreet van schrik ijde zij hem na; reeds had hij den uitgang bereikt eer zij hem inhaalde; reeds sloeg hij de hand aan het ijzeren traliehek. „Baex, Marcelis Baex!" riep zij ademloos; hij stond stil, zonder een stap te naderen; zij legde hare fijne handen op zijne forsche armen, en hield hem staande, en zag hem aan, oog in oog, met eene onbeschrijflijke uitdrukking van teerheid en ernst. „Marcelis Baex! weet dit: de nagedachtenis van den zelfmoordenaar zou mij een gruwel zijn!"

"Gij maakt mij het leven onmogelijk, en ik zou niet mogen sterven!"

"Is geluk dan het ééne noodige? Kan men dan niet leven voor zijn plicht alleen? Marcelis Baex, leef! leef om eenmaal Hoey te herwinnen!" Eer zij het voorkomen kon, had hij haar in zijne ar-

men gesloten, en een hartstochteliĳken kus op de lippen gedrukt. „Wees voldaan, Madeleine! gij hebt Baex overwonnen; ik zal u gehoorzamen!”

„Ik onderstel dat gij het nu toch samen eens zijt!” sprak Héraugière, die door de traliendeur hun afscheid had opgemerkt, Baex te gemoed gaande met eene poging tot scherts, die hem zoo slecht afging, dat de ritmeester antwoordde: „Evengoed als gij het eens zijt met La Motte over 't akkoord; want ik zie 't u aan dat er iets hapert.”

„Gij ziet juist; ik zal den nutteloozen strijd moeten hervatten; La Motte wil de inwoners niet in 't verdrag begrijpen, en dat mag ik niet toegeven; ik heb weer krijgsraad belegd; kom mee;” en hij legde zijn arm in dien van den ritmeester.

„Er is nog wat anders; want ik zie op uw gelaat eene uitdrukking van smart, als zulke teleurstelling toch wel niet opwekken kan.”

„'t Is waar, al te waar. Ik heb Frank de Preys bezocht. De arme jonkman had naar mij gevraagd; ik heb hem de hand gedrukt voor het laatst, als ik vreeze. Hij was bij mij van zijn dertiende jaar af: hij was mij als een zoon; hij beloofde een goed officier te worden, en nu, op zijn eersten krijgstoct dus ellendig te sneven, roemrijk bijna...”

„Ik geloof dat hij er al de eere en al het voordeel van heeft dat hij zelf kan verlangen,” merkte Baex aan. „Hij heeft Madeleine van mij gescheiden.”

„Dit verwenschte monnikennest kost mij te veel! François le Noir, mijn trouwe Hugenoet, is ook onder de dooden!” hervatte Héraugière, te zeer verdiept in eigen leedgevoel, om op de klacht van Baex aandacht te geven; daarbij, zij traden de raadzaal binnen, en de Bevelhebber van Hoey kon zich niet langer verdiepen in zijn leedgevoel.

„Al de officieren waren reeds bijeen en men wachtte den Commandant om de beraadslagingen te beginnen.

Luitenant de Vos, die de onderhandelingen had gevoerd, las de conditiën die hij verkregen had.

Héraugière zou de vesting uittrekken met al zijne manschap en bagage, zelfs met den buit dien hij veroverd had staande het bezit van Hoey; de gevangenen, die hij gemaakt had, uitgenomen.

Alle officieren zouden vrijheid hebben een paard met zich te voeren, benevens hunne wapenen. Aan de soldaten was vergund mede te nemen wat zij dragen konden. Aan de bezetting zou bij 't uittrekken krijgseer worden bewezen, en men zou hun vrijgeleide geven tot buiten het Spaansche leger.

„Maar dat zijn waarlijk zulke slechte conditiën niet, en ik zie niet hoe men betere zal verkrijgen,” sprak kapitein Balfour, en hij sprak de opinie uit van allen, die wel verrast waren geweest van Héraugière's besluit om aan 't beleg een eind te maken, maar die nu zelve inzagen dat er met langer toeven toch niets te winnen viel, sinds er geen ontzet was te hopen.

„Ik zou ook met de conditiën tevreden zijn,” hernam Héraugière, „als luitenant de Vos gezorgd had dat de inwoners van Hoey, op 't kasteel geweken, mee in 't akkoord begrepen waren.”

„Ik heb er op aangedrongen,” verzekerde deze, „uwe intentiën kennende, doch die eisch kon geen gehoor vinden.”

„Al zou mijne eer er niet mede gemoeid zijn, de menschelijkheid gebiedt mij om er op aan te houden. Ik kan die ongelukkigen niet aan den moordlust der Spaansche soldaten prijsgeven.”

„Met verlof, Commandant! daarvan is ook geene sprake,” hervatte de Vos. „De burgers zouden ter discretie worden gesteld van den Bisschop, als hun Heer.”

„Daarmee zijn ze dus voor de Spaansche furie veilig. La Motte is een man van zijn woord, en zal hen beschermen,” sprak Balfour.

„Maar wie beschermt hen tegen den wraaklust van den Bisschop zelf?” viel Héraugière in; „deze heeft reeds bij voorraad enkelen onder hen als zijne slachtoffers aangewezen. Als ik zulke eischen had willen toegeven, had ik vier dagen geleden een vrij beter akkoord kunnen treffen met zijn zendeling de Sire de Marneffe.”

„Dan is het jammer, dat gij 't niet gedaan hebt,” sprak Rosse Jan, die zich gerechtigd achtte deel te nemen aan de beraadslaging, hoewel hij niet eigenlijk zitting nam onder de officieren, maar alleen door de zaal rondliep, zwijgend toeluisterend, en nu achter den stoel van Héraugière staan ging, terwijl hij herhaalde: „zeer jammer, want ik ken Alexander Wauterniaux, en hij zou gezorgd hebben dat de overeenkomst, die hij gemaakt had, stiptelijk werd nagekomen.”

„Ik betwijfel dat niet, maar toch mocht ik die overeenkomst niet aangaan. Hij eischte allereerst een van mijne officieren, onder pretekst, dat deze des Bisschops gevangene was geweest.”

„Dat gold alzoo mij!” viel Gerard de Preys in; „mijn Hemel, Commandant! laat dát de hindernis niet zijn. De eisch is billijk, en sinds het mij niet gelukt is met eere te sneuvelen op den voormuur; sinds mijn arme Frank mij welhaast niet meer noodig zal hebben, verlang ik niet beter dan aan den eisch van des Bisschops recht te voldoen.”

„Gij weet, de Preys, dat ik nadere rechten op u heb, die ik

niet afsta, sprak Héraugière; „daarbij er was meer; die arme drommel van een Meester Zilbrecht moest overgeleverd worden als verrader der vesting, en gij allen begrijpt dat ik dien niet kan opofferen.”

„Dat moet ook niet zijn; maar ik verzeker u, Commandant, dat ik wel een middeltje zal uitdenken om hem weg te krijgen door Spanjaarden en Bisschoppelijken heen.”

„Dat bezwaar mag dus als weggevallen beschouwd worden,” zei luitenant de Vos, die er aan scheen te hechten dat de aangeknoopte onderhandelingen niet werden afgebroken.

„Maar dan blijft er nog een, dat niet weg te ruimen is,” hervatte Héraugière, „Schepen de la Géneste wordt door den Bisschop beschouwd, met eenig recht, ik erken het, als de voornaamste bewerker van de overgave der stad aan ons, en Ernestus schijnt voornemens, zijn wrok over dat verlies op dezen te koelen. Hij eischte zijne uitlevering als onderpand van de overeenkomst; ik vraag u allen of ik die kon aanvaarden?”

Bacx, die tot hiertoe geen woord gesproken, noch eenige deelneming in de beraadslaging had getoond, was bij 't noemen van des Schepens naam opmerkzaam geworden, hief het hoofd op, en antwoordde als in aller naam, een fers en fier: „neen!” waartegen niemand moed scheen te hebben eene bevestiging te wagen, hoewel het waarschijnlijk is dat niet allen het gevoelen deelden, dat men zooveel omstandigheden behoefde te maken met „een burger.” Rosse Jan, die voorgaf zelf een burger te zijn, zag die zaak nog eenigszins anders in, want hij vroeg: „Heeft Wauterniaux omtrent het lot der overige burgers eenige toezegging gedaan?”

„Hij verzekerde mij, dat de Bisschop de overigen niet dan met herderlijke mildheid zoude bestraffen, zoo al niet ganschelijk amnestie verleenen, maar ik zou vreezen, die ongelukkigen den wolf in de schapenvacht toe te voeren.”

„Ik vertrouw dat er kans is op beter, altijd als Wauterniaux zijn woord heeft gegeven, want hij weet dat zij, die hier schuilplaats zochten, meerendeels protestanten zijn, en ik heb er de zekerheid van, dat hij de zoodanigen niet ongaarne bescherming verleent. Hij was een dergenen die 't meest heeft geholpen om mij aan den brandstapel te onttrekken...”

„Dat verwondert mij niet. Hij liet zich in zulken zin uit. Hij noemde u onder hen die hij moest eischen, maar *pour acquit de conscience*, en ik zag duidelijk, dat het hem daarmee geen ernst was.”

„In geen geval zal ik de hinderpaal zijn,” antwoordde Rosse Jan lachende, „maar om tot een resultaat te komen: Het blijkt dat de overgave op de voorwaarden, door La Motte toegestaan,

eene goede zaak zoude zijn voor de bezetting en niet zóó schadelijk voor de burgers in 't algemeen, als men de excepties uitzondert."

"Ja maar, de excepties stellen de onoverkomelijke zwaarigheid daár," zeide Héraugière.

"Niet onoverkomelijk; er zal wel wat op te vinden zijn," bevoerde de Luikenaar met onverstoorbare koelbloedigheid. "Is de Schepen bekend met de voorstellen die gij verworpen hebt?"

"Waartoe zou ik hem daarmee ontrust hebben? hij kon er toch niets aan veranderen."

"En weet hij van de tegenwoordige onderhandeling?"

"Het zou onkiesch zijn, hem daarvan kennis te geven," zei Héraugière. "Het zou den schijn hebben van het verwijt, dat hij ons allen in den weg stond; hij kon het opnemen of men hem wilde uitlokken tot een offer, dat hem niet kan, niet mag, en met mijn wil niet zal worden gevegd..." Héraugière zag in 't rond, hij ontwaarde blikken en gelaatsrekken, die niet van volkomen instemming getuigden met dat voornemen, behalve Baex, die hem goedkeurend toeknikte.

"Het komt mij toch voor," sprak kapitein Balfour, "dat de Schepen van Hoey dient gekend te worden in de onderhandelingen die wij voeren over het verlaten van het kasteel."

"Zeker," stemde de Vos in, die de bedoeling van Balfour vatte en ondersteunen wilde; "hij diende de belangen der Hoeyenaars te vertegenwoordigen bij onze beraadslaging."

"Dat zou tot niets leiden," verklaarde Gerard de Preys; "de man is incompetent zich met zaken te bemoeien."

"Nog geen uur geleden heb ik hem in zijn logies opgezocht," voegde Héraugière er bij; "de ongelukkige man is zich zelf niet meer; toen ik mij liet aanmelden, is hij zijne huiskamer ontvloden. Ten overvloede, en om hem niet te mankeeren, heb ik hem laten waarschuwen van onze raadpleging, maar, zooals gij ziet, hij is niet gekomen. Waarom loopt gij weg, Meester Jan van Luik?"

"Een inval, dien ik wil opvolgen, als altoos... Wat ik u bidden mag, wacht met een besluit te nemen, tot ik teruggekeerd ben," en reeds had hij de zaal verlaten, eer Héraugière toestemmend kon antwoorden.

"'t Is dan wel te hopen dat de Rosse niet lang mag uitblijven," sprak luitenant de Vos, "want La Motte heeft mij gewaarschuwd dat het akkoord vóór zonsondergang gesloten moet zijn, of het zou als afgewezen beschouwd en de vijandelijkheden hervat worden; daarna zullen er moeilijk even goede conditiën te verkrijgen zijn..."

"Waarom niet?" vroeg Héraugière; "wij kunnen toch nog wel een aanval afwachten..."

„Het is juist omdat La Motte dit weet, dat hij zich zoo rekkelijk toont,” verzekerde de Vos. „Hij schijnt zich in 't hoofd te hebben gesteld, het kasteel in zijne macht te krijgen vóór den Palmzondag. Ik hoor dat er morgen een Te Deum verordend is in de Kathedrale van Hoey, bij de late mis ter eere van die gebeurtenis.”

„Dat noem ik toch de huid verkoopen, eer de beer geschoten is,” zeide Héraugière. „Wat let mij, om zijn *Te Deum* in een *miserere* te veranderen, en hem te dwingen morgen zijn aanval te hernieuwen... Zoo 't hier eene Staatsche vesting gold, kon hij er zeker van zijn dat ik haar vast zou houden tot de laatste steen mij ontviel...”

„Omdat hij weet, Commandant, dat het nog in uwe macht staat, die zegepraal te vertragen, is hij juist zóó schikkelijk; raakt heden het akkoord in duigen, en wordt hij gedwongen morgen te stormen, in plaats van te juichen, dan heeft hij ook zooveel haast niet, en dan vreeze ik dat hij met harder eischen zal aankomen; de tolk zeide mij zelfs, dat er na 't hernieuwen der vijandelijkheden geen ander verdrag zou worden toegestaan, dan overgave op genade of ongenade, en wij weten, wat dát bij de Spanjaarden te beteekenen heeft.” Men hoorde een gemompel van spijt en afkeuring onder de officieren.

„Ik verzoek de heeren van mij te gelooven,” voegde Héraugière hun toe, met een kalmen en fieren blik in 't rond ziende, „dat ik mij geenszins vernederende voorstellen zal laten welgevallen. Als het akkoord van avond niet gesloten wordt, zullen wij strijden tot den laatsten man!”

„Zoo moge 't zijn!” riepen Baex, kaptein Mario en Gerard de Preys met geestdrift; de anderen zwegen getroffen onwillig in 't harte.

Die onrust was wel te verklaren; men was niet meer zeker van de bereidvaardigheid der manschap. De hachjes van Breda, die de verrassing met evenveel stoutheid als behendigheid hadden uitgevoerd, waren meerendeels gesneuveld, of lagen ziek en verwond in 't hospitaal. De later overgekomen soldaten deelden ganschelijk niet hun enthousiasme voor eene zaak, waarbij van nu aan roem noch buit was te behalen; de bres, die niet was te stoppen, hoewel men tot de burgers van Hoey toe in 't werk had gesteld, en de afbrokkelende muur, van wiens broosheid nu de geringste kanonnier zich overtuigen kon, werkten niet tot opwekkelijke voorbereiding bij 't hervatten van eene worsteling tegen de erkende overmacht. De ontoegankelijkheid van het rotskasteel bleek eene illusie. Het neerstortend gruis van den poortoren en der muren zelfs zou de opklimming der vijanden bevorderlijk zijn. Het volk was reeds begonnen te murmureeren, dat het zich niet tusschen de vervallen steenen wilde laten uit-

moorden, en alleen het gerucht dat Héraugière parlementeerden liet, had het gemor gestild; tot hoelang? vroegen zich de officieren af, en deze stemming begrijpende, mede voelende, hervatte luitenant de Vos: „Maar die tolk kan een leugenaar en een bedrieger zijn, al was het, God betert! een Hollander van afkomst. Het scheen een schuin heer, een leelijke schele zwetser, die bij de Spaanschen was overgelopen, en nu den Hidalgo speelt, omdat hij wat spaansch brabbelt en zekere diensten weet te verleen, waartoe niet iedereen bereid zou zijn. Zeker is het, dat hij den Staatschen niet gunstig is, want zoo ik mij niet met La Motte in het Fransch had kunnen onderhouden, en het alleen op zijne tussekomsch had laten aankomen, ware ik wis niet zoo vlug noch zoo goed klaar geraakt; in elk geval heb ik genoeg gezien en gehoord, om den Commandant wel dringend te raden, om nog heden het verdrag aan te gaan, als het eenigszins mogelijk is.”

„Als het mogelijk ware, zou 't geschieden,” repliceerde deze, „maar zoo ik geen gewisheid krijg op het lot der inwoners, mag ik niet met mijn profijt te rade gaan.”

„Zou 't niet doenlijk zijn, ons opnieuw tot de Luikenaars te keeren, en te zien, wat er van dezen te verkrijgen was?” vroeg kapitein Balfour.

„Die zullen nu al te verbolgen zijn, sinds ik hunne gunstige voorstellen heb afgewezen.”

„Daarbij... ze hebben in dezen niets meer te zeggen, dan voor zoover het de inwoners geldt, dat heb ik wel begrepen,” zei de Vos; „op dit punt heb ik La Motte hooren zeggen: „*A tout Seigneur tout honneur*,” de Bisschop moet naar eigen welgevallen disponeeren over de burgers zijner stad, die in 't kasteel worden aangetroffen...”

„Maar in ieder geval zijn de Spanjaarden noch met hun getal, noch met hunne namen en hunne personen bekend, en dus zal het zeer gemakkelijk zijn de zoodanigen, die iets te vreezen hebben van de bisschoppelijke *rancune*, met de soldaten mee uit de vesting weg te voeren,” beweerde kapitein Balfour.

„Ik vreeze zeer het tegendeel; het is althans geen zaak er op te rekenen, want de tolk bleek van die allen kennis te dragen en daarenboven was er ook die zekere parlementair...”

„Wauterniaux! was die bij La Motte in 't leger!” vroeg Héraugière levendig.

„Hij scheen zelfs op vrij gemeenzamen voet met den Bevelhebber!” antwoordde de Vos.

„Nu, Gode zij dank! dat kan altijd voor iets goed zijn,” sprak nu Rosse Jan, weer binnenkomende; toen zich naast den armstoel van Héraugière plaatsende, fluisterde hem in: „Schepen de la Géneste wenschte u te spreken.”

„Schepen de la Géneste!” herhaalde Héraugière onwillekeurig luidde; „ik hoop toch niet dat gij hem gezegd hebt...”

„Dat was onnoodig, hij wist alles!”

„Schepen de la Géneste!” de naam was door de anderen verstaan en werd op elken toon herhaald. Verrassing, onrust, medelijden, blijdschap, al die verschillende gemoedsaandoeningen werden opgewekt bij de aanwezigen, naar het verschil van hun gemoedsbestaan en der wenschen en verwachtingen, die zij koesterden.

„Schepen de la Géneste!” kondigde Meester Halewijn aan, de groote middendeur van de zaal openslaande.

Héraugière stond schielijk op en ging den komende te gemoet.

De officieren bleven zitten, dat was in de orde; maar Héraugière riep hun met zeker ongeduld toe, dat de krijgsraad was opgeheven.

„Mijnheer de Gouverneur verschoone mij! ik verlang in den vollen krijgsraad gehoord te worden!” sprak de la Géneste, met eene vaste, klare stem.

„Zooals gij verkiest, Mijnheer!” hernam Héraugière, kennelijk teleurgesteld.

Hij bleef geen meester van de positie, zoo de anderen mee aanhoorden wat de la Géneste verlangde of aanbood.

Met hoffelijkheid bood hij hem een armstoel, dien de Schepen niet innam; alleen legde hij de hand op de leuning, als had hij behoefte aan eenigen steun.

Héraugière sloeg hem gade met diepen weemoed, maar tegelijk in de hoogste verbazing.

Was dat de man, dien men hem voorgesteld had als door het ongeluk neergebogen, tot versuftheid toe? Dát de man, die, naar de sprake ging, wezenloos en menschenschuw was geworden door kommer en zelfverwijt? Dát de man, door een vriend incompetent verklaard om stem te hebben in zijne eigene zaak? Dát de man, dien Héraugière een uur te voren met eigene oogen voor zijn aangezicht had zien vlieden; nu met vaste en waardige houding zich begevende te midden van hen die hij zoo schuw had ontweken, nu ordelijk gekleed, den Schepenstabbaard dragende en den gouden keten om den hals; nu het gebogen hoofd opheffende en het woord nemende met deftigen ernst? Het was nauwelijks geloofbaar. Gerard de Preys bovenal, die den lijder in de diepte zijner gedruktheid had aanschouwd, riep mirakel in den geest, maar kon de onrust niet van zich weren, dat alleen eene opwindung door de ure des gevaars verwekt, oorzaak zou zijn van deze houding, bovennatuurlijk bijkans, in aanmerking van 't geen hij nog gisteren was. Bax daarentegen, die zich den Hoeysehen Schepen nog het best herinnerde uit zijne betere dagen, vóór den val zijner stad, zag met diepe deernis de sporen van het doorgestane lijden, de innige smartgroeven, de jammer-

lijke vermagering, de geheele verandering van den vader zijner zielsgeliefde, en zoo dit eene beterschap heette, waarover men zich had te verwonderen en te verblijden, hoe deerniswaardig moest dan niet zijn toestand zijn geweest, berekende de fijnvoelende krijgsheld.

En toch was het beterschap en geene ziekelijke overprikkeling, dat getuigde het opgerichte hoofd, de verhelderde blik, niet vonkelend van wilden gloed, noch strak starend zonder zien, maar kalm en ernstig zich vestigend op hem, wien hij toesprak; al lag er weemoed in dien blik, intelligentie en wilskracht lichtte er uit, toen hij tot Héraugière zeide: „Wil vooraf mijne verontschuldiging aannemen, Heer Gouverneur! dat gij mij heden voor het eerst bij u ziet. Ik ben een ondankbare huisgenoot geweest, die uwe milde gastvrijheid te weinig heeft gewaardeerd...”

„Geene excuses daarover,” sprak nu Héraugière gulweg, en hem de hand toestekende, die hij niet vroeger had durven bieden, uit vrees dat de stugge man die zou weigeren ten aanzien van al die anderen; „onder vrienden maakt men immers geene omstandigheden, en ik wist dat gij lijdende waart.”

„Lijdende, ja! wel in de volle betekenis van het woord, en aan de smadelijkste en smartelijkste kwaal, waar een mensch en Christen aan lijden kan. Ik ging gebukt onder knagend zelfverwijt; ik werd verteerd door bitteren, redeloozen wrok. Ik verafschuwde mij zelf, als de oorzaak. U haatte ik als den voltooiër van den ondergang onzer stad...”

„Maar nu... ziet gij dat toch anders in, niet waar?” viel Héraugière daartusschen, onrustig over de wending die dit begin konde nemen; „de schoonste kansen kunnen misloopen; onze bedoelingen kunnen averechts uitvallen...”

„Zoo is het, Heer Gouverneur! Ja! ik zie veel nu anders in. Wij achtten onze bedoelingen goed; moge God, die de harten kent, ze dús oordeelen. Onze middelen waren mogelijk niet zuiver, mijn volk voor zekere zegeningen niet rijp... De Almachtige heeft u met machteloosheid geslagen... om onzer zwakheid wille misschien, ondanks eene schitterende zegepraal, ondanks uw goeden wil om die te bestendigen. Ongelukkig zien de menschen, die de intentiën niet wegen kunnen, op de uitkomsten... Ik, die een beter oog kon hebben op de uwe, werd met blindheid getroffen en kon 't verband niet meer vatten tusschen oorzaken en gevolgen, en weet u de mislukking van het grootsch ontwerp, zoolang gekoesterd; zoo zorgvuldig voorbereid en toch op niets uitgelopen dan op jammertooneelen en onzer allerdiepste beschaming.”

„Mijnheer de la Géneste!” viel Héraugière in met bezorgdheid. De Schepen, ingelicht van het vroegere ontwerp, kon in de vaart

zijner redeneering vergeten, dat niet voor aller ooren zekere waarheden pasten.

„Maar ik heb nu beter licht,” hervatte de la Géneste; „de kanker van den haat, die mijn binnenste verteerde, die mijn ziels-oog verstompte, is uitgesneden: ik weet dat ik u onrecht deed; schenk mij vergiffenis...”

„In uw leedgevoel kondet gij niet billijk zijn, Heer Schepen,” antwoordde Héraugière, hem nogmaals de hand reikende.

„Juist,” hervatte de la Géneste, „noem mij nog heden met den titel van mijn ambt; want ik kom om het te vervullen, ik kom om recht te doen. Ik kom, als de voorganger van de Hoeysche burgerij; in hare belangen spreken.”

„Dat is werkelijk uw recht en roeping; gij zijt uitgenoodigd onder ons zitting te nemen; maar laat mij u inlichten, waarvan eigenlijk sprake is.”

„Ik ben zoo volkomenlijk ingelicht of ik uwe beraadslaging had bijgewoond, ja zelfs of ik de derde ware geweest bij uw onderhoud met Alexander Wauterniaux!”

„Wie is de onvoorzichtige?” riep Héraugière, den Rosse aanziende; maar deze sprak kordaat: „Ik had werkelijk plan om hem alles te zeggen, maar het was overbodig...”

De blik van Héraugière zocht dien van Bacx, den eenige, die in zijn vrouwen was; maar deze schudde ernstig ontkennend het hoofd.

„Zoo weet ik dan wat er van mij wordt verlangd,” hervatte de la Géneste.

„Integendeel, Heer Schepen! niemand onzer zal van u eischen...”

„Ik ben schepen om recht te doen, en ik ken mijne verplichtingen. De toestand der bezetting wordt met den dag bezwaarlijker. De vesting is niet te houden. De burgers zelve, die het weten, verkeerden in allerlei angst en onrust over het einde. Er is nú eene kans om aan den onhoudbaren toestand een eind te maken. De burgers willen liever besluiten tot de orde terug te keeren en hun lot aan de beslissing van hun Heer te onderwerpen, dan oorzaak te worden, dat alles op het uiterste wordt gewaagd, om ten laatste als weerlooze schapen door de Spanjaarden uitgemoord te worden. De Bisschop geeft hoop op mildheid, op vergiffenis; alleen, hij maakt uitzonderingen; zijn recht moet zijne voldoening hebben. De Schepen, die de ontrouw pleegde, tegen zijns Heeren belang, om de stad in vreemde handen te stellen; de Schepen, die de hoofdoorzaak is, dat de Spanjaarden Hoey hebben verwoest, wordt in de eerste plaats genoemd onder hen, die opgeëischt worden, en hij is bereid om aan dien eisch gehoor te geven.”

„Dat zal ik nimmer gedogen!” riep Héraugière opstaande en

den arm om hem heenslaande, als wilde hij hem reeds nu voor den dreigenden slag beveiligen. Zelfs zij, die dit offer verlangd hadden, schenen nu zóó getroffen door dit edelmoedig besluit, dat zij de stem verhieven om het te ontraden.

Alleen Gerard de Preys zweeg en zag den Schepen aan met oog en, die van sombere geestdrift vonkelden.

„Als men besluiten kan, schepen de la Géneste op te offeren, zal ik hier blijven om mij gijzelaar te stellen in zijne plaats,” sprak Bacx met bitterheid.

„Dat offer zou nutteloos zijn, ritmeester!” antwoordde de la Géneste, zich uit Héraugière's arm terugtrekkend. „Ik ben niet hier gekomen om van mijn besluit te worden afgebracht, maar om het te volvoeren. Luitenant de Vos heeft gewaarschuwd, dat La Motte vóór zonsondergang uwe beslissing moet kennen... Mijnheer de Gouverneur! ik bid u, mar niet langer met die zaak haar beslag te geven.”

„Heer Schepen! overweeg wèl wat gij mij vraagt en beraad u beter; het is te verwachten, dat de Bisschop u een proces zal aandoen en er bewijzen tegen u zullen gevonden worden.”

„Toen ik den eersten stap deed tot onderhandeling, wist ik dat ik een spel waagde, waarbij mijn hoofd de inzet was. Op die uitkomst was ik voorbereid. Voorts moge het niemand uwer bevreemden, dat ik, zoolang door nameloos zelfverwijt gefolterd, deze eenige kans niet wil laten ontglippen om iets van mijne groote schuld af te doen.”

„De man, die onder onbetaalbaren schuldenlast gebukt gaat, doet beter algeheele kwijtschelding te smeeken, dan roekeloos van de betaling eeniger penningen verlichting te wachten,” fluisterde Gerard de Preys hem in, terwijl hij opstond en hem de hand drukte.

„Dat is volkomen waar, en ik weet dat ik niet een druppel bloed van het vergotene, waartoe ik aanleiding gaf, zou kunnen uitwischen met het storten van al het mijne; maar toch, ik kan door het niet te sparen als het offer gevraagd wordt, verhinderen dat er meer worde geplengd, en ziehier wat mij drijft.”

„Er is niemand hier, die u zoo goed verstaan kan als ik, broeder!” hernam de Preys.

„Als Mijnheer de la Géneste zoo vast besloten is, zie ik niet waarom wij aarzelen zouden met zijn aanbod ons voordeel te doen, eer het te laat is...”

„Hola, kapitein Balfour!” viel Héraugière in, terwijl hij opstond en hem ter zijde nam. „Zoover zijn wij nog niet, luitenant de Vos!” hij wenkte dezen tot zich; „is het een absoluut vereischte, dat gij met een beslissend antwoord keert?”

„Als ik met een ander moet keeren dan het door u geteekend

akkoord, Commandant! verzoek ik u mij te excuseeren; dan dient er een bekwamer onderhandelaar gekozen te worden; ritmeester Baex bij voorbeeld..."

"Ik!" riep Baex. "Ik hoor niet tot de bezetting! Men rekene in dezen niet op mij!" en ziende dat de andere officieren reeds opgestaan waren, zich rondom Héraugière schaarden en kennelijk in levendige woordenwisseling geraakten, voegde hij zich bij de la Géneste.

"En uwe dochter?" vroeg hij dezen, hem beteekenisvol in de oogen ziende.

"Waak gij over haar, ritmeester! red haar van zich zelve; want zij zal bij mij willen blijven, en zij kan daarmee alleen mijn leed verzwaren."

"Ik wil alles voor haar doen, alles voor haar wagen; mocht zij slechts niet de reddende hand afwijzen..."

"Maar ik eisch, dat er nog eene clause bijgevoegd worde, ten bate van de vrijwilligers!" hoorde men Héraugière zeggen.

"t Is te beproeven, Commandant!" antwoordde luitenant de Vos; "beter nog is er te hopen, als gij na de geteekende preliminairen met Monsieur de La Motte wildet aboucheeren..."

"Die verwenschte gespagnoliseerde Nederlander! Maar gij hebt gelijk; wij zullen elkander toch moeten zien." Toen zich tot de la Géneste richtende, vroeg Héraugière met eene stem, die van diepe aandoening getuigde: "Messire de la Géneste! blijft gij nog bij uw besluit, als ik u zeg, dat deze Heeren uw offer aannemen?"

"Zoo zij het onverstand hadden het af te wijzen, zou het mij toch niet ten bate komen," antwoordde deze lakoniek.

"Het zij dan zoo, de teerling is geworpen! ga dan, luitenant de Vos! ga!" sprak Héraugière, en reikte dezen het geteekend akkoord; "en nu, mijne Heeren! laat ons samen."

"Ik ga met u mee, Luitenant!" riep de Rosse.

"Wat zou dat voor dolheid zijn, Meester Jan van Luik! Gij weet immers, dat de Bisschoppelijken mee stem hebben in den Spaanschen krijgsraad..."

"Bah! dat doet er niets toe! Ik kom mee als parlementair! Ik brand van verlangen om mijn vriend Wauterniaux weer te zien," en hij volgde de officieren, die allen de zaal verlieten, uitgenomen Baex, die zich gerechtigd achtte te blijven. Héraugière kon zich nu niet langer bedwingen; hij viel de la Géneste om den hals en stortte tranen van diepen weemoed.

"Moesten wij tot zulk eene uitkomst de handen ineenleggen!" riep hij smartelijk. "Ik behoorde u te danken, ik kan het niet, het gaat mij te zeer aan het hart."

"Mijn dank komt u toe; mijne Loïse is in veiligheid te Breda!"

"Hebt gij er zekerheid van?"

„Volle zekerheid. De trompetter, die met uw parlementair in 't Spaansche hoofdkwartier is geweest, heeft mij een brief van haar gebracht, dien Wauterniaux hem in de hand stopte. Dat schrijven is nog uit Luik, maar het geleide, dat haar naar Breda zou voeren om Jules de Warfusee mee te nemen, stond als het ware te wachten. Loïse heeft mij alles medegedeeld, wat gij voor haar, voor mij hebt opgeofferd . . .” en de la Géneste had tranen in de oogen, terwijl hij hem de hand drukte.

„Hoe kunt gij daar nog van spreken! Een verlies van rantsoen, wat beteekent dat bij 't geen gij doet!”

„Nee! er is meer! Ik weet alles! alles! Wauterniaux, die voor hare uitwisseling zorg droeg en haar tot den einde toe voor uwe gemalin hield, omdat zij, vreezende mij in ongelegenheid te brengen, bleef volharden in het verzwijgen van haar waren naam, — Wauterniaux heeft zich met bitterheid bij haar beklagd over de halsstarrigheid van haar echtgenoot, die zijn schoonste ontwerp in duigen deed vallen en de voordeeligste proposities af sloeg, alleen maar omdat hij „den verrader de la Géneste” en diens medeplichtigen niet wilde overleveren! Gij begrijpt hare dankbaarheid . . .”

„De onvoorzichtige!” riep Héraugière verschrikt, „u dat mede te deelen.”

„In hare argeloosheid schreef zij mij alles; dat was de eerste schok die mij wakker schudde uit de gevoelloosheid waartoe ik vervallen was. Dankbare tranen over hare redding, over uwe edelmoedigheid, gaven verluchting aan mijn toegeschroefd gemoed en deden mij de schellen van de oogen vallen. Ik zag u en uwe handelingen niet meer door het zwarte glas van den haat; ik begreep, dat gij geleden hadt, zooals ik, door het mislukken eener onderneming, die u zooveel rust en inspanning had gekost; en toch! om mijnentwil gaat gij prijs, wat gij nog uit die schipbreuk uwer grootsche verwachtingen hadt kunnen redden! Dat roerde mij; dat maakte mij ter verzoening bereid. Ik wilde met mijne Madeleine spreken en haar alles mededeelen, wat er in mij omging; ik vond haar niet. Toen viel het mij in, dat men mij opgeroepen had om tegenwoordig te zijn bij uwe raadpleging. Voor 't eerst sinds ik op het kasteel was, kreeg ik behoefte mij behoorlijk te kleeden; ik verliet daarop mijn logies en zocht de zaal waar de raad bijeen moest zijn. Tevergeefs! Ik was slechts zelden in dit gedeelte van 't kasteel geweest. Nu herinnerde ik mij niet recht de ligging der vertrekken. Ik raakte verdoold in een der sombere corridors. Ik zocht een uitgang; ik bevond mij ten laatste in iets als eene bideel zonder licht of lucht, maar dat grenzen moest aan de raadkamer, want ik hoorde uwe stem, die van de anderen; ik hoorde genoeg om te begrijpen, wat men

van mij had willen afweren. Ik gevoelde op eens, dat ik tot handelen geroepen werd, dat er een offer van mij werd geëischt, dat ik nog tot iets nut kon zijn voor mijne arme medeburgers; dat ik mij dankbaar kon betoonen aan u. Er was haast bij, u dat te gaan zeggen... tastende waarde ik rond, en trof gelukkig onzen Luikenaar, die mij herwaarts bracht; ziedaar het geheim mijner genezing, mijner oprichting. God zij er voor gedankt! Ik ben weer een mensch, ik kan weer lijden, ik kan weer liefhebben!"

"Uwe herstelling verblijdt mij innig, maar... het middel is te pijnlijk. Geloofst gij, dat uwe Loïse u zulk een brief heeft geschreven om u tot dit offer uit te lokken?"

"Zeker neen! maar ik ben overtuigd, dat zij dien niet zou teruggehouden hebben, zoo zij geweten had wat er uit volgen moest! Gij, krijgslieden! die uw leven voortdurend aan duizenderlei gevaren waagt, moet niet zoo laag denken van ons, burgers, dat wij het onze niet durven prijsgeven in onzen plicht!"

"Ja maar... in koelen bloede, in eene rechtzaak!"

"Zoo is men vooruit zeker, dat niet het dusgenoemde toeval beslist!"

Een donderende knal, alsof er een onderaardsch onweder losbarstte, liet zich hooren, eer nog de la Géneste had uitgesproken, en deed hen alle drie opspringen.

"Kan dat eene ontploffing van buskruit zijn in de slotkelders?" vroeg de la Géneste, Héraugière aanziende.

"Neen! 't is wat anders," hernam deze met een bitteren glimlach. "Het zijn de mijnwerkers, die niet op het parlementeeren schijnen acht te geven! Ze hebben hun vlijt willen toonen vóór de sabbatsruste inging! er zal een brok van de rots zijn gesprongen!"

"Werkelijk!" riep Baex, met van blijdschap stralende oogen, "dat zou een goed voorteeken zijn voor mij, Messire de la Géneste!"

"Ik begrijp niet, hoe gij die uitwerking van woesten haat dus beschouwen kunt, ritmeester!"

"Sta mij toe, u naar uwe kamer te leiden en u dat duidelijk te maken, Heer Schepen!"

HOOFDSTUK XV.

Het akkoord werd gesloten, wel niet vóór zonsondergang, want daartoe kwam de parlementair reeds te laat in het Spaansche hoofdkwartier; maar luitenant de Vos, die eenigszins den aard had van zijn naam, had een slag om den arm gehouden, zooals men dat noemt, en het ultimatum, door La Motte gesteld, was eigenlijk middernacht. Volgens de overeenkomst zou de overgave van 't kasteel plaats hebben terstond na de vroegmis en de bezetting onverwijd uittrekken. Doch uit aanzien van den gloeienden haat, dien het Luiksche landvolk den Staatschen toedroeg, werd er besloten, dat de uittocht eerst Maandag met het aanbreeken van den dag zoude plaats vinden, daar juist het kerkelijke feest honderde boeren en kolenbranders naar Hoey lokte, voor wie het aftrekken van die „roovers en plundersaars” zeker een welgevallig schouwspel zou geweest zijn, waarbij het niet zeker was, dat zij rustige toeschouwers zouden blijven. Ook hadden Héraugière en de zijnen dat respijt wel noodig voor de voorbereidselen tot het vertrek, en de maatregelen, die er moesten genomen worden, vergden zoozeer zijne aandacht, dat het leed-gevoel over zijn *échec* er door werd afgeleid.

Dat was in meerdere of mindere mate het geval met alle anderen. De burgers van Hoey, die de hoop voedden, dat zij rechtstreeks naar hunne woningen zouden terugkeeren, daar men hun verzekerd had dat zij niet ten doel zouden staan aan het Spaansche geweld, omdat hun Bisschop hen had opgeëischt, met verzekering zijner genadige intentiën, — de burgers van Hoey paktten het weinige dat zij bezaten, te zamen, en hielden zich voorts rustig bijeen in hun kwartier, al was het in diepe neerslachtigheid, uit vreeze voor de Spaansche schildwachten, die reeds de posten kwamen bezetten.

Madeleine, die door de la Géneste was bekend gemaakt met de redding harer moeder en die met stille dankbaarheid aan

God de gelukkige verandering in den toestand van haar vader gadesloeg, zonder dat deze goedvond haar in te lichten, wát die had teweeggebracht, — Madeleine wachtte niets anders of zij zouden te zamen onder de hoede van Héraugière naar Breda trekken, waar zij hare moeder zou vinden. Zij maakte derhalve hare schikkingen met Gerard de Preys; om zoolang mogelijk hare zorgen te kunnen geven aan Frank de Preys, die nog altijd leefde, zoo men de roerlooze matheid, waarin hij nederlag, leven mocht heeten... Hij had geene behoeften meer, hij scheen zelfs geene wenschen meer te hebben, en bleef volstrekt onaandoenlijk, naar het uiterlijke, bij alles wat rondom hem voorviel en dat niet meer voor hem te verbergen was. Madeleine kon van hem weggaan en terugkeeren zonder dat hij het scheen op te merken. De barbierwondarts, die nu zelf opgemerkt had, dat zijne heftige middelen alleen hadden gestrekt om hem te verergeren en te verwilderen, liet hem aan zijne ruste. Hij had hem opgegeven en hield zich bezig met overleggingen omtrent het transport zijner zieken. Rosse Jan, die niet rusten kon en de gewoonte had zich met alles te bemoeien, was hem daarbij behulpzaam; maar het belette hem niet van tijd tot tijd naar Frank de Preys te komen zien, en hij diende hem dan ongevraagd een middel toe van zijne eigene samenstelling.

„De Spanjaarden zijn zoo kwaad niet als ze lijken,” sprak hij tot Madeleine: „de chirurgijn van La Motte heeft mij van dit kostbare Peruaansche poeder afgestaan, waarvan de Esculaap hier het gebruik niet eens kent. Frank zal beter worden: ik verzeker het u!” Madeleine schudde ongeloovig het hoofd; maar tegen den avond rees hij op uit zijne doffe onverschilligheid, vroeg zelfs om eenige verkwikking, en toen die genoten was, sprak hij met zwakke stem, maar op kalmen toon:

„Madeleine, ik gevoel mij veel beter, en ik zal herstellen, ik weet het; vraag mij niet *hoe* ik het wete, maar gij zult het zien.”

„Dat verheugt mij, Frank!”

„Ik geloof u! ik weet dat gij edel en onbaatzuchtig zijt als geene andere. Wilt gij mij een dienst bewijzen, Madeleine?...”

„Als 't in mijne macht staat...”

„Het is zeer gemakkelijk; laat ritmeester Baex hier roepen.”

„Waartoe zou dát nu dienen, Frank? Gij kunt hem niets te zeggen hebben, dat u goed zal doen.”

„Toch wèl, ik heb hem iets te vragen; ik wilde hem de hand reiken tot afscheid; ze vertrekken immers morgen in de vroege?”

„Ja, dat is wel zóó; maar toch, hoe weet gij...?”

„Ik weet dit, en meer. Uw vader, Rosse Jan, Wouter Willemsz en Gonda, die af en toe hier samen waren, bespraken alles onder elkander, terwijl ik voor hen reeds als een doode was...”

„Die onvoorzichtigen!”

„Nee, dat was juist heel goed; maar ik bid u, laat nu den ritmeester hier komen.”

Hoewel huiverend tegen een samenzijn, waarvan zij voor Frank het ergste vreesde, moest Madeleine toegeven. Baex kwam en wisselde een blik van verwondering met Madeleine, die zich nu wilde verwijderen; maar Frank eischte, dat zij blijven zoude, en zich tot Baex wendende, sprak hij met zonderlinge kalmte en nadruk:

„Ritmeester! ik heb uwe vergiffenis hoog noodig, eer ik volkomen rust zal vinden. Ik heb u veel leeds gedaan, ik weet het. Ik heb mij gesteld tusschen Madeleine en u, met al de vermetelheid van mijn onzinnigen hartstocht. Ik wist, dat zij u liefhad en niet mij, en toch oefende ik dwang over haar, uit radelooze ijverzucht.”

„Het is u vergeven Frank de Preys!” sprak Baex, hem de hand drukkende. Ik begriip wat gij hebt moeten voelen, moeten lijden; sterf in vrede! Madeleine zal mijne zuster zijn, zooals zij de uwe was, en wij zullen uwe nagedachtenis eerbiedigen.”

„Maar ik hoop te leven,” hernam de twintigjarige, die werkelijk opnieuw eenige levenskracht in zich voelde, „en daarom spreek ik nú. Als men zoo dicht nabij den dood is geweest als ik, ziet men vele dingen gansch anders in, en ik verfoei mij zelven wegens mijn egoïsme. Ik gevoel het nu duidelijk, welk eene wreedheid ik pleegde onder den schijn van teederheid. Zoo ik in een van die ijelende koortsen bezweken ware, zou Madeleine, tot dank van al hare zorgen en opofferingen, troosteloos zijn achtergebleven, want zij zou mij woord gehouden hebben, ik weet het; ik heb hare tranen niet gezien, maar ik heb haar strijd meegevoeld, en ik wist hoe zij leed, zelfs daar, waar zij overwon.”

„Frank! Frank!” riep nu Madeleine, die op eenigen afstand was gaan zitten om hare aandoeningen onopgemerkt te bestrijden; „is dat Christelijk? gij vermoordt u zelven met zulke herinneringen op te wekken.”

„Als gij meent dat ik sterven ga, aanhoort dan mijn testament,” hernam hij met een weemoedig glimlachje. „Wil hier bij mij komen, Madeleine, en geef mij even die fijne zachte hand, die zich zoo menigmaal weldadend helpend over mij heeft uitgestrekt, ter verpleging mijner wonden, ter verlichting van erger dan lichaamsspijn! Gij weet het wel, wat gij mij beloofd hebt: wij zouden afrekenen, als ik weer op de wallen kon gaan! Ik ben op de wallen geweest, helaas! om er niets te doen dan mij zelven te schaden; nu kom ik er niet weer; dus moeten wij de rekening sluiten. Blijf ik u nog veel schuldig, Madeleine! als ik deze hand in die van den ritmeester leg? neen, trek haar niet terug, Madeleine! zij behoort bij het hart, en dat bezit hij alleen. Aarzel nu niet, ritmeester! want gij weet dat zij een beschermmer behoeft zooals gij zijt.”

„Maar gij zult al te ongelukkig zijn,” sprak Baex met tranen in

de oogen, hoewel hij zich toch van de kleine hand had meester gemaakt, die nu ook in dat zoet geweld scheen te berusten.

„Ik geloof neen! Ik was ongelukkig door het hartstochtelijk wenschen van het onbereikbare. Ik heb in dezen nog slechts ééne begeerte, die ik hoop dat gij mij zult inwilligen.”

„Spreek!”

„Vergun mij uwe bruid een kus te geven, zooals den eersten en eenigen, dien ik haar bij verrassing heb ontroofd, den kus der broederliefde; zij zal u later wel vertellen hoe dat gebeurd is...”

Bacx liet de hand van Madeleine vrij en deze boog zich naar Frank toe. „Weest gedankt en vergeeft mij beiden mijne booze kwelzucht.”

„Ga toch heen, want hij vermoeit zich al te zeer,” fluisterde Madeleine Bacx in.

„Niet waar, ritmeester, gij laat haar aan mij, tot ik geheel hersteld zal zijn?” vroeg Frank zacht, bijna smeekend.

Bacx knikte tot eenig antwoord en ging zwijgend heen.

„Maandag 21 Maart was het sneeuwig weer,” zooals Duyek meldt. Geen gunstig vooruitzicht zeker voor de Staatsche bezetting, die in de vroegte de vesting moest uittrekken. Maar wat betekenden de Maartsche sneeuwbuien daarbuiten, hoe guur ook, bij de stormachtige aandoeningen, die daarbinnen in sommige hart moesten bestreden worden? Wat de kamp met de elementen tegen den eisch om zich zelf te beheerschen en zich groot te houden voor vriend en vijand?

Niemand inderdaad toonde in deze uiterste ure die kunst beter te verstaan dan de la Géneste. Met de kloekheid van een Romein, met de kalme berusting van een Christenwijsgeer, stond hij da r onder den steenen zuilengang, vaardig om zich aan de spits der burgeren te stellen, en het offer te brengen waarvan hij hoopte dat het ten zoenoffer zou strekken voor hen allen.

Het was of deze grootsche gedachte den gebogen lijder als verjongde en met frissche kracht had bezielde. Toen Héraugière naar hem toekwam om hem voor 't laatst de hand te drukken, was de krijgsman van de twee de meest bewogene, de zwakste. Bleek als een doode, sprakeloos onder de aandoeningen, die hem overmeesterden, wierp hij zich snikkend aan zijn hals en ijde toen voort, zonder omzien of opzien, de Vlaamsche binnenplaats over, de burgers voorbij, die, door een half vaan Waalsche ruiters in bedwang gehouden, wel morden en mokten onder elkander, maar niet tot het uiten der verwenschingen kwamen, die zeker in hun hart oprezen.

Aan de groote vestingpoort te paard gestegen, reed de Bevelhebber van Breda, nu niet meer Gouverneur van Hoey, vergezeld van de kapiteinen Mario en Balfour en omringd van 't over-

schot zijner ruiters, die te voet moesten volgen, langzaam het steile rotspad af, de vestingbrug over en toen midden door de *en haye* geschaarde Spanjaarden en Walen heen, met eene gewaardwording of hij door de spitsroeden liep, terwijl hem de militaire eer werd bewezen, maar dus flauw en achteloos, dat de Italiaan met blikken, vlamme van toorn, om zich heen zag en de Schot Balfour eene verwensching uitstiet in zijne landstaal.

Héraugière had er niet eens op gelet; hij hield het hoofd opgericht en staarde strak voor zich heen, maar zonder te zien. De opeengedrukte lippen ontsloten zich zelfs niet voor een: „*Ventre saint gris!*”, dat hem lucht had gegeven. Hij moest zich als versteen, om niet onder 't oog zijner zegevierende vijanden ineen te zinken van smart en beschaming.

„'t Was niet anders dan of men een standbeeld zag rijden,” verzekerde later een Hoeyenaar, die mee toegekeken had. Eens de groote steenen brug over, reed hij in zoo wilden galop zijne officieren vooruit, dat de luitenant van Grobbendonck hem moest waarschuwen voor 't gevaar, dat hij op die wijze liep van zonder escorte aan de Spaansche posten te komen, meer nog van de onveiligheid in de dorpen! Tandenknaarsend van spijt matigde hij zijn draf; hij moest afzien van dit hulpmiddel om door sterke lichaamsbeweging aan zich zelf te ontkomen. En wien kan het bevreemden, dat hij ditmaal voor den burger moest onderdoen in lijdzame kalmte, in rustige vastheid van houding? Spijt over het mislukte krijgsavontuur; de tergende ervaring, machteloos te zijn tegen de omstandigheden, en vernedering te moeten oogsten, waar hij voor den roem meende gezaaid te hebben, en onder dat alles door, de beschamende bewustheid dat hij, al was het zijns ondanks, ontrouw gepleegd had jegens die burgers van Hoey, die op zijne bescherming hadden gerekend, dat alles te zamen doorvlijmde hem de borst als met giftige spiesen, en er waren oogenblikken, waarin hij wel had willen omkeeren en die der Spanjaarden tegenloopen om voor altijd van deze snerpende kwellingen genezen te worden. Wel stilde hij ze soms met de geruststelling, dat hun leven in elk geval beter verzekerd was, nu zij ter beschikking bleven van hun eigen meester, al was hij een harde Heer, dan zoo zij aan de willekeur der Spaansche overwinnaars waren overgelaten; wel wachtte hij verzachting in hun lot, door het offer dat te hunnen behoefte zou gebracht worden; maar hoe hij het ook bemantelde, hoe goed hij het achtte het voor zich zelf te kunnen verdedigen, de angel dier waarheid, dat hij de burgers van Hoey in den steek had gelaten tegen zijn krijgsmanswoord, bleef hem toch in 't geweten haken, en zeker lag er onder de smart, onder het medegevoel waarmee hij de la Géneste verliet, niet slechts waardeering eener zedelijke grootheid, die zulk een

offer kon brengen, maar school er ook iets als benijding onder, dat aan dezen vergund was te doen, wat hij zelf moest nalaten. „Maar iedere stelling heeft zijne eigenaardige plichten,” zeide zeker *advocaat* in zijn binnenste, om den prikkel dier smarte af te stompen. Ware hij de la Géneste geweest, hij zou gehandeld hebben als deze; maar hij was Héraugière en deze had ook nog op wat anders te denken. Hij moest den wenk opvolgen, die hem van hoogerhand gegeven was, en mocht het Staatsche krijgsvolk, aan zijne zorgen toevertrouwd, niet opofferen ter wille van eene verovering die toch niet houdbaar was, die gansch geene vruchten meer kon opleveren, en die reeds meer had gekost, dan hij vreesde dat men willens was geweest er voor te betalen.

Maar met Héraugière te volgen, hebben wij ons reeds te ver buiten de vesting begeven, waar ons toch nog tooneelen wachten, de aandacht wel waard.

De zwaarste beproeving voor de zielssterkte van de la Géneste was het afscheid zijner dochter. Zij was maar ten deele ingelicht van 't geen haar vader tot blijven noopte, waar hij haar tot heengaan dreef. Men had haar verborgen, welke schikking er gemaakt was omtrent de burgers. De la Géneste had haar doen inzien, dat hij het zijn plicht achtte met hen te blijven tot hun lot verzekerd was. Zij wist, dat hij van dit inzicht niet zou zijn af te brengen; zij zag daarin voor hem een onbestemd gevaar, maar geenszins een offer. Zij had gesmeekt bij hem te mogen blijven, om alles met hem te deelen; maar hij had haar te kennen gegeven, dat zij niets zou kunnen doen om het af te weren; dat zij het alleen zou kunnen verdubbelen door zich zelve te wagen. Hij wees haar op hare moeder, zoolang van alle liefde harer dochter gespeend, die recht had op hare tegenwoordigheid; op Frank de Preys, wien zij nog zooveel hulp konde reiken staande dien zwaren tocht. Met één woord, hij wist zoovele en zoo geldige redenen aan te voeren, dat zij zich bereid toonde, zijn wil te doen; maar toen het oogenblik der scheiding gekomen was, dreigde zij te bezwijken en wilde zij zich niet van hen losscheuren. Het was of een innerlijke stem haar zeide, dat zij voor het laatst aan dat vaderhart rustte; maar Bacx had haar woord, de Preys wachtte haar liefdedienst; reeds was de laatste op een der wagens neergeleid; de la Géneste wenkte den ritmeester, die schielijk toetrad en de scheiding bekortte door haar weg te leiden. Zoo ging zij dan op zijn arm geleund, bijkans waggelend onder hare aandoeningen en telkens omziende, naar de la Géneste, die zich met opzet aan haar oog onttrok.

Een half uur te voren had Bacx hem terzijde genomen en voorgesteld om hem buiten de vesting te helpen, trots het akkoord, waarin hij in elk geval niet bij name genoemd was.

„Waartoe?” vroeg hij kalm. „Ik heb nu op aarde niets meer te doen dan te sterven; red mijne dochter, dat is alles wat ik wensch.” Het spreekt wel vanzelve, dat Madeleine zoomin recht had om heen te gaan als een van de andere Hoeyse vrouwen; maar Bacx wist wat hem te doen stond. Bij de vestingpoort wachtte hem zijn paard. Hij hief Madeleine op en zette haar voor zich, terwijl zij zich schuchter in haar reismantel wikkelde en den kap over het hoofd trok. Grobbendonek, die met zijne Walen het toezicht hield op het uittrekken der bezetting en die Bacx persoonlijk kende, vroeg hem met wat recht hij eene vrouw uit de vesting voerde.

„*Par droit de conquête!*” antwoordde de Staatsche ritmeester fier; „ik voer mijne bruid mee.”

„*Passe!*” riep de Waalsche officier lachende, en zoo snel de voorzichtigheid gedoogde, ging het de steilte af, de vestingbrug over; maar hier deed zich eene hindernis op.

Een balk, tusschen kettingen hangende, was dwars over de brug gespannen, ongeveer eene manslengte hoog. Eene wacht van Bisschoppelijke soldaten was daarnevens geposteed, onder bevel van een luitenant, en Messire Wauterniaux, bijgestaan door den Spaanschen tolk, bevond zich daar, om toe te zien, dat geen der Hoeyse burgers, als hoofdschuldigen aangewezen, in de verwarring van de uittocht mee de vesting verlieten.

De tolk die zich nu Giacomo Perez noemde, maar in wien wij Jacques Perret herkennen, den laaghartigen fortuinzoeker uit Meester Zilbrecht's herberg, had zich aangeboden Wauterniaux te waarschuwen als er *fraude* gepleegd werd, en bewees dat hij willens was woord te houden; want toen Bacx met wat ongeduld eischte, dat men den sluitboom zou openen, riep hij uit al zijn macht: „Niet doorlaten! Ziedaar ritmeester Bacx, die Madeleine de la Géneste wil schaken!”

Hij giste slechts naar de waarheid, want hij kon hare trekken niet zien, daar zij in haar ruim regenkleed zoowel hare gestalte als haar gelaat verborg.

Wauterniaux scheen besloten de inblazing van den ophitser gehoor te geven, want hij gaf geen tegenbevel, en zag Bacx aan met een norschen blik, die bewees, dat hij hem *rancune* hield.

Maar Bacx liet zich niet ontmoedigen.

„Kom, kom! Sire de Marneffe! toon dat gij een edelman zijt!” riep hij hem toe. „*La courtoisie! que diantre!* men laat geene dame wachten....”

„Ik wil haar zelfs het wachten besparen; zij kan blijven!” sprak de hofnar strak, die het mislukken zijner zending nog niet kon vergeten.

„Messire Wauterniaux! geloof mij, het is de dochter van den

trouweloopen Schepen, die hij redden wil," fluisterde Jacques Perret.

„Laat de dochter bij den vader blijven!" riep Wauterniaux luid.

„Als men 't hier zóó begrijpt, weet ik er raad op; heb geene vrees, Madeleine! houd u stevig vast," sprak Baex, alleen voor deze hoorbaar, en dwong inmiddels zijn paard eenige passen achterwaarts te doen, in eigenlijken zin: *reculer pour mieux sauter*; want toen zijn oog den afstand had gemeten joeg hij snel als de gedachte vooruit, sprong de hindernis over, en drong tegen het hoopje verraste soldaten in, die in alle haast terugweken om niet door het paard vertrapt te worden.

„Moet ik hem nazetten?" vroeg hun officier, zich tot Wauterniaux wendende.

„Welzeker!" hernam deze half korzel, half lachende; „zet de raven in de lucht na, dat zou ik u raden!"

Inderdaad, met vogelvlugheid joeg Baex voort om zijn dierbaren last in veiligheid te brengen; maar de schele was niet als Wauterniaux ontwapend door de kloekheid en behendigheid van den ruiter-officier. Lage zielen haten des te meer, waar zij tot bewondering gedwongen zijn.

Voor dit oogenblik echter vermocht hij niets dan zijn wrok verbijten; hij moest op zijn post blijven; daarbij werd zijne aandacht afgeleid door iets dat er plaats vond buiten de vestingpoort in de hoogte, Wouter Willemsz, zijne Gonda aan den arm, meende vrijmoedig door te stappen; maar de luitenant van Grobbendonck hield hem aan.

„Hola, sergeant! dat gaat zóó niet! Het vrouwvolk moet in de vesting blijven!"

„Maar het is *mijne vrouw*!" voerde Wouter Willemsz tegen, in de hoop dat het argument voldoende zou zijn.

„Vrouw of liefje, dat doet er niet toe! Er zijn geen soldaten-vrouwen in 't akkoord begrepen dan de zoetelaarster, die met haar man al lang vooruit is."

„Volgens 't akkoord mogen de soldaten meenemen wat zij dragen kunnen; ik begeer niets mee te voeren, dan haar alleen; laat me dat toe!" hervatte Wouter Willemsz op een smeekenden toon, wel voelende, dat het hier de vraag was eener gunst, niet van recht.

„Ik neem 't akkoord bij de letter, als je ze *dragen* kunt..." sprak de officier minder bar dan hij zich toonen wilde.

Dat was aan geen doove gezegd. Met eene rappe beweging had hij 't meisje in de armen gevat en droeg ze het hellende voetpad af in één vaart, onder de luide toejuichingen van het soldaten-volkje. Maar dit geluid had de opmerkzaamheid getrokken van Messire Giacomo, die zooals wij ons herinneren, oude grieven had tegen het paartje.

„Dat zal niet aangaan!" riep hij, toen hij hem de brug zag

naderen, waar Wouter zijn lieven last neerzette, in den waan dat alle zwaarigheid overwonnen was. „Messire Wauterniaux! dat is de musketier Wouter Willemsz, een van hen, die 't ijverigst deel heeft genomen aan de verrassing van 't kasteel; die laten ze daar boven ook maar doorgaan!”

„Dat spreekt vanzelve; al wat tot de bezetting behoort is in 't verdrag begrepen. Wij hebben alleen toe te zien, dat de Hoeyenaars niet mee ontsnappen; is het zijne vrouw, die hij zoo zorgvuldig torste?”

„Het mocht wat! op zijn mooist zijn liefje, eene Hoeysehe deerne; de nicht van den verraderlijken waard uit de Kreeft.”

Het paartje was zoo dicht bij gekomen, dat Wouter Willemsz die kwaadwillige aanduiding had verstaan, evenals hij den spreker had herkend; zijn bloed kookte, want al de *hauts faits* van den laaghartige kwamen hem voor den geest, maar wijselijk overwoog hij dat het oogenblik niet gunstig was om hem daarvoor te straffen; Gonda daarentegen was geene meesteres over hare verontwaardiging. „Hoe!” riep zij uit, „ondankbare, dubbelhartige verrader! zoudt gij mij in ongelegenheid willen brengen, die u zelve uit den hoogsten nood verlost hebt, toen gij zoo bang waart voor Héraugière! en dat huichelde nog vroomheid huichelde nog protestant en mijn geloofsgenoot te zijn!”

„Zijt gij dan protestant?” vroeg Wauterniaux, even glimlachende over de voortvarendheid waarmee zij zich zelve verried.

„Waarom zou ik niet?” hernam zij moedig. „Ik ben geene onderhoorige van den Bisschop; ik ben een Hollandsch meisje uit Geertruidenberg, en woonde maar bij mijn oom...”

„Toen hij de vesting hielp verraden?” vroeg Wauterniaux.

„Kon ik weten wat mijn oom met Rosse Jan te verhandelen had! ik verlangde maar naar mijn land en naar mijn musketier; maar als ge van verraders praat, die schele dáár, dat is er een! hij is nog leelijker van inborst dan van uiterlijk, en als mijnheer hem kende, zooals ik...”

„Men kan geene vrouw tot zwijgen brengen, of men moet haar den gorgel toeknippen; wil ik maar beginnen?” stelde de schele Wauterniaux voor.

„Volstrekt niet; zij praat aardig, en ik hoor graag de waarheid,” beet deze hem toe. „Sergeant, gij kunt doorgaan!”

„Niet alleen! met mijn meisje blijven, of gaan!”

„Nu dan! maakt dat gij voortkomt, en vergeet niet haar te trouwen,” hernam Wauterniaux, een wenk gevende dat men hun den sluitboom zou openen.

De scheele radbraakte eene verwensching in 't Spaansch en voegde Wauterniaux toe: „Als Messire zóó de belangen van den Bisschop behartigt, zullen de andere schelmen ook nog vrij komen.”

„Ik ken de intentien van mijn meester!” hernam Wauterniaux hoog, „en die is niet, het Hoeysche drama bloediger te maken dan noodig is; de la Géneste zal *niet* heengaan, daar sta ik borg voor, en op Meester Zilbrecht zullen wij letten.”

„Die zal al voort zijn; want die twee zouden *le cher oncle* niet in den steek laten. Ik heb suspicie; sta mij toe te onderzoeken wat er van is,” en hij liep weg uit al zijne macht, het paartje na.

„*Au fait*, Héraugière heeft tot het laatste toe geprotesteerd tegen het uitleveren van dien verrader!” sprak Wauterniaux in zich zelf. „De droes hale hem, zoo hij ons gefopt heeft. Wat gaat mij de bagage van Héraugière aan, die ze nu vervoeren; hij zal 't Kasteel toch niet meenemen; onder die soldaten van Balfour schuilen wis geen burgers, maar op den schelmschen herbergier komt het aan. Luitenant, ga met uw volk den tolk na; mogelijk heeft hij u noodig,” en hij zelf begaf zich naar het kasteel, om zich te vergewissen van Meester Zilbrecht's aanwezigheid. Hij trof er onder de eersten Rosse Jan.

„Gij nog hier, Sire de Bruijssins!” sprak hij verdrietelijk, „dat is roekeloos. Gij weet toch als ik u aantref, is het mijn plicht, u gevangen te nemen.”

„Vooreerst is de Sire de Bruijssins niet meer hier, en wat Rosse Jan betreft, *ne vous genez pas*. Ik ben er voor gebleven. Ik wil het lot van de burgers deelen, verzachten, zoo het zijn kan, en daarbij, ik heb mij borg gesteld voor iemand anders...”

„Als die iemand maar niet de waard uit de Kreeft is, want dan laat ik de borgstelling niet gelden!”

Faute de mieux! waarom niet, *mon cher?*”

„Omdat ik niet wil dat een ander de straf zal dragen voor zijn misdrijf.”

„Gij zult er u in moeten schikken; *le plus fort est fait*: Meester Zilbrecht is van de eersten uit de vesting getrokken. Onder 't vlaggetje van de zoetelaarster, uitnemend verkapt; gij begrijpt, ik heb een handje geholpen...”

„Schaam u, de zoon onzer edelen, gemeene zaak maken met zulk een vilein!”

„Ik ben zijn medeplichtige, zijn verleider; ik heb mij bij Héraugière aansprakelijk gesteld voor zijne redding.”

„Wat zal Monsieur Groesbeek zeggen? zijn eigen neef terechtstaan met verraders, als de plaatsbekleeder van een valschen munter!”

„Een valschen munter! die goede eerlijke sukkel van een Zilbrecht; hoe komt gij daarbij?”

„Don Giacomo, de Spaansche tolk, die alle menschen uit Hoey kent, zegt dat hij het is, en dat hij met zijn valschen goud de burgers heeft omgekocht, om zich aan de zijde der Staatschen te voegen!”

„Don Giacomo! dat is in 't Hollandsch vertaald Jakob van de

Perre, een lage bankroetier, een verrader, een overlooper, een moordenaar; om 't al te zeggen, geloof nooit een woord van zijne lasteringen; de onnoozele Zilbrecht is zijn dupe; en kom met mij mee, ik zal u vertellen hoe ik zijne kennis heb gemaakt."

Bij de groote steenen brug, die Héraugière met het grootste deel der bezetting al lang gepasseerd was, stonden de bagagewagens en die voor de gekwetsten bestemd, slechts door een twintigtal soldaten begeleid, en ten aftocht gereed. Al was zulk een voertuig niet van de gemakkelijkste, toch bood het eenige beschutting tegen de guurheid van het weer, daar het van eene huif was voorzien, waarom er dan ook besloten was, dat niet slechts Frank de Preys en zijne lotgenooten, maar ook Madeleine en Gonda, hare getrouwe gezellin, hiermee den tocht zouden doen. De eerste had hare bestemde plaats reeds ingenomen, tot groote blijdschap van Frank de Preys, die door kussens ondersteund, aan hare zijde zat. Baex zou te paard het voertuig begeleiden, en Gerard de Preys had hetzelfde voornemen; maar men kon niet afrijden eer Gonda veilig binnen was; zij had zich veel te verdienstelijk gemaakt, dan dat men haar in den steek wilde laten. Toch werd Baex ongeduldig, vooral toen hij zag hoe het aantal der nieuwsgierige Hoeyenaars, die naar den aftocht kwamen kijken, meer en meer toenam, en ten laatste nog vergroot werd door een deel der mijnwerkers en koolgravers, wier onderaardsche arbeid nu geschorst was, en die niet allen met den zondag naar hunne woonplaats waren teruggekeerd. Zij ontzagen zich niet, hun haat en toorn tegen de „roovers en landvreëschenders" met hunne eigenaardige levendigheid lucht te geven. Toch bleef het bij scheldwoorden in hun *patois*, die de Hollanders niet verstonden, en bij drukke toornige gebaren; want La Motte had gezorgd dat er Spaansche soldaten op de been waren, om de hartstochtelijkheid der Luikenaren in bedwang te houden; zelf had hij zich met eenige officieren aan de overzijde der rivier geposteerd, hetzij om zijn triomf te genieten, en het bewegelijk tooneel van den uittocht in zijn geheel te kunnen overzien, hetzij met het nobeler doel, om naar zijn gegeven woord, voor de veiligheid der aftrekkenden te waken.

„Dat dralen bevalt mij niet," pruttelde Baex; „dat volk kan ons lastig worden; als zij niet komen, moeten wij gaan!" En om zich te overtuigen of zij niet kwamen, wendde hij zijn paard om en keerde terug. Ze kwamen aanloopen, ademloos, maar vervolgd door den schele, die hen bijkans had ingehaald. Dit ziende, keerde Baex hem af, door zich dwars in zijn weg te stellen.

„Ritmeester Baex! men voert gevangenen mee, gevangenen van den Bisschop; laat mij door en onderzoek doen!"

„Wat wij meevoeren, is het onze!” zei Bacx lakoniek, ziende dat hij zijn doel bereikt had en het paartje bij den wagen was gekomen, maar de schele scheen meer met zijn haat, dan met de krachten van zijne tegenpartij te rekenen, want hij verstoutte zich het paard bij den staart te vatten, om het te doen steigen en den berijder in ongelegenheid te brengen. De intentie was geraden en voorkomen in denzelfden oogwenk; met een rassen en vasten greep had de stoute rijder den lagen aanvaller in zijn kraag gepakt, liet hem een oogenblik tusschen hemel en aarde spartelen, en wierp hem toen met kracht verre van zich, met de waarschuwing: „zorg mij nooit weer in den weg te komen, of het zal erger afloopen!”

„Bravo! Ritmeester; wees gedankt,” kon Wouter Willemsz zich niet onthouden uit te roepen; „die heeft voor vandaag genoeg.”

Gonda was in den wagen geholpen; Wouter Willemsz steeg op bij den voerman — niemand anders dan Nicolaas, die beweerde dat een stijve nek geen reden was om onder de gekwetsten plaats te nemen, en de zweep werd over de paarden gelegd; over *het* paard behoorden wij te zeggen; want hoewel er drie achter elkander waren aangespannen, was alleen het eerste onder het bereik van den zweeps slag, en werden de anderen voortgeleid door een paar Luiksche karrelieden. Snel kon de tocht niet gaan; belemmerd door de nieuwsgierigen, die telkens terzijde moesten gedrongen worden; belemmerd door de lastige afhellende straat, nog daarenboven glibberig van de vochte sneeuw, vorderde men slechts zeer langzaam. Intusschen was de schele van den schrik en de duizeling bekomen, richtte zich op, en venijn spuwende als de gewonde adder, liep hij, zooals hij was, druipend van slijk en met bebloed gezicht, door het Luiksche volk heen en naar de Spaansche soldaten toe, al roepende: „ze houden 't akkoord niet; ze voeren gevangenen mee; ze hebben mij geweld aangedaan, omdat ik hun toeleg ontdekte!”

Deze aanhitsing deed hare uitwerking. De Spanjaarden, brandend van wraakzucht tegen de aftrekkenden, snakten naar een voorwendsel om hen te vervolgen; en zij achtten het gevonden te hebben in de beschuldiging, door den mishandelde tolk uitgegalmd. „Verraad! verraad! dat moeten we wreken;” gierden ze, en drongen vooruit naar de voertuigen.

De luitenant van Groesbeek en zijne soldaten, door Wauterniaux den schele nagezonden, hoorden nauwelijks die kreten, of zij kwamen uit al hunne macht aanloopen om den mishandelde tolk bij te staan en de ontdekte gevangenen in ontvangst te nemen, maar ook de Spaansche soldaten hadden hetzelfde voornemen. De gevangenen werden te allen tijd als een deel van den

buit geacht, dat den soldaten toekwam; ook was de ergernis der Spanjaarden groot, toen zij vernamen, dat men hun ditmaal daarvan berooven wilde ten bate der Luikenaren, en schielijk begrepen zij dat er nu misschien gelegenheid zou zijn zich vergoeding te verschaffen tegen dat vermeende onrecht; wel verre dus van te bedenken dat zij ter bescherming der aftrekkenden dáár waren, vielen zij allereerst met woestheid op de bagagewagens aan, terwijl de soldaten van Groesbeek, vreezende dat de Spanjaarden het eens waren met den Staatschen om hun tekort te doen, reeds op het punt waren om dezen aan te vallen, toen Jacques Perret hun toeriep, dat zij alleen maar zijne aanwijzing hadden te volgen, en dat het verraad in den overdekten wagen school!

Als bij zwijgende overeenkomst hield het volk de paarden aan, schreeuwende dat men de brandstichters, de ketters, die Hoey hadden verkocht en verlaten, niet rustig zou laten aftrekken. De mijnwerkers, niet langer door de Spaansche spiesen en hellebaarden ter zijde gehouden, drongen op het kleine hoopje soldaten, aan, die ten overvloed gedwongen waren zich weerloos te laten saren en dreigen, duwen en stooten, daar het hun volgens 't akkoord niet vergund was, gebruik te maken van de wapenen, die zij mochten meevoeren.

Bacx verkeerde in de vreeselijkste spanning. Hetgeen hij ditmaal te beschermen had, was hem dierbaarder dan het leven, en toch zag hij het oogenblik komen, dat het aandringend volk niet meer te keeren zou zijn en den wagen zou bestormen, waarbij hij post had gevat. Wel kwam zijne buitengewone lichaamskracht hem te stade om enkele stoutmoedigen zóó te ontvangen dat zij terugdeinsden; maar de zware en scherpe werktuigen der mijnwerkers waren geduchte wapenen in hunne hand, en de moedige ritmeester mocht zijne vuurwapenen niet gebruiken, mocht zijn sabel niet trekken, want zóó hij het deed, kon het als eene schennis van het verdrag worden opgenomen, dat alles in kwestie stelde en de schromelijkste gevolgen na zich slepen zou. Met eene onbeschrijfelijke uitdrukking van smart en onrust zag hij om zich heen, terwijl het breede krachtige voorhoofd, in gezwollen aderen en afdruppelend zweet, het sprekend bewijs leverden van de uiterste krachtsinspanning. Nog ééns hief hij zich ten halve op in den zadel, bijna wanhopend aan 't geen zijn starend oog meende te hebben opgemerkt: aan de overzijde Spaansch krijgsvolk, dat ter hulpe snelde. Ja toch! daar bespeurde hij beweging onder 't volk, terugwijkende voor de ruiterbende! Daar zag hij La Motte zelf toeschieten met den uitgetogen degen in de hand, en hem een sein gevende, dat hij begreep en dat hem met levendige dankbaarheid vervulde. Hij mocht zich verdedigen! Hij zelf trok nu zijn sabel en bracht van uit de verte den Spaanschen veldheer den militairen groet.

„De Staatschen hebben vrijheid zich te verweren!” klonk het nu uit den mond van een der Spaansche officieren, die vooruit was gesneld.

„Dom volk! dringt met u allen op hem aan, en licht den reus van het paard, dan hebt gij vrij spel met hem,” siste de slangen-tong van den schele de naast omringenden in de ooren, terwijl hij zich zelf niet al te nabij waagde.

Bacx had wel niet verstaan, maar hij raadde den boozen opstoker, toen men zich dichter om hem verdrong en reeds een der verwoede mijnwerkers de hand aan den teugel sloeg. Die hand, Bacx had niet voor niet een sabel in de zijne, zonk bloedend neer; werd het hoofd van den vermetele gespaard, het was omdat de held begreep, hoe matiging in dezen oogenblik wijsheid was. De gekwetste viel neer onder de mislukte poging, en zijne medestanders traden terug, deels uit schrik, deels uit vreeze dat de gevallene onder den voet zou raken. Bacx zwaaide een paar malen rond met het blinkend staal, maar zonder iemand te treffen, daar zijne belagers afdeinsden. Hoe gematigd ook, ééne executie moest er echter plaats vinden. Hij had het den schele aangezegd; als deze weer in zijn weg kwam, zou 't erger afloopen. En nu, deze was weer in zijn weg getreden en stond sarrend tusschen de menigte, die hij ophitste. Een der geladen pistolen, die Bacx in de lederen kokers aan den zadel had hangen, was ras gegrepen. Het oog zocht het doel, de vaste hand wist het te treffen, de haan werd overgehaald, het schot brandde los. In 't voorhoofd getroffen, stortte de laaghartige booswicht levenloos neer. Allen daar rondom stoven uiteen. Van de andere zijde snelde de Spaansche ruitery aan en de orde was zoo goed als hersteld. De Staatsche soldaten hadden zich mede goed gehouden, en zoo ras zij zich verdedigen mochten, waren zij Bacx in de bescherming van het bedreigde punt behulpzaam geweest. Wouter Willemsz was van den bok geklommen en had aan de andere zijde post gevat om Gerard de Preys bij te staan, dien hij dacht aangevallen door Luiksche soldaten. Maar deze, in plaats van zich te verweren, liep hun te gemoet en vroeg wat zij wilden.

„Wij zoeken onzen gevangene, dien men wil wegvoeren.”

„Dien moet gij niet zoeken in den wagen; daar zijn niets dan vrouwen en gekwetsten; laat dezen met rust. Uw gevangene is hier.... Hij staat voor u.”

„Een Staatsch officier?” vroeg de luitenant aarzelend.

„Gerard de Preys!”

„Ja! dat is wat anders; dien moeten wij hebben.”

„Welnu, daar is hij! ik brak mijn woord om niet meer in deze zaak te dienen. Ik verlang een krijgsmansdood en gelegenheid om te biechten.”

„Messire Wauterniaux, in wiens handen wij u moeten stellen, is de man niet om zulken wensch te weigeren!”

„Goed! laat ons aftrekken.”

De houding van Gerard de Preys boezemde den Bisschoppelijken officier eerbied in, en hij dwong zijn volk om zich met deze prooi te vergenoegen. Onbestemd gevoelde hij het, dat hier een offer werd gebracht.

Wat er onder dat alles in dien wagen werd gevoeld en geleden, is het noodig dit aanschouwelijk te maken, nadat wij dus vertrouwd zijn met de karakters en de gevoelens van de belangwekkendsten onder hen?

Welke vrouw kan zich niet verplaatsen in den toestand van Madeleine en van Gonda, waar zij zulken strijd om harentwille zagen voeren? Welk man zich niet indenken in dien van Frank de Preys, door onmacht tot lijdzaamheid gedwongen? *On ne peut tout dire*. Anders zouden wij schetsen, met hoe schalk een *aplomp* Nicolaas van den bok af den moedwil der Luikenaars in ontzag hield met zijn jachtroer — dat niet geladen was!

Valentin de Pardieu, Heer van La Motte, kwam zelf naar Baex toe, die hem met warmte zijn dank betuigde voor den tijdigen bijstand.

„Ik deed niets dan mijn plicht,” hernam deze hoffelijk; en het zou aan mij zijn, excuses te maken over het gebeurde. Dan, gij weet zelf wat soldaten zijn, en 't Luiksche volk valt wat woest in de uitingen van zijn haat.”

„En dan werden ze nog opgehitst! de fielt, dien ik heb doorschoten . . .”

„Was onze tolk en nog wel een Nederlander! *Per dio!* Ritmeester! ik kan het u niet kwalijk nemen; maar gij hebt uwe wraakzucht niet ten halve voldaan.

„Het was geene wraakzucht; het was een dienst aan de menschheid; het was een onverlaat, die bedroog en verried waar hij maar kon. . .”

„Treurige lijkrede op een landgenoot!”

„Wat zal men zeggen? men vindt schelmen onder den edelsten landaard, en edelmoedigheid . . .”

„Tot bij den gehaten Spagnool!” vulde La Motte glimlachend aan. „Gij weet, dat ik er geen ben; maar ik zal zorgen, dat gij noch van Spanjaarden, noch van Luikenaars last zult hebben. Ik heb Grobbendonck bevel gegeven met zijne ruiters uwe achterhoede te dekken, en mocht er nog iets voorvallen . . . gij hebt uwe pistolen . . . maak er dan vrij een zoo goed gebruik van, als zooeven tegen Giacomo.”

Maar er gebeurde verder niets; de trein, wagens en soldaten, zette zich opnieuw in beweging met de minst mogelijke langzaamheid en nu ongestoord, terwijl het volk stil mokkend afdroop. „Men kwam vrij,” zegt de kroniekschrijver, „met den schrik en zonder

ander verlies dan wat schade aan de bagage van Héraugière." Ware het *deze schade* alleen geweest, hij had zich licht kunnen troosten; maar toen hij den 23sten te Breda aankwam, bleek het hem dat hij met grootere schade bedreigd werd: het verlies van zijne goede reputatie, het verlies van de gunst en de eere, die hij in de oogen van het Nederlandsche volk met de verrassing van Breda had *verdiend*, dreigde nu bij den treurigen afloop van Hoey te worden ingeboet. Waarheid is het, dat men in Holland allernaangenaamst verrast werd door deze uitkomst; zij werd ontijdig geacht, en men kon niet gelooven, dat zij in de gegeven omstandigheden geene andere had kunnen zijn. En waar het volk schreeuwde en schold tegen den roemruchten Kapitein, dien men vroeger als om strijd had geveid en geprezen, ging er in de vergadering der Algemeene Staten een kreet op van toorn en veroordeeling, dien zijne trouwste en invloedrijkste vrienden in haar midden niet bij machte waren te overstemmen.

Zelfen verrast en teleurgesteld, zelfen beschaamd en vernederd, misten zij de overtuiging, die een pleidooi welsprekend maakt. En toch, hetgeen zijne Heeren en Meesters dus heftiglijk tegen hem verbitterde, was zijne schuld niet, hoewel zij die op hem wierpen. Zij hadden een gek figuur gemaakt tegenover de Luiksche gezanten en tegenover de natie: dat was eene onverteerbare grieve; het was alleen het ongeluk van het tijdperk, dat men elkaar geen telegrammen kon zenden; want op den eigen dag, dat Hunne Hoog Mogenden de Luiksche Gezanten voor goed hun afscheid gaven met het fiere antwoord: *„dat men de stad en 't kasteel van Hoey aan den Keurvorst zou teruggeven, als de vijand Rijnberk weer zou hebben afgestaan,*" kreeg men in den namiddag te 's Hage het bericht van 't verlies der stad en van de wijze waarop het kasteel aan den vijand was overgegaan!

Men kan zich den indruk voorstellen, dien deze nieuwsmare maken moest. De Luiksche gezanten waren te Dordrecht gekomen, toen zij die vernamen. Onverwijd keerden zij naar 's Hage terug, zoo zij voorgaven met den wensch opnieuw in de vergadering der Algemeene Staten gehoord te worden, om deze na het gebeurde in de gelegenheid te stellen een ander antwoord mede te geven of het vroegere te wijzigen, hoewel de eerste depeche reeds verzonden was langs een anderen weg, dan dien de gezanten dachten te nemen. Maar men schrijft hun, en niet zonder reden, de bijgedachte toe, dat zij zich heimelijk met de beschaming van Hunne Hoog Mogenden wilden verlustigen en tegelijk de stemming des volks bespieden onder den slag dezer teleurstelling.

Hunne Hoog Mogenden, 't zij ze deze intentie hadden geraden of niet, wisten te zorgen dat de bres, in hunne achtbaarheid ge-

schoten door het *mal à propos* van hun eigen antwoord, zoo snel en zoo goed mogelijk werd gestopt, en zij lieten den vijand het stormen niet toe.

De gezanten kregen geene audientie op hunne eerste aanvraag: eerst toen de Staten-Generaal de Raad van State en Zijne Princelijke Excellentie de Stadhouder vergaderd waren om op de gezeten bezwaren toe te zien en de *question brûlante* te behandelen, werden de Luiksche gezanten ter vergadering ontboden, en werd hun al aanstonds het harde verwijt gedaan dat hunne regeering grovelijk tegen de neutraliteit had gezondigd, daar zij zelve had medegeholpen om den algemeenen vijand het kasteel van Hoey te doen winnen; dat deze daardoor betoond had, dat het haar liever was de sterkte in des Spanjaards handen te zien dan in die der Staten; dat het Hunnen Hoog Mogenden daarenboven ter oore gekomen was, hoe de Luiksche regeering de Hoeysche burgers, zoowel magistraatspersonen als anderen, zeer kwalijk tracteerde omdat dezen der Staten zijde hadden gehouden, alsof daar kwaad in stak! (werd er met naïeve impudentie bijgevoegd). Dat de Gezanten bij hunne wederkomst vrijelijk aan hun Meester mochten verklaren, dat de Staten-Generaal deze handelingen niet voor goed konden houden, en den Keurvorst de neutraliteit zouden opzeggen, zoo hij continueerde in de kwade bejegening van gezegde notabelen en burgers. — Men ziet het, de Heeren namen een hooger toon aan, naarmate zij zich ietwat verkleind moesten voelen in hunne eigene schatting, en sloegen den mantel hunner waardigheid te dichter om de leden, daar zij een winkelhaak hadden te verbergen in zijne plooiën. Men ziet tegelijk dat Héraugière, hoe ook gedrukt onder eigen leed en last, zich bijverd had voor hen, die hij in den steek had moeten laten, de bescherming zijner regeering in te roepen. Zou het baten? Dat was eene andere vraag. De Luikenaren hadden op dezen oogenblik van de regeering der Vereenigde Provinciën niet veel te hopen of te vreezen. De Spanjaarden waren in 't hart van Luikerland genesteld en voor langen tijd; want de maatregel van Ernestus, om zelf mee te werken tot het nemen van 't kasteel had geen doel getroffen.

La Motte liet het onverwijd van eene sterke Spaansche bezetting voorzien, en toen Groesbeek zich aanmeldde om in naam des Bisschops het kasteel van hem over te nemen, of althans deel uit te maken van de bezetting, kreeg hij tot antwoord, „dat daarvan geene kwestie kon zijn; dat men 't kasteel zoude houden voor den Koning van Spanje, totdat de oorlogskosten betaald waren.” Daar viel weinig op te antwoorden en niets tegen te doen. „*Tu l'as voulu, George Dandin,*” had de Bisschop in zich zelve kunnen zeggen; maar dat zei hij niet. Hij bereidde zich

voor, om de wraak te oefenen, die in zijne macht was gegeven.

Van hunne zijde zorgden de Staten en Prins Maurits er voor, dat den gezanten nu andere depeches werden meegegeven, maar passend bij de veranderde omstandigheden, om zooveel mogelijk de reputatie van 't land nog te conserveren en te rehabiliteeren; maar zij konden het eerste antwoord toch niet ongedaan maken!

Talleyrand had toch wel gelijk, toen hij zeide, dat men zijne eerste ingeving wantrouwen moet.

In vollen ernst, men vraagt zich af, hoe zulke staatswijze en voorzichtige mannen als de leiders der Staten-Vergadering werkelijk waren, zich zóó overijlen konden en zich dus onbedachtelijk den pas afsnijden, na zoo lang gebiaiseerd en gelouvoyeerd te hebben. Overijling in 't afdoen van gewichtige zaken was toch in den regel hunne fout niet!

Ook hadden zij zich niet overijld. Zes weken lang hadden zij met de Luiksche Heeren het diplomatieke schaakspel gespeeld, waarbij men iederen dag dezelfde zetten deed, nu eens voor-, dan weder achteruit, zonder dat de positie van het spel eenigszins veranderde; alleen in de hoop Héraugière tijd te geven zich in Hoey te versterken, die intusschen al zoo deerlijk in de knel zat, dat zijne noodkreten niet eens meer tot Holland doordrongen! Maar Lonchijn en Warfusee waren de partij moede geworden en hadden haar om zoo te spreken opgegeven. Zij begonnen te meer haast te maken, naarmate zij wisten welke stappen hun Meester bij den Spaanschen landvoogd had gedaan, en met alle recht vreesden, dat de resultaten daarvan openbaar konden worden, eer zij Holland verlaten hadden. Daarom begonnen zij zeer dringend te worden en zoo gul mogelijk in hunne aanbiedingen, vooral de verbale. Hun ultimatum hield werkelijk dezelfde voorstellen in, die wij Wauterniaux hebben zien doen aan Héraugière, alleen gewijzigd naar het verschil der personen, waarmede men te handelen had, en bijgevolg in den Haag niet slechts minder aannemelijk, met opzicht tot den feitelijken Gouverneur van Hoey, maar zelfs van dien aard dat ze niet konden worden aangenomen zonder dezen op het pijnlijkst te grieven en te vernederen. „Men zou een wel eerlijk edelman, zooals den Heer van Barchon, in zijne plaats stellen,” luidde een der eerste voorwaarden. De termen zelfs van het voorstel waren eene beleediging voor Héraugière, die zijne vrienden, die de Stadhouder niet zonder verontwaardiging konden aanhooren, veelmin aannemen, zonder hen groot onrecht te doen.

Het moest dus verworpen worden; en al verzekerden de gezanten in 't officieuze onderhoud, dat hun Meester reeds tevreden zou zijn als de Algemeene Staten hun slechts eene schriftelijke verzekering meegaven, dat men het kasteel Hoey alleen maar wilde houden om een pas te hebben in Luikerland, tot veiligen

doortocht naar Namen en Luxemburg en niet om er den vijand uit te ontrusten en, NB! in 't land te halen, toch bleven zij in den eisch volharden, dat men den vermetelen verrasser van Hoey het commandement zou ontnemen.

Een beslissend antwoord was onvermijdelijk geworden, te meer daar ook andere gezanten uit het buitenland (die van den Neder-Kreitz) hunne intercessie kwamen aanbieden en de zaak dreigden te compliceeren. Het beslissend antwoord kòn geen ander dan een afwijzend zijn, en Hunne Hoog Mogenden gaven het met des te meer gerustheid, naarmate zij uit de vrijgevigheid en den aandrang der gezanten opmaakten, dat dezen, ondanks al hunne verzekeringen van het tegenovergestelde, even vast aan de onneembaarheid van het kasteel geloofden als zij zelve!

En zij, hoe konden zij twijfelen? Héraugière, de man van ervaring, die Breda verrast, beter, die Breda gehouden had tegen de Spanjaarden — Breda, gansch *geene* onneembare vesting; die had immers zelf verklaard, dat het kasteel van Hoey niets slechts onneembaar, maar zelfs ontoegankelijk was!

„Imprenabel en niet te approcheeren,” dat waren zijne eigene uitdrukkingen. Nù, wat schaadde het dan, al zouden de Spanjaarden er het beleg om slaan; wat schaadde het dan, al kwamen de Italianen er *niet*, de Franschen zouden er toch zeker komen tot ontzet; Koning Hendrik IV had er zooveel belang bij, een vast punt in Luikerland door zijne Staatsche bondgenooten bezet te zien, hij zou wel zorg dragen, dat zij er blijven konden; hij zou het hoogst kwalijk nemen, zoo zij een mager vergelijk troffen met den Bisschop en maar ten halve meester bleven. Héraugière zou zich wel weten te versterken en te handhaven; daarom mochten zij hem dan ook niet verloochenen, veelmin opofferen. Liever erkenden zij zijne daad als de hunne, namen de verantwoordelijkheid daarvan mede op zich en durfden stoutelijk spreken en stoutelijk afwijzen, wat de gezanten (mogelijk nog wel trouweloos in hunne voorstellen) durfden aanbieden.

Dergelijke overwegingen hadden de Algemeene Staten tot hunne hooghartige afwijzing geleid; was het vreemd, dat ze ten hoogste verbolgen waren, nu de grond, waarop deze overleggingen rusten, onder hunne voeten instortte: nu de man, op wien ze als eene rots hadden gebouwd, zijne eigene uitspraak te schande maakte en hunne fiere afwijzing tot ijdele pocherij!

Maar Maurits, maar Oldenbarneveld wisten toch beter; waarom hadden deze de anderen dan niet beter ingelicht; of had luitenant Paets niet zijn plicht volbracht en den eersten mededeelingen gedaan, die hem een geheel ander oog moesten geven op de positie van Héraugière?

Zeker, Paets had zijn ijver betoond, maar hij vond den Prins

reeds niet meer te Breda, hij moest hem gaan opzoeken te Nijmegen, en eene reis naar de Geldersche kwartieren in het nog barre seizoen was geen lusttoertje, dat zoo ras volbracht was als ondernomen. Toch leert ons het Bredasch Archief, dat hij zich in alle diligentie derwaarts begaf, en er valt niet aan te twijfelen, of hij zal audientie bij Maurits hebben verkregen, al was deze er in al de beslommingen van den Landdag.

Maar de gebeurtenissen gingen sneller dan het reizen. De stoute verzekering van Héraugière was reeds tot de kennis gekomen der Algemeene Staten en die had hunne houding tegenover de gezanten bepaald. Zelfs die leden, welke geene voorkennis hadden gehad van het krijgsplan, aarzelden niet er in zekeren zin de verantwoordelijkheid van te deelen tegenover dit succes en de goede verwachtingen, die men had van de degelijkheid der verovering. Wat zou Maurits, wat zou Oldenbarneveld, die zeker door hem werd onderriocht, nu met deze wetenschap? Wat, indien zij haar vroeger hadden bezeten? De mededeeling daarvan had alleen kunnen strekken om Hunne Hoog Mogenden tot handelingen te voeren, strijdig met hunne waardigheid en vernederend voor Héraugière, wien de Prins en de Advocaat zedelijk verplicht waren te mainteneeren. Immers wie, zoo niet zij, kenden de oorzaken, die belet hadden het krijgsplan in zijne volheid uit te voeren, waardoor de bemachtiging van Hoey een geïsoleerd feit bleef en Héraugière met zijne verovering ter prooi gegeven aan al het onheil, dat hem later zou treffen? Wat zou Maurits met deze wetenschap doen, sinds hij niet bij machte was op eigene autoriteit hulpe toe te schicken, en de verklaring dat er bijstand noodig was, de Staten zouden aangezet hebben om haastiglijk een schamel akkoord aan te gaan met de Luikenaren, waarbij Héraugière zou worden opgeofferd? Dát kon niet; alzoo hielden Maurits en Oldenbarneveld deze gevaarlijke kennisgeving voor zich, hopende nog altijd dat eenige onverwachte keer in de krijgskans het ergste zoude afwenden; hopende altijd op de werking van het Fransche bondgenootschap, op Hendrik den IVden, op zijn zwager Bouillon, die gouden bergen beloofde, en bovenal vertrouwend op de bekwaamheid en de volharding van Héraugière, die zich zijne prooi niet dan op het uiterste zou laten ontweldigen. De Prins was dus nu zelf een der meest verrasten, een der meest teleurgestelden over den snellen afloop van het Hoeysche drama, al had hij zijne redenen om niet den staf te breken over zijn vrouwen dienaar en vriend.

Zoo veel matiging was niet te eischen van de overigen, die zich door Héraugière gecompromitteerd achtten, om niet te zeggen verraden. Al had hij eene Staatsche vesting zonder slag of stoot overgegeven, de veroordeeling en het weegeschrei hadden niet heftiger kunnen zijn.

Men duidde hem niet slechts ten kwade, dat hij het kasteel van Hoey had overgegeven, maar dat hij het had bemachtigd! en allermeeft dat hij gepocht had het te kunnen houden, zonder zijn woord gestand te doen. Het gebrek aan volharding onder de meest ontmoedigende omftandigheden, dat men hem mogelijk had kunnen verwijten, werd, onder het microfoop der algemeene verontwaardiging, aangezien voor gebrek aan moed; het fcheelde niet veel of men befchuldigde hem van lafhartigheid, omdat hij zich niet met al de zijnen onder de puinhoopen van 't kasteel had laten bedelven. Of de inwoners, wier lot men zoozeer beklagde, er dan beter bij zouden hebben geftaan?

Men rekende het hem niet tot deugd, tot wijsheid, dat hij er in geflaagd was het Staatfche krijgsvolk, aan zijne zorg toevertrouwd, een vrijen aftocht te bedingen; men rekende hem alles tot fchuld, alles, tot zelfs de gevolgen toe, die de verrassing van Hoey *niet had*, maar toch *had kunnen* hebben, namelijk, dat de Geuniëerde Provinciën in een nieuwen oorlog werden gewikkeld met den Biffchop van Luik!

Héraugiëre had zijne vrienden, zijne vereerders, maar als gevolg daarvan ook zijne benijders, zijne vijanden. Hij had grooten invloed in des Prinsen raad; hij werd ontzien tot door de hooge regeeringsmachten; maar hij was over 't algemeen meer gevreesd dan bemind. Bij meer dan ééne gelegenheid had hij de bevelen van den Raad van State getrotseerd, aan menige ordonnantie van de bijzondere Staten geen gevolg gegeven en die openlijk afgekeurd; de Gedeputeerden te velde had hij durven tegenftaan; tot Hohenlohe toe, had hij tegen zich ingenomen omdat hij de belangen van Prins Maurits tegen diens pretentiën krachtiglijk had verdedigd. Al deze grieven, ware of vermeende, die men verkropt had, uit aanzien van de lauwerkroon, die de publieke opinie den verrasser van Breda op het hoofd had gedrukt, vonden plotseling vrijheid om zich lucht te geven, nu die kroon door een mislukt ontwerp, dat intuffchen vrij wat meer inffpanning had gekost, als vervallen werd verklaard; te rekenen met het verfchil der omftandigheden, viel niet in den geest der menigte; het *prestige* was gebroken, de aureool verduisterd „*haro! sur le vilain.*”

Alle gerechtige of ongerechte haat barstte los; alle bijzondere veete wist haar druppel venijn te mengen in de algemeene; alle kleine vijandfchap koelde haar moed, zich oplossende in de algemeene. „De publieke zake der Geuniëerde Provinciën, de eer van Hunne Hoog Mogenden, ftrekten ten ruimen dekmantel, waaronder dat alles zich kon verbergen, zich kon doen gelden.

Maar het gezag van Oldenbarneveld; maar de loyauteit van Maurits, die Héraugiëre zonder aarzelen in zijn Gouvernement van Breda liet, fchutte hem vooreerst tegen de dadelijke uitwer-

king van dien haat, al konden zij de uitingen daarvan niet keeren.

Bij deze dispositie der gemoederen, was het voor velen zeker eene welkome tijding, dat de Bisschop van Luik zijne gezanten naar den Haag had teruggezonden, om antwoord te brengen op de boodschap der Algemeene Staten, dus luidde het voorwendsel; de bedoeling was eene wraakneming tegen Héraugière. Den vierden April werden zij ter vergadering toegelaten, en onverbloemd kwamen zij met het hoofddoel hunner zending voor den dag. Eigenlijk was het niets dan eene herhaling van de oude beschuldigingen, waaraan eenige nieuwe grieven waren toegevoegd. Om te vrijer en feller op den roover, op den landvreëschender te kunnen toeslaan, gaven ze voor, de ontdekking gedaan te hebben, dat het bemachtigen van Hoey niets was geweest dan de daad van eenige particulieren, hoewel ze èn door het proces tegen de Hoey'sche magistraatspersonen, èn door de onderschepte brieven uit Holland, beter dan ooit van het tegendeel overtuigd konden zijn. Maar men nam dezen schijn aan om de meerderheid, die werkelijk van het ontwerp onkundig was geweest, tegen de minderheid, die het op eigen gezag had laten uitvoeren, in het harnas te jagen; met andere woorden, de Algemeene Staten op te zetten tegen den Advocaat van Holland en de Staten dier Provincie, wier leider hij was.

Dit kwaad zaad gestrooid hebbende, kwam men met de nieuwe aanklachten tegen Héraugière voor den dag, zoo kennelijk door den haat ingegeven, en waarvan de een de andere ontzenuwde. Wij weten uit het onderhoud van Wauterniaux met Héraugière, wat de Bisschop van hem begeerd en wat deze hem geboden had. Wij kunnen dus de oude grieven raden, die er tegen hem werden aangevoerd. De nieuwe waren deze: dat hij de inwoners, op 't kasteel geweken, aan hun lot overgelaten had! terwijl de agenten van den Bisschop zelf alles in 't werk gesteld hadden om een *appointment* te verhinderen, waarin die burgers begrepen waren. Dat Héraugière ten laatste toch het verdrag had aangegaan, werd maar ronduit aan lafhartigheid toegeschreven, en terwijl het verlaten van zijne burgeren dezen trouwhartigen Vorst zóó ter harte ging, klaagde hij niettemin dat Héraugière hem den verrader van 't kasteel niet had willen overleveren.

Inderdaad, Héraugière had woord gehouden aan Meester Zilbrecht, en zich te diens gunste met La Motte verstaan; doch wie zou hij geweest zijn, indien hij dezen aan zijn lot had overgelaten? De teerhartige Bisschop liet voorts de Algemeene Staten, die uit Christelijk mededoogen voor de gevangen burgers hadden geïntercedeerd, verzekeren, dat hoewel Héraugière hem geen woord hield, hij zelf nochtans dezen woord wilde houden (bewijs, dat Héraugière de burgers niet zóó verlaten had, of hij had zich

te hunner gunste aan den Bisschop gewend) en niemand om het gebeurde te Hoey had laten ter dood brengen dan maar alleen Gerard de Preys, die het dubbel verdiend had, omdat hij ten tweedemale verraad had gepleegd en tegen zijn gegeven woord de wapenen had gevoerd. De gezanten vergaten de mededeeling, dat er wel is waar geen verdere executies hadden plaats gevonden, maar dat het groote rechtsgeding tegen de Hoey'sche magistraatspersonen aanhangig was, en dat het stof genoeg opleverde voor een bloedig einde. Voorts had de zich noemende Gouverneur van Hoey, niet tevreden met de stad en 't kasteel te overrompelen, het geheele land van Luik in opstand willen brengen door seditieuse geschriften en pasquillen te laten verspreiden, en de Staten van Luik, mitsgaders de burgeren, tegen hun wettigen Heer te doen rebelleeren!

Daar echter deze aantijgingen niet bijzonder geschikt waren grooten indruk te maken op Hunne Hoog Mogenden, en om redenen, was er nog iets voor 't laatst bewaard, dat den slag van dien vuurpijl moest uitmaken. De heeren gezanten namelijk brachten eenige regelen te voorschijn met de eigen hand van Héraugière geschreven, en uitgeknipt uit een brief, aan een der leden van de Luiksche Staten gericht, waarin over de Heeren Staten, bijzonder over den Raad van State op vrij oneerbiedige wijze gesproken werd, terwijl lacunes door de gezanten mondeling werden aangevuld op eene wijze, die Héraugière voorstelde als zeer kwalijk gezind jegens zijne Hooge Overigheid. *C'était le bouquet*. Maar nu was hunne mars van hatelijkheden ook uitgekraamd, en al waren in de vergadering de hartstochten genoeg tegen den Gouverneur van Breda opgeruid, toch liet de stem der billijkheid zich mede hooren en gaf den Heeren te verstaan, dat dergelijke denunciatiën meer het voorkomen hadden van wraakzucht, die zich wilde koelen, dan van een rechtmatig beklag, en dat als men zulke beschuldiging tegen een man als Héraugière wilde aanvoeren, men althans den brief in zijn geheel moest laten zien en niet eenige uit hun verband gerukte regelen alleen te voorschijn brengen.

De Gezanten beloofden aan dezen eisch te zullen voldoen, hoewel zij het op dit oogenblik niet vermochten, maar eischten middelerwijl dat men Héraugière over dit alles ter verantwoording roepen en straffen zoude.

De vergadering was te weinig eensgezind om in dezelfde zitting tot een ander besluit te kunnen komen dan de toezegging aan de gezanten van een schriftelijk antwoord.

Intusschen kregen de vijanden van Héraugière in zoover hunne voldoening, dat deze gesommeerd werd naar den Haag te komen om zich wegens zijn gehouden gedrag te Hoey en de overgave van 't kasteel te verantwoorden. Was hij eens in den Haag, dan

was hij ook dicht bij de Voorpoort, en wie eens op de Voorpoort zat en het noodige aantal vijanden had, was er zoo licht niet weer uit. Men zou dan zijn proces opmaken, en dan zou het gemakkelijk vallen het schuldig tegen hem uit te spreken, bij al de benijding en bij al de vijandschap, die hij zich had verwekt.

Maar Héraugière wist zoo goed als zijne vijanden deze combinatie te maken en was verstandig genoeg *niet* in den Haag te komen. Deze handelwijze strekt zeker niet tot een bewijs van zijn eerbied en zijne gehoorzaamheid aan de Hooge Regeering; maar des te duidelijker blijkt er uit, hoe hij er op rekende door Maurits en Oldenbarneveld gehandhaafd te zullen worden.

Hij schreef eenvoudig een brief aan den Prins, zeker niet de eerste correspondentie tusschen hen gewisseld over dit onderwerp, maar wel de eerste die *à l'adresse* was, zoo niet van het geheele publiek, dan toch van alle belanghebbenden bij de zaak. In dien brief excuseerde hij zich over zijn terugblijven, met de zekerheid die hij had, dat zijne vijanden hem in een valstrik wilden lokken; vervolgens over de aantijging, dat hij de Algemeene Staten opzettelijk zou misleiden hebben omtrent de sterkte en de houdbaarheid der vesting, verzekerende dat hij alleen om des vijands wille dezen fieren toon had aangeslagen, maar dat hij zijn luitenant naar den Prins had gezonden om dezen van den waren staat der zaken te onderrichten. Over 't nemen en de teruggave van Hoey liet hij zich verder niet uit, noch liet zich in met de kleingeestige beschuldigingen, die de haat der Luikenaren tegen hem had ingebracht.

Deze brief werd den Algemeenen Staten bekend gemaakt, en 't scheen dat men hen aan 't verstand wist te brengen, zich daarmee te vergenoegen. Wel scheen de Raad van State nog weinig lust te hebben om de zaak zoo schielijk te laten varen, maar dit achtbare lichaam werd op nadrukkelijke wijze gewaarschuwd van dit onderzoek af te zien en de zaak te laten rusten; om den wille van 's lands belang werd de geheele zaak gesmoord en met den sluier des geheims omtogen. En het was niet vreemd; zoo men Héraugière werkelijk had gedwongen zich openlijk voor eene rechtbank te verantwoorden, had hij dit niet kunnen doen, zonder veel te openbaren wat geheim blijven moest. De onderhandelingen met de Luiksche Staten, door Maurits en Barneveld gevoerd; de aandrang van Koning Hendrik IV, om Hoey te vermeesteren, tot de gezamenlijke plannen met Luikerland toe, zouden dan aan het licht zijn gekomen en een *casus belli* met Luik hebben daargesteld.

Héraugière werd niet verder bemoeielijkt, maar hij werd ook niet in de gelegenheid gesteld zich te zuiveren van menige aantijging; en zoo bleef er een vlek rusten op zijn naam. Het rechts-

geding, dat *niet* tegen hem gevoerd werd, kreeg in de oogen van den tijdgenoot het aanzien van een *verloren proces*. Zouden er geene termen zijn om daartegen appèl aan te teekenen? Zoo alles aan 't licht, en allen tot hun recht waren gekomen, zou mogelijk de donkere schaduw, door de verrassing van Hoey en de aankleve daarvan, over de lauweren van den verrasser van Breda geworpen, zijn opgetrokken. Maar als de fiere krijgsman zijne zaak zelf uit dit licht heeft gezien, waarom berustte hij dan in dit geheimzinnig toeluiken van het verschil? Waarom liet hij toedekken, waar blootleggen hem winste had kunnen brengen? Waarom? Had hij niet vooruit alle verantwoordelijkheid van de onderneming persoonlijk op zich genomen? Was het afwerpen van dien last niet tegelijk het terugwerpen zijner zwaarte, in volle kracht, op de schouders van wie? van zijne dierbaarste en machtigste vrienden? van de mannen zelfs, bij wie het land geacht kon worden het grootste belang te hebben? En nu, moeten wij ons van hem afwenden met een vraagteeken? Ik geloof van neen. Toen Maurits den 10^{den} April van Dordrecht naar Zeeland voer, kwam de Gouverneur van Breda aan den Blaek bij hem, om eene samenkomst te hebben, zoo men vermoedt (zegt de kroniekschrijver) om zich te excuseeren, dat hij niet aan 't opontbod om te 's Hage te komen had voldaan; maar die excusen zullen zeker alleen pro forma zijn gedaan; van hun onderhoud is niets bekend geworden. dan het verzoek van Héraugière, om versterking van krijgsvolk voor zijne vesting, ten einde die te kunnen houden tegen den vijand, die men er vóór wachtte, zooals hij reeds bij vroeger schrijven aan den Prins had kenbaar gemaakt. Het antwoord stelde den Gouverneur van Breda ten volle tevreden. Er was reeds order gegeven dat een groot deel voetvolk naar die vesting zoude trekken; er waren patenten afgegeven, ten einde nog meer beschikbaar te stellen bij 't naderen van den vijand; er was last gegeven, om nog meer provisie binnen Breda te brengen. Zou de Prins, zulk een voorzichtig legerhoofd, zijne geliefde stad Breda en des lands belangen, zoo nauw met het behoud dier vesting in verband, hebben toevertrouwd aan een bevelhebber, die zich kort te voren lafhartig gedragen had; zou hij Breda op een hachelijk tijdpunt als dit, waarop er kosten noch krijgsvolk gespaard werden om de stad te voorzien, hebben toevertrouwd aan een man, van wiens moed, van wiens beleid, van wiens bekwaamheid hij niet ten volle verzekerd was? Mij dunkt hierop kan veilig „neen” worden gezegd.

De aanslag op Lier, reeds in October van 't zelfde jaar ondernomen door Héraugière, en waarbij hij niet slechts list, maar ook persoonlijken moed heeft betoond, getuigt dat de zucht tot stoute ondernemingen nog niet in hem was uitgedoofd, al bleek het ook ditmaal weer, dat de krijgsfortuin hem niet gunstig was. Om Lier te krij-

gen, om Lier te houden, moest er man tegen man gestreden worden; maar de verwildering der soldaten, die aan het plunderen sloegen, bedierf de reeds behaalde overwinning. In 't jaar 1597, bij den vermaarden slag van Turnhout, die met de beide Bacxen en den Gouverneur van Breda was voorbereid, werd aan den laatste het bevel gegeven over zes vendelen Nederlanders. Men weet welke wonderen van beleid en dapperheid hier werden verricht; wij herinneren het alleen, om te bewijzen, dat Héraugière niet slechts de gunst, maar ook het volle vertrouwen van Maurits heeft behouden tot aan zijn dood, 22 December 1601.

Er heerschte destijds „zekere contagiëuse ziekte te Breda,” waaraan hij kan zijn gestorven; maar er is eene andere lezing omtrent de oorzaak van zijn afsterven.

Een Belgisch levensbeschrijver meldt, dat hij bij 't overrompelen van Lier van een stormladder gevallen, en aan de daarbij bekomen wonde overleden zou zijn. Dat kan onmogelijk de onderneming op Lier in 1595 wezen, want dan zou die wonde wel wat al te lang hebben nagebloed; maar er schijnt sprake geweest te zijn van een nieuwen aanslag op die stad, tot welk einde Graaf Lodewijk van Nassau met eenige ruiters te Breda is gekomen. Is er gevolg gegeven aan dit voornemen, en werd het, als opnieuw mislukt, niet der vermelding waard geacht door den geschiedschrijver; en kan toen dat ongeluk hem getroffen hebben? 1) Men ziet het, wij raken niet uit de vraagteekens, zoolang wij ons met hem bezighouden. Wij gunnen hem dus de ruste, zuur genoeg verdiend in een werkzaam en woelig leven, al sneuvelde hij niet naar des krijgsmans hoogsten wensch, op het slagveld, na eene overwinning; dat lot viel zelfs Marcelis Bacx niet ten deel, al was bij den slag voor Turnhout de eere van den dag aan hem, na den opperbevelhebber; al mocht hij schitteren in menigen krijgstoet; al deed hij wonderen van dapperheid in den slag bij Nieuwpoort; al spaarde hij zich nooit en nergens; *hij* werd oud en stierf aan eene ziekte, als Gouverneur van Bergen-op-Zoom, waar hij zijn broeder Paul was opgevolgd.

Maar nu wij met Héraugière en met Bacx hebben afgerekend, vraagt eene lezeres, die met ongeduld de laatste bladzijden heeft doorgelezen, naar Madeleine.

1) Onder 't afdrukken dezes komt het derde deel van 't Journael van A. Duyk ons gewisheid geven omtrent het al of niet juiste dier gissing. Den 5den September 1601 was er werkelijk van uit Breda een nieuwen aanslag beraamd op Lier, waartoe, behalve een deel van het Bredasche garnizoen, ook de Heer van den Tempel met krijgsvolk uit Bergen, en Graaf Lodewijk van Nassau met zijne Overrijnsche soldaten zich op de heide te zamen trokken. Dan, het kriegsplan was ontijdig uitgelekt, die van Lier waren op hunne hoede, en de Staatschen, onderricht van het verraad, zagen van de onderneming af. Wij zien niet dat Héraugière persoonlijk daaraan heeft deelgenomen.

Zij vond hare moeder te Breda, en het zou eene wreedheid zijn, zich haar anders te denken dan als de gelukkige gade van Marcellis Baex; maar in den eersten tijd had hij zeker weinig gelegenheid om aan hare zijde huiselijk geluk te smaken, daar hij deelnam aan bijkans alle krijgstochten van de volgende jaren, tot op het Bestand, terwijl hij nog menige avontuurlijke onderneming op zijne eigene hand ten uitvoer legde. Tot de herovering van Hoey kwam het echter niet, hoewel een inval in Luikerland nog wel eens op het tapijt werd gebracht bij de overleggingen der krijgsoversten van Maurits.

Hoey werd in Junij 1595 aan den Bisschop teruggegeven, die 't met bidden en smeeken verkregen had als eene gunst van Philips II. Wie in iederen zin de oorlogslasten leden, waren de ongelukkige inwoners.

Eer de Spanjaarden aftrokken, plunderden ze nogmaals en namen alles mee, wat slechts vervoerd kon worden, tot de deuren en vensterkozijnen toe. Tot uit Holland kwamen er kooplieden, om met de Spaansche soldaten handel te drijven over den buit, die in schepen langs de rivier werden afgevoerd.

Men zou meenen dat de Bisschop, als een goede herder, zijne dwalende schapen, die zooveel smarte hadden geleden bij hunne afdoling van het rechte pad, met teere zorg naar den schaapsstal zou hebben geleid, om hen over hun lijden te vertroosten; maar Ernestus nam geen voorbeeld aan den Goeden Herder. Hij tastte toe als een grijpende wolf, en ontnam de stad Hoey al hare vrijheden en privilegiën!

Schepen de la Géneste behoefde gelukkig die droeve uitkomst niet te beleven. Het doodvonnis was reeds vóór de teruggave van Hoey aan hem voltrokken. Moedig als een Romein, ootmoedig als een Christen, legde hij het hoofd op het blok, in het vertrouwen dat er verder geen bloed zou worden gestort om deze zaak.

Gerard de Preys, die zijn eigen vonnis geveld had, kreeg den kogel, zooals hij verlangde.

Rosse Jan, die in de vesting gebleven was, om de arme Hoeysche burgers tot voorspraak te kunnen zijn bij Wauterniaux, gaf zich de voldoening, den Inquisiteur Chapeauville, die hem eens had verbrand, door zijne verschijning op te schrikken: maar dat was ook zijne laatste *espièglerie*. Hij werd in zijn kerker verworgd.

Meester Zilbrecht, die door de zorg van Héraugière als zoutelaar uit de vesting was getrokken te midden van het Bredasche volk, en onder de persoonlijke hoede van den bevelhebber, loonde hem deze redding door aan ieder, die het hooren wilde, te vertellen dat Héraugière het kasteel ontijdig had overgegeven, dat hij *lâchement* tot parlementeeren was overgegaan, vóór er nog bres was geschoten, enz., enz. De bangsten zijn altijd de moedigsten ná

het gevaar, en hij kon het verlies van zijn Kreeftje niet verkroppen.

Gonda was met hem naar Geertruidenberg getrokken, waar ze welhaast haar Wouter Willemsz huwde, die later genoeg gelegenheid vond om zich te onderscheiden en tot officiersrang op te klimmen. Nicolaas hield geen stijven hals, en werd vaandrig bij Héraugière.

Frank de Preys had te smartelijke levenservaring gehad op zijn eersten krijgstoct, om aan ongelukkige liefde te blijven kwijnen. Hij herstelde geheel naar lichaam en ziel, en had zijn aandeel in de lauweren te Turnhout gewonnen. Hij was met het vaan van Héraugière bij den slag van Nieuwpoort.

En met dit bericht, dat wel geene ongeloovigen zal vinden, nemen wij afscheid van allen, die deelgenomen hebben aan de verrassing van Hoey.

Het kasteel zelf, het oude Bisschoppelijke lustslot, dat herhaaldelijk zooveel bloed en zooveel tranen had gekost bij 't nemen en hernemen, is, na volkomen in ruïne te zijn vervallen, onder Koning Willem I herbouwd in den vorm eener negentiende-eeuwsche Citadel; maar de Belgische regeering schijnt zoo weinig vrees te hebben voor nieuwe verrassing, dat er schildwachten noch bezetting gezien worden. De eenige bewaakster er van is een aardig Luiksche vrouwtje, dat met zeer veel gratie de honneurs maakt van de holle ledige zalen *Sic transit gloria mundi!*

Maar zijn de burgers van Hoey er ongelukkiger om geworden, nu hunne stad als vesting hare beteekenis verloren heeft? Wij gelooven neen! Zij wekt niet meer de begeerlijkheid der veroveraars op, maar de welvaart is toegenomen, en zij trekt zelve nu al de voordeelen van hare gelukkige ligging. Zij heeft geen lustslot meer, om Prinselijke Bisschoppen ten zomerverblijf te strekken, maar zij heeft minder leeglopende monniken in rijke kloosters te onderhouden, en het getal harer inwoners is bijna verdubbeld; zij heeft zeven scholen en eene spaarbank. Haar stadhuis is van alle feodale heerlijkheid beroofd, modern, regelmatig, nuchter van bouworde; maar vrije burgers worden er op gezette tijden opgeroepen bij de stembus; het: *charbonnier est maître chez soi* is tot eene waarheid geworden, en zoo men de inwoners van Hoey wilde vragen of zij de luisterrijke, maar hachelijke tijden hunner Prins-Bisschoppen terugwenschen, zouden ze zeker antwoorden in den geest van Poot:

Lage rust braveert den lof
Boven 't hoogste Koningshof!